

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

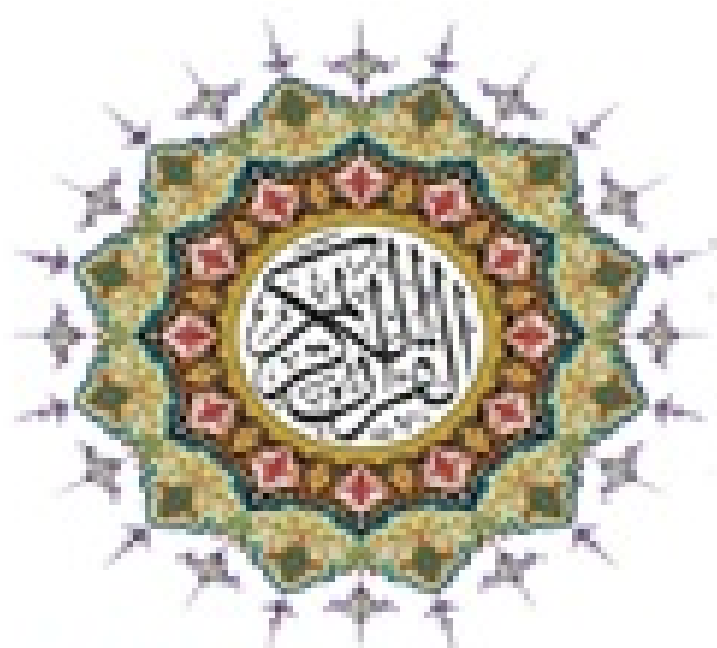
گامی

عمران
علیه السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

علم مفاهیم شناسی در قرآن

جلد ۱۱۳

رسول ملکیان اصفهانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

علم مفاهيم شناسي در قرآن سري جديد جلد 113

نويسنده:

رسول ملكيان اصفهاني

ناشر چاپي:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۵۶	علم مفاهیم شناسی در قرآن سری جدید جلد ۱۱۳
۵۶	مشخصات کتاب
۵۶	۱- یاور
۵۶	۱- محرومیت مشرکان از یاور
۵۶	۲- ملاک یاور
۵۶	۳- نیاز به یاور
۵۷	۴- یاور ابراهیم(ع)
۵۸	۵- یاور اخروی انسان ها
۵۸	۶- یاور اخروی کافران
۵۸	۷- یاور اخروی منافقان
۵۸	۸- یاور انبیا
۶۰	۹- یاور انسان
۶۰	۱۰- یاور انسان ها
۶۲	۱۱- یاور اهل عذاب
۶۳	۱۲- یاور دینداران
۶۴	۱۳- یاور مسلمانان
۶۴	۱۴- یاور مشرکان
۶۴	۱۵- یاور موحدان مهاجر
۶۴	۱۶- یاور موسی(ع)
۶۶	۱۷- یاور مهتدین
۶۸	۲- یتیم
۶۸	۱- یتیم
۶۸	۲- آثار اجتناب از احترام یتیم

۶۸	۳- آثار احترام یتیم
۶۹	۴- آثار انفاق به یتیم
۶۹	۵- آثار بلوغ یتیم
۶۹	۶- آثار بی احترامی به یتیم
۷۰	۷- آثار تحقیر یتیم
۷۱	۸- آثار ترشروی با یتیم
۷۱	۹- آثار رد خواسته های یتیم
۷۱	۱۰- آثار ولایت یتیم
۷۲	۱۱- آثار یتیم نوازی
۷۳	۱۲- اجتناب از سلطه بر یتیم
۷۳	۱۳- اجتناب از غضب ارث یتیم
۷۳	۱۴- احترام یتیم
۷۵	۱۵- احسان به یتیم
۷۷	۱۶- احکام مال یتیم
۷۹	۱۷- احکام یتیم
۸۳	۱۸- ارزش معاشرت با یتیم
۸۵	۱۹- ازدواج با یتیم
۸۶	۲۰- استفاده از مال یتیم
۸۸	۲۱- اصلاح امور یتیم
۸۹	۲۲- اطعام به خویشاوندان یتیم
۸۹	۲۳- اطعام به یتیم
۹۱	۲۴- اطعام یتیم
۹۱	۲۵- امتحان با یتیم
۹۱	۲۶- امتحان یتیم
۹۱	۲۷- امداد به یتیم
۹۳	۲۸- انفاق به یتیم

- ۲۹- اولیای یتیم ۹۳
- ۳۰- اهمیت آرامش یتیم ۹۵
- ۳۱- اهمیت احترام یتیم ۹۵
- ۳۲- اهمیت اکرام یتیم ۹۷
- ۳۳- اهمیت تأمین خویشاوندان یتیم ۹۷
- ۳۴- اهمیت تأمین یتیم ۹۷
- ۳۵- اهمیت حقوق یتیم ۹۹
- ۳۶- اهمیت حمایت از یتیم ۹۹
- ۳۷- اهمیت رعایت مصالح یتیم ۹۹
- ۳۸- اهمیت شخصیت یتیم ۱۰۰
- ۳۹- اهمیت محافظت از مال یتیم ۱۰۱
- ۴۰- برخورد با یتیم ۱۰۱
- ۴۱- برکت اخروی اطعام به یتیم ۱۰۳
- ۴۲- بلوغ یتیم ۱۰۳
- ۴۳- بی اعتنایی به یتیم ۱۰۴
- ۴۴- تأمین نیازهای یتیم ۱۰۵
- ۴۵- تأمین یتیم ۱۰۵
- ۴۶- تبدیل مال یتیم ۱۰۷
- ۴۷- تجاوز به حقوق یتیم ۱۰۷
- ۴۸- تجاوز به مال یتیم ۱۰۸
- ۴۹- تحقیر یتیم ۱۰۹
- ۵۰- تصرف مال یتیم ۱۰۹
- ۵۱- تصرفات یتیم ۱۱۱
- ۵۲- تضییع حقوق یتیم ۱۱۲
- ۵۳- تکفل یتیم ۱۱۳
- ۵۴- حرمت تصرف در مال یتیم ۱۱۳

- ۱۱۳ ----- ۵۵- حسن معاشرت با یتیم
- ۱۱۴ ----- ۵۶- حفظ مال یتیم
- ۱۱۵ ----- ۵۷- حقوق دختران یتیم
- ۱۱۷ ----- ۵۸- حقوق یتیم
- ۱۱۹ ----- ۵۹- حمایت از یتیم
- ۱۲۰ ----- ۶۰- خدمت به یتیم
- ۱۲۱ ----- ۶۱- خطر تصرف در مال یتیم
- ۱۲۱ ----- ۶۲- خیانت به یتیم
- ۱۲۳ ----- ۶۳- دختران یتیم
- ۱۲۳ ----- ۶۴- رشد اقتصادی یتیم
- ۱۲۵ ----- ۶۵- رشد یتیم
- ۱۲۵ ----- ۶۶- رعایت مصالح یتیم
- ۱۲۶ ----- ۶۷- زمینه اجتناب از احترام به یتیم
- ۱۲۷ ----- ۶۸- زمینه تحقیر یتیم
- ۱۲۷ ----- ۶۹- زمینه طرد یتیم
- ۱۲۷ ----- ۷۰- زمینه ظلم به یتیم
- ۱۲۷ ----- ۷۱- زمینه غصب ارث یتیم
- ۱۲۹ ----- ۷۲- زمینه یتیم نوازی
- ۱۲۹ ----- ۷۳- زندگی دختران یتیم
- ۱۲۹ ----- ۷۴- سرزنش اذیت یتیم
- ۱۳۱ ----- ۷۵- سرزنش بی اعتنایی به یتیم
- ۱۳۱ ----- ۷۶- سرزنش تحقیر یتیم
- ۱۳۱ ----- ۷۷- سرزنش تحمیل ذلت بر یتیم
- ۱۳۲ ----- ۷۸- شخصیت یتیم
- ۱۳۳ ----- ۷۹- شرایط تصرف در مال یتیم
- ۱۳۳ ----- ۸۰- عدالت در حقوق یتیم

- ۸۱- عوامل محافظت از مال یتیم ۱۳۳
- ۸۲- غصب مال یتیم در جاهلیت ۱۳۵
- ۸۳- غضب بر یتیم ۱۳۵
- ۸۴- غفلت از خویشاوندان یتیم ۱۳۶
- ۸۵- فرجام اخروی معرضان از یتیم ۱۳۷
- ۸۶- فضایل اخروی حامیان یتیم ۱۳۷
- ۸۷- فضیلت تأمین خویشاوندان یتیم ۱۳۷
- ۸۸- کفالت یتیم ۱۳۷
- ۸۹- کیفر اخروی اعراض از تأمین یتیم ۱۳۹
- ۹۰- کیفر تجاوز به حقوق یتیم ۱۳۹
- ۹۱- کیفر غصب مال یتیم ۱۳۹
- ۹۲- مال یتیم ۱۴۱
- ۹۳- محافظت از مال یتیم ۱۴۳
- ۹۴- محبت به یتیم ۱۴۴
- ۹۵- محدوده تصرف در مال یتیم ۱۴۵
- ۹۶- مراد از یتیم ۱۴۵
- ۹۷- مردم مقارن بعثت و یتیم ۱۴۵
- ۹۸- مسؤولیت اولیای یتیم ۱۴۶
- ۹۹- مصالح یتیم ۱۴۷
- ۱۰۰- مصلحت یتیم ۱۴۷
- ۱۰۱- معاشرت با یتیم ۱۴۷
- ۱۰۲- معرضان از یتیم در قیامت ۱۴۹
- ۱۰۳- منشأ بینش ذلت یتیم ۱۵۰
- ۱۰۴- موانع بی اعتنایی به یتیم ۱۵۱
- ۱۰۵- مهربانی با یتیم ۱۵۱
- ۱۰۶- ناپسندی اذیت یتیم ۱۵۱

- ۱۰۷- ناپسندی خوردن مال یتیم ۱۵۳
- ۱۰۸- ناپسندی طرد یتیم ۱۵۳
- ۱۰۹- ناپسندی غضب بر یتیم ۱۵۳
- ۱۱۰- ناظر بی‌اعتنایی به یتیم ۱۵۳
- ۱۱۱- نشانه‌های رشد یتیم ۱۵۴
- ۱۱۲- نقش مال یتیم ۱۵۵
- ۱۱۳- نهی از تحقیر یتیم ۱۵۵
- ۱۱۴- نهی از ذلت یتیم ۱۵۵
- ۱۱۵- نهی از غصب مال یتیم ۱۵۵
- ۱۱۶- نیازهای معنوی یتیم ۱۵۷
- ۱۱۷- نیازهای یتیم ۱۵۷
- ۱۱۸- نیکی به یتیم ۱۵۷
- ۱۱۹- وجوب محافظت از مال یتیم ۱۵۷
- ۱۲۰- هشدار به متولیان یتیم ۱۵۹
- ۱۲۱- یتیم در صدر اسلام ۱۵۹
- ۱۲۲- یتیم هنگام قحطی ۱۵۹
- ۱۲۳- آثار یتیم نوازی ۱۶۰
- ۱۲۴- زمینه یتیم نوازی ۱۶۱
- ۱۲۵- فیء به یتیمان ۱۶۱
- ۳- یقین ۱۶۲
- ۱- آثار یقین ۱۶۲
- ۲- آثار یقین به آخرت ۱۶۲
- ۳- آثار یقین به آیات خدا ۱۶۴
- ۴- آثار یقین به جهنم ۱۶۴
- ۵- آثار یقین به حقایق ۱۶۴
- ۶- آثار یقین به قیامت ۱۶۶

- ۷- اهل یقین ۱۶۶
- ۸- اهل یقین و آتش جهنم ۱۶۶
- ۹- اهل یقین و آیات خدا ۱۶۸
- ۱۰- اهل یقین و جهنم ۱۶۸
- ۱۱- اهمیت تحصیل یقین ۱۶۸
- ۱۲- اهمیت یقین ۱۶۹
- ۱۳- اهمیت یقین به آخرت ۱۷۰
- ۱۴- اهمیت یقین به آیات خدا ۱۷۲
- ۱۵- اهمیت یقین در عقیده ۱۷۲
- ۱۶- ایمان اهل یقین ۱۷۲
- ۱۷- توحید ربوبی اهل یقین ۱۷۴
- ۱۸- خداشناسی اهل یقین ۱۷۴
- ۱۹- رستگاری اهل یقین به آخرت ۱۷۴
- ۲۰- زمینه یقین ۱۷۴
- ۲۱- زمینه یقین به آخرت ۱۷۶
- ۲۲- زمینه یقین به توحید ۱۷۶
- ۲۳- صفات اهل یقین ۱۷۶
- ۲۴- عوامل رحمت بر اهل یقین ۱۷۷
- ۲۵- عوامل وصول به یقین ۱۷۸
- ۲۶- عوامل هدایت اهل یقین ۱۷۸
- ۲۷- عوامل یقین ۱۷۸
- ۲۸- عوامل یقین به معاد ۱۸۰
- ۲۹- فضایل اهل یقین ۱۸۰
- ۳۰- فضایل اهل یقین به آخرت ۱۸۰
- ۳۱- مراتب یقین ۱۸۲
- ۳۲- مقام یقین ۱۸۲

- ۳۳- موجبات یقین ۱۸۲
- ۳۴- ویژگی اهل یقین ۱۸۲
- ۳۵- ویژگیهای اهل یقین ۱۸۳
- ۳۶- هدایت اهل یقین به آخرت ۱۸۴
- ۳۷- یقین اخروی مشرکان ۱۸۴
- ۳۸- یقین اهل بیت(ع) ۱۸۴
- ۳۹- یقین به آثار گناه ۱۸۶
- ۴۰- یقین به آخرت ۱۸۶
- ۴۱- یقین به جهنم ۱۸۸
- ۴۲- یقین به حقانیت وعده های خدا ۱۸۸
- ۴۳- یقین به حقایق پس از مرگ ۱۸۸
- ۴۴- یقین به رؤیت جهنم ۱۸۸
- ۴۵- یقین به طلوع فجر ۱۸۹
- ۴۶- یقین به علم غیب خدا ۱۹۰
- ۴۷- یقین به قیامت ۱۹۰
- ۴۸- یقین به نظارت خدا ۱۹۱
- ۴۹- یقین به وحی ۱۹۲
- ۵۰- یقین به وعده های خدا ۱۹۲
- ۵۱- یقین در عقیده ۱۹۲
- ۵۲- یقین در قیامت ۱۹۴
- ۵۳- یقین رهبران دینی ۱۹۵
- ۵۴- یقین فرعونیان ۱۹۶
- ۵۵- یقین کافران ۱۹۶
- ۵۶- یقین لقمان ۱۹۶
- ۵۷- یقین مادر موسی(ع) ۱۹۸
- ۵۸- یقین محسنان ۱۹۸

- ۵۹- یقین مریم(س) - ۱۹۸
- ۶۰- یقین مؤمن آل فرعون - ۱۹۸
- ۶۱- یقین مؤمنان - ۲۰۰
- ۶۲- یقین یوسف(ع) - ۲۰۰
- ۶۳- یقین یونس(ع) - ۲۰۱
- ۴- یهود - ۲۰۳
- ۱- یهود - ۲۰۳
- ۲- آثار اختلاف یهود - ۲۱۱
- ۳- آثار اسلام یهود - ۲۱۲
- ۴- آثار ایمان یهود - ۲۱۳
- ۵- آثار پیروی از یهود - ۲۱۴
- ۶- آثار تبعیت از یهود - ۲۱۵
- ۷- آثار تقوای یهود - ۲۱۵
- ۸- آثار حسد یهود - ۲۱۵
- ۹- آثار دشمنی یهود - ۲۱۷
- ۱۰- آثار دوستی با یهود - ۲۱۷
- ۱۱- آثار طغیان یهود - ۲۱۸
- ۱۲- آثار ظلم یهود - ۲۱۹
- ۱۳- آثار فسق یهود - ۲۱۹
- ۱۴- آثار کفر یهود - ۲۱۹
- ۱۵- آثار نژاد پرستی یهود - ۲۲۱
- ۱۶- آثار یأس یهود - ۲۲۱
- ۱۷- آخرت فروشی یهود - ۲۲۱
- ۱۸- آرزوهای یهود - ۲۲۲
- ۱۹- آسایش یهود - ۲۲۳
- ۲۰- آگاهی علمای یهود - ۲۲۴

- ۲۲۵ ۲۱- آگاهی یهود
- ۲۲۶ ۲۲- آگاهی یهود به محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۲۲۷ ۲۳- آگاهی یهود صدر اسلام
- ۲۲۷ ۲۴- آلودگی یهود
- ۲۲۹ ۲۵- آمرزش گناه یهود
- ۲۲۹ ۲۶- ابتلای یهود عصیانگر
- ۲۳۰ ۲۷- ابراهیم(ع) و یهود
- ۲۳۱ ۲۸- اتحاد منافقان مدینه با یهود
- ۲۳۱ ۲۹- اتحاد یهود و مسیحیان
- ۲۳۳ ۳۰- اتمام حجت با یهود
- ۲۳۳ ۳۱- اجتناب یهود از طیبات
- ۲۳۳ ۳۲- احتجاج محمد(صلی الله علیه و آله) با یهود
- ۲۳۴ ۳۳- احتجاج یهود
- ۲۳۵ ۳۴- احکام یهود
- ۲۳۵ ۳۵- اختلاف یهود
- ۲۳۷ ۳۶- اختلاف یهود با مسیحیان
- ۲۳۹ ۳۷- اختلافات دینی یهود
- ۲۳۹ ۳۸- اختلافات یهود
- ۲۴۰ ۳۹- اخراج یهود بنی قریظه
- ۲۴۱ ۴۰- اخلا لگری یهود
- ۲۴۱ ۴۱- ادعاهای علمای یهود
- ۲۴۲ ۴۲- ادعاهای یهود
- ۲۴۷ ۴۳- ارتداد یهود
- ۲۴۹ ۴۴- ارزش دینه در یهود
- ۲۴۹ ۴۵- اسارت یهود بنی قریظه
- ۲۴۹ ۴۶- استفاده یهود از خیابث

۲۵۰	۴۷- استکبار علمای یهود
۲۵۰	۴۸- استکبار یهود
۲۵۱	۴۹- استهزاهای یهود
۲۵۳	۵۰- استهزای یهود
۲۵۴	۵۱- اسلام و یهود
۲۵۵	۵۲- اسلام یهود
۲۵۵	۵۳- اضلال علمای یهود
۲۵۶	۵۴- اضلال یهود
۲۵۷	۵۵- اطاعت از علمای یهود
۲۵۹	۵۶- اظهار ضعف یهود
۲۵۹	۵۷- اعتراض یهود به خدا
۲۵۹	۵۸- اعراض از ولایت یهود
۲۶۰	۵۹- اعراض از یهود
۲۶۱	۶۰- اعراض یهود از اسلام
۲۶۱	۶۱- اغواگری یهود
۲۶۱	۶۲- افتراهای یهود
۲۶۳	۶۳- افساد یهود
۲۶۵	۶۴- افشای یهود
۲۶۵	۶۵- اقرار عوام یهود
۲۶۶	۶۶- اقرار یهود صدر اسلام
۲۶۷	۶۷- اقلیت یهود
۲۶۷	۶۸- اکثریت علمای یهود
۲۶۸	۶۹- اکثریت یهود
۲۷۰	۷۰- امتحان یهود
۲۷۱	۷۱- امتحان یهود ایله
۲۷۱	۷۲- امداد به یهود

- ۲۷۲ ۷۳- امکانات مادی یهود خیبر
- ۲۷۳ ۷۴- انبیای یهود
- ۲۷۳ ۷۵- انتظار یهود
- ۲۷۴ ۷۶- انحراف اکثریت یهود
- ۲۷۴ ۷۷- انحراف عقیدتی یهود
- ۲۷۵ ۷۸- انحراف علمای یهود
- ۲۷۵ ۷۹- انحراف یهود
- ۲۷۷ ۸۰- انحرافات یهود
- ۲۷۷ ۸۱- انحصارطلبی یهود
- ۲۷۸ ۸۲- انحطاط یهود
- ۲۷۹ ۸۳- انقیاد انبیای یهود
- ۲۷۹ ۸۴- انگیزه آخرت فروشی یهود
- ۲۷۹ ۸۵- انگیزه تبعیدهای یهود
- ۲۸۰ ۸۶- انگیزه قتل‌های یهود
- ۲۸۱ ۸۷- اولین تبعید یهود مدینه
- ۲۸۱ ۸۸- اهانت‌های یهود
- ۲۸۱ ۸۹- اهداف علمای یهود
- ۲۸۲ ۹۰- ایمان اقلیت یهود
- ۲۸۳ ۹۱- ایمان علمای یهود
- ۲۸۳ ۹۲- ایمان یهود
- ۲۸۵ ۹۳- ایمان یهود به تورات
- ۲۸۵ ۹۴- ایمان یهود به خدا
- ۲۸۵ ۹۵- ایمان یهود به قیامت
- ۲۸۶ ۹۶- بخل یهود
- ۲۸۷ ۹۷- بدعت در یهود
- ۲۸۸ ۹۸- بدعت علمای یهود

- ۲۸۹ ۹۹- بدعتگذاری علمای یهود
- ۲۹۰ ۱۰۰- بدعتگذاری یهود
- ۲۹۱ ۱۰۱- برخورد یهود
- ۲۹۱ ۱۰۲- بطلان ادعای یهود
- ۲۹۱ ۱۰۳- بغض یهود
- ۲۹۳ ۱۰۴- بهانه جویی یهود
- ۲۹۴ ۱۰۵- بهانه های یهود
- ۲۹۴ ۱۰۶- بی پناهی یهود
- ۲۹۵ ۱۰۷- بی تقوایی یهود
- ۲۹۵ ۱۰۸- بی تقوایی یهود صدر اسلام
- ۲۹۶ ۱۰۹- بی تقوایی یهود کافر
- ۲۹۷ ۱۱۰- بی سواد عوام یهود
- ۲۹۷ ۱۱۱- بی عقلی یهود
- ۲۹۷ ۱۱۲- بی منطقی یهود
- ۲۹۹ ۱۱۳- بینش علمای یهود
- ۳۰۰ ۱۱۴- بینش عوام یهود
- ۳۰۰ ۱۱۵- بینش یهود
- ۳۰۱ ۱۱۶- پادشاه یهود مؤمن
- ۳۰۲ ۱۱۷- پرسش محمد(صلی الله علیه و آله) از یهود
- ۳۰۳ ۱۱۸- پندار یهود
- ۳۰۳ ۱۱۹- پیروزی یهود
- ۳۰۳ ۱۲۰- پیروی از یهود
- ۳۰۴ ۱۲۱- پیشگویی جنگ با یهود
- ۳۰۵ ۱۲۲- پیشگویی علمای یهود
- ۳۰۵ ۱۲۳- پیه گاو در یهود
- ۳۰۵ ۱۲۴- پیه گوسفند در یهود

۳۰۶	۱۲۵- تاریخ یهود
۳۱۳	۱۲۶- تبعیت از یهود
۳۱۳	۱۲۷- تبعیت یهود از شیاطین
۳۱۳	۱۲۸- تبعیت یهود از علمای یهود
۳۱۴	۱۲۹- تبعیت یهود از ماروت
۳۱۵	۱۳۰- تبعیت یهود از هاروت
۳۱۵	۱۳۱- تبلیغ یهود
۳۱۶	۱۳۲- تبلیغ یهود علیه اسلام
۳۱۷	۱۳۳- تجاوزگری یهود
۳۱۸	۱۳۴- تجاوزگری یهود ایله
۳۱۹	۱۳۵- تحجّر یهود
۳۱۹	۱۳۶- تحریفگری علمای یهود
۳۲۴	۱۳۷- تحریفگری یهود
۳۲۸	۱۳۸- تحریم حلالها بر یهود
۳۲۹	۱۳۹- تحریم حیوانات در یهود
۳۲۹	۱۴۰- تداوم اختلاف یهود
۳۳۰	۱۴۱- تداوم یهود
۳۳۱	۱۴۲- ترس علمای یهود
۳۳۱	۱۴۳- ترس یهود
۳۳۲	۱۴۴- ترس یهود از مرگ
۳۳۳	۱۴۵- ترس یهود بنی قریظه
۳۳۳	۱۴۶- ترک احتیاج با یهود
۳۳۴	۱۴۷- ترک دوستی با یهود
۳۳۵	۱۴۸- تعالیم آسمانی یهود
۳۳۵	۱۴۹- تعالیم انبیای یهود
۳۳۵	۱۵۰- تعالیم دین یهود

- ۱۵۱- تعجب یهود دوران مریم(ع) ۳۳۶
- ۱۵۲- تعصب یهود ۳۳۷
- ۱۵۳- تعطیلی در یهود ۳۳۷
- ۱۵۴- تقوای علمای یهود ۳۳۹
- ۱۵۵- تکالیف شاق یهود ۳۳۹
- ۱۵۶- تکالیف یهود ۳۳۹
- ۱۵۷- تکبر یهود ۳۴۱
- ۱۵۸- تکذیبگری یهود ۳۴۱
- ۱۵۹- تکلیف یهود ۳۴۲
- ۱۶۰- تلاش یهود ۳۴۲
- ۱۶۱- تملک اموال یهود بنی قریظه ۳۴۳
- ۱۶۲- تملک خانه های یهود بنی قریظه ۳۴۴
- ۱۶۳- تملک سرزمین یهود بنی قریظه ۳۴۵
- ۱۶۴- تناقض در عقیده یهود ۳۴۵
- ۱۶۵- توبیخ یهود ۳۴۶
- ۱۶۶- توجیه گری علمای یهود ۳۴۷
- ۱۶۷- تورات در یهود ۳۴۷
- ۱۶۸- تورات و یهود ۳۴۷
- ۱۶۹- توطئه علمای یهود ۳۴۸
- ۱۷۰- توطئه یهود ۳۴۹
- ۱۷۱- تهدید یهود ۳۵۵
- ۱۷۲- تهمت مسیحیان به یهود ۳۵۷
- ۱۷۳- تهمت های یهود ۳۵۷
- ۱۷۴- تهمت یهود به مسیحیان ۳۵۷
- ۱۷۵- تهمت های یهود دوران مریم(ع) ۳۵۸
- ۱۷۶- جادوگری یهود ۳۵۹

- ۱۷۷- جاسوسی یهود ۳۵۹
- ۱۷۸- جاه طلبی یهود ۳۶۱
- ۱۷۹- جبرگرایی یهود ۳۶۱
- ۱۸۰- جرایم علمای یهود ۳۶۲
- ۱۸۱- جرایم یهود ۳۶۳
- ۱۸۲- جلب رضایت یهود ۳۶۳
- ۱۸۳- جلسات سزای یهود صدر اسلام ۳۶۴
- ۱۸۴- جنگ افروزی یهود ۳۶۵
- ۱۸۵- جنگ مسلمانان با یهود ۳۶۵
- ۱۸۶- جنگ یهود با مسلمانان ۳۶۵
- ۱۸۷- جوسازی یهود ۳۶۶
- ۱۸۸- جهل عوام یهود ۳۶۷
- ۱۸۹- جهل یهود ۳۶۷
- ۱۹۰- جهل یهود صدر اسلام ۳۶۹
- ۱۹۱- حاکمان یهود ۳۶۹
- ۱۹۲- حاکمیت یهود ۳۷۰
- ۱۹۳- حتمیت کیفر یهود ۳۷۱
- ۱۹۴- حرامخواری در یهود ۳۷۱
- ۱۹۵- حرامخواری رهبران یهود ۳۷۲
- ۱۹۶- حرامخواری علمای یهود ۳۷۳
- ۱۹۷- حرامخواری یهود ۳۷۳
- ۱۹۸- حرص یهود به زندگی ۳۷۵
- ۱۹۹- حرص یهود به عمر طولانی ۳۷۶
- ۲۰۰- حس گرایی یهود ۳۷۷
- ۲۰۱- حسادت یهود ۳۷۷
- ۲۰۲- حسد یهود ۳۷۷

- ۳۷۹ ۲۰۳- حسد یهود صدر اسلام
- ۳۸۰ ۲۰۴- حق ستیزی علمای یهود
- ۳۸۱ ۲۰۵- حق گرایان یهود
- ۳۸۱ ۲۰۶- حق ناپذیری علمای یهود
- ۳۸۲ ۲۰۷- حق ناپذیری یهود
- ۳۸۴ ۲۰۸- حیوانات چنگال دار در یهود
- ۳۸۴ ۲۰۹- ختم قلب یهود
- ۳۸۵ ۲۱۰- خدا و یهود
- ۳۸۷ ۲۱۱- خدانشناسی ناقص یهود
- ۳۸۷ ۲۱۲- خدانشناسی یهود
- ۳۸۷ ۲۱۳- خدانشناسی یهود صدر اسلام
- ۳۸۸ ۲۱۴- خرافات در یهود
- ۳۸۹ ۲۱۵- خطر علمای یهود
- ۳۸۹ ۲۱۶- خطر یهود
- ۳۹۰ ۲۱۷- خواسته علمای یهود
- ۳۹۱ ۲۱۸- خواسته های یهود
- ۳۹۳ ۲۱۹- خود برتر بینی یهود
- ۳۹۳ ۲۲۰- خود برتر بینی یهود
- ۳۹۴ ۲۲۱- خود فروشی یهود
- ۳۹۵ ۲۲۲- خوردنیهای حرام در یهود
- ۳۹۵ ۲۲۳- خیال پردازی عوام یهود
- ۳۹۶ ۲۲۴- خیانت اکثریت یهود
- ۳۹۷ ۲۲۵- خیانت یهود
- ۳۹۷ ۲۲۶- درخواست برهان از یهود
- ۳۹۸ ۲۲۷- دروغگویی علمای یهود
- ۳۹۸ ۲۲۸- دروغگویی یهود

- ۲۲۹- دشمن شناسی علمای یهود ۴۰۱
- ۲۳۰- دشمنی در یهود ۴۰۱
- ۲۳۱- دشمنی علمای یهود ۴۰۳
- ۲۳۲- دشمنی یهود ۴۰۳
- ۲۳۳- دشمنی یهود با جبرئیل ۴۰۸
- ۲۳۴- دشمنی یهود با خدا ۴۱۰
- ۲۳۵- دشمنی یهود با سلیمان(ع) ۴۱۱
- ۲۳۶- دشنام در یهود ۴۱۲
- ۲۳۷- دعوت از یهود ۴۱۲
- ۲۳۸- دفع شر یهود ۴۱۳
- ۲۳۹- دلایل اعراض یهود از اسلام ۴۱۴
- ۲۴۰- دلایل صداقت یهود ۴۱۴
- ۲۴۱- دلایل کفر یهود ۴۱۴
- ۲۴۲- دلایل کفر یهود به قرآن ۴۱۶
- ۲۴۳- دنیاطلبان یهود ۴۱۶
- ۲۴۴- دنیاطلبی علمای یهود ۴۱۷
- ۲۴۵- دنیاطلبی یهود ۴۱۸
- ۲۴۶- دنیاطلبی یهود صدر اسلام ۴۲۰
- ۲۴۷- دنیاگرایی یهود ۴۲۰
- ۲۴۸- دوستی با یهود ۴۲۱
- ۲۴۹- دوستی مسلمانان صدراسلام با یهود ۴۲۵
- ۲۵۰- دوستی یهود ۴۲۶
- ۲۵۱- دین سازی علمای یهود ۴۲۶
- ۲۵۲- دین فروشی علمای یهود ۴۲۷
- ۲۵۳- دین فروشی یهود ۴۲۸
- ۲۵۴- دین یهود ۴۲۸

- ۲۵۵- ذلت دنیوی یهود ۴۳۰
- ۲۵۶- ذلت یهود ۴۳۲
- ۲۵۷- ذلت یهود متخلف ۴۳۴
- ۲۵۸- رباخواری یهود ۴۳۴
- ۲۵۹- رذایل یهود ۴۳۵
- ۲۶۰- رشوه خواری علمای یهود ۴۳۷
- ۲۶۱- رشوه خواری یهود ۴۳۸
- ۲۶۲- روزی یهود ۴۳۸
- ۲۶۳- روش احتجاج با یهود ۴۳۹
- ۲۶۴- روش برخورد با یهود ۴۳۹
- ۲۶۵- روش برخورد یهود ۴۴۰
- ۲۶۶- روش تبلیغ علمای یهود ۴۴۱
- ۲۶۷- روش مبارزه یهود ۴۴۲
- ۲۶۸- رهبران یهود ۴۴۲
- ۲۶۹- ریاست طلبی علمای یهود ۴۴۳
- ۲۷۰- زکات در دین یهود ۴۴۴
- ۲۷۱- زمینه بغض در یهود ۴۴۴
- ۲۷۲- زمینه توجیه گری علمای یهود ۴۴۴
- ۲۷۳- زمینه دشمنی در یهود ۴۴۵
- ۲۷۴- زمینه دوستی با یهود ۴۴۶
- ۲۷۵- زمینه طغیان یهود ۴۴۶
- ۲۷۶- زمینه علاقه به یهود ۴۴۶
- ۲۷۷- زمینه کفر یهود ۴۴۷
- ۲۷۸- زمینه گمراهی یهود ۴۴۸
- ۲۷۹- زمینه گناه یهود ۴۴۸
- ۲۸۰- زندگی دنیوی یهود ۴۴۸

- ۲۸۱- زندگی سخت یهود ----- ۴۴۹
- ۲۸۲- زهد علمای یهود ----- ۴۵۰
- ۲۸۳- زیانکاری یهود ----- ۴۵۰
- ۲۸۴- ساختار اجتماعی یهود صدراسلام ----- ۴۵۱
- ۲۸۵- سختی تکالیف یهود ----- ۴۵۲
- ۲۸۶- سرزنش علمای یهود ----- ۴۵۲
- ۲۸۷- سرزنش احترام به علمای یهود ----- ۴۵۲
- ۲۸۸- سرزنش علمای یهود ----- ۴۵۳
- ۲۸۹- سرزنش یهود ----- ۴۵۴
- ۲۹۰- سرزنشهای یهود دوران مریم(ع) ----- ۴۵۷
- ۲۹۱- سرنوشت یهود ----- ۴۵۸
- ۲۹۲- سکوت علمای یهود ----- ۴۵۸
- ۲۹۳- سوء استفاده علمای یهود ----- ۴۵۹
- ۲۹۴- سوگند یهود ----- ۴۶۰
- ۲۹۵- شایعه سازی یهود ----- ۴۶۰
- ۲۹۶- شبهه افکنی علمای یهود ----- ۴۶۰
- ۲۹۷- شبهه افکنی یهود ----- ۴۶۱
- ۲۹۸- شجاعت علمای یهود ----- ۴۶۲
- ۲۹۹- شخصیت مریم(س) در یهود ----- ۴۶۲
- ۳۰۰- شخصیت نیاکان مریم(س) در یهود ----- ۴۶۲
- ۳۰۱- شرارت یهود ----- ۴۶۳
- ۳۰۲- شرایط رستگاری یهود ----- ۴۶۴
- ۳۰۳- شرایط رضایت یهود از محمد(صلی الله علیه و آله) ----- ۴۶۴
- ۳۰۴- شرایط هدایت یهود ----- ۴۶۴
- ۳۰۵- شرک ربوبی یهود دوران عیسی(ع) ----- ۴۶۵
- ۳۰۶- شرک عبادی یهود دوران عیسی(ع) ----- ۴۶۶

- ۳۰۷- شرک علمای یهود - ۴۶۶
- ۳۰۸- شرک یهود - ۴۶۶
- ۳۰۹- شکست یهود - ۴۶۸
- ۳۱۰- شکست یهود بنی قریظه - ۴۷۱
- ۳۱۱- شکنجه یهود - ۴۷۲
- ۳۱۲- شکنجه یهود عصیانگر - ۴۷۲
- ۳۱۳- شگفتی دوستی با یهود - ۴۷۳
- ۳۱۴- شنبه در یهود - ۴۷۳
- ۳۱۵- صالحان یهود - ۴۷۷
- ۳۱۶- صفات یهود - ۴۷۸
- ۳۱۷- صفات یهود دوران مریم(ع) - ۴۸۴
- ۳۱۸- صید حرام بر یهود - ۴۸۴
- ۳۱۹- صید ماهی در یهود - ۴۸۵
- ۳۲۰- ضعف فهم یهود - ۴۸۶
- ۳۲۱- ضعف یهود - ۴۸۶
- ۳۲۲- طبقات اجتماعی یهود - ۴۸۸
- ۳۲۳- طرد یهود ایله - ۴۸۸
- ۳۲۴- طغیان یهود - ۴۸۸
- ۳۲۵- طمع علمای یهود - ۴۹۰
- ۳۲۶- ظلم علمای یهود - ۴۹۰
- ۳۲۷- ظلم یهود - ۴۹۱
- ۳۲۸- ظلم یهود ایله - ۴۹۵
- ۳۲۹- عجب یهود - ۴۹۵
- ۳۳۰- عجز یهود - ۴۹۶
- ۳۳۱- عذاب اخروی یهود - ۴۹۷
- ۳۳۲- عذاب برزخی یهود - ۵۰۰

- ۳۳۳- عذاب دنیوی یهود ۵۰۰
- ۳۳۴- عذاب کافران یهود ۵۰۲
- ۳۳۵- عذاب یهود ۵۰۲
- ۳۳۶- عذاب یهود ایله ۵۰۴
- ۳۳۷- عذاب یهود کافر ۵۰۵
- ۳۳۸- عذاب یهود متخلف ۵۰۶
- ۳۳۹- عصیان اکثریت یهود ۵۰۶
- ۳۴۰- عصیان علمای یهود ۵۰۶
- ۳۴۱- عصیان یهود ۵۰۷
- ۳۴۲- عصیان یهود ایله ۵۰۹
- ۳۴۳- عصیانگران یهود ۵۱۰
- ۳۴۴- عفو از یهود ۵۱۰
- ۳۴۵- عقاید یهود ۵۱۰
- ۳۴۶- عقیده اکثریت یهود ۵۱۴
- ۳۴۷- عقیده باطل یهود ۵۱۴
- ۳۴۸- عقیده دنیاطلبان یهود ۵۱۵
- ۳۴۹- عقیده عوام یهود ۵۱۶
- ۳۵۰- عقیده یهود ۵۱۸
- ۳۵۱- عقیده یهود به جهنم ۵۳۳
- ۳۵۲- عقیده یهود به قرآن ۵۳۴
- ۳۵۳- عقیده یهود به قیامت ۵۳۴
- ۳۵۴- عقیده یهود به کیفر اخروی ۵۳۴
- ۳۵۵- عقیده یهود صدر اسلام ۵۳۵
- ۳۵۶- علایق علمای یهود ۵۳۶
- ۳۵۷- علایق یهود ۵۳۶
- ۳۵۸- علم علمای یهود ۵۳۸

- ۲۵۹- علم یهود ----- ۵۳۸
- ۳۶۰- علمای دنیاطلب یهود ----- ۵۴۰
- ۳۶۱- علمای فاسق یهود ----- ۵۴۰
- ۳۶۲- علمای یهود ----- ۵۴۱
- ۳۶۳- علمای یهود و اسلام ----- ۵۴۵
- ۳۶۴- علمای یهود و انبیا ----- ۵۴۶
- ۳۶۵- علمای یهود و تورات ----- ۵۴۶
- ۳۶۶- علمای یهود و سفاهت ----- ۵۴۸
- ۳۶۷- علمای یهود و قبله ----- ۵۴۸
- ۳۶۸- علمای یهود و قرآن ----- ۵۴۸
- ۳۶۹- علمای یهود و کافران ----- ۵۵۰
- ۳۷۰- علمای یهود و کتمان حق ----- ۵۵۰
- ۳۷۱- علمای یهود و محمد(صلی الله علیه و آله) ----- ۵۵۳
- ۳۷۲- علمای یهود و مردم ----- ۵۵۶
- ۳۷۳- علمای یهود و مسلمانان ----- ۵۵۷
- ۳۷۴- علمای یهود و مشرکان ----- ۵۵۸
- ۳۷۵- علمای یهود و یهود ----- ۵۵۸
- ۳۷۶- عمل ناپسند یهود ----- ۵۵۹
- ۳۷۷- عمل نیاکان یهود ----- ۵۶۰
- ۳۷۸- عمل یهود ----- ۵۶۰
- ۳۷۹- عوام یهود ----- ۵۶۱
- ۳۸۰- عوام یهود و پیامبر موعود ----- ۵۶۲
- ۳۸۱- عوام یهود و تورات ----- ۵۶۲
- ۳۸۲- عوام یهود و عذاب اخروی ----- ۵۶۳
- ۳۸۳- عوام یهود و کتب آسمانی ----- ۵۶۴
- ۳۸۴- عوام یهود و محمد(صلی الله علیه و آله) ----- ۵۶۴

- ۳۸۵- عوامل تعطیلی شنبه در یهود ----- ۵۶۴
- ۳۸۶- عوامل دشمنی یهود ----- ۵۶۶
- ۳۸۷- عوامل ذلت یهود ----- ۵۶۶
- ۳۸۸- عوامل سرور یهود ----- ۵۶۶
- ۳۸۹- عوامل شکست یهود بنی قریظه ----- ۵۶۷
- ۳۹۰- عوامل قساوت قلب یهود ----- ۵۶۸
- ۳۹۱- عوامل کفر یهود ----- ۵۶۸
- ۳۹۲- عوامل کیفر یهود ----- ۵۶۹
- ۳۹۳- عوامل محرومیت یهود ----- ۵۷۰
- ۳۹۴- عوامل مخالفت یهود ----- ۵۷۰
- ۳۹۵- عوامل معذوریت یهود ----- ۵۷۰
- ۳۹۶- عوامل نجات یهود ----- ۵۷۲
- ۳۹۷- عوامل یأس یهود ----- ۵۷۲
- ۳۹۸- عهد خدا با یهود ----- ۵۷۳
- ۳۹۹- عهد محمد(صلی الله علیه و آله) با یهود ----- ۵۷۴
- ۴۰۰- عهد یهود با انبیا ----- ۵۷۵
- ۴۰۱- عهد یهود با خدا ----- ۵۷۵
- ۴۰۲- عهدشکنان یهود ----- ۵۷۶
- ۴۰۳- عهدشکنی اکثریت یهود ----- ۵۷۶
- ۴۰۴- عهدشکنی یهود ----- ۵۷۷
- ۴۰۵- عهدشکنی یهود با محمد(صلی الله علیه و آله) ----- ۵۸۱
- ۴۰۶- عهدشکنی یهود با مسلمانان ----- ۵۸۲
- ۴۰۷- عهدشکنی یهود مدینه ----- ۵۸۲
- ۴۰۸- عیبجویی یهود ----- ۵۸۲
- ۴۰۹- غرور علمی یهود ----- ۵۸۳
- ۴۱۰- غرور یهود ----- ۵۸۴

- ۴۱۱- غصب در یهود ۵۸۴
- ۴۱۲- غصب علمای یهود ۵۸۵
- ۴۱۳- غفلت یهود از دین ۵۸۶
- ۴۱۴- غلو یهود ۵۸۶
- ۴۱۵- فاسقان یهود ۵۸۶
- ۴۱۶- فرار یهود از مرگ ۵۸۷
- ۴۱۷- فراموشی یهود ۵۸۸
- ۴۱۸- فرجام اخروی یهود ۵۸۸
- ۴۱۹- فرجام شوم یهود ۵۸۸
- ۴۲۰- فرجام یهود ۵۸۹
- ۴۲۱- فرجام یهود ایله ۵۹۰
- ۴۲۲- فرقه های یهود ۵۹۰
- ۴۲۳- فساد مالی علمای یهود ۵۹۰
- ۴۲۴- فسق اکثریت یهود ۵۹۱
- ۴۲۵- فسق یهود ایله ۵۹۲
- ۴۲۶- فسق یهود صدر اسلام ۵۹۲
- ۴۲۷- فطرت یهود ۵۹۳
- ۴۲۸- فلسفه آسایش یهود ۵۹۴
- ۴۲۹- فلسفه اختلاف یهود ۵۹۴
- ۴۳۰- فلسفه امتحان یهود ۵۹۵
- ۴۳۱- فلسفه بغض در یهود ۵۹۶
- ۴۳۲- فلسفه تبیین تاریخ یهود ۵۹۶
- ۴۳۳- فلسفه ترس یهود ۵۹۶
- ۴۳۴- فلسفه تعطیلی شنبه در یهود ۵۹۷
- ۴۳۵- فلسفه دشمنی در یهود ۵۹۸
- ۴۳۶- فلسفه سختی تکالیف یهود ۵۹۸

- ۴۳۷- فلسفه مشکلات یهود ۵۹۹
- ۴۳۸- قبله یهود ۶۰۰
- ۴۳۹- قبول دین یهود ۶۰۰
- ۴۴۰- قبول ولایت یهود ۶۰۱
- ۴۴۱- قتل انبیا در یهود ۶۰۴
- ۴۴۲- قتل یهود بنی قریظه ۶۰۵
- ۴۴۳- قتل‌های یهود ۶۰۶
- ۴۴۴- قرآن و یهود ۶۰۶
- ۴۴۵- قساوت قلب یهود ۶۰۶
- ۴۴۶- قصاص در یهود ۶۰۸
- ۴۴۷- قصه یهود ایله ۶۰۹
- ۴۴۸- قضاوت بین یهود ۶۰۹
- ۴۴۹- قضاوت علمای یهود ۶۱۰
- ۴۵۰- قضاوت یهود ۶۱۱
- ۴۵۱- قلب یهود ۶۱۲
- ۴۵۲- قلعه های یهود بنی قریظه ۶۱۳
- ۴۵۳- کافران یهود ۶۱۴
- ۴۵۴- کتاب آسمانی یهود ۶۱۴
- ۴۵۵- کفر اکثریت یهود ۶۱۶
- ۴۵۶- کفر علمای یهود ۶۱۶
- ۴۵۷- کفر یهود ۶۱۸
- ۴۵۸- کفر یهود صدر اسلام ۶۳۲
- ۴۵۹- کفر یهود مدینه ۶۳۳
- ۴۶۰- کیفر اخروی یهود ۶۳۳
- ۴۶۱- کیفر بدعتگذاران یهود ۶۳۵
- ۴۶۲- کیفر پیروی از یهود ۶۳۵

- ۴۶۳- کیفر تبعیدگری یهود ۶۳۵
- ۴۶۴- کیفر تجاوزگری یهود ۶۳۶
- ۴۶۵- کیفر دنیوی یهود ۶۳۷
- ۴۶۶- کیفر شرک یهود ۶۳۷
- ۴۶۷- کیفر گناهکاران یهود ۶۳۸
- ۴۶۸- کیفر نیاکان یهود ۶۳۹
- ۴۶۹- کیفر یهود ۶۳۹
- ۴۷۰- کیفر یهود عهدشکن ۶۴۳
- ۴۷۱- کیفر یهود کافر ۶۴۴
- ۴۷۲- کینه توزی یهود ۶۴۴
- ۴۷۳- گرایش به یهود ۶۴۵
- ۴۷۴- گرایش علمای یهود ۶۴۵
- ۴۷۵- گرایشهای یهود ۶۴۵
- ۴۷۶- گروه گرایی یهود ۶۴۶
- ۴۷۷- گروههای یهود ۶۴۷
- ۴۷۸- گمراهی یهود ۶۴۷
- ۴۷۹- گناه دنیاطلبان یهود ۶۴۸
- ۴۸۰- گناه یهود ۶۴۹
- ۴۸۱- گناهان کبیره در یهود ۶۴۹
- ۴۸۲- گناهکاران یهود ۶۵۰
- ۴۸۳- گناهکاری یهود ۶۵۱
- ۴۸۴- گواهی علمای یهود ۶۵۱
- ۴۸۵- گواهی یهود ۶۵۲
- ۴۸۶- گوساله پرستی یهود ۶۵۳
- ۴۸۷- لجاجت علمای یهود ۶۵۴
- ۴۸۸- لجاجت یهود ۶۵۵

- ۴۸۹- لجاجت یهود صدر اسلام - ۶۵۶
- ۴۹۰- لعن بر علمای یهود - ۶۵۷
- ۴۹۱- لعن بر یهود - ۶۵۷
- ۴۹۲- لعن بر یهود کافر - ۶۶۱
- ۴۹۳- ماهی گیری یهود در شنبه - ۶۶۲
- ۴۹۴- متجاوزان یهود - ۶۶۳
- ۴۹۵- متعهدان یهود - ۶۶۳
- ۴۹۶- مثل علمای یهود - ۶۶۴
- ۴۹۷- محرمات یهود - ۶۶۵
- ۴۹۸- محرومیت اخروی یهود - ۶۶۹
- ۴۹۹- محرومیت یهود - ۶۷۰
- ۵۰۰- محمد(صلی الله علیه و آله) و اسلام یهود - ۶۷۲
- ۵۰۱- محمد(صلی الله علیه و آله) و عهدشکنی یهود - ۶۷۳
- ۵۰۲- محمد(صلی الله علیه و آله) و محرمات یهود - ۶۷۴
- ۵۰۳- محمد(صلی الله علیه و آله) و یهود - ۶۷۴
- ۵۰۴- محمد(صلی الله علیه و آله) و یهود عهدشکن - ۶۷۹
- ۵۰۵- مخالفت یهود - ۶۸۰
- ۵۰۶- مخالفت یهود با موسی(ع) - ۶۸۰
- ۵۰۷- مرگ گریزی یهود - ۶۸۰
- ۵۰۸- مسخ یهود ایله - ۶۸۱
- ۵۰۹- مسلمانان صدر اسلام و علمای یهود - ۶۸۲
- ۵۱۰- مسلمانان و علمای یهود - ۶۸۲
- ۵۱۱- مسلمانان و یهود - ۶۸۳
- ۵۱۲- مسؤولیت یهود - ۶۸۹
- ۵۱۳- مسیحیان و قبله یهود - ۶۹۲
- ۵۱۴- مسیحیان و یهود - ۶۹۲

- ۵۱۵- مشاجره یهود ----- ۶۹۲
- ۵۱۶- مشکلات یهود مدینه ----- ۶۹۳
- ۵۱۷- مصلحت یهود ----- ۶۹۴
- ۵۱۸- معاهده با یهود ----- ۶۹۴
- ۵۱۹- معاهده یهود بنی قریظه ----- ۶۹۵
- ۵۲۰- معاهده یهود مدینه ----- ۶۹۵
- ۵۲۱- معذور نبودن یهود ----- ۶۹۶
- ۵۲۲- مغضوبیت یهود ----- ۶۹۶
- ۵۲۳- مقلدان یهود ----- ۶۹۸
- ۵۲۴- مکر یهود ----- ۶۹۸
- ۵۲۵- ملاکهای ایمان یهود ----- ۶۹۹
- ۵۲۶- منابع غذایی یهود ----- ۷۰۰
- ۵۲۷- منافقان و علمای یهود ----- ۷۰۰
- ۵۲۸- منافقان و یهود ----- ۷۰۱
- ۵۲۹- منشأ عقیده یهود ----- ۷۰۲
- ۵۳۰- منشأ کفر یهود ----- ۷۰۳
- ۵۳۱- موانع اسلام یهود ----- ۷۰۴
- ۵۳۲- موانع ایمان یهود ----- ۷۰۴
- ۵۳۳- موضعگیری یهود ----- ۷۰۶
- ۵۳۴- موضعگیری یهود صدر اسلام ----- ۷۰۶
- ۵۳۵- مؤاخذه یهود ----- ۷۰۷
- ۵۳۶- مؤمنان یهود ----- ۷۰۸
- ۵۳۷- ناآگاهی یهود ----- ۷۱۰
- ۵۳۸- نابخردی دنیاطلبان یهود ----- ۷۱۰
- ۵۳۹- ناپاکی یهود ----- ۷۱۱
- ۵۴۰- ناخشنودی یهود ----- ۷۱۲

- ۵۴۱- نارواگویی در یهود ----- ۷۱۳
- ۵۴۲- نارواگویی یهود ----- ۷۱۴
- ۵۴۳- ناصالحان یهود ----- ۷۱۴
- ۵۴۴- نجات یهود ----- ۷۱۵
- ۵۴۵- نزول کتاب آسمانی بر یهود ----- ۷۱۶
- ۵۴۶- نژاد یهود ----- ۷۱۶
- ۵۴۷- نژادپرستی علمای یهود ----- ۷۱۶
- ۵۴۸- نژادپرستی یهود ----- ۷۱۷
- ۵۴۹- نشانه های بطلان ادعای یهود ----- ۷۲۰
- ۵۵۰- نشانه های حرص یهود ----- ۷۲۱
- ۵۵۱- نشانه های دروغگویی یهود ----- ۷۲۲
- ۵۵۲- نشانه های کفر یهود ----- ۷۲۲
- ۵۵۳- نظام اقتصادی یهود ----- ۷۲۲
- ۵۵۴- نعمتهای یهود ----- ۷۲۳
- ۵۵۵- نفاق علمای یهود ----- ۷۲۴
- ۵۵۶- نفاق یهود ----- ۷۲۴
- ۵۵۷- نفرین بر یهود ----- ۷۲۶
- ۵۵۸- نقش علمای یهود ----- ۷۲۶
- ۵۵۹- نگرانی از اتحاد یهود ----- ۷۲۸
- ۵۶۰- نماز در یهود ----- ۷۲۸
- ۵۶۱- نمازگزاران یهود ----- ۷۲۹
- ۵۶۲- نهی از دوستی با یهود ----- ۷۳۰
- ۵۶۳- نیاکان یهود ----- ۷۳۱
- ۵۶۴- ولایت یهود ----- ۷۳۳
- ۵۶۵- ویژگیهای یهود ----- ۷۳۴
- ۵۶۶- هارون(ع) در یهود ----- ۷۳۴

- ۵۶۷- هشدار به علمای یهود ----- ۷۳۵
- ۵۶۸- هشدار به یهود ----- ۷۳۶
- ۵۶۹- هماهنگی یهود و مسیحیان ----- ۷۳۶
- ۵۷۰- هواپرستی یهود ----- ۷۳۷
- ۵۷۱- هواپرستی یهود صدراسلام ----- ۷۳۸
- ۵۷۲- یأس از اسلام یهود ----- ۷۳۹
- ۵۷۳- یأس یهود از سعادت اخروی ----- ۷۴۰
- ۵۷۴- یهود ایله ----- ۷۴۰
- ۵۷۵- یهود بنی قریظه در غزوه احزاب ----- ۷۴۲
- ۵۷۶- یهود بنی قریظه و مسلمانان ----- ۷۴۳
- ۵۷۷- یهود بنی نضیر در غزوه احزاب ----- ۷۴۴
- ۵۷۸- یهود جادوگر ----- ۷۴۴
- ۵۷۹- یهود جاسوس ----- ۷۴۵
- ۵۸۰- یهود حق ناپذیر ----- ۷۴۶
- ۵۸۱- یهود در بیت المقدس ----- ۷۴۶
- ۵۸۲- یهود در جهنم ----- ۷۴۷
- ۵۸۳- یهود در قیامت ----- ۷۴۸
- ۵۸۴- یهود در مکه ----- ۷۴۸
- ۵۸۵- یهود دوران سلیمان(ع) ----- ۷۴۹
- ۵۸۶- یهود دوران عیسی(ع) ----- ۷۵۰
- ۵۸۷- یهود دوران مریم(ع) و انحرافات جنسی ----- ۷۵۰
- ۵۸۸- یهود دوران موسی(ع) ----- ۷۵۰
- ۵۸۹- یهود ساحل دریای سرخ ----- ۷۵۱
- ۵۹۰- یهود صدر اسلام ----- ۷۵۲
- ۵۹۱- یهود صدر اسلام و اسلام ----- ۷۶۴
- ۵۹۲- یهود صدر اسلام و پیامبر موعود ----- ۷۶۵

- ۵۹۳- یهود صدر اسلام و تاریخ ۷۶۵
- ۵۹۴- یهود صدر اسلام و فرجام فرعون ۷۶۵
- ۵۹۵- یهود صدر اسلام و قصه موسی(ع) ۷۶۶
- ۵۹۶- یهود صدر اسلام و کتمان حق ۷۶۷
- ۵۹۷- یهود صدر اسلام و محمد(صلی الله علیه و آله) ۷۶۷
- ۵۹۸- یهود غطفان در غزوه احزاب ۷۶۸
- ۵۹۹- یهود فاسق ۷۶۹
- ۶۰۰- یهود قبل از اسلام ۷۶۹
- ۶۰۱- یهود کافر ۷۷۰
- ۶۰۲- یهود گناهکار ۷۷۱
- ۶۰۳- یهود متخلف ۷۷۲
- ۶۰۴- یهود متخلف ایله ۷۷۳
- ۶۰۵- یهود مستکبر ۷۷۴
- ۶۰۶- یهود مکذب محمد(صلی الله علیه و آله) ۷۷۵
- ۶۰۷- یهود مؤمن ۷۷۵
- ۶۰۸- یهود مؤمن به قرآن ۷۷۵
- ۶۰۹- یهود مؤمن به محمد(صلی الله علیه و آله) ۷۷۶
- ۶۱۰- یهود مؤمن صدر اسلام ۷۷۷
- ۶۱۱- یهود و آرزوی مرگ ۷۷۷
- ۶۱۲- یهود و آفرینش ۷۷۷
- ۶۱۳- یهود و آیات خدا ۷۷۹
- ۶۱۴- یهود و ابراهیم(ع) ۷۷۹
- ۶۱۵- یهود و ادیان ۷۸۰
- ۶۱۶- یهود و ارتداد مسلمانان ۷۸۱
- ۶۱۷- یهود و اسباط(ع) ۷۸۱
- ۶۱۸- یهود و اسحاق(ع) ۷۸۱

- ۶۱۹- یهود و اسلام ۷۸۳
- ۶۲۰- یهود و اسماعیل(ع) ۷۸۸
- ۶۲۱- یهود و انبیا ۷۸۸
- ۶۲۲- یهود و انبیای بنی اسرائیل ۷۹۰
- ۶۲۳- یهود و انبیای غیر بنی اسرائیل ۷۹۱
- ۶۲۴- یهود و انجیل ۷۹۲
- ۶۲۵- یهود و اولیاءالله ۷۹۲
- ۶۲۶- یهود و بعثت محمد(صلی الله علیه و آله) ۷۹۳
- ۶۲۷- یهود و بهشت ۷۹۴
- ۶۲۸- یهود و تخریب مسجد ۷۹۶
- ۶۲۹- یهود و تعالیم آسمانی ۷۹۶
- ۶۳۰- یهود و تعلم جادو ۷۹۷
- ۶۳۱- یهود و تغییر قبله ۷۹۸
- ۶۳۲- یهود و تلاوت کتاب آسمانی ۷۹۹
- ۶۳۳- یهود و تورات ۸۰۰
- ۶۳۴- یهود و جبرئیل ۸۰۴
- ۶۳۵- یهود و حفظ منافع قومی ۸۰۴
- ۶۳۶- یهود و حقانیت محمد(صلی الله علیه و آله) ۸۰۵
- ۶۳۷- یهود و خدا ۸۰۶
- ۶۳۸- یهود و دین ابراهیم(ع) ۸۰۸
- ۶۳۹- یهود و دین اسباط ۸۰۸
- ۶۴۰- یهود و دین اسحاق(ع) ۸۰۸
- ۶۴۱- یهود و دین اسماعیل(ع) ۸۰۹
- ۶۴۲- یهود و دین یعقوب(ع) ۸۱۰
- ۶۴۳- یهود و ربوبیت خدا ۸۱۰
- ۶۴۴- یهود و زکات ۸۱۱

- ۸۱۲ ۶۴۵- یهود و سلیمان(ع)
- ۸۱۲ ۶۴۶- یهود و صفات صحابه
- ۸۱۲ ۶۴۷- یهود و صفات محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۸۱۳ ۶۴۸- یهود و عزیر(ع)
- ۸۱۴ ۶۴۹- یهود و علم خدا
- ۸۱۴ ۶۵۰- یهود و علم غیب خدا
- ۸۱۵ ۶۵۱- یهود و عمر طولانی
- ۸۱۵ ۶۵۲- یهود و عهد خدا
- ۸۱۶ ۶۵۳- یهود و عیسی(ع)
- ۸۱۸ ۶۵۴- یهود و قبله
- ۸۱۹ ۶۵۵- یهود و قبله مسلمانان
- ۸۲۰ ۶۵۶- یهود و قبله مسیحیان
- ۸۲۰ ۶۵۷- یهود و قتل انبیا
- ۸۲۴ ۶۵۸- یهود و قتل عیسی(ع)
- ۸۲۵ ۶۵۹- یهود و قرآن
- ۸۳۰ ۶۶۰- یهود و کافران
- ۸۳۰ ۶۶۱- یهود و کتب آسمانی
- ۸۳۲ ۶۶۲- یهود و کتمان حق
- ۸۳۴ ۶۶۳- یهود و کتمان حقایق
- ۸۳۵ ۶۶۴- یهود و کوه طور
- ۸۳۶ ۶۶۵- یهود و گسترش اسلام
- ۸۳۶ ۶۶۶- یهود و لقاءالله
- ۸۳۷ ۶۶۷- یهود و مال حرام
- ۸۳۸ ۶۶۸- یهود و محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۸۵۰ ۶۶۹- یهود و مرگ
- ۸۵۱ ۶۷۰- یهود و مریم(ع)

- ۶۷۱- یهود و مسلمانان ۸۵۲
- ۶۷۲- یهود و مسلمانان صدر اسلام ۸۵۹
- ۶۷۳- یهود و مسیحیان ۸۵۹
- ۶۷۴- یهود و مسیحیت ۸۶۱
- ۶۷۵- یهود و مصلحان ایله ۸۶۱
- ۶۷۶- یهود و ملتها ۸۶۲
- ۶۷۷- یهود و منافقان ۸۶۳
- ۶۷۸- یهود و موسی(ع) ۸۶۳
- ۶۷۹- یهود و مؤمنان ۸۶۳
- ۶۸۰- یهود و نبوت بشر ۸۶۵
- ۶۸۱- یهود و نبوت محمد(صلی الله علیه و آله) ۸۶۵
- ۶۸۲- یهود و نبوت موسی(ع) ۸۶۶
- ۶۸۳- یهود و نزول قرآن ۸۶۷
- ۶۸۴- یهود و نزول وحی بر بشر ۸۶۷
- ۶۸۵- یهود و نعمتهای اخروی ۸۶۷
- ۶۸۶- یهود و وحی ۸۶۸
- ۶۸۷- یهود و هدایت ۸۶۹
- ۶۸۸- یهود و یعقوب(ع) ۸۶۹
- ۶۸۹- یهود هدایت ناپذیر ۸۷۰
- ۵- یأجوج ۸۷۱
- ۱- افساد یأجوج ۸۷۱
- ۲- امت بودن یأجوج ۸۷۱
- ۳- ایمنی از هجوم یأجوج ۸۷۱
- ۴- پیروزی یأجوج ۸۷۲
- ۵- خروج یأجوج ۸۷۲
- ۶- خطر تجاوز یأجوج ۸۷۴

- ۷- درگیری یاجوج و ماجوج ۸۷۴
- ۸- راههای هجوم یاجوج ۸۷۴
- ۹- عجز یاجوج ۸۷۵
- ۱۰- قصه یاجوج ۸۷۶
- ۱۱- محدوده افساد یاجوج ۸۷۸
- ۱۲- وسعت هجوم یاجوج ۸۷۸
- ۱۳- هجوم یاجوج ۸۷۸
- ۱۴- هجوم یاجوج در آخرالزمان ۸۸۰
- ۶- یأس ۸۸۱
- ۱- آثار یأس ۸۸۱
- ۲- آثار یأس از آخرت ۸۸۱
- ۳- آثار یأس از اصلاح جامعه ۸۸۱
- ۴- آثار یأس از امکانات مادی ۸۸۱
- ۵- آثار یأس از پاداش اخروی ۸۸۳
- ۶- آثار یأس از حق پذیری گمراهان ۸۸۳
- ۷- آثار یأس از هدایت فرعونیان ۸۸۳
- ۸- آثار یأس از هدایت گمراهگران ۸۸۳
- ۹- آثار یأس انبیا ۸۸۵
- ۱۰- آثار یأس یهود ۸۸۵
- ۱۱- اجتناب از یأس ۸۸۵
- ۱۲- اهمیت یأس کافران ۸۸۷
- ۱۳- حرمت یأس از رحمت خدا ۸۸۷
- ۱۴- زمینه یأس ۸۸۷
- ۱۵- زمینه یأس از خدا ۸۸۷
- ۱۶- زمینه یأس از غیر خدا ۸۸۹
- ۱۷- زمینه یأس کافران ۸۸۹

- ۱۸- زمينه یأس محمد(صلی الله علیه و آله) ----- ۸۸۹
- ۱۹- زمينه یأس مکذبان قیامت ----- ۸۹۱
- ۲۰- زمينه یأس نوح(ع) ----- ۸۹۱
- ۲۱- زمينه یأس هود(ع) ----- ۸۹۱
- ۲۲- سرزنش یأس ----- ۸۹۲
- ۲۳- سرزنش یأس از رحمت خدا ----- ۸۹۳
- ۲۴- سرزنش یأس از لطف خدا ----- ۸۹۳
- ۲۵- شگفتی یأس از رحمت خدا ----- ۸۹۴
- ۲۶- عوامل رفع یأس ----- ۸۹۵
- ۲۷- عوامل یأس ----- ۸۹۵
- ۲۸- عوامل یأس از غیر خدا ----- ۸۹۸
- ۲۹- عوامل یأس از فرزند داری ----- ۸۹۹
- ۳۰- عوامل یأس انبیا ----- ۸۹۹
- ۳۱- عوامل یأس کافران ----- ۸۹۹
- ۳۲- عوامل یأس مشرکان ----- ۸۹۹
- ۳۳- عوامل یأس یهود ----- ۹۰۱
- ۳۴- کفر یأس از رحمت خدا ----- ۹۰۱
- ۳۵- گناه یأس از آخرت ----- ۹۰۱
- ۳۶- گناه یأس از رحمت ----- ۹۰۱
- ۳۷- ممنوعیت یأس از رحمت خدا ----- ۹۰۳
- ۳۸- منشأ یأس کافران صدراسلام ----- ۹۰۳
- ۳۹- منشأ یأس مشرکان ----- ۹۰۳
- ۴۰- منشأ یأس مشرکان صدراسلام ----- ۹۰۵
- ۴۱- موانع یأس ----- ۹۰۵
- ۴۲- موانع یأس حق طلبان ----- ۹۰۶
- ۴۳- ناپسندی یأس ----- ۹۰۷

- ۴۴- ناپسندی یأس از رحمت خدا ۹۰۸
- ۴۵- نهی از یأس ۹۰۹
- ۴۶- یأس ابراهیم(ع) ۹۰۹
- ۴۷- یأس ابلیس ۹۱۱
- ۴۸- یأس احزاب صدراسلام ۹۱۱
- ۴۹- یأس اخروی بدکاران ۹۱۱
- ۵۰- یأس اخروی گناهکاران ۹۱۲
- ۵۱- یأس اخروی مجرمان ۹۱۳
- ۵۲- یأس اخروی مشرکان ۹۱۳
- ۵۳- یأس اخروی مکذبان آیات خدا ۹۱۳
- ۵۴- یأس از آمرزش ۹۱۵
- ۵۵- یأس از ازدواج ۹۱۵
- ۵۶- یأس از اسلام یهود ۹۱۵
- ۵۷- یأس از ایمان اقوام انبیا ۹۱۷
- ۵۸- یأس از ایمان اهل مدین ۹۱۷
- ۵۹- یأس از ایمان بیماردلان ۹۱۷
- ۶۰- یأس از ایمان حق ستیزان ۹۱۷
- ۶۱- یأس از ایمان سختدلان ۹۱۹
- ۶۲- یأس از ایمان فرعونیان ۹۱۹
- ۶۳- یأس از ایمان قوم ثمود ۹۲۰
- ۶۴- یأس از ایمان قوم عاد ۹۲۱
- ۶۵- یأس از ایمان قوم نوح ۹۲۱
- ۶۶- یأس از ایمان کافران ۹۲۳
- ۶۷- یأس از ایمان مشرکان مکه ۹۲۵
- ۶۸- یأس از پاداش اخروی ۹۲۵
- ۶۹- یأس از پیروزی ۹۲۵

- ۷۰- یأس از تخفیف عذاب ۹۲۶
- ۷۱- یأس از رحمت خدا ۹۲۷
- ۷۲- یأس از عوامل طبیعی ۹۲۹
- ۷۳- یأس از غیر خدا ۹۳۰
- ۷۴- یأس از گمراهگری مؤمنان ۹۳۱
- ۷۵- یأس از گمراهی آدم(ع) ۹۳۱
- ۷۶- یأس از محتضر ۹۳۱
- ۷۷- یأس از مکذبان انبیا ۹۳۱
- ۷۸- یأس از هدایت ۹۳۳
- ۷۹- یأس از هدایت اقوام پیشین ۹۳۳
- ۸۰- یأس از هدایت انسان ها ۹۳۵
- ۸۱- یأس از هدایت بت پرستان ۹۳۵
- ۸۲- یأس از هدایت حق ناپذیران ۹۳۵
- ۸۳- یأس از هدایت فرعونیان ۹۳۵
- ۸۴- یأس از هدایت قوم ابراهیم ۹۳۶
- ۸۵- یأس از هدایت قوم نوح ۹۳۷
- ۸۶- یأس از هدایت قوم یونس ۹۳۹
- ۸۷- یأس از هدایت کافران ۹۳۹
- ۸۸- یأس از هدایت مشرکان ۹۳۹
- ۸۹- یأس از هدایت قوم نوح ۹۴۱
- ۹۰- یأس انبیا ۹۴۲
- ۹۱- یأس انسان ۹۴۳
- ۹۲- یأس برادران یوسف ۹۴۴
- ۹۳- یأس جهنمیان ۹۴۵
- ۹۴- یأس حق ناپذیران ۹۴۵
- ۹۵- یأس خویشاوندان محتضر ۹۴۶

- ۹۴۷ ۹۶- یأس داود(ع)
- ۹۴۷ ۹۷- یأس در سختی
- ۹۴۸ ۹۸- یأس در قیامت
- ۹۴۹ ۹۹- یأس دشمنان
- ۹۴۹ ۱۰۰- یأس دشمنان دین
- ۹۵۱ ۱۰۱- یأس زنان اشراف مصر
- ۹۵۱ ۱۰۲- یأس شعیب(ع)
- ۹۵۳ ۱۰۳- یأس شیطان
- ۹۵۳ ۱۰۴- یأس عیسی(ع)
- ۹۵۳ ۱۰۵- یأس غافلان
- ۹۵۴ ۱۰۶- یأس فرعون
- ۹۵۵ ۱۰۷- یأس قوم ثمود
- ۹۵۵ ۱۰۸- یأس قوم لوط
- ۹۵۵ ۱۰۹- یأس کافران
- ۹۵۹ ۱۱۰- یأس گمراهان
- ۹۵۹ ۱۱۱- یأس گناهکاران
- ۹۵۹ ۱۱۲- یأس گناهکاران صدر اسلام
- ۹۶۱ ۱۱۳- یأس محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۹۶۳ ۱۱۴- یأس مکذبان آیات خدا
- ۹۶۳ ۱۱۵- یأس مکذبان قرآن
- ۹۶۳ ۱۱۶- یأس مکذبان لقاءالله
- ۹۶۴ ۱۱۷- یأس موسی(ع)
- ۹۶۵ ۱۱۸- یأس مؤمن آل فرعون
- ۹۶۵ ۱۱۹- یأس مؤمنان
- ۹۶۶ ۱۲۰- یأس نوح(ع)
- ۹۶۹ ۱۲۱- یأس یونس(ع)

- ۱۲۲- یأس یهود از سعادت اخروی ۹۶۹
- ۷- یاوه گویی ۹۷۲
- ۱- آثار یاوه گویی ۹۷۲
- ۲- اجتناب از یاوه گویی ۹۷۲
- ۳- تهمت یاوه گویی به محمد(صلی الله علیه و آله) ۹۷۲
- ۴- تهمت یاوه گویی به مؤمنان ۹۷۲
- ۵- کیفر یاوه گویی ۹۷۴
- ۶- کیفر یاوه گویی علیه انبیا ۹۷۴
- ۷- یاوه گویی مخالفان محمد(صلی الله علیه و آله) ۹۷۴
- ۸- یاوه گویان ۹۷۵
- ۹- اجتناب از همنشینی با یاوه گویان ۹۷۶
- ۱۰- ترک گفتگو با یاوه گویان ۹۷۶
- ۱۱- روش برخورد با یاوه گویان ۹۷۶
- ۱۲- سرزنش مقابله به مثل با یاوه گویان ۹۷۸
- ۱۳- نفرین بر یاوه گویان ۹۷۸
- ۸- یحیی(ع) ۹۷۹
- ۱- یحیی(ع) ۹۷۹
- ۲- آثار تقوای یحیی(ع) ۹۷۹
- ۳- آیات خدا در ولادت یحیی(ع) ۹۸۱
- ۴- اخلاق یحیی(ع) ۹۸۱
- ۵- استعداد یحیی(ع) ۹۸۱
- ۶- اعلام بشارت ولادت یحیی(ع) ۹۸۱
- ۷- امنیت یحیی(ع) ۹۸۳
- ۸- امیدواری یحیی(ع) ۹۸۳
- ۹- بشارت ولادت یحیی(ع) ۹۸۳
- ۱۰- پیشگامی یحیی(ع) ۹۸۵

- ۹۸۵ ۱۱- تاریخ ولادت یحیی(ع)
- ۹۸۶ ۱۲- تداوم تقوای یحیی(ع)
- ۹۸۷ ۱۳- تقرب یحیی(ع)
- ۹۸۷ ۱۴- تکامل یحیی(ع)
- ۹۸۷ ۱۵- تکلیف یحیی(ع)
- ۹۸۹ ۱۶- تنزیه یحیی(ع)
- ۹۸۹ ۱۷- تورات در دوران یحیی(ع)
- ۹۸۹ ۱۸- خشوع یحیی(ع)
- ۹۹۰ ۱۹- دعای یحیی(ع)
- ۹۹۱ ۲۰- رسالت یحیی(ع)
- ۹۹۱ ۲۱- رضایت از یحیی(ع)
- ۹۹۱ ۲۲- زکریا(ع) هنگام بشارت یحیی(ع)
- ۹۹۱ ۲۳- زکریا(ع) هنگام ولادت یحیی(ع)
- ۹۹۳ ۲۴- زمینه تکامل یحیی(ع)
- ۹۹۴ ۲۵- زمینه حکمت یحیی(ع)
- ۹۹۵ ۲۶- زمینه محبوبیت یحیی(ع)
- ۹۹۵ ۲۷- زهد یحیی(ع)
- ۹۹۶ ۲۸- سجده یحیی(ع)
- ۹۹۷ ۲۹- سلام بر یحیی(ع)
- ۹۹۷ ۳۰- سلامتی یحیی(ع)
- ۹۹۹ ۳۱- شخصیت معنوی یحیی(ع)
- ۹۹۹ ۳۲- شخصیت یحیی(ع)
- ۹۹۹ ۳۳- شرافت یحیی(ع)
- ۱۰۰۰ ۳۴- عبادات یحیی(ع)
- ۱۰۰۱ ۳۵- عصمت یحیی(ع)
- ۱۰۰۱ ۳۶- عفت یحیی(ع)

- ٣٧- عمل به تكليف يحيى (ع) ----- ١٠٠١
- ٣٨- عمل خير يحيى (ع) ----- ١٠٠٣
- ٣٩- عواطف يحيى (ع) ----- ١٠٠٣
- ٤٠- فضائل يحيى (ع) ----- ١٠٠٣
- ٤١- فهم يحيى (ع) ----- ١٠٠٨
- ٤٢- قاطعيت يحيى (ع) ----- ١٠٠٩
- ٤٣- قدرت يحيى (ع) ----- ١٠٠٩
- ٤٤- قصه يحيى (ع) ----- ١٠٠٩
- ٤٥- قضاوت يحيى (ع) ----- ١٠١١
- ٤٦- كودكى يحيى (ع) ----- ١٠١١
- ٤٧- كيفر قتل يحيى (ع) ----- ١٠١٣
- ٤٨- گريه يحيى (ع) ----- ١٠١٣
- ٤٩- مالكيه يحيى (ع) ----- ١٠١٣
- ٥٠- محبت يحيى (ع) ----- ١٠١٥
- ٥١- محبوبيت يحيى (ع) ----- ١٠١٥
- ٥٢- مرگ يحيى (ع) ----- ١٠١٥
- ٥٣- مسؤوليت پذيرى يحيى (ع) ----- ١٠١٧
- ٥٤- معجزه ولادت يحيى (ع) ----- ١٠١٧
- ٥٥- معجزه يحيى (ع) ----- ١٠١٧
- ٥٦- مقام يحيى (ع) ----- ١٠١٧
- ٥٧- يبشرك بيحيى ----- ١٠١٩
- ٥٨- مقامات يحيى (ع) ----- ١٠١٩
- ٥٩- منشأ علم يحيى (ع) ----- ١٠٢١
- ٦٠- منشأ فهم يحيى (ع) ----- ١٠٢١
- ٦١- منشأ نامگذارى يحيى (ع) ----- ١٠٢٣
- ٦٢- نامگذارى يحيى (ع) ----- ١٠٢٣

- ۶۳- نبوت یحیی (ع) ----- ۱۰۲۴
- ۶۴- نسب یحیی (ع) ----- ۱۰۲۵
- ۶۵- نعمتهای یحیی (ع) ----- ۱۰۲۵
- ۶۶- نقش یحیی (ع) ----- ۱۰۲۵
- ۶۷- نیاکان یحیی (ع) ----- ۱۰۲۷
- ۶۸- نیکی یحیی (ع) ----- ۱۰۲۷
- ۶۹- وحی به یحیی (ع) ----- ۱۰۲۷
- ۷۰- وراثت یحیی (ع) ----- ۱۰۲۹
- ۷۱- ولادت یحیی (ع) ----- ۱۰۲۹
- ۷۲- ویژگیهای حیات اخروی یحیی (ع) ----- ۱۰۲۹
- ۷۳- ویژگیهای دعای یحیی (ع) ----- ۱۰۳۱
- ۷۴- ویژگیهای یحیی (ع) ----- ۱۰۳۱
- ۷۵- هدایت یحیی (ع) ----- ۱۰۳۱
- ۷۶- یحیی (ع) از صالحان ----- ۱۰۳۱
- ۷۷- یحیی (ع) در قیامت ----- ۱۰۳۱
- ۷۸- یحیی (ع) و اجرای احکام ----- ۱۰۳۳
- ۷۹- یحیی (ع) و تحمیل بر والدین ----- ۱۰۳۳
- ۸۰- یحیی (ع) و سلطه طلبی ----- ۱۰۳۴
- ۸۱- یحیی (ع) و گناه ----- ۱۰۳۵
- ۸۲- یحیی (ع) هنگام استماع آیات خدا ----- ۱۰۳۵
- ۹- یعقوب (ع) ----- ۱۰۳۶
- ۱- آثار اندوه یعقوب (ع) ----- ۱۰۳۶
- ۲- آثار توصیه های یعقوب (ع) ----- ۱۰۳۶
- ۳- آثار خدانشناسی یعقوب (ع) ----- ۱۰۳۶
- ۴- آثار محبت یعقوب (ع) به بنیامین ----- ۱۰۳۸
- ۵- آثار محبت یعقوب (ع) به یوسف (ع) ----- ۱۰۳۸

- ۶- آخرت طلبی یعقوب(ع) ----- ۱۰۳۸
- ۷- آگاهی یعقوب(ع) ----- ۱۰۴۰
- ۸- آل یعقوب و یعقوب(ع) ----- ۱۰۴۰
- ۹- ابراهیم(ع) و یعقوب(ع) ----- ۱۰۴۲
- ۱۰- ابراهیم(ع) هنگام ولادت یعقوب(ع) ----- ۱۰۴۲
- ۱۱- اجابت دعای یعقوب(ع) ----- ۱۰۴۳
- ۱۲- احترام بنیامین به یعقوب(ع) ----- ۱۰۴۴
- ۱۳- احترام به یعقوب(ع) ----- ۱۰۴۴
- ۱۴- احتضار یعقوب(ع) ----- ۱۰۴۴
- ۱۵- احساس خطر یعقوب(ع) ----- ۱۰۴۴
- ۱۶- اخلاص یعقوب(ع) ----- ۱۰۴۶
- ۱۷- اسباط یعقوب(ع) ----- ۱۰۴۶
- ۱۸- استغفار یعقوب(ع) ----- ۱۰۴۶
- ۱۹- استقبال از یعقوب(ع) ----- ۱۰۴۸
- ۲۰- استمداد یعقوب(ع) ----- ۱۰۴۸
- ۲۱- اسکان یعقوب(ع) در مصر ----- ۱۰۴۸
- ۲۲- اسماعیل(ع) عموی یعقوب(ع) ----- ۱۰۵۰
- ۲۳- اطاعت از یعقوب(ع) ----- ۱۰۵۰
- ۲۴- اطمینان یعقوب(ع) ----- ۱۰۵۰
- ۲۵- اعراض یعقوب(ع) ----- ۱۰۵۴
- ۲۶- اعطای یعقوب(ع) به ابراهیم(ع) ----- ۱۰۵۴
- ۲۷- الگوگیری از یعقوب(ع) ----- ۱۰۵۴
- ۲۸- امامت یعقوب(ع) ----- ۱۰۵۵
- ۲۹- امیدواری یعقوب(ع) ----- ۱۰۵۶
- ۳۰- انتظارات یعقوب(ع) ----- ۱۰۵۷
- ۳۱- اندوه یعقوب(ع) ----- ۱۰۵۸

- ۳۲- انقیاد یعقوب(ع) ۱۰۶۰
- ۳۳- اوامر یعقوب(ع) ۱۰۶۰
- ۳۴- اولاد یعقوب(ع) ۱۰۶۲
- ۳۵- اهانت به یعقوب(ع) ۱۰۶۲
- ۳۶- اهتمام یعقوب(ع) بر توکل ۱۰۶۲
- ۳۷- اهتمام یعقوب(ع) به صبر ۱۰۶۲
- ۳۸- ایمان به تعالیم یعقوب(ع) ۱۰۶۴
- ۳۹- ایمان یعقوب(ع) ۱۰۶۴
- ۴۰- برادران یوسف و بیماری یعقوب(ع) ۱۰۶۴
- ۴۱- برادران یوسف و رضایت یعقوب(ع) ۱۰۶۴
- ۴۲- برادران یوسف و یعقوب(ع) ۱۰۶۷
- ۴۳- بردگی در دین یعقوب(ع) ۱۰۷۵
- ۴۴- برده داری در دوران یعقوب(ع) ۱۰۷۶
- ۴۵- برکت یعقوب(ع) ۱۰۷۶
- ۴۶- برگزیدگی فرزندان یعقوب(ع) ۱۰۷۶
- ۴۷- برگزیدگی یعقوب(ع) ۱۰۷۷
- ۴۸- بشارت به یعقوب(ع) ۱۰۷۸
- ۴۹- بشارتهای یعقوب(ع) ۱۰۸۰
- ۵۰- بنیامین و رضایت یعقوب(ع) ۱۰۸۱
- ۵۱- بی اعتمادی یعقوب(ع) به برادران یوسف ۱۰۸۲
- ۵۲- بیان قصه یوسف(ع) برای یعقوب(ع) ۱۰۸۲
- ۵۳- بینایی یعقوب(ع) ۱۰۸۲
- ۵۴- بینش یعقوب(ع) ۱۰۸۴
- ۵۵- پاداش اخروی یعقوب(ع) ۱۰۸۶
- ۵۶- پایان اندوه یعقوب(ع) ۱۰۸۶
- ۵۷- پسران یعقوب(ع) ۱۰۸۸

- ۵۸- پول رایج دوران یعقوب(ع) ----- ۱۰۸۸
- ۵۹- پیروان دین یعقوب(ع) ----- ۱۰۸۸
- ۶۰- پیری یعقوب(ع) ----- ۱۰۹۰
- ۶۱- پیشگامی یعقوب(ع) ----- ۱۰۹۰
- ۶۲- پیشگویی یعقوب(ع) ----- ۱۰۹۰
- ۶۳- تأثیر بازداشت بنیامین در یعقوب(ع) ----- ۱۰۹۲
- ۶۴- تأثیر فراق یوسف(ع) در یعقوب(ع) ----- ۱۰۹۲
- ۶۵- تاریخ ولادت یعقوب(ع) ----- ۱۰۹۲
- ۶۶- تبلیغ یعقوب(ع) ----- ۱۰۹۴
- ۶۷- تداوم عبودیت یعقوب(ع) ----- ۱۰۹۴
- ۶۸- تدبیر یعقوب(ع) ----- ۱۰۹۴
- ۶۹- تذکرات یعقوب(ع) ----- ۱۰۹۶
- ۷۰- ترس یعقوب(ع) ----- ۱۰۹۶
- ۷۱- تصمیم یعقوب(ع) ----- ۱۰۹۶
- ۷۲- تعالیم در شریعت یعقوب(ع) ----- ۱۰۹۸
- ۷۳- تعالیم شریعت یعقوب(ع) ----- ۱۰۹۸
- ۷۴- تعالیم یعقوب(ع) ----- ۱۰۹۸
- ۷۵- تفضل به یعقوب(ع) ----- ۱۰۹۸
- ۷۶- تقرب یعقوب(ع) ----- ۱۰۹۹
- ۷۷- تقوای یعقوب(ع) ----- ۱۱۰۰
- ۷۸- تکلیف یعقوب(ع) ----- ۱۱۰۰
- ۷۹- تلاش یعقوب(ع) ----- ۱۱۰۰
- ۸۰- تنزیه یعقوب(ع) ----- ۱۱۰۲
- ۸۱- توحید افعالی یعقوب(ع) ----- ۱۱۰۲
- ۸۲- توحید پسران یعقوب(ع) ----- ۱۱۰۲
- ۸۳- توحید در دین یعقوب(ع) ----- ۱۱۰۳

- ۱۱۰۴-.....-۸۴- توحید یعقوب(ع)
- ۱۱۰۶-.....-۸۵- توصیه های یعقوب(ع)
- ۱۱۰۸-.....-۸۶- توکل یعقوب(ع)
- ۱۱۰۹-.....-۸۷- تهمت به یعقوب(ع)
- ۱۱۱۰-.....-۸۸- تهمت بی عقلی به یعقوب(ع)
- ۱۱۱۰-.....-۸۹- تهمت خطا به یعقوب(ع)
- ۱۱۱۰-.....-۹۰- تهمت کج فکری به یعقوب(ع)
- ۱۱۱۲-.....-۹۱- جبرئیل و یعقوب(ع)
- ۱۱۱۲-.....-۹۲- حسن فرجام یعقوب(ع)
- ۱۱۱۳-.....-۹۳- خدانشناسی یعقوب(ع)
- ۱۱۱۴-.....-۹۴- خطر گرگها در دوران یعقوب(ع)
- ۱۱۱۴-.....-۹۵- خطر مرگ یعقوب(ع)
- ۱۱۱۴-.....-۹۶- خواسته های یعقوب(ع)
- ۱۱۱۶-.....-۹۷- خویشاوندان یعقوب(ع)
- ۱۱۱۶-.....-۹۸- دانش تحلیل حوادث یعقوب(ع)
- ۱۱۱۶-.....-۹۹- دانش تعبیر رؤیای یعقوب(ع)
- ۱۱۱۸-.....-۱۰۰- دلایل بی اعتمادی یعقوب(ع)
- ۱۱۱۸-.....-۱۰۱- دلایل تضرع یعقوب(ع)
- ۱۱۲۰-.....-۱۰۲- دلایل توصیه های یعقوب(ع)
- ۱۱۲۰-.....-۱۰۳- دلایل مخالفت یعقوب(ع)
- ۱۱۲۰-.....-۱۰۴- دوران پیشی یعقوب(ع)
- ۱۱۲۲-.....-۱۰۵- دین پسران یعقوب(ع)
- ۱۱۲۲-.....-۱۰۶- دین یعقوب(ع)
- ۱۱۲۲-.....-۱۰۷- ذکر آخرت طلبی یعقوب(ع)
- ۱۱۲۴-.....-۱۰۸- ذکر زهد یعقوب(ع)
- ۱۱۲۴-.....-۱۰۹- ذکر قصه یعقوب(ع)

- ۱۱۰- رحمت بر یعقوب(ع) ۱۱۲۴
- ۱۱۱- رحمت بودن یعقوب(ع) ۱۱۲۴
- ۱۱۲- رضایت یعقوب(ع) ۱۱۲۶
- ۱۱۳- روحيات یعقوب(ع) ۱۱۲۶
- ۱۱۴- روش برخورد یعقوب(ع) ۱۱۲۶
- ۱۱۵- زکات در شریعت یعقوب(ع) ۱۱۲۷
- ۱۱۶- زکات یعقوب(ع) ۱۱۲۸
- ۱۱۷- زمان بشارت یعقوب(ع) ۱۱۲۸
- ۱۱۸- زمان کوری یعقوب(ع) ۱۱۲۸
- ۱۱۹- زمینه آگاهی یعقوب(ع) ۱۱۲۹
- ۱۲۰- زمینه بیماری یعقوب(ع) ۱۱۳۰
- ۱۲۱- زمینه سازی رضایت یعقوب(ع) ۱۱۳۰
- ۱۲۲- زمینه مرگ یعقوب(ع) ۱۱۳۰
- ۱۲۳- ساره هنگام تولد یعقوب(ع) ۱۱۳۱
- ۱۲۴- سجده آل یعقوب(ع) بر یوسف(ع) ۱۱۳۲
- ۱۲۵- سجده یعقوب(ع) ۱۱۳۲
- ۱۲۶- سجده یعقوب(ع) بر یوسف(ع) ۱۱۳۲
- ۱۲۷- سرزنش یعقوب(ع) ۱۱۳۴
- ۱۲۸- سوگند در دین یعقوب(ع) ۱۱۳۴
- ۱۲۹- شخصیت یعقوب(ع) ۱۱۳۴
- ۱۳۰- شدت اندوه یعقوب(ع) ۱۱۳۶
- ۱۳۱- شرایط رضایت یعقوب(ع) ۱۱۳۶
- ۱۳۲- شفاعت یعقوب(ع) ۱۱۳۶
- ۱۳۳- شفای یعقوب(ع) ۱۱۳۸
- ۱۳۴- شک یعقوب(ع) ۱۱۳۹
- ۱۳۵- شکوه یعقوب(ع) ۱۱۴۰

- ۱۱۴۱ - صبر یعقوب (ع) -----
- ۱۱۴۲ - عبادت یعقوب (ع) -----
- ۱۱۴۳ - عبرت از قصه یعقوب (ع) -----
- ۱۱۴۴ - عبودیت یعقوب (ع) -----
- ۱۱۴۴ - عذرآوری یعقوب (ع) -----
- ۱۱۴۴ - عصمت یعقوب (ع) -----
- ۱۱۴۵ - عفو یعقوب (ع) -----
- ۱۱۴۶ - عقیده یعقوب (ع) -----
- ۱۱۴۶ - علاقه یعقوب (ع) به برادران یوسف -----
- ۱۱۴۶ - علاقه یعقوب (ع) به بنیامین -----
- ۱۱۴۶ - علاقه یعقوب (ع) به یوسف (ع) -----
- ۱۱۴۸ - علایق یعقوب (ع) -----
- ۱۱۴۸ - علم غیب یعقوب (ع) -----
- ۱۱۵۰ - علم لدنی یعقوب (ع) -----
- ۱۱۵۰ - علم یعقوب (ع) -----
- ۱۱۵۲ - عمل به تکلیف یعقوب (ع) -----
- ۱۱۵۲ - عمل خیر یعقوب (ع) -----
- ۱۱۵۴ - عوامل اندوه یعقوب (ع) -----
- ۱۱۵۶ - عوامل رنج یعقوب (ع) -----
- ۱۱۵۶ - عوامل غضب یعقوب (ع) -----
- ۱۱۵۶ - عوامل کوری یعقوب (ع) -----
- ۱۱۵۸ - عوامل نگرانی یعقوب (ع) -----
- ۱۱۵۸ - غضب یعقوب (ع) -----
- ۱۱۵۸ - فرزندان یعقوب (ع) -----
- ۱۱۵۸ - فضایل یعقوب (ع) -----
- ۱۱۶۶ - فقر یعقوب (ع) -----

- ۱۶۲- فلسفه اندوه یعقوب (ع) ۱۱۶۶
- ۱۶۳- فلسفه توصیه های یعقوب (ع) ۱۱۶۶
- ۱۶۴- فلسفه سجده یعقوب (ع) ۱۱۶۸
- ۱۶۵- فلسفه نگرانی یعقوب (ع) ۱۱۶۸
- ۱۶۶- فواید قصه یعقوب (ع) ۱۱۶۸
- ۱۶۷- قدرت یعقوب (ع) ۱۱۶۸
- ۱۶۸- قصه یعقوب (ع) ۱۱۷۰
- درباره مرکز ۱۲۷۳

علم مفاهیم شناسی در قرآن سری جدید جلد 113

مشخصات کتاب

نام کتاب: علم مفاهیم شناسی در قرآن سری جدید جلد 113

تحقیق و تالیف: رسول ملکیان اصفهانی - 1400 ش

ناشر دیجیتال: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ص: 1

1- یاور

1- محرومیت مشرکان از یاور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 29 - 13

13 - مشرکان هواپرست ، از داشتن هرگونه یاوری ، در برابر اراده الهی ، محروم اند .

فمن یهدی من أضلّ الله و ما لهم من نصیرین

2- ملاک یاور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 22 - 8

8 - انسان ها ، دارای گرایشی درونی به قدرتی برتر جهت انتخاب ولیّ و یاورند .

و ما لكم من دون الله من ولیّ و لانصیر

نفی مطلق غیرخدا برای ولایت و یاوری، مبتنی بر وجود خصلت یارطلبی و اتکا به ولیّ برتر است.

3- نیاز به یاور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 8 - 13

13 - انسان در قیامت ، نیازمند ولایت و یاورى است .

و الظِّلمون ما لهم من وليّ ولا نصير

4- یاور ابراهیم (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 102 - 2

2- اسماعیل (ع) ، کمک کار پدرش ابراهیم (ع) در مسائل اجتماعى و زندگى

ص: 1

فلما بلغ معه السعي

از آمدن قید «معه» (در معیت او) برداشت یاد شده به دست می آید.

5- یاور اخروی انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 93 - 4

4 - خداوند ، یگانه معبود به حق و تنها پشتوانه انسان در قیامت

این ما کنتم تعبدون . من دون الله هل ينصرونكم أو ينتصرون

6- یاور اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حدید - 57 - 15 - 6

6 - آتش دوزخ ، تنها یاور کافران و منافقان

هی مولیکم

7- یاور اخروی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حدید - 57 - 15 - 6

6 - آتش دوزخ ، تنها یاور کافران و منافقان

هی مولیکم

8- یاور انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 110 - 7

7_ خداوند ، یاری کننده پیامبران خویش و سرکوب کننده مخالفان ایشان

حتى إذا استتس الرسل . . . جاءهم نصرنا

ص: 2

9- یاور انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 116 - 7

7_ برای انسان ها ، هیچ سرپرست و یاوری جز خداوند نیست .

و ما لکم من دون اللّٰه من ولیّ و لانصیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 31 - 3

3_ خداوند بی مدد دیگران ، یاوری کافی برای انسان در زندگی و تأمین کننده نیاز های هدایتی او

و کفی برّیک هادیًا و نصیرًا

10- یاور انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 107 - 10، 5

5- انسان ها ، جز خداوند یاوری ندارند .

و ما لکم من دون اللّٰه من ولیّ و لانصیر

10 - مالکیت و حاکمیت انحصاری خدا بر هستی ، مقتضی نبود هیچ سرپرست و یاوری برای بندگان جز او

له ملک السموت و الأرض و ما لکم من دون اللّٰه من ولیّ و لانصیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 113 - 9

9_ تنها خداوند ، یاور و سرپرست انسانهاست .

و ما لکم من دون الله من أولیاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- تنها، خداوند، قادر بر یاری رساندن در بحبوحه قطع همه اسباب ظاهری است.

هنالك الوليه لله الحق

اهل لغت، تفاوتی را بین معنای «وَلَايَت» و «وَلَايَت» ذکر کرده اند و آن این که «وَلَايَت» به معنای نصرت است و «وَلَايَت» به معنای سرپرستی و تدبیر. گرچه برخی مفسران این تفاوت را انکار کرده اند، (ر.ک: المیزان) ولی با توجه به موارد مشابه در آیات دیگر و نیز آیه قبل که سخن از نصرت است، به نظر می رسد این معنا در این مورد، اقرب باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 15 - 3

3- خدا، تنها دستگیر و یاور مردمان در دنیا و سرای آخرت

ص: 3

من كان يظنّ أن لن ينصره الله في الدنيا و الآخرة. .. هل يذهب كيده ما يغيظ

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

16 - زمر - 39 - 3 - 9

9- تنها خداوند ، ولی و یار و یاور حقیقی انسان است .

و الذين اتّخذوا من دونه أولياء ما نعبدهم إلا ليقربونا إلى الله زلفى

محکوم شدن ولی و یاور گرفتن غیر خدا _ که از جمله بعد استفاده می شود (إنّ الله يحکم بينهم. ..) _ بیانگر این است که تنها خدا ولی و یاور حقیقی است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

16 - شوری - 42 - 31 - 5

5- انسان ها ، هیچ گونه سرپرست و یآوری جز خداوند ندارند .

و ما لكم من دون الله من ولی و لا نصیر

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

17 - جاثیه - 45 - 10 - 6

6- تنها خداوند ، سرپرست و یاور حقیقی انسان ها ، در دنیا و آخرت است .

ولا یغنى . . . ما اتّخذوا من دون الله أولياء

11- یاور اهل عذاب

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

10 - كهف - 18 - 44 - 4

4- خداوند ، تنها یاور قابل اتکا ، به هنگام عذاب و گرفتاری ها است .

هنالك الولیه لله الحقّ

چنان چه «هنالك» اشاره به زمان عذابی باشد که «أُحیط بثمره» بر آن دلالت داشت، مراد این است که هنگام نزول عذاب، امید آدمی به

اسباب، منقطع گشته و تنها نقطه امیدبخش، نصرت خدای یگانه است.

12- یاور دینداران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 40 - 26

26 - قدرت و عزت الهی، ضامن نصرت قطعی دفاع کنندگان از حق و یاوران دین است .

و لينصرونَّ اللهَ من ينصره إنّ اللهَ لتقوى عزيز

ص: 4

13- یاور مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 78 - 30

30 - ستایش خدا از سرپرستی خود نسبت به مسلمانان و یاری رساندن به آنان

هو سمّیکم المسلمین... فنعم المولی و نعم النصیر

14- یاور مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 3 - 5

5 - مشرکان ، معبود ها را یار و یاور خود می دانستند .

و الذین اتّخذوا من دونه اولیاء

«ولی» (مفرد «أولیاء») در لغت به سه معنا آمده است: محب، صدیق و نصیر (قاموس المحيط و مفردات راغب). در آیه شریفه _ به قرینه جمله بعد (ما نعبدهم إلاّ ليقربونا إلى الله) در معنای سوم به کاررفته است.

15- یاور موحدان مهاجر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 16 - 13

13- خداوند ، فراهم آورنده شرایط مناسب ، برای استوار ماندن یکتاپرستان مهاجر ، بر عقیده توحیدی خویش

و یهیّء لکم من أمرکم مرفقاً

16- یاور موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 87 - 3

3_ برادر موسی (هارون) شریک او در دریافت وحی و یاور او در امر رسالت بود .

و أوحينا إلى موسى وأخيه أن تبوءا لقومكما بمصر بيوتاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 53 - 2

2- هارون (ع)، در خدمت اهداف موسی (ع) بود و او را در انجام رسالت های الهی اش یاری می کرد.

و وهبنا له ... هـ رون

تعبیر «بخشیدن هارون به موسی» مبالغه در خدمت گزاری کامل او به اهداف الهی برادرش موسی (ع) است. «نیباً» حال است و بیانگر این که «هارون» در حالی که خود نیز پیامبر بود، کمر به خدمت موسی (ع) بسته بود.

ص: 5

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 45 - 4

4 - هارون ، یار و مددکار موسی (ع) در رسالت

ثم أرسلنا موسی و أخاه هرون

ذکر «اخوت» _ که در تعبیرات کنایی به معنای معین و پشتیبان به کار می رود _ علاوه براین که بیانگر نسبت سببی هارون با موسی (ع) است، می تواند اشعار به این نکته نیز داشته باشد که رسالت اصلی، بر دوش موسی بوده و رسالت هارون، یاری کردن و مدد رساندن به او بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 35 - 2,5

2_ هارون ، برگزیده خداوند برای معاونت و یاری حضرت موسی (ع) در امر خطیر رسالت

و لقد آتینا موسی الکتب و جعلنا معه أخاه هرون وزیراً

«وزیر» _ که از واژه «وزر» (به معنای ثقل) گرفته شده است _ اسم برای شخصی است که بارسنگین مسؤولیت پادشاهی را بر دوش گیرد و نقش مشاور او را داشته باشد و با رأی خود او را کمک کند (قاموس المحيط).

5_ رسالت و مسؤولیت اصلی هدایت و رهبری جامعه بر دوش حضرت موسی (ع) بود و هارون تنها نقش معاونت و مشاورت او را بر عهده داشت .

و لقد آتینا موسی الکتب و جعلنا معه أخاه هرون وزیراً

برداشت فوق، به خاطر این نکته است که دریافت کننده کتاب و شریعت، حضرت موسی (ع) بود و برادرش هارون، تنها به عنوان معاون و مشاور او معرفی گردیده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 36 - 2

2_ هارون ، شریک و همتای موسی (ع) در امر رسالت و تبلیغ فرعون و قوم او

و لقد آتینا موسی الکتب ب .. أخاه هرون وزیراً. فقلنا اذهبوا إلى القوم الذین کذبوا

10- هدایت شدگان ، از عنایت خداوند و از مددکار و یاورانی برخوردار خواهند بود .

فمنهم من هدى الله و منهم من حقت عليه الضلّـله . . . فإن الله لا يهدى من يضلّ و ما

از آن جایی که خداوند مردم را دو گروه هدایت پذیر و گمراه معرفی کرده و گمراهان را محروم از هدایت خدا و یار و یاور دانسته است، به قرینه مقابله می توان نکته یاد شده را به دست آورد.

2- یتیم

1- یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 220 - 1

1 - پرسش مردم از پیامبر (صلی الله علیه و آله) درباره ایتام

و یسئلونک عن الیتامی

2- آثار اجتناب از احترام یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 25 - 2

2 - ترک یتیم نوازی ، بی توجهی به تغذیه فقیران ، تصاحب ارث دیگران و دل بستگی شدید به ثروت ، مایه گرفتاری به عذابی بی نظیر در قیامت

فیومئذ لایعذب عذابه أحد

ضمیر «عذابه»، ممکن است به انسان برگردد که در آیات پیشین ویژگی های او بیان شده بود. در این صورت عذاب _ که اسم مصدر و به معنای تعذیب است _ به مفعول خود اضافه شده است و مفاد آیه شریفه این است که عذاب کردن آن فرد، به گونه ای انجام می گیرد که کسی _ جز خداوند _ آن گونه عذاب نمی کند.

3- آثار احترام یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 17 - 8

8 - راه دستیابی به عزت و گران قدری در پیشگاه خداوند ، گرامی داشتن یتیمان است ؛ نه برخورداری از رفاه و ثروت .

و نعمة فیقول ربی اکرمن . . . کلاً بل لا تکرمون الیتیم

ص: 7

4- آثار انفاق به یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 22 - 7

7 - وفای به نذر ، خوف از قیامت و دستگیری خالصانه از بینوایان ، یتیمان و اسیران ، موجب بهره مندی از پاداش های بهشتی و مورد ستایش و قدردانی خداوند

یوفون بالنذر و یخافون یومًا . . . إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جِزَاءً وَكَانَ سَعِيكُمْ مَشْكُورًا

5- آثار بلوغ یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 34 - 12

12- عدم جواز تصرف در مال یتیم برای دیگران ، پس از رسیدن وی به حد بلوغ و رشد اقتصادی

و لا تقربوا . . . حتی یبلغ أشده

با توجه به اینکه پیام آیه، در راستای حفظ منافع یتیم است و بدیهی است که صرف بلوغ جسمی و سنی _ بدون بلوغ فکری و اقتصادی وی _ تضمین کننده منافع و مصالح او نخواهد بود و «حتی یبلغ أشده» غایت برای تصرف مجاز از سوی سرپرستان امور ایتم است؛ بنابراین معنا چنین می شود: شما جز جایی که در جهت مصالح یتیمان باشد، تصرف نکنید تا زمانی که آنان به بلوغ کافی برسند و وقتی آنها به بلوغ رسیدند، حق تصرف ندارید.

6- آثار بی احترامی به یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 17 - 9

9 - ذلت و خواری در پیشگاه خداوند ، نتیجه بی احترامی به یتیمان است ؛ نه کاهش ثروت .

رَبِّي أَهْنَن . كَلَّا بَلْ لَاتَكْرُمُونَ الْيَتِيمَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 26 - 3

3 - کسانی که یتیمان را گرامی نداشته و بر تغذیه مساکین توصیه نمی کنند و به ناحق ارث دیگران را تصرف کرده و به مال دنیا دل بسته اند ، در قیامت به سخت ترین شکل به بند کشیده خواهند شد .

لاتکرمون ... لاتحـضّون ... تأکلون ... تحبّون ... ولایوثق وثاقه أحد

ممکن است ضمیر «وثاقه» به «الإنسان» برگردد. در این صورت «وثاق» به مفعول خود اضافه شده است.

7- آثار تحقیر یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 8

4- خداوند ، کسانی را که به شخصیت یتیمان بها ندهند ، گرامی نخواهد شمرد .

يقول ربّي اكر من .. كلاب لا تكرمون اليتيم

8- آثار ترشروی با یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ماعون - 107 - 2 - 4

4- ترش رویی در برابر یتیمان و رد خواسته های آنان ، دورسازنده انسان از قرب به خداوند است .

فذلک

«ذلک»، اسم اشاره ای است که برای دور به کار می رود و در آیه شریفه یا برای تحقیر به کار رفته و یا نشانگر دوری از خداوند است.

9- آثار رد خواسته های یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ماعون - 107 - 2 - 4

4- ترش رویی در برابر یتیمان و رد خواسته های آنان ، دورسازنده انسان از قرب به خداوند است .

فذلک

«ذلک»، اسم اشاره ای است که برای دور به کار می رود و در آیه شریفه یا برای تحقیر به کار رفته و یا نشانگر دوری از خداوند است.

10- آثار ولایت یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 34 - 17

17- قبول سرپرستی اموال یتیم ، تعهدی مسؤولیت آور است . *

و لا تقربوا مال الیتیم .. و أوفوا بالعهد إن العهد کان مسئولاً

احتمالاً «أوفوا..» با توجه به اینکه پس از جمله «لا تقربوا مال الیتیم» آمده است، از نوع ذکر عام پس از خاص باشد. بنابراین کفالت اموال

یتیمان، می تواند از موارد معاهدات باشد.

11- آثار یتیم نوازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 9

6 - یتیم نوازی ، لازمه پذیرش روز جزا و نشانه کام یابی در آن است .

يَكْذِبُ بِالَّذِينَ . فذلک الذی يدع الیتیم

12- اجتناب از سلطه بر یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ضحی - 93 - 9 - 2، 1

1 - پرهیز از تحمیل خواسته های خود بر یتیمان ، توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فَأَمَّا الیتیم فلا تقهر

«قَهْر» به معنای مسلط شدن است. خداوند را «قاهر» می گویند؛ زیرا خلق را مقهور تسلط و قدرت خویش ساخته و آنان را بر وفق آنچه اراده اش تعلق گرفته _ چه دلخواه آنان باشد و چه از آن اکراه داشته باشند _ متحوّل ساخته است. (تاج العروس)

2 - خداوند ، با گوشزد کردن یتیمی پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مراقبت های خویش از آن حضرت ، او را به پرهیز از سلطه بر یتیمان فراخواند .

ألم یجدک یتیمًا ف_اوی . . . فَأَمَّا الیتیم فلا تقهر

حرف «فاء»، این آیه را بر جمله مناسب آن در آیات پیشین، تفریع کرده است.

13- اجتناب از غصب ارث یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 19 - 3

3 - لزوم بها دادن به شخصیت یتیمان و ترک تجاوز به حق ارث آنان

لا تکرمون الیتیم . . . و تأکلون التراث أکلاً لَمًا

آیه بعد، از حب مال سخن گفته و در این آیه خوردن میراث مطرح شده است. ارتباط این آیات با دو آیه قبل، بیانگر این است که هر کس برای یتیمان ارزشی قائل نباشد، میراث آنان را تصاحب می کند و هر کس به فکر تغذیه مساکین نباشد، گرفتار مال دوستی است.

14- احترام یتیم

11 - کسانی که در تنگنای اقتصادی به سر می‌برند ، در صورت احترام به یتیمان و ترغیب دیگران به فقرزدایی از جامعه ، نزد خداوند گرامی بوده و از حقارت و خواری مبرا خواهند بود .

فَيَقُولُ رَبِّي أَهْنَنِ . كَلَّا بَلْ لَأَتَكْرِمُونَ الْيَتِيمَ . وَلَا تَحْضُنْ عَلَيَّ طَعَامَ الْمَسْكِينِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 24 - 8

8 - ارج نهادن به یتیمان ، تغذیه نیازمندان ، پرهیز از غضب ارث دیگران و دل نبستن به ثروت ، توشه هایی سودمند برای آخرت

لا تکرمون ... لاتحِضون ... تأکلون ... تحبون ... لیلتی قدّمت لحياتی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 27 - 4

4 - آزمون دانستن فقر و غنا ، گرامی داشت یتیمان ، سیر کردن گرسنگان ، تصرف نکردن ارث دیگران و پرهیز از مال دوستی ، زمینه ساز اعتماد به رهایی از صحنه های وحشت بار قیامت

فأما الإنسان إذا ما ابتليه .. یأيتها النفس المطمئنة

«نفس مطمئن» _ به قرینه آیات پیشین _ انسانی است که از اوصاف ذکر شده در آن آیات، میرا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 28 - 8

8 - آزمون دیدن فقر و غنا ، گرامی داشت یتیمان ، تغذیه فقیران ، ترک تصرف ارث دیگران و پرهیز از مال دوستی ، مایه احساس رضایت انسان از خداوند و زمینه ساز رضایت خداوند از او است .

فأما الإنسان إذا ما ابتليه ... راضیه مرضیه

نفس «راضی» و «مرضی» _ به قرینه آیات پیشین _ انسانی است که از اوصاف ذکر شده در آن آیات، میرا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 30 - 5

5 - اندیشه صحیح نسبت به فقر و غنا ، برخورد شایسته با یتیمان و مسکینان ، قطع حرام خواری و دل نبستن به ثروت ، زمینه ساز ورود به بهشت برین

فأما الإنسان إذا ما ابتليه .. و ادخلی جنتی

3 - احسان به پدر و مادر، خویشان، یتیمان و درماندگان، از جمله پیمان های خداوند با بنی اسرائیل

و إذ أخذنا ميثق بني إسرائيل لا تعبدون إلا الله وبالوالدين إحساناً و ذى القربى و ا

«إحساناً» مفعول مطلق برای فعل محذوف «تحسنون» یا «احسنوا» می باشد. کلمات «ذی القربى و ...» عطف بر «الوالدين» است.

13 - نیکی کردن به پدر، مادر، یتیمان و مساکین از وظایف ضروری اهل ایمان است.

و بالوالدين إحساناً و ذى القربى و الیتمی و المسکین

فرمانهای موجود در آیه، هر چند که به عنوان میثاقهای خدا با بنی اسرائیل مطرح شده است، ولی بیان آن در قرآن نشانه این است که: عمل کردن به آن فرمانها وظیفه همگان خصوصاً اهل ایمان است.

17 - یکتا پرستی و احسان به والدین ، خویشان ، یتیمان و در ماندگان ، از مصادیق اعمال شایسته است .

و عملوا الصلحت . . . لاتعبدون إلا الله و بالوالدین إحساناً . . . و المسکین

آیه مورد بحث در حقیقت تفسیری برای آیه پیشین و بیان مصادیقی از «الصلحات» می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 36 - 15، 8،

8_ ضرورت احسان و نیکی به خویشاوندان ، یتیمان و در ماندگان

و بالوالدین احساناً و بذی القربی و الیتامی و المساکین

15_ ضرورت احسان به ایتم و اولویت دادن به آنان ، پس از پدر ، مادر و خویشان

و بالوالدین احساناً و بذی القربی و الیتامی

20_ احسان به ایتم ، نیازمندان و در ماندگان ، زمینه جلب محبت الهی

و الیتامی و المساکین و ابن السبیل . . . ان الله لا یحب من کان مختالاً فخوراً

16- احکام مال یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 152 - 3، 4، 1

1_ هرگونه تصرف عدوانی در داراییهای یتیمان و تجاوز به آن حرام است.

و لاتقربوا مال الیتیم

بیان حرمت تصرف در اموال یتیمان با به کارگیری فعل «لاتقربوا» (نزدیک نشوید)، اشاره به جهاتی دارد؛ از جمله تصریح و تأکید بر این که هر نوع و مصداقی از تصرف در مال یتیم، ممنوع است.

3_ تصرف در داراییهای یتیمان برای مصالح آنان، مجاز و مشروع است.

و لا تقربوا .. إلا بالتي هي أحسن

«التي» صفت برای کلمه ای مانند «الخصله» (طریقه و روش) است. بنابراین «لا تقربوا ... إلا ...» یعنی تصرف نکنید مگر به بهترین روش تصرف. بدیهی است که مراد تصرفی است که برای یتیم نیکو باشد.

4_ به هنگام تصرف در اموال یتیمان باید سودمندترین روش به حال آنان انتخاب شود.

و لا تقربوا مال الیتیم إلا بالتي هي أحسن

برداشت فوق با توجه به کلمه «أحسن» (بهتر و نیکوتر) استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 34 - 12، 11، 10، 8، 7، 3، 1

1- تصرف بی جا و حیف و میل اموال یتیمان، ممنوع و حرام است.

و لا تقربوا مال الیتیم إلا بالتي هي أحسن

3- پرهیز از هرگونه امری که موجب حیف و میل مال یتیم و تصرف به ناحق در آن شود، واجب و لازم است.

ص: 12

و لا تقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن

7- تصرف در اموال و دارایی های یتیمان با رعایت مصالح آنان ، مجاز و مشروع است .

و لا تقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن

8- جواز تصرف در مال یتیم ، مشروط به رعایت بالاترین سطح مصالح وی است .

و لا تقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن

10- عهده داران مال یتیم ، موظف به انتخاب ثمربخش ترین شیوه حفظ و به کاراندازی آن

و لا تقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن

برداشت فوق، مبتنی بر این است که مخاطب «لا تقربوا..» متصدیان امور یتیمان باشند که خداوند، به آنها دستور می دهد: «جز با رعایت مصالح آنها، نباید در آن اموال دخل و تصرف کنند». بنابراین مراد از «التی هی أحسن» تصرف ثمربخش و مفید است.

11- یتیم ، از تصرف در مال خویش تا هنگام رسیدن به مراحل رشد و بلوغ کافی ، ممنوع است .

حتی یبلغ أشده

«حتی یبلغ أشده» غایت کفالت یتیم است؛ یعنی، شما ای متکفلان ایتام! از اموال آنها مراقبت کنید و در آنها دخل و تصرف بی جا نکنید تا زمانی که آنان به رشد کافی برسند و این حکایت از آن دارد که یتیم، قبل از رسیدن به رشد لازم، حق تصرف در اموال خود را ندارد.

12- عدم جواز تصرف در مال یتیم برای دیگران ، پس از رسیدن وی به حد بلوغ و رشد اقتصادی

و لا تقربوا .. حتی یبلغ أشده

با توجه به اینکه پیام آیه، در راستای حفظ منافع یتیم است و بدیهی است که صرف بلوغ جسمی و سنی _ بدون بلوغ فکری و اقتصادی وی _ تضمین کننده منافع و مصالح او نخواهد بود و «حتی یبلغ أشده» غایت برای تصرف مجاز از سوی سرپرستان امور ایتام است؛ بنابراین معنا چنین می شود: شما جز جایی که در جهت مصالح یتیمان باشد، تصرف نکنید تا زمانی که آنان به بلوغ کافی برسند و وقتی آنها به بلوغ رسیدند، حق تصرف ندارند.

17- احکام یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- نساء - 4 - 2 - 5، 4، 1

1 _ وجوب پرداخت اموال یتیم به وی

و اتوا الیتامی اموالهم

4_ حرمت تبدیل و تعویض اموال مرغوب یتیم ، به اموال غیر مرغوب

و اتوا الیتامی اموالهم و لا تبدلوا الخبیث بالطیب

5_ حرمت تصرف غاصبانه در اموال یتیمان

و اتوا الیتامی اموالهم . . . و لا تاكلوا اموالهم الی اموالکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 5 - 18

18_ ضرورت پرهیز از سپردن اموال یتیمان به آنها ، قبل از رسیدن آنان به مرحله رشد

ص: 13

امام صادق (ع) در پاسخ سؤال از آیه فوق فرمود: هم الیتامی لا تعطوهم اموالهم حتی تعرفوا منهم الرشد . . .

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 220، ح 23؛ نورالثقلین، ج 1، ص 442، ح 50.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 6 - 19، 2، 3، 4

2_ رسیدن به مرحله بلوغ جنسی و تحقق رشد اقتصادی، دو شرط برای تحویل اموال یتیمان به آنان

حتی اذا بلغوا النکاح فان انستم منهم رشداً فادفعوا اليهم اموالهم

3_ رسیدن به مرحله بلوغ جنسی و تحقق رشد اقتصادی، دو شرط برای جواز تصرف یتیمان در اموال خود

و ابتلوا الیتامی . . . فادفعوا اليهم اموالهم

4_ وجوب ردّ اموال یتیمان، پس از بلوغ جنسی و احراز رشد اقتصادی آنان

و ابتلوا الیتامی . . . فان انستم منهم رشداً فادفعوا اليهم اموالهم

مؤید برداشت فوق فرمایش امام صادق (ع) است که درباره آیه فوق فرمود: ایناس الرشد حفظ المال.

من لا یحضره الفقیه، ج 4، ص 164، ح 7، ب 113؛ نورالثقلین، ج 1، ص 444، ح 60.

19_ جواز بهره گیری متعارف ولی یتیم از مال وی، مشروط به صرف وقت خود در جهت مصلحت آن و کم نبودن (کافی بودن) آن مال

و من کان فقیراً فلیاکل بالمعروف

امام صادق (ع) در مورد آیه فوق فرمود: ذلک رجل یحبس نفسه عن المعیشه فلا بأس ان یأکل بالمعروف اذا کان یصلح لهم اموالهم فان

کان المال قلیلاً فلیاکل منه شیئاً . . .

کافی، ج 5، ص 130، ح 5؛ نورالثقلین، ج 1، ص 445، ح 69.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 10 - 3

3_ جواز تصرف در اموال یتیمان ، در صورتی که ظلم به آنها نباشد .

انّ الذین یاکلون اموال الیتامی ظلماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 152 - 11، 23، 5

5_ رشد یتیمان (به دست آوردن تجربه در معاملات و شناخت سود و زیان) پایان جواز تصرف دیگران در اموال آنان

ولا تقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن حتی یبلغ أشده

«أشد» به معنای تجربه و شناخت است. (لسان العرب). بر اساس این معنا و به مناسبت مورد، مقصود از «أشد» تجربه در معاملات و شناخت سود و زیان است.

11_ مراعات کردن عدالت در مبادلات و انتخاب سودمندترین روش برای تصرف در اموال آنها بیش از توان متعارف واجب نیست.

إلا بالتی هی أحسن . . . و أوفوا الکیل . . . لانکلف نفسا إلا وسعها

ص: 14

بیان این حقیقت که «خداوند انسان را بیش از توانش تکلیف نمی کند» پس از فرمانهای یاد شده، اشاره به این دارد که مکلفان برای رعایت آن فرمانها لازم نیست خود را به مشقت اندازند. چرا که انجام تکلیف تا حد قدرت متعارف فرض است و نه بیش از آن.

23_ عبدالله بن سنان عن ابي عبدالله(ع) قال: سأله ابي و أنا حاضر عن اليتيم متى يجوز أمره؟ قال: حتى يبلغ اشدّه قال: و ما أشده؟ قال: الاحتلام قال قلت: قد يكون الغلام ابن ثمان عشرة سنه او اقل او اكثر و لا يحتلم؟ قال: إذا بلغ و كتب عليه الشىء جاز أمره إلا أن يكون سفيفاً او ضعيفاً.

عبدالله بن سنان گوید: پدرم از امام صادق(ع) درباره یتیم سؤال کرد که در چه زمانی تصرفات او صحیح و معتبر است؟ فرمود: زمانی که به حد رشد برسد. بار دیگر پرسید: رشد او چه زمانی است؟ فرمود: زمان محتمل شدن است. پرسید: گاهی جوان به هجده سالگی یا کمتر یا بیشتر می رسد، ولی محتمل نمی شود؟ فرمود: هرگاه به سن بلوغ و حد تکلیف رسید، تصرفاتش صحیح و معتبر است مگر اینکه سفیه و یا ضعیف باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 34 - 12،20

12- عدم جواز تصرف در مال یتیم برای دیگران ، پس از رسیدن وی به حد بلوغ و رشد اقتصادی

و لا تقربوا . . . حتى يبلغ أشده

با توجه به اینکه پیام آیه، در راستای حفظ منافع یتیم است و بدیهی است که صرف بلوغ جسمی و سنی _ بدون بلوغ فکری و اقتصادی وی _ تضمین کننده منافع و مصالح او نخواهد بود و «حتی يبلغ أشده» غایت برای تصرف مجاز از سوی سرپرستان امور ایتم است؛ بنابراین معنا چنین می شود: شما جز جایی که در جهت مصالح یتیمان باشد، تصرف نکنید تا زمانی که آنان به بلوغ کافی برسند و وقتی آنها به بلوغ رسیدند، حق تصرف ندارید.

20- « عن عبدالله بن سنان عن ابي عبدالله (ع) قال : سأله ابي و أنا حاضر عن اليتيم حتى يجوز أمره ؟ قال : « حتى يبلغ أشده » قال : و ما أشده » قال : الإحتلام ، . . . ;

عبدالله بن سنان گوید: من همراه پدرم بودم که او از حضرت امام صادق(ع) در باره یتیم سؤال کرد که چه موقع امر او نافذ است؟ حضرت فرمود: «حتی يبلغ أشده» پدرم پرسید مقصود از «أشده» [در سخن خدا] چیست؟ حضرت فرمود: محتمل شدن . . .».

18- ارزش معاشرت با یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 17 - 6

6 - ارزشمندترین رابطه مردم با یتیمان ، بها دادن به شخصیت آنان و اکرام و احترام به ایشان است .

آیه شریفه، عنایتی ویژه به احترام یتیمان دارد؛ به گونه ای که گویا اولین انتظار آنان از جامعه، درک شخصیت آنها و بها دادن به آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 3 - 2, 1

1 - ممنوعیت ازدواج با دختران یتیم ، در صورت ترس از بی عدالتی نسبت به آنان

و ان خفتم الا تقسطوا فی الیتامی فانکحوا ما طاب لکم من النساء

جزای شرط «ان خفتم» حذف شده و «فانکحوا»، جانشین آن جزاست. یعنی: «ان خفتم الا تقسطوا فی الیتامی فلا تنکحوهن و انکحوا». و این نهی بنابر آنچه در شأن نزول آمده ناظر به ازدواج برخی از مردم با یتیمان، بدون پرداخت مهریه مناسب به آنان است.

2 - ممنوعیت ازدواج با دختران یتیم ، در صورت ترس از خیانت در اموال آنان

و اتوا الیتامی اموالهم . . . و ان خفتم الا تقسطوا فی الیتامی فانکحوا

از جمله «ان خفتم . . .»، استفاده می شود که ازدواج با دختران یتیم در صورت ترس از بی عدالتی ممنوع است و به قرینه آیه قبل مراد از بی عدالتی (الا تقسطوا) رعایت نشدن قسط در اموال آنان است.

3 - ازدواج با یتیمان ، لغزشگاهی برای خیانت در اموال آنان و انحراف از عدالت

و ان خفتم الا تقسطوا فی الیتامی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 127 - 11, 12, 13, 14

11 - رغبت به ازدواج با دختران یتیم ، به قصد پایمال کردن حقوق آنان ، در عصر بعثت

فی یتیمی النساء التي لا تؤتونهن ما کتب لهن و ترغبون ان تنکحوهن

بنابر اینکه بعد از «ترغبون»، حرف «فی» در تقدیر باشد که در این صورت «رغبت» به معنای تمایل است.

12 - مذمت ازدواج با دختران یتیم ، به قصد پایمال ساختن حقوق آنان

فی یتیمی النساء التي لا تؤتونهن ما کتب لهن و ترغبون ان تنکحوهن

لحن آیه دلالت بر مذمت و محکومیت چنین عملی دارد.

13_ بیزاری از ازدواج با دختران یتیم ، از اخلاق و رسوم جاهلی

فی یتیمی النساء التي لا تؤتونهن ما كتب لهن و ترغبون ان تنكحوهن

بنابر اینکه پس از «ترغبون» کلمه «عن» مقدر باشد که در این صورت، «رغبت» به معنای اعراض کردن خواهد بود.

14_ نکوهش خداوند از نادیده گرفتن حق ازدواج دختران یتیم

لا تؤتونهن ما كتب لهن و ترغبون ان تنكحوهن

بنابر اینکه «رغبت» به معنای اعراض باشد، جمله «و ترغبون ..» در حقیقت بیان مصداقی است از جمله « لا تؤتونهن ما كتب لهن».

20- استفاده از مال یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 6 - 10،11،12،19،20،21

10_ برداشت از اموال یتیم در قبال خدمت به وی ، بر ولیّ ثروتمند حرام است .

ص: 16

و من كان غنياً فليستعفف

برخی برآنند که مراد از تصرف و بهره‌گیری از اموال یتیم، بهره‌هایی است که ولی و سرپرست یتیمان به عنوان کارمزد از اموال یتیم می‌گیرد.

11 _ استفاده نکردن ولی غنی از اموال یتیمان در قبال خدمت به آنان، امری نیکو و پسندیده (مستحب)

و من كان غنياً فليستعفف

در برداشت فوق «فلیستعفف» (باید از تصرف در اموال یتیم بپرهیزد)، بر معنای استجابی حمل شده است؛ چون مقابل «فلیاکل» قرار گرفته که دلالت بر وجود ندارد.

12 _ جواز بهره‌گیری متعارف ولی از مال یتیم، در قبال خدمت به او، در صورت فقر

و من كان فقيراً فلياكل بالمعروف

19 _ جواز بهره‌گیری متعارف ولی یتیم از مال وی، مشروط به صرف وقت خود در جهت مصلحت آن و کم نبودن (کافی بودن) آن مال

و من كان فقيراً فلياكل بالمعروف

امام صادق (ع) در مورد آیه فوق فرمود: ذلک رجل یحیس نفسه عن المعیشه فلا بأس ان یأکل بالمعروف اذا کان یصلح لهم اموالهم فان کان المال قليلاً فلا یاکل منه شیئاً . . .

کافی، ج 5، ص 130، ح 5؛ نورالثقلین، ج 1، ص 445، ح 69.

20 _ جواز بهره‌گیری سرپرست یتیم از دارایی وی، در صورت نیاز ضروری به آن

فلیاکل بالمعروف

امام صادق (ع) در مورد آیه فوق فرمود: المعروف هو القوت و انما عنی الوصی او القیم فی اموالهم و ما یصلحهم.

کافی، ج 5، ص 130، ح 3؛ نورالثقلین، ج 1، ص 454، ح 67.

21 _ جواز برداشت سرپرست یتیم از دارایی وی به عنوان قرض، در صورت نیاز ضروری به آن

فلیاکل بالمعروف

امام باقر (ع) در مورد آیه فوق فرمود: معناه من كان فقيراً فليأخذ من مال اليتيم قدر الحاجه و الكفايه على وجه القرض ثم يردّ عليه ما أخذ اذا وجد.

مجمع البيان، ج 3، ص 17؛ تفسير برهان، ج 1، ص 345، ح 20.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

3 - نساء - 4 - 10 - 3

3_ جواز تصرف در اموال یتیمان، در صورتی که ظلم به آنها نباشد.

انّ الذین یا کلون اموال الیتامی ظلماً

21- اصلاح امور یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

2 - بقره - 2 - 220 - 5,6,7,9

ص: 17

5_ توصیه خداوند به اصلاح امور ایتام

و یسئلونک عن الیتامی قل اصلاح لهم خیر

6_ اصلاح امور ایتام ، خیر است .

اصلاح لهم خیر

7_ جواز هرگونه معاشرت با ایتام بر اساس برادری و اصلاح امور آنان

الیتامی قل اصلاح لهم خیر و ان تخالطوهم فاخوانکم

9_ معاشرت و اصلاح امور ایتام ، بهتر از پرهیز از معاشرت با آنان است .

و یسئلونک عن الیتامی قل اصلاح لهم خیر و ان تخالطوهم فاخوانکم

بنابراینکه «خیر»، افعال التفضیل باشد. گویا مسلمانان به خاطر آیات شدیداللحنی که درباره چگونگی رفتار با ایتام و اموال آنان نازل شده بود از معاشرت با آنان پرهیز داشتند که آیه مزبور، پرهیز را رد کرده و معاشرت برادرانه و دخالت اصلاح طلبانه در امور آنان را تجویز کرده است.

22- اطعام به خویشاوندان یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 15 - 2

2- رساندن غذا به خویشاوندان یتیم خود ، بر تغذیه دیگر نیازمندان مقدم است .

یتیمًا ذا مقربه

«مقربه» مصدر و با «قرابه» (خویشاوندی) به یک معنا است. (صحاح اللغه)

23- اطعام به یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 8 - 7، 2، 1

1 - اطعام ایثارگرانه به نیازمندان ، یتیمان و اسیران ، از ویژگی های ابرار

إِنَّ الْأَبْرَارَ ... و يطعمون الطعام على حبه مسكينًا و یتیمًا و أسیرًا

«علی حَبَّه» حال برای فاعل «یطعمون» است و ضمیر آن به «طعام» بازمی‌گردد. مقصود از دوست داشتن غذا (علی حَبَّه)، نیاز داشتن به آن است؛ چون انسان در وقت نیاز به چیزی، دوست دارد که به آن دست یابد تا با آن رفع نیاز کند. از این رو اطعام ابرار، نوعی ایثار از سوی آنان است.

2 - رفع نیاز های غذایی مستمندان ، یتیمان و اسیران در حد ایثار ، سیره و برنامه ابرار در زندگی است .

و یطعمون الطعام .. . أسیراً

آمدن فعل «یطعمون» به صیغه مضارع، بر استمرار دلالت دارد؛ یعنی، کار اطعام، عملی است مستمر و از برنامه های زندگی ابرار محسوب می شود.

7 - «عن أبي عبد الله (ع) قال : كان عند فاطمه (عليها السلام) شعيرٌ فجعلوه عصيدةً فلما انضجوها و وضعوها بين أيديهم جاء مسكين . . . فقام علي (ع) فأعطاه ثلثَها فما لبثَ أن جاء یتیم . . . فأعطاه ثلثها الثانی . . . فلما لبثَ أن جاء أسیر . . . فأعطاه الثلث الباقي و ما ذاقوها فأنزل الله فيهم هـذِهِ الآية إلی قوله « و كان سعيكم مشكوراً » ;

ص: 18

از امام صادق(ع) روایت شده که فرمود: نزد فاطمه(س) مقداری جو بود که آن را حلوا کردند. پس از این که آن را پختند و برای خوردن آوردند، مسکینی آمد ... حضرت علی(ع) برخاست و ثلث آن را به او داد. زمانی نگذشت که یتیمی آمد ... حضرت ثلث دیگرش را به او داد ... زمانی نگذشت که اسیری آمد ... و ثلث باقی مانده را به او عطا فرمود و خود هیچ از آن حلوا نچشیدند. پس خداوند درباره آنان آیه «و یطعمون الطعام...» تا آیه «کان سعیکم مشکوراً» را نازل کرد».

24- اطعام یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 9 - 1

1 - اطعام و انفاق ابرار به مستمندان ، یتیمان و اسیران ، کاملاً خالصانه و تنها برای جلب رضای خداوند است .

و یطعمون .. و أسیراً . إثمًا نطعمکم لوجه اللّٰه

25- امتحان با یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 18 - 10

10 - ثروتمندان ، در انجام دادن وظیفه رسیدگی به یتیمان و مسکینان ، همواره مورد آزمایش الهی اند .

ابتلیه ربّه فأکرمه و نعمة .. الیتیم ... طعام المسکین

26- امتحان یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 6 - 1

1 _ لزوم آزمایش یتیمان تا هنگام بلوغ و توان ازدواج ، برای تشخیص رشد اقتصادی آنان

و ابتلوا الیتامی حتی اذا بلغوا النکاح .. رشداً

27- امداد به یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 82 - 14

14- امدادرسانی به یتام و بازماندگانِ انسان های صالح و حفاظت از اموال ایشان ، کاری است مورد پسند خدا .

فأراد ربّك .. رحمه من ربّك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 19

3 - یتیمان، در معرض مجبور شدن به اجرای دستور های دیگران و نیازمند امداد و حمایت در برابر تجاوزگران

فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَاتَقْهَر

28- انفاق به یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 215 - 7

7_ والدین، خویشاوندان، یتیمان، فقرا و در راه ماندگان، به ترتیب از موارد مصرف انفاق هستند.

فَلِلْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ وَ لِلْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 8 - 1

1 - اطعام ایثارگرانه به نیازمندان، یتیمان و اسیران، از ویژگی های ابرار

إِنَّ الْأَبْرَارَ... وَ يُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مَسْكِينًا وَ يَتِيمًا وَ أُسِيرًا

«علی حبه» حال برای فاعل «یطعمون» است و ضمیر آن به «طعام» بازمی گردد. مقصود از دوست داشتن غذا (علی حبه)، نیاز داشتن به آن است؛ چون انسان در وقت نیاز به چیزی، دوست دارد که به آن دست یابد تا با آن رفع نیاز کند. از این رو اطعام ابرار، نوعی ایثار از سوی آنان است.

29- اولیای یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 2 - 7

7_ متصدیان اموال یتیمان، در معرض لغزش های فراوان

وَ اتُوا الْيَتَامَى... وَ لَا تَاكُلُوا... أَنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا

لحن تأکیدآمیز آیه در برخورد با اموال یتیمان و رعایت احکام آن، حکایت از این معنا دارد که متصدیان اموال یتیم در معرض خطر انحراف مالی هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 6 - 18، 10، 9

9_ حرمت اسراف و سوء استفاده اولیا از اموال یتیمان

اموالهم و لا تاكلوها اسرافاً و بداراً ان يكبروا

10_ برداشت از اموال یتیم در قبال خدمت به وی ، بر ولیّ ثروتمند حرام است .

و من كان غنياً فليستعفف

برخی برآنند که مراد از تصرف و بهره گیری از اموال یتیم، بهره هایی است که ولیّ و سرپرست یتیمان به عنوان کارمزد از اموال یتیم می گیرد.

ص: 20

12_ جواز بهره‌گیری متعارف ولی از مال یتیم، در قبال خدمت به او، در صورت فقر

و من كان فقيراً فلياكل بالمعروف

18_ هشدار خداوند به اولیای یتیمان، نسبت به عدم رعایت حقوق آنان

فان انستم منهم رشداً .. و كفى بالله حسيبا

30- اهمیت آرامش یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ضحی - 93 - 6 - 8

8 - یتیمان، باید از مأوای مناسب برخوردار و از سرگردانی رهاشده شوند.

ألم يجدك يتيماً فـاوی

آیه شریفه، گرچه در مقام امتنان بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) است و مأوا بخشیدن به آن حضرت را در دوران یتیمی، امدادی الهی به او خوانده است؛ ولی نعمت شمردن این عمل، تمجید از آن و نشانگر مطلوب بودن چنین رفتاری است.

31- اهمیت احترام یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 17 - 5,6

5 - لزوم ارج نهادن و احترام به یتیمان

كلاً بل لا تكرمون الیتیم

6 - ارزشمندترین رابطه مردم با یتیمان، بها دادن به شخصیت آنان و اکرام و احترام به ایشان است.

كلاً بل لا تكرمون الیتیم

آیه شریفه، عنایتی ویژه به احترام یتیمان دارد؛ به گونه ای که گویا اولین انتظار آنان از جامعه، درک شخصیت آنها و بها دادن به آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 19 - 3

3 - لزوم بها دادن به شخصیت یتیمان و ترک تجاوز به حق ارث آنان

لا تکرهون الیتیم . . . و تأکلون التراث اکلًا لَمَّا

آیه بعد، از حب مال سخن گفته و در این آیه خوردن میراث مطرح شده است. ارتباط این آیات با دو آیه قبل، بیانگر این است که هر کس برای یتیمان ارزشی قائل نباشد، میراث آنان را تصاحب می کند و هر کس به فکر تغذیه مساکین نباشد، گرفتار مال دوستی است.

ص: 21

32- اهمیت اکرام یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 23 - 8

8 - مال دوستان و حرام خواران ، در آخرت به ارزش حقیقی ثروت و لزوم مصرف آن در اطعام گرسنگان و فواید بزرگداشت یتیمان ، پی خواهند برد .

لا تکرمون . . . و لاتحـضون . . . تأکلون . . . تحبّون . . . کلاً . . . یومئذ یتذکّر الإنسـ

33- اهمیت تأمین خویشاوندان یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 16 - 4

4 - فضیلت تغذیه خویشاوندان یتیم خود ، برتر از رساندن غذا به دیگر اقشار محروم جامعه است .

یتیمًا ذا مقربة . أو مسکینًا ذا مقربة

34- اهمیت تأمین یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 14 - 6

6 - « عن الرضا (ع) : . . . علم الله عزوجل أنّ کلّ أحد لا یقدر علی فکّ رقبه فجعل إطعام الیتیم و المسکین مثل ذلک ؛

از امام رضا(ع) روایت شده که فرمود: . . . خدای عزوجل می دانست که تمامی افراد، توانایی آزاد کردن بنده را ندارند. پس غذا دادن به یتیم و مسکین را همسان آزاد کردن بنده قرار داد».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 15 - 1,3

1 - یتیمان نیازمند ، سزاوارترین قشر جامعه به دریافت کمک های غذایی در سال های قحطی اند .

أو إطعمـم . . . یتیمًا

3 - رساندن غذا به یتیمان در سال های قحطی ، تکلیفی سنگین و نیازمند همتی والا است .

ما العقبه . . . أو إطعـم فی یوم ذی مسغبه . یتیمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 17 - 3

3 - ایمان آوردن و تشویق یکدیگر به صبر و ترحم، برتر از اقدام به آزادسازی بردگان و تغذیه یتیمان و مساکین است.

ثمّ کان من الذین

حرف «ثمّ» برای تراخی رتبی است و دلالت دارد که آنچه بعد از آن آمده، در مرتبه ای والاتر از کارهای قبل است.

ص: 22

35- اهمیت حقوق یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 3 - 1

1 - ممنوعیت ازدواج با دختران یتیم ، در صورت ترس از بی عدالتی نسبت به آنان

و ان خفتم الا تقسطوا فی الیتامی فانکحوا ما طاب لکم من النساء

جزای شرط «ان خفتم» حذف شده و «فانکحوا»، جانشین آن جزاست. یعنی: «ان خفتم الا تقسطوا فی الیتامی فلا تنکحوهن و انکحوا». و این نهی بنابر آنچه در شأن نزول آمده ناظر به ازدواج برخی از مردم با یتیمان، بدون پرداخت مهریه مناسب به آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 127 - 20

20 - حفظ حقوق یتیمان و استیفای کامل آن ، وظیفه ای همگانی

و ان تقوموا للیتیمی بالقسط

36- اهمیت حمایت از یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 8 - 4

4 - حمایت ویژه اسلام از مستمندان ، یتیمان و اسیران

و یطعمون الطعام علی حبه مسکیناً و یتیمًا و أسیرًا

از اختصاص به ذکر یافتن سه گروه یاد شده در بیان ویژگی ها و ایثارگری های ابرار، مطلب یاد شده به دست می آید.

37- اهمیت رعایت مصالح یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 34 - 4

4- اهتمام اسلام به حمایت از مال و منافع یتیمان و عناصر ضعیف و بی پشتیبان جامعه

و لا تقربوا مال الیتیم إلاّ بالتی هی أحسن

38- اهمیت شخصیت یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 17 - 4,6

4 - خداوند ، کسانی را که به شخصیت یتیمان بها ندهند ، گرامی نخواهد شمرد .

يقول ربّي أكرمن ... كالأبل لا تكرمون الیتیم

ص: 23

6- ارزشمندترین رابطه مردم با یتیمان ، بها دادن به شخصیت آنان و اکرام و احترام به ایشان است .

کلاً بل لا تکرمون الیتیم

آیه شریفه، عنایتی ویژه به احترام یتیمان دارد؛ به گونه ای که گویا اولین انتظار آنان از جامعه، درک شخصیت آنها و بها دادن به آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 19 - 3

3- لزوم بها دادن به شخصیت یتیمان و ترک تجاوز به حق ارث آنان

لا تکرمون الیتیم .. و تأکلون التراث أكلاً لماً

آیه بعد، از حب مال سخن گفته و در این آیه خوردن میراث مطرح شده است. ارتباط این آیات با دو آیه قبل، بیانگر این است که هر کس برای یتیمان ارزشی قائل نباشد، میراث آنان را تصاحب می کند و هر کس به فکر تغذیه مساکین نباشد، گرفتار مال دوستی است.

39- اهمیت محافظت از مال یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 34 - 4

4- اهتمام اسلام به حمایت از مال و منافع یتیمان و عناصر ضعیف و بی پشتیبان جامعه

و لا تقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن

40- برخورد با یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 8 - 3, 2

2_ لزوم برخورد نیک با خویشاوندان ، یتیمان و مساکین به هنگام بهره مند ساختن آنان از میراث

و اذا حضر القسمه .. فارزقوهم منه و قولوا لهم قولاً معروفاً

3_ لزوم توجه به نیازمندی های خویشاوندان ، یتیمان و مساکین و برخورد نیک با آنان

اولوا القربى و الیتامى و المساکین، فارزقوهم منه و قولوا لهم قولاً معروفاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 9 - 11

11 - لزوم برخورد نیک و گفتار صواب و متین با یتیمان

و ليقولوا قولاً سديداً

ص: 24

41- برکت اخروی اطعام به یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 18 - 1

1 - آزادکنندگان برده و غذادهندگان به یتیمان و مستمندان ، در صورت ایمان آوردن و توصیه به صبر و رحمت ، در آخرت قرین نیک بختی و سرشار از خیر و برکت خواهند بود .

أولئك أصحب الميمنه

«يُمن» و «ميمنه» به معنای برکت است (قاموس). مصاحبت با برکت، کنایه از سرشاری و تداوم آن است.

42- بلوغ یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 34 - 20، 11

11- یتیم ، از تصرف در مال خویش تا هنگام رسیدن به مراحل رشد و بلوغ کافی ، ممنوع است .

حتى يبلغ أشده

«حتى يبلغ أشده» غایت کفالت یتیم است؛ یعنی، شما ای متکفلان ایتم! از اموال آنها مراقبت کنید و در آنها دخل و تصرف بی جا نکنید تا زمانی که آنان به رشد کافی برسند و این حکایت از آن دارد که یتیم، قبل از رسیدن به رشد لازم، حق تصرف در اموال خود را ندارد.

20- «عن عبدالله بن سنان عن أبي عبدالله (ع) قال: سأله أبي وأنا حاضر عن اليتيم حتى يجوز أمره؟ قال: «حتى يبلغ أشده» قال: وما «أشده» قال: الإحتلام، . . .»

عبدالله بن سنان گوید: من همراه پدرم بودم که او از حضرت امام صادق(ع) در باره یتیم سؤال کرد که چه موقع امر او نافذ است؟ حضرت فرمود: «حتى يبلغ أشده» پدرم پرسید مقصود از «أشده» [در سخن خدا] چیست؟ حضرت فرمود: محتلم شدن . . .».

بنی اسرائیل و یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 83 - 22

22 - بنی اسرائیل ، جز اندکی از آنان به پرستش غیر خدا گرویدند و حقوق والدین ، خویشان ، یتیمان و مساکین را ضایع ساختند .

لا تعبدون إلا الله وبالوالدين احساناً .. ثم توليتهم إلا قليلاً منكم

43- بی اعتنایی به یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 17 - 10

10 - بی اعتنایی به یتیمان ، نشانه رد شدن در امتحان الهی است .

ص: 25

إذا ما ابتليه ربّه فأكرمه ونعمه .. كلاً بل لا تكرمون اليتيم

44- تأمین نیازهای یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ضحی - 93 - 6 - 8

8 - یتیمان ، باید از مأوای مناسب برخوردار و از سرگردانی رهانیده شوند .

ألم یجدک یتیمًا فـاوی

آیه شریفه، گرچه در مقام امتنان بر پیامبر(صلی الله علیه و آله) است و مأوا بخشیدن به آن حضرت را در دوران یتیمی، امدادی الهی به او خوانده است؛ ولی نعمت شمردن این عمل، تمجید از آن و نشانگر مطلوب بودن چنین رفتاری است.

45- تأمین یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 177 - 20، 10

10 - ضرورت دستگیری از یتیمان ، در ماندگان ، در راه ماندگان و فقیرانی که تقاضای کمک دارند .

و ءاتی المال علی حبه .. الیتمی و المسکین و ابن السییل و السائلین

20 - پرداخت مال برای رفع نیازمندی خویشان ، یتیمان ، مساکین ، در راه ماندگان و فقیران مشخصه نیکوکاران است .

ولکن البر من .. و ءاتی المال علی حبه ذوی القربی و السائلین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 8 - 3

3 - لزوم توجه به نیازمندی های خویشاوندان ، یتیمان و مساکین و برخورد نیک با آنان

اولوا القربی و الیتامی و المساکین، فارزقوهم منه و قولوا لهم قولاً معروفاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 41 - 6، 7

6_ یتیمان ، مساکین و در راه ماندگان ، باید از خمس غنایم و دیگر در آمد ها بهره مند شوند .

و الیتمی و المسکین و ابن السبیل

7_ یتیمان ، مساکین و در راه ماندگان در صورتی می توانند از خمس استفاده کنند که از وابستگان پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشند . *

و الیتمی و المسکین و ابن السبیل

برداشت فوق مبتنی بر این است که «ال» در «الیتامی» و .. جانشین مضاف إليه باشد ; یعنی یتامی الرسول و

ص: 26

46- تبدیل مال یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 2 - 4،8

4_ حرمت تبدیل و تعویض اموال مرغوب یتیم ، به اموال غیر مرغوب

و اتوا الیتامی اموالهم و لا تتبدلوا الخبیث بالطیب

8_ تبدیل اموال مرغوب یتیمان به نامرغوب ، ضمیمه ساختن دارایی آنان به ثروت خویش ، گناهی بزرگ

و لا تتبدلوا الخبیث بالطیب و لا تاكلوا .. انه كان حوباً كبيراً

متعدی شدن فعل «لا تاكلوا» به «الی»، گویای این است که در آن فعل، معنای ضمیمه ساختن تضمین شده است.

47- تجاوز به حقوق یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 9 - 13،5

5_ هشدار خداوند نسبت به عدم رعایت حقوق یتیمان

ولیخس الذین لو ترکوا من خلفهم ذریه ضعیفاً .. فلیتقوا الله

13_ حکمت حرمت اجحاف در مال یتیم ، ادامه حیات و استقلال وی و مصون ماندن نسل انسان از آثار سوء آن اجحاف

ولیخس الذین

امام رضا (ع) فرمود: ... فقی تحریم مال الیتیم استبقاء الیتیم و استقلاله بنفسه و السلامه للعقب ان یصیبه ما اصابهم ...

عیون اخبار الرضا (ع)، ج 2، ص 92، ح 1، ب 33؛ نورالثقلین، ج 1، ص 447، ح 72.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 127 - 10،11،12

10_ تجاوز به حقوق زنان یتیم ، در عصر بعثت

فی یتمی النساء التی لا تؤتونهن ما کتب لهن

11_ رغبت به ازدواج با دختران یتیم ، به قصد پایمال کردن حقوق آنان ، در عصر بعثت

فی یتمی النساء التی لا تؤتونهن ما کتب لهن و ترغبون ان تنکحوهن

بنابر اینکه بعد از «ترغبون»، حرف «فی» در تقدیر باشد که در این صورت «رغبت» به معنای تمایل است.

12_ مذمت ازدواج با دختران یتیم ، به قصد پایمال ساختن حقوق آنان

فی یتمی النساء التی لا تؤتونهن ما کتب لهن و ترغبون ان تنکحوهن

لحن آیه دلالت بر مذمت و محکومیت چنین عملی دارد.

48- تجاوز به مال یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 10 - 7

ص: 27

7_ آتشی سوزان و برافروخته ، فرجام پایمال کنندگان اموال یتیمان

انّ الذّین یاکلون اموال الیتامی ظلماً . . . و سیصلون سعیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 152 - 1

1_ هرگونه تصرف عدوانی در داراییهای یتیمان و تجاوز به آن حرام است.

و لاتقربوا مال الیتیم

بیان حرمت تصرف در اموال یتیمان با به کارگیری فعل «لاتقربوا» (نزدیک نشوید)، اشاره به جهاتی دارد؛ از جمله تصریح و تأکید بر این که هر نوع و مصداقی از تصرف در مال یتیم، ممنوع است.

49- تحقیر یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 17 - 3

3 - محروم ساختن یتیمان از اکرام و احترام و بها ندادن به شخصیت آنان ، فرهنگی حاکم بر مردم عصر بعثت

لاتکرمون الیتیم

50- تصرف مال یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 152 - 3،4،5،1

1_ هرگونه تصرف عدوانی در داراییهای یتیمان و تجاوز به آن حرام است.

و لاتقربوا مال الیتیم

بیان حرمت تصرف در اموال یتیمان با به کارگیری فعل «لاتقربوا» (نزدیک نشوید)، اشاره به جهاتی دارد؛ از جمله تصریح و تأکید بر این که هر نوع و مصداقی از تصرف در مال یتیم، ممنوع است.

3_ تصرف در داراییهای یتیمان برای مصالح آنان، مجاز و مشروع است.

و لاتقربوا . . . إلا بالتی هی أحسن

«التی» صفت برای کلمه ای مانند «الخصله» (طریقه و روش) است. بنابراین «لاتقربوا... إلا...» یعنی تصرف نکنید مگر به بهترین روش تصرف. بدیهی است که مراد تصرفی است که برای یتیم نیکو باشد.

4_ به هنگام تصرف در اموال یتیمان باید سودمندترین روش به حال آنان انتخاب شود.

و لاتقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن

برداشت فوق با توجه به کلمه «أحسن» (بهتر و نیکوتر) استفاده شده است.

5_ رشد یتیمان (به دست آوردن تجربه در معاملات و شناخت سود و زیان) پایان جواز تصرف دیگران در اموال آنان

و لاتقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن حتی یبلغ أشده

«أشد» به معنای تجربه و شناخت است. (لسان العرب). بر اساس این معنا و به مناسبت مورد، مقصود از «أشد» تجربه در معاملات و شناخت سود و زیان است.

ص: 28

51- تصرفات یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 6 - 7، 3، 2

2_ رسیدن به مرحله بلوغ جنسی و تحقق رشد اقتصادی، دو شرط برای تحویل اموال یتیمان به آنان

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ

3_ رسیدن به مرحله بلوغ جنسی و تحقق رشد اقتصادی، دو شرط برای جواز تصرف یتیمان در اموال خود

و ابتلوا الیتامی... فادفعوا الیهم اموالهم

7_ صحت تصرف کودکان یتیم در اموال، با اذن و نظارت ولی

و ابتلوا الیتامی حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ

چون بدون تصرف یتیم در اموال و بدون نظارت ولی بر آن تصرفات، آزمایش تحقق نمی یابد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 152 - 23

23_ عبدالله بن سنان عن ابي عبدالله(ع) قال: سأله ابي و انا حاضر عن الیتیم متى يجوز أمره؟ قال: حتى يبلغ اشدّه قال: و ما اشدّه؟ قال: الاحتلام قال قلت: قد يكون الغلام ابن ثمان عشرة سنه او اقل او اكثر و لا يحتلم؟ قال: إذا بلغ و كتب عليه الشیء ء جاز أمره إلا أن يكون سفیها او ضعيفا.

عبدالله بن سنان گوید: پدرم از امام صادق(ع) درباره یتیم سؤال کرد که در چه زمانی تصرفات او صحیح و معتبر است؟ فرمود: زمانی که به حد رشد برسد. بار دیگر پرسید: رشد او چه زمانی است؟ فرمود: زمان محتمل شدن است. پرسید: گاهی جوان به هجده سالگی یا کمتر یا بیشتر می رسد، ولی محتمل نمی شود؟ فرمود: هرگاه به سن بلوغ و حد تکلیف رسید، تصرفاتش صحیح و معتبر است مگر اینکه سفیه و یا ضعیف باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 34 - 11

11- یتیم، از تصرف در مال خویش تا هنگام رسیدن به مراحل رشد و بلوغ کافی، ممنوع است.

حتى يبلغ اشدّه

«حتی یبلغ اشدّه» غایت کفالت یتیم است؛ یعنی، شما ای متکفلان ایتم! از اموال آنها مراقبت کنید و در آنها دخل و تصرف بی جا نکنید تا زمانی که آنان به رشد کافی برسند و این حکایت از آن دارد که یتیم، قبل از رسیدن به رشد لازم، حق تصرف در اموال خود را ندارد.

52- تضييع حقوق یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 83 - 22

22 - بنی اسرائیل ، جز اندکی از آنان به پرستش غیر خدا گرویدند و حقوق والدین ، خویشان ، یتیمان و مساکین را ضایع

ص: 29

ساختند .

لا تعبدون إلا الله و بالوالدين احساناً .. ثم توليتم إلا قليلاً منكم

53- تکفل یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 220 - 13، 14

13 _ تهدید خداوند ، نسبت به فسادگران در امور ایتام

قل اصلاح لهم خیر .. و الله يعلم المفسد من المصلح

14 _ تشویق اصلاحگران امور ایتام و تضمین اجر آنان ، از جانب خداوند

قل اصلاح لهم خیر .. و الله يعلم المفسد من المصلح

54- حرمت تصرف در مال یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 34 - 1

1- تصرف بی جا و حیف و میل اموال یتیمان ، ممنوع و حرام است .

و لا تقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن

55- حسن معاشرت با یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 27 - 5

5 - آگاهی از فلسفه فقر و غنا و برخورد صحیح با یتیمان ، مسکینان و اموال مردم و دل نبستن به ثروت ، فروشناننده اضطراب درونی و مایه اطمینان نفس انسان

فأما الإنسان إذا ما ابتلیه .. یأیئها النفس المطمئنه

توصیف «نفس» به «مطمئن» _ در قیامت _ ممکن است به اعتبار اطمینانی باشد که در دنیا، برای او حاصل شده بود.

56- حفظ مال یتیم

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

3 - نساء - 4 - 10 - 4

4_ عنایت ویژه خداوند نسبت به ضرورت حفظ اموال یتیمان

انّ الذین یاکلون اموال الیتامی ظلماً اّما یاکلون فی بطونهم ناراً

ص: 30

12 _ تجاوز نکردن به اموال یتیمان و رعایت عدالت در مبادلات از تکالیفی است که انسانها بر انجام آن توانا هستند. *

و لا تقربوا مال الیتیم ... و أوفوا الکیل و المیزان بالقسط لانکلف نفسا إلا وسعها

برخی بر آنند که هدف از جمله «لا تکلف ...» تذکر این معناست که فرمانهای یاد شده در حد توان انسانهاست تا مبادا به گمان اینکه این اوامر مشقتبار و طاقت شکن است، از پذیرش آنها سرباز زنند.

20 _ ضایع نساختن اموال یتیمان، عدالت در داد و ستد، پرهیز از سخنان نابحق و پایبند بودن به پیمانهای الهی، از توصیه های خداوند به انسانها

و لا تقربوا مال الیتیم ... ذلکم وصیکم به

21 _ توصیه های چهارگانه (ضایع نساختن دارایی یتیمان و ...) تعلیماتی است که باید انسانها فراگیرند و به خاطر بسپارند و رفتار خویش را بر اساس آن پایه ریزی کنند.

ذلکم وصیکم به لعلکم تذکرون

«تذکر» (مصدر تذکرون) به معنای فراگرفتن و به خاطر سپردن است و مفعول آن همان حقایقی است که در آیه مطرح شده.

22 _ تکالیف چهارگانه (ضایع نساختن دارایی یتیمان و ...) دارای ارتباطی تنگاتنگ و به منزله تکلیفی واحد

ذلکم وصیکم به

به کارگیری ضمیر و اسم اشاره مفرد برای تکالیف یاد شده می تواند حاکی از برداشت فوق باشد.

1 _ پرهیز از شرک، فرزندکشی، کردارهای شنیع، کشتن بیگناهان، تجاوز به دارایی یتیمان، راهی است راست برای حرکت به سوی خدا.

ألا تشرکوا به شیئاً .. و أن هذا صرطی مستقیماً

برداشت فوق بر این اساس است که مراد از ضمیر متکلم در «صراطی» خداوند باشد. صراط خداوند یعنی راهی که به سوی اوست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 127 - 14، 15

12 _ مذمت ازدواج با دختران یتیم ، به قصد پایمال ساختن حقوق آنان

فی یتیمی النساء التي لا تؤتونهن ما كتب لهن و ترغبون ان تنكحوهن

لحن آیه دلالت بر مذمت و محکومیت چنین عملی دارد.

14 _ نکوهش خداوند از نادیده گرفتن حق ازدواج دختران یتیم

لا تؤتونهن ما كتب لهن و ترغبون ان تنكحوهن

ص: 31

بنابر اینکه «رغبته» به معنای اعراض باشد، جمله «و ترغبون . . .» در حقیقت بیان مصداقی است از جمله « لا تؤتونهن ما کتب لهن».

15 _ لزوم حمایت از دختران یتیم و حقوق آنان

فی یتیمی النساء . . . و إن تقوموا للیتیمی بالقسط

با توجه به اینکه «و ان تقوموا . . .»، عطف به «فیهن» است؛ یعنی «لله یفتیکم ان تقوموا . . .» بنابراین قیام برای قسط درباره یتیمان، فتوا و حکم الهی است و از جمله آنان، زنان یتیم هستند.

58- حقوق یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - 2 - 4 - 2 - 2

2_ رعایت حقوق ایتام، از مصداقی تقواست .

و اتقوا الله . . . و اتوا الیتامی اموالهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - 4 - 6 - 18

18 _ هشدار خداوند به اولیای یتیمان، نسبت به عدم رعایت حقوق آنان

فان انستم منهم رشداً . . . و کفی بالله حسیبا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - 4 - 9 - 12, 8, 7, 3, 1

1 _ کسانی که خواهان رعایت حقوق کودکان یتیم خویش از طرف جامعه هستند، باید حقوق کودکان یتیم دیگران را رعایت کنند .

ولیکش الذین لو ترکوا من خلفهم ذریه ضعیفاً خافوا علیهم فلیتقوا الله

جمله «فلیتقوا الله»، به قرینه جمله قبل (لو ترکوا من خلفهم ذریه ضعیفاً) چنین معنا می شود: فلیتقوا الله فی امر الذریه الضعیف؛ یعنی کسانی که نگران رعایت حقوق فرزندان خویش پس از مرگ خود هستند، باید تقوای الهی را در مورد فرزندان ضعیف (یتیمان) دیگر مردمان رعایت کنند.

3 _ عواطف انسانی، از زمینه های ایجاد انگیزه برای رعایت حقوق یتیمان جامعه

ولبخش الذین لو ترکوا من خلفهم ذریه ضعیفاً خافوا علیهم

7- بی تقوایی آدمی نسبت به حقوق ایتم دیگران، زمینه ساز پایمال شدن حقوق یتیمان وی از سوی جامعه

ولبخش الذین لو ترکوا من خلفهم ذریه ضعیفاً خافوا علیهم فلیتقوا الله

برداشت فوق را فرمایش امام صادق (ع) تأیید می کند که فرمود: یعنی لبخش ان اخلفه فی ذریته کما صنع بهؤلاء الیتامی.

کافی، ج 5، ص 128، ح 1؛ تفسیر عیاشی، ج 1، ص 238، ح 38.

8- هشدار خداوند نسبت به کسانی که یتیمان را از ارششان محروم می کنند .

للرجال نصیب . . و للنساء نصیب ... ولبخش الذین لو ترکوا من خلفهم ذریه ضعیفاً

به مقتضای ارتباط این آیه با آیه قبل، مصداق مورد نظر از ترس و وحشت درباره یتیمان، محروم کردن آنان از ارث است.

ص: 32

12_ عنایت ویژه خداوند نسبت به ضرورت رعایت حقوق یتیمان

ولیحش الذین . . . ذریه ضعیفاً... ولیقولوا قولاً سدیداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 127 - 24, 23, 21, 15

15_ لزوم حمایت از دختران یتیم و حقوق آنان

فی یتیمی النساء . . . و إن تقوموا للیتمی بالقسط

با توجه به اینکه «و ان تقوموا . . .»، عطف به «فیهن» است؛ یعنی «لله یفتیکم ان تقوموا...» بنابراین قیام برای قسط درباره یتیمان، فتوا و حکم الهی است و از جمله آنان، زنان یتیم هستند.

21_ خداوند، خواستار احیای حقوق زنان، یتیمان و مستضعفان

قل الله یفتیکم فیهنّ . . . و إن تقوموا للیتمی بالقسط

23_ رعایت حقوق زنان، یتیمان، مستضعفان و اقامه قسط، از مصادیق بارز خیرات و نیکیها

و ما تفعلوا من خیر فإنّ الله کان به علیماً

«من خیر» می تواند اشاره به تکالیفی باشد که در آیه آمده است.

24_ اعتقاد انسان به علم الهی، زمینه ساز رعایت حقوق زنان، یتیمان و مستضعفان

و المستضعفین من الولدن . . . و ما تفعلوا من خیر فإنّ الله کان به علیماً

59- حمایت از یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 82 - 13

13- حمایت خداوند از فرزندان یتیم پدری صالح و حفظ مال آنها، جلوه ای از رحمت و ربوبیت او بوده است .

فأراد ربّک . . . رحمه من ربّک

«رحمه» مفعولٌ له برای فعل «أراد» است؛ یعنی، اراده پروردگار به باقی ماندن گنج یتیمان، به خاطر رحمت او بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ضحی - 93 - 9 - 3

3 - یتیمان ، در معرض مجبور شدن به اجرای دستور های دیگران و نیازمند امداد و حمایت در برابر تجاوزگران

فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ

60- خدمت به یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 6 - 19، 12، 10

10 _ برداشت از اموال یتیم در قبال خدمت به وی ، بر ولیّ ثروتمند حرام است .

وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ

ص: 33

برخی برآنند که مراد از تصرف و بهره‌گیری از اموال یتیم، بهره‌هایی است که ولی و سرپرست یتیمان به عنوان کارمزد از اموال یتیم می‌گیرد.

12_ جواز بهره‌گیری متعارف ولی از مال یتیم، در قبال خدمت به او، در صورت فقر

و من كان فقيراً فليأكل بالمعروف

19_ جواز بهره‌گیری متعارف ولی از مال وی، مشروط به صرف وقت خود در جهت مصلحت آن و کم نبودن (کافی بودن) آن مال

و من كان فقيراً فليأكل بالمعروف

امام صادق (ع) در مورد آیه فوق فرمود: ذلک رجل یحبس نفسه عن المعیشه فلا بأس ان يأکل بالمعروف اذا كان یصلح لهم اموالهم فان كان المال قليلاً فلا یأکل منه شیئاً . . .

کافی، ج 5، ص 130، ح 5؛ نورالثقلین، ج 1، ص 445، ح 69.

61- خطر تصرف در مال یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 34 - 2

2- مال یتیم وسوسه انگیز و زمینه ساز لغزش انسان با تصرف به ناحق در آن است .

و لا تقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن

به کار رفتن واژه «لا تقربوا» (نزدیک نشوید) به جای «لا تأکلوا و لا تصرفوا» (نخورید و تصرف نکنید) ممکن است به این دلیل باشد که: اموال یتیمان به دلیل حامی جدی نداشتن، در معرض دخل و تصرفهای عدوانی و حیف و میل‌های به ناحق است.

62- خیانت به یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 2 - 10

10_ خیانت در اموال یتیمان، گناهی بزرگ

انّه كان حوباً كبيراً

2_ ممنوعیت ازدواج با دختران یتیم، در صورت ترس از خیانت در اموال آنان

واتوا الیتامی اموالهم .. وان خفتم الا تقسطوا فی الیتامی فانکحوا

از جمله «ان خفتم ..»، استفاده می شود که ازدواج با دختران یتیم در صورت ترس از بی عدالتی ممنوع است و به قرینه آیه قبل مراد از بی عدالتی (الا تقسطوا) رعایت نشدن قسط در اموال آنان است.

3_ ازدواج با یتیمان، لغزشگاهی برای خیانت در اموال آنان و انحراف از عدالت

وان خفتم الا تقسطوا فی الیتامی

63- دختران یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 127 - 10، 11، 13، 6

6_ وعده خداوند به بیان و تلاوت آیاتی از قرآن، درباره احکام زنان یتیم

قل الله یفتیکم فیهنّ و ما یتلی علیکم فی الکتب فی یتیمی النساء

در برداشت فوق، «مایتلی»، بر ضمیر «فیهن» عطف شده است و اضافه «یتیمی» به «النساء»، اضافه صفت به موصوف است، یعنی زنانی که یتیم هستند.

10_ تجاوز به حقوق زنان یتیم، در عصر بعثت

فی یتیمی النساء التی لا تؤتونهن ما کتب لهن

11_ رغبت به ازدواج با دختران یتیم، به قصد پایمال کردن حقوق آنان، در عصر بعثت

فی یتیمی النساء التی لا تؤتونهن ما کتب لهن و ترغبون ان تنکحوهن

بنابر اینکه بعد از «ترغبون»، حرف «فی» در تقدیر باشد که در این صورت «رغبت» به معنای تمایل است.

13_ بیزاری از ازدواج با دختران یتیم، از اخلاق و رسوم جاهلی

فی یتیمی النساء التی لا تؤتونهن ما کتب لهن و ترغبون ان تنکحوهن

بنابر اینکه پس از «ترغبون» کلمه «عن» مقدر باشد که در این صورت، «رغبت» به معنای اعراض کردن خواهد بود.

64- رشد اقتصادی یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 152 - 5

5_ رشد یتیمان (به دست آوردن تجربه در معاملات و شناخت سود و زیان) پایان جواز تصرف دیگران در اموال آنان

و لا تقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن حتی یبلغ أشده

«أشد» به معنای تجربه و شناخت است. (لسان العرب). بر اساس این معنا و به مناسبت مورد، مقصود از «أشد» تجربه در معاملات و شناخت سود و زیان است.

12- عدم جواز تصرف در مال یتیم برای دیگران ، پس از رسیدن وی به حد بلوغ و رشد اقتصادی

و لا تقربوا .. حتی یبلغ أشده

با توجه به اینکه پیام آیه، در راستای حفظ منافع یتیم است و بدیهی است که صرف بلوغ جسمی و سنی _ بدون بلوغ فکری و اقتصادی وی _ تضمین کننده منافع و مصالح او نخواهد بود و «حتی یبلغ أشده» غایت برای تصرف مجاز از سوی سرپرستان امور ایتم است؛ بنابراین معنا چنین می شود: شما جز جایی که در جهت مصالح یتیمان باشد، تصرف نکنید تا زمانی که آنان به بلوغ کافی برسند و وقتی آنها به بلوغ رسیدند، حق تصرف ندارید.

65- رشد یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 6 - 3، 2، 1

1_ لزوم آزمایش یتیمان تا هنگام بلوغ و توان ازدواج ، برای تشخیص رشد اقتصادی آنان

و ابتلوا الیتامی حتی اذا بلغوا النکاح . . . رشداً

2_ رسیدن به مرحله بلوغ جنسی و تحقق رشد اقتصادی ، دو شرط برای تحویل اموال یتیمان به آنان

حتی اذا بلغوا النکاح فان انستم منهم رشداً فادفعوا الیهم اموالهم

3_ رسیدن به مرحله بلوغ جنسی و تحقق رشد اقتصادی ، دو شرط برای جواز تصرف یتیمان در اموال خود

و ابتلوا الیتامی . . . فادفعوا الیهم اموالهم

66- رعایت مصالح یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 152 - 4، 11

4_ به هنگام تصرف در اموال یتیمان باید سودمندترین روش به حال آنان انتخاب شود.

و لاتقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن

برداشت فوق با توجه به کلمه «أحسن» (بهتر و نیکوتر) استفاده شده است.

11_ مراعات کردن عدالت در مبادلات و انتخاب سودمندترین روش برای تصرف در اموال آنها بیش از توان متعارف واجب نیست.

إلا بالتی هی أحسن . . . و أوفوا الکیل ... لانکلف نفساً إلا وسعها

بیان این حقیقت که «خداوند انسان را بیش از توانش تکلیف نمی کند» پس از فرمانهای یاد شده، اشاره به این دارد که مکلفان برای رعایت آن فرمانها لازم نیست خود را به مشقت اندازند. چرا که انجام تکلیف تا حد قدرت متعارف فرض است و نه بیش از آن.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 34 - 7، 8

7- تصرف در اموال و دارایی های یتیمان با رعایت مصالح آنان ، مجاز و مشروع است .

و لا تقربوا مال الیتیم إلاّ بالتی هی أحسن

8- جواز تصرف در مال یتیم ، مشروط به رعایت بالاترین سطح مصالح وی است .

و لا تقربوا مال الیتیم إلاّ بالتی هی أحسن

67- زمینه اجتناب از احترام به یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 36

7- غفلت از امتحان های الهی ، مایه ترک یتیم نوازی و بی اعتنائی به مسکینان و تصاحب میراث دیگران و دلبستگی به ثروت است .

ابتلیه . . . کلاً بل لا تکرمون الیتیم . و لاتحـضون . . . و تأکلون التراث ... و تحبّ

68- زمینه تحقیر یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8- دنیاطلبی و ثروت خواهی ، زمینه ساز بی ارزش انگاشتن یتیمان و دست اندازی به ارث آنان

بل لا تکرمون الیتیم . . . و تأکلون التراث ... و تحبّون المال حبّاً جمّاً

69- زمینه طرد یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - پرخاش به یتیمان و راندن آنان از نزد خود ، از کسی سر می زند که جزای آخرت را دروغ می پندارد .

فذلک الذی یدع الیتیم

«ذلک»، اشاره به کسی است که آیه قبل او را تکذیب کننده روز جزا معرفی کرد. «دَعَّ» (مصدر «یَدْعُ»)، به معنای دور ساختن با خشونت است (قاموس). تعبیر «ذلک الذی...» _ که مبتدای معرفه در کنار خبر معرفه ای قرار گرفته که بر جنس دلالت دارد _ بیانگر حصر است.

70- زمینه ظلم به یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- یتیمان ، در معرض مجبور شدن به اجرای دستور های دیگران و نیازمند امداد و حمایت در برابر تجاوزگران

فأما الیتیم فلا تقهر

71- زمینه غصب ارث یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 20 - 7,8

7 - غفلت از امتحان های الهی ، مایه ترک یتیم نوازی و بی اعتنائی به مسکینان و تصاحب میراث دیگران و دلپستگی به

ص: 37

ثروت است .

ابتلیه ... کلاب لا تکرمون الیتیم . و لاتحـضون ... و تأکلون التراث ... و تحب

8- دنیاطلبی و ثروت خواهی ، زمینه سازی ارزش انگاشتن یتیمان و دست اندازی به ارث آنان

بل لا تکرمون الیتیم ... و تأکلون التراث ... و تحبّون المال حبًا جمًّا

72- زمینه یتیم نوازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ماعون - 107 - 5 - 6

6 - مراقبت از نماز ، زمینه سازی یتیم نوازی و رسیدگی به در ماندگان

یدع الیتیم . و لایحضّ ... فویل للمصلّین . الذین هم عن صلاتهم ساهون

حرف «فاء» در «فویل»، نکوهش غافلان از نماز را بر نکوهش دو دسته قبل (آزار دهندگان یتیمان و بی تفاوتان در برابر فقر دیگران)، تقریب کرده است؛ یعنی، چون آن دو حالت نکوهیده است، پس وای به حال این نمازگزاران! کنایه از این که اگر آنان نمازگزار حقیقی بودند، چنین رفتاری نمی داشتند.

73- زندگی دختران یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 127 - 16

16 _ اهتمام اسلام ، به ازدواج زنان و سامان بخشیدن به زندگی دختران یتیم

التی لا تؤنونهن ما کتب لهن و ترغبون ان تنکوهن

«ما کتب لهن»، شامل حق ازدواج هم می شود. در عین حال، به نکاح نیز مستقلا اشاره شده که بیانگر اهمیت ویژه آن است.

74- سرزنش اذیت یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ماعون - 107 - 6 - 8

8 - ریاکاری شخص نمازگزار ، نکوهیده تر از یتیم آزاری و رسیدگی نکردن به مستمندان است .

الذی یدعّ الیتیم . ولا یحضّ ... فویل للمصلّین ... الذین هم یرءون

آوردن حرف «فاء» در خصلت سومی که برای مکذبان جزا شمرده شده است، بیانگر آن است که آن خصلت، با تمام ویژگی هایش، نکوهیده تر از دو خصلت نخست است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ماعون - 107 - 7 - 6

6 - مضایقه کردن نمازگزاران غافل و ریاکار ، از عاریه دادن لوازم زندگی خود به نیازمندان ، نکوهیده تر از یتیم آزاری و بی

ص: 38

توجهی به فقیران است .

الذی یدعّ الیتیم . . . و لایحصّ . . . فویل للمصلّین . الذین . . . و یمنعون الماعون

با آن که تعبیر «فویل للمصلّین»، ادامه بیان اوصاف کسانی است که جزای الهی را تکذیب کردند؛ ولی حرف «فاء» و تغییر سیاق، نشانگر تفاوت درجه آن با دو وصف قبل است. بنابراین وصفی که در این آیه، از ویژگی های همان «مصلّین» شمرده شده است، نارواتر از اوصافی است که در آیه دوم و سوم آمده بود.

75- سرزنش بی اعتنایی به یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 17 - 7

7 - بی اعتنایی رفاه مندان به یتیمان ، به دور از انتظار و نکوهیده تر از بی توجهی های دیگران است .

فأکرمه و نعّمه . . . کلاً بل لا تکرمون الیتیم

76- سرزنش تحقیر یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ضحی - 93 - 9 - 4

4 - تحقیر یتیمان و تحمیل ذلّت بر آنان ، کاری نکوهیده و مورد نهی خداوند

فأمّا الیتیم فلا تقهر

«قَهْر»؛ یعنی، بر کسی فائق آمدن و او را به طریقی ذلّت آفرین، گرفتار ساختن. (تاج العروس)

77- سرزنش تحمیل ذلّت بر یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ضحی - 93 - 9 - 4

4 - تحقیر یتیمان و تحمیل ذلّت بر آنان ، کاری نکوهیده و مورد نهی خداوند

فأمّا الیتیم فلا تقهر

«قَهْر»؛ یعنی، بر کسی فائق آمدن و او را به طریقی ذلّت آفرین، گرفتار ساختن. (تاج العروس)

78- شخصیت یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 220 - 11

11 - لزوم حفظ شخصیت ایتام ، با رفتار و برخورد برادرانه با آنان

ص: 39

و ان تخالطوهم فاخوانکم

از اینکه خداوند به جای هر معیار دیگری در برخورد با ایتم، از برادری سخن گفته است، احتمالاً کنایه از پرهیز از رفتارهای ترحم و یا تحقیرآمیز باشد که موجب از بین رفتن شخصیت آنان می شود.

79- شرایط تصرف در مال یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 34 - 7,8

7- تصرف در اموال و دارایی های یتیمان با رعایت مصالح آنان ، مجاز و مشروع است .

و لا تقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن

8- جواز تصرف در مال یتیم ، مشروط به رعایت بالاترین سطح مصالح وی است .

و لا تقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن

80- عدالت در حقوق یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 127 - 19,28

19 _ لزوم رعایت قسط ، درباره یتیمان

و إن تقوموا للیتمی بالقسط

28 _ تشویق خداوند به نیکی درباره زنان ، یتیمان و مستضعفان ، افزون بر رعایت قسط نسبت به آنان

و ما تفعلوا من خیر فإنّ الله کان به علیماً

81- عوامل محافظت از مال یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 82 - 16

16- خضر (ع) با توجه دادن موسی (ع) به تدبیر فراگیر الهی ، حفاظت اموال یتیمان را ، برخاسته از گستردگی ربوبیت خداوند دانست .

خضر(ع) با اضافه «ربّ» به ضمیر خطاب (ربّک) به موسی(ع) این نکته را بیان داشته است که گرچه ترمیم دیوار، به تغذیه و تربیت جسم تو کمکی نکرد، ولی مالک و مدبّر تو، مالک و مدبّر یتیمان نیز هست.

غصب مال یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 40

1_ حرمت تصرف ظالمانه و ناروا در اموال یتیمان

انّ الذّین یاکلون اموال الیتامی ظلماً

2_ خوردن ظالمانه مال یتیم در واقع ، خوردن آتش است .

انّ الذّین یاکلون اموال الیتامی ظلماً انّما یاکلون فی بطونهم ناراً

9_ تصرف سرپرست یتیم در مال وی ، به انگیزه شخصی و با قصد عدم پرداخت آن ، ظلم است .

انّ الذّین یاکلون اموال الیتامی ظلماً

امام کاظم (ع) در پاسخ سؤال از تصرف در مال یتیم فرمود: .. لا ینبغی له ان یأکل الاّ القصد... فان کان من نیتہ ان لا یردّه علیهم فهو بالمنزل الذی قال اللّٰه عزّ و جل: «انّ الذّین یاکلون اموال الیتامی ظلماً».

کافی، ج 5، ص 128، ح 3؛ نورالثقلین، ج 1، ص 450، ح 90.

82- غضب مال یتیم در جاهلیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 34 - 9

9- تصرف بی جا در اموال یتیمان و حیف و میل آنها ، امری رایج و شایع در میان اعراب جاهلی

و لا تقربوا مال الیتیم

83- غضب بر یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ماعون - 107 - 2 - 5

5- توجّه به سقوط اخلاقی منکران معاد ، تا حد خشونت با یتیمان ، مایه پرهیز از تکذیب آخرت است .

فذلک الذی یدعّ الیتیم

84- غفلت از خویشاوندان یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 15 - 5

5- بی‌اعتنایی ثروتمندان به نیازهای خویشاوندان یتیم خود، دور از انتظار و نکوهیده تر از بی‌توجهی آنان به دیگر نیازمندان است.

يقول أهلكت مالا لبداً .. يتيماً ذا مقربة

ص: 41

85- فرجام اخروی معرضان از یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 19 - 1

1 - منکران آیات الهی که به بردگان، یتیمان و مسکینان خدمتی نکرده و صبر و ترحم، را رواج ندهند، در آخرت گرفتار فرجامی شوم و نکبت بار خواهند شد.

و الذین کفروا بـایـتنا هم أصحاب المشئمه

«مشأمه» از «شؤم»، نقطه مقابل یُمن (صحاح) گرفته شده است. (العین)

86- فضایل اخروی حامیان یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 18 - 3

3 - گروه سمت راست در آخرت، مجموعه ای سامان یافته از مؤمنانی که حامی بردگان و یتیمان و مسکینان بوده و مردم را به صبر و ترحم ترغیب کرده اند.

و ما أدریک ما العقبه . . . أولئك أصحاب المیمنه

«أیمن» و «میمنه»، نقطه مقابل «أیسر» و «میسره» (سمت چپ) است (صحاح اللغه). تقابل این دسته با «أصحاب المشأمه» _ با توجه به این که «مشأمه» در یک احتمال به معنای «میسره» است (صحاح) _ بیانگر آن است که قرار گرفتن در سمت راست یا چپ در آخرت، نشانگر فرجام افراد است.

87- فضیلت تأمین خویشاوندان یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 16 - 4

4 - فضیلت تغذیه خویشاوندان یتیم خود، برتر از رساندن غذا به دیگر اقشار محروم جامعه است.

یتیمًا ذا مقربه . أو مسکینًا ذا متربه

88- کفالت یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 6 - 21، 20، 7

7_ صحت تصرف کودکان یتیم در اموال ، با اذن و نظارت ولیّ

و ابتلوا الیتامی حتّی اذا بلغوا النّکاح

چون بدون تصرف یتیم در اموال و بدون نظارت ولیّ بر آن تصرفات، آزمایش تحقق نمی یابد.

20_ جواز بهره گیری سرپرست یتیم از دارایی وی ، در صورت نیاز ضروری به آن

فلیاکل بالمعروف

ص: 42

امام صادق (ع) در مورد آیه فوق فرمود: المعروف هو القوت و انما عنى الوصى او القيم فى اموالهم و ما يصلحهم.

کافی، ج 5، ص 130، ح 3؛ نورالثقلین، ج 1، ص 4546، ح 67.

21_ جواز برداشت سرپرست یتیم از دارایی وی به عنوان قرض، در صورت نیاز ضروری به آن

فلیاکل بالمعروف

امام باقر (ع) در مورد آیه فوق فرمود: معناه من کان فقیراً فلیأخذ من مال الیتیم قدر الحاجه و الکفایه علی وجه القرض ثم یردّ علیه ما أخذ اذا وجد.

مجمع البیان، ج 3، ص 17؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 345، ح 20.

89- کيفر اخروی اعراض از تأمین یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 20 - 3

3 - انکار آیات الهی، آزاد نکردن بردگان و غذا ندادن به گرسنگان یتیم و مسکین و توصیه نکردن به صبر و ترحم، مایه گرفتاری به آتش فراگیر و گریزناپذیر

فکّ رقبه .. و الذین کفروا ... علیهم نار مؤصده

90- کيفر تجاوز به حقوق یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 9 - 9

9_ عقوبت دنیوی و اخروی در کمین پایمال کنندگان حقوق یتیمان

ولیکش الذین لو ترکوا من خلفهم .. فلیتّقوا الله

جمله «ولیکش ..»، اشاره به کيفر دنیوی است و جمله «فلیتّقوا الله» (از خدا بترسید)، دلالت بر استحقاق عقوبت اخروی دارد.

91- کيفر غصب مال یتیم

10 - مبعوث شدن خورندگان مال یتیمان به ناروا - در قیامت - در حالی که آتش از دهانشان شعله می کشد .

انّ الذین یاکلون اموال الیتامی

رسول الله (صلی الله علیه و آله): یبعث اناس من قبورهم یوم القیامه تأجج افواههم ناراً. از آن حضرت سؤال شد اینان چه کسانی هستند؟
فرمود: انّ الذین یاکلون اموال الیتامی ظلماً ...

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 225، ح 47؛ نورالثقلین، ج 1، ص 448، ح 76.

92- مال یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 2 - 10، 9، 1، 5

1_ وجوب پرداخت اموال یتیم به وی

و اتوا الیتامی اموالهم

5_ حرمت تصرف غاصبانه در اموال یتیمان

و اتوا الیتامی اموالهم .. و لا تاکلوا اموالهم الی اموالکم

9_ تصرف غاصبانه در اموال یتیمان و تأخیر در واگذاری آن به ایشان، گناهی بزرگ

و اتوا الیتامی اموالهم و لا تاکلوا .. انّه کان حوباً کبیراً

تأخیر در پرداخت، از «و اتوا الیتامی» به دست می آید؛ چون علاوه بر لزوم پرداخت اموال یتیم، دلالت بر پرداخت به موقع آن نیز دارد.

10_ خیانت در اموال یتیمان، گناهی بزرگ

انّه کان حوباً کبیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 3 - 2

2_ ممنوعیت ازدواج با دختران یتیم، در صورت ترس از خیانت در اموال آنان

و اتوا الیتامی اموالهم .. و ان خفتم الا تقسطوا فی الیتامی فانکحوا

از جمله «ان خفتم ..»، استفاده می شود که ازدواج با دختران یتیم در صورت ترس از بی عدالتی ممنوع است و به قرینه آیه قبل مراد از بی عدالتی (الا تقسطوا) رعایت نشدن قسط در اموال آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 5 - 18

18_ ضرورت پرهیز از سپردن اموال یتیمان به آنها، قبل از رسیدن آنان به مرحله رشد

و لا تؤتوا السفهاء اموالکم

امام صادق (ع) در پاسخ سؤال از آیه فوق فرمود: هم الیتامی لا تعطوهم اموالهم حتی تعرفوا منهم الرشد . . .

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 220، ح 23؛ نورالتقلین، ج 1، ص 442، ح 50.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 6 - 14، 9، 7، 2

2_ رسیدن به مرحله بلوغ جنسی و تحقق رشد اقتصادی، دو شرط برای تحویل اموال یتیمان به آنان

حتى اذا بلغوا النکاح فان انستم منهم رشداً فادفعوا اليهم اموالهم

7_ صحت تصرف کودکان یتیم در اموال، با اذن و نظارت ولی

ص: 44

و ابتلوا الیتامی حتی اذا بلغوا النکاح

چون بدون تصرف یتیم در اموال و بدون نظارت ولی بر آن تصرفات، آزمایش تحقق نمی یابد.

9_ حرمت اسراف و سوء استفاده اولیا از اموال یتیمان

اموالهم و لا تاكلوها اسرافاً و بداراً ان یکبروا

14_ لزوم گرفتن شاهد، به هنگام پرداخت اموال یتیمان به آنان

فاذا دفعتم الیهام اموالهم فاشهدوا علیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 152 - 2

2_ اموال یتیمان، وسوسه انگیز و دست اندرکاران آن اموال در خطر تجاوزگری و تصرفهای عدوانی

و لا تقربوا مال الیتیم

بیان حرمت تصرف با فعل «لا تقربوا» می تواند اشاره به این جهت نیز داشته باشد که داراییهای یتیمان به سبب نبود مدافع لغزشگاهی است و وسوسه انگیز که آدمی با کمترین بی احتیاطی به گناه تصرف آلوده می شود.

93- محافظت از مال یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 34 - 10

10- عهده داران مال یتیم، موظف به انتخاب ثمربخش ترین شیوه حفظ و به کاراندازی آن

و لا تقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن

برداشت فوق، مبتنی بر این است که مخاطب «لا تقربوا..» متصدیان امور یتیمان باشند که خداوند، به آنها دستور می دهد: «جز با رعایت مصالح آنها، نباید در آن اموال دخل و تصرف کنند». بنابراین مراد از «التی هی أحسن» تصرف ثمربخش و مفید است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 82 - 14، 13

13- حمایت خداوند از فرزندان یتیم پدری صالح و حفظ مال آنها، جلوه ای از رحمت و ربوبیت او بوده است .

فأراد ربك .. رحمة من ربك

«رحمه» مفعولٌ له برای فعل «أراد» است ؛ یعنی، اراده پروردگار به باقی ماندن گنج یتیمان، به خاطر رحمت او بوده است.

14- امدادسانی به ایتام و بازماندگان انسان های صالح و حفاظت از اموال ایشان ، کاری است مورد پسند خدا .

فأراد ربك .. رحمة من ربك

94- محبت به یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ماعون - 107 - 2 - 3

ص: 45

3- پذیرش و نوازش ، بالاترین نیاز یتیمان است .

فذلک الذی یدع الیتیم

95- محدوده تصرف در مال یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 34 - 12

12- عدم جواز تصرف در مال یتیم برای دیگران ، پس از رسیدن وی به حد بلوغ و رشد اقتصادی

و لاتقربوا . . . حتی یبلغ أشده

با توجه به اینکه پیام آیه، در راستای حفظ منافع یتیم است و بدیهی است که صرف بلوغ جسمی و سنی _ بدون بلوغ فکری و اقتصادی وی _ تضمین کننده منافع و مصالح او نخواهد بود و «حتی یبلغ أشده» غایت برای تصرف مجاز از سوی سرپرستان امور ایتام است؛ بنابراین معنا چنین می شود: شما جز جایی که در جهت مصالح یتیمان باشد، تصرف نکنید تا زمانی که آنان به بلوغ کافی برسند و وقتی آنها به بلوغ رسیدند، حق تصرف ندارید.

96- مراد از یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 8 - 9

9- « عن النبی (صلی الله علیه و آله) فی قول الله « مسکیناً » قال : فقیراً ، و « یتیماً » قال : لا- أب له ، و « أسیراً » قال : المملوک و المسجون ؛

از رسول خدا(صلی الله علیه و آله) درباره سخن خداوند «مسکیناً» روایت شده که فرمود: [مراد] فقیر و تهیدست است و درباره «یتیماً» فرمود: [مقصود] کسی است که پدر ندارد و درباره «أسیراً» فرمود: مراد برده و زندانی است».

97- مردم مقارن بعثت و یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 17 - 3

3- محروم ساختن یتیمان از اکرام و احترام و بها ندادن به شخصیت آنان ، فرهنگی حاکم بر مردم عصر بعثت

لاتکرمون الیتیم

98- مسؤولیت اولیای یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 34 - 10

ص: 46

10- عهده داران مال یتیم ، موظف به انتخاب ثمربخش ترین شیوه حفظ و به کاراندازی آن

و لا تقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن

برداشت فوق، مبتنی بر این است که مخاطب «لا تقربوا..» متصدیان امور یتیمان باشند که خداوند، به آنها دستور می دهد: «جز با رعایت مصالح آنها، نباید در آن اموال دخل و تصرف کنند». بنابراین مراد از «التی هی أحسن» تصرف ثمربخش و مفید است.

99- مصالح یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 152 - 3

3_ تصرف در داراییهای یتیمان برای مصالح آنان، مجاز و مشروع است.

و لا تقربوا .. إلا بالتی هی أحسن

«التی» صفت برای کلمه ای مانند «الخصله» (طریقه و روش) است. بنابراین «لا تقربوا ... إلا ...» یعنی تصرف نکنید مگر به بهترین روش تصرف. بدیهی است که مراد تصرفی است که برای یتیم نیکو باشد.

100- مصلحت یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 6 - 19

19_ جواز بهره گیری متعارف ولی یتیم از مال وی ، مشروط به صرف وقت خود در جهت مصلحت آن و کم نبودن (کافی بودن) آن مال

و من کان فقیراً فلیاکل بالمعروف

امام صادق (ع) در مورد آیه فوق فرمود: ذلک رجل یحبس نفسه عن المعیشه فلا بأس ان یأکل بالمعروف اذا کان یصلح لهم اموالهم فان کان المال قلیلاً فلا یاکل منه شیئاً . . .

کافی، ج 5، ص 130، ح 5؛ نورالثقلین، ج 1، ص 445، ح 69.

101- معاشرت با یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4_ ایتام و کیفیت معاشرت با آنان، از مسائل مورد ابتلا در صدر اسلام

و یسئلونک عن الیتامی قل اصلاح لهم خیر

فعل مضارع «یسئلونک» دلالت بر استمرار و تکرار سؤال دارد و تکرار سؤال، نشانگر ابتلای جامعه به مورد سؤال است.

7_ جواز هرگونه معاشرت با ایتام بر اساس برادری و اصلاح امور آنان

ص: 47

الیتامی قل اصلاح لهم خیر و ان تخالطوهم فاخوانکم

8_ معاشرت با ایتام، باید بر اساس برادری دینی باشد.

و ان تخالطوهم فاخوانکم

یعنی بدون اینکه خود را_ مثلا_ برتر از آنان بدانید و یا آنان را به استضعاف بکشید؛ بلکه همانند رفتار با دیگران، باید برادری بین شما حاکم باشد.

9_ معاشرت و اصلاح امور ایتام، بهتر از پرهیز از معاشرت با آنان است.

و یستلونک عن الیتامی قل اصلاح لهم خیر و ان تخالطوهم فاخوانکم

بنابراینکه «خیر»، افعال التفضیل باشد. گویا مسلمانان به خاطر آیات شدیداللحنی که درباره چگونگی رفتار با ایتام و اموال آنان نازل شده بود از معاشرت با آنان پرهیز داشتند که آیه مزبور، پرهیز را رد کرده و معاشرت برادرانه و دخالت اصلاح طلبانه در امور آنان را تجویز کرده است.

11_ لزوم حفظ شخصیت ایتام، با رفتار و برخورد برادرانه با آنان

و ان تخالطوهم فاخوانکم

از اینکه خداوند به جای هر معیار دیگری در برخورد با ایتام، از برادری سخن گفته است، احتمالاً کنایه از پرهیز از رفتارهای ترحم و یا تحقیرآمیز باشد که موجب از بین رفتن شخصیت آنان می شود.

22_ تحمیل نشدن رنج و مشقت به مردم، فلسفه تجویز معاشرت با ایتام از سوی خداوند

و ان تخالطوهم فاخوانکم... و لو شاء الله لاعنتکم

102- معرضان از یتیم در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 19 - 2

2- سمت چپ در آخرت، جایگاه استقرار کسانی است که به آیات الهی کفر ورزیده و از آزادسازی بردگان، غذا دادن به یتیمان و مستمندان و توصیه یکدیگر به صبر و ترحم، امتناع کرده اند.

فکّ رقبه... و الذین کفروا ب_ای_تنا هم أصحاب المشئمه

چنانچه «مشأمه» به معنای «سمت چپ» باشد_ که در «صحاح» از جمله معانی آن شمرده شده است_ برداشت یاد شده استفاده می

شود. کلمه «أصحاب»، بیانگر حضور طولانی «اصحاب المشأمة» در سمت چپ است به گونه ای که با آن مصاحبت داشته و از آن فاصله نمی گیرند.

103- منشأ بینش ذلت یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 17 - 11

11 - پندار ذلّت برای یتیمان ، مایه توهم معیار بودن ثروت برای عزّت مندی است .

نعمه فيقول ربّي أكرمن . . . كلاً بل لا تكرمون اليتيم

کلمه کلاً_ به قرینه تقابل «اکرمن» و «لا تکرمون» این نکته را گوشزد می کند که گوینده «ربّي اکرمن»، اگر یتیمان را محترم و گرامی می دانست، ثروت را مایه احترام نزد خداوند، قرار نمی داد؛ زیرا در آن صورت معترف بود که یتیم با وجود

ص: 48

محرومیت از ثروت نیز گرامی است؛ ولی حال که یتیمان را گرامی نمی شمارد، این گمان برای او پدیدار شده است که فقط ثروتمندان نزد خداوند محترم اند.

104- موانع بی اعتنایی به یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 21 - 1

1 - خداوند ، بازدارنده انسان از عشقورزی به ثروت و تصاحب حق دیگران و بی توجهی به نیازمندان و یتیمان

بل لا تکرمون الیتیم . و لاتحـضون ... و تأکلون ... و تحبّون ... کلاً

حرف «کلاً»، برای ردع و بازداشتن مخاطب از اموری است که پیش از آن مطرح بوده است.

105- مهربانی با یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 17 - 4

4 - ایمان به آیات الهی ، سفارش یکدیگر به استقامت در تکالیف دشوار و اظهار محبت به بردگان ، یتیمان و تنگدستان ، قدردانی از نعمت های بینایی ، گویایی و هدایت است .

ألم نجعل له عینین . و لساناً و شفقتین . و هدینـه النجدین ... ثمّ کان من الذین ءام

«الذین آمنوا» گرچه مطلق است؛ ولی مصداق بارز آنها _ به قرینه «و الذین کفروا بآیاتنا» در آیات بعد _ مؤمنان به آیات الهی است و آیات پیشین _ که بعضی از تکالیف را «عقبه» نامیده بود _ قرینه بر مراد از «صبر» است و سیاق آیات نشان می دهد که مراد از «مرحمه»، ترحم بر «رقبه»، «یتیم» و «مسکین» است. ارتباط این آیات با آیه های پیشین _ که نعمت های الهی را برشمرده _ گویای برداشت یاد شده است؛ زیرا «بینایی و بصیرت»، زمینه ساز «ایمان» و «داشتن زبان و لب»، زمینه ساز توصیه است.

106- ناپسندی اذیت یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ماعون - 107 - 5 - 4

4 - بی توجهی نمازگزاران به نماز خویش ، نکوهیده تر از آزار یتیمان و فراموش کردن بینوایان است .

فویل للمصلّین . الذین هم عن صلاتهم ساهون

این آیه، مانند آیات دیگر این سوره، بیانگر خصلت های تکذیب گران کیفر الهی است. آوردن حرف «فاء» در خصلت سوم به بعد و تغییر سیاق کلام، بیانگر ترتیب رتبی و نکوهیده تر بودن آنها است.

ص: 49

107- ناپسندی خوردن مال یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 38 - 2

2- شرک به خدا، پرخاش به والدین، تبذیر، فرزندکشی، زنا، قتل ناحق، خوردن مال یتیم، پیروی از راهی که پشتوانه علمی ندارد و مغرورانه راه رفتن، اعمال ناپسند و منفور خداوند

كُلِّ ذَلِكْ كَانِ سَيِّئَةً عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهاً

108- ناپسندی طرد یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ماعون - 107 - 2 - 2

2- پرخاش به یتیمان و از خود راندن آنان، رفتاری نکوهیده است.

فذلک الذی یدع الیتیم

109- ناپسندی غضب بر یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ماعون - 107 - 2 - 2

2- پرخاش به یتیمان و از خود راندن آنان، رفتاری نکوهیده است.

فذلک الذی یدع الیتیم

110- ناظر بی اعتنایی به یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 20 - 9

9 - خداوند در کمین مردم بی توجه به یتیمان و مسکینان، غاصب ارث دیگران و دل بسته به ثروت

إنَّ رَبَّكَ لَبَالْمِرْصَادِ... بل لا تکرمون الیتیم. و لاتحـ ضنون... و تأکلون... و تحب

111- نشانه های رشد یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 152 - 5

5_ رشد یتیمان (به دست آوردن تجربه در معاملات و شناخت سود و زیان) پایان جواز تصرف دیگران در اموال آنان

ولا تقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن حتی یبلغ أشده

ص: 50

«أشد» به معنای تجربه و شناخت است. (لسان العرب). بر اساس این معنا و به مناسبت مورد، مقصود از «أشد» تجربه در معاملات و شناخت سود و زیان است.

112- نقش مال یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 34 - 2

2- مال یتیم و سوسه انگیز و زمینه ساز لغزش انسان با تصرف به ناحق در آن است .

و لا تقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن

به کار رفتن واژه «لا تقربوا» (نزدیک نشوید) به جای «لا تأکلوا و لا تصرفوا» (نخورید و تصرف نکنید) ممکن است به این دلیل باشد که: اموال یتیمان به دلیل حامی جدی نداشتن، در معرض دخل و تصرفهای عدوانی و حیف و میلهای به ناحق است.

113- نهی از تحقیر یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ضحی - 93 - 9 - 4

4 - تحقیر یتیمان و تحمیل ذلت بر آنان ، کاری نکوهیده و مورد نهی خداوند

فأما الیتیم فلا تقهر

«قَهْر»؛ یعنی، بر کسی فائق آمدن و او را به طریقی ذلت آفرین، گرفتار ساختن. (تاج العروس)

114- نهی از ذلت یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ضحی - 93 - 9 - 4

4 - تحقیر یتیمان و تحمیل ذلت بر آنان ، کاری نکوهیده و مورد نهی خداوند

فأما الیتیم فلا تقهر

«قَهْر»؛ یعنی، بر کسی فائق آمدن و او را به طریقی ذلت آفرین، گرفتار ساختن. (تاج العروس)

115- نهی از غضب مال یتیم

19- « عن أبي جعفر (ع) قال : . . . بعث الله محمداً و . . . أنزل عليه في سورة بنى اسرائيل بمكة . . . و أنزل نهياً عن أشياء حذر عليها و لم يغلظ فيها ولم يتواعد عليها و قال : . . . » و لا تقربوا مال اليتيم إلاّ بالتي هي أحسن حتى يبلغ أشده و أوفوا

بالعهد إن العهد كان مسئولاً» . . . ;

امام باقر(ع) فرمود:.. خداوند حضرت محمد(صلی الله علیه و آله) را برانگیخت و... بر او آیاتی از سوره بنی اسرائیل را در مکه نازل فرمود... که در آن آیات از چیزهایی نهی کرده که پرهیز از آنها لازم است؛ ولی در آن نهیها غلظت و شدت نشان نداده و بر مرتکبین آن موارد وعید و عذاب نداده است و فرمود: ... و لا تقربوا مال الیتیم إلاّ بالتی هی أحسن حتی یبلغ أشده و أوفوا بالعهد إن العهد کان مسئولاً»....

116- نیازهای معنوی یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ماعون - 107 - 2 - 3

3 - پذیرش و نوازش ، بالاترین نیاز یتیمان است .

فذلک الذی یدع الیتیم

117- نیازهای یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ضحی - 93 - 9 - 3

3 - یتیمان ، در معرض مجبور شدن به اجرای دستورهای دیگران و نیازمند امداد و حمایت در برابر تجاوزگران

فأما الیتیم فلا تقهر

118- نیکی به یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 127 - 28

28 _ تشویق خداوند به نیکی درباره زنان ، یتیمان و مستضعفان ، افزون بر رعایت قسط نسبت به آنان

و ما تفعلوا من خیر فإنّ الله کان به علیماً

119- وجوب محافظت از مال یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- پرهیز از هرگونه امری که موجب حیف و میل مال یتیم و تصرف به ناحق در آن شود، واجب و لازم است.

ولا تقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن

ص: 52

120- هشدار به متولیان یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 152 - 2

2_ اموال یتیمان، وسوسه انگیز و دست اندرکاران آن اموال در خطر تجاوزگری و تصرفهای عدوانی

و لا تقربوا مال الیتیم

بیان حرمت تصرف با فعل «لا تقربوا» می تواند اشاره به این جهت نیز داشته باشد که داراییهای یتیمان به سبب نبود مدافع لغزشگاهی است و وسوسه انگیز که آدمی با کمترین بی احتیاطی به گناه تصرف آلوده می شود.

121- یتیم در صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 127 - 11

11_ رغبت به ازدواج با دختران یتیم ، به قصد پایمال کردن حقوق آنان ، در عصر بعثت

فی یتیمی النساء التی لا تؤتونهن ما کتب لهن و ترغبون ان تنکحوهن

بنابر اینکه بعد از «ترغبون»، حرف «فی» در تقدیر باشد که در این صورت «رغبت» به معنای تمایل است.

122- یتیم هنگام قحطی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 15 - 3، 1

1 - یتیمان نیازمند ، سزاوارترین قشر جامعه به دریافت کمک های غذایی در سال های قحطی اند .

أو إطع م... یتیمًا

3 - رساندن غذا به یتیمان در سال های قحطی ، تکلیفی سنگین و نیازمند همتی والا است .

ما العقبه .. أو إطع م فی یوم ذی مسغبه . یتیمًا

یتیم نوازی

123- آثار یتیم نوازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ماعون - 107 - 2 - 6

6 - یتیم نوازی ، لازمه پذیرش روز جزا و نشانه کام یابی در آن است .

یکذب بالدين . فذلک الذی يدع الیتیم

ص: 53

124- زمینه یتیم نوازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - ماعون - 107 - 5 - 6

6 - مراقبت از نماز، زمینه ساز یتیم نوازی و رسیدگی به در ماندگان

يدع اليتيم . ولا يحصّ ... فويل للمصلين . الذين هم عن صلاتهم ساهون

حرف «فاء» در «فویل»، نکوهش غافلان از نماز را بر نکوهش دو دسته قبل (آزار دهندگان یتیمان و بی تفاوتان در برابر فقر دیگران)، تفریع کرده است؛ یعنی، چون آن دو حالت نکوهیده است، پس وای به حال این نمازگزاران! کنایه از این که اگر آنان نمازگزار حقیقی بودند، چنین رفتاری نمی داشتند.

یتیمان

125- فیء به یتیمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 7 - 5

5 - یتیمان، بینوایان و در راه ماندگان (ابن السبیل) از جمله سهم بران «فیء»

ما أفاء الله على رسوله .. فله .. و اليتـمی و المسـکین وابن السبیل

ص: 54

3- یقین

1- آثار یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 5 - 13

13 - ایمان ، یقین و تعقل ، عناصری مرتبط و متکامل در مواجهه مثبت با آیات الهی

لأیة للمؤمنین . . . آیة لقوم یوقنون . . . آیة لقوم یعقلون

با توجه به این که در راستای شناخت پدیده های گوناگون هستی، تعابیر متفاوتی (مؤمنین، یوقنون، یعقلون) به کار رفته است؛ می توان استفاده کرد که هر یک از آنها، در بخش های خاصی از جهان هستی کاربرد دارد.

2- آثار یقین به آخرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 3 - 2

2- پایبندی به نماز و زکات و باور به آخرت ، شرط بهرهوری از هدایت و بشارت قرآن

هدی و بشری للمؤمنین . الذین یقیمون الصلوه... و هم بالأخره هم یوقنون

فعل های «یقیمون» و «یؤتون» مضارع و مفید استمرار است؛ یعنی، «هدی و بشری للذین یستمرون علی اقامه الصلاه و إیتاء الزکاه».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 4 - 9

9- برپایی کامل نماز و پرداخت مدام زکات و یقین به عالم آخرت ، زمینه دستیابی به هدایت ویژه قرآن است .

هدی . . . للمحسنین . الذین یقیمون الصلوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 5 - 10، 3

3- یقین به آخرت و برپایی نماز و پرداخت زکات ، زمینه ساز بهره مندی از هدایت های افزون الهی است .

الذین یقیمون . . . و هم بالأخره هم یوقنون . أولئك على هدى من ربهم

10 - رستگاری ، تنها در پرتو اقامه نماز و پرداخت زکات و یقین به آخرت است .

ص: 55

الذین یقیمون الصلوٰه و .. و أولئک هم المفلحون

3- آثار یقین به آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 24 - 6

6- صبر و یقین برخی از پیروان موسی (ع) به آیات الهی، زمینه ساز گزینش آنان از سوی خدا برای پیشوایی بنی اسرائیل بود.

و جعلنا منهم أئمة .. لَمَّا صَبَرُوا وَ كَانُوا بَأْيٍ تَنَاقُوتُونَ

بنابراین احتمال که در «لَمَّا» معنای جزا باشد؛ یعنی، آنان به رهبری انتخاب شدند، به پاداش صبری که پیشه کردند و یقینی که به آیات الهی پیدا کردند.

4- آثار یقین به جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 39 - 5

5- اعتقاد به قیامت و آگاهی از آتش دوزخ، بازدارنده آدمی از گناه و حق ستیزی

متی هـ ذا الوعد .. لو یعلم الذین

از این که خداوند فرمود: اگر کافران می دانستند که آتش دوزخ و .. با آنان چه می کند، در نزول عذاب و برپایی قیامت عجله نمی کردند، به دست می آید که ایمان به قیامت و آگاهی از احوال آن، آدمی را از کفر و حق ستیزی و هرگونه گناه بازمی دارد.

5- آثار یقین به حقایق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - تکاثر - 102 - 5 - 3

3- شناخت حقایق در حد یقین، مانع سرگرمی به تفاخر و برتری جویی

کلاً لو تعلمون علم الیقین

به قرینه آغاز سوره، می توان گفت: جواب «لو» محذوف است. در نتیجه مفاد آیه این می شود که اگر به حد «علم الیقین» عالم می شدید، آن دانش، مانع فخرفروشی و مباهات شما می شد؛ بلکه اگر جمله «لَتَرَوَنَّ الْجَحِيمَ» (در آیه بعد) را جواب «لو» بدانیم، باز هم می توانیم

این نکته را از آیه شریفه به دست آوریم.

ص: 56

6- آثار یقین به قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 61 - 10

10 - اطاعت کامل از دستورات وحی ، تنها در پرتو باور و یقین به قیامت میسر خواهد بود .

وإنه لعلم للساعة فلا تمترنّ بها و اتبعون

ارتباط دو قسمت آیه شریفه (وإنه لعلم للساعة فلا تمترنّ بها) و (اتبعون) نشانگر آن است که اعتقاد به قیامت، زمینه ساز پیروی کامل از دستورات خداوند است.

7- اهل یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 75 - 4

4_ ورود ابراهیم(ع) در زمره اهل یقین، برجسته ترین هدف نمایاندن ملکوت (سلطنت و مالکیت خداوند) آسمانها و زمین به او بوده است.

و كذلك نرى إبراهيم ملكوت السموت و الأرض و ليكون من الموقنين

جمله «و ليكون ..» عطف بر محذوف است. یعنی ارائه ملکوت به ابراهیم(ع) برای مقاصدی بوده و از آن جمله اینکه وی از اهل یقین باشد. بیان این هدف از میان اهداف دیگر، نشانه برجسته بودن و اهمیت آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 3 - 1

1 - اقامه نماز ، پرداخت زکات و یقین به آخرت از نشانه های مؤمنان راستین

هدی و بشری للمؤمنین . الذین یقیمون الصلوه... و هم بالأخره هم یوقنون

«الذین» در برداشت یاد شده، وصف احترازی است؛ یعنی، آیات قرآن برای آن دسته از مؤمنان، هدایتگر و بشارت بخش است که پایبند به اقامه نماز و پرداخت زکات باشند و به جهان آخرت نیز باور قطعی داشته باشند.

8- اهل یقین و آتش جهنم

6 - دوزخ و آتش سوزان آن در دنیا برای اهل یقین ، مشهود و غفلت ناپذیر است .

لو تعلمون علم اليقين . . . لترونّ الجحيم

جمله «لترونّ الجحيم»، می تواند جواب «لو» باشد؛ در این صورت آیه شریفه درباره مشاهده دوزخ در دنیا خواهد بود. از آن جا که حرف «لو» (در آیه قبل) برای امتناع بود؛ این مشاهده بر مخاطبان «لو تعلمون» _ که اهل تکاثراند _ محال و برای صاحبان یقین _ به دلیل نون تأکید در «لترونّ» _ قطعی است. فعل مضارع «لترونّ» _ با دلالت بر استمرار _ بیانگر آن است که دوزخ، همواره مد نظر اهل یقین است.

ص: 57

9- اهل یقین و آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 20 - 1،2

1 - وجود نشانه های فراوان و مهم الهی در زمین برای اهل یقین

و فی الأرض ایـت للموقنین

جمع و نکره آمدن «آیات»، دلالت بر فراوانی و عظمت آن دارد.

2 - حق باوران اهل یقین ، توانا به درک پیام های بایسته آیات الهی در زمین

و فی الأرض ایـت للموقنین

10- اهل یقین و جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - تکاثر - 102 - 6 - 6

6 - دوزخ و آتش سوزان آن در دنیا برای اهل یقین ، مشهود و غفلت ناپذیر است .

لو تعلمون علم الیقین . . . لترونّ الجحیم

جمله «لترونّ الجحیم»، می تواند جواب «لو» باشد؛ در این صورت آیه شریفه درباره مشاهده دوزخ در دنیا خواهد بود. از آن جا که حرف «لو» (در آیه قبل) برای امتناع بود؛ این مشاهده بر مخاطبان «لو تعلمون» _ که اهل تکاثراند _ محال و برای صاحبان یقین _ به دلیل نون تأکید در «لترونّ» _ قطعی است. فعل مضارع «لترونّ» _ با دلالت بر استمرار _ بیانگر آن است که دوزخ، همواره مد نظر اهل یقین است.

11- اهمیت تحصیل یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - تکاثر - 102 - 5 - 4

4 - لزوم تحصیل علم به آخرت و تلاش برای رساندن آن به مرحله یقین

کلاً لو تعلمون علم الیقین

12- اهمیت یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 169 - 4

4- اسناد هر چیز (فعل، سخن، وصف و...) به خداوند، باید از روی علم و یقین باشد.

وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

ص: 58

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 22 - 7

7 - سوگند، امری اطمینان بخش و زداینده شک و تردید برای آدم و حوا

و قاسمهما... فدلیهما بغرور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 99 - 6,7

6- یقین، نشان دهنده عالی ترین مراتب ایمان و معرفت

و اعد ربّک حتی یأتیک الیقین

از اینکه به پیامبر (صلی الله علیه و آله) - که مظهر ایمان است - توصیه شد که برای نیل به یقین، عبادت نماید، برداشت فوق به دست می آید.

7- نیل به مرتبه والای یقین، هدف و فلسفه عبادت است.

و اعد ربّک حتی یأتیک الیقین

«حتی» برای انتهای غایت و به معنای «إلی» است و در این آیه «یقین» غایت و هدف برای «عبادت» (و اعد... قرار گرفته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 4 - 7

7 - اهمیت یقین و باور جزمی، در حوزه معارف الهی (توحیدی)

لقوم یوقنون

13- اهمیت یقین به آخرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 4 - 5

5 - یقین به عالم آخرت، در میان عقاید دینی، دارای اهمیتی ویژه است.

و هم بالأخره هم یوقنون

ذکر آخرت، از میان مجموعه اعتقادات، حاکی از اهمیت آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 4 - 6

6 - ضرورت باور به جهان آخرت و تحصیل یقین به آن

و بالأخره هم یوقنون

ص: 59

14- اهمیت یقین به آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 24 - 7

7 - برخورداری از روحیه صبر و بردباری و نیز یقین به آیات الهی، از شرایط رهبری و امامت دینی است.

و جعلنا منهم أئمة .. لَمَّا صَبَرُوا وَ كَانُوا بَأْيَ تَنَاقُوتُونَ

«لَمَّا» زمانی است و دلالت می کند بر این که برگزیدگان بنی اسرائیل، زمانی که به مقام صبر و یقین رسیدند، به پیشوایی انتخاب شدند و این، نشان می دهد که رهبران دینی باید چنین مقامی را برای خود تحصیل کنند و یا واجد آن دو باشند.

15- اهمیت یقین در عقیده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 10 - 4

4 - لزوم مبتنی ساختن مبانی عقیدتی، بر بنیان علم و یقین و پرهیز از اتکا به گمان

قتل الخرزون

معنای لغوی «خَرَص» اتکا به گمان است. از این که تکیه بر گمان مورد نکوهش واقع شده استفاده می شود که ضد آن (اتکا بر علم) ضروری و بایسته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 28 - 6

6 - لزوم اتکای معارف و عقاید، بر شالوده یقین و برهان؛ و نه حدس و گمان

وَ إِنَّ الظنَّ لَیغنی مِنَ الحَقِّ شیئاً

16- ایمان اهل یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 50 - 14، 11

11 - قوانین الهی، بهترین و برترین قانون در دیدگاه اهل یقین

و من احسن من الله حكماً لقوم يوقنون

14 _ تنها اهل یقین، قادر بر تشخیص برتری احکام قرآن بر دیگر قوانین هستند .

و من احسن من الله حكماً لقوم يوقنون

حکم خدا، برترین حکم است، چه اهل یقینی وجود داشته باشند و یا وجود نداشته باشند؛ بنابراین قید «لقوم یوقنون» به سؤال در «و من احسن» باز می گردد؛ یعنی جواب این سؤال، تنها از اهل یقین بر می آید؛ چون تنها آنان به این حقیقت واقفند.

ص: 60

17- توحید ربوبی اهل یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 7 - 5

5- اهل یقین ، قادر به درک و شناخت ربوبیت یگانه خداوند بر نظام هستی

ربّ السموت و الأرض و ما بینهما إن کنتم موقنین

18- خدانشناسی اهل یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 7 - 5

5- اهل یقین ، قادر به درک و شناخت ربوبیت یگانه خداوند بر نظام هستی

ربّ السموت و الأرض و ما بینهما إن کنتم موقنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 4 - 1

1 - آفریش انسان و سایر جانداران ، دربردارنده نشانه هایی از خداوند برای جویندگان یقین

و فی خلقکم و ما یبثّ من دابّه ءایت

19- رستگاری اهل یقین به آخرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 5 - 7

7 - تنها برپادارندگان نماز و پرداخت کنندگان زکات و اهل یقین به آخرت ، رستگارند .

الذین یقیمون الصلوه .. و أولئک هم المفلحون

20- زمینه یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- مطالعه نظام و کیفیت اداره هستی، زمینه ساز راهیابی انسان به مرحله یقین

ربّ السموت و الأرض و ما بینهما إن کنتم موقنین

از مطرح شدن مسأله یقین، پس از ذکر ربوبیت خداوند بر جهان هستی، مطلب یاد شده قابل برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 9 - 4

ص: 61

4- توجه به خدادادی بودن نعمت بیان و ابزار آن ، مایه یقین به آگاهی خداوند از نیت ها ، افکار و دانسته های انسان است .

أیحسب أن لم یره أحد . ألم نجعل له ... ولساناً وشفقتین

21- زمینه یقین به آخرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 3 - 4

4- اقامه نماز و پرداخت زکات ، دارای پیوندی عمیق با یقین به آخرت

الذین یقیمون الصلوه و یؤتون الزکوه و هم بالأخره هم یوقنون

جمله «و هم بالأخره ..» حال معلله است؛ یعنی، یقین داشتن آنان به آخرت و کیفر و پاداش الهی، آنها را پایبند به اقامه نماز و پرداخت زکات می کند.

22- زمینه یقین به توحید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 24 - 11

11 - امکان شناخت و یقین به یگانگی خدا از طریق مطالعه در مظاهر هستی

قال رب السموت و الأرض و ما بینهما إن کنتم موقنین

«إن کنتم موقنین»؛ یعنی، اگر شما طالب یقین هستید و بنای رسیدن به شناخت و حق را دارید، کافی است که به حاکمیت تدبیر و ربوبیت واحد بر نظام آسمان ها و زمین و موجودات میان آنها توجه کنید.

23- صفات اهل یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 118 - 15

15 - تنها اهل یقین (کسانی که از عنادورزی و لجاجت پیراسته اند) ، از آیات الهی بهره مند شده و در پرتو آن ، حقایق و معارف دینی را در می یابند .

قد بیئتنا الأیت لقوم یوقنون

چون آیات و نشانه های صداقت پیامبر به همگان ارائه شده است، لام در «لقوم» لام انتفاع می باشد و جمله فوق چنین معنا می شود: ما آیات و نشانه ها را برای همگان بیان داشته ایم، ولی اهل یقین از آنها بهره می برند.

24- عوامل رحمت بر اهل یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 62

6- روشنگری های قرآن ، مایه هدایت و رحمت برای جویندگان یقین

بصائر ... و هدای و رحمه لقوم یوقنون

25- عوامل وصول به یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام - 6 - 75 - 6

6_ وصول به یقین در پرتو امدادها و توفیقات الهی امکان پذیر است.

و کذلک نری إبرهیم ... و لیکون من الموقنین

26- عوامل هدایت اهل یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جا ئیه - 45 - 20 - 6

6- روشنگری های قرآن ، مایه هدایت و رحمت برای جویندگان یقین

بصائر ... و هدای و رحمه لقوم یوقنون

27- عوامل یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 259 - 1

1_ خداوند ، هدایت کننده مؤمنان ، از ظلمت شبهات معاد به نور علم و یقین

اللّٰه ولیّ الذّین امنوا یخرجهم من الظّلمات الی النّور ... او کالذی مرّ ... فلم

داستان مورد بحث در آیه، مثال و ارائه نمونه ای برای ولایت الهی و نتیجه آن است؛ یعنی هدایت مؤمنان به نور پس از خارج ساختن آنان از ظلمت و تاریکی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- توجه به خدادادی بودن نعمت بینایی ، مایه یقین به پنهان نبودن چیزی از خداوند است .

أیحسب أن لم یره أحد . ألم نجعل له عینین

مطرح کردن نعمت بینایی _ در پی سرزنش کسانی که به آگاهی خداوند توجه ندارند _ نوعی استدلال بر علم خداوند است. به این بیان که انسان باید خداوند را آگاه تر از خود بداند؛ زیرا او ابزار این آگاهی را در اختیار وی قرار داده است.

ص: 63

28- عوامل یقین به معاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 2 - 21

21_ شناخت خداوند و صفات او، موجب یقین آدمی به معاد است.

الله الذی .. لعلکم بلقاء ربکم توقنون

29- فضایل اهل یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 7 - 5

5- اهل یقین، قادر به درک و شناخت ربوبیت یگانه خداوند بر نظام هستی

ربّ السموت و الأرض و ما بینهما إن کنتم موقنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 20 - 2

2- حق باوران اهل یقین، توانا به درک پیام های بایسته آیات الهی در زمین

و فی الأرض ءایات للموقنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- مائده - 5 - 50 - 14

14_ تنها اهل یقین، قادر بر تشخیص برتری احکام قرآن بر دیگر قوانین هستند.

و من احسن من الله حکماً لقوم یوقنون

حکم خدا، برترین حکم است، چه اهل یقینی وجود داشته باشند و یا وجود نداشته باشند؛ بنابراین قید «لقوم یوقنون» به سؤال در «و من احسن» باز می گردد؛ یعنی جواب این سؤال، تنها از اهل یقین بر می آید؛ چون تنها آنان به این حقیقت واقفند.

30- فضایل اهل یقین به آخرت

6 - محسنان ، برپادارنده نماز و پرداخت کننده زکات و اهل یقین به عالم آخرت و برخوردار از عنایت خاص خداوندند .

للمحسنین . . . أولئك على هدى من ربهم

اضافه «رب» به ضمیر «هم» _ که مرجع آن، محسنان است _ اشاره به نکته یاد شده می کند.

31- مراتب یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - تکاثر - 102 - 7 - 3

3 - تعدد مراحل یقین و تفاوت علمی بودن و عینی بودن آن

لو تعلمون علم یقین . . . ثم لترونها عين یقین

32- مقام یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 75 - 5

5_ رسیدن به یقین، مرتبه ای بلند برای انسان و قله ای برای معرفت و شناخت

و كذلك نرى . . . وليكون من الموقنين

مطرح ساختن «یقین»، به عنوان اصلیتین هدف «ارائه ملکوت»، گویای عظمت یقین و اهل آن و همچنین نقطه نهایی در مقوله شناخت است.

33- موجبات یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 4 - 6

6 - مطالعه و تحقیق در نظام حیات ، راهی برای دستیابی انسان به یقین در خداشناسی

و فی خلقکم . . . لقوم یوقنون

از آیه شریفه استفاده می شود که از متن نظام طبیعت می توان به یقین دست یافت.

34- ویژگی اهل یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 50 - 15

15_ بهره مندی از احکام برتر (قوانین الهی) مخصوص اهل یقین است.

و من احسن من الله حکماً لقوم یوقنون

بدان احتمال که لام در «لقوم» برای منفعت باشد، یعنی بهره مندی از قوانین الهی از آن اهل یقین است.

35- ویژگیهای اهل یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 65

15 - تنها اهل یقین (کسانی که از عنادورزی و لجاجت پیراسته اند) ، از آیات الهی بهره مند شده و در پرتو آن ، حقایق و معارف دینی را در می یابند .

قد بیّننا الآیة لقوم یوقنون

چون آیات و نشانه های صداقت پیامبر به همگان ارائه شده است، لام در «لقوم» لام انتفاع می باشد و جمله فوق چنین معنا می شود: ما آیات و نشانه ها را برای همگان بیان داشته ایم، ولی اهل یقین از آنها بهره می برند.

36- هدایت اهل یقین به آخرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 5 - 1

1 - تنها برپادارندگان نماز و پرداخت کنندگان زکات و اهل یقین به آخرت ، مشمول هدایت ویژه پروردگار خویش اند .

الذین یتقون الصلوة و یؤتون الزکوة و هم بالأخره هم یوقنون . أولئک علی هدی من

37- یقین اخروی مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 48 - 6

6 - یقین مشرکان در قیامت ، به نبودن هیچ راه فراری از عذاب الهی

و ظنّوا ما لهم من محیص

«ظنّ» در لغت هم به معنای گمان آمده و هم به معنای یقین. طبق گفته برخی از مفسران این کلمه در آیه شریفه به معنای یقین است.

38- یقین اهل بیت (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 33 - 20

20 - « عن أبی عبد الله (ع) فی قول الله عزّوجلّ « إنّما یرید الله لیذهب عنکم الرجس أهل البیت و یطهّركم تطهیراً » قال : الرجس هو الشک ;

از امام صادق(ع) درباره این سخن خداوند عزوجلّ: «إِنَّمَا يَرِيدُ اللَّهُ...» روایت شده که فرمود: «رجس» در این آیه، همان شک است». گفتنی است که مفهوم رجس، هر نوع پلیدی را شامل می شود و برحسب این روایت، یکی از مصادیق آن شک است.

ص: 66

39- یقین به آثار گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 12 - 8

8 - یقین به نتیجه ذلت بار گناه ، مایه پرهیز انسان از آن است .

و لو تری إذ المجرمون ناكسوا رءوسهم عند ربهم ربنا أبصرنا .. إنا موقنون

اعتراف مجرمان به معرفت و یقین پیدا کردن در قیامت، پس از مشاهده وضع خود در آن روز و درخواست مؤکد آنان از خدا برای بازگشت به دنیا، جهت انجام دادن کار خوب، نشان می دهد که اگر کسی به نتیجه بد گناه یقین پیدا کند، از آن پرهیز خواهد کرد.

40- یقین به آخرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 3 - 1

1 - اقامه نماز ، پرداخت زکات و یقین به آخرت از نشانه های مؤمنان راستین

هدی و بشری للمؤمنین . الذین یقیمون الصلوه... و هم بالأخره هم یوقنون

«الذین» در برداشت یاد شده، وصف احترازی است؛ یعنی، آیات قرآن برای آن دسته از مؤمنان، هدایتگر و بشارت بخش است که پایبند به اقامه نماز و پرداخت زکات باشند و به جهان آخرت نیز باور قطعی داشته باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 4 - 7، 1

1 - اقامه همواره نماز ، و پرداخت مداوم زکات و یقین به آخرت ، از صفات محسنان است .

هدی و رحمه للمحسنین . الذین یقیمون ... و هم بالأخره هم یوقنون

فعل های مضارع «یقیمون» و «یوتون» دلالت بر استمرار دارند. لازم به ذکر است که «زکات» در این آیه، به فرینه مکی بودن سوره، زکات اصطلاحی نیست، بلکه اعانه های مالی است. گفتمی است در صورتی که جمله «الذین یقیمون...» جمله وصفی و یا بدلی باشد، مفید معنای یاد شده است.

7 - تنها محسنان ، به عالم آخرت یقین دارند .

للمحسنين . . . و هم بالأخره هم يوقنون

تقديم فاعل فعل «يوقنون» و تكرر ضمير «هم» بر اختصاص و انحصار، دلالت می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 4 - 5

5 - یقین به جهان آخرت از صفات اهل تقواست .

و بالأخره هم يوقنون

ص: 67

41- یقین به جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - تکاثر - 102 - 8 - 7

7 - حسابرسی از نعمت ها ، مرحله ای پس از مشاهده دوزخ و یقین به آن است .

ثم لترونها .. ثم لتسئلنّ

42- یقین به حقانیت وعده های خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 21 - 13

13- یقین به حقانیت وعده های خداوند و باور به معاد ، تکلیفی الهی و معرفتی ارجمند است .

أعزنا عليهم ليعلموا أنّ وعد الله حقّ وأنّ الساعة لا ريب فيها

43- یقین به حقایق پس از مرگ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 99 - 3

3- انسان ، پس از مرگ به حقایق آشنا شده و به آنها یقین پیدا می کند .

و اعبد ربّك حتى یأتیک الیقین

برداشت فوق، از وجه تسمیه مرگ به «یقین» استفاده می شود؛ یعنی، از این رو به مرگ «یقین» گفته می شود که حقایق برای انسان آشکار شده و او به آنها یقین پیدا می کند.

44- یقین به رؤیت جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - تکاثر - 102 - 7 - 2

2 - سوگند مکرّر خداوند ، بر حتمی بودن مشاهده جهنم در قیامت و پیدایش یقین برای ناظران آن

ثم لترونها عين اليقين

45- يقين به طلوع فجر

جلد - نام سورہ - سورہ - آيہ - فيش

1 - بقرہ - 2 - 187 - 41

41 - ابى بصير گويد : « سألت ابا عبد الله (ع) عن رجلين قاما فى شهر رمضان فقال احدهما : هذا الفجر وقال الآخر : ما

ص: 68

أرى شيئاً قال : لياكل الذي لم يستيقن الفجر وقد حرم الأكل على الذي زعم قد رأى ، ان الله يقول : و كلوا و اشربوا حتى يتبين لكم الخيط الأبيض من الخيط الأسود من الفجر ثم أتموا الصيام إلى الليل ؛

از امام صادق(ع) سؤال کردم از دو نفر که در ماه رمضان درباره [طلوع] فجر اختلاف نموده اند، و یکی از آن دو می گوید این فجر است و دیگری می گوید من چیزی [از سفیدی صبح] نمی بینم. امام فرمودند: آن کس که یقین به طلوع فجر ندارد می تواند بخورد؛ ولی آن کس که معتقد است فجر را دیده بر او حرام است که بخورد. خداوند می فرماید: و كلوا و اشربوا حتى يتبين لكم الخيط الأبيض من الخيط الأسود من الفجر ثم أتموا الصيام إلى الليل».

46- یقین به علم غیب خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 9 - 4

4 - توجه به خدادادی بودن نعمت بیان و ابزار آن ، مایه یقین به آگاهی خداوند از نیت ها ، افکار و دانسته های انسان است .

أحسب أن لم يره أحد . ألم نجعل له ... و لساناً و شفقتين

47- یقین به قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 2 - 17

17_ برپایی قیامت ، اصلی که باید به آن یقین و اطمینان داشت .

لعلکم بلقاء ربکم توقنون

«لقای پروردگار» کنایه از برپایی قیامت است ؛ زیرا در آن صحنه است که ربوبیت خدا برای انسانها ملموس و محسوس می شود و آن را به عین الیقین درمی یابند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 25 - 1

1 - علم و باور کافران به هنگام زنده شدنشان در قیامت ، به رویه رو شدن با مصیبتی بزرگ و کمرشکن

تظنّ أن يفعل بها فاقره

«فاقره» به معنای مصیبت بزرگ و کمرشکن است (العین). «ظنّ» به معنای گمان راجح است و گاهی نیز به جای علم و یقین به کار می

رود. در این آیه _ مطابق نظر بیشتر مفسران _ معنای اخیر مراد است.

48- یقین به نظارت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 8 - 4

4 - توجه به خدادادی بودن نعمت بینایی ، مایه یقین به پنهان نبودن چیزی از خداوند است .

ص: 69

أَيَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ . أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ

مطرح کردن نعمت بینایی _ در پی سرزنش کسانی که به آگاهی خداوند توجه ندارند _ نوعی استدلال بر علم خداوند است. به این بیان که انسان باید خداوند را آگاه تر از خود بداند؛ زیرا او ابزار این آگاهی را در اختیار وی قرار داده است.

49- یقین به وحی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جایه - 45 - 21 - 6

6- ایمان و عمل صالح ، از لوازم و مظاهر یقین به وحی و هدایت آسمانی است .

لقوم یوقنون .. . أن نجعلهم کالذین ءامنوا و عملوا الصالحات

50- یقین به وعده های خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 13 - 10

10 - یقین پیدا کردن مادر موسی به درستی و تخلف ناپذیر بودن وعده های خداوند ، یکی دیگر از اهداف بازگرداندن موسی (ع) به آغوش وی

فرددنہ إلی أمّہ .. . و لتعلم أنّ وعد اللّٰہ حقّ

51- یقین در عقیده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 19 - 8

8 - باور ها و اعتقادات ، باید از علم و یقین سرچشمه گرفته و متکی بر دلیل و برهان باشد .

و جعلوا الملئکة .. . أشهدوا خلقهم

عبارت «أشهدوا خلقهم» نشانگر آن است که هرگونه باور و اعتقادی، بایستی برخاسته از علم و یقین باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 23 - 7

7- یقین و برهان ، تنها شالوده مطمئن برای دستیابی به عقاید و باورها

ما أنزل الله بها من سلطان إن يتبعون إلا الظنّ

از تخطئه مشرکان در مبتنی ساختن عقاید و باورهایشان بر حدس و گمان _ و نه یقین و برهان _ مطلب بالا استفاده می شود.

ص: 70

52- یقین در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 12 - 13

13_ قیامت، روز ظهور حقایق و از بین رفتن هر گونه تردید

لیجمعنکم إلی یوم القیمه لا ریب فیه

مرجع ضمیر «فیه» می تواند «یوم القیامه» باشد، یعنی قیامت ظرف تردید نیست و در آن روز تردید از آدمی رخت بر می بندد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 24 - 6

6_ قیامت، روز تجلی حقایق و از میان رفتن پرده های اوهام است.

و ضل عنهم ما کانوا یفترون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 105 - 4

4- قیامت، روز فرو افتادن همه حجاب ها و یقین آدمیان به خداوند یکتا است .

أعینهم فی غطاء .. کفروا بأیة ربهم و لقاءه

مقصود از لقای پروردگار، مسلماً برخورد حسی نیست (لاندرکه الأبصار) بلکه مقصود، آن است که آدمی، در قیامت، به حقایق یکتایی خداوند پی خواهد برد، گرچه کافران، چنین ملاقاتی را منکر باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 12 - 19، 17

17 - مجرمان در قیامت، به حقانیت وعده های خداوند درباره معاد، زبان می گشایند .

ربنا أبصرنا و سمعنا .. إنا موقنون

19 - به یقین رسیدن مجرمان درباره معاد، در قیامت دلیل درخواست شان از خدا جهت بازگشت به دنیا است .

فارجعنا نعمل صـ لِحَا إِنَّا موقنون

«إِنَّا موقنون» به منزله تعلیل برای درخواست است.

53- یقین رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 24 - 7

7- برخوردارى از روحیه صبر و بردبارى و نیز یقین به آیات الهی ، از شرایط رهبرى و امامت دینی است .

و جعلنا منهم أئمة . . . لَمَّا صبروا و كانوا بآئتنا یوقنون

«لَمَّا» زمانى است و دلالت مى کند بر این که برگزیدگان بنی اسرائیل، زمانى که به مقام صبر و یقین رسیدند، به پیشوایی انتخاب شدند و این، نشان مى دهد که رهبران دینی باید چنین مقامی را برای خود تحصیل کنند و یا واجد آن دو باشند.

ص: 71

54- یقین فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 14 - 1

1 - انکار معجزات الهی، از سوی فرعونیان با وجود یقین درونی به حقانیت آن

و جحدوا بها و استیقنتها أنفسهم

«جَحَدُوا» (مصدر «جحدوا») به معنای نفی و انکار کردن است. «استیقان» (مصدر «استیقنت») معادل «ایقان» و جمله «استیقنتها أنفسهم» حال برای ضمیر فاعل در «جحدوا» است؛ یعنی، در حالی که جان های آنان به الهی بودن آیات یقین داشت باز آنها را انکار کردند.

55- یقین کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 25 - 1

1 - علم و باور کافران به هنگام زنده شدنشان در قیامت، به رویه رو شدن با مصیبتی بزرگ و کمرشکن

تظنّ أن يفعل بها فاقره

«فاقره» به معنای مصیبت بزرگ و کمرشکن است (العین). «ظنّ» به معنای گمان راجح است و گاهی نیز به جای علم و یقین به کار می رود. در این آیه - مطابق نظر بیشتر مفسران - معنای اخیر مراد است.

56- یقین لقمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 12 - 17

17 - «عن ابن عمر قال: سمعت رسول الله (صلى الله عليه وآله) يقول: حَقًّا أقول: لم يكن لقمان نبياً ولکن كان عبداً كثير التفكير حسن اليقين أحب الله فأحبه و منّ عليه بالحكمة. كان نائماً نصف النهار إذ جاء نداء يا لقمان! هل لك أن يجعلك الله خليفه في الأرض تحکم بين الناس بالحق فأجاب الصوت إن خيرني ربّي قبلت العافيه و لم أقبل البلاء و إن عزم عليّ فسمعاً و طاعه . . . فأعطى الحكمة»

عبدالله بن عمر می گوید: از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) شنیدم که می گفت: «به حق می گویم: لقمان، پیامبر نبود، لکن بنده ای بود اهل تفکر، دارای حسن یقین. خدا را دوست داشت و خدا نیز او را دوست داشت و با آموختن حکمت، او را مورد انعام خود قرار داد. در

نیمه روز، خوابیده بود که صدایی شنید: ای لقمان! آیا دوست داری که خداوند، تو را خلیفه خود در زمین قرار دهد تا در میان مردم، به حق قضاوت کنی؟ لقمان در جواب آن صدا گفت: اگر پروردگارم، مرا مخیر کرده من عافیت را انتخاب می‌کنم و نه گرفتاری را و اگر بر من واجب می‌کند، پس سرا پا گوش و مطیع ام... در این جا به او حکمت داده شد».

ص: 72

57- یقین مادر موسی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 13 - 10

10 - یقین پیدا کردن مادر موسی به درستی و تخلف ناپذیر بودن وعده های خداوند ، یکی دیگر از اهداف بازگرداندن موسی (ع) به آغوش وی

فرددنَه إلی أُمَّه .. و لتعلم أن وعد الله حق

58- یقین محسنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 4 - 7

7 - تنها محسنان ، به عالم آخرت یقین دارند .

للمحسنین .. و هم بالأخره هم یوقنون

تقدیم فاعل فعل «یوقنون» و تکرار ضمیر «هم» بر اختصاص و انحصار، دلالت می کند.

59- یقین مریم (س)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 29 - 3

3- حضرت مریم (س) به قدرت نوزادش عیسی (ع) در سخن گفتن و رفع اتهامات یقین داشت .

فأشارت إلیه

آمدن مریم به میان قوم خویش، آوردن علنی و آشکار فرزند و اشاره کردن به سوی نوزاد به جای پاسخ گویی به اتهامات، بیانگر یقین او است.

60- یقین مؤمن آل فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 42 - 5

5 - جهان بینی و اعتقادات مؤمن آل فرعون ، بر علم و شناخت اطمینان بخش استوار بود .

تدعونى لأكفر بالله و أشرك به ما ليس لى به علم

ص: 73

61- یقین مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 3 - 1

1 - اقامه نماز، پرداخت زکات و یقین به آخرت از نشانه های مؤمنان راستین

هدی و بشری للمؤمنین . الذین یقیمون الصلوه... و هم بالآخره هم یوقنون

«الذین» در برداشت یاد شده، وصف احترازی است؛ یعنی، آیات قرآن برای آن دسته از مؤمنان، هدایتگر و بشارت بخش است که پایبند به اقامه نماز و پرداخت زکات باشند و به جهان آخرت نیز باور قطعی داشته باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 18 - 6

6 - اهل ایمان، آگاه به حقانیت رستاخیز و وقوع حتمی آن

و یعلمون أنها الحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 15 - 1

1 - مؤمنان واقعی، دارای ایمان به خدا و رسول او و بدور از هرگونه شک و تردید

إنما المؤمنون الذین ءامنوا باللّٰه ورسوله ثمّ لم یرتابوا

62- یقین یوسف (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 4 - 3

3- یوسف (ع) هیچ ابهام و تردیدی در رؤیای خویش و خصوصیات آن نداشت.

إنی رأیت أحد عشر کوكبًا... رأیتهم لی سـجدین

تکرار فعل «رأیت» برای تأکید است و هدف از تأکید رساندن این معناست که یوسف در خواب خویش و خصوصیات آن، ابهام و تردیدی نداشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 87 - 21

21- « قال المأمون للرضا (ع) فأخبرني عن قول الله عز وجل : « و ذاالنون إذ ذهب مغاضباً فظن أن لن نقدر عليه » فقال الرضا (ع) : ذاك يونس بن متى (ع) ذهب مغاضباً لقومه « فظن » بمعنى إستيقن « أن لن نقدر عليه » أي لن نصيق عليه رزقه . . . « فنادى في الظلمات » أي ظلمه الليل و ظلمه البحر و ظلمه بطن الحوت : « أن لا-إله إلا-أنت سبحانك إني كنت من الظالمين » بترکی مثل هـ_ذه العباده التي قد فرغتنی ل ها فی بطن الحوت ;

در روایت آمده است که [مأمون به امام رضا(ع) گفت: مرا خبر ده از سخن خدای عزوجل « و ذاالنون إذ ذهب مغاضباً فظن أن

ص: 74

لن تقدیر علیہ» امام فرمود: او یونس بن متی بود، که در حالی که بر قوم خود غضبناک بود، از میان آنان برفت. «ظنّ» در کلام خدا به معنای «استیقن» و «لن تقدیر علیہ» به معنای «لن نصیق علیہ رزقه» ... می باشد. «فنادی فی الظلمات»؛ یعنی، در میان سه تاریکی (تاریکی شب، تاریکی دریا و تاریکی شکم ماهی) ندا کرد: «...سبحانک ایّی کنت من الظالمین»؛ یعنی، ... من از ستم کارانم؛ زیرا مثل چنین عبادتی را _ که اکنون مرا برای آن در شکم ماهی فارغ گردانیده ای _ در گذشته ترک کرده بودم».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 13 - 2

2_ جبهه گیری یهود در برابر مسلمانان ، علی رغم مشاهده پیروزی معجزه آسای آنان در جنگ بدر

قل للذین كفروا . . . قد كان لكم ايه في فئتین التقتا

بنابراینکه مقصود از «الذین كفروا»، یهود باشند؛ چنانچه در شأن نزول آن بیان شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 23 - 14، 6

6_ عدم قبول حکمیت تورات از سوی برخی عالمان یهود ، به دنبال ارائه پیشنهاد آن از جانب پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)

الم تر الى الذین اوتوا نصیباً من الکتاب . . . هم معرضون

برداشت فوق بر اساس شأن نزولی است که درباره آیه مورد بحث نقل شده است. (مجمع البیان).

14_ داوری پیامبر (صلی الله علیه و آله) در میان یهودیان بر اساس تورات ، و عدم پذیرش حکم تورات توسط برخی از آنان

یدعون الی کتاب اللّٰه لیحکم بینهم ثم یتولی فریق منهم

در شأن نزول آیه آمده است، پیامبر (صلی الله علیه و آله) درباره زن و مردی از یهود که مرتکب زنا شده بودند؛ به استناد تورات، حکم به رجم آنان نمود که سبب خشم یهودیان گردید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 55 - 18، 14

14_ پیروزی مسلمانان بر یهود*

و جاعل الذین اتبعوک

احتمالاً مراد از پیروان عیسی (ع)، پیروان راستین آن حضرت است که قهراً منطبق بر مسلمانان می شود؛ چون عیسی (ع)، بنی اسرائیل را موظف به پیروی از پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) کرده بود. و مراد از «الذین کفروا»، یهود است.

18_ خداوند، مرجع و حاکم حلّ اختلافات یهود و نصارا در قیامت

ثمّ الّی مرجعکم فاحکم بینکم فیما کنتم فیہ تختلفون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 56 - 3

ص: 76

3_ عدم تبعیت یهود از حضرت عیسی (ع)، موجب عذاب سخت آنان در دنیا و آخرت

فاما الذین کفروا فاعذبهم عذاباً شدیداً فی الدنیا و الاخره

مصدق مورد نظر از جمله «فاما الذین کفروا»، کافران به حضرت عیسی (ع) است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 61 - 20

20_ دعوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) از یهود برای مباحله

فقل تعالوا ندع ابناءنا

تفسیر المیزان از ابن جریر نقل می کند، آنگاه که آیه «فمن حاجک فیه . . .» نازل شد؛ پیامبر (صلی الله علیه و آله) یهود را برای مباحله دعوت کرد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 65 - 2,4

2_ محاجه یهود و نصارا درباره آیین ابراهیم (ع)

یا اهل الکتاب لم تحاجون فی ابرهیم

از جمله «و ما انزلت . . .»، معلوم می شود محاجّه و نزاع، درباره آیین ابراهیم بوده است.

4_ احتجاج یهود و نصارا با یکدیگر، در مورد انتساب و پیوند دینی خود به ابراهیم (ع) و نفی آن از طرف مقابل

یا اهل الکتاب لم تحاجون فی ابرهیم

«ان اولی الناس بابرهیم . . .» در آیه شصت و هشتم، می رساند که از جمله احتجاجهای یهود و نصارا با یکدیگر، ادّعی تبعیت و پیوند

دینی خود با ابراهیم (ع) و نفی آن از دیگری بوده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 66 - 2، 1

1_ احتجاج بحق نصارا، با یهود، درباره اثبات نبوت حضرت عیسی (ع)

حاجبتم فیما لکم به علم

احتجاج نصارا در موردی که علم داشتند، عبارت بود از نبوت حضرت عیسی (ع) که این احتجاج، حق بوده است.

2_ احتجاج بحق یهود با نصارا، درباره عدم الوهیت عیسی (ع) و پسر خدا نبودن وی

حاجبتم فیما لکم به علم

احتجاج یهود در موردی که علم داشتند، عبارت بود از عدم الوهیت حضرت عیسی (ع) و ... که این احتجاج، بحق بوده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 67 - 3، 4

3_ ادعای یهودیت ابراهیم (ع)، حجت یهود بر حقانیت خویش در مقابل نصارا*

یا اهل الکتاب لم تحاجون فی ابرهیم .. ما کان ابراهیم یهودیاً ولا نصرانیاً

4_ ادعای مسیحیت ابراهیم (ع)، حجت نصارا برای حقانیت خویش در مقابل یهودیان*

ص: 77

یا اهل الكتاب لم تحاجون فی ابرهیم . . ما كان ابراهیم یهودیاً ولا نصرانیاً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 68 - 4،6

4_ بیگانگی یهود و نصارا از آیین حضرت ابراهیم (ع) (تسلیم بودن در برابر خدا)

انّ اولی الناس بابرهیم للذین اتبعوه

جمله «ان اولی . . .»، تعریضی است به یهود و نصارا که چنین نیستند.

6_ سزاوارترین مردم به انتساب و پیوند دینی به حضرت ابراهیم (ع)، پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنانند؛ نه یهود و نصارا.

ما كان ابرهیم یهودیاً ولا نصرانیاً . . انّ اولی الناس بابرهیم للذین اتبعوه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 86 - 3

3_ یهود و نصارا، محروم از هدایت، به جهت انکار آگاهانه حقایق پیامبر (صلی الله علیه و آله) با وجود دلایل روشن بر آن

کیف یهدی الله قوماً . . و الله لا یهدی القوم الظالمین

آیه در مورد اهل کتاب نازل شده و آنان با وجود شهادت قبلی بر حقایق آن حضرت، منکر حقایق وی شدند. (روح المعانی).

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 87 - 6

6_ کسانی از یهود و نصارا که آگاهانه نبوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) را انکار نمودند، گرفتار لعنت خدا و فرشتگان و مردم هستند .

قوماً کفروا بعد ایمانهم .. اولئک جزاؤهم انّ علیهم ... و الناس اجمعین

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 99 - 5،7

5_ کوشش یهود در تفرقه افکنی میان مؤمنان

قل یا اهل الکتاب لم تصدّون .. من امن

برخی از مفسران برآنند که آیه درباره یهود نازل شده است، که سعی در اختلاف افکنی بین اوس و خزرج را داشتند. (مجمع البیان ج 2).

7_ منحرف نشان دادن اسلام، از راه های مبارزه اهل یهود با اسلام

لم تصدّون ... تبغونها عوجاً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 181 - 12

12_ کشتار نابحق (با علم و عمد) انبیای الهی، به دست یهود

سنکتب ما قالوا وقتلهم الانبیاء بغير حقّ

ص: 78

نهی هر گونه حق در کشتن انبیا دلالت می کند که یهود، با علم به نبوت آنان و بدون خطا و فراموشی، پیامبران را می کشتند. چون اگر آنان را پیامبر نمی دانستند و یا به خطا و نسیان آنان را می کشتند، «بغیر حق» صدق نمی کرد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 183 - 5,10,12,23,25

5_ مبارزات یهود علیه اسلام و پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به نام دین و دینداری

انّ الله عهد الينا الا نؤمن لرسول حتى ياتينا بقربان

چون یهود مدعی بودند با ایمان نیاوردن به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به عهد الهی وفادار بوده و از دستورات خداوند پیروی کرده اند.

10_ احتجاج و استدلال پیامبر (صلی الله علیه و آله) با یهود، به تعلیم خداوند

قل قد جاءكم رسل من قبلي بالبينات وبالذی قلم قتلتموهم

12_ شهادت بسیاری از انبیای الهی به دست یهود، علی رغم مشاهده معجزات و علم به حقیقت آنان

قل قد جاءكم رسل من قبلي بالبينات وبالذی قلم قتلتموهم ان كنتم صادقین

هنگامی به یک دلیل، «بینه» گفته می شود که حق را برای طرف مقابل روشن کند و او را به حقیقت آن آگاه کند. بنابراین یهودیان می دانستند و برای آنان روشن بود که پیامبران واقعی را می کشتند.

23_ تکذیب عهد خداوند با یهود در مورد ایمان نیاوردن به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، جز با ارائه قربانی که آتشی از غیب آن را بسوزاند.

انّ الله عهد الينا الا نؤمن . . . فلم قتلتموهم ان كنتم صادقین

اگر ادعای یهود صحیح بود، باید پیامبر (صلی الله علیه و آله) خواسته آنان را عملی می کرد، و نیز نباید از عهد، به «الذی قلم» (آنچه را گفتید) تعبیر می کرد؛ بلکه می فرمود: بالعهد الذی عهد الله علیکم. چون اگر ادعای آنان حقیقت داشت، عهدی بود الهی؛ نه گفتار آنان.

25_ برخورد منطقی و استدلالی قرآن در برابر اهل کتاب (یهود)

قل قد جاءكم رسل من قبلي . . . فلم قتلتموهم ان كنتم صادقین

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 184 - 5، 3، 2، 1

1_ تکذیب پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سوی یهود

فان کذبوک

2_ اندوه پیامبر (صلی الله علیه و آله) به جهت تکذیب آن حضرت از سوی یهود*

فان کذبوک فقد کذب رسل من قبلک

لحن آیه حکایت از اندوه پیامبر (صلی الله علیه و آله) نسبت به تکذیبش دارد، و برخی جواب شرط را محذوف دانسته اند و چنین گفته اند: ان کذبوک فلا تحزن. از این رو، جمله «فقد کذب» را علت «لا تحزن» گرفته اند.

3_ دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) به جهت تکذیب آن حضرت از سوی یهود

فان کذبوک فقد کذب رسل من قبلک

5_ یهودیان، در گستره رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فان کذبوک

ص: 79

از اینکه یهود، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را تکذیب کردند، معلوم می شود که پیامبر (صلی الله علیه و آله) آنان را نیز به پذیرش اسلام دعوت می کرد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

9

- حجر - 15 - 90 - 5

5- « عن ابن عباس سأل رجل رسول الله (صلی الله علیه و آله) قال : رأيت قول الله : « كما أنزلنا على المقتسمين » قال : اليهود و النصارى . . . »

از ابن عباس روایت شده است که مردی از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) سؤال کرد و گفت: نظر شما درباره سخن خداوند «کما أنزلنا على المقتسمين» چیست؟ حضرت فرمود: [مقصود از مقتسمين] یهود و نصارا است.

2- آثار اختلاف یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

9

- نحل - 16 - 124 - 3

3- اختلاف یهود در تعیین روز تعطیلی ، عامل معین شدن روز شنبه برای آنان

إنما جعل السبت على الذين اختلفوا فيه

برداشت فوق بنابراین نکته است که «جعل السبت» معلول و پیامد «اختلفوا فيه» باشد و ضمیر «فيه» به معنای لغوی سبت _ که روز تعطیل است _ باز گردد و نه به معنای اصطلاحی آن که روز شنبه است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

17

13 - تهدید یهود از سوی خداوند ، به خاطر اختلاف های مغرضانه و جاه طلبانه آنان در امر رسالت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) *

بَيْنَتٍ مِنَ الْأَمْرِ... إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

3- آثار اسلام یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 103 - 4

4 - یهودیان در صورت ایمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن و پرهیز از گناهان (سحر ، بی اعتنایی به کتاب های آسمانی و ...) از پاداش های الهی بهره مند می شدند .

و لو أنهم ءامنوا و اتقوا لمثوبه من عند الله خیر

مراد از ضمیر در «أنهم» به قرینه آیه 99 و 101 یهودیان کافر به پیامبر و قرآن است. قابل ذکر است که جمله «لمثوبه...» جانشین جواب شرط است و آن جواب جمله ای همانند «لأثیبوا» (همانا پاداش داده می شدند) است.

ص: 80

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 112 - 5

5- یهود و نصارا، در صورتی که تسلیم خدا شوند (اسلام را بپذیرند) و کارهای نیک انجام دهند، اهل بهشت خواهند بود.

قالوا لن يدخل الجنة إلا من كان هوداً.. بلی من أسلم... فله أجره

4- آثار ایمان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 62 - 2

2- ایمان واقعی به خدا و قیامت و انجام اعمال صالح، شرط دور ماندن مسلمانان، یهودیان، نصارا و صابئان از هرگونه ترس و اندوه

إن الذين آمنوا.. ولا خوف عليهم ولا هم يحزنون

تکرار «ایمان» در «ان الذين آمنوا» و «من آمن» حکایت از آن دارد که: مراد از ایمان در جمله «من آمن» ایمان واقعی و راستین است نه ایمان صوری و اسمی.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

17

- احقاف - 3 - 10 - 46

3- گواهی و ایمان بنی اسرائیل و یهود به حقانیت قرآن، حجتی علیه کافران و مشرکان

إن كان من عند الله و کفرتم به و شهد شهد من بنی اسرائیل علی مثله

خداوند، ایمان فردی از یهود را _ که آگاه به تورات و مفاد آن بود _ گواهی بر حقانیت قرآن شمرده است و به کافران تذکر داد و به آن احتجاج کرده است.

5- آثار پیروی از یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

8

- رعد - 13 - 37 - 9

9_ خداوند پیامبر (صلی الله علیه و آله) را در صورت پیروی از آرای یهود و نصارا به محروم کردن از یاری و حفاظت خویش تهدید کرد .

لئن اتبعت أهواءهم . . . مالک من الله من ولیّ ولاواق

«ولیی» به معنای یاور و «واق» اسم فاعل از «وقایه» به معنای نگهدارنده است. «من الله» می تواند متعلق به محذوف و حال برای «ولیی» و «واق» باشد. بر این مبنا جمله «مالک ...» چنین معنا می شود: برای تو از جانب خداوند هیچ یاور و نگه دارنده ای نخواهد بود ; یعنی، امدادهای خداوند به تو نخواهد رسید.

ص: 81

6- آثار تبعیت از یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 145 - 16

16 - خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) هشدار داد که در صورت پیروی از آرای یهود و نصارا، از زمره ستمگران خواهد شد.

لئن اتبعت اهواءهم .. إنک إذا لمن الظلمین

7- آثار تقوای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 103 - 4

4 - یهودیان در صورت ایمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن و پرهیز از گناهان (سحر، بی اعتنایی به کتاب های آسمانی و ...) از پاداش های الهی بهره مند می شدند.

و لو أنهم ءامنوا و اتقوا لمثوبه من عند الله خیر

مراد از ضمیر در «أنهم» به قرینه آیه 99 و 101 یهودیان کافر به پیامبر و قرآن است. قابل ذکر است که جمله «لمثوبه ...» جانشین جواب شرط است و آن جواب جمله ای همانند «لأثیوا» (همانا پاداش داده می شدند) است.

8- آثار حسد یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 90 - 12

12 - حسادت یهود به پیامبر (صلی الله علیه و آله) از ریشه های کفرورزی آنان به قرآن و تورات

أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ بَغِيًّا أَنْ يَنْزِلَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ عَلَيَّ مِنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ

«بغی» به معنای حسادت و نیز به معنای ظلم و سرکشی است؛ برداشت فوق ناظر به احتمال اول است. کلمه «بغیاً» مفعولٌ به برای «أَنْ يَكْفُرُوا» می باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 109 - 5

5 - حسادت یهود و نصارا، منشأ علاقه و تلاش آنها بر بازگرداندن اهل ایمان از اسلام بود .

وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكُتُبِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا

«حسداً» مفعولٌ له برای «وَدَّ كَثِيرًا...» می باشد؛ یعنی، علاقه و تلاش اهل کتاب برای مرتد ساختن مسلمانان، به علت حسادت ایشان بود.

ص: 82

9- آثار دشمنی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 137 - 7

7- ایمان نیاوردن یهود و نصارا به قرآن و معارف اسلام، از سر ستیزه جویی و دشمنی است.

وإن تولوا فإنما هم فی شقاق

10- آثار دوستی با یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 53 - 16، 12

12_ روابط دوستانه گروهی از مسلمانان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، با یهود و نصارا، موجب تباهی اعمال نیک گذشته آنان

حبطت اعمالهم فاصبحوا خسرين

16_ ناکامی پذیرندگان ولایت و دوستی یهود و نصارا، در بهره گیری از روابط دوستانه با آنان

حبطت اعمالهم فاصبحوا خسرين

بدان احتمال که مراد از «اعملهم» تلاشهایی است که بیمار دلان برای ایجاد روابط دوستانه با یهود و نصارا، داشتند؛ بر این اساس مقصود از «خسارت» بهره نجستن از ایجاد رابطه با یهود و نصارا خواهد بود.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 54 - 15

15_ دوستی با کافران (یهود، نصارا و...)، موجب فروتنی در مقابل آنان و گردنفرازی در مقابل اهل ایمان

من یرتد منکم عن دینه .. اذله علی المؤمنین اعزه علی الکفرین

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- مجادله - 58 - 15 - 5

5- برقراری رابطه دوستی منافقان با یهودیان، مصداق بارز زشت کاری آنان و سبب دچار شدنشان به عذاب سخت الهی

ألم تر إلی الذین تولّوا قوماً .. إثمهم ساء ما كانوا یعملون

11- آثار طغیان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 22

22_ کفر و طغیان یهود، زمینه دشمنی و کینه توزی آنان با یکدیگر

ولیزیدن كثيراً منهم .. طغیناً و کفراً و القینا بینهم العدو و البغضاء

ص: 83

12- آثار ظلم یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

9

- نحل - 16 - 118 - 4

4- تحریم برخی از حلال ها بر یهود ، کیفر و بازتاب عملکرد ظالمانه خود آنان بود نه برخاسته از ستم الهی .

و علی الذین هادوا حرمنا ... و ما ظلمنهم ولکن کانوا أنفسهم یظلمون

13- آثار فسق یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 99 - 7

7- فسق و انحراف یهودیان ، موجب کفرشان به قرآن و آیات الهی است .

و ما یکفر بها إلا الفسقون

مصدق روشن برای «الفسقون» - به قرینه آیات قبل و بعد - یهودیان هستند. آیات پیشین برخی از بهانه های یهود را برای اعراض از ایمان یادآور شده و آیه مورد بحث بیان می دارد که ریشه اصلی اعراض یهود از ایمان انحراف و فسق پیشگی آنان است.

14- آثار کفر یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 6

6- قرار گرفتن حجاب بر قلب و اندیشه یهودیان ریشه در فطرت و خلقت آنان ندارد بلکه کفرورزی و دور شدنشان از رحمت الهی موجب آن شده است .

قالوا قلوبنا غلف بل لعنهم الله بكفرهم فقليلًا

چنانچه گذشت «بل» نفی معنایی است که از «قلوبنا غلف» استفاده می شود و آن معذور بودن یهود به خاطر نفهمیدن است. کلمه «بل» معذور بودن یهود را نفی می کند و جمله «لعنهم الله...» بیان می دارد حجاب قلب یهود از کفرورزی آنان به وجود آمده نه اینکه فطرتاً این گونه باشند و این چنین نفهمیدنی - که خود آدمی زمینه ساز آن باشد - نمی تواند عذری قابل قبول تلقی شود.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 22

22_ کفر و طغیان یهود ، زمینه دشمنی و کینه توزی آنان با یکدیگر

و ليزیدن كثيراً منهم .. طغيناً و كفراً و القينا بينهم العدو و البغضاء

ص: 84

15- آثار نژاد پرستی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 14

14 - قوم گرایی و نژاد پرستی یهود ، از عوامل کفر ورزی آنان به قرآن

قالوا نؤمن بما أنزل علينا و يكفرون بما وراءه

16- آثار یأس یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 96 - 13

13 - یأس یهود از سرای آخرت ، زمینه ساز حرصشان بر حیات دنیا و آرزوی عمر طولانی است . *

يود أحدهم لو يعمر الف سنه و ما هو بمزحزحه من العذاب أن يعمر

17- آخرت فروشی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 102 - 48

48 - ترجیح منافع دنیوی بر منافع اخروی ، در دیدگاه یهودیان ساحر

لقد علموا لمن اشتریه ماله فی الآخره من خلق و لبئس ما شروا به أنفسهم لو كانوا يعلم

کسی که بداند با دستیابی به منافع نامشروع، آخرت خویش را از دست داده است (لقد علموا ..) ولی در عین حال به زیانباری این داد و ستد اعتقاد نداشته باشد (لو كانوا يعلمون)، معلوم می شود وی منافع دنیوی را بر آخرت ترجیح می دهد.

18- آرزوهای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 89 - 7

7- پیروزی بر کافران در پرتو قرآن و بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، آرمان یهودیان پیش از بعثت

و كانوا من قبل يستفتحون على الذين كفروا

از معانی «فتح» نصرت و پیروزی است. «استفتاح» به معنای طلب پیروزی است. آمدن فعل مضارع (يستفتحون) قرین «کان» و مانند آن دلالت بر استمرار در زمان گذشته دارد. ارتباط جمله «و كانوا...» با قبل و بعد اقتضا می کند که: این پیروزی طلبی در ارتباط با نزول قرآن و بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله) مطرح باشد. بنابراین «و كانوا...»؛ یعنی، یهودیان پیش از بعثت از زمانهایی دور در انتظار نزول قرآن و بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله) بودند تا در سایه آن بر کافران پیروز شوند.

ص: 85

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 96 - 13

13 - یأس یهود از سرای آخرت ، زمینه ساز حرصشان بر حیات دنیا و آرزوی عمر طولانی است . *

یود أهدهم لویعمر الف سنه و ما هو بمزحزحه من العذاب أن یعمر

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 109 - 3

3 - آرزوی یهود و نصارا برای مرتد ساختن مسلمانان صدر اسلام آرزویی خام و تلاش آنان در این زمینه ، تلاشی ناموفق بود .

وَدَّ کثیر من أهل الکتب لو یردونکم

به کارگیری فعل ماضی «وَدَّ» (دوست داشتند) به جای فعل مضارع (دوست می دارند) اشاره به این نکته دارد که: تلاش آنان بی ثمر است، به گونه ای که باید علاقه و تلاش آنان را سپری شده دانست.

19- آسایش یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 168 - 4

4_ خداوند امت های یهود را گاهی با اعطای نعمت ها و آسایش ها و زمانی با گرفتار ساختن به سختی ها و ناخوشایندی ها آزمود .

و بلونهم بالحسنت و السیئات

مراد از ضمیر مفعولی در «بلوناهم» می تواند همه یهود، صالحان و ناصالحان، باشد و می تواند مراد از آن تنها ناصالحان ایشان باشد. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

20- آگاهی علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 75 - 13

13 - عالمان یهود در عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به الهی بودن قرآن آگاهی کامل داشتند .

و هم یعلمون

برداشت فوق، مبتنی بر این است که مفعول «یعلمون» به قرینه «یسمعون کلام الله» الهی بودن کلامی باشد که برای آنان قراءت می شده است؛ یعنی: «و هم یعلمون ان الذی یسمعونه کلام الله».

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 114 - 9

9_ اهل کتاب (عالمان یهود و نصارا) آگاه به حقانیت قرآن و نزول آن از جانب خدا

و الذین ءاتینهم الکتب یعلمون أنه منزل من ربک بالحق

ص: 86

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 89 - 5

5- یهودیان ، پیش از بعثت ، به نازل شدن قرآن و مبعوث شدن پیامبر (صلی الله علیه و آله) آگاهی داشتند .

و كانوا من قبل يستفتحون على الذين كفروا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 102 - 41,49

41- یهود در عین آگاهی به اینکه فراگیری سحر موجب محروم شدن آنان از همه مواهب اخروی خواهد شد ، به آموزش آن پرداختند .

و لقد علموا لمن اشتریه ماله فی الآخره من خلق

«خلاق» به معنای بهره وافر و نصیب نیکوست. نکره بودن کلمه «خلاق» به همراه «من» زائده، دلالت بر قلت دارد و ظاهر آن است که ضمیر در «علموا» به یهودیان بر می گردد.

49- یهودیان ساحر ، علی رغم اطمینانشان به محروم بودن از سرای آخرت ، محرومیت خویش را انکار می کردند .

لقد علموا لمن اشتریه ماله فی الآخره من خلق

تأکید جمله با لام قسم (لقد) و نیز لام تأکید (لمن) گویای این است که: یهودیان ساحر، حقیقتی را که بدان علم داشتند، مورد انکار قرار می دادند؛ زیرا تأکید جمله غالباً در مواردی است که مضمون آن مورد انکار باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- اعراف - 7 - 169 - 16،17

16 _ یهودیان، آگاه به حرمت انتساب امور ناحق به خداوند بودند .

و درسوا ما فیه

هدف از بیان این حقیقت که یهودیان، تورات را همواره می خواندند، رساندن این معناست که آنان به محتوای تورات آگاهی کامل داشتند.

17 _ یهودیان با مطالعه مکرر تورات به معارف و احکام آن آگاهی داشتند .

درسوا ما فیه

«درس» تکرار کردن چیزی است و «درس الكتاب» هنگامی گفته می شود که خواندن تکرار شود. (مجمع البیان).

22- آگاهی یهود به محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 146 - 12

ص: 87

12 - از امام صادق (ع) روایت شده است که فرمود: « هذه الآية نزلت في اليهود و النصارى يقول الله تبارك و تعالى « الذين آتيناهم الكتاب » يعنى التوراه و الأنجيل - يعرفونه - يعنى رسول الله كما يعرفون أبناءهم لان الله عز و جل قد أنزل عليهم فى التوراه و الزبور و الأنجيل صفه محمد و صفه اصحابه و مبعثه و هجرته . . . » ;

آیه فوق، درباره یهود و نصارا نازل شده است و آنان کسانی بودند که تورات و انجیل به آنان داده شده بود و رسول خدا(صلی الله علیه و آله) را مانند فرزندان خود می شناختند؛ چون خداوند در تورات، زبور و انجیل صفات رسول خدا و اصحابش و بعثت و هجرت آن حضرت را نازل کرده بود . . .».

23- آگاهی یهود صدر اسلام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 163 - 4

4_ یهودیان عصر بعثت آگاه به تجاوزگری همدینان یهودی خویش در ایله و سرگذشت شوم آنان

و سئلهم عن القرية التي كانت حاضره البحر

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

10

- اسراء - 17 - 101 - 8

8- اطلاع یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سرگذشت موسی (ع) و فرعون

فسئل بنی اسرائیل إذ جاءهم فقال له فرعون

24- آلودگی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- نساء - 4 - 49 - 16:5

1_ ادعای گروهی از اهل کتاب (یهود) مبنی بر پیراستگی خویش از آلودگی و انحراف

الم تر الى الذين يزكون انفسهم

تزکیه به معنای برطرف کردن رذایل و بدیها است و گاهی در انتساب پاکی و طهارت معنوی نیز به کار برده می شود. یعنی پاک شمردن و منزّه دانستن. برداشت فوق بر اساس معنای دوم است. گفتنی است با توجه به آیات پیشین و نیز آیات بعدی به دست می آید که مراد از «الذین یزکون» یهود و یا گروهی از آنان است.

5_ خداوند نخواسته است که یهودیان کفرپیشه ، از آلودگی ها پیراسته گردند و تزکیه شوند .

یزکون انفسهم بل الله یزکی من یشاء

16_ یهود و نصارا ، مدعی پیراستگی خویش از آلودگی و انحراف

الم تر الى الذين يزكون انفسهم

امام باقر (ع) در مورد آیه فوق فرمود: انهم الیهود و النصاری.

تفسیر تبیان، ج 3، ص 220؛ نورالثقلین، ج 1، 489، ح 295.

ص: 88

7_ افترای یهود بر خداوند دلیل آلودگی آنان و پیراسته نبودنشان از انحراف

الم تر . . انظر كيف يفترون على الله الكذب

جمله «انظر كيف» می تواند دلیلی باشد بر اثبات عدم تزکیه یهودیان که در آیه قبل مطرح شده است.

25- آموزش گناه یهود

7_ دنیاگرایان یهود بر این باور بودند که خداوند گناهان آنان را، حتی بدون توبه، خواهد آمرزید.

و يقولون سيغفر لنا وإن يأتهم عرض مثله يأخذوه

جمله «وإن يأتهم عرض...» حاکی از این است که گنهکاران یهود در عین آمادگی برای حرامخواری مجدد، خود را مورد عفو و مغفرت خداوند می پنداشتند. یعنی هرگز از عمل گذشته پشیمان نبودند تا توبه کنند.

8_ یهودیان دنیاگرا به بهانه مغفرتی تضمین شده از جانب خدا، از فرمان های وی سرپیچی می کردند و مرتکب گناه می شدند.

يأخذون عرض هذا الأذنى و يقولون سيغفر لنا

11_ ادعای آمرزش گناه یهودیان بدون توبه، از نسبت های دروغین دنیاگرایان یهود به خداوند

و يقولون سيغفر لنا... ألم يؤخذ عليهم... أن لا يقولوا على الله إلا الحق

26- ابتلای یهود عصیانگر

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 167 - 2

2_ خداوند تعلق اراده خویش را بر گرفتار ساختن یهودیان متمرّد به زندگی زجرآور و تحت شکنجه دیگران ، به همگان اعلام کرد .

و إذ تأذن ربك ليعتثن عليهم إلى يوم القيمة من يسومهم سوء العذاب

27- ابراهیم (ع) و یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 68 - 4,5,6

4_ بیگانگی یهود و نصارا از آیین حضرت ابراهیم (ع) (تسلیم بودن در برابر خدا)

انّ اولی الناس بابرهیم للذین اتّبعوه

جمله «ان اولی . . .»، تعریضی است به یهود و نصارا که چنین نیستند.

ص: 89

5_ یهود و نصارا هر یک مدعی انتساب و پیوند دینی با ابراهیم (ع) بودند .

یا اهل الكتاب لم تحاجون فی ابرهیم . . ان اولی الناس بابرهیم للذین اتبعوه

6_ سزاوارترین مردم به انتساب و پیوند دینی به حضرت ابراهیم (ع) ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنانند ؛ نه یهود و نصارا .

ما کان ابرهیم یهودیاً و لا نصرانیاً . . ان اولی الناس بابرهیم للذین اتبعوه

28- اتحاد منافقان مدینه با یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

14

- احزاب - 33 - 18 - 6

6 - منافقان مدینه ، در جبهه بندی سیاسی ، در جبهه یهود بودند .

و القائلین لإخوانهم

بنابراین احتمال که مراد از «القائلین» یهود و مرجع ضمیر در «إخوانهم» منافقان باشد، معلوم می شود که منافقان، در جبهه یهود و برادران سیاسی آنان بودند.

29- اتحاد یهود و مسیحیان

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 135 - 2

2 - توافق و اتحاد یهود و نصاری عصر بعثت علیه مسلمانان ، علی رغم اختلافات شدید ایشان با یکدیگر

و قالوا کونوا هوداً أو نصری تهتدوا

هدف از «لَفَّ اجمالی» در آیه و بیان دو جمله در یک کلام، رساندن اتحاد و توافق یهود و نصارا علیه مسلمانان است.

3- یهود و نصارا - علی رغم داشتن اختلاف های اساسی با یکدیگر - بر ضد اسلام و مسلمانان همسو و هم آوا هستند .

أم تقولون إن إبراهيم .. كانوا هوداً أو نصری

روشن است که یهودیان اظهار نمی داشتند که ابراهیم و .. نصرانی بودند و همچنین نصارا نمی گفتند که ابراهیم و ... یهودی بودند. بنابراین آوردن «لفّ اجمالی» و بیان نکردن عقیده هر کدام به صورت تفصیلی، حاوی این نکته است که: آنان - علی رغم اختلافاتشان - بر ضد اسلام و مسلمین هم آوا و همسو هستند.

30- اتمام حجت با یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

20

- بینه - 98 - 1 - 2

2- اتمام حجت بر تمام کافران (یهود، نصارا، مجوس و مشرکان) و رساندن برهان آشکار به آنان، سنتی الهی است.

لم یکن... منفکین حتی تأتیهم البینه

31- اجتناب یهود از طیبات

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 157 - 19

19- یهود و نصارا در پیش از اسلام، مبتلا به بهره‌گیری از ناپاکی‌ها و پرهیز از برخی پاکی‌ها و پاکیزه‌ها

یحل لهم الطیبت و یحرم علیهم الخبیث

مراد از ضمیر «هم» در «لهم» و «علیهم» به قرینه «التوریه و الانجیل»، یهود و نصارا است.

32- احتجاج محمد (صلی الله علیه و آله) با یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 91 - 24

24- پیامبر (صلی الله علیه و آله) موظف به ترک مباحثه و احتجاج با یهود، بیش از مقدار بیان شده در این آیات بوده است.

قل الله ثم ذرهم في خوضهم يلعبون

آیه مورد بحث خود در مقام احتجاج با یهود است و جمله ذیل آیه (ثم ذرهم)، دستور به ترک احتجاج می دهد. مقتضای جمع بین این دو فراز، آن است که احتجاج باید در حد مذکور باشد و بیش از آن نباید به آن پرداخته شود.

33- احتجاج یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 65 - 4، 2

2_ محاجه یهود و نصارا درباره آیین ابراهیم (ع)

یا اهل الكتاب لم تحاجون فی ابرهیم

از جمله «و ما انزلت . . .»، معلوم می شود محاجّه و نزاع، درباره آیین ابراهیم بوده است.

4_ احتجاج یهود و نصارا با یکدیگر، در مورد انتساب و پیوند دینی خود به ابراهیم (ع) و نفی آن از طرف مقابل

یا اهل الكتاب لم تحاجون فی ابرهیم

ص: 91

«ان اولی الناس بآبراهیم . . .» در آیه شصت و هشتم، می رساند که از جمله احتجاجهای یهود و نصارا با یکدیگر، ادّعی تبعیت و پیوند دینی خود با ابراهیم (ع) و نفی آن از دیگری بوده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 66 - 1, 2

1_ احتجاج بحق نصارا، با یهود، درباره اثبات نبوت حضرت عیسی (ع)

حاجبتم فیما لکم به علم

احتجاج نصارا در موردی که علم داشتند، عبارت بود از نبوت حضرت عیسی (ع) که این احتجاج، حق بوده است.

2_ احتجاج بحق یهود با نصارا، درباره عدم الوهیت عیسی (ع) و پسر خدا نبودن وی

حاجبتم فیما لکم به علم

احتجاج یهود در موردی که علم داشتند، عبارت بود از عدم الوهیت حضرت عیسی (ع) و . . . که این احتجاج، بحق بوده است.

34- احکام یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 85 - 13

13_ دریافت فدیة از اسیران همکیش برای آزادی آنان، از محرمات آیین یهود

و إن یأتوکم أسری تقدوهم

35- اختلاف یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 157 - 8

8_ اختلاف یهود، در اصل رخداد قتل و به دار آویخته شدن عیسی (ع)

إِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

9

- نحل - 16 - 124 - 2,5

2- قانون تعطیلی روز شنبه حکمی علیه یهودیان، به جرم اختلافشان درباره دین توحیدی ابراهیم (ع) بود.

إنما جعل السبت على الذين اختلفوا فيه

آیه شریفه، پاسخی است از این سؤال که: در دین ابراهیم(ع) و ادیان پس از آن حضرت، روز جمعه به عنوان روز تعطیل تعیین شده بود، پس چرا در دین یهود روز شنبه اعلان شد؟ پاسخ این است که: این حکم مختص به یهودیان بود که به جرم اختلافشان در دین ابراهیم(ع) وضع گردید. گفتمی است ضمیر «فیه» به حضرت ابراهیم(ع) با تقدیر مضاف؛ یعنی، ملته باز می گردد.

5- خداوند در قیامت، نسبت به اختلافات و انحرافات یهود، داوری خواهد کرد.

ص: 92

وإن ربك ليحكم بينهم يوم القيامة فيما كانوا فيه يختلفون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

17

- جاثیه - 14 - 17 - 45

14 - اختلاف یهود درباره رسالت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) اختلافی ریشه دار و دیرپا *

وأتینهم بینات من الأمر... فيما كانوا فيه يختلفون

در صورتی که «الأمر» اشاره به رسالت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) داشته باشد؛ اختلاف مستمری که از «کانوا فيه يختلفون» استفاده می شود، ریشه دار بودن اختلافات آنان را درباره رسالت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) می رساند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- حشر - 8 - 14 - 59

8 - یهودیان ، گرفتار تفرقه و دسته بندی های سخت میان خویش

بأسهم بینهم شدید تحسبهم جميعاً وقلوبهم شتى

برداشت یاد شده در صورتی است که ضمائر به یهودیان بازگردد و بأس اشاره به عداوت و دشمنی داشته باشد.

36- اختلاف یهود با مسیحیان

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 113 - 8

8 - تورات و انجیل ، راهگشای حل اختلاف مذهبی یهود و نصارا

قالت اليهود ... وقالت النصری ... و هم يتلون الكتب

جمله حالیه «و هم يتلون الكتاب» می تواند به داعی تعجب ایراد شده باشد؛ یعنی، باعث شگفتی است که یهود و نصارا کتابهای آسمانی را می خوانند، ولی در عین حال این گونه اختلاف دارند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 135 - 2

2 - توافق و اتحاد یهود و نصارای عصر بعثت علیه مسلمانان ، علی رغم اختلافات شدید ایشان با یکدیگر

و قالوا کونوا هوداً أو نصری تهتدوا

هدف از «لَفَّ اجمالی» در آیه و بیان دو جمله در یک کلام، رساندن اتحاد و توافق یهود و نصارا علیه مسلمانان است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 140 - 3

3 - یهود و نصارا - علی رغم داشتن اختلاف های اساسی با یکدیگر - بر ضد اسلام و مسلمانان همسو و هم آوا هستند .

أم تقولون إن إبراهیم ... كانوا هوداً أو نصری

ص: 93

روشن است که یهودیان اظهار نمی داشتند که ابراهیم و .. نصرانی بودند و همچنین نصارا نمی گفتند که ابراهیم و ... یهودی بودند. بنابراین آوردن «لفّ اجمالی» و بیان نکردن عقیده هر کدام به صورت تفصیلی، حاوی این نکته است که: آنان - علی رغم اختلافاتشان - بر ضد اسلام و مسلمین هم آوا و همسو هستند.

اختلاف یهود دوران عیسی (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

17

- زخرف - 43 - 64 - 7

7- ربوبیت الهی، محور اصلی اختلافات یهودیان در عصر عیسی (ع)

الذی تختلفون فیہ .. إنّ اللّٰه هوربّی وربکم فاعبدوه

از ارتباط این آیه با آیه قبل، به دست می آید که آنچه مورد اختلاف یهودیان بوده است، مسأله ربوبیت الهی می باشد.

37- اختلافات دینی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

17

- زخرف - 43 - 63 - 5

5- یهودیان، گرفتار اختلافات پر دامنه مذهبی در عصر بعثت عیسی (ع)

لأبّین لکم بعض الذی تختلفون فیہ

38- اختلافات یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- آل عمران - 3 - 55 - 18

18_ خداوند ، مرجع و حاکم حلّ اختلافات یهود و نصارا در قیامت

ثمّ الّی مرجعکم فاحکم بینکم فیما کنتم فیہ تختلفون

39- اخراج یهود بنی قریظه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

14

- احزاب - 33 - 26 - 7، 2، 1

1 - خداوند ، یهود بنی قریظه را از قلعه های مستحکم خود بیرون کشید تا در دسترس مسلمانان مدینه قرار گیرند .

و أنزل الذین ظهروهم من أهل الکتب من صیاصیهم .. فریقاً تقتلون

«صیاصی» جمع «صیصیه» است و «صیصیه» به دژ و قلعه و هر آنچه را که بتوان در پناه آن خود را حفظ

ص: 94

کرد، گفته می شود (مفردات راغب).

2- توان مندی و شکست ناپذیری خداوند، یهودیان را از قلعه های مستحکم خویش، فرود آورد.

و كان الله قویاً عزیزاً. و أنزل الذین ظ_هروا من أهل الکت_ب من صیاصیهم

7- چیره شدن ترس بر یهود بنی قریظه، موجب شد که آنان، بدون هیچ گونه زحمتی از قلعه های مستحکم خارج شوند.*

و أنزل الذین ظ_هروهم... و قذف فی قلوبهم الرعب

ممکن است _ چنان چه در کتاب های سیره و تاریخ آمده است _ واقعیت امر، چنین باشد که بر یهودیان، ترس چیره شد و باعث گردید که آنها، از قلعه های مستحکم خود بیرون بیایند و به راحتی در دست رس سپاه مسلمانان قرار بگیرند. بنابراین، ذکر «أنزل» پیش از «قذف» ممکن است به خاطر اهمیت خارجی آن باشد.

40- اخلا لگری یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 55 - 3,4

3_ ایمان نیاوردن برخی از اهل کتاب (یهود) به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اخلا لگری آنان در راه تحقق اسلام

و منهم من صدّ عنه

«صدّ» در برداشت فوق به معنای متعدی آن، یعنی بازداشتن و منع کردن گرفته شده است و لذا از آن به اخلا لگری تعبیر شد.

4_ ایمان نیاوردن برخی از اهل کتاب (یهود) به پیامبران آل ابراهیم و اخلا لگری آنان در راه تحقق اهداف ایشان

فقد اتینا ال ابرهیم... و منهم من صدّ عنه

41- ادعاهای علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

8_ تناقض آشکار میان ادعا های اهل کتاب (عالمان یهود) و عمل آنان

الم تر الى الذين اوتوا نصيباً من الكتب يؤمنون بالجبت والطاغوت

خداوند از یکسو یهودیان را به دارا بودن کتاب آسمانی _ که طبعاً کتاب توحید است _ توصیف کرده و از سوی دیگر شرک آنان را گوشزد کرده تا تناقض در ادعا و عمل یهودیان را به خود آنان و به مسلمانان تفهیم کند.

42- ادعاهای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 14

ص: 95

قالوا قلوبنا غلف

برداشت فوق بر این اساس است که مراد یهودیان از «حجاب داشتن قلبهایشان» متأثر نشدن از سخنان ناصحیح باشد؛ چنانچه هر غلافی مانع از آن است که چیز ناصوابی به آنچه در غلاف است در آید و بدان ضربه زند. گفتنی است که کلمه «بل» در این صورت نفی همین ادعاست.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 94 - 6,7

6 - یهودیان ، مدعی اعتقاد به خدا ، قیامت و نعمت های اخروی هستند .

إن كانت لكم الدار الآخرة عند الله خالصة من دون الناس فتمنوا الموت

7 - ادعای یهودیان (یقین به بهشتی بودن) آن گاه صادقانه و برخاسته از باور آنان است که تمنای مرگ کرده و از آن استقبال کنند .

قل إن كانت لكم الدار الآخرة .. فتمنوا الموت

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 111 - 10

10 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، موظف به مطالبه برهان از یهود و نصارا بر ادعای محرومیت مسلمانان از بهشت

قل هاتوا برهنکم إن کنتم صدقین

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 113 - 5

5- اتهام یهود و نصارا علیه یکدیگر (بی پایه و اساس خواندن آیین طرف مقابل) مخالف با کتاب آسمانی خود آنان است .

وقالت الیهود... و هم یتلون الکتب

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 133 - 1

1 - توصیه یعقوب (ع) بر ملازمت فرزندانش بر آیین یهودیت ، از ادعا های دروغین یهود

أم کنتم شهداء إذ حضر یعقوب الموت

«أم» منقطع و متضمن معنای استفهام انکاری است. «شهداء» جمع شهید و به معنای حاضران می باشد و خطاب متوجه یهودیان است. بنابراین «أم کنتم شهداء...»؛ یعنی، شما یهودیان به هنگام مرگ یعقوب حضور نداشتید. (پس چگونه ادعا می کنید که او فرزندانش را به پایداری در آئین یهود سفارش کرد؟)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- نساء - 4 - 49 - 1،4،16

1 _ ادعای گروهی از اهل کتاب (یهود) مبنی بر پیراستگی خویش از آلودگی و انحراف

الم تر الی الذین یرکون انفسهم

تزکیه به معنای برطرف کردن رذایل و بدیها است و گاهی در انتساب پاکی و طهارت معنوی نیز به کار برده می شود. یعنی پاک شمردن و منزّه دانستن. برداشت فوق بر اساس معنای دوم است. گفتنی است با توجه به آیات پیشین و نیز آیات بعدی به دست می آید که مراد از «الذین یزکون» یهود و یا گروهی از آنان است.

4_ یهودیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) _ علی رغم ادعایشان _ هرگز منزّه نبودند و نزد خدا منزلتی نداشتند .

الم تر الی الذین یزکون انفسهم بل اللّٰه یزکی من یشاء

16_ یهود و نصارا، مدعی پیراستگی خویش از آلودگی و انحراف

الم تر الی الذین یزکون انفسهم

امام باقر (ع) در مورد آیه فوق فرمود: انّهم الیهود و النصاری.

تفسیر تبیان، ج 3، ص 220؛ نورالثقلین، ج 1، 489، ح 295.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 50 - 6

6_ ادعای یهود مبنی بر پاک و پیراستگی خویش در پیشگاه خداوند، افترا بر اوست .

الم تر الی الذین یزکون .. انظر کیف یفترون علی اللّٰه الکذب

ادعای پاکی و رشدیافتگی یهود می تواند از مصادیق مورد نظر از افترا بر خدا باشد. چون مدعی بودند که این پیراستگی را خداوند به آنها داده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 155 - 17، 7

7_ یهود، با ادعای دانش وافر، خود را از تعالیم انبیا بی نیاز می پنداشتند.

وقولهم قلوبنا غلف

برداشت فوق بر این اساس است که «غلف» جمع غلاف به معنای ظرف باشد. بر این مبنا، مقصود یهود از جمله «قلوبنا غلف» این است که دل‌هایشان آکنده از دانش است و نیازی به تعالیم انبیا ندارند.

17_ یهود، مدعی جبر و قدرت بر ایمان *

وقولهم قلوبنا غلف بل طبع الله علیها بکفرهم

بدان احتمال که منظور یهود از «قلوبنا غلف» نسبت دادن حالت کفر خویش به عوامل غیر اختیاری باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 157 - 1,4,6,10,14

1_ یهود، مدعی کشتن حضرت مسیح (ع)

وقولهم إنا قتلنا المسيح عیسی ابن مریم رسول الله

4_ ادعای کشتن حضرت مسیح (ع) _ علی رغم اعتراف به پیامبری وی _ مایه گرفتاری یهود به لعنت و غضب خداوند

وقولهم إنا قتلنا المسيح عیسی ابن مریم رسول الله

بدان احتمال که «قولهم» عطف بر «نقضهم» در آیه 155 باشد.

6_ یهود _ بر خلاف پندارشان _ حضرت عیسی (ع) را نکشتند و به دار نیز نیاویختند.

ص: 97

وقولهم إنا قتلنا المسيح عيسى ابن مريم . . . و ما قتلوه و ما صلبوه

10 _ ادعای یهود در مورد کشته شدن حضرت عیسی (ع) ، بر پایه گمان بود ، نه علم و یقین .

إن الذين اختلفوا فيه لفي شك منه ما لهم به من علم الا اتباع الظن

14 _ پندار غلط و خلافگویی یهود ، در مورد تولد و مرگ حضرت عیسی (ع)

قولهم على مريم بهتتاً عظيماً. وقولهم إنا قتلنا المسيح ... ما لهم به من علم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 3

3 _ بسته بودن دست خداوند ، از گفتار های ناروا و گناه آلود بسیاری از یهودیان

عن قولهم الاثم . . . وقالت اليهود يدالله مغلولة

«وقالت اليهود . . .»، می تواند بیان مصداقی برای «قولهم الاثم» در آیه قبل باشد و به قرینه آیه 62 این سخن، گفته تمامی یهودیان نبوده و گروهی از آنان _ همچون ربانیون و احبار _ چنین گفتاری نداشته و لذا در برداشت فوق به همه آنان نسبت داده نشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 93 - 4

4 _ یهودیان به سبب ادعای نازل نشدن وحی بر هیچیک از بشر ظالمترین مردم هستند.

إذ قالوا ما أنزل الله على بشر من شيء . . . و من أظلم ممن افترى على

43- ارتداد یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 137 - 3

3_ یهود، مرتدانی که با انکار عیسی (ع) کافر شدند و با انکار حضرت محمد (صلی الله علیه و آله)، بر کفر خویش افزودند.

لم یکن الله لیغفر لهم ولا لیهدیهم سبیلا

در شأن نزول آمده که مقصود آیه، یهودیان هستند که به حضرت موسی (ع) ایمان آوردند و سپس با گوساله پرستی کافر شدند و پس از مراجعه ی آن حضرت (ع) از طور، دوباره مؤمن شدند. تا آنگاه که به حضرت عیسی (ع) کفر ورزیدند و با انکار رسول الله (صلی الله علیه و آله)، بر کفر خویش افزودند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 153 - 18

18_ گوساله پرستی و ارتداد یهودیان عصر موسی (ع) و عفو خداوند از آنان

ثم اتخذوا العجل من بعد ما جاءتهم البینت فعفونا عن ذلك

ص: 98

44- ارزش دنبه در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 146 - 4

4_ دنبه و پیه گاو و گوسفند از نظر غذایی برای یهودیان ارزش فراوانی داشت.

و علی الذین هادوا . . حرمننا علیهم شحومهما ... ذلک جزینهم بیغیهم

چون تحریم پیه و دنبه بر یهودیان به عنوان مجازاتی در برابر ظلم و تجاوز آنها مطرح شده، طبیعتاً چیزهایی مرغوب و مورد پسند و نیاز آنها بوده تا عنوان مجازات لغو و بی اثر نباشد.

45- اسارت یهود بنی قریظه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

14

- احزاب - 33 - 26 - 11

11 - گروهی از یهود بنی قریظه ، به اسارت سپاه مسلمانان در آمدند .

و تأسرون فریقاً

46- استفاده یهود از خبایث

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 157 - 19

19_ یهود و نصارا در پیش از اسلام ، مبتلا به بهره گیری از ناپاکی ها و پرهیز از برخی پاکی ها و پاکیزه ها

یحل لهم الطیبت و یحرم علیهم الخبث

مراد از ضمیر «هم» در «لهم» و «علیهم» به قرینه «التوریه و الانجیل»، یهود و نصارا است.

47- استکبار علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 82 - 13

13_ یهودیان و علمای آنان دارای روحیه سلطه گری و حق ناپذیری

اشد الناس عدوه للذین ءامنوا الیهود . . . و انهم لایستکبرون

48- استکبار یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 82 - 13، 14

ص: 99

13 _ یهودیان و علمای آنان دارای روحیه سلطه‌گری و حق‌ناپذیری

اشد الناس عدوه للذین ءامنوا الیهود . . . و انهم لایستکبرون

14 _ حق‌ناپذیری و روحیه استکباری یهود، عامل عداوت آنان با مسلمانان

اشد الناس عدوه للذین ءامنوا الیهود . . . و انهم لایستکبرون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 83 - 8

8 _ استکبار و سخت‌دلی یهودیان و مشرکان موجب تأثرناپذیری آنان از قرآن

و إذا سمعوا ما أنزل إلی الرسول تری اعینهم تفیض من الدمع

بیان واکنش خاضعانه مسیحیان در برابر قرآن پس از توصیف آنان به فروتنی در آیه پیش‌گویای این است که دو گروه دیگر (یهودیان و مشرکان) به دلیل گردنفرازی و استکبار در برابر حق، از پذیرش قرآن سرباز زدند.

49- استهزاهای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 104 - 1

1 - کلمه «راعنا» دستاویز یهودیان برای اهانت به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و استهزای آن حضرت

لا تقولوا رعنا و قولوا انظرنا

مسلمانان در ضمن سخن گفتن پیامبر (صلی الله علیه و آله) گاهی از آن حضرت تقاضا می‌کردند که مهلت دهد تا سخنان پیشین وی را درک کنند. برای درخواست مهلت، کلمه «راعنا» (فرصتمان ده) را به کار می‌بردند. یهودیان با اندک تحریفی در این کلمه، معنایی ناروا از آن قصد کردند و در خطاب به پیامبر (صلی الله علیه و آله) به کار می‌بردند.

9_ استهزای یهود و مشرکان به آیات الهی و شرکت منافقان در جمع آنان

إذا سمعتم آيات الله يكفر بها ويستهازأ بها فلا تقعدوا معهم

ابن عباس در شأن نزول آیه گفته است: منافقان، در مجالسی که از سوی یهود ترتیب می یافت و قرآن مورد تمسخر قرار می گرفت، شرکت می کردند و سدی گفته است: مشرکان آنگاه که با مسلمانان در یک مجلس می نشستند، قرآن را استهزا می کردند و به رسول خدا(صلی الله علیه و آله) دشنام می دادند.

مجمع البيان، ذیل آیه؛ الدر المنثور، ج 2، ص 235.

3_ استهزای یهود نسبت به پیامبری حضرت عیسی (ع) *

وقولهم إنا قتلنا المسيح عيسى ابن مريم رسول الله

برداشت فوق مبتنی بر این است که «رسول الله» گفتار یهودیان باشد، بر این اساس به نظر می رسد اقرار آنان

به رسالت عیسی (ع) به منظور تمسخر بوده است.

50- استهزای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 181 - 2

2_ فرمان خداوند به انفاق و بخشش ، مورد تمسخر و استهزای یهودیان

الَّذِينَ يَبْخُلُونَ .. لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ

نقل کلام یهودیان (انّ الله فقیر ..)، پس از ترغیب آنان به انفاق و تهدید بخیلان، بیانگر این نکته است که یهودیان، امر خداوند مبنی بر انفاق را به تمسخر گرفته و چنین شایع کردند که خدای محمّد (صلی الله علیه و آله)، فقیر است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 46 - 10, 14, 22

10_ استهزای یهود نسبت به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اسلام

من الذين هادوا .. يقولون سمعنا وعصينا واسمع غير مسمع وراعنا لئلاّ بالسنتهم

14_ به کارگیری کلمات دو پهلو و چند معنی ، شیوه برخی از یهودیان برای استهزای پیامبر (صلی الله علیه و آله) و طعن بر اسلام

واسمع غير مسمع .. راعنا لئلاّ بالسنتهم و طعنأ في الدين

کلمه «مسمع»، از مصدر اسماع، دارای دو معنای متضاد است: یکی شنیدن و فهمیدن و دیگری دشنام دادن و ناسزا گفتن. و جمله راعنا با اندکی انحراف زبان می تواند معنای «چوبان ما» را به ذهن شنونده القا کند.

22_ تحریفگری ، استهزا و طعن یهود نسبت به اسلام و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، نمودی از کفر آنان

من الذین هادوا یحرّفون . . . سمعنا و عصینا . . . لعنهم اللّٰه بکفرهم

51- اسلام و یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 73 - 3,4,5

3_ نگرانی علمای یهود ، از افشای توطئه آنان علیه اسلام

و قالت طائفه من اهل الكتاب . . . و لا تؤمنوا الا لمن تبع دینکم

نهی عالمان یهود از اعتماد به غیر همکیشان، پس از طرح توطئه علیه مسلمانان، بیانگر نگرانی آنان از افشای توطئه می باشد.

4_ نهی علمای یهود پیروان خویش را از بازگویی توطئه شان علیه اسلام ، مگر در میان همکیشان خود

و قالت طائفه . . . امنوا بالذی . . . و لا تؤمنوا الا لمن تبع دینکم

5_ نگرانی علمای یهود ، از گرایش پیروانشان به اسلام

و لا تؤمنوا الا لمن تبع دینکم

(بنابراینکه ایمان، به معنای گرایش باشد).

ص: 101

52- اسلام یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 120 - 6

6- توافق های سطحی با یهود و نصارا، در گرایش آنان به اسلام مؤثر نیست.

و لن ترضی عنک الیهود و لا النصری حتی تتبع ملتهم

53- اضلال علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 44 - 9

9_ تصمیم عالمان یهود بر گمراه کردن مسلمانان

و یریدون ان تضلوا السبیل

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 46 - 3

3_ تحریف و تفسیر ناصواب گفته ها، از روش های عالمان یهود برای گمراه ساختن مسلمانان

و یریدون ان تضلوا السبیل .. من الذین هادوا یحرّفون الکلم

هدف از تحریف و تفسیر ناصواب سخنان از سوی عالمان یهود، به دلیل «ان تضلوا»، گمراه ساختن مسلمانان است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 34 - 7

7_ بسیاری از احبار و راهبان (پیشوایان دینی یهود و نصارا) عوامل انحراف مردم و بازدارنده آنان از راه خدا بودند .

إن كثيراً من الأحرار و الرهبان . . . و یصدون عن سبیل اللّٰه

54- اضلال یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 44 - 12

12_ لزوم هشیاری جامعه ایمانی در مقابل تلاش برای گمراه ساختن مسلمانان

الم تر الی الذین . . . ان تضلوا السبیل

هدف از بیان تصمیم عالمان یهود، هشیار ساختن مسلمانان نسبت به تلاش پیگیر آن عالمان برای گمراه ساختن

ص: 102

جامعه ایمانی است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 160 - 8

8_ یهود عامل انحراف بسیاری از مردمان و مانع آنان از پیوستن به راه خدا

و بصدهم عن سبیل الله کثیراً

بدان احتمال که «کثیراً»، مفعول به به «صدهم» باشد، یعنی «بصدهم کثیراً من الناس عن سبیل الله»، گفتنی است که در این صورت کلمه «صد» متعدی و به معنای بازداشتن خواهد بود.

55- اطاعت از علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 11، 15

11_ یهودیان و منافقان شتابنده در کفر، پذیرای سخنان نادرست و سر به فرمان سران و عالمان تحریفگر یهود

سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین لم یأتوک یحرفون الکلم

برداشت فوق بر این مبناست که «سمعون...»، علاوه بر توصیف یهودیان، وصف منافقان نیز باشد، و «للکذب» و «لقوم» مفعول به برای «سمعون» باشد. بنابراین معنای «سمعون للکذب» که دارای لحنی مذمت آمیز است، چنین می شود: آنان پذیرای سخنان دروغ هستند، و «سمعون لقوم ءاخرین»، یعنی شنوای دستورات دیگران و مطیع آنانند.

15_ منافقان و یهودیان شتابنده در کفر، مردمی دروغ پرداز، جاسوس و فرمانبردار سران و عالمان تحریفگر یهود

سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین لم یأتوک یحرفون الکلم

برداشت فوق بر این مبناست که «للکذب» و «لقوم» مفعول له برای «سمعون» باشد. بنابراین «سمعون للکذب»، یعنی سخنان تو را می

شنوند تا بر تو دروغ ببندند و شایعه سازی کنند و «سمعون لقوم ءاخیرین»، یعنی آنان جاسوس دیگرانند و سخنان تو را برای دیگران می شنوند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 31 - 1

1_ تسلیم و اطاعت بی چون و چرای یهود و نصارا در برابر احبار و راهبان (پیشوایان دینی) خویش

اتخذوا أعبارهم و رهبنهم أرباباً

«اتخاذ رب» کنایه از تسلیم و اطاعت بی چون و چراست.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 32 - 4

4_ اطاعت محض و تبعیت کورکورانه یهود و نصارا از احبار و راهبانشان ، در راستای مبارزه با قرآن و اسلام

اتخذوا أعبارهم و رهبنهم أرباباً... یریدون أن یطفئوا نور الله بأفوههم

ص: 103

56- اظهار ضعف یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 8

8- مأیوس کردن پیامبر (صلی الله علیه و آله)، انگیزه یهودیان در اظهار ناتوانی خویش از درک معارف اسلام

قالوا قلوبنا غلف

انسانها معمولاً به قصور خویش در فهم و درک باور ندارند. بنابراین اعتراف یهودیان به درک نکردن و نفهمیدن، می تواند به منظور مأیوس کردن پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد تا از اصرار بر دعوت ایشان به اسلام منصرف شود.

57- اعتراض یهود به خدا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 90 - 13

13- یهودیان، معترض به خداوند به خاطر گزینش رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) به پیامبری و نازل کردن وحی بر آن حضرت

بغياً أن ينزل الله من فضله على من يشاء من عباده

از اینکه قرآن در بیان ریشه حسادت یهود (آن نازل ..) به دو چیز اشاره کرده است (پیامبری رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) و اینکه خدا این مقام را به او عطا کرده) می توان چنین نتیجه گرفت که یهودیان علاوه بر حسادتشان بر رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) به خداوند نیز به سبب اعطای این مقام، معترض بودند.

58- اعراض از ولایت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- مائده - 5 - 51 - 1

1_ ضرورت پرهیز مسلمانان از پذیرش ولایت و حاکمیت یهود و نصارا

یا ایها الذین ءامنوا لاتتخذوا الیهود و النصری اولیاء

یکی از معانی ولایت، امارت و سلطنت است. (قاموس المحيط)، بنابراین «ولی» می تواند به معنای امیر و حاکم باشد.

59- اعراض از یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 145 - 15

ص: 104

15 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) موظف به پرهیز از پیروی یهود و نصارا و ردّ آرای نفسانی ایشان

و لئن اتبعت اهواءهم .. إنک إذا لمن الظلمین

60- اعراض یهود از اسلام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 75 - 3

3 - خداوند ، مسلمانان را از ایمان نیاوردن بنی اسرائیل و طایفه یهود آگاه ساخت .

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم

همزه استفهام در «أفتطمعون» استفهام انکار توییخی یا تعجبی است و در هر صورت دلالت بر این دارد که: جامعه یهود و بنی اسرائیل به اسلام و قرآن ایمان نخواهند آورد.

61- اغواگری یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 160 - 10

10 - یهود ، ظالمانی منحرف و بسیار اغواگر

فبظلم من الذین هادوا حرمننا .. و بصدّهم عن سبیل اللّٰه کثیراً

62- افتراهای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 80 - 12

12 - بیشتر از چند روز نبودن عذاب قیامت برای یهودیان گنهکار ، از نسبت های دروغین یهود به خداوند

وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدودة . . . أم تقولون على الله ما لا تعلمون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 116 - 2

2 - داشتن زاده و اختیار کردن فرزند ، از نسبت های ناروای یهود ، نصارا و مشرکان به خداوند

وقالوا اتخذ الله ولداً سبحانه

مراد از ضمیر در «قالوا» - به قرینه آیه 113 - یهود، نصارا و مشرکان است. یهود «عزیر» و نصارا «مسیح(ع)» را فرزند خدا می پنداشتند و مشرکان نیز فرشتگان را فرزند او می شمردند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- نساء - 4 - 171 - 18

ص: 105

18 _ پاک بودن دامن حضرت مریم (ع) از تهمت های ناروای یهودیان

انما المسيح عيسى ابن مريم رسول الله و كلمته القاها إلى مريم و روح منه

جملات «انما المسيح . . . روح منه» علاوه بر اینکه رد عقیده غلوآمیز مسیحیان درباره حضرت عیسی (ع) است، می تواند اشاره به ناروایی اتهام یهودیان نسبت به مریم (ع) نیز باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 30 - 10

10 _ تویخ یهود و نصارا از جانب خداوند ، به خاطر ادعای دروغین فرزند بودن عزیر و مسیح برای خدا

وقالت اليهود عزير ابن الله . . . أنى يؤفكون

63- افساد یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 33 - 18

18 _ هشدار خداوند به یهود نسبت به فرجام شوم ستیزه جویی با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و فسادانگیزی در زمین

من اجل ذلك كتبنا على بني اسرائيل . . . انما جزؤا الذين يحاربون

چون در آیه پیش روی سخن با بنی اسرائیل بود، این آیه می تواند تعریض به اهداف و اعمال آنان در برابر پیامبر (صلی الله علیه و آله) داشته باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- مائده - 5 - 64 - 28,29,30,32,35,36,38

28_ یهودیان ، همواره در تلاش آتش افروزی و فتنه گری برای به راه انداختن جنگ علیه مسلمانان

كلما اوقدوا ناراً للحرب اطفأها الله

«ایقاد نار» که به معنای آتش افروزی است، می تواند کنایه از مکرها و شیطنت هایی باشد که یهودیان به وسیله آن مردم خویش و یا دیگر طوایف را علیه مسلمانان می شوراندند.

29_ ناکامی همواره یهود در آتش افروزی های خویش علیه مسلمانان

كلما اوقدوا ناراً للحرب اطفأها الله

30_ خداوند ، فرو نشاننده آتش هر جنگی که یهودیان علیه مسلمانان بر افروزند .

كلما اوقدوا ناراً للحرب اطفأها الله

32_ ایجاد دشمنی و کینه توزی در بین یهود ، تدبیری الهی جهت خاموش نمودن جنگ افروزی آنان علیه مسلمانان *

و القینا بینهم العداوة و البغضاء .. . كلما اوقدوا ناراً للحرب اطفأها الله

بدان احتمال که جمله «كلما اوقدوا .. .» بیان نتیجه ای برای جمله «القینا بینهم...» باشد ; وصل آن دو جمله بدون حرف عطف که حکایت از شدت اتصال مضمون آنها دارد، تأییدی برای برداشت فوق است.

35_ تلاش مستمر یهود برای ایجاد فساد و تباهی در زمین

و یسعون فی الارض فساداً

ص: 106

فعل مضارع «یسعون» حاکی از تلاش پیگیر و مستمر است.

36_ مفسده جویی یهود، برخاسته از طغیان گری و کفرورزی آنان *

طغیناً و کفراً... و یسعون فی الارض فساداً

38_ مفسده جویی یهود، عامل محرومیت آنان از محبت خداوند

و یسعون فی الارض فساداً و الله لایحب المفسدین

64- افشای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 25

25_ امتناع عالمان تحریفگر یهود از رویارویی با رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، از ترس افشای دروغ ها و تحریفهایشان *

سمعون لقومء اخرین لم یأتوک یحرفون الکلم من بعد مواضعه

65- اقرار عوام یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 1

1 - عوام، یهود در حضور مسلمانان به حقانیت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) و انطباق نشانه های پیامبر موعود، بر آن حضرت اعتراف می کردند.

و إذا لقوا الذین ءامنوا قالوا ءامننا .. قالوا أتحدثونهم بما فتح الله علیکم

جمله «أتحدثونهم...؛ چرا حقایقی که خدا در اختیار شما نهاده به مسلمانان باز می گوید؟» دلالت بر این دارد که مراد از «آمننا» بیان ویژگیهای پیامبر موعود در تورات و تطبیق آن با رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) است. بنابراین «آمننا»؛ یعنی، ما تصدیق می کنیم که

محمد(صلی الله علیه و آله) همان پیامبر موعود است و ویژگیهای بیان شده بر او تطبیق می کند.

66- اقرار یهود صدر اسلام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 2

2- یهودیان عصر بعثت ، بر ناتوانی خویش از درک معارف اسلام معترف بودند .

وقالوا قلوبنا غلف

کلمه «قالوا» دلالت بر اعتراف دارد.

ص: 107

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 46 - 24، 25، 27، 28

24_ یهودیان ، جز اندکی از آنان ، هرگز به راه خیر و قوام روی نخواهند آورد .

لکان خیراً لهم و اقوم و لکن لعنهم الله بکفرهم فلا یؤمنون الا قليلاً

25_ تنها اندکی از یهود به اسلام و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ایمان خواهند آورد .

و لکن لعنهم الله بکفرهم فلا یؤمنون الا قليلاً

27_ گروهی اندک از یهود کافر نشدند و مورد لعنت الهی قرار نگرفتند .

و لکن لعنهم الله بکفرهم . . . الا قليلاً

بنابر اینکه «قلیل» استثناء از مفعول در «لعنهم الله» باشد. نصب «قلیلاً» این احتمال را تأیید می کند.

28_ گرفتاری یهود به لعنت الهی ، موجب دوری آنان از ایمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اسلام

لعنهم الله بکفرهم فلا یؤمنون الا قليلاً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 155 - 22

22_ وجود افراد اندکی انسان حق گرا در میان یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فلا یؤمنون الا قليلاً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 34 - 2

2_ بسیاری از عالمان دینی یهود و نصارا ، اموال مردم را به ناحق و بدون سبب موجه و مشروع ، تصاحب می کردند .

إن كثيراً من الأحرار و الرهبان ليأكلون أموال الناس بالباطل

69- اکثریت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 155 - 21

21_ بسیاری از یهود ، هرگز به پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) ایمان نخواهند آورد .

فلا يؤمنون إلا قليلا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 162 - 9

9_ جهل ، سطحی نگری و روحیه ناباوری در اکثریت یهود ، مایه کفر آنان به قرآن و دیگر کتب آسمانی

ص: 108

لكن الرسخون فى العلم منهم و المؤمنون يؤمنون بما أنزل إليك و ما أنزل من قبلك

در برداشت فوق کلمه «لکن» استدراک از جمله «فلا یؤمنون الا قليلا» (155) گرفته شده است، یعنی اکثر یهودیان ایمان نمی آورند و لکن عالمان ژرفنگر ایشان و آنانکه اهل باور به حقیقت هستند به قرآن ایمان خواهند آورد. بنابراین جمله «لکن...» می رساند که جهل و روحیه ناباوری در اکثریت یهود مانع ایمان آوردن آنان به قرآن شده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 49 - 32

32_ بسیاری از یهودیان و مسیحیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مردمی آلوده به گناه و معصیت

یرید الله ان یصیبهم ببعض ذنوبهم و ان كثيراً من الناس لفسقون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 50 - 2

2_ بسیاری از مسیحیان و یهودیان، در صدد جایگزینی گرایش ها و قوانین جاهلی به جای احکام و قوانین الهی

افحکم الجهلیه بیغون

«بغی»، به معنای طلب کردن است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 63 - 1

1_ بسیاری از یهود و نصارا، مردمی حرام خوار و دارای زبانی آلوده به گناه و سخنان ناروا

لولا ينهيهم . . . عن قولهم الاثم واكلهم السحت

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 12، 3

3_ بسته بودن دست خداوند، از گفتار های ناروا و گناه آلود بسیاری از یهودیان

عن قولهم الاثم . . . و قالت اليهود يدالله مغلولة

«وقالت اليهود . . .»، می تواند بیان مصداقی برای «قولهم الاثم» در آیه قبل باشد و به قرینه آیه 62 این سخن، گفته تمامی یهودیان نبوده و گروهی از آنان - همچون ربانیون و احبار - چنین گفتاری نداشته و لذا در برداشت فوق به همه آنان نسبت داده نشد.

12_ معارف نازل شده بر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، موجب افزایش طغیانگری و کفرورزی بسیاری از یهودیان

و ليزیدن كثيراً منهم ما أنزل إليك من ربك طغياناً وكفراً

70- امتحان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 168 - 4

ص: 109

4_ خداوند امت های یهود را گاهی با اعطای نعمت ها و آسایش ها و زمانی با گرفتار ساختن به سختی ها و ناخوشایندی ها آزمود .

و بلونهم بالحسنت و السینات

مراد از ضمیر مفعولی در «بلوناهم» می تواند همه یهود، صالحان و ناصالحان، باشد و می تواند مراد از آن تنها ناصالحان ایشان باشد. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

71- امتحان یهود ایله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 163 - 11، 9

9_ وفور ماهی در روز شنبه (روز حرمت صید بر یهودیان) ، وسیله آزمون مردم ایله از سوی خداوند

کذلک نبلوهم

11_ خداوند برای امتحان یهودیان ایله ، ماهیان را در روز شنبه به طرف ساحل سوق می داد و در روز های دیگر از ساحل دور می ساخت .

إذ تأتیهم حیثانهم یوم سبتهم شرعاً و یوم لایسبتون لا تأتیهم کذلک نبلوهم

چون حکم تعطیلی روز شنبه برای همه یهود بود، نه مخصوص مردم ایله، معلوم می شود آنچه خداوند برای مردم آن سامان پیش آورد تا آنان را بیازماید، همان آمدن ماهیان در روز شنبه و کمیاب شدنشان در روزهای دیگر بود، نه اصل تحریم کار در روز شنبه. لذا مشارالیه «ذلک» وضعیت بیان شده برای ماهیان است.

72- امداد به یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 53 - 6

6_ تعهد مسلمانان سست ایمان بر یاری یهود و نصارا با سوگندهایی مؤکد

اهولاء الذین اقساموا بالله جهد ایمنهم انهم لمعکم

برداشت فوق بر این میناست که «هولاء» اشاره به بیماردلان و خطاب در «معکم» متوجه یهود و نصارا باشد.

73- امکانات مادی یهود خیبر

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

17

- فتح - 48 - 19 - 4

4- یهودیان خیبر ، دارای امکانات مالی گسترده

و مغانم کثیره یاخذونها

به دست آمدن غنایم فراوان، نشانگر وجود امکانات بسیار دشمنان اسلام، در جنگ خیبر است.

ص: 110

74- انبیای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 44 - 7

7_ یهود، برخوردار از پیامبرانی متعدد

یحکم بها النبیین الذین اسلموا

75- انتظار یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 89 - 6

6- یهودیان، از دیرباز در انتظار پیامبر (صلی الله علیه و آله) و نزول قرآن بودند.

و كانوا من قبل یستفتحون علی الذین کفروا

انتظارات یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 19 - 2

2_ اهل کتاب (یهود و نصارا) در انتظار بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله) *

یاهل الکتب قد جاءکم رسولنا

کلمه «قد» می تواند بیانگر انتظار حصول فعلی باشد که بر سر آن آمده است. نظیر «قد قامت الصلوه».

76- انحراف اکثریت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 59 - 10

10 - بیشتر یهودیان و مسیحیان ، مردمانی منحرف و بریده از تعالیم آسمانی خویش

و این اکثرکم فسقون

«فاسق» غالباً به کسی گفته می شود که به برخی از آیین خویش و یا به تمامی آن پایبند نباشد. (مفردات راغب).

77- انحراف عقیدتی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 111

- بقره - 2 - 113 - 6

6- رسوخ افکار و اندیشه های مخالف کتاب های آسمانی ، در عقاید و باور های دینی یهود و نصارا

و قالت الیهود . . . و هم یتلون الکتب

78- انحراف علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 34 - 1

1 _ خداوند ، از فساد مالی و انحراف بسیاری از احبار و راهبان (پیشوایان دینی یهود و نصارا) پرده برداشته و مؤمنان را نسبت به خطر آنان هشدار داد .

يأیها الذین ءامنوا إن كثيراً من الأحبار و الرهبان لیأکلون أموال الناس بالباطل

79- انحراف یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 50 - 7

7 _ افترای یهود بر خداوند دلیل آلودگی آنان و پیراسته نبودنشان از انحراف

الم تر . . . انظر کیف یفترون علی الله الکذب

جمله «انظر کیف» می تواند دلیلی باشد بر اثبات عدم تزکیه یهودیان که در آیه قبل مطرح شده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 160 - 7,9,10

7_ یهودیان مردمانی بسیار منحرف و رویگردان از راه خدا

و بصدّهم عن سبیل اللّٰه کثیراً

کلمه «صدّاً» می تواند به معنای بازداری و نیز به معنای اعراض باشد. برداشت فوق بر اساس احتمال دوم است، چنانچه برداشت پیش بر مبنای احتمال اول بود.

9_ انحراف عمیق یهود از راه خدا و بازداری مردمان از پیوستن به آن ، موجب تحریم نعمت های پاکیزه و حلال بر آنان

حرّمنا علیهم طیبیت أحلت لهم و بصدّهم عن سبیل اللّٰه کثیراً

ظاهراً کلمه «بصدّهم» عطف بر «بظلم» است، یعنی «بظلم من الذین هادوا و بصدّهم حرّمنا علیهم». گفتنی است که تکرار باء در «بصدّهم» اشاره به این دارد که بازداری آنان از راه خدا نیز می توانست نقش مستقلی در تحریم داشته باشد.

10_ یهود ، ظالمانی منحرف و بسیار اغواگر

فبظلم من الذین هادوا حرّمنا .. و بصدّهم عن سبیل اللّٰه کثیراً

ص: 112

80- انحرافات یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

9

- نحل - 16 - 124 - 5

5- خداوند در قیامت ، نسبت به اختلافات و انحرافات یهود ، داوری خواهد کرد .

وإن ربك ليحكم بينهم يوم القيامة فيمما كانوا فيه يختلفون

81- انحصار طلبی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 111 - 1,2

1 - اهل کتاب (یهود و نصارا) ، تنها خویشان را سزاوار بهشت دانسته و دیگران را از آن ، محروم می پندارند .

وقالوا لن يدخل الجنة إلا من كان هوداً أو نصری

ضمیر در «قالوا» به «اهل الکتاب» (در آیه 109) باز می گردد.

2 - یهودیان ، بهشت را مخصوص یهود و دیگران را از آن محروم می دانند .

وقالوا لن يدخل الجنة إلا من كان هوداً

آیه 113، بیانگر آن است که هر یک از یهود و نصارا دیگری را اهل نجات نمی دانند. بنابراین به اصطلاح اهل ادب، در آیه مورد بحث «لفّ اجمالی» وجود دارد و حرف «أو» نیز برای تفصیل است؛ یعنی، جمله «قالوا لن...» حاکی از دو جمله است: 1_ قالت الیهود: «لن يدخل الجنة إلا من كان هوداً». 2_ وقالت النصاری: «لن يدخل الجنة إلا من كان نصری».

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- نساء - 4 - 53 - 5

5_ بخل شدید و انحصار طلبی یهودیان

فاذاً لا يؤتون الناس نقيراً

ظاهراً منظور از کلمه «النَّاس»، غیر یهودیان هستند؛ به قرینه آیه بعد: «ام یحسدون النَّاس»، بنابر این معنای جمله «فاذاً ..» چنین می شود: یهودیان منافع دنیا را از دیگر مردمان دریغ می دارند و در انحصار خویش ننگه می دارند.

82- انحطاط یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 168 - 3، 1

1_ خداوند جامعه یهود را گروه گروه کرد و در پهنه گیتی پراکنده ساخت .

وقطّعنهم فی الأرض أمماً

«أمماً» هم می تواند مفعول دوم برای «قطّعناهم» باشد، که در این صورت در «قطّعننا» معنای «تصیییر» تضمین شده است، و هم می تواند حال برای ضمیر «هم» در «قطّعناهم» باشد.

ص: 113

3_ برخی از امت های پراکنده شده یهود ، مردمی صالح و گروههایی از آنان ناصالح هستند .

منهم الصلحون و منهم دون ذلک

«دون» به معنای غیر می باشد و «ذلک» اشاره است به صالح که از «الصلحون» به دست می آید، یعنی: «منهم غیر صالحین».

83- انقیاد انبیای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 44 - 4

4_ پیامبران یهود ، تسلیم در برابر خداوند و قوانین او

یحکم بها النبیون الذین اسلموا

«الذین اسلموا» صفت توضیحی برای «النبیون» است.

84- انگیزه آخرت فروشی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 86 - 7

7- یهودیان برای رسیدن به مزایای دنیوی ، آخرت و نعمت های آن را از دست دادند .

أولئک الذین اشتروا الحیوه الدنیا بالأخره

85- انگیزه تبعیدهای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 86 - 6

6 - یهودیان به انگیزه دستیابی به مزایای دنیا ، همکیشان خود را کشته و آنان را از دیارشان آواره می ساختند .

ثم أنتم هؤلاء تقتلون .. أولئك الذين اشتروا الحيوه الدنيا بالأخره

86- انگیزه قتل‌های یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 86 - 6

6 - یهودیان به انگیزه دستیابی به مزایای دنیا ، همکیشان خود را کشته و آنان را از دیارشان آواره می ساختند .

ثم أنتم هؤلاء تقتلون .. أولئك الذين اشتروا الحيوه الدنيا بالأخره

ص: 114

87- اولین تبعید یهود مدینه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- حشر - 59 - 2 - 3

3- تبعید بنی نضیر ، نخستین اخراج دسته جمعی یهودیان از مدینه

أخرج الذين كفروا .. لأول الحشر

«حشر»، عبارت است از بیرون راندن دسته جمعی عده ای از مردم از محل سکونت شان.

88- اهانت‌های یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 104 - 1

1 - کلمه «راعنا» دستاویز یهودیان برای اهانت به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و استهزای آن حضرت

لا تقولوا رعنا و قولوا انظرنا

مسلمانان در ضمن سخن گفتن پیامبر (صلی الله علیه و آله) گاهی از آن حضرت تقاضا می کردند که مهلت دهد تا سخنان پیشین وی را درک کنند. برای درخواست مهلت، کلمه «راعنا» (فرصتمان ده) را به کار می بردند. یهودیان با اندک تحریفی در این کلمه، معنایی ناروا از آن قصد کردند و در خطاب به پیامبر (صلی الله علیه و آله) به کار می بردند.

89- اهداف علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

23_ تثبیت حکم تحریف شده به دست عالمان یهود ، هدف آنان از ارجاع داوری به رسول خدا (صلی الله علیه و آله)

ان اوتیتم هذا فخذوه و إن لم تؤتوه فاحذروا

ارجاع داوری به رسول خدا(صلی الله علیه و آله) و نپذیرفتن قضاوت آن حضرت در صورت مخالفت حکم وی با اظهارات عالمان یهود، می رساند که هدف آنان از این ارجاع تنها تلاش برای یافتن امضای حکم تحریف شده بوده است.

90- ایمان اقلیت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 11

11 - عده بسیار اندکی از یهودیان ، معارف اسلام را باور کرده ، به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ایمان می آوردند . *

فقلیلا ما یؤمنون

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که «قلیلا» حال برای فاعل «یؤمنون» باشد؛ یعنی: «فما یؤمنون منهم

ص: 115

إلا نفر قليل؛ پس ایمان نمی آورند از یهود مگر افرادی معدود». (اقتباس از مجمع البیان)

91- ایمان علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 51 - 2

2_ گرایش و ایمان برخی اهل کتاب و علمای یهود به جبت (معبودی غیر از خدا) و طاغوت

الم تر الى الذين اوتوا نصيباً من الكتب يؤمنون بالجبت والطاغوت

«جبت» در لغت به معنای هر چیزی است که در آن خیری نباشد و نیز به معبودی غیر از خدا گفته می شود.

92- ایمان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 9

9- یهود، تنها به اندکی از معارف الهی ایمان دارند.

فقليلاً ما يؤمنون

برداشت فوق مبتنی بر این است که «قلیلاً» صفت برای مفعول مطلق محذوف باشد؛ یعنی، «ایماناً قلیلاً». حرف «ما» تأکید این قلت می باشد. قابل ذکر است که ایمان قلیل یا به معنای ضعف ایمان است و یا به معنای ایمان داشتن به بخش اندکی از دین و باور نداشتن به اکثریت آن.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 136 - 15

15 - یهود و نصارا، تنها به برخی از پیامبران ایمان داشتند .

لانفرق بین أحد منها

جمله «و ما أوتی النبیون» دلالت بر لزوم ایمان به همه پیامبران دارد. بنابراین تأکید آن با جمله «و لانفرق ...» اشاره به این معنا دارد که مخاطبان؛ یعنی، یهود و نصارا به همه پیامبران ایمان ندارند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 46 - 25

25_ تنها اندکی از یهود به اسلام و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ایمان خواهند آورد .

و لکن لعنهم الله بکفرهم فلا یؤمنون الا قليلا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 69 - 1

1_ ایمان به خدا و قیامت و انجام عمل صالح، شرط رهایی مسلمانان، یهودیان، صائبی ها و نصارا از هرگونه ترس و اندوه

ص: 116

إنّ الذين ءامنوا و الذين هادوا و الصبئون و النصرى . . . و لا هم يحزنون

«صابئی» که مفرد «صابئون» است به کسی گفته می شود که آیین خویش را رها کرده و به آیینی دیگر گرویده باشد؛ با توجه به این معنا می توان گفت مصداق مورد نظر از «الصبئون» در این آیه _ به قرینه وقوع آن بین «الذین ءامنوا و الذین هادوا» «و النصری»، کسانی هستند که با ترک اسلام و یا یهودیت پذیرای آیین نصارا شده باشند.

93- ایمان یهود به تورات

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 85 - 26

26- پایبندی گروهی از یهودیان عصر بعثت به تورات با عمل کردن به پیمان های الهی و پرهیز از کشتن و بیرون راندن همکیشان خود

فما جزاء من یفعل ذلک منکم

سیاق خطابهای گذشته اقتضا می کرد که جمله «فما جزاء . . .» بدین گونه ایراد شود: «فما جزاءکم بما تفعلون إلا خزی». این تغییر سیاق اشاره به این دارد که همه یهودیان مرتکب اعمال ناروای مذکور نشدند. من تبعیضیه در «منکم» مؤید این معناست.

94- ایمان یهود به خدا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 94 - 6

6- یهودیان، مدعی اعتقاد به خدا، قیامت و نعمت های اخروی هستند.

إن کانت لکم الدار الآخره عند اللّٰه خالصه من دون الناس فتمنوا الموت

95- ایمان یهود به قیامت

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 94 - 6

6- یهودیان ، مدعی اعتقاد به خدا ، قیامت و نعمت های اخروی هستند .

إن كانت لكم الدار الآخرة عند الله خالصة من دون الناس فتمنوا الموت

96- بخل یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 117

- نساء - 4 - 53 - 5

5_ بخل شدید و انحصار طلبی یهودیان

فاذاً لا یؤتون الناس نقیراً

ظاهراً منظور از کلمه «الناس»، غیر یهودیان هستند؛ به قرینه آیه بعد: «ام یحسدون الناس»، بنابر این معنای جمله «فاذاً ..» چنین می شود: یهودیان منافع دنیا را از دیگر مردمان دریغ می دارند و در انحصار خویش ننگه می دارند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 6, 5

5_ گرفتاری یهودیان به بخل و خودداری آنان از انفاق و یاری دیگران، نفرین خداوند بر آنان

غلت ایدیه‌م

جمله «ینفق کیف یشاء» دلالت می کند که از مصادیق مورد نظر در نفرین الهی بر یهود (غلت ایدیه‌م) بسته بودن دست آنها از انفاق و بخیل گشتن آنهاست.

6_ یهود، مردمی ناتوان، در مانده و بخیل

غلت ایدیه‌م

جمله «غلت ایدیه‌م» چه اخبار باشد و چه نفرین، در هر صورت دلالت بر تحقق ناتوانی و یا بخل ورزی یهودیان دارد.

97- بدعت در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

22_ یهود و نصارا در قبل از اسلام، مبتلا به تکالیفی مشقتبار و گرفتار در دام خرافات و بدعت های فراوان دینی بودند.

و یضع عنهم إصرهم والأغلال التي كانت عليهم

جمع آوردن «اغلال» حکایت از گستردگی بدعتها و خرافات دارد.

98- بدعت علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 31 - 12

12_ از امام صادق (ع) درباره سخن خدا که فرمود: « اتخذوا أحبارهم و رهبانهم أرباباً من دون الله » روایت شده که فرمود: « و الله ما صلّوا لهم ولا صاموا ولكنهم أحلّوا لهم حراماً و حرّموا عليهم حلالاً فاتّبعوهم »؛

به خدا سوگند آنان برای احبار و راهبان نه نماز خواندند و نه روزه گرفتند؛ ولی آن علما و صومعه داران، برای مردم حرام را حلال و حلال را حرام کردند و آنان پیروی کردند».

ص: 118

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 79 - 5,6,7,8,10

5- گروهی از عالمان یهود، افکار تحریر یافته خویش را حقایقی (معارف، احکام و...) از جانب خدا قلمداد نموده، به مردم ارائه می کردند.

فویل للذین یکتبون الکتب بأیدیهم ثم یقولون هذا من عند الله

«بأیدیهم» (با دستهای خود)، تأکید بر این است که عالمان یهود آنچه را به عنوان کتاب الهی می نوشتند، ساخته و پرداخته خود آنان بود، همانند جمله های «یقولون بأفواههم» و «نظرته بعینی...» و...

6- دستیابی به متاع های دنیوی (مال، ریاست، جاهت و...) هدف عالمان یهود از ارائه خود ساخته ها به عنوان کتاب آسمانی

لیشتروا به ثمناً قليلاً

7- عوام یهود، خریداران تحریف ها و بدعت های عالمانشان

لیشتروا به ثمناً قليلاً

8- گروهی از عالمان یهود، مردمانی بدعتگذار و دین ساز بودند.

فویل للذین یکتبون الکتب بأیدیهم

10- عالمان تحریفگر و بدعتگذار یهود، زمینه سازان گمراهی مردم خویش

ثم یقولون هذا من عند الله لیشتروا به ثمناً قليلاً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

2 - اندیشه یهود درباره عذاب قیامت (نبود عذاب برای یهودیان جز روزی چند) از بدعت های عالمان یهود

فویل للذین یکتبون الکتب . . . وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدوده

جمله « وقالوا . . . » در ضمن اینکه عطف بر «قد کان فریق» در آیه 75 است، بیانگر مصداقی از «أمانی» در آیه 78 و مصداقی از «الکتاب» در آیه 79 می باشد. برداشت فوق به لحاظ وجه اخیر است.

100- بدعتگذاری یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 94 - 3

3 - یهودیان ، بدعتگذار و دروغپردازانی سخت ستمگر

قل فاتوا بالتوریه . . . فمن افتری . . . فاولئک هم الظالمون

ص: 119

101- برخورد یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 181 - 8

8_ تبلیغات سوء یهود علیه احکام و دستورات اسلام (انفاق)

و لا يحسبنّ الذّین... لقد سمع الله قول الذّین قالوا انّ الله فقیر و نحن اغنی

102- بطلان ادعای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 96 - 7

7- یهودیان خود نیز بر بی پایه بودن ادعایشان (تقدیر بهشت برای آنان) واقفند .

إن كانت لكم الدار الآخرة... و لتجدنهم أحرص الناس

جمله های «لتجدنهم...» و «یود أحدهم...» را می توان ناظر به ادعای یهود (إن كانت... در آیه 94) دانست؛ یعنی، شما یهودیان از یکسو مدعی هستید که سرای آخرت از آن شماست و از سوی دیگر آرزوی ماندگار شدن در حیات دنیا را دارید، این نشان می دهد که خود شما نیز آن ادعا را باور ندارید.

103- بغض یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 14 - 10

10_ کینه و دشمنی دایمی یهود و مسیحیان با یکدیگر تا روز قیامت
و لقد اخذ الله ميثق بنى اسرائيل . . . العداوه و البغضاء إلى يوم القيمة
بنابر اینکه ضمیر در «بینهم» به یهود و نصارا برگردانده شود.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 19,20,21,23 -

19_ یهودیان ، گرفتار کینه و دشمنی با یکدیگر تا روز قیامت

و القینا بینهم العدو و البغضاء إلى يوم القيمة

20_ خداوند ، ایجاد کننده دشمنی و کینه در بین یهود

و القینا بینهم العدو و البغضاء إلى يوم القيمة

21_ دشمنی و کینه یهود با یکدیگر ، کیفر و عقوبت دنیوی آنان

و القینا بینهم العدو و البغضاء إلى يوم القيمة

23_ دشمنی و کینه توزی یهود با یکدیگر از پیامد های گرفتاری آنان به لعنت خدا و دوری از رحمت او

و لعنوا بما قالوا . . . و القینا بینهم العدو و البغضاء إلى يوم القيمة

جمله «و القینا . . .» می تواند بیان پیامدی دیگر برای «لعنوا بما قالوا» باشد ; یعنی گرفتاری به لعنت الهی علاوه بر افزایش کفر و طغیان
یهودیان، مایه گرفتاری آنان به دشمنی و کینه توزی با یکدیگر نیز گردید.

ص: 120

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 82 - 2

2_ هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مورد کینه توزی یهودیان و مشرکان نسبت به مؤمنان

لتجدن اشد الناس عدوه للذین ءامنوا الیهود و الذین اشركوا

104- بهانه جویی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 183 - 21, 24

21_ بهانه جویی یهود برای گریز از ایمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

الذین قالوا .. فلم قتلتموهم ان کنتم صادقین

جمله «فلم قتلتموهم ..» می رساند که پیشنهاد آنان برای ایمان آوردن، بهانه ای بیش نبوده است.

24_ سرزنش یهود از سوی خداوند به جهت بهانه جویی و ادعای واهی

الذین قالوا انّ اللّٰه .. فلم قتلتموهم ان کنتم صادقین

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 155 - 8

8_ غیر علمی شمردن تعالیم انبیا ، بهانه بی اساس یهود ، برای نپذیرفتن آنها

وقولهم قلوبنا غلف

مقصود یهودیان از اینکه می گفتند قلبهایمان آکنده از علم است، می تواند این باشد که تعالیم انبیا اگر دارای مبنایی علمی بود، قلبهای ما آن را درک می کرد و در خود جای می داد و چنین نتیجه می گرفتند که تعالیم انبیا _ به دلیل نافذ نبودنش در قلبها _ علمی نیست.

105- بهانه های یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 7

7 - نازل نشدن قرآن بر بنی اسرائیل ، تنها دلیل و بهانه یهود برای ایمان نیاوردن به آن

إذا قيل لهم ءامنوا بما أنزل الله قالوا نؤمن بما أنزل علينا

106- بی پناهی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 53 - 2

ص: 121

2_ کارساز نبودن یاری هیچکس برای یهودیان ، معلول نقش نداشتن آنان در نظام هستی است .

فلن تجد له نصيراً. ام لهم نصیب من الملک

در برداشت فوق، جمله «ام لهم»، علت برای جمله «فلن تجد . . .» گرفته شده است.

107- بی تقوایی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- انفال - 8 - 56 - 11

11_ یهودیان عصر بعثت بی هیچ ترس و پروایی از پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان ، پیمانهایشان را نقض می کردند .

و هم لایتقون

برای فعل «یتقون» چندین متعلق می توان لحاظ کرد ؛ از جمله ضمیر «ک» که خطاب به پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد و یا کلمه ای همانند «المؤمنین».

108- بی تقوایی یهود صدر اسلام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- انفال - 8 - 56 - 12، 13

12_ جامعه یهود در عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، جامعه ای به دور از تقوا و پرهیزگاری *

و هم لایتقون

برداشت فوق بر این اساس است که متعلق «لایتقون»، اللّٰه باشد ؛ یعنی یهودیان ترسی از خداوند ندارند و تقوای الهی را رعایت نمی کنند.

13_ بی تقوایی یهودیان عصر بعثت عامل پیمان شکنی آنان

ينقضون عهدهم في كل مره و هم لا يتقون

جمله حالیه «و هم لا يتقون» بیانگر ریشه پیمان شکنی یهودیان و به اصطلاح حال معلله است.

109- بی تقوایی یهود کافر

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- انفال - 8 - 56 - 10

10 - بی پروایی یهودیان کفرپیشه از پیمان شکنی های مکرر

و هم لا يتقون

ص: 122

110- بی سوادى عوام يهود

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

1

- بقره - 2 - 78 - 6,2

2- عوام يهود ، مردمى بى سواد كه نه خواندن مى دانستند و نه نوشتن آموخته بودند .

و منهم أُميون

«أُميون» (جمع أُمى) است و أُمى به كسى گفته مى شود كه نوشتن نمى داند. برخى از اهل لغت نخواندن را نيز در معناى «أُمى» قيد کرده اند.

6- بى سوادى عوام يهود و آگاهى نداشتن آنان از تورات ، از دلايل نابجا بودن انتظار ايمان از آنها

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم . . . و منهم أُميون لا يعلمون الكتب إلا امانى

جمله «منهم أُميون» عطف بر «قد كان فريق . . .» در آيه «75» است. بنابر اين آيه مورد بحث نيز بيانگر علت برای «أفتطمعون . . .» مى باشد.

111- بى عقلى يهود

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

18

- حشر - 14 - 59 - 16

16 - يهود ، مردمانى دور از اندیشه و خردورزى *

ذلك بأنهم قوم لا يعقلون

با توجه به بازگشت ضمير «هم» به يهوديان، اسناد عدم تعقل به «قوم»؛ مى تواند اشاره به خصوصيت اين «قوم» داشته باشد.

112- بى منطقى يهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 111 - 8

8- یهود و نصارا هیچ برهانی بر ادعای خویش (اختصاص بهشت به خویشان و محرومیت مسلمان از آن) ندارند.

قل هاتوا برهانکم إن کنتم صدقین

«هات» (مفرد هاتوا) اسم فعل و به معنای عطا کن است. بنابراین «هاتوا برهانکم» یعنی، برهانتان را ارائه کنید.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 120 - 7

7- تعصب بی منطق یهود و نصارا در دفاع از آیین خویش و مقاومت در برابر اسلام

ولن ترضی عنک الیهود ولا النصری حتی تتبع ملتهم... ولن اتبعوا هم

ص: 123

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 6,8,11,12

6- ناتوانی مسلمانان از احتجاج علیه یهود در پیشگاه خدا، توجیه عالمان یهود برای بازداری مردم خویش از بازگویی و نشر صفات پیامبر موعود

أتحدثونهم بما فتح الله عليكم ليحاجوكم به عند ربكم

8- پیشوایان یهود، بازگویی صفات پیامبر موعود و اعتراف به حقانیت او را، نشانه بی خردی بازگو کننده می شمردند.

أتحدثونهم .. أفلا تعقلون

11- حفظ منافع قوم و جامعه یهود، برتر از اعتراف به باور ها و عقاید دینی در دیدگاه عالمان و پیشوایان آنان

أتحدثونهم بما فتح الله عليكم .. أفلا تعقلون

12- پیشوایان و عالمان یهود، اعتراف به حقایق دینی و معارف الهی را، در صورتی که مخدوش کننده منافع قومی آنان گردد، ناروا و برخاسته از بی خردی می دانستند.

أتحدثونهم بما فتح الله عليكم .. أفلا تعقلون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 79 - 5

5- گروهی از عالمان یهود، افکار تحریر یافته خویش را حقایقی (معارف ، احکام و ...) از جانب خدا قلمداد نموده ، به مردم ارائه می کردند .

فویل للذين يكتبون الكتب بأيديهم ثم يقولون هذا من عند الله

«بایدیم» (با دستهای خود)، تأکید بر این است که عالمان یهود آنچه را به عنوان کتاب الهی می نوشتند، ساخته و پرداخته خود آنان بود، همانند جمله های «يقولون بأفواههم» و «نظرته بعینی . . .» و . . .

114- بیش عوام یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 79 - 7

7- عوام یهود، خریداران تحریف ها و بدعت های عالمانشان

لیشتروا به ثمناً قليلا

115- بیش یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 3

3- یهودیان، ناتوانی خویش را از پذیرش اسلام، برخاسته از فطرت و خلقت خویش پنداشته، خود را معذور می دانستند.

ص: 124

جمله «لعنهم الله ي كفرهم» (خدا یهودیان را بسزای کفرشان لعنتشان کرده است) با جمله تفریع شده بر آن (فقلیلا ما یؤمنون؛ و لذا کمتر ایمان می آورند) به خوبی می رساند که: ادعای یهود مبنی بر ناتوانی از درک معارف اسلام ادعای صحیحی است. بنابراین کلمه «بل» رد معنای مطابقی «قلوبنا غلف» نیست؛ بلکه نفی معنایی است که می توان گفت مقصود اصلی یهودیان بوده و آن معذور بودن به خاطر درک نکردن است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 102 - 48

48 - ترجیح منافع دنیوی بر منافع اخروی ، در دیدگاه یهودیان ساحر

لقد علموا لمن اشتریه ماله فی الآخره من خلق و لبسوا به انفسهم لو كانوا یعلم

کسی که بداند با دستیابی به منافع نامشروع، آخرت خویش را از دست داده است (لقد علموا ..) ولی در عین حال به زیانباری این داد و ستد اعتقاد نداشته باشد (لو كانوا یعلمون)، معلوم می شود وی منافع دنیوی را بر آخرت ترجیح می دهد.

116- پاداش یهود مؤمن

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 62 - 1

1 - مسلمانان ، یهودیان ، نصرانی ها و صابئان ، در صورت داشتن ایمان راستین به خدا و باور به قیامت و انجام عمل صالح ، از پاداشی گران قدر برخوردار خواهند شد .

إن الذین ءامنوا .. فلهم اجرهم عند ربهم

مراد از «الذین ءامنوا» مسلمانان هستند. درباره آیین صابئی نظرات مختلفی ایراد شده است. علامه طباطبایی پس از بیان اقوال گوناگون، تأیید می کنند که آیین صابئی، آیینی ممزوج از دین یهود، مجوس و حراثیه بوده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 163 - 5

5_ توجه دادن یهودیان به فرجام شوم مخالفت با فرمان های الهی ، هدف از پرسش پیامبر (صلی الله علیه و آله) از یهودیان درباره مردم ایله

و سنلهم عن القریه التي كانت حاضره البحر

ص: 125

118- پندار یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 46 - 19

19 - یهودیان تحریفگر - به پندار خیر و صلاح خویش - در صدد آزار رساندن به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و ضربه زدن به اسلام بودند

من الذین هادوا .. لکان خیراً لهم و اقوم

119- پیروزی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 89 - 7

7 - پیروزی بر کافران در پرتو قرآن و بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، آرمان یهودیان پیش از بعثت

و کانوا من قبل یستفتحون علی الذین کفروا

از معانی «فتح» نصرت و پیروزی است. «استفتاح» به معنای طلب پیروزی است. آمدن فعل مضارع (یستفتحون) قرین «کان» و مانند آن دلالت بر استمرار در زمان گذشته دارد. ارتباط جمله «و کانوا...» با قبل و بعد اقتضا می کند که: این پیروزی طلبی در ارتباط با نزول قرآن و بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله) مطرح باشد. بنابراین «و کانوا...»؛ یعنی، یهودیان پیش از بعثت از زمانهایی دور در انتظار نزول قرآن و بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله) بودند تا در سایه آن بر کافران پیروز شوند.

120- پیروی از یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- رعد - 13 - 37 - 6

6_ خداوند پیامبر (صلی الله علیه و آله) را از پیروی آرا و عقاید یهود و نصارا بر حذر داشت .

وَلَنْ اتَّبِعْت اَهْوَاءَهُمْ .. مالک من الله من ولیّ ولا واق

121- پیشگویی جنگ با یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- حشر - 59 - 14 - 4

4 - خبر دادن خداوند از درگیری های آینده کافران (یهود) با مؤمنان ، از درون دژ ها و از پس دیوار های بلند

لایق_تلونکم جمیعاً إلاّ فی قرّی محصّنه أو من وراء جدر

با توجه به معنای مضارع (یقاتلون)، مطلب بالا قابل برداشت است.

ص: 126

122- پیشگویی علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

13

- شعراء - 26 - 197 - 2

2- پیشگویی علمای یهود و نصارا، در باره آمدن قرآن و ظهور پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

أولم یکن لهم آیه أن یعلمه علموا بنی اسرائیل

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که صرف آگاهی و اطلاع علمای بنی اسرائیل تا زمانی که اطلاعات خود را در اختیار دیگران قرار نداده اند، نمی تواند آیه و نشانه باشد.

123- پیه گاو در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 146 - 2

2_ خوردن گوشت حیوانات ناخن دار و پیه گاو و گوسفند برای یهود از آغاز حرام نبوده است.

و علی الذین هادوا حرمننا .. ذلک جزینهم ببغیهم

124- پیه گوسفند در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 146 - 2

2_ خوردن گوشت حیوانات ناخن دار و پیه گاو و گوسفند برای یهود از آغاز حرام نبوده است.

و علی الذین هادوا حرمانا .. ذلک جزینهم ببغیهم

125- تاریخ یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 100 - 1,2

1 - یهودیان ، در طول تاریخ خویش عهد ها و پیمانهای را با خدا و پیامبران بسته بودند .

أو کلما عهدوا عهداً

جمله «کلما عهدوا ..» (هرگاه عهدی می بندند) دلالت بر عهدها و پیمانهای متعدد دارد. قرینه هایی همانند «بل اکثرهم لایؤمنون» دلالت بر آن دارد که مراد از عهدهای مطرح شده در آیه، عهدهایی است که یهود با خدا و پیامبران داشتند.

2 - تاریخ یهود ، آکنده از عهدشکنی و بی اعتنائی به پیمان های الهی است .

أو کلما عهدوا عهداً نبذہ فریق منهم

«نبذ» به معنای انداختن و رها کردن است و در آیه شریفه کنایه از شکستن و نقض کردن می باشد.

ص: 127

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 183 - 14

14_ احتجاج پیامبر (صلی الله علیه و آله) با یهود بر اساس تاریخ گذشته آنان

قل قد جاءكم رسل من قبلي . . . فلم قتلتموهم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 154 - 7

7_ ورود به بیت المقدس و سجده به درگاه الهی در آن هنگام ، فرمان خداوند به یهودیان عصر موسی (ع)

وقلنا لهم ادخلوا الباب سجداً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 14 - 13

13_ بقای یهودیان تا روز قیامت

فاغرینا بینهم العداوه و البغضاء إلى يوم القيمة

برداشت فوق بر این مبناست که ضمیر در «بینهم» به یهود و نصارا برگردانده شود.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- اعراف - 7 - 163 - 11، 2

2_ یهودیان ساکن در آبادی ایله واقع در ساحل دریای سرخ ، حکم تعطیلی روز شنبه را با ماهیگیری در آن روز نقص می کردند .

و سنلهم عن القریه التي كانت حاضره البحر إذ يعدون .. إذ تأتیهم حیتانهم

«ال» در «البحر» عهد ذهنی است و چنانچه مفسران گفته اند اشاره به دریای سرخ دارد. مراد از «القریه»، بنابر آنچه میان اهل تفسیر معروف است، آبادی ایله (شهری بین شام و مصر) می باشد.

11_ خداوند برای امتحان یهودیان ایله ، ماهیان را در روز شنبه به طرف ساحل سوق می داد و در روز های دیگر از ساحل دور می ساخت .

إذ تأتیهم حیتانهم یوم سبتهم شرعاً و یوم لایسبتون لا تأتیهم کذلک نبلوهم

چون حکم تعطیلی روز شنبه برای همه یهود بود، نه مخصوص مردم ایله، معلوم می شود آنچه خداوند برای مردم آن سامان پیش آورد تا آنان را بیازماید، همان آمدن ماهیان در روز شنبه و کمیاب شدنشان در روزهای دیگر بود، نه اصل تحریم کار در روز شنبه. لذا مشارالیه «ذلک» وضعیت بیان شده برای ماهیان است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- اعراف - 7 - 164 - 1

1_ یهودیان ساکن در ایله متشکل از سه گروه بودند : تجاوزگران فاسق ، صالحان موعظه گر و نهی کننده از منکرات ، تارکان نهی از منکر

إذ قالت أمه منهم لم تعظون قوماً

مقصود از موعظه، به دلیل «الذین ینهون عن السوء» در آیه بعد، نهی از منکر است.

1_ خداوند جامعه یهود را گروه گروه کرد و در پهنه گیتی پراکنده ساخت .

وقطّعنهم فی الأرض أمماً

«أمماً» هم می تواند مفعول دوم برای «قطّعناهم» باشد، که در این صورت در «قطّعننا» معنای «تصییر» تضمین شده است، و هم می تواند حال برای ضمیر «هم» در «قطّعناهم» باشد.

3_ برخی از امت های پراکنده شده یهود، مردمی صالح و گروههایی از آنان ناصالح هستند .

منهم الصلحون و منهم دون ذلک

«دون» به معنای غیر می باشد و «ذلک» اشاره است به صالح که از «الصلحون» به دست می آید، یعنی: «منهم غیر صالحین».

4_ خداوند امت های یهود را گاهی با اعطای نعمت ها و آسایش ها و زمانی با گرفتار ساختن به سختی ها و ناخوشایندی ها آزمود .

و بلونهم بالحسنت و السيئات

مراد از ضمیر مفعولی در «بلوناهم» می تواند همه یهود، صالحان و ناصالحان، باشد و می تواند مراد از آن تنها ناصالحان ایشان باشد. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

1_ تاریخ یهود، شاهد نسلهایی دنیاگرا و معصیتکار

فخلف من بعدهم خلف ورثوا الكتب يأخذون عرض هذا الأذنی و يقولون

2_ دنیاگرایان یهود ، علی رغم ادعای اعتقاد به تورات و دسترسی به آن ، از راه های نامشروع به مال و منال دنیا چنگ می زدند .

ورثوا الکتب یاخذون عرض هذا الأذنی و یقولون سیغفر لنا

جمله «ورثوا الکتب» (تورات را به ارث بردند) اشاره به دو معنا دارد که هر دو در سرزنش دنیاگرایان یهود دخیل است: دسترسی به تورات داشتند ; مدعی اعتقاد به آن بودند.

23_ تاریخ یهود شاهد عالمانی دنیاگرا و بی تقوا*

خلف ورثوا الکتب یاخذون عرض هذا الأذنی . . . و الدار الآخره خیر للذین یتقون

جمله «ورثوا الکتب»، هم می تواند ناظر به این باشد که یهودیان مورد بحث مردمی بودند که تورات نسل به نسل به آنها رسیده و در دسترس آنان بود، و هم می تواند حاکی از آگاهی کافی آنها به تورات و محتوای آن باشد. برداشت فوق بر اساس احتمال دوم است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 170 - 4

4_ گروهی از یهودیان نسل های پیشین ، بر خلاف دنیاگرایان ایشان ، به محتوای تورات و میثاق های آن پایبند بودند و نماز را به پا داشتند .

و الذین یمسکون بالکتب و أقاموا الصلوه

ص: 129

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

9

- نحل - 16 - 118 - 2

2- تنها یهود از میان سایر امت ها ، موظف به انجام تکالیفی فزون تر و دشوارتر بودند .

و علی الذین هادوا حرّما

جار و مجرور «علی الذین» متعلق به فعل «حرّما» است و تقدیم آن بر فعل مفید حصر است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

9

- نحل - 16 - 124 - 7,8

7- اختلاف یهود درباره روز تعطیلی ، اختلافی دامنه دار و بی فرجام

و إن ربّک لیحکم بینهم یوم القیـمه فیما کانوا فیه یختلفون

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که ضمیر «فیه» به «سبت» برگردد. گفتنی است فعل مضارع «یختلفون» همراه با فعل «کانوا» دلالت بر استمرار و دوام مضمون آن دارد.

8- اختلافات یهود درباره دین حق و صراط مستقیم ، اختلافاتی دامنه دار و بی فرجام است .

و إن ربّک لیحکم بینهم یوم القیـمه فیما کانوا فیه یختلفون

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که ضمیر «فیه» به ابراهیم(ع) و دین او برگردد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

17

- زخرف - 43 - 63 - 5

5- یهودیان، گرفتار اختلافات پر دامنه مذهبی در عصر بعثت عیسی (ع)

لأُبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلَفُونَ فِيهِ

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

17

- زخرف - 43 - 64 - 3

3- یهودیان در عصر عیسی (ع)، گرفتار شرک در ربوبیت و دور ماندن از پرستش پروردگار یگانه

إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ فَاعْبُدُوهُ

از تأکید عیسی (ع) بر ربوبیت الهی، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

17

- جائیه - 45 - 17 - 14

14 - اختلاف یهود درباره رسالت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) اختلافی ریشه دار و دیرپا *

وَأَتَيْنَاهُم بَيِّنَاتٍ مِنَ الْأَمْرِ... فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

در صورتی که «الأمر» اشاره به رسالت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) داشته باشد؛ اختلاف مستمری که از «كانوا فيه يختلفون» استفاده می شود، ریشه دار بودن اختلافات آنان را درباره رسالت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) می رساند.

ص: 130

126- تبعیت از یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 145 - 15

15 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) موظف به پرهیز از پیروی یهود و نصارا و ردّ آرای نفسانی ایشان

و لئن اتبعت اهواءهم... إنک إذا لمن الظلمین

127- تبعیت یهود از شیاطین

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 102 - 12

12 - فعالیت یهودیان عصر سلیمان علیه حکومت وی ، با پیروی از افسون شیاطین *

واتبعوا ما تتلوا الشیطین علی ملک سلیمان

برداشت فوق بر این اساس است که فاعل «اتبعوا» یهودیان عصر سلیمان باشند.

128- تبعیت یهود از علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 31 - 1

1_ تسلیم و اطاعت بی چون و چرای یهود و نصارا در برابر احبار و راهبان (پیشوایان دینی) خویش

اتخذوا أحيارهم ورهبنهم أرباباً

«اتخاذ رب» کنایه از تسلیم و اطاعت بی چون و چراست.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 32 - 4

4_ اطاعت محض و تبعیت کورکورانه یهود و نصارا از احبار و راهبانشان ، در راستای مبارزه با قرآن و اسلام

اتخذوا أحيارهم ورهبنهم أرباباً .. يريدون أن يطفئوا نور الله بأفوههم

129- تبعیت یهود از ماروت

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 102 - 17

17 - یهودیان ، تعالیم هاروت و ماروت را دنبال کرده و آنها را در جهت مبارزه با پیامبر به کار گرفتند .

اتبعوا ما تتلوا .. و ما أنزل على الملكين ببابل هروت و مروت

«ما أنزل» عطف بر «ما تتلوا ..» است؛ یعنی: اتبعوا ما تتلوا الشياطين و اتبعوا ما أنزل على الملكين.

ص: 131

130- تبعیت یهود از هاروت

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 102 - 17

17 - یهودیان ، تعالیم هاروت و ماروت را دنبال کرده و آنها را در جهت مبارزه با پیامبر به کار گرفتند .

اتبعوا ما تتلوا . . . و ما أنزل علی الملکین ببابل هروت و مروت

«ما أنزل» عطف بر «ما تتلوا . . .» است؛ یعنی: اتباعوا ما تتلوا الشیاطین و اتباعوا ما أنزل علی الملکین.

131- تبلیغ یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 109 - 9

9 - تلاش تبلیغاتی یهود و نصارا علیه اسلام و قرآن

وَدَّ کثیر من أهل الکتب لو یردونکم من بعد ایمنکم کفاراً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 32 - 1,2

1_ تلاش بی امان یهود و نصارا ، با هدف خاموش کردن نور الهی (قرآن) ، با سخنان و تبلیغات خود

یریدون أن یطفئوا نور الله بأفوههم

ضمیرهای جمع در «یریدون»، «یطفئوا» و «بأفواههم» به یهود و نصارا (الذین أوتوا الكتاب) بازمی گردد. قید «بأفواههم» (با سخنان خویش) می رساند که: اهل کتاب برای انحراف افکار عمومی علیه قرآن و اسلام، دست به تبلیغات نادرست می زدند.

2_ موضع گیری ها و تبلیغات سوء یهود و نصارا، علیه اسلام به مثابه پفی ناچیز در مقابل نور فروزنده و جاودان الهی

یریدون أن یطفئوا نور الله بأفواههم

132- تبلیغ یهود علیه اسلام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 147 - 6

6 - تلاش های تبلیغی اهل کتاب (یهود و نصارا) بر ضد احکام اسلام ، ایجاد کننده زمینه های شک و تردید در اذهان مسلمانان صدر اسلام

الحق من ربک فلا تکونن من الممترین

بر حذر داشتن مسلمانان از شک و تردید، با فعل «فلا تکونن» - که مقرون به نون تأکید است - گویای این معناست که: زمینه های شک و تردید در مسلمانان به وجود آمده بود. از آیات قبل می توان فهمید که

ص: 132

مخالفت‌های اهل کتاب منشأ این تردیدها بوده است.

133- تجاوزگری یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 112 - 16، 17، 12

12_ عصیان یهود و تعدی و تجاوز مستمر آنان، موجب ذلت، درماندگی و گرفتاری آنان به غضب الهی

ضربت علیهم الدّله .. ذلك بما عصوا و كانوا يعتدون

بنابر اینکه «ذلك بما عصوا»، اشاره به ذلت و .. باشد.

16_ کفر، جنایت و تجاوز، سیره دائمی اهل کتاب (یهود)

ذلك بانّهم كانوا يكفرون بآيات الله و يقتلون .. و كانوا يعتدون

فعل مضارع پس از فعل ماضی از ماده «كَوْنُ» دلالت بر استمرار دارد.

17_ عصیان اهل کتاب (یهود) و تجاوز مداومشان، باعث کفرشان به آیات الهی و کشتن پیامبران

ذلك بانّهم كانوا يكفرون بآيات الله .. ذلك بما عصوا و كانوا يعتدون

بنابر اینکه مشارالیه «ذلك بما عصوا»، کفر به آیات الهی و کشتن پیامبران باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 146 - 9، 11، 12

9_ یهود، مردمی تجاوز پیشه بودند.

و علی الذین هادوا .. ذلك جزینهم بیغیهم

11 _ تجاوز پیشگی یهود در تاریخ، خبری راست و عین حقیقت است.

ذک جزینهم بیغیهم و انا لصدقون

12 _ حلیت نخستین برخی از حیوانات و تحریم آن به واسطه تجاوزگری بر یهودیان، خبری راست و مطابق واقع از جانب خداوند است.

علی الذین هادوا... ذک جزینهم بیغیهم و انا لصدقون

134- تجاوزگری یهود ایله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 163 - 4

4 _ یهودیان عصر بعثت آگاه به تجاوزگری همدینان یهودی خویش در ایله و سرگذشت شوم آنان

و سنلهم عن القریه التي كانت حاضره البحر

ص: 133

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 183 - 17

17 - خرافه گویی و جمود و تحجر یهود *

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهْدُ الْإِنْسَانِ الْأُولَىٰ نَسُوا مَا كَانُوا يَدْعُونَ أَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ الَّذِي يَتَذَكَّرُ فِيهِ لِقَاءَ رَبِّهِمْ وَأَنَّهُمْ كَتَبُوا عَلَيْهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَإِلَهُهُمْ إِلَهُ آبَائِهِمْ وَإِلَهُ آبَائِهِمْ إِلَهُ آبَائِهِمْ

1 - ظاهر جمله «الآن تؤمن لرسول»، این است که خداوند به ما دستور داده به کسی که فلان معجزه خاص را ندارد، ایمان نیاوریم، هر چند حقیقتاً پیامبر باشد. چون نگفتند «الآن تؤمن لمدعی الرّسالة»، و این معنا که به فرض نبوت، ایمان نیاورید اگر فلان معجزه خاص را نداشت، خرافه ای بیش نیست. 2 - بر فرض که چنین عهدی باشد، آنان باید بیندیشند که قربانی کذایی، معجزه ای است برای کشف صادق از کاذب، نه اینکه موضوعیت داشته باشد و اصرار به این معنا حاکی از جمود و تحجر یهود است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 46 - 2,3,1

1 - عالمان یهود، تحریف کننده حقایق و سخنها

من الذين هادوا يحرفون الكلم عن مواضعه

«كلم» (جمع كلمه) به معنای سخن است که به مناسبت مورد، حقایقی است که تحریف آن در گمراه ساختن مسلمانان مؤثر بوده است.

2 - تحریف و تفسیر نابجای تورات از سوی عالمان یهود *

من الذين هادوا يحرفون الكلم عن مواضعه

برخی برآنند که مراد از «الكلم» تورات است و تحریف در این آیه به معنای تفسیر غلط است و نه تغییر الفاظ و جملات؛ به دلیل «عن

مواضعه». چون با تفسیر غلط، جمله از موضع و موقعیت خود خارج می شود.

3_ تحریف و تفسیر ناصواب گفته ها، از روش های عالمان یهود برای گمراه ساختن مسلمانان

و یریدون ان تضلوا السبیل . . . من الذین هادوا یحرفون الکلم

هدف از تحریف و تفسیر ناصواب سخنان از سوی عالمان یهود، به دلیل «ان تضلوا»، گمراه ساختن مسلمانان است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 11,14,15,22,23,25,26

11_ یهودیان و منافقان شتابنده در کفر، پذیرای سخنان نادرست و سر به فرمانِ سران و عالمان تحریفگر یهود

سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخیرین لم یأتوک یحرفون الکلم

برداشت فوق بر این مبناست که «سمعون . . .»، علاوه بر توصیف یهودیان، وصف منافقان نیز باشد، و «للکذب» و «لقوم» مفعول به برای «سمعون» باشد. بنابراین معنای «سمعون للکذب» که دارای لحنی مذمت آمیز است، چنین می شود: آنان پذیرای سخنان دروغ هستند، و «سمعون لقوم ءاخیرین»، یعنی شنوای دستورات دیگران و مطیع آنانند.

ص: 134

14 _ دروغ پذیری برخی منافقان و یهودیان و پیروی آنان از عالمان تحریفگر، فلسفه نهی خداوند از تأسف پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر کفرورزی آنان

لا یحزنک الذین یسرعون . . . سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین

«سمعون» خبر برای ضمیر محذوفی است که به «الذین قالوا» و «الذین هادوا» بر می گردد (هم سمعون) و این جمله، بیانگر علت نهی خداوند از تأسف بر کفر منافقان و یهودیان است.

15 _ منافقان و یهودیان شتابنده در کفر، مردمی دروغ پرداز، جاسوس و فرمانبردار سران و عالمان تحریفگر یهود

سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین لم یأتوک یحرفون الکلم

برداشت فوق بر این مبناست که «للکذب» و «لقوم» مفعول له برای «سمعون» باشد. بنابراین «سمعون للکذب»، یعنی سخنان تو را می شنوند تا بر تو دروغ ببندند و شایعه سازی کنند و «سمعون لقوم ءاخرین»، یعنی آنان جاسوس دیگرانند و سخنان تو را برای دیگران می شنوند.

22 _ سفارش عالمان یهود به فرستادگان خویش مبنی بر پذیرش حکم پیامبر (صلی الله علیه و آله) به شرط موافقت آن با حکم تحریف شده آنان

سمعون لقوم ءاخرین لم یأتوک . . . ان اوتیتم هذا فخذوه و ان لم تؤتوه فاحذروا

«هذا» اشاره به حکمی است که عالمان یهود آن را ابراز می داشتند و جمله «یحرفون الکلم» می رساند که حکمی تحریف شده بوده است.

23 _ تثبیت حکم تحریف شده به دست عالمان یهود، هدف آنان از ارجاع داوری به رسول خدا (صلی الله علیه و آله)

ان اوتیتم هذا فخذوه و ان لم تؤتوه فاحذروا

ارجاع داوری به رسول خدا (صلی الله علیه و آله) و نپذیرفتن قضاوت آن حضرت در صورت مخالفت حکم وی با اظهارات عالمان یهود، می رساند که هدف آنان از این ارجاع تنها تلاش برای یافتن امضای حکم تحریف شده بوده است.

25 _ امتناع عالمان تحریفگر یهود از رویارویی با رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، از ترس افشای دروغ ها و تحریفهایشان *

سمعون لقوم ءاخرین لم یأتوک یحرفون الکلم من بعد مواضعه

26 _ تحریف تورات از سوی عالمان یهود با جابجایی کلمات و جملات و احکام آن

یحرفون الکلم من بعد مواضعه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 42 - 3,4

3_ عوام یهود ، قبول کننده تحریفات صورت گرفته به دست عالمان آنها *

سمعون للكذب

چنانچه «سمعون» وصف عوام یهود باشد، مراد از «کذب» به قرینه «یحرفون» تحریفاتی خواهد بود که به دست عالمان یهود صورت می گیرد و شنیدن تحریف به معنای قبول کردن آن است.

4_ نیل به متاع دنیا ، انگیزه عالمان یهود در تحریف حقایق تورات و احکام آن

یحرفون الكلم من بعد مواضعه . . . اکلون للسحت

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 75 - 7,8,9

7- تحریف معنوی تورات از سوی عالمان یهود

ص: 135

ثم يحرفونه من بعد ما عقلوه

تناسب مسائل یاد شده در آیه مورد بحث با عالمان و نیز طایفه مقابل آنان، یعنی «أمیون» - که در آیه 78 بیان شده - دلالت بر این دارد که: مراد از «فریق منهم» عالمان بنی اسرائیل و یهود می باشد. «من بعد ما عقلوه» (پس از آنکه کلام خدا را می فهمیدند تحریفش می کردند) اشاره به آن دارد که مراد از تحریف، تحریف معنوی است.

8 - عالمان یهود از روی عمد و با آگاهی و توجه، سخنان خدا را تحریف می کردند .

ثم يحرفونه من بعد ما عقلوه و هم يعلمون

برداشت فوق بر این اساس است که مفعول «يعلمون» تحریف کلام خدا باشد؛ یعنی: «و هم يعلمون أنهم يحرفونه». احتمالات دیگری نیز گفته شده که به برخی از آنها اشاره خواهد شد.

9 - تحریف کلام الهی از سوی عالمان یهود، دلیل نبود زمینه های ایمان در آنان

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم وقد كان فريق منهم . . . من بعد ما عقلوه

جمله حالیه «وقد كان . . .» بیانگر علتی برای نفی امید از ایمان آوردن یهود است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 79 - 5,7,10

5 - گروهی از عالمان یهود، افکار تحریر یافته خویش را حقایقی (معارف، احکام و . . .) از جانب خدا قلمداد نموده، به مردم ارائه می کردند .

فويل للذين يكتبون الكتب بأيديهم ثم يقولون هذا من عند الله

«بأيديهم» (با دستهای خود)، تأکید بر این است که عالمان یهود آنچه را به عنوان کتاب الهی می نوشتند، ساخته و پرداخته خود آنان بود، همانند جمله های «يقولون بأفواههم» و «نظرته بعینی . . .» و . . .

7 - عوام یهود، خریداران تحریف ها و بدعت های عالمانشان

ليشتروا به ثمنًا قليلا

10 - عالمان تحریفگر و بدعتگذار یهود، زمینه سازان گمراهی مردم خویش

ثم يقولون هذا من عند الله ليشتروا به ثمناً قليلاً

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فیش

5

- انعام - 6 - 91 - 16

16_ عالمان يهود با پنهان کردن بسیاری از معارف تورات آن را تحریف کردند.

تجعلونه قراطيس تبادونها و تخفون كثيرا

کتمان بسیاری از نوشته های تورات از دید و اطلاع مردم طبیعتاً منجر به فراموش شدن آن قسمتها می شود و در نتیجه کتاب آسمانی به شکل ناقص در اختیار مردم قرار می گیرد که این خود نوعی تحریف است.

137- تحریفگری یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فیش

1

- بقره - 2 - 75 - 12

ص: 136

12 - گروهی از یهودیان، قرآن (کلام خدا) را می شنیدند، آن را به خوبی می فهمیدند و به تحریف معانی و مفاهیم آن اقدام می کردند .

وقد كان فريق منهم يسمعون كلم الله ثم يحرفونه من بعد ما عقلوه

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که مراد از «کلام الله» در آیه مورد بحث، قرآن باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 136 - 5

5 - یهود و نصارا، آیین الهی خویش را تحریف کرده، احکام و معارف الهی را با امور غیر دینی آمیخته بودند .

قولوا ءامنا بالله .. و ما اوتى موسى و عيسى

چون خطاب آیه، به یهود و نصاراست و آنان خویشتن را پیروان حضرت موسی و عیسی می شمردند، مقتضای کلام این بود که به جای «و ما اوتی موسی و عیسی» گفته شود «و ما اوتیتم». این جایگزینی اشاره به این نکته دارد که: احکام و معارفی که بر موسی و عیسی (ع) نازل شد، همانی نیست که در اختیار یهود و نصاراست.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 140 - 6

6 - تحریف تاریخ انبیا از سوی یهود و نصارا

أم تقولون إن إبراهيم وإسماعيل .. كانوا هوداً أو نصرى

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

11 - یهود و نصارا آیین الهی خویش را با آرای بر خاسته از هوا های نفسانی ، آمیخته بودند .

و لئن اتبعت اهواءهم

مقصود از «اهواءهم» (آرای برخاسته از هواهای نفسانی) آیین و مرام دینی یهود و نصارا است؛ زیرا مبارزه آنان با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اهل ایمان بر سر باورها و احکام دینی بوده است و از آنجا که آیین اهل کتاب، آیینی الهی بوده ولی در آیه شریفه از آن به هواهای نفسانی تعبیر شده، برداشت فوق به دست می آید.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 77 - 4

4_ عالمان یهود ، دارای اهداف دنیوی در کتمان و تحریف عهد خدا (حقایق مربوط به پیامبر (صلی الله علیه و آله))

انّ الذین یشترون بعهد اللّٰه و ایمانهم

با توجه به شأن نزول، مقصود از «عهد الله»، حقایق مربوط به پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در تورات است که به دست عالمان یهود تحریف گشته.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 94 - 1

1_ ادعای یهود مبنی بر تحریم برخی از خوردنی ها افترای آنان بر خداوند

کل الطعام کان . . . فمن افتری علی اللّٰه الکذب

ص: 137

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 46 - 19, 22, 4

4_ تحریف و تحلیل ناصواب گفته ها ، نمونه ای از دشمنی یهود با مسلمانان

و الله اعلم باعدانکم . . . یحرفون الکلم عن مواضعه

جمله «یحرفون . . .» پس از بیان دشمنی یهود، به منزله دلیل و نشانه ای برای اثبات عداوت عالمان یهود نسبت به مسلمانان است.

19_ یهودیان تحریفگر_ به پندار خیر و صلاح خویش_ در صدد آزار رساندن به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و ضربه زدن به اسلام بودند

من الذین هادوا . . . لکان خیراً لهم و اقوم

22_ تحریفگری ، استهزا و طعن یهود نسبت به اسلام و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، نمودی از کفر آنان

من الذین هادوا یحرفون . . . سمعنا و عصینا . . . لعنهم الله بکفرهم

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 13 - 11

11_ تحریف تورات ، توسط بنی اسرائیل (یهود)

یحرفون الکلم عن مواضعه

«کلم» جمع «کلمه» به معنای سخن است و مصداق بارز و مورد نظر آن، تورات می باشد. گفتنی است که مراد از بنی اسرائیل، به قرینه آیه بعد، یهودیان هستند.

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 17,45

17 - شایعه سازی برخی از منافقان و یهودیان و جاسوسی آنان برای تحریفگران یهود ، فلسفه بازداشتن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از اندوه بر کفرورزی آنان

لایحزنک الذین یسرعون . . . سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین

45 - پیشتازی در کفر ، تحریفگری ، دروغپردازی و جاسوسی ، نمودی از خواری و رسوایی منافقان و یهودیان در دنیا

یسرعون فی الکفر . . . لهم فی الدنیا خزی

رسوایی یهودیان و منافقان، که «لهم فی الدنیا خزی» بیانگر آن است، می تواند همان رذایلی باشد که در آیه مطرح شده است. زیرا این رذایل یا خود رسوایی است و یا موجب رسوایی انسان در جامعه خواهد شد.

138- تحریم حلالها بر یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

9

- نحل - 16 - 118 - 14

ص: 138

139- تحریم حیوانات در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 146 - 5,12

5- تحریم کامل برخی از حیوانات و تحریم بخشهایی از گاو و گوسفند بر یهود، سزای تجاوزگری آنان بود.

و علی الذین هادوا حرمننا .. ذلک جزینهم بیغیهم

«بغی» به معنای تجاوز و تعدی است. (لسان العرب).

12- حلیت نخستین برخی از حیوانات و تحریم آن به واسطه تجاوزگری بر یهودیان، خبری راست و مطابق واقع از جانب خداوند است.

علی الذین هادوا .. ذلک جزینهم بیغیهم و انا لصدقون

140- تداوم اختلاف یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

9

- نحل - 16 - 124 - 7,8

7- اختلاف یهود درباره روز تعطیلی، اختلافی دامنه دار و بی فرجام

و إن ربک لیحکم بینهم یوم القی-مه فیما کانوا فیه یختلفون

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که ضمیر «فیه» به «سبت» برگردد. گفتمی است فعل مضارع «یختلفون» همراه با فعل «کانوا» دلالت بر استمرار و دوام مضمون آن دارد.

8- اختلافات یهود درباره دین حق و صراط مستقیم، اختلافاتی دامنه دار و بی فرجام است.

و إن ربک لیحکم بینهم یوم القی-مه فیما کانوا فیه یختلفون

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که ضمیر «فیه» به ابراهیم(ع) و دین او برگردد.

141- تداوم یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 55 - 12

12 _ تداوم یهودیت و نصرانیت تا قیامت

و جعل الذین اتبعوک فوق الذین کفروا الی یوم القیمه

بنابراینکه مراد از «الذین کفروا»، یهود باشد که نتیجه اش بقای هر دو دین خواهد بود.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 14 - 13

13 _ بقای یهودیان تا روز قیامت

فاغرینا بینهم العداوه و البغضاء الی یوم القیمه

ص: 139

برداشت فوق بر این مبناست که ضمیر در «بینهم» به یهود و نصارا برگردانده شود.

142- ترس علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 25

25_ امتناع عالمان تحریفگر یهود از رویارویی با رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، از ترس افشای دروغ ها و تحریفهایشان *

سمعون لقومء اخرین لم یأتوک یحرفون الکلم من بعد مواضعه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 44 - 22

22_ عالمان یهود در عصر بعثت، بیمناک از مردم خویش در حکم و قضاوت بر اساس تورات

و الرینیون و الاحبار بما استحفظوا من کتب الله .. فلا تخشوا الناس

143- ترس یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

19

- جمعه - 62 - 7 - 1

1 - یهود، قومی هراسان از مرگ و غیر مشتاق برای لقای الهی

و لا یتمتونه أبداً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 96 - 3,4

3- روش و منش یهود، نمایانگر حرص شدید آنان بر زندگانی دنیا و ترس از مرگ است.

و لتجدنهم أحرص الناس على حيوة

«لتجدن» مرکب از فعل تجد (می یابی)، لام قسم و نون تأکید است؛ یعنی، البته و بدون هیچ تردید می یابی که یهود حریص ترین مردمند. تأکید بر اینکه مخاطب، دلبستگی یهود را بر زندگی دنیا می یابد، گویای این معناست که عملکرد یهود نمایانگر علاقه شدید آنان به حیات دنیا است.

4- نمایان بودن علاقه یهود به زندگی دنیا، مانع آنان از اظهار اشتیاق به حیات اخروی و تظاهر به نهراسیدن از مرگ

و لتجدنهم أحرص الناس على حيوة

جمله «لتجدنهم . . .» استشهادی است برای جمله «لن یتمنوه»؛ یعنی، این حقیقت که یهود تمنای مرگ و رسیدن به آخرت را ندارند، از زندگی آنان به خوبی معلوم می شود؛ به گونه ای که حتی خود آنان نیز نمی توانند

ص: 140

آن را انکار کنند.

145- ترس یهود بنی قریظه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

14

- احزاب - 33 - 26 - 7، 6، 3

3- دل های یهودیان بنی قریظه ، آکنده از ترس و وحشت از مسلمانان مدینه شده بود .

وقذف فی قلوبهم الرعب

«رعب» در لغت، بریدن و لاعلاج شدن ناشی از ترسی است که همه جان را فراگرفته است (مفردات راغب).

6- خداوند ، بر دل های یهود بنی قریظه ، ترس و وحشت افکند .

وقذف فی قلوبهم الرعب

7- چیره شدن ترس بر یهود بنی قریظه ، موجب شد که آنان ، بدون هیچ گونه زحمتی از قلعه های مستحکم خارج شوند . *

وأنزل الذین ظ_هروهم . . . وقذف فی قلوبهم الرعب

ممکن است _ چنان چه در کتاب های سیره و تاریخ آمده است _ واقعیت امر، چنین باشد که بر یهودیان، ترس چیره شد و باعث گردید که آنها، از قلعه های مستحکم خود بیرون بیایند و به راحتی در دست رس سپاه مسلمانان قرار بگیرند. بنابراین، ذکر «أنزل» پیش از «قذف» ممکن است به خاطر اهمیت خارجی آن باشد.

12- چیره شدن ترس بر سپاه یهود بنی قریظه ، باعث از بین رفتن توان رزمی آنان شد و به راحتی ، به دست مسلمانان مدینه ، شکست خوردند .

وقذف فی قلوبهم الرعب فریقاً تقتلون و تأسرون فریقاً

146- ترک احتیاج با یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- انعام - 6 - 91 - 24

24 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) موظف به ترک مباحثه و احتجاج با یهود، بیش از مقدار بیان شده در این آیات بوده است.

قل الله ثم ذرهم فی خوضهم یلعبون

آیه مورد بحث خود در مقام احتجاج با یهود است و جمله ذیل آیه (ثم ذرهم)، دستور به ترک احتجاج می دهد. مقتضای جمع بین این دو فراز، آن است که احتجاج باید در حد مذکور باشد و بیش از آن نباید به آن پرداخته شود.

147- ترک دوستی با یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 51 - 12

ص: 141

12_ لزوم قطع پیوند ، با کسانی که رابطه دوستی با یهود و نصارا برقرار می سازند .

لاتتخذوا اليهود والنصرى أولياء .. و من يتولهم منكم فانه منهم

جمله «فانه منهم» می رساند که هر مسلمانی که پذیرای ولایت یهود و نصارا باشد و یا با آنان روابط دوستانه برقرار کند، از زمره آنان خواهد بود و جمله «ولاتتخذوا ..» دلالت می کند که نباید با وی رابطه دوستی داشت.

148- تعالیم آسمانی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مانده - 5 - 68 - 9

9_ نزول فرمان ها و معارف الهی بر یهود و نصارا، علاوه بر تورات و انجیل

حتى تقيموا التوریه والانجيل و ما انزل اليكم من ربكم

149- تعالیم انبیای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مانده - 5 - 46 - 3

3_ بقای نشانه ها و آیین پیامبران یهود تا زمان بعثت عیسی (ع)

وققینا علی ءاثرهم بعیسی ابن مریم

«ءاثرهم» می رساند که شریعت و آثاری از پیامبران پیشین باقی بوده است.

150- تعالیم دین یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 161 - 8

8_ اعتبار مالکیت خصوصی در آئین یهود

و أكلهم أموال الناس بالباطل

برداشت فوق بر این اساس است که مراد از «اموال الناس» ثروتهای شخصی مردم باشد.

151- تعجب یهود دوران مریم (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

10

- مریم - 19 - 29 - 5,6

5- مردم ، از واگذارشدن پاسخ اتهامات از سوی مریم (س) به نوزادش عیسی (ع) ، شگفت زده شده و آن را باور نکردند .

ص: 142

فأشارت إليه قالوا كيف نكلم من كان في المهد صبياً

استفهام در آیه انکاری است. این انکار را چندین تأکید نیز همراهی می کند: 1) فعل «کان» که در این موارد بر ماضی دلالت ندارد، بلکه استقرار و ثبوت را می فهماند؛ 2) قید «فی المهد» که نشانه ناتوانی عیسی (ع) از هرگونه حرکتی است؛ 3) قید «صبياً» که با وجود «فی المهد» نیازی به آن نبود، ولی گویندگان آن را به منظور تأکید انکار و تعجبشان افزودند.

6- زبان گشودن کودکی آرمیده در گهواره و تشریح ماجرای میلاد خویش ، برای قوم مریم قابل تصور نبود .

كيف نكلم من كان في المهد صبياً

«مهد» گهواره یا هر مکان دیگری است که برای آرمیدن کودک اختصاص یابد.

152- تعصب یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 120 - 7

7 - تعصب بی منطق یهود و نصارا در دفاع از آیین خویش و مقاومت در برابر اسلام

ولن ترضی عنک الیهود ولا النصری حتی تتبع ملتهم . . . ولن اتبع اهلهم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 50 - 15

15 - وابستگی و تعصب یهود ، نسبت به قوانین اجتماعی و دینی خویش

ولا حلّ لکم . . . فاتقوا الله و اطیعون

امر به تقوا و اطاعت پس از عنوان کردن تغییر برخی احکام، بیانگر انتظار جبهه گیری و تعصب یهود در قبال احکام جدید است.

153- تعطیلی در یهود

1- تعیین روز شنبه به عنوان روز تعطیلی، تکلیفی مختص یهود

إنما جعل السبت علی الذین اختلفوا فیه

«سبت» از نظر ریشه لغوی به معنای «قطع» است و مقصود از آن در این آیه، تعطیلی روز شنبه برای یهود است؛ چون در روز تعطیلی تمامی کارها و تلاشها قطع می شود.

7- اختلاف یهود درباره روز تعطیلی، اختلافی دامنه دار و بی فرجام

وإن ربک لیحکم بینهم یوم القیـمه فیما کانوا فیه یختلفون

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که ضمیر «فیه» به «سبت» برگردد. گفتنی است فعل مضارع «یختلفون» همراه با فعل «کانوا» دلالت بر استمرار و دوام مضمون آن دارد.

154- تقوای علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 44 - 31، 33

31_ احبار و ربانیون، عالمانی خداترس، بی طمع و دل بریده از دنیا

الربنیون و الاحبار .. فلا تخشوا الناس و اخشون

33_ پیامبران، ربانیون و احبار، الگوهای خداترسی و بی پروایی از مردم برای قضاوت بر اساس احکام الهی

یحکم بها النبیون .. فلا تخشوا الناس و اخشون

155- تکالیف شاق یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 157 - 22

22_ یهود و نصارا در قبل از اسلام، مبتلا به تکالیفی مشقتبار و گرفتار در دام خرافات و بدعت های فراوان دینی بودند.

و یضع عنهم إصرهم و الأغلال التي كانت عليهم

جمع آوردن «اغلال» حکایت از گستردگی بدعتها و خرافات دارد.

156- تکالیف یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

8

14_ همه انسان ها از هر گروه و طایفه (مشرکان ، یهود ، نصارا و . . .) وظیفه دار ایمان به قرآن

و من یکفر به من الأحزاب فالنار موعده

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

9

- نحل - 16 - 124 - 1,2

1- تعیین روز شنبه به عنوان روز تعطیلی ، تکلیفی مختص یهود

إنما جعل السبت علی الذین اختلفوا فیه

«سبت» از نظر ریشه لغوی به معنای «قطع» است و مقصود از آن در این آیه، تعطیلی روز شنبه برای یهود است؛ چون در روز تعطیلی تمامی کارها و تلاشها قطع می شود.

2- قانون تعطیلی روز شنبه حکمی علیه یهودیان ، به جرم اختلافشان درباره دین توحیدی ابراهیم (ع) بود .

إنما جعل السبت علی الذین اختلفوا فیه

آیه شریفه، پاسخی است از این سؤال که: در دین ابراهیم(ع) و ادیان پس از آن حضرت، روز جمعه به عنوان روز تعطیل تعیین شده بود، پس چرا در دین یهود روز شنبه اعلان شد؟ پاسخ این است که: این حکم مختص به

ص: 144

یهودیان بود که به جرم اختلافشان در دین ابراهیم(ع) وضع گردید. گفتنی است ضمیر «فیه» به حضرت ابراهیم(ع) با تقدیر مضاف؛ یعنی، ملته باز می گردد.

157- تکبر یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 80 - 4

4- یهود، مردمی خودخواه، مغرور و خودبرتربین

وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدودة

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 94 - 3

3- قوم یهود، مردمی نژادگرا و خودبرتربین

إن كانت لكم الدار الآخرة .. خالصه من دون الناس

158- تکذیبگری یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

19

- جمعه - 62 - 5 - 6

6- قوم یهود، تکذیب کنندگان آیات الهی (قرآن)

بئس مثل القوم الذين كذبوا بآيات الله

159- تکلیف یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 2

2- یهودیان ، در گستره دعوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) قرار دارند و موظف به پذیرش اسلام و ایمان به قرآن هستند .

و إذا قيل لهم ءامنوا بما أنزل الله

160- تلاش یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 135 - 1

1 - هر یک از یهود و نصارا ، در تلاش برای گرایش دادن مسلمانان به آیین خویش

ص: 145

وقالوا كونوا هوداً أو نصرى تهتدوا

از آن جا که یهود و نصارا یکدیگر را هدایت یافته نمی دانند، معلوم می شود: جمله «قالوا . . .» دارای «لفّ اجمالی» بوده و حاکی از دو جمله است؛ یعنی: قالت الیهود كونوا هوداً تهتدوا و قالت النصرى كونوا نصرى تهتدوا». مخاطبان جمله فوق به دلیل آیه بعد، مسلمانان هستند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 145 - 9

9 - تلاش یهود و نصارا در باز گرداندن پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان از کعبه به قبله خویش

و ما أنت بتابع قبلتهم . . . و لئن اتبعت اهواءهم

تأکید جمله «و لئن اتبعت . . . إنک لمن الظالمین» با لام قسم (لئن) حرف تأکید (إن) و لام تأکید در (لمن) بیانگر آن است که: اهل کتاب برای گرایش دادن پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان به قبله خویش، تلاشی پی گیر داشته و زمینه های آن را ایجاد کرده بودند. از مصداقهای «اهواءهم» به قرینه جمله های پیشین، تبعیت از قبله اهل کتاب است.

161- تملک اموال یهود بنی قریظه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

14

- احزاب - 33 - 27 - 9، 2، 1

1 - سرزمین ها و خانه ها و مال های یهود بنی قریظه ، در غزوه بنی قریظه ، به تملک مسلمانان درآمد .

و أورثکم أرضهم و دی رهم و أموالهم

2 - خداوند فراهم آورنده زمینه تملک اموال و خانه و سرزمین یهود بنی قریظه برای مسلمانان مدینه

و أورثکم أرضهم و دی رهم و أموالهم

9- قدرت مطلق خداوند ، عامل فروپاشی یهود بنی قریظه و به ارث رسیدن اموال و خانه ها و سرزمین شان به مسلمانان مدینه بود .

و أنزل الذین ظهروهم من أهل الکتب . . . و أورثکم أرضهم ... و كان الله علی کلّ ش

162- تملک خانه های یهود بنی قریظه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

14

- احزاب - 33 - 27 - 9، 1، 2

1 - سرزمین ها و خانه ها و مال های یهود بنی قریظه ، در غزوه بنی قریظه ، به تملک مسلمانان درآمد .

و أورثکم أرضهم و دیـرهم و أموالهم

2 - خداوند فراهم آورنده زمینه تملک اموال و خانه و سرزمین یهود بنی قریظه برای مسلمانان مدینه

و أورثکم أرضهم و دیـرهم و أموالهم

9- قدرت مطلق خداوند ، عامل فروپاشی یهود بنی قریظه و به ارث رسیدن اموال و خانه ها و سرزمین شان به مسلمانان مدینه بود .

ص: 146

و أنزل الذين ظهروهم من أهل الكتـب . . . وأورثكم أرضهم ... و كان الله على كل ش

163- تملك سرزمین یهود بنی قریظه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

14

- احزاب - 33 - 27 - 9, 3, 2, 1

1 - سرزمین ها و خانه ها و مال های یهود بنی قریظه ، در غزوه بنی قریظه ، به تملک مسلمانان درآمد .

و أورثکم أرضهم و دیـرهم و أموالهم

2 - خداوند فراهم آورنده زمینه تملک اموال و خانه و سرزمین یهود بنی قریظه برای مسلمانان مدینه

و أورثکم أرضهم و دیـرهم و أموالهم

3 - وعده خداوند به مسلمانان مدینه برای تصاحب سرزمین هایی علاوه بر سرزمین یهود بنی قریظه که هیچ گاه برای تملک آنها ، اقدامی صورت نمی دادند .

و أورثکم . . . و أرضاً لم تطئوها

«وطئ» به معنای «گرفتن به شدت و زور» است. مراد از «و أرضاً لم تطئوها» _ به رغم ماضی بودن «لم تطئوها» _ سرزمینی است که در آینده به دست مسلمانان می افتاد. آوردن فعل ماضی، یا برای قطعی بودن آن است و یا به دلیل عطف به فعل محذوفی مانند «یورثکم» می باشد.

9 - قدرت مطلق خداوند ، عامل فروپاشی یهود بنی قریظه و به ارث رسیدن اموال و خانه ها و سرزمین شان به مسلمانان مدینه بود .

و أنزل الذين ظهروهم من أهل الكتـب . . . وأورثكم أرضهم ... و كان الله على كل ش

164- تناقض در عقیده یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 91 - 6

6 - گفتار یهود زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) مبنی بر نازل نشدن وحی بر بشر، در تناقض با عقیده آنان در مورد نبوت موسی (ع) و نزول وحی بر آن حضرت بود.

إذ قالوا ما أنزل الله على بشر من شيء قل من أنزل الكتب الذي جاء به موسى

165- توبیخ یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 65 - 8

8 - توبیخ اهل کتاب (یهود و نصارا) به خاطر عدم تعقل آنان در منسوب کردن حضرت ابراهیم (ع) به یهودیت و نصرانیت

یا اهل الكتاب... افلا تعقلون

ص: 147

166- توجیه گری علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 6

6- ناتوانی مسلمانان از احتجاج علیه یهود در پیشگاه خدا ، توجیه عالمان یهود برای بازداری مردم خویش از بازگویی و نشر صفات پیامبر موعود

أتحدثونهم بما فتح الله عليكم ليحاجوكم به عند ربكم

167- تورات در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 44 - 3

3_ تورات ، مرجع و پایه قضاوت های پیامبران در بین یهود

يحكم بها النبيون الذين اسلموا للدين هادوا

168- تورات و یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 93 - 7,9

7_ پیشنهاد پیامبر (صلی الله علیه و آله) به یهودیان برای ارائه شاهی از تورات ، بر صدق ادعای خویش در تحریم برخی خوردنیها

قل فأتوا بالتوریه فاتلوها ان کنتم صادقین

9_ پنهان کردن تورات ، توسط یهودیان *

قل فأتوا بالتوریه فاتلوها

دعوت به آوردن تورات و تلاوت آن، این را گوشزد می کند که آنها تورات را از دسترس مردم خارج کرده بودند.

169- توطئه علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 52 - 7

7_ همسویی اهل کتاب (علمای یهود) با کافران و مشرکان ، تلاشی برای فراهم آوردن نیرو و یاور علیه مسلمانان *

الم تر الی الذین . . . و یقولون للذین کفروا . . . فلن تجد له نصیراً

ص: 148

جمله «فلن تجد له نصيراً» پس از بیان همسویی یهود با مشرکان، می تواند بیانگر این معنا باشد که یهودیان به منظور یاری طلبی علیه مسلمانان، با مشرکان همسو شدند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 24

24_ تحریکات پشت پرده عالمان یهود علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اسلام

سمعون لقوم آخرین لم یأتوک .. ان اوتیتم هذا فخذوه و ان لم توتوه فاحذروا

170- توطئه یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 4

4- یهودیان عصر بعثت دارای جلسات سری و مخفیانه برای توطئه چینی علیه اسلام

و إذا خلا بعضهم إلى بعض

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 72 - 7, 4, 3

3_ اظهار ایمان در ابتدای روز و کفر در انت های آن ، حيله یهود برای متزلزل ساختن مؤمنان

وقالت طائفه .. لعنهم یرجعون

مفسرین طبق شأن نزول، آیه را حمل بر یهودیان کرده اند.

4_ خداوند ، رسواگر یهود با افشای توطئه آنان در جهت متزلزل ساختن مؤمنان

وقالت طائفه .. لعَلَّهم يرجعون

7_ یهود ، آنچه را در اوّل روز بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) نازل شده بود (قبله بودن بیت المقدّس) ، پذیرفتند و به آنچه در انت های روز نازل شده بود (قبله بودن کعبه) ، کفر ورزیدند تا مؤمنان را گمراه سازند .

وقالت طائفه .. لعَلَّهم يرجعون

برخی از مفسران برآنند که «وجه النهار» و «آخره» متعلق به «انزل» است ؛ و سیاق آیه می رساند که مراد از «الذی»، حکمی خاص است ؛ برخی روایات دلالت دارد که آن حکم خاص، تغییر قبله بوده است که پیامبر (صلی الله علیه و آله) در عصرگاهی مأمور شد نماز را به سوی کعبه بخواند و قبله مسلمانان را که تا صبحگاه آن روز، بیت المقدس بوده است تغییر دهد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 73 - 12، 4، 3

3_ نگرانی علمای یهود ، از افشای توطئه آنان علیه اسلام

وقالت طائفه من اهل الكتاب .. و لا تؤمنوا الا لمن تبع دينكم

نهی عالمان یهود از اعتماد به غیر همکیشان، پس از طرح توطئه علیه مسلمانان، بیانگر نگرانی آنان از افشای توطئه می باشد.

ص: 149

4_ نهی علمای یهود پیروان خویش را از بازگویی توطئه شان علیه اسلام، مگر در میان همکیشان خود

وقالت طائفه .. امنوا بالذی ... و لا تؤمنوا الا لمن تبع دینکم

12_ افشای توطئه علمای یهود علیه مسلمانان، از جانب خداوند

و لا تؤمنوا الا لمن تبع دینکم .. او یحاجوکم عند ربکم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 99 - 5

5_ کوشش یهود در تفرقه افکنی میان مؤمنان

قل یا اهل الکتاب لم تصدّون .. من امن

برخی از مفسران برآنند که آیه درباره یهود نازل شده است، که سعی در اختلاف افکنی بین اوس و خزرج را داشتند. (مجمع البیان ج 2).

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 100 - 6

6_ تبانی و تلاش یهودیان برای برانگیختن نزاع های قومی زمان جاهلیت، میان اهل ایمان (اوس و خزرج)

یا ایها الذین امنوا ان تطیعوا

شاش بن قیس یهودی از وحدت مؤمنان (اوس و خزرج) به خشم آمد و فردی یهودی را مأمور کرد تا فتنه های جاهلیت را میان آنها برانگیزاند. (المیزان، ج 3).

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- آل عمران - 3 - 181 - 14

14 - یهود ، در صدد قتل پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) *

و قتلهم الانبیاء بغیر حقّ

برداشت فوق، توجیهی است برای نسبت دادن قتل انبیا به یهود زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله). یعنی از اینکه کشتن پیامبران به آنان نسبت داده شده، معلوم می گردد که آنان در صدد قتل پیامبرند؛ چرا که وی به منزله همه پیامبران است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 46 - 12

12 - یهود ، در صدد وارد ساختن ضربه به اسلام

و طعنأ فی الدین

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 160 - 6

6 - تلاش مداوم و پیگیری یهود در جهت بازسازی انسان ها از راه خدا

و بصدّهم عن سبیل اللّٰه کثیراً

برداشت فوق بر این اساس است که «کثیراً» صفت برای مفعول مطلق (صدّاً) محذوف باشد؛ بر این مبنا مفعول

ص: 150

به کلمه ای همانند «الناس» در تقدیر است، یعنی «و بصدّهم الناس عن سبیل اللّٰه صدّاً کثیراً».

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 42 - 14، 12

12_ یهودیان، در اندیشه آسیب رسانی به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در صورت اعراض آن حضرت از داوری بین آنان

وإن تعرض عنهم فلن يضروك شيئاً

14_ نوید خداوند به مصونیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) از توطئه های یهودیان به خاطر ترک داوری بین آنان

وإن تعرض عنهم فلن يضروك شيئاً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 49 - 13

13_ تلاش مودیان و فریبکارانه اهل کتاب (یهود)، برای بازداشتن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از حکم و داوری بر اساس قرآن

واحذرهم ان يفتنوك عن بعض ما أنزل الله إليك

چون «یفتنوک» به «عن» متعدی شده است علاوه بر بازداشتن و گمراه ساختن، معنای خدعه و نیرنگ نیز در آن اشراب شده است؛ یعنی مبادا تو را با نیرنگ از احکام الهی بازدارند و گمراه سازند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 50 - 2

2_ بسیاری از مسیحیان و یهودیان ، در صدد جایگزینی گرایش ها و قوانین جاهلی به جای احکام و قوانین الهی

افحکم الجهلیه ییغون

«بغی»، به معنای طلب کردن است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 31

31_ خداوند ، حامی مؤمنان ، در برابر توطئه های یهودیان و دشمنان دین

كلما اوقدوا ناراً للحرب اطفأها الله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- مجادله - 58 - 14 - 2

2- اتحاد و همدستی منافقان با یهودیان علیه اسلام و مسلمین

ألم تر إلى الذين تولّوا قوماً غضب الله عليهم

دوستی میان منافقان و یهودیان _ که مورد غضب خدا هستند _ جنبه عاطفی نداشت؛ بلکه سیاسی و عقیدتی بوده است.

ص: 151

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 4 - 13

13_ تهدید شدن اهل کتاب (یهود و نصارا) به عذاب سخت الهی ، در صورت کفر به آیات خداوند ، قرآن ، تورات و انجیل

نَزَّلَ عَلَيْكَ .. انّ الَّذينَ كفروا ... لهم عذاب شديد

از شأن نزول به دست می آید که مورد آیه، اهل کتابند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 12 - 6

6_ تهدید شدن یهود به هزیمت و شکست ، پس از پیروزی مسلمین در جنگ بدر

قل للَّذينَ كفروا ستغلبون

در شأن نزول آیه آمده است که آیه شریفه بعد از جنگ بدر _ آنگاه که رسول خدا از آن جنگ به طرف بنی قینقاع بازمی گشتند _ نازل شده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 154 - 1، 2

1_ خداوند ، با برافراشتن کوه طور بر سر یهود به منظور تهدید آنان ، از ایشان پیمان گرفت .

و رفعنا فوقهم الطور بميثقهم

«طور» علم است برای کوهی مخصوص و گفته شده «طور» به معنای مطلق کوه است (مفردات)، بآء در «بمیتقهم» سببیه است و بدیهی است که خود میثاق نمی تواند دلیل و سبب باشد بر اینکه خداوند کوه طور را بر سر آنان برافرازد. بنابراین می توان گفت گرفتن میثاق علت برای برافراشتن کوه طور بوده است.

2_ یهود، مردمانی طغیانگر که جز با تهدید، در برابر حق تسلیم نمی شدند.

و رفعنا فوقهم الطور بميثقهم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

17

- جاثیه - 13 - 17 - 45

13 - تهدید یهود از سوی خداوند، به خاطر اختلاف های مغرضانه و جاه طلبانه آنان در امر رسالت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) *

بَيْنَ تِمْ مِنْ الْأَمْرِ . . . إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

19

- جمعه - 6 - 8 - 62

6 - تهدید یهودیان از سوی خداوند، به فرجام بد و ناگوار اخرویشان

إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفَرَّوْنَ مِنْهُ . . . فَيَنْبِتْكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ص: 152

172- تهمت مسیحیان به یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 113 - 14

14 - اتهام هریک از یهود و نصارا به یکدیگر (بی پایه و اساس بودن آیین یکدیگر) اتهامی جاهلانه است .

و قالت الیهود لیست النصری . . . کذلک قال الذین لایعلمون

برداشت فوق از تشبیه سخن یهود و نصارا به گفته جاهلان، استفاده شده است.

173- تهمت های یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 99 - 2

2 - یهودیان ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را به نداشتن دلیل و برهانی روشن بر حقانیت رسالتش متهم می کردند .

و لقد أنزلنا إلیک آیت بینت

معمولا بیان جمله با تأکید حکایت از آن دارد که مخاطبان، مضمون آن جمله را مورد تردید قرار داده یا انکار می کنند و از آن جا که جمله «و لقد أنزلنا . . .» با حرف لام - که حاکی از قسم مقدر است - و نیز با حرف «قد» تأکید شده معلوم می شود که یهودیان مخاطب آیه، مضمون جمله فوق را مورد تردید و یا انکار قرار می دادند.

174- تهمت یهود به مسیحیان

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

14 - اتهام هریک از یهود و نصارا به یکدیگر (بی پایه و اساس بودن آیین یکدیگر) اتهامی جاهلانه است .

وقالت اليهود لیست النصری . . . کذلک قال الذین لایعلمون

برداشت فوق از تشبیه سخن یهود و نصارا به گفته جاهلان، استفاده شده است.

175- نهتهای یهود دوران مریم (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

10

- مریم - 19 - 27 - 3

3- مردم با دیدن مریم (س) همراه کودک خویش، بدون پرس و جو او را به زنا متهم کردند .

فأنت به قومها تحمله قالوا یـمریم لقد جنّت شیئاً فریاً

«فریاً» صفت مشبیه به معانی «سنگین و بزرگ» و «شگفت» و «کار بی سابقه» آمده و از ریشه «فری» به معنای قطع گرفته شده است؛ به این تناسب که چنین عملی قطع روند گذشته است. در هر صورت مراد کسانی که این سخن را به مریم (س) گفتند، اتهام زنا و خلاف بوده است.

ص: 153

6- مردم بیت المقدس ، مریم (س) را به زنا متهم کردند .

و ما كانت أمك بغياً

«بغی»، یعنی زن بدکاره (قاموس). مردم گرچه مریم(س) را صریحاً به زنا متهم نکردند، ولی با کنایه این کار را انجام دادند. جمله «و ما كانت...» (مادرت بدکاره نبود)، یعنی تو این چنین هستی.

176- جادوگری یهود

11 - گروهی از یهودیان به آموختن سحر های تعلیم داده شده از سوی شیاطین روی آورده و به جادوگری پرداختند .

واتبعوا ما تتلوا الشیطین

ضمیر در «اتبعوا» به «فریق من الذین أوتوا الكتاب» در آیه قبل بر می گردد.

13 - یهودیان برای مبارزه با پیامبر (صلی الله علیه و آله) علاوه بر انکار بشارت های تورات ، از سحر و جادو مدد می گرفتند .

نبذ فریق ... کتب اللّٰه وراء ظهورهم ... واتبعوا ما تتلوا الشیطین

در آیه قبل گذشت که جمله «نبذ فریق» پس از «لما جاءهم» می رساند که: یهود به خاطر اینکه بتوانند رسالت پیامبر(صلی الله علیه و آله) را انکار کنند بشارتهای تورات را درباره آن حضرت، نادیده گرفتند. عطف جمله «اتبعوا...» بر «نبذ فریق» نیز اقتضا می کند که دنبال کردن سحر به همین منظور بوده است.

177- جاسوسی یهود

15_ منافقان و یهودیان شتابنده در کفر، مردمی دروغ پرداز، جاسوس و فرمانبردار سران و عالمان تحریفگر یهود

سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین لم یأتوک یحرفون الکلم

برداشت فوق بر این مبناست که «للکذب» و «لقوم» مفعول له برای «سمعون» باشد. بنابراین «سمعون للکذب»، یعنی سخنان تو را می شنوند تا بر تو دروغ ببندند و شایعه سازی کنند و «سمعون لقوم ءاخرین»، یعنی آنان جاسوس دیگرانند و سخنان تو را برای دیگران می شنوند.

17_ شایعه سازی برخی از منافقان و یهودیان و جاسوسی آنان برای تحریفگران یهود، فلسفه بازداشتن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از اندوه بر کفرورزی آنان

لایحزنک الذین یسرعون .. سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین

36_ خداوند هرگز جان و دل ناپاک منافقان و یهودیان جاسوس و دروغپرداز را از آلودگی کفر و نفاق پاک نخواهد ساخت .

أولئك الذين لم يرد الله ان يطهر قلوبهم

45_ پيشتازی در كفر ، تحريفگري ، دروغپردازی و جاسوسی ، نمودی از خواری و رسوایی منافقان و يهوديان در دنيا

يسرعون في الكفر . . . لهم في الدنيا خزي

رسوایی يهوديان و منافقان، که «لهم في الدنيا خزي» بيانگر آن است، می تواند همان رذایلی باشد که در آیه مطرح شده است. زیرا اين رذایل يا خود رسوایی است و يا موجب رسوایی انسان در جامعه خواهد شد.

178- جاه طلبی يهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

17

- جايه - 45 - 17 - 12، 13

12 - اختلاف يهود درباره رسالت پيامبر اکرم (صلی الله عليه و آله) ، اختلافی مغرضانه و جاه طلبانه *

وأتینهم بينت من الأمر فما اختلفوا إلا من بعد ما جاءهم العلم . . . إن ربك

برداشت بالا- بدان احتمال است که «الأمر» نظر به رسالت پيامبر اکرم (صلی الله عليه و آله) داشته باشد. در اين صورت اختلاف بنی اسرائيل نیز مربوط به همین مسأله می شود.

13 - تهديد يهود از سوی خداوند ، به خاطر اختلاف های مغرضانه و جاه طلبانه آنان در امر رسالت پيامبر اکرم (صلی الله عليه و آله) *

بينت من الأمر . . . إن ربك يقضى بينهم يوم القيامة فيما كانوا فيه يختلفون

179- جبرگرایي يهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 155 - 17

17 - يهود ، مدعی جبر و قدرت بر ایمان *

وقولهم قلوبنا غلف بل طبع الله عليها بكفرهم

بدان احتمال که منظور یهود از «قلوبنا غلف» نسبت دادن حالت کفر خویش به عوامل غیر اختیاری باشد.

180- جرایم علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 34 - 2

2_ بسیاری از عالمان دینی یهود و نصارا، اموال مردم را به ناحق و بدون سبب موجه و مشروع، تصاحب می کردند.

إن كثيراً من الأعبار و الرهبان ليأكلون أموال الناس بالباطل

ص: 155

181- جرایم یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 86 - 6

6- یهودیان به انگیزه دستیابی به مزایای دنیا، همکیشان خود را کشته و آنان را از دیارشان آواره می ساختند .

ثم أنتم هؤلاء تقتلون .. أولئك الذين اشتروا الحيوه الدنيا بالأخره

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 19،21

19- یهود، پیامبران بسیاری از نژاد اسرائیل را به قتل رساندند .

فلم تقتلون أنبياء الله من قبل

چون جمله «فلم تقتلون ..» (پس چرا پیامبران خدا را می کشتید؟) در جواب ادعای یهود، مبنی بر ایمان آنان به پیامبران بنی اسرائیل، آمده است، معلوم می شود: مراد از «أنبياء الله» پیامبران بنی اسرائیل است.

21- کشته شدن پیامبرانی از نژاد اسرائیل به دست یهودیان، دلیل ایمان نداشتن آنان حتی به پیامبران بنی اسرائیل

نؤمن بما أنزل علينا .. قل فلم تقتلون أنبياء الله من قبل

182- جلب رضایت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) به امید اسلام آوردن یهود و نصارا، در پی جلب رضایت و خشنودی آنان بود.

و لن ترضی عنک الیهود و لالنصری

بدیهی است که اهتمام پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای جلب خشنودی یهود و نصارا برای دستیابی به منافع شخصی و مانند آن نبود؛ بلکه در جهت ایفای وظیفه، یعنی، گرایش دادن آنان به اسلام بوده است و لذا قید «به امید اسلام آوردن» در برداشت آورده شد.

183- جلسات سرّی یهود صدر اسلام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 4

4 - یهودیان عصر بعثت دارای جلسات سرّی و مخفیانه برای توطئه چینی علیه اسلام

و إذا خلا بعضهم إلی بعض

ص: 156

184- جنگ افروزی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- انفال - 8 - 57 - 1

1_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) از جانب خدا فرمان یافت تا در صورت تسلط بر یهودیان پیمان شکن و جنگ آفرین ، آنان را به گونه ای مجازات کند که زمینه پراکنده شدن دیگر دشمنان فراهم آید .

فإما تتقنهم فی الحرب فشردهم من خلفهم

تشرید به معنای پراکنده ساختن و کوچ دادن است. «باء» در «بهم» سببیه است که به دلیل «فی الحرب» کلمه ای همانند قتل و یا مجازات در تقدیر می باشد. و مراد از «من خلفهم» یهود و یا دیگر دشمنانی است که از مدینه و یا اطراف آن به فتنه گری می پرداختند. بنابراین جمله «فشردهم» چنین معنا می شود: ای پیامبر با مجازات سنگین که بر یهودیان پیمان شکن تحمیل می کنی، دیگر دشمنان را متفرق ساز و پراکنده کن.

185- جنگ مسلمانان با یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- انفال - 8 - 57 - 2

2_ خداوند ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را از وقوع نبردی میان مسلمانان و یهودیان پیمان شکن ، پیش از واقع شدنش ، آگاه ساخت .

فشردهم من خلفهم

«ثقف» مصدر «تثقفن» به معنای دستیابی و تسلط پیدا کردن است. «إما» مرکب از «إن» شرطیه و «ما»ی زاید است. تأکید جمله شرطیه با نون تأکید ثقلیه و «ما»ی زایده حکایت از آن دارد که شرط، یعنی وقوع جنگ و تسلط مسلمانان بر یهودیان، تحقق خواهد یافت. بنابراین معنای جمله شرط چنین خواهد بود: اگر نبردی با یهودیان رخ داد و بر آنان مسلط شدی، که البته چنین خواهد شد ...

186- جنگ یهود با مسلمانان

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- حشر - 59 - 14 - 7

7- وجود برخورد های پراکنده و انفرادی ، میان یهودیان تبعیدی و مسلمانان *

لایق_تلونکم جمیعاً إلا فی قرّی محصّنه

ذکر واژه «جمیعاً»، می تواند از آن جهت باشد که یهودیان اخراجی از مدینه، فقط در نبردهای جمعی از برخورد مستقیم با مسلمانان پرهیز می کردند؛ ولی ممکن است آنان برخوردهای انفرادی مستقیم داشته باشند.

187- جوسازی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 157

- آل عمران - 3 - 181 - 8

8 - تبلیغات سوء یهود علیه احکام و دستورات اسلام (انفاق)

ولا يحسبنّ الذين... لقد سمع الله قول الذين قالوا انّ الله فقير ونحن اغنى

188- جهل عوام يهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 78 - 3,6

3 - عوام يهود ، ناآگاه به محتوای کتاب آسمانی خویش (تورات)

لا يعلمون الكتب

6 - بی سوادى عوام يهود و آگاهی نداشتن آنان از تورات ، از دلایل نابجا بودن انتظار ایمان از آنها

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم... و منهم أميون لا يعلمون الكتب إلا امانی

جمله «منهم أميون» عطف بر «قد كان فريق...» در آیه «75» است. بنابراین آیه مورد بحث نیز بیانگر علت برای «أفتطمعون...» می باشد.

189- جهل يهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 102 - 46

46 - يهوديان ، ناآگاه به سودای زینبار خویش (از دست دادن آخرت و دستیابی به منافع سحر)

لبس ماشروا به أنفسهم لو كانوا يعلمون

مفعول «يعلمون» - به دلیل قبل - زیانباری فروختن مواهب آخرت در مقابل منافع دنیوی است؛ یعنی، ای کاش! می دانستند که این داد و ستد برای آنان زیانبار است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 181 - 5

5_ کوته فکری یهود در معارف الهی و صفات خداوند

لقد سمع الله قول الذين قالوا ان الله فقير ونحن اغنياء

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 155 - 13

13_ دل های یهودیان_ بر خلاف ادعایشان_ تهی از دانش و ناتوان از درک تعالیم پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

قولهم قلوبنا غلف بل طبع الله عليها

برداشت فوق بر این اساس است که مقصود یهودیان از جمله «قلوبنا غلف» ادعای برخورداری از دانش وافر باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 158

- نساء - 4 - 162 - 8.9

8_ خواسته های نابجا ، اعمال ناروا و رذایل اخلاقی یهود ، نشأت گرفته از جهل آنان و ناباوری ایشان نسبت به تعالیم دین

یسئلک أهل الكتب .. لكن الرسخون فی العلم منهم و المؤمنون

توصیف صالحان یهود با عنوان عالمان ژرفنگر و مؤمنان واقعی، بیانگر این حقیقت است که جهل و ناباوری به تعالیم انبیا مایه گرایش عامه یهود به اعمال ناروا و رذایل اخلاقی بوده است.

9_ جهل ، سطحی نگری و روحیه ناباوری در اکثریت یهود ، مایه کفر آنان به قرآن و دیگر کتب آسمانی

لكن الرسخون فی العلم منهم و المؤمنون یؤمنون بما أنزل إلیک و ما أنزل من قبلک

در برداشت فوق کلمه «لکن» استدراک از جمله «فلا یؤمنون الا قليلا» (155) گرفته شده است، یعنی اکثر یهودیان ایمان نمی آورند و لکن عالمان ژرفنگر ایشان و آنانکه اهل باور به حقیقت هستند به قرآن ایمان خواهند آورد. بنابراین جمله «لکن...» می رساند که جهل و روحیه ناباوری در اکثریت یهود مانع ایمان آوردن آنان به قرآن شده است.

190- جهل یهود صدر اسلام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 91 - 18

18_ تورات دربردارنده حقایق و معارفی بود که نه یهود زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر آن آگاهی داشتند و نه پدران آنها.

و علمتم ما لم تعلموا أنتم و لا آباؤکم

191- حاکمان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

1 _ خداوند برای یهودیان متمرّد مقدرّ ساخت تا در حیات دنیا در سلطه مردمی که همواره آنان را شکنجه کنند ، قرار گیرند .

و إذ تأذن ربك ليعبثن عليهم إلى يوم القيمة من يسومهم سوء العذاب

«تأذن» یعنی قسم یاد کرد و اعلام کرد. (قاموس المحيط). «بعث» (مصدر «ليعبثن») به معنای فرستادن است و چون به «علی» متعدی شده، معنای مسلط ساختن در آن تضمین شده است. «سَوْمٌ» (مصدر «یسومون») به معنای تحمیل کردن است.

192- حاکمیت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 53 - 4

ص: 159

4_ خطر فقر و بیچارگی برای مردم، در صورت حاکمیت یهود بر آنان

ام لهم نصيب من الملك فاذا لا يؤتون الناس نقيراً

برداشت فوق را فرمایش امام باقر (ع) تأیید می کند که در معنای «الملک» در آیه فوق فرمود: یعنی الامامه و الخلافه . . .

کافی، ج 1، ص 205، ح 1؛ نورالثقلین، ج 1، ص 490، ح 299.

193- حتمیت کیفر یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 32

32_ اراده حتمی خداوند بر مجازات یهودیان و منافقان شتابنده در کفر

قالوا ءامننا بافواههم و لم تؤمن قلوبهم و من الذين هادوا . . . و من یرد الله

194- حرامخواری در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 63 - 4، 3، 2، 1

1_ بسیاری از یهود و نصارا، مردمی حرام خوار و دارای زبانی آلوده به گناه و سخنان ناروا

لولا ینهیهم . . . عن قولهم الاثم و اكلهم السحت

2_ بازداري یهودیان و مسیحیان از آلودگی به گناه (گفتار های ناروا، حرام خواری و . . .)، تکلیفی الهی بر عهده عالمان اهل کتاب

لولا ینهیهم الربنیون و الاحبار عن قولهم الاثم و اكلهم السحت

3_ سکوت و بی تفاوتی عالمان اهل کتاب، در برابر حرام خواری مردم خویش و گفتار ناروای آنان

لولا ينهيهم الربنيون و الاحبار عن قولهم الاثم و اكلهم السحت

4_ ربانيون و احبار (عالمان يهود و نصارا) مورد توبيخ خداوند به خاطر بی تفاوتی ایشان در برابر حرام خواری مردم خویش و گفتار ناروای آنان

لولا ينهيهم الربنيون و الاحبار عن قولهم الاثم و اكلهم السحت

مراد از «ربانيون» عالمان نصارا هستند و «احبار» به دانشمندان يهود، گفته می شود.

195- حرامخواری رهبران يهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 42 - 22

22_ حرامخواری حاکمان يهود، به صورت رشوه

ص: 160

از رسول خدا(صلی الله علیه و آله) روایت شده: رشوه الحکام حرام و هی السحت الذی ذکر الله فی کتابه.

الدر المنثور، ج 3، ص 81.

196- حرامخواری علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 42 - 2

2_ عالمان یهود در عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) گوش سپارنده به شایعات دروغین و راغب به حرمخواری و رشوه گیری

سمعون لقوم ءاخیرین . . . سمعون للکذب اکلون للسحت

برداشت فوق بر این مبناست که دو صفت یاد شده درباره عالمان یهود باشد. توصیف عوام یهود در آیه قبل به «سمعون للکذب»، این مبنا را تأیید می کند، و «سحت» به معنای مال حرام است و از مصادیق مورد نظر آن، به مناسبت مورد، رشوه می باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 34 - 2

2_ بسیاری از عالمان دینی یهود و نصارا، اموال مردم را به ناحق و بدون سبب موجه و مشروع، تصاحب می کردند .

إن كثيراً من الأخبار والرهبان لیاكلون أموال الناس بالباطل

197- حرامخواری یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 161 - 10

10 _ رباخواری و حرامخواری یهودیان ، موجب محرومیت آنان از برخی طیبات *

فبظلم من الذین هادوا و حرّمنا علیهم الطیبت . . . و أكلهم أموال الناس بالباطل

بدان احتمال که مراد از تحریم، تحریم تکوینی باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 42 - 1

1 _ رغبت فراوان یهود به حرامخواری و شنیدن دروغ ، علی رغم آگاهی به دروغ بودن آن

سمعون للكذب اکلون للسحت

صیغه مبالغه «سمعون» و «اکلون» دلالت بر رغبت فراوان دارد. در برداشت فوق دو خصلت یاد شده، وصف عموم یهودیان (عالمان و پیروان) آنان گرفته شده است.

ص: 161

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 96 - 1,2,3,4,5,13

1 - یهود، حریص ترین مردمان بر زنده ماندن و برخوردار شدن از عمری طولانی هستند.

و لتجدنهم أحرص الناس على حيوة

2 - یهود، به هر نوع زندگی دنیوی - هر چند پست باشد - حریص و دل بسته اند.

و لتجدنهم أحرص الناس على حيوة

نکره آوردن «حیاه» اشاره به این نکته دارد که: یهودیان بر صرف زنده ماندن با هر ویژگی - هر چند که پست و حقیر هم باشد - حریصند.

3 - روش و منش یهود، نمایانگر حرص شدید آنان بر زندگانی دنیا و ترس از مرگ است.

و لتجدنهم أحرص الناس على حيوة

«لتجدن» مرکب از فعل تجد (می یابی)، لام قسم و نون تأکید است؛ یعنی، البته و بدون هیچ تردید می یابی که یهود حریص ترین مردمند. تأکید بر اینکه مخاطب، دلبستگی یهود را بر زندگی دنیا می یابد، گویای این معناست که عملکرد یهود نمایانگر علاقه شدید آنان به حیات دنیاست.

4 - نمایان بودن علاقه یهود به زندگی دنیا، مانع آنان از اظهار اشتیاق به حیات اخروی و تظاهر به نهراسیدن از مرگ

و لتجدنهم أحرص الناس على حيوة

جمله «لتجدنهم...» استشهادی است برای جمله «لن یتمنوه»؛ یعنی، این حقیقت که یهود تمنای مرگ و رسیدن به آخرت را ندارند، از زندگی آنان به خوبی معلوم می شود؛ به گونه ای که حتی خود آنان نیز نمی توانند آن را انکار کنند.

5 - اشتیاق یهود به زندگی دنیا، حتی از مشرکان فروتر است.

و لتجدنهم أحرص الناس... و من الذین أشركوا

«من الذین» عطف بر «الناس» می باشد؛ یعنی: «و لتجدنهم أحرص من الذین أشركوا؛ می یابی آنها را که از مشرکان به زندگی در دنیا

13 - یأس یهود از سرای آخرت ، زمینه ساز حرصشان بر حیات دنیا و آرزوی عمر طولانی است . *

یود أحدهم لو یعمر الف سنه و ما هو بمزحزحه من العذاب أن یعمر

199- حرص یهود به عمر طولانی

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 96 - 13، 8، 1

1 - یهود ، حریص ترین مردمان بر زنده ماندن و برخوردار شدن از عمری طولانی هستند .

ولتجدنهم أحرص الناس علی حیوه

8 - فرد فرد یهود ، خواهان عمر طولانی هزار ساله هستند .

یود أحدهم لو یعمر الف سنه

ص: 162

«یعمّر» از تعمیر و به معنای عمر داده شود، است. آوردن «أحدهم» به عنوان فاعل «یود» و استفاده نکردن از ضمیر جمع (یودون) تصریح به این معنا دارد که: عمر طولانی هزار ساله، خواسته فرد فرد آنان است.

13 - یأس یهود از سرای آخرت ، زمینه ساز حرصشان بر حیات دنیا و آرزوی عمر طولانی است . *

یود أحدهم لویعمر الف سنه و ما هو بمزحزحه من العذاب أن یعمر

200- حس گرایبی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 153 - 8

8_ اهل کتاب ، به ویژه یهود ، مردمی حسگرا و دارای بینشی مادی

یسئلک أهل الکتب ان تنزل علیهم کتاباً من السماء .. فقالوا أرنا الله

201- حسادت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 19 - 9

9_ حسادت و تجاوز ، عامل مخالفت اهل کتاب (یهود و نصارا) با دین مورد پذیرش خدا

و ما اختلف الذین اوتوا الکتاب .. بغیاً بینهم

202- حسد یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 90 - 11، 12

11 - یهودیان، به خاطر نزول وحی بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) و رسالت آن حضرت، بر او حسادت میورزیدند.

بغياً أن ينزل الله من فضله على من يشاء من عباده

عبارت «أن ينزل الله...» به تقدیر «لام» بیانگر علت و منشأ حسادت است و حاصل معنای «أن يكفروا... من عباده» چنین است: یهودیان به خاطر حسادتشان بر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به قرآن کافر شدند و منشأ حسادتشان این بود که خدا محمد (صلی الله علیه و آله) - که از نژاد عرب بود - به پیامبری برگزید و به آن حضرت وحی فرستاد.

12 - حسادت یهود به پیامبر (صلی الله علیه و آله) از ریشه های کفرورزی آنان به قرآن و تورات

أن يكفروا بما أنزل الله بغياً أن ينزل الله من فضله على من يشاء من عباده

«بغياً» به معنای حسادت و نیز به معنای ظلم و سرکشی است؛ برداشت فوق ناظر به احتمال اول است. کلمه «بغياً» مفعولٌ به برای «أن يكفروا» می باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 54 - 1، 2، 3، 4، 6، 9

ص: 163

1_ حسادت اهل کتاب (یهود) ، نسبت به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان

ام یحسدون الناس علی ما اتیهم الله من فضله

این آیه و آیات گذشته جوابی است بر گفتار غیر منصفانه یهود درباره اهل ایمان (هؤلاء اهدی . . .) بنابراین مراد از «الناس» پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان خواهد بود.

2_ همسویی اهل کتاب (یهود) با کفران و تصدیق عقاید آنان ، برخاسته از حسادتشان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان

يقولون هؤلاء اهدى من الذين امنوا سيلا . . . یحسدون الناس

جمله «ام یحسدون . . . » بیان علتی برای مسائل عنوان شده در آیه 51 است. و از جمله آنها، قضاوت ظالمانه و همسویی با کفران است. یعنی این قضاوت و همسویی، ناشی از حسادت یهود می باشد.

3_ مقام پیامبری و حکومت اعطا شده از جانب خدا به پیامبر (صلی الله علیه و آله) باعث حسادت یهودیان به آن حضرت و پیروانش

ام یحسدون الناس علی ما اتیهم الله من فضله فقد اتينا ال ابرهيم

مراد از «فضله» به قرینه ذیل آیه (فقد آتانا . . .)، کتاب و حکمت و ملک عظیم است.

4_ اعطای قرآن به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مایه حسادت یهود بر آن حضرت

ام یحسدون الناس علی ما اتیهم الله من فضله

از مصادیق «فضل» _ به قرینه ذیل آیه _ قرآن می باشد.

6_ حسادت یهودیان بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) و منزلت وی ، مایه گرایش آنان به کفر و شرک

یؤمنون بالجبث والطاغوت . . . ام یحسدون الناس علی ما اتیهم الله من فضله

9_ بی نتیجه بودن حسادت اهل کتاب (یهود) نسبت به تقصّلات الهی به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

ام یحسدون الناس علی ما اتیهم الله من فضله فقد اتينا ال ابرهيم

«فقد آتینا» به این معناست که همان گونه که حسدورزان به آل ابراهیم طرفی نیستند و به آنان ضرری نرسانند، حسودان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) نیز نتیجه ای نخواهند برد و ضرری را متوجه آن حضرت نخواهند کرد.

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 109 - 4

4- یهودیان و نصاری عصر بعثت ، بر ایمان مسلمانان رشک برده به آنان حسادت میورزیدند .

وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِن بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كَفَارًا حَسَدًا

مقصود از «اهل الكتاب» به دلیل «وقالوا لن يدخل . . .» در آیه 111، یهود و نصراست.

204- حق ستیزی علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 176 - 5

5- حق ستیزی و حق پوشی علمای یهود و نصارا

ص: 164

إن الذين يكتُمون . . . ذلك بأن الله نزل الكتب بالحق

205- حق گرایان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 155 - 22

22_ وجود افراد اندکی انسانِ حق گرا در میان یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فلا یؤمنون إلاّ قليلا

206- حق ناپذیری علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 82 - 13

13_ یهودیان و علمای آنان دارای روحیه سلطه گری و حق ناپذیری

اشد الناس عدوه للذین ءامنوا الیهود . . . و انهم لایستکبرون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 9,10

9- پیشوایان و عالمان یهود در عصر بعثت، مردمانی لجوج و حق ناپذیر

أتحدثونهم بما فتح الله علیکم . . . أفلا تعقلون

10 - لجاجت و حق ناپذیری عالمان و پیشوایان یهود، دلیل نا به جا بودن امید و دل بستن مسلمانان به ایمان آوردن آنان

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم .. قالوا أتحذرونهم بما فتح الله عليكم

آیه مورد بحث عطف بر جمله حالیه «وقد كان ..» و یا عطف بر جمله «یسمعون...» در آیه قبل می باشد. در هر صورت، بیانگر علتی دیگر برای «أفتطمعون...» می باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

19

- جمعه - 62 - 5 - 1

1 - عالمان یهود، به رغم آگاهی از دستورات تورات، به آن عمل نمی کردند.

مثل الذین حملوا التوریه ثم لم یحملوها

207- حق ناپذیری یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 145 - 4

ص: 165

4- اهل کتاب (یهود و نصارا) مردمی لجوج و حق ناپذیرند .

و لئن آتیت الذین أوتوا الکتب بکل ءایه ما تبعوا قبلتک

جمله «لئن . . .» (به خدا قسم! اگر هر معجزه و برهانی را به اهل کتاب ارائه کنی، از قبله تو پیروی نمی کنند) گویای عمق عناد، لجاجت و حق ناپذیری آنان می باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 18، 7

7_ بازداری منافقان و یهودیان حق ناپذیر از شتاب در کفر ، خارج از محدوده رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

یأیها الرسول لایحزنک الذین یسرعون فی الکفر

خطاب خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) با عنوان رسالت (یایها الرسول) گویای برداشت فوق است.

18_ منافقان و یهودیان جاسوس ، دروغ پرداز و حق ناپذیر ، آن قدر بی ارزشند که حتی نباید بر گمراهی آنان تأسف خورد و بر کفرشان غمگین بود

لایحزنک الذین یسرعون فی الکفر . . . سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 82 - 13، 14

13_ یهودیان و علمای آنان دارای روحیه سلطه گری و حق ناپذیری

اشد الناس عدوه للذین ءامنوا الیهود . . . و انهم لایستکبرون

14_ حق ناپذیری و روحیه استکباری یهود ، عامل عداوت آنان با مسلمانان

اشد الناس عدوه للذين ءامنوا اليهود . . . و انهم لا يستكبرون

208- حیوانات جنگال دار در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 146 - 2

2_ خوردن گوشت حیوانات ناخن دار و پیه گاو و گوسفند برای یهود از آغاز حرام نبوده است.

و علی الذین هادوا حرمننا . . . ذلک جزینهم بیغیهم

209- ختم قلب یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 6,7

6- قرار گرفتن حجاب بر قلب و اندیشه یهودیان ریشه در فطرت و خلقت آنان ندارد بلکه کفرورزی و دور شدنشان از رحمت الهی موجب آن شده است .

قالوا قلوبنا غلف بل لعنهم الله بکفرهم فقلیلا

چنانچه گذشت «بل» نفی معنایی است که از «قلوبنا غلف» استفاده می شود و آن معذور بودن یهود به خاطر

ص: 166

نفهمیدن است. کلمه «بل» معذور بودن یهود را نفی می کند و جمله «لعنهم الله...» بیان می دارد حجاب قلب یهود از کفرورزی آنان به وجود آمده نه اینکه فطرتاً این گونه باشند و این چنین نفهمیدنی - که خود آدمی زمینه ساز آن باشد - نمی تواند عذری قابل قبول تلقی شود.

7- یهودیان کافر، علی رغم ناتوانی از ایمان آوردن بر اثر محجوب بودن قلبهایشان، معذور نیستند.

قلوبنا غلف بل لعنهم الله بکفرهم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 155 - 11، 12، 19، 20

11_ کفر یهود، موجب مهر زدن خداوند بر دل های آنان گشت.

وقولهم قلوبنا غلف بل طبع الله علیها بکفرهم

12_ دل های یهود، دارای حجابی جلوگیری از نفوذ تعالیم انبیا

بل طبع الله علیها بکفرهم

19_ کفرورزی یهود، مایه تقدیر الهی، بر بازداشتن قلب های آنان از نفوذ تعالیم انبیا

بل طبع الله علیها بکفرهم

20_ دل های مهر خورده و در حجاب لجاج فرورفته یهود، مانع گرایش آنان به اسلام

بل طبع الله علیها بکفرهم فلا يؤمنون إلا قليلا

210- خدا و یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

4 - یهودیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) - علی رغم ادعایشان - هرگز منزه نبودند و نزد خدا منزلتی نداشتند .

الم تر الى الذين يزكون انفسهم بل الله يزكي من يشاء

5 - خداوند نخواسته است که یهودیان کفرپیشه ، از آلودگی ها پیراسته گردند و تزکیه شوند .

يزكون انفسهم بل الله يزكي من يشاء

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 18 - 19

19 - یهود و نصارا ، همچون سایر مردمان ، مملوک و تحت حاکمیت خدا هستند ، نه فرزند وی و نه برخوردار از محبتی ویژه در پیشگاه او .

وقالت اليهود والنصرى نحن ابنوا الله .. و لله ملك السموت و الارض

در برداشت فوق ، جمله «لله ملك السموت ..» دلیل رد پندار یهود و نصارا (نحن ابنوا الله و احبوه) گرفته شده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 20

ص: 167

20_ خداوند ، ایجاد کننده دشمنی و کینه در بین یهود

و القینا بینهم العدو و البغضاء إلى يوم القيمة

211- خدانشاسی ناقص یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 77 - 5

5 - یهودیان ، فاقد معرفت و شناخت لازم به خدا و صفات او

أو لا يعلمون أن الله يعلم ما يسرون و ما يعلنون

212- خدانشاسی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 116 - 3

3 - شناخت یهود و نصارا از خدا و صفات او ، شناختی ضعیف و ناقص

و قالوا اتخذ الله ولداً سبحانه

213- خدانشاسی یهود صدر اسلام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 118 - 10

10 - ضعف بینش و شناخت یهود، نصارا و مشرکان عصر بعثت، درباره خداوند

وقال الذين لا يعلمون لولا يكلمنا الله... كذلك قال الذين من قبلهم مثل قولهم

214- خرافات در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 183 - 17

17 - خرافه گویی و جمود و تحجر یهود *

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عٰهَدَ إِلَيْنَا آلا نؤمن لرسول حتى ياتينا بقربان تأكله التّار

1 - ظاهر جمله «آلا نؤمن لرسول»، این است که خداوند به ما دستور داده به کسی که فلان معجزه خاص را ندارد، ایمان نیاوریم، هر چند حقیقتاً پیامبر باشد. چون نگفتند «آلا نؤمن لمدعی الرّساله»، و این معنا که به فرض نبوت، ایمان نیاورید اگر فلان معجزه خاص را نداشت، خرافه ای بیش نیست. 2 - بر فرض که چنین عهدی باشد، آنان باید بیندیشند که قربانی کذایی، معجزه ای است برای کشف صادق از کاذب، نه اینکه موضوعیت

ص: 168

داشته باشد و اصرار به این معنا حاکی از جمود و تحجر یهود است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 157 - 21، 22

21_ رها ساختن مردم (یهود، نصارا و...) از تکالیف شاق و زنجیرهای خرافات، از نشانه‌های موجود در تورات و انجیل برای شناسایی پیامبر (صلی الله علیه و آله)

الذی یجدونه... یضع عنهم إصرهم والأغلال التي كانت عليهم

22_ یهود و نصارا در قبل از اسلام، مبتلا به تکالیفی مشقتبار و گرفتار در دام خرافات و بدعت‌های فراوان دینی بودند.

و یضع عنهم إصرهم والأغلال التي كانت عليهم

جمع آوردن «اغلال» حکایت از گستردگی بدعتها و خرافات دارد.

215- خطر علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 34 - 1

1_ خداوند، از فساد مالی و انحراف بسیاری از احبار و راهبان (پیشوایان دینی یهود و نصارا) پرده برداشته و مؤمنان را نسبت به خطر آنان هشدار داد.

يأیها الذین ءامنوا إن كثيراً من الأحبار و الرهبان لیأکلون أموال الناس بالباطل

216- خطر یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- مائده - 5 - 51 - 10

10_ روابط و پیوند های یهود و نصارا با یکدیگر ، خطر و هشدار برای مسلمانان

لاتتخذوا الیهود و النصری اولیاء بعضهم اولیاء بعض

از اینکه دوستی یهود و نصارا با یکدیگر، دلیل بازداشتن مسلمانان از دوستی با آنان قرار گرفته است، استفاده می شود که پیوند آنان، پیوندی خطرناک برای مسلمین است.

217- خواسته علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 162 - 7

7_ عالمان ژرفنگر یهود ، خواسته نابجا از پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) نداشته و از صفات زشت و اعمال ناروای یهودیان (پیمان شکنی ، انکار آیات الهی و . . .) بر حذر بودند .

ص: 169

يسئلك أهل الكتب . . . لكن الرسخون فى العلم منهم و المؤمنون يؤمنون

خداوند در آیه 153 تا آیه مورد بحث بهانه گيریها و صفات زشت اهل کتاب و به خصوص يهوديان را بيان نموده و آیه مورد بحث با کلمه «لکن» مؤمنان واقعی و عالمان ژرفنگر را، استثنا کرده است.

218- خواسته های يهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 96 - 8

8- فرد فرد يهود، خواهان عمر طولانی هزار ساله هستند .

يود أحدهم لو يعمر الف سنه

«يعمر» از تعمیر و به معنای عمر داده شود، است. آوردن «أحدهم» به عنوان فاعل «يود» و استفاده نکردن از ضمير جمع (يودون) تصريح به این معنا دارد که: عمر طولانی هزار ساله، خواسته فرد فرد آنان است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 118 - 9

9- يهود و نصارا نیز همانند مشرکان، خواهان سخن گفتن خدا با آنان درباره راستی و درستی رسالت پیامبران بودند .

كذلك قال الذين من قبلهم مثل قولهم

در آیه 113 مشرکان با تعبیر «الذين لا يعلمون» در قبال يهود و نصارا مطرح شده اند و در آیه مورد بحث مشرکان با همان تعبیر در قبال «الذين من قبلهم» قرار گرفته اند. از این مقایسه معلوم می شود: مقصود از «الذين من قبلهم» يهود و نصارا است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- آل عمران - 3 - 183 - 2

2_ در آتش سوختن قربانی پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، شرط یهود برای ایمان به آن حضرت

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ .. حَتَّى يَأْتِينَا بَقْرَبَانٍ تَاكُلُهُ النَّارُ

«قربان» به معنای هر چیزی است که انسان به وسیله آن به خداوند تقرب جوید و قربان امتهای گذشته، گاو، گوسفند و شتری بود که برای تقرب به خدا ذبح می شد (تاج العروس).

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 153 - 2,5,9

2_ آشکارا دیدن خداوند ، تقاضای نابجای یهودیان از موسی (ع)

فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَى أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا أَرْنَا اللَّهَ جَهْرَةً

5_ درخواست دیدن خداوند از سوی یهود ، درخواستی ظالمانه و موجب گرفتار شدن آنان به صاعقه

فَقَالُوا أَرْنَا اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصَّعْقَةُ بِظُلْمِهِمْ

9_ درخواست یهود از موسی (ع) (دیدن خدا) ، نابجاتر از درخواست آنان از پیامبر (صلی الله علیه و آله) (نزول کتاب

ص: 170

يسئلك اهل الكتب . . . فقد سألوا موسى أكبر من ذلك

219- خود برترینی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 18 - 13

13 _ یهودیان و مسیحیان خود را انسانهایی ممتاز و برتر می پندارند .

وقالت اليهود والنصرى نحن ابنؤا الله . . . بل انتم بشر ممن خلق

از اینکه خداوند در رد پندار یهود و نصارا فرموده است که شما مانند دیگر انسانها هستید، معلوم می شود آنها برای خود امتیازی ویژه می پندارند و خود را برتر از دیگران می شمارند.

220- خود برترینی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 73 - 7

7 _ خود برترینی دینی و تعصب نابجای یهود

ولا تؤمنوا الا لمن تبع دينكم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

8 - تضييع حقوق ديگران توسط برخى از اهل كتاب (يهود)، ناشى از روحيه خودبرترينى آنان

ذلك بانهم قالوا ليس علينا فى الامميين سبيل

221- خودفروشى يهود

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

1

- بقره - 2 - 90 - 2

2 - يهوديان، با كفرشان به قرآن و تورات، خود را به بد بهايى فروختند.

بئسما اشتروا به انفسهم ان يكفروا بما انزل الله

«اشترأ» به معنای خریدن است و گاهی به معنای فروختن نیز به کار می رود. در آیه شریفه معنای دوم اراده شده است (اقتباس از مجمع البيان). «ما»ى موصوله در «بئسما» فاعل «بئس» و «ان يكفروا...» مخصوص به ذم است. بنابراین جمله «بئسما...»؛ يعنى، كفورزى يهوديان به قرآن بهايى بدى بود كه خود را بدان فروختند.

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

ص: 171

- بقره - 2 - 102 - 43

43- یهودیان با آموزش سحر های زیان آور ، خویشتن را تباه و بهای بدی را کسب کردند .

ماله فی الآخره من خلق و لبس ماشروا به أنفسهم

222- خوردنیهای حرام در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 146 - 1,2,3

1 _ خداوند خوردن گوشت حیوانات دارای ناخن (چنگال) را بر یهود حرام کرده بود.

و علی الذین هادوا حرما کل ذی ظفر

2 _ خوردن گوشت حیوانات ناخن دار و پیه گاو و گوسفند برای یهود از آغاز حرام نبوده است.

و علی الذین هادوا حرما ... ذلک جزینهم بیغیهم

3 _ خوردن دنبه و پیه گاو و گوسفند بر یهود، جز آنچه بر پشت و چسبیده بر روده و استخوان بوده، حرام بوده است.

و من البقر و الغنم حرما علیهم شحومهما إلا ما حملت

«شحم» به معنی چربی و پیه است و «ظهر» یعنی پشت و «حوایا»، جمع «حویه»، به معنی روده است.

223- خیال پردازی عوام یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 78 - 5,7

5 - حدس و گمان ، پایه و اساس تفکرات دینی عوام یهود

إن هم لا یظنون

7 - پذیرش خیالات واهی به جای محتوای کتاب آسمانی و پایه قرار دادن حدس و گمان در تفکرات و معتقدات دینی ، از دلایل نابجا بودن انتظار ایمان از عوام یهود

أفتطمعون أن یؤمنوا لکم . . . و منهم أمیون . . . إن هم إلا یظنون

224- خیانت اکثریت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 13 - 22

22_ تلاش مستمر اکثریت یهود در عصر بعثت برای خیانت به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اسلام

و لاتزال تطلع علی خائنه منهم

چون آیه فوق در بیان خیانتکاری بنی اسرائیل، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را مخاطب قرار داده (و لاتزال تطلع . . .) معلوم می شود این خیانت درباره پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان صورت می گرفته است.

ص: 172

225- خیانت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 58 - 7

7- یهود، خائن به امانت ها و داورانی ستمگر

يقولون .. هؤلاء اهدى من الذين امنوا... اذا حکمتم بين الناس ان تحکموا بالعدل

جمله «ان تحکموا بالعدل» می تواند اشاره باشد به حکومت و قضاوت ناعادلانه یهود درباره مؤمنان؛ آنگاه که راه مشرکان را به صواب نزدیکتر معرفی کردند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 13 - 21

21- مراقبت مستمر پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر اعمال و رفتار یهودیان عصر خویش و آگاهی وی به خیانت های آنان

و لاتزال تطلع علی خائنه منهم

226- درخواست برهان از یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 111 - 10

10- پیامبر (صلی الله علیه و آله)، موظف به مطالبه برهان از یهود و نصارا بر ادعای محرومیت مسلمانان از بهشت

قل هاتوا برهنكم إن كنتم صدقین

227- دروغگویی علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 25

25_ امتناع عالمان تحریفگر یهود از رویارویی با رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، از ترس افشای دروغ ها و تحریفهایشان *

سمعون لقومءاخیرین لم یأتوک یحرفون الکلم من بعد مواضعه

228- دروغگویی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 133 - 1

1 - توصیه یعقوب (ع) بر ملازمت فرزنداناش بر آیین یهودیت، از ادعاهای دروغین یهود

ص: 173

أم كنتم شهداء إذ حضر يعقوب الموت

«أم» منقطع و متضمن معنای استفهام انکاری است. «شهداء» جمع شهید و به معنای حاضران می باشد و خطاب متوجه یهودیان است. بنابراین «أم كنتم شهداء...»؛ یعنی، شما یهودیان به هنگام مرگ یعقوب حضور نداشتید. (پس چگونه ادعا می کنید که او فرزندانش را به پایداری در آئین یهود سفارش کرد؟)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 94 - 3

3_ یهودیان ، بدعتگذار و دروغپردازانی سخت ستمگر

قل فاتوا بالتوریه . . . فمن افتری ... فاولئك هم الظالمون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 183 - 22

22_ دروغ بودن ادعای یهود در مورد ایمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در صورت مشاهده معجزه درخواستی خود (سوختن قربانی در آتشی از غیب)

قل قد جاءكم ... فلم قتلتموهم ان كنتم صادقين

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 50 - 1,2

1_ یهود ، داعیه دار نسبتهایی ناروا به خداوند ، علی رغم علم و آگاهی به کذب و بطلان آن نسبتها

ضمير در «يفترون» به «الذين اوتوا الكتاب» برمی گردد، و مراد از آن به قرینه آیات گذشته یهودیان هستند.

2_ علم و آگاهی یهود به بطلان افتراهای خویش بر خداوند *

چون افترا به معنای دروغ بستن است، آوردن کلمه «الكذب» برای تفهیم این معناست که یهودیان با اینکه می دانند _ مثلا _ خداوند به آنها امتیازی نداده، آن را به خدا نسبت می دهند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 45، 36، 18، 15

15_ منافقان و یهودیان شتابنده در کفر، مردمی دروغ پرداز، جاسوس و فرمانبردار سران و عالمان تحریفگر یهود

سمعون للكذب سمعون لقوم ءاخرين لم يأتوك يحرفون الكلم

برداشت فوق بر این مبناست که «للكذب» و «لقوم» مفعول له برای «سمعون» باشد. بنابراین «سمعون للكذب»، یعنی سخنان تو را می شنوند تا بر تو دروغ ببندند و شایعه سازی کنند و «سمعون لقوم ءاخرين»، یعنی آنان جاسوس دیگرانند و سخنان تو را برای دیگران می شنوند.

18_ منافقان و یهودیان جاسوس، دروغ پرداز و حق ناپذیر، آن قدر بی ارزشند که حتی نباید بر گمراهی آنان تأسف خورد و بر کفرشان غمگین بود

لايحزنك الذين يسرعون في الكفر . . . سمعون للكذب سمعون لقوم ءاخرين

ص: 174

36_ خداوند هرگز جان و دل ناپاک منافقان و یهودیان جاسوس و دروغپرداز را از آلودگی کفر و نفاق پاک نخواهد ساخت .

أولئك الذين لم يرد الله ان يطهر قلوبهم

45_ پیشتازی در کفر ، تحریفگری ، دروغپردازی و جاسوسی ، نمودی از خواری و رسوایی منافقان و یهودیان در دنیا

يسرعون في الكفر .. لهم في الدنيا خزي

رسوایی یهودیان و منافقان، که «لهم في الدنيا خزي» بیانگر آن است، می تواند همان رذایلی باشد که در آیه مطرح شده است. زیرا این رذایل یا خود رسوایی است و یا موجب رسوایی انسان در جامعه خواهد شد.

229- دشمن شناسی علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 45 - 2

2_ عالمان یهود ، دشمن مسلمانان

الم تر الى الذين .. و الله اعلم باعدائكم

مراد از «اعداء» به قرینه آیه قبل و بعد، همان عالمان یهود هستند.

230- دشمنی در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 19,20,21,23,27

19_ یهودیان ، گرفتار کینه و دشمنی با یکدیگر تا روز قیامت

و القينا بينهم العداوة والبغضاء إلى يوم القيمة

20_ خداوند ، ایجاد کننده دشمنی و کینه در بین یهود

و القینا بینهم العدو و البغضاء إلى يوم القيمة

21_ دشمنی و کینه یهود با یکدیگر ، کفر و عقوبت دنیوی آنان

و القینا بینهم العدو و البغضاء إلى يوم القيمة

23_ دشمنی و کینه توزی یهود با یکدیگر از پیامد های گرفتاری آنان به لعنت خدا و دوری از رحمت او

و لعنوا بما قالوا . . . و القینا بینهم العدو و البغضاء إلى يوم القيمة

جمله «و القینا . . .» می تواند بیان پیامدی دیگر برای «لعنوا بما قالوا» باشد ؛ یعنی گرفتاری به لعنت الهی علاوه بر افزایش کفر و طغیان یهودیان، مایه گرفتاری آنان به دشمنی و کینه توزی با یکدیگر نیز گردید.

27_ بقاء ملت و آیین یهود تا روز قیامت

و القینا بینهم العدو و البغضاء إلى يوم القيمة

ص: 175

231- دشمنی علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 78 - 1

1 - جامعه یهود در عصر بعثت متشکل از عالمانی معاند و عوامی ناآگاه

و قد کان فریق منهم .. و منهم امیون لایعلمون الکتب إلا امانی

چنانچه در آیه «75» گذشت، مراد از «فریق منهم» - به قرینه صفات شمرده شده بر آنان - عالمان یهود است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 32 - 3

3_ احبار (عالمان یهود) و راهبان (عالمان نصارا) سردمداران مبارزه با قرآن و اسلام

اتخذوا احبارهم و رهبنهم ارباباً .. یریدون ان یطفئوا نور الله بأفوههم

برداشت فوق بر این اساس است که ضمیر «هم» در «یریدون»، «یطفئوا» و «بأفوههم» به احبار و راهبان بازگردد، که در این صورت آیه شریفه بیانگر یکی از مصداقهای «اتخذوا احبارهم و رهبنهم ارباباً» خواهد بود؛ بدین معنا که احبار و راهبان علیه قرآن و اسلام سخنان نادرست می گفتند و یهود و نصارا از آنان تبعیت کورکورانه و اطاعت محض داشتند.

232- دشمنی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 137 - 4

4- یهود و نصارا، در صورت نپذیرفتن معارف ابلاغ شده به آنان (ایمان به قرآن، ایمان به همه پیامبران و...) از دشمنان و ستیزه جویان با اسلام و مسلمانان، تلقی خواهند شد.

فإن ءامنوا .. فقد اهتدوا وإن تولوا فإنما هم فی شقاق

«شقاق» به معنای دشمنی و مخالفت کردن است. حرف «فی» می رساند که دشمنی و مخالفت یهود و نصارا با اسلام، سراسر وجود آنان را فرا گرفته است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 145 - 5

5- یهود و نصارا از سر عناد و لجاجت، قبله بودن کعبه را پذیرا نیستند.

ولئن آتیت الذین أوتوا الکتب بکل ءایه ما تبعوا قبلتک

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 183 - 20

20- یهودیان، مردمی لجوج و معاند

قل قد جاءکم رسل من قبلی بالبینات و بالذی قلتتم فلم قتلتموهم ان کنتم صادقین

ص: 176

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 45 - 3

3_ ناباوری مسلمانان صدر اسلام ، نسبت به دشمنی یهود با آنان

الم تر . . . و الله اعلم باعدائکم

آوردن «اعلم»، با صیغه افعال تفضیل، حکایت از ناباوری مسلمانان نسبت به دشمنی عالمان یهود با آنان دارد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 46 - 4

4_ تحریف و تحلیل ناصواب گفته ها ، نمونه ای از دشمنی یهود با مسلمانان

و الله اعلم باعدائکم . . . یحرفون الکلم عن مواضعه

جمله «یحرفون . . .» پس از بیان دشمنی یهود، به منزله دلیل و نشانه ای برای اثبات عداوت عالمان یهود نسبت به مسلمانان است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 13 - 19

19_ تحریف نشانه های پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) در تورات و به فراموشی سپردن آن توسط یهود *

یحرفون الکلم . . . و نسوا حظاً مما ذکرنا به

به احتمال اینکه مراد از «الکلم» و «ما ذکرنا به» _ به قرینه مقام _ ، نشانه های پیامبر (صلی الله علیه و آله) در تورات باشد.

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 14 - 10

10_ کینه و دشمنی دایمی یهود و مسیحیان با یکدیگر تا روز قیامت
و لقد اخذ الله ميثق بنى اسرائيل .. العداوه والبغضاء إلى يوم القيمة
بنابر اینکه ضمیر در «بینهم» به یهود و نصارا برگردانده شود.

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 82 - 14، 3، 1

1_ یهودیان و مشرکان سرسخت ترین دشمن برای مسلمانان

لتجدن اشد الناس عدوه للذين ءامنوا يهود و الذين اشركوا

3_ دشمنی یهود با مسلمانان بیش از دشمنی مشرکان با آنان است .

لتجدن اشد الناس عدوه للذين ءامنوا اليهود و الذين اشركوا

تقديم ذكرى «يهود» بر «مشرکان» می تواند اشاره به برداشت فوق باشد.

14_ حق ناپذیری و روحیه استکباری یهود ، عامل عداوت آنان با مسلمانان

اشد الناس عدوه للذين ءامنوا اليهود .. و انهم لا يستكبرون

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 32 - 4، 2، 1

ص: 177

1_ تلاش بی امان یهود و نصارا، با هدف خاموش کردن نور الهی (قرآن)، با سخنان و تبلیغات خود

یریدون أن یطفئوا نور الله بأفواههم

ضمیرهای جمع در «یریدون»، «یطفئوا» و «بأفواههم» به یهود و نصارا (الذین أوتوا الكتاب) بازمی گردد. قید «بأفواههم» (با سخنان خویش) می رساند که: اهل کتاب برای انحراف افکار عمومی علیه قرآن و اسلام، دست به تبلیغات نادرست می زدند.

2_ موضع گیری ها و تبلیغات سوء یهود و نصارا، علیه اسلام به مثابه پفی ناچیز در مقابل نور فروزنده و جاودان الهی

یریدون أن یطفئوا نور الله بأفواههم

4_ اطاعت محض و تبعیت کورکورانه یهود و نصارا از احبار و راهبانشان، در راستای مبارزه با قرآن و اسلام

اتخذوا أحبارهم و رهبنهم أرباباً... یریدون أن یطفئوا نور الله بأفواههم

7_ اسلام، همواره در معرض کینه و عداوت یهود و نصارا

یریدون أن یطفئوا نور الله بأفواههم

با توجه به اینکه جمله «یریدون...» مفید استمرار است برداشت فوق استفاده می گردد.

233- دشمنی یهود با جبرئیل

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 97 - 1,5,11,12,13,14,15

1 - عداوت و کینه توزی یهودیان با جبرئیل (ع)

من کان عدواً لجبریل

مراد از «من کان» - به دلیل آیات گذشته - یهودیان هستند.

5 - نزول قرآن بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) توسط جبرئیل، موجب دشمنی و کینه توزی یهود با او گردید.

من کان عدواً لجبریل فإنه نزله علی قلبک یاذن الله

جمله «فانه . . .» (جبرئیل به اذن خدا قرآن را بر قلب تو فرود آورد) بیانگر منشأ کینه توزی یهود با جبرئیل است.

11 - بازگشت دشمنی یهود با جبرئیل ، به دشمنی با خداوند است .

من کان عدواً لجبریل فإنه نزله علی قلبک یاذن الله

هر یک از حقایق بیان شده در جمله «فانه نزله» تا «بشری للمؤمنین» پاسخی به یهود در ارتباط با کینه توزی آنان با جبرئیل است. قید «یاذن الله» بیان می دارد که جبرئیل به فرمان خدا، قرآن را برای پیامبر(صلی الله علیه و آله) آورده است؛ پس اگر نزول قرآن مایه عداوت است باید شما یهودیان با خدا دشمنی کنید. بنابراین جواب جمله شرطیه «من کان . . .» چنین می شود: «فهو عدو الله».

12 - دشمنی یهود با جبرئیل ، در حقیقت دشمنی با تورات ، دشمنی با مایه های هدایت بشر و دشمنی با پیام آور بشارت است .

فانه نزله . . . مصداقاً لما بین یدیه و هدی و بشری للمؤمنین

هر یک از توصیفهای «مصداقاً . . .» و «هدی» و «بشری للمؤمنین» همانند «یاذن الله» می تواند پاسخی نقضی به یهودیان کینه توز با جبرئیل باشد؛ یعنی، دشمنی کردن با آورنده قرآن - که دین و کتاب شما را تأیید

می کند، مایه هدایت بشر است و به سعادت‌ها بشارت می دهد - در واقع دشمنی کردن با تورات و ... است.

13 - نازل شدن قرآن به فرمان خدا، دلیلی بر ناروایی عداوت یهود با جبرئیل است .

من کان عدواً لجبریل فإنه نزله علی قلبک یاذن الله

برداشت فوق بر این اساس است که قید «یاذن الله» پاسخی حلی در ارتباط با عداوت یهود با جبرئیل باشد؛ یعنی، او به فرمان خدا قرآن را بر قلب پیامبر (صلی الله علیه و آله) نازل کرد و کسی که فرمان خدا را اطاعت کند، نباید در نزد معتقدان به خدا میغوض باشد.

14 - تأیید تورات از سوی قرآن، دلیلی بر بیجا بودن دشمنی یهود با پیام آور وحی (جبرئیل) است .

فإنه نزله علی قلبک یاذن الله مصداقاً لما بین یدیه

«مصداقاً لما بین یدیه» (قرآن درستی تورات را تأیید می کند) در پاسخ به یهودیان دشمن جبرئیل، این نکته را بیان می کند که جبرئیل حقیقتی را آورد که دین و کتاب شما را تصدیق می کند و شاهد راستی و درستی آن است و لذا نا به جاست که با نازل کننده آن (جبرئیل) دشمنی کنید.

15 - هدایتگری و بشارت دهندگی قرآن، دلیلی بر نابه جا بودن عداوت یهود با نازل کننده آن (جبرئیل) است .

فإنه نزله علی قلبک ... هدی و بشری للمؤمنین

عبارت «هدی و بشری» نیز همانند «مصداقاً» حاوی این نکته است که جبرئیل معارفی را به پیامبر (صلی الله علیه و آله) القا کرد که بشارت دهنده و هدایتگر است و لذا دشمنی کردن با او، نمی تواند توجیه معقولی داشته باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 98 - 9

9 - یهودیان، به دلیل عداوتشان با جبرئیل کافرند و خداوند دشمن آنان است .

من کان عدواً لله .. و جبریل و میکئل فإن الله عدو للكفرین

از مصداقهای «الکافرین» - به دلیل آیات گذشته - یهودیان هستند.

234 - دشمنی یهود با خدا

11 - بازگشت دشمنی یهود با جبرئیل ، به دشمنی با خداوند است .

من كان عدواً لجبرئيل فإنه نزله على قلبك يا ذن الله

هر یک از حقایق بیان شده در جمله «فإنه نزله» تا «بشرى للمؤمنين» پاسخی به یهود در ارتباط با کینه توزی آنان با جبرئیل است. قید «بإذن الله» بیان می دارد که جبرئیل به فرمان خدا، قرآن را برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) آورده است؛ پس اگر نزول قرآن مایه عداوت است باید شما یهودیان با خدا دشمنی کنید. بنابراین جواب جمله شرطیه «من كان...» چنین می شود: «فهو عدو الله».

235- دشمنی یهود با سلیمان (ع)

- بقره - 2 - 102 - 12

12 - فعالیت یهودیان عصر سلیمان علیه حکومت وی ، با پیروی از افسون شیاطین *

واتبعوا ما تتلوا الشیطان علی ملک سلیمان

برداشت فوق بر این اساس است که فاعل «اتبعوا» یهودیان عصر سلیمان باشند.

236- دشنام در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 104 - 16

16 - امام باقر (ع) فرمود: « هذه الكلمة سب بالعبرانية ، إلیه كانوا یذهبون ؛

این کلمه (راعنا) به زبان عبری فحش است و آنان (یهود) این کلمه را به عنوان فحش استعمال می کردند».

237- دعوت از یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، یهودیان را به پذیرش اسلام و ایمان آوردن به قرآن فرا می خواند .

و إذا قیل لهم ءامنوا بما أنزل الله

فاعل «قیل» به قرینه «قل فلم تقتلون» (در ذیل آیه) پیامبر است؛ یعنی: و إذا قلت لهم ..

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

19

- جمعه - 62 - 6 - 5

5 - خداوند توسط پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به یهود پیشنهاد کرد برای اثبات ادعای خود (این که آنان دوستان خداوند)، آرزوی مرگ کنند.

قل یـأیها الذین هادوا.. فتمنّوا الموت إن كنتم صـدقین

238- دفع شر یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 137 - 5

5 - دفع شر یهودیان و نصرانیان از جامعه اسلامی، وعده و نوید خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فإنما هم فی شقاق فسیکفیکهم اللّٰه و هو السميع العليم

ص: 180

239- دلایل اعراض یهود از اسلام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 75 - 10

10 - تبیین علل ایمان نیاوردن جامعه یهود و بنی اسرائیل به اسلام ، از اهداف تشریح سرگذشت آنان در قرآن

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم

آیه مورد بحث نتیجه است برای حقایق تاریخی مربوطه به بنی اسرائیل و خصوصاً یهود؛ یعنی، آنان پس از مشاهده معجزه های فراوان و برخوردار شدن از نعمتهای الهی کفر ورزیدند؛ به گوساله پرستی گرایش پیدا کردند و نسبت جهل و استهزا به موسی (ع) دادند. بنابراین انتظار ایمان آوردن به قرآن از آنان انتظاری نا به جاست.

240- دلایل صداقت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 94 - 7

7 - ادعای یهودیان (یقین به بهشتی بودن) آن گاه صادقانه و برخاسته از باور آنان است که تمنای مرگ کرده و از آن استقبال کنند .

قل إن كانت لكم الدار الآخرة .. فتمنوا الموت

241- دلایل کفر یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 21

21 - کشته شدن پیامبرانی از نژاد اسرائیل به دست یهودیان ، دلیل ایمان نداشتن آنان حتی به پیامبران بنی اسرائیل

نؤمن بما أنزل علينا . . . قل فلم تقتلون أنبياء الله من قبل

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 92 - 12

12 - گرایش یهودیان به گوساله پرستی ، دلیل ایمان نداشتن آنان حتی به پیامبران بنی اسرائیل و کتاب های آسمانی خویش

قالوا نؤمن بما أنزل علينا . . . قل ... و لقد جاءكم موسى بالبينت ثم اتخذتم العجل

جمله «لقد جاءكم . . .» عطف بر «لم تقتلون ...» در آیه قبل است. بنابراین مضمون این آیه نیز پاسخی به این ادعای یهود است که خود را مؤمن به پیامبران اسرائیلی و کتابهای آسمانی آنان می دانستند (نؤمن بما أنزل علينا).

ص: 181

242- دلایل کفر یهود به قرآن

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 7

7- نازل نشدن قرآن بر بنی اسرائیل ، تنها دلیل و بهانه یهود برای ایمان نیاوردن به آن

إذا قیل لهم ءامنوا بما أنزل الله قالوا نؤمن بما أنزل علینا

243- دنیا طلبان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 169 - 4، 2، 1

1_ تاریخ یهود ، شاهد نسلهایی دنیاگرا و معصیتکار

فخلف من بعدهم خلف ورثوا الکتب يأخذون عرض هذا الأذنی و یقولون

2_ دنیاگرایان یهود ، علی رغم ادعای اعتقاد به تورات و دسترسی به آن ، از راه های نامشروع به مال و منال دنیا چنگ می زدند .

ورثوا الکتب يأخذون عرض هذا الأذنی و یقولون سیغفر لنا

جمله «ورثوا الکتب» (تورات را به ارث بردند) اشاره به دو معنا دارد که هر دو در سرزنش دنیاگرایان یهود دخیل است: دسترسی به تورات داشتند ; مدعی اعتقاد به آن بودند.

4_ دنیاگرایان یهود به گناه خویش (دستیابی به مال و منال دنیا از راه های نامشروع) ، اصرار میورزیدند .

وإن یأتهم عرض مثله يأخذوه

جمله «وإن یأتهم ...» (اگر مال و منال دنیا در مرتبه و زمانی دیگر به آنان روی می آورد از گرفتن آن دریغ نداشتند)، اشاره به اصرار یهودیان دنیاگرا به گناه کسب درآمدهای نامشروع دارد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 170 - 4

4_ گروهی از یهودیان نسل های پیشین ، بر خلاف دنیاگرایان ایشان ، به محتوای تورات و میثاق های آن پایبند بودند و نماز را به پا داشتند

و الذین یمسکون بالکتب و أقاموا الصلوه

244- دنیاطلبی علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 42 - 6

6_ حرص و آزمندی شدید عالمان یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) به متاع دنیا

اکلون للسحت

صیغه مبالغه «اکلون» نشان از رغبت و حرص فراوان عالمان یهود دارد.

ص: 182

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 79 - 6

6- دستیابی به متاع های دنیوی (مال ، ریاست ، جاهت و . . .) هدف عالمان یهود از ارائه خود ساخته ها به عنوان کتاب آسمانی

لیشتروا به ثمناً قليلا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 34 - 8

8_ تلاش احبار و راهبان ، در بازداشتن مردم از راه خدا ، در راستای دستیابی به مطامع دنیوی خویش

ليأكلون أموال الناس بالباطل و يصدون عن سبيل الله

با توجه به ارتباط و پیوستگی «یصدون» با «یأكلون» برداشت فوق استفاده می شود.

245- دنیا طلبی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 41 - 10

10 - دستیابی به متاع دنیا ، از هدف های یهود و نصارا در کفر به قرآن و انکار حقایق تورات و انجیل

و لاتشتروا بأیتی ثمناً قليلا

کلمه «آیاتی» علاوه بر قرآن، شامل حقایق بیان شده در تورات و انجیل نیز هست. گویا آوردن اسم ظاهر (آیاتی) به جای ضمیر «به»، برای

تأمین این هدف باشد. قابل ذکر است که چون سخن درباره ایمان به قرآن بود، مصداق مورد نظر برای «آیاتی» حقایقی از تورات و انجیل است که دلیل بر حقانیت قرآن می باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 86 - 6،7

6 - یهودیان به انگیزه دستیابی به مزایای دنیا، همکیشان خود را کشته و آنان را از دیارشان آواره می ساختند .

ثم أنتم هؤلاء تقتلون .. أولئك الذين اشتروا الحيوه الدنيا بالأخره

7 - یهودیان برای رسیدن به مزایای دنیوی، آخرت و نعمت های آن را از دست دادند .

أولئك الذين اشتروا الحيوه الدنيا بالأخره

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 96 - 6،16

6 - دنیاپرستی یهود از پیشگویی های قرآن

لتجدنهم أحرص الناس على حيوه

16 - خداوند، ناظر بر رفتار و کردار برخاسته از دنیاپرستی یهود است .

و الله بصير بما يعملون

ص: 183

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 102 - 48

48 - ترجیح منافع دنیوی بر منافع اخروی ، در دیدگاه یهودیان ساحر

لقد علموا لمن اشتریه ماله فی الآخره من خلق و لبسوا به انفسهم لو کانوا یعلم

کسی که بداند با دستیابی به منافع نامشروع، آخرت خویش را از دست داده است (لقد علموا ..) ولی در عین حال به زیانباری این داد و ستد اعتقاد نداشته باشد (لو کانوا یعلمون)، معلوم می شود وی منافع دنیوی را بر آخرت ترجیح می دهد.

246- دنیا طلبی یهود صدر اسلام

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 103 - 5

5 - یهودیان عصر بعثت ، به دلیل وابستگی به دنیا و فسق پیشگی زمینه های ایمان و تقوا را از دست داده بودند .

لبس ما شروا به انفسهم .. و لو انهم ءامنوا و اتقوا لمثوبه من عند الله خیر

به کارگیری «لو» امتناعیه در جمله «لو انهم ..» می نمایاند که: ایمان آوردن یهود و پرهیز از گناهانی همانند سحر، امری مشکل یا ممتنع بوده است. آیات پیشین - که سخن از دل بستگی شدید یهود به دنیا و فاسق بودن آنان داشت - می تواند بیانگر علت به وجود آمدن این روحیه در ایشان باشد.

247- دنیا گرایی یهود

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

4_ عالمان یهود، دارای اهداف دنیوی در کتمان و تحریف عهد خدا (حقایق مربوط به پیامبر (صلی الله علیه و آله))

انّ الذین یشترون بعهد اللّٰه وایمانهم

با توجه به شأن نزول، مقصود از «عهد اللّٰه»، حقایق مربوط به پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در تورات است که به دست عالمان یهود تحریف گشته.

8_ محرومیت عالمان یهود، سوداگران عهد الهی و پیمان شکنان، از بهره های اخروی

انّ الذین یشترون... اولئک لا خلاق لهم فی الاخره

248- دوستی با یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 51 - 2،3،4،8،17

2_ حرمت ایجاد روابط دوستی با یهود و نصارا

ص: 184

در برداشت فوق «ولی» به معنای دوست که یکی از معانی آن است، گرفته شده است.

3_ یهود و نصارا، مردمی غیر قابل اعتماد و ناشایست برای برقراری روابط دوستی مسلمانان با آنان

یا ایها الذین ءامنوا لاتتخذوا اليهود والنصرى أولياء

کلمه «اتخاذ» به معنای برگزیدن و اعتماد کردن است. (مجمع البيان).

4_ ناسازگاری ایمان با ایجاد پیوند دوستی و مودت با یهود و نصارا

یا ایها الذین ءامنوا لاتتخذوا اليهود والنصرى أولياء

مخاطب قرار دادن مسلمانان با عنوان اهل ایمان و سپس نهی از ایجاد روابط دوستی با یهود و نصارا، گویای برداشت فوق است.

8_ پایبند نبودن یهود و نصارا به تعهدات خویش نسبت به مسلمانان، فلسفه حرمت ایجاد روابط با آنان

لا تتخذوا اليهود والنصرى أولياء بعضهم أولياء بعض

17_ دوستی با یهود و نصارا و پذیرش ولایت آنان، ظلم و موجب محرومیت از هدایت الهی

و من يتولهم منكم فانه منهم إن الله لا يهدى القوم الظالمين

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 52 - 13،14،20،23

13_ داشتن پناهگاهی امن در صورت شکست اسلام، انگیزه دوستی مسلمانان بیمار دل عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) با یهود و

نصارا و پذیرش ولایت آنان

يقولون نخشى ان تصيبنا دائرة

14_ مصلحت اندیشی و ترس از پیشامد های ناگوار، بهانه بیماردلان برای دوستی با یهود و نصارا

يقولون نخشى ان تصيبنا دائرة

«دائرة» از مصدر «دوران» (چرخیدن) است؛ که در برداشت فوق به معنای حادثه های ناگوار گرفته شده؛ چون چرخش روزگار احیاناً موجب کمبودهایی نظیر قحطی، خشکسالی و دیگر حوادث تلخ می شود.

20_ پشیمانی، فرجام ایجاد روابط دوستی با یهود و نصارا و پذیرش ولایت آنان

یسرعون فیهم... فیصبحوا علی ما اسروا فی انفسهم ندمین

23_ نزول عذاب الهی بر دشمنان دین، مایه پشیمانی مسلمانان سست ایمان از دل بستگی به یهود و نصارا

او امر من عنده فیصبحوا علی ما اسروا فی انفسهم ندمین

برداشت فوق بر این احتمال است که مراد از «امر»، عذاب دنیوی باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 53 - 1,2

1_ سوگند مؤکد یهود و نصارا بر یاری مسلمانانی که با آنان روابط دوستی داشتند.

اهولاء الذین اقسما بالله جهد ایمنهم انهم لمعکم

برداشت فوق مبتنی بر این احتمال است که «هولاء»، اشاره به یهود و نصارا بوده و مخاطب در «لمعکم» همان بیماردلانی باشند که پیوند ولایی با یهود و نصارا داشتند. کلمه «جهد» مفعول مطلق برای «اقسموا» می باشد؛ یعنی سوگند یاد کردند در بالاترین درجه سوگند.

2_ ناتوانی یهود و نصارا بر یاری مسلمانانی که با آنان روابط دوستی داشتند.

ص: 185

لحن ملامت بار جمله «اهولاء . . .» حکایت از آن دارد که یهود و نصارا در عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، رسوا شده و به ذلت افتادند ; بگونه ای که نتوانستند به تعهد خویش با مسلمانان سست ایمان پایبند بمانند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 54 - 11، 5، 4

4_ پذیرش ولایت و دوستی یهود و نصارا، ارتداد و بازگشت از دین است .

و من يتولهم منكم فانه منهم . . . یا ایها الذین ءامنوا من یرتد منکم عن دینه

با توجه به آیات گذشته معلوم می شود از مصادیق مورد نظر برای مرتدان، مسلمانانی هستند که _ علی رغم نهی خداوند _ با یهود و نصارا ارتباط دوستی و ولایی برقرار می کنند.

5_ ارتداد برخی مسلمانان صدر اسلام، با پذیرش ولایت و دوستی یهود و نصارا

فتری الذین فی قلوبهم مرض . . . یا ایها الذین ءامنوا من یرتد منکم عن دینه

11_ دوستی با کافران (یهود و نصارا و . . .)، ناسازگار با عشق به خداوند

و من يتولهم منكم . . . فسوف یأتی اللّٰه بقوم یحبهم و یحبونه

با توجه به ارتباط آیه مورد بحث با آیات گذشته، معلوم می شود که توصیف مؤمنان واقعی به ویژگیهای یاد شده برای اشاره به این حقیقت است که مدعیان اسلام در صورت گرایش به کافران (من يتولهم منکم) نمی توانند آن ویژگیها _ و از جمله محبت و عشق به خدا _ را دارا باشند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- مجادله - 58 - 14 - 6، 3، 1

1 - منافقان ، دارای روابط دوستانه با یهودیان

ألم تر إلى الذين تولّوا قوماً غضب الله عليهم

«تولّی» (مصدر «تولّوا») به معنای دوست گرفتن است و مراد از «قومی که خدا بر آنان غضب کرده است»، قوم یهود می باشد.

3 - روابط دوستانه منافقان با یهود ، از نشانه های روشن و قابل توجه نفاق آنان

ألم تر إلى الذين تولّوا قوماً غضب الله عليهم

6 - منافقان ، عناصری بیگانه ، هم با مسلمانان _ به رغم ادعای مسلمانی _ و هم با یهودیان _ به رغم برقرار کردن روابط دوستی با آنان _

ما هم منكم ولا منهم

249- دوستی مسلمانان صدر اسلام با یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- ممتحنه - 60 - 13 - 4

4 - روابط دوستانه برخی از مسلمانان صدر اسلام با یهودیان

یـأیها الذین ءامنوا لاتتولّوا قوماً غضب الله علیهم

ص: 186

چنان که در بعضی شأن نزول ها آمده است، آیه شریفه ناظر به جریان خارجی می باشد.

250- دوستی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 51 - 6

6_ یهود و نصارا، تنها با یکدیگر و همکیشان خویش روابط دوستی داشته و به آن وفادار هستند .

یا ایها الذین ءامنوا لاتتخذوا الیهود و النصری اولیاء بعضهم اولیاء بعض

چون جمله «بعضهم اولیاء بعض» به منزله دلیل برای جمله «لاتتخذوا...» است، معنای حصر از آن استفاده می شود.

251- دین سازی علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 79 - 5,6,8,9

5- گروهی از عالمان یهود، افکار تحریر یافته خویش را حقایقی (معارف ، احکام و . . .) از جانب خدا قلمداد نموده ، به مردم ارائه می کردند .

فویل للذین یکتبون الکتب بأیدیهم ثم یقولون هذا من عند الله

«بأیدیهم» (با دستهای خود)، تأکید بر این است که عالمان یهود آنچه را به عنوان کتاب الهی می نوشتند، ساخته و پرداخته خود آنان بود، همانند جمله های «یقولون بأفواههم» و «نظرتہ بعینی . . .» و . . .

6- دستیابی به متاع های دنیوی (مال ، ریاست ، جاهت و . . .) هدف عالمان یهود از ارائه خود ساخته ها به عنوان کتاب آسمانی

لیشتروا به ثمناً قليلاً

8- گروهی از عالمان یهود، مردمانی بدعتگذار و دین ساز بودند .

فویل للذین یکتبون الکتب بأیدیهم

9- عالمان بدعتگذار و دین ساز یهود ، به عذاب الهی گرفتار خواهند شد .

فویل للذین یکتبون الکتب . . . فویل لهم مما کتبت أیدیهم

252- دین فروشی علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 44 - 34

34_ خداوند بر حذر دارنده عالمان یهود از دین فروشی و سوداگری با آیات الهی

و لاتشتروا بایتی ثمناً قليلاً

ص: 187

253- دین فروشی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 199 - 15

15_ نادیده گرفتن آیات بیانگر حَقّانیت قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) در تورات از سوی علمای یهود، به خاطر متاع اندک دنیا

انّ من اهل الکتب لمن... لا یشترون بایات اللّٰه ثمناً قليلاً

تمجید خداوند از عالمان مؤمن اهل کتاب، به خاطر ایمان به قرآن و سوداگری نکردن بر سر آیات الهی

254- دین یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 62 - 6

6- آیین یهود، نصارا و صابئان، از ادیان الهی و آسمانی است.

ان الذین ءامنوا... و الصبیئین

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 50 - 4,5

4_ سهولت شریعت عیسی (ع)، در مقایسه با شریعت موسی (ع)

و لاحلّ لکم بعض الذی حرّم علیکم

5_ وعده عیسی (ع) به بنی اسرائیل ، در برداشتن حرمت برخی از محرّمات شریعت موسی (ع)

و لآحلّ لکم بعض الذی حرّم علیکم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 84 - 8

8_ اهمّیت ویژه آیین موسی و عیسی و کتاب نازل شده بر آنها (تورات و انجیل)

و ما اوتی موسی و عیسی

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 110 - 19

19_ اسلام ، برترین آیین در میان سایر ادیان (دین یهود و نصارا) برای سعادت بشر

و لو آمن من اهل الکتب لکان خیراً لهم

بنابر اینکه «خیر» برای تفضیل باشد و مُفضّل علیه، آیین خود اهل کتاب و مفضّل، اسلام.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 48 - 24

ص: 188

24_ یهودیان ، مسیحیان و مسلمانان ، هر کدام دارای آیین و شریعتی خاص

لکل جعلنا منکم شرعه و منهاجاً

با توجه به آیات گذشته که درباره یهودیان، مسیحیان و مسلمانان سخن داشت، می توان گفت خطاب در «منکم» متوجه همه آنهاست.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 69 - 3

3_ آیین یهود، نصارا و صابئین، از ادیان رسمی و الهی

إنّ الذین ءامنوا و الذین هادوا و الصبئون و النصری . . فلاخوف علیهم

درباره آیین صابئین نظرات مختلفی بیان شده است، علامه طباطبایی در تفسیر «المیزان» پس از اشاره به اقوالی گوناگون تأیید می کند که آیین صابئینی ممزوج از دین یهود، مجوس و حرانیه بوده است.

255- ذلت دنیوی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 85 - 19,20,23

19 - سزای یهودیانی که پیمان های الهی را نقض کردند ، خواری و خفت در دنیا است .

إذ أخذنا میثقتکم . . فما جزاء من یفعل ذلک منکم إلا خزی فی الحیوه الدنیا

«ذلک» اشاره به همه کارهایی است که آیه شریفه از یهودیان نقل کرد و آنها را ناپسند شمرد؛ از جمله: پایبند نبودن به پیمانهای الهی، کشتن همکیشان و . . .

20 - گرفتار شدن به خواری و ذلت در دنیا ، سزای یهودیانی است که همدیگر را کشتند و همکیشان خورا از دیارشان بیرون راندند .

تقتلون أنفسكم .. فما جزاء من يفعل ذلك منكم إلا خزي في الحيوه الدنيا

23 - سزای یهودیانی که کتاب آسمانی را تبعیض کردند (به برخی از تورات عمل کرده و برخی را وانهادند) ، خفت و خواری در دنیا است

أفتؤمنون ببعض .. فما جزاء من يفعل ذلك منكم إلا خزي في الحيوه الدنيا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 42،45

42 - خواری و رسوایی در دنیا و عذاب بزرگ آخرت ، کیفر منافقان و یهودیان شتابگر در کفر

من الذين قالوا ائمانا بافواههم .. لهم في الدنيا خزي و لهم في الاخره عذاب عظيم

45 - پیشتازی در کفر ، تحریفگری ، دروغپردازی و جاسوسی ، نمودی از خواری و رسوایی منافقان و یهودیان در دنیا

يسرعون في الكفر .. لهم في الدنيا خزي

رسوایی یهودیان و منافقان، که «لهم في الدنيا خزي» بیانگر آن است، می تواند همان رذایلی باشد که در آیه مطرح شده است. زیرا این رذایل یا خود رسوایی است و یا موجب رسوایی انسان در جامعه خواهد شد.

ص: 189

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 90 - 20

20- یهودیان منکر رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، از زمره کافرانند و به عذابی خفت آور گرفتار خواهند شد .

و للکفرین عذاب مهین

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 55 - 13

13- برتری پیروان حضرت عیسی (ع) بر یهودیان تا روز قیامت

و جعل الذین اتبعوک فوق الذین کفروا الی یوم القیمه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 112 - 1,2,3,4,9,21

1- ذلت همیشهگی اهل کتاب (یهود)، سرنوشت محتوم آنان

ضربت علیهم الذلّہ این ما تقفوا

2- به ذلت کشانیدن اهل کتاب (یهود) در هر زمان و مکان، وظیفه اهل ایمان

ضربت علیهم الذلّہ این ما تقفوا

بنابر اینکه جمله «ضربت عليهم ..»، به قرینه استثنای «إلا بحبل ...» و جمله «این ما ثقفوا»، تعیین وظیفه باشد، و نه اخبار از یک امر خارجی.

3_ رهایی اهل کتاب (یهود) از ذلت، در گرو رابطه با خدا یا وابستگی به دیگر مردمان

ضربت عليهم الذلة .. إلا بحبل من الله و حبل من الناس

جمله «حبل من الناس»، بنابر احتمالی وابسته شدن به مردمان و عدم استقلال معنا شده است.

4_ اهل کتاب (یهود)، همواره مبتلا به ذلت یا وابستگی و عدم استقلال

ضربت عليهم الذلة .. إلا بحبل من الله و حبل من الناس

9_ درماندگی و ناتوانی شدید اهل کتاب (یهود)، سرنوشت محتوم آنان

و ضربت عليهم المسكنه

21_ تقویت روحیه اهل ایمان، با بیان وضعیّت نکبت بار و ننگین اهل کتاب (یهود)

وإن يقتلوكم .. ثم لا ينصرون. ضربت عليهم الذلة أين ما ثقفوا إلا بحبل من ال

بیان ذلت و مسکنت یهود، پس از اشاره به ستیزه جویی آنان، می تواند برای تقویت روحیه اهل ایمان باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 53 - 3

3_ یهود و نصارا در عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، شوکت خویش را از دست دادند و به ذلت و خواری کشیده شدند.

اهولاء الذين اقسما بالله جهد ايمنهم انهم لمعكم

ص: 190

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 167 - 3

3_ ذلت و خواری یهودیان با مسلط ساختن مردمی بر آنان ، پرتوی از ربوبیت خدا بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) و در راستای تقویت و گسترش آیین وی

و إذ تأذن ربک

برداشت فوق از کلمه «رب» و اضافه شدن آن به ضمیری که برای خطاب به پیامبر (صلی الله علیه و آله) به کار رفته، استفاده شده است.

257- ذلت یهود متخلف

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 167 - 10

10_ تقدیر الهی بر ذلت یهودیان متمرّد ، امری عبرت آموز و شایان به یاد داشتن

و إذ تأذن ربک لیبعثن

برداشت فوق با توجه به فعل مقدّر «أذکر» استفاده شده است ؛ یعنی: «أذکر إذ تأذن ربک . . .»

258- رباخواری یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 161 - 1,2,9,10

1_ حرمت رباخواری بر یهود

وَأَخْذِهِمُ الرِّبَا وَقَدْ نَهَوْنَا عَنْهُ

2_ یهود مردمی رباخوار علی رغم آگاهی به حرمت آن

وَأَخْذِهِمُ الرِّبَا وَقَدْ نَهَوْنَا عَنْهُ

9_ رباخواری و تصرف نابحق یهودیان در اموال مردم، موجب تحریم برخی از حلال های پاکیزه بر ایشان

حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ... وَأَخْذِهِمُ الرِّبَا وَقَدْ نَهَوْنَا عَنْهُ وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالَ النَّاسِ

10_ رباخواری و حرامخواری یهودیان، موجب محرومیت آنان از برخی طیبات *

فَبِظُلْمٍ مِّنَ الَّذِينَ هَادُوا وَحَرَّمْنَا عَلَيْهِمُ الطَّيِّبَاتِ... وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَطْلِ

بدان احتمال که مراد از تحریم، تحریم تکوینی باشد.

259- رذایل یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 161 - 4,5

ص: 191

4_ یهودیان با اسباب غیر مشروع و باطل اموال دیگران را تصاحب می کردند .

وَأَكْلَهُمْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْبَطْلِ

کلمه «باء» در «بالبطل» سببیه است و مراد از «اموال الناس» می تواند ثروتهای متعلق به جامعه همانند معادن، جنگلها و .. باشد و می تواند مقصود از آن داراییهای شخصی دیگران باشد. برداشت فوق بر اساس احتمال دوم است گفتنی است مراد از «اکل» خصوص خوردن نیست بلکه هر نوع تصرفی منظور است.

5_ یهودیان با اسباب باطل و غیر مشروع اموال عمومی و متعلق به جامعه را تصاحب می کردند .

وَأَكْلَهُمْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْبَطْلِ

بدان احتمال که مراد از «اموال الناس» اموال عمومی که متعلق به همه مردم است، باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 162 - 8

8_ خواسته های نابجا ، اعمال ناروا و رذایل اخلاقی یهود ، نشأت گرفته از جهل آنان و ناباوری ایشان نسبت به تعالیم دین

يسئلك أهل الكتب . . . لكن الرسخون في العلم منهم و المؤمنون

توصیف صالحان یهود با عنوان عالمان ژرفنگر و مؤمنان واقعی، بیانگر این حقیقت است که جهل و ناباوری به تعالیم انبیا مایه گرایش عامه یهود به اعمال ناروا و رذایل اخلاقی بوده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

20

- بینه - 6 - 98 - 7

7- کافران به اسلام (یهودیان ، مسیحیان ، مجوسیان و مشرکان) ، شرورترین مردم و بدترین مخلوقات اند .

الذین كفروا من أهل الكتاب و المشركين . . . أولئك هم شر البرية

«بریه» (فعیله به معنای مفعوله) با کلمه «بری» (به وزن «عصا»؛ یعنی، خاک) هم خانواده است و تمام خاکیان، از جمله بشر را شامل می شود (مصباح و مفردات). برخی گفته اند: این کلمه با فعل «برء» (به معنای «خَلَقَ») هم خانواده است و بر تمام مخلوقات تطبیق می کند.

260- رشوه خواری علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 42 - 2,5

2_ عالمان یهود در عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) گوش سپارنده به شایعات دروغین و راغب به حرمخواری و رشوه گیری

سمعون لقوم ءاخرین . . . سمعون للکذب اکلون للسحت

برداشت فوق بر این مبناست که دو صفت یاد شده درباره عالمان یهود باشد. توصیف عوام یهود در آیه قبل به «سمعون للکذب»، این مبنا را تأیید می کند، و «سحت» به معنای مال حرام است و از مصادیق مورد نظر آن، به مناسبت مورد، رشوه می باشد.

5_ رشوه خواری عالمان کفرپیشه یهود برای پذیرش و تأیید دروغپردازی های رشوه دهندگان

لقوم ءاخرین . . . سمعون للکذب اکلون للسحت

ص: 192

ذکر رشوه خواری عالمان یهود پس از توصیف آنان به دروغ پذیری، بیانگر آن است که آنان برای پذیرش و تأیید دروغهای بافته شده توسط گروهی از یهودیان رشوه می گرفتند.

261- رشوه خواری یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 42 - 22

22_ حرامخواری حاکمان یهود ، به صورت رشوه

اکلون للسحت

از رسول خدا(صلی الله علیه و آله) روایت شده: رشوه الحکام حرام و هی السحت الذی ذکر الله فی کتابه.

الدر المنثور، ج 3، ص 81.

262- روزی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 66 - 25

25_ بهره مندی یهود و نصارا از نعمت های بیکران خداوند ، در گرو برپا داشتن حکومت و ولایت الهی

و لو انهم اقاموا التوریه و الانجیل . . . لا کلوا من فوقهم و من تحت ارجلهم

امام باقر(ع) در توضیح آیه فوق فرمود: الولایه.

کافی، ج 1، ص 413، ح 6؛ نورالثقلین، ج 1، ص 650، ح 485.

263- روش احتجاج با یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

19

- جمعه - 62 - 6 - 1

1 - رهنمود الهی به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در احتجاج با یهودیان

قلی-اینها الذین هادوا

264- روش برخورد با یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 44 - 12

12 - لزوم هشیاری جامعه ایمانی در مقابل تلاش برای گمراه ساختن مسلمانان

ص: 193

الم تر الى الذين .. ان تضلوا السبيل

هدف از بیان تصمیم عالمان یهود، هشیار ساختن مسلمانان نسبت به تلاش پیگیر آن عالمان برای گمراه ساختن جامعه ایمانی است.

265- روش برخورد یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 46 - 6,7,8,14

6_ بی اعتنایی و پشت گوش انداختن گفته های یهود، اتهام آن به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

من الذین هادوا .. یقولون ... واسمع غیر مسمع

بر این مبنا که «غیر مسمع» اخبار باشد، نه نفرین. و جمله «اسمع غیر مسمع» بدین معناست: ای پیامبر سخنان ما را بشنو، اگر چه تاکنون نسبت به گفته ها و سخنان ما ناشنوا بودی و اعتنایی بدانها نداشتی.

7_ درک نمودن گفته های یهود، تهمت آنان به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

واسمع غیر مسمع

برداشت فوق بر این مبناست که شنیدن به معنای درک کردن باشد. یعنی درک کن و بفهم آنچه را ما می گوئیم؛ اگر چه تاکنون سخنان ما را درک نکردی و نفهمیدی.

8_ توهین و نفرین برخی از یهودیان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در ضمن سخن با آن حضرت

من الذین هادوا .. واسمع غیر مسمع

«غیر مسمع» در برداشت فوق به معنای انشایی آن گرفته شده است. و مفهوم آن چنین است: خدا تورا کر و ناشنوا قرار دهد. و یا: خدا تورا نفهم گرداند.

14_ به کارگیری کلمات دو پهلو و چند معنی، شیوه برخی از یهودیان برای استهزای پیامبر (صلی الله علیه و آله) و طعن بر اسلام

واسمع غیر مسمع .. راعنا لئلا بالسنتهم و طعنأ فی الدین

کلمه «مسمع»، از مصدر اسماع، دارای دو معنای متضاد است: یکی شنیدن و فهمیدن و دیگری دشنام دادن و ناسزا گفتن. و جمله راعنا با

اندکی انحراف زبان می تواند معنای «چوبان ما» را به ذهن شنونده القا کند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 78 - 7

7_ معرفی پیامبر (صلی الله علیه و آله) به عنوان عامل شرور، از روش های ایدایی و تبلیغی منافقان و یهود علیه آن حضرت

ان تصبهم سیئه یقولوا هذه من عندک

برخی از مفسران با توجه به شأن نزول آیه گفته اند که مقصود از ضمیر «تصبهم»، منافقین و یهودیان هستند که حوادثی چون قحطی و خشکسالی را به پیامبر (صلی الله علیه و آله) منتسب می کردند و از این راه علیه او تبلیغ می کردند.

266- روش تبلیغ علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 194

- انعام - 6 - 91 - 11

11 - عالمان یهود برخی از حقایق تورات را برای مردم بیان می کردند و بسیاری از حقایق آن را از مردم پنهان می ساختند.

تجعلونه قراطیس تبدونها و تخفون کثیرا

267- روش مبارزه یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 102 - 17، 13

13 - یهودیان برای مبارزه با پیامبر (صلی الله علیه و آله) علاوه بر انکار بشارت های تورات ، از سحر و جادو مدد می گرفتند .

نبذ فریق . . . کتب اللّٰه وراء ظهورهم ... واتبعوا ما تتلوا الشیطین

در آیه قبل گذشت که جمله «نبذ فریق» پس از «لما جاءهم» می رساند که: یهود به خاطر اینکه بتوانند رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) را انکار کنند بشارت های تورات را درباره آن حضرت، نادیده گرفتند. عطف جمله «اتبعوا...» بر «نبذ فریق» نیز اقتضا می کند که دنبال کردن سحر به همین منظور بوده است.

17 - یهودیان ، تعالیم هاروت و ماروت را دنبال کرده و آنها را در جهت مبارزه با پیامبر به کار گرفتند .

اتبعوا ما تتلوا . . . و ما أنزل علی الملکین ببابل هروت و مروت

«ما أنزل» عطف بر «ما تتلوا . . .» است؛ یعنی: اتباعوا ما تتلوا الشیاطین و اتباعوا ما أنزل علی الملکین.

268- رهبران یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 44 - 52

52_ پیشوایان یهود (ربانیون) ، دارای جایگاهی پایینتر از انبیا و منزلتی برتر از علمای یهود (احبار)

یحکم بها النبیون . . . للذین هادوا و الربنیون و الاحبار

از امام صادق(ع) روایت شده که آن حضرت پس از تلاوت آیه فوق فرمود: فهذه الاثمه دون الانبياء الذين يريون الناس بعلمهم و اما الاحبار فهم العلماء دون الربانيين . . .

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 323، ح 119؛ نورالثقلین، ج 1، ص 634، ح 206.

269- ریاست طلبی علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 79 - 6

6 - دستیابی به متاع های دنیوی (مال ، ریاست ، جاهت و . . .) هدف عالمان یهود از ارائه خود ساخته ها به عنوان کتاب آسمانی

ص: 195

لیشتروا به ثمناً قليلاً

270- زکات در دین یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 156 - 20

20_ زکات از واجبات الهی در آیین یهود

و یؤتون الزکوه

271- زمینه بغض در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 22

22_ کفر و طغیان یهود ، زمینه دشمنی و کینه توزی آنان با یکدیگر

و لیزیدن کثیراً منهم .. طغیناً و کفراً و القینا بینهم العدو و البغضاء

272- زمینه توجیه گری علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 6

6- ناتوانی مسلمانان از احتجاج علیه یهود در پیشگاه خدا ، توجیه عالمان یهود برای بازداری مردم خویش از بازگویی و نشر صفات پیامبر

أتحدثونهم بما فتح الله عليكم ليحاجوكم به عند ربكم

273- زمينه دشمنی در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 22

22_ کفر و طغیان یهود ، زمينه دشمنی و کینه توزی آنان با یکدیگر

و ليزيدن كثيراً منهم . . . طغيناً و كفراً و القينا بينهم العداوة و البغضاء

ص: 196

274- زمینه دوستی با یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 52 - 4

4_ سستی ایمان زمینه گرایش به یهود و نصارا و طرح دوستی با آنان

فتری الذین فی قلوبهم مرض یسرعون فیهم

مراد از بیمار دلان، کسانی هستند که نسبت به حقانیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و یا برخی از معارف دین در شک بوده و ایمانی ضعیف دارند.

275- زمینه طغیان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 12

12_ معارف نازل شده بر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، موجب افزایش طغیانگری و کفرورزی بسیاری از یهودیان

و لیزیدن کثیراً منهم ما أنزل إلیک من ربک طغیناً و کفراً

276- زمینه علاقه به یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 52 - 4

4_ سستی ایمان زمینه گرایش به یهود و نصارا و طرح دوستی با آنان

فتري الذين في قلوبهم مرض يسرعون فيهم

مراد از بیمار دلان، کسانی هستند که نسبت به حقانیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و یا برخی از معارف دین در شک بوده و ایمانی ضعیف دارند.

277- زمینه کفر یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 12

12_ معارف نازل شده بر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، موجب افزایش طغیانگری و کفرورزی بسیاری از یهودیان

وليزیدن كثيراً منهم ما أنزل إليك من ربك طغياناً و كفراً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- حشر - 2 - 59 - 8

8 - اهل کتاب (یهود و نصارا)، در صورت توطئه علیه اسلام و مسلمانان، در زمره کافران اند .

الذين كفروا من أهل الكتاب

ص: 197

278- زمینه گمراهی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 79 - 10

10 - عالمان تحریفگر و بدعتگذار یهود، زمینه سازان گمراهی مردم خویش

ثم يقولون هذا من عند الله ليشثروا به ثمناً قليلاً

279- زمینه گناه یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 169 - 8

8 - یهودیان دنیاگرا به بهانه مغفرتی تضمین شده از جانب خدا، از فرمان های وی سرپیچی می کردند و مرتکب گناه می شدند .

ياخذون عرض هذا الأذنى ويقولون سيغفر لنا

280- زندگی دنیوی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 96 - 14

14 - زندگانی در دنیا و داشتن عمری طولانی، نجاتبخش یهود از عذاب اخروی نیست .

و ما هو بمزحزحه من العذاب أن يعمر

«آن یعمر» بدل برای «هو» و یا فاعل برای «مزحج» است. مآل هر دو به یک معناست؛ معنای جمله «ما هو...» چنین است: یهودیان [بر فرض اینکه عمری هزار ساله داده شوند] آن عمر طولانی، ایشان را از عذاب رها نخواهد ساخت.

281- زندگی سخت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 167 - 6، 2، 1

1_ خداوند برای یهودیان متمرّد مقدر ساخت تا در حیات دنیا در سلطه مردمی که همواره آنان را شکنجه کنند، قرار گیرند.

و إذ تأذن ربك لیبعثن علیهم إلى يوم القيمة من یسومهم سوء العذاب

«تأذن» یعنی قسم یاد کرد و اعلام کرد. (قاموس المحيط). «بعث» (مصدر «لیبعثن») به معنای فرستادن است

ص: 198

و چون به «علی» متعدی شده، معنای مسلط ساختن در آن تضمین شده است. «سَوْم» (مصدر «یسومون») به معنای تحمیل کردن است.

2_ خداوند تعلق اراده خویش را بر گرفتار ساختن یهودیان متمرّد به زندگی زجر آور و تحت شکنجه دیگران، به همگان اعلام کرد.

و إذ تأذن ربك ليعثن عليهم إلى يوم القيمة من يسومهم سوء العذاب

6_ مسلط ساختن مردمی شکنجه گر بر یهود، نمودی از کیفر سریع خداوند برای متمرّدان و فاسقان ستم پیشه

ليبعثن عليهم .. إن ربك لسريع العقاب

282- زهد علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 44 - 31

31_ احبار و ربانیون، عالمانی خداترس، بی طمع و دل بریده از دنیا

الربنيون و الاحبار .. فلا تخشوا الناس و اخشون

283- زیانکاری یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 102 - 46

46- یهودیان، ناآگاه به سودای زیانبار خویش (از دست دادن آخرت و دستیابی به منافع سحر)

لبس ماشروا به أنفسهم لو كانوا يعلمون

مفعول «یعلمون» - به دلیل قبل - زیانباری فروختن مواهب آخرت در مقابل منافع دنیوی است؛ یعنی، ای کاش! می دانستند که این داد و ستد برای آنان زیانبار است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

8

- رعد - 13 - 36 - 3

3_ یهود و نصارا، در عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) به گروههایی با گرایش های مختلف، تقسیم شده بودند.

والذین ءاتینهم الکتب یفرحون... و من الأحزاب من ینکر بعضه

«حزب» _ چنان چه از «لسان العرب» استفاده می شود _ به مردمی که دارای اندیشه و رفتاری مشابهند گفته می شود. «ال» در «الأحزاب» عهد ذکری و اشاره به «الذین...» (یهود و نصارا) دارد. بنابراین آنان در عصر بعثت به چند حزب که هر یک عقاید و گرایشهای متفاوتی داشتند، تقسیم شده بودند.

ص: 199

285- سختی تکالیف یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

9

- نحل - 16 - 118 - 2

2- تنها یهود از میان سایر امت ها ، موظف به انجام تکالیفی فزون تر و دشوارتر بودند .

و علی الذین هادوا حرّما

جار و مجرور «علی الذین» متعلق به فعل «حرّما» است و تقدیم آن بر فعل مفید حصر است.

286- سرزش علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 51 - 12

12_ نکوهش اهل کتاب (علمای یهود) ، به جهت قضاوت ظالمانه درباره مؤمنان و سازش با کافران

الم تر الی الذین اوتوا نصیباً من الکتب یؤمنون

جمله «الم تر .. » دارای لحن مذمت گونه و اعتراض آمیز است.

287- سرزنش احترام به علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 31 - 2

2_ توبیخ یهود و نصارا از سوی خدا، به خاطر ارج نهادن به پیشوایان دینی خود (احبار و راهبان) تا حد پروردگاری

اتخذوا احبارهم و رهبنهم ارباباً من دون الله

288- سرزنش علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 63 - 4

4_ ربانیون و احبار (عالمان یهود و نصارا) مورد توبیخ خداوند به خاطر بی تفاوتی ایشان در برابر حرام خواری مردم خویش و گفتار ناروای آنان

لولا ینهیهم الربنیون و الاحبار عن قولهم الاثم و اكلهم السحت

مراد از «ربانیون» عالمان نصارا هستند و «احبار» به دانشمندان یهود، گفته می شود.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

19

- جمعه - 62 - 5 - 2

2- نکوهش شدید عالمان یهود، از سوی خداوند

ص: 200

مثل الذين حملوا التوریه ثم لم يحملوها كمثل الحمار يحمل أسفارًا

289- سرزنش یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 77 - 3

3- یهود مورد توبیخ و سرزنش خداوند ، به خاطر محدود پنداشتن علم و آگاهی او

أولایعلمون أن الله یعلم ما یسرون و ما یعلنون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 100 - 3

3- یهود ، مورد توبیخ و سرزنش خداوند به جهت عهدشکنی و نقض پیمان های الهی

أو كلما عهدوا عهداً نبذه فریق منهم

استفهام در «أو كلما . . .» انکار توبیخی است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 66 - 3

3_ سرزنش اهل کتاب (علمای یهود و نصارا) به خاطر محاجّه و انتساب ناآگاهانه ابراهیم (ع) به یهودیت و نصرانیت

فلم تحاجّون فیما لیس لکم به علم

آنچه یهودیان و نصارا بدان علم نداشتند و درباره آن احتجاج می کردند، انتساب ابراهیم به یهودیت و نصرانیت بوده و لذا به خاطر آن، سرزنش شدند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 183 - 24

24_ سرزنش یهود از سوی خداوند به جهت بهانه جویی و ادعاهای واهی

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ .. فلم قتلتموهم ان كنتم صادقين

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 50 - 5

5_ یهود، مورد سرزنش خداوند به خاطر نسبت های ناروا به خداوند

انظر كيف يفترون على الله الكذب

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 53 - 3

3_ اگر یهودیان در حکومت بر هستی نقشی داشتند، هیچ پیشیزی به مردم نمی دادند .

ص: 201

ام لهم نصيب من الملك فاذا لا يؤتون الناس نقيراً

کلمه «نقیراً» به معنای چیزی است که پرنده ای با منقار خویش برمی گیرد و کنایه از چیز حقیر و اندک است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 53 - 8

8 - یهودیان و مسیحیان دلگرم به یاری و همگامی مسلمانان سست ایمان ، مورد ملامت مؤمنان پس از پیروزی

و يقول الذين ءامنوا اهولاء الذين اقسموا .. انهم لمعكم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 30 - 10

10 - توبیخ یهود و نصارا از جانب خداوند ، به خاطر ادعای دروغین فرزند بودن عزیر و مسیح برای خدا

وقالت اليهود عزير ابن الله .. أنى يؤفكون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 31 - 2

2 - توبیخ یهود و نصارا از سوی خدا ، به خاطر ارج نهادن به پیشوایان دینی خود (احبار و راهبان) تا حد پروردگاری

اتخذوا احبارهم و رهبنتهم ارباباً من دون الله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- حدید - 57 - 16 - 12

12 - یهود و نصارا مورد نکوهش خداوند ، به خاطر بی تفاوتی شان در برابر تذکار ها و رهنمود های تورات و انجیل

و لایکونوا کالذین أُوتوا الکتب من قبل

مراد از «الذین أُوتوا الکتاب» پیروان موسی (ع) و عیسی (ع) است. برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند، به مسلمانان هشدار می دهد که مبادا مانند یهود و نصارا شوند.

290- سرزنشهای یهود دوران مریم (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

10

- مریم - 19 - 28 - 1

1- قوم مریم با بیان عفت و پاکدامنی پدر و مادر وی ، او را در فرزنددار شدن بدون ازدواج سرزنش کردند .

ما کان أبوک امرأ سوء و ما کانت أمک بغیاً

ص: 202

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 112 - 1,9

1_ ذَلَّتْ هَمِيشْكَ اهل كتاب (يهود) ، سرنوشت محتوم آنان

ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الدَّلَّةُ اَيْنَ مَا تَقِفُوا

9_ در ماندگی و ناتوانی شدید اهل کتاب (یهود) ، سرنوشت محتوم آنان

و ضربت عليهم المسكنه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 167 - 1

1_ خداوند برای یهودیان متمرّد مقدرّ ساخت تا در حیات دنیا در سلطه مردمی که همواره آنان را شکنجه کنند ، قرار گیرند .

وَ اِذْ تَاذَنُ رَبِّكَ لِيُبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ اِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ مِنْ يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ

«تأذن» یعنی قسم یاد کرد و اعلام کرد. (قاموس المحيط). «بعث» (مصدر «لِيبعثن») به معنای فرستادن است و چون به «علی» متعدی شده، معنای مسلط ساختن در آن تضمین شده است. «سَوم» (مصدر «يسومون») به معنای تحمیل کردن است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

4_ ربانیون و احبار (عالمان یهود و نصارا) مورد توبیخ خداوند به خاطر بی تفاوتی ایشان در برابر حرام خواری مردم خویش و گفتار ناروای آنان

لولا ینهیهم الربنیون و الاحبار عن قولهم الاثم و اكلهم السحت

مراد از «ربانیون» عالمان نصارا هستند و «احبار» به دانشمندان یهود، گفته می شود.

10_ سکوت عالمان یهود و نصارا در برابر منکرات جامعه خویش، بسیار زشت و ناپسند

لبس ما کانوا یصنعون

ظاهراً مراد از ضمیر در «کانوا» و «یصنعون»، «ربانیون» و «احبار» می باشد نه توده اهل کتاب؛ قابل ذکر است که در برداشت فوق مراد از «ما»ی موصوله، سکوت عالمان اهل کتاب در برابر گناهان دانسته شده است.

293- سوء استفاده علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 16

16 - سوء استفاده عالمان یهود، از ضعف بینش های دینی و اعتقادی مردم خویش

أتحدثونهم بما فتح الله علیکم لیحاجوكم به عند ربکم

ص: 203

294- سوگند یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 53 - 1

1_ سوگند مؤکد یهود و نصارا بر یاری مسلمانانی که با آنان روابط دوستی داشتند .

اهولاء الذین اقساموا بالله جهد ایمنهم انهم لمعکم

برداشت فوق مبتنی بر این احتمال است که «هولاء»، اشاره به یهود و نصارا بوده و مخاطب در «لمعکم» همان بیماردلانی باشند که پیوند ولایی با یهود و نصارا داشتند. کلمه «جهد» مفعول مطلق برای «اقسموا» می باشد؛ یعنی سوگند یاد کردند در بالاترین درجه سوگند.

295- شایعه سازی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 17

17_ شایعه سازی برخی از منافقان و یهودیان و جاسوسی آنان برای تحریفگران یهود، فلسفه بازداشتن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از اندوه بر کفرورزی آنان

لایحزنک الذین یسرعون... سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخیرین

296- شبهه افکنی علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 79 - 16

16 - « وقيل كتابتهم بأيديهم انهم عمدوا إلى التوراه و حرفوا صفه النبي (صلى الله عليه و آله) ليوقعوا الشك بذلك للمستضعفين من اليهود و هو المروى عن ابى جعفر (ع) . . . » ;

از امام باقر(ع) روایت شده که: «علمای یهود به سراغ تورات رفتند و اوصاف حضرت محمد(صلی الله علیه و آله) را در آن تغییر دادند تا به این وسیله در دل مستضعفان فکری یهود، شک ایجاد کنند».

297- شبهه افکنی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 109 - 12

12 - یهود و نصارا با بهانه قرار دادن نسخ ادیان و نسخ برخی از آیات قرآن ، در صدد ایجاد شبهه در اذهان مسلمانان بودند .

ص: 204

ما نسخ من آیه . . . أم تريدون أن تسئلوا رسولکم ... وّد کثیر من أهل الکتب

بیان تلاش اهل کتاب برای مرتد ساختن مسلمانان پس از مطرح ساختن پرسشها و درخواستهای نابه جا درباره نسخ و بیان اثر سوء آن در خواستها (تبدیل شدن ایمان به کفر)، گویای این است که: اهل کتاب در صدد بودند مسلمانان را درباره نسخ به شبهه اندازند و آنان را در ایمانشان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) دچار تردید کنند.

298- شجاعت علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 44 - 33

33- پیامبران ، ربانیون و احبار ، الگوهای خداترسی و بی پروایی از مردم برای قضاوت بر اساس احکام الهی

یحکم بها النبیون . . . فلا تخشوا الناس و اخشون

299- شخصیت مریم (س) در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

10

- مریم - 19 - 28 - 9

9- مریم (س) و خاندان او ، افرادی سرشناس در بین مردم عصر خویش

ی_أخت ه_رون ما کان أبوک امرأ سوء و ما کانت أمک بغیًا

300- شخصیت نیاکان مریم (س) در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

10

9- مریم (س) و خاندان او، افرادی سرشناس در بین مردم عصر خویش

ی_أخت هـرون ما کان أبوک امرأ سوء و ما کانت أمک بغیاً

301- شرارت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

20

- بینه - 98 - 6 - 7

7 - کافران به اسلام (یهودیان ، مسیحیان ، مجوسیان و مشرکان) ، شرورترین مردم و بدترین مخلوقات اند .

الذین کفروا من أهل الکتاب و المشرکین . . أولئک هم شرّ البریّه

«بریه» (فعیله به معنای مفعوله) با کلمه «بری» (به وزن «عصا»؛ یعنی، خاک) هم خانواده است و تمام خاکیان، از جمله بشر را شامل می شود (مصباح و مفردات). برخی گفته اند: این کلمه با فعل «برء» (به معنای

ص: 205

«خَلَقَ») هم خانواده است و بر تمام مخلوقات تطبیق می کند.

302- شرایط رستگاری یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 157 - 24

24_ رستگاری همگان ، حتی یهود و نصارا ، در گرو ایمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، دفاع از او در مقابل دشمنان و تقویت وی در پیشبرد رسالت است .

فالذین ءامنوا و عزّروه و نصروه . . أولئک هم المفلحون

«تعزیر» به معنای یاری کردن با شمشیر است. بنابراین «الذین ... عزّروه» کسانی هستند که از پیامبر در مقابل هجوم دشمنان دفاع می کنند. «نصر» به معنای مطلق یاری کردن است، ولی چون «نصروه» در مقابل «عزّروه» قرار گرفته، مراد از آن یاری دادن در غیر مسائل دفاعی است.

303- شرایط رضایت یهود از محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 120 - 4

4 - خشنودی و رضایت یهود از پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در گرو پیروی او از آیین یهودیت بود .

و لن ترضی عنک الیهود . . حتی تتبع ملتهم

«مله» به معنای دین و آیین است.

304- شرایط هدایت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 137 - 2

2- یهود و نصارا، تا آن گاه که به قرآن و تمامی پیامبران و همه کتاب های آسمانی ایمان نیاوردند ، هدایت یافته نیستند .

فإن آمنوا بمثل ما آمنتم به فقد اهتدوا

مراد از ضمیر فاعلی در «ءامنوا» و «اهتدوا»، به دلیل آیه 135، یهود و نصارا هستند.

305- شرک ربوبی یهود دوران عیسی (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

17

- زخرف - 43 - 64 - 3

ص: 206

3 - یهودیان در عصر عیسی (ع) ، گرفتار شرک در ربوبیت و دور ماندن از پرستش پروردگار یگانه

إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ فَاعْبُدُوهُ

از تأکید عیسی (ع) بر ربوبیت الهی، مطلب بالا استفاده می شود.

306- شرک عبادی یهود دوران عیسی (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

17

- زخرف - 43 - 64 - 3

3 - یهودیان در عصر عیسی (ع) ، گرفتار شرک در ربوبیت و دور ماندن از پرستش پروردگار یگانه

إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ فَاعْبُدُوهُ

از تأکید عیسی (ع) بر ربوبیت الهی، مطلب بالا استفاده می شود.

307- شرک علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 51 - 4

4_ شرک برخی از اهل کتاب (علمای یهود) ، علی رغم بهره مندی آنان از کتاب های آسمانی

الم تر الى الذين اوتوا نصيباً من الكتب يؤمنون بالجبت والطاغوت

جمله «اوتوا نصيباً...» می تواند اشاره به علت سرزنش و اعتراضی باشد که از جمله «الم تر...» به دست می آید. یعنی چگونه است که از کتاب خداوند بهره مند هستند، ولی کافر و مشرک می شوند.

308- شرک یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 67 - 8

8_ یهود و نصارا، منحرف از حق، عصیانگر در برابر خدا و مشرک

و لکن کان حنیفاً مسلماً و ما کان من المشرکین

بنابراینکه جمله «و لکن کان ...»، تعریضی به یهودیان و نصارا باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 54 - 6

6_ حسادت یهودیان بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) و منزلت وی، مایه گرایش آنان به کفر و شرک

یؤمنون بالحبیب و الطاغوت .. ام یحسدون الناس علی ما اتيهم الله من فضله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 207

- توبه - 9 - 31 - 10

10 - یهود و نصارا ، مردمانی شرک پیشه

اتخذوا أحبارهم ورهبانهم أرباباً من دون الله .. سبحنه عما يشركون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- توبه - 9 - 33 - 10

10 - یهود و نصارا ، مردمانی شرک پیشه

اتخذوا أحبارهم ورهبانهم أرباباً .. ولو كره المشركون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- رعد - 13 - 36 - 9

9 - گروه هایی از یهود و نصارا دارای گرایشهایی شرک آلود بودند .

و من الأحزاب من ينكر بعضه قل إنما أمرت أن أعبد الله ولا أشرك به

چون جمله «قل إنما أمرت ..» _ که حاکی از توحید و یکتاپرستی است _ در پاسخ گروه هایی از یهود و نصارا قرار گرفته است ، معلوم می شود این گروه ها به پرستش غیر خدا و شرک در عبادت روی آورده بودند.

309 - شکست یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- آل عمران - 3 - 12 - 7

7_ خبر غیبی قرآن از شکست قریب الوقوع یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قل للذین کفروا ستغلبون

بنابراینکه منظور از «الذین کفروا»، یهودیان باشند؛ چنانچه در شأن نزول آمده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 55 - 14، 11

11_ وعده خداوند به عیسی (ع) در مورد غلبه پیروان راستین آن حضرت بر کافران (یهودیان) تا قیامت

و جعل الذین اتبعوک فوق الذین کفروا الی یوم القیمه

14_ پیروزی مسلمانان بر یهود*

و جعل الذین اتبعوک

احتمالاً مراد از پیروان عیسی (ع)، پیروان راستین آن حضرت است که قهراً منطبق بر مسلمانان می شود؛ چون عیسی (ع)، بنی اسرائیل را موظف به پیروی از پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) کرده بود. و مراد از «الذین کفروا»، یهود است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 111 - 4، 7

4_ شکست و فرار، فرجام رویارویی و نبرد اهل کتاب (یهود) با مسلمانان

وإن يقتلوكم يولّوكم الاديبار

7_ اهل کتاب (يهود زمان پيامبر (صلی الله عليه و آله)) ، آغازگر پیکاری که فرجامش جز شکست و فرار برای آنان نخواهد بود .

وإن يقتلوكم يولّوكم الاديبار

چون نسبت قتال به اهل کتاب داده شده، معلوم می شود که آنان آغازگر پیکار خواهند بود.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 52 - 8

8_ بشارت الهی در مورد ناکامی یهود و کافران در مبارزه مشترک علیه مسلمانان

الم تر الى الذين اوتوا الكتب .. و من يلعن الله فلن تجد له نصيراً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 53 - 18

18_ ناکامی یهود و نصارا در بهره گیری از روابط دوستانه خویش با مسلمانان سست ایمان

حبطت اعمالهم فاصبحوا خسرین

در برداشت فوق «هولاء» اشاره به بیمار دلان مسلمان و خطاب در «معکم» متوجه یهود و نصارا دانسته شده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 29,33

29_ ناکامی همواره یهود در آتش افروزی های خویش علیه مسلمانان

کلما اوقدوا ناراً للحرب اطفأها الله

33_ ناکامی یهود در جنگ افروزی های خود علیه مسلمانان ، نمود ناتوانی آنان بر اثر نفرین خداوند

غلت ایدیهم . . . کلما اوقدوا ناراً للحرب اطفأها الله

برداشت فوق بر این اساس است که جمله «کلما اوقدوا . . .» بیان نتیجه ای برای «غلت ایدیهم» باشد.

310- شکست یهود بنی قریظه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

14

- احزاب - 33 - 26 - 12

12 - چیره شدن ترس بر سپاه یهود بنی قریظه ، باعث از بین رفتن توان رزمی آنان شد و به راحتی ، به دست مسلمانان مدینه ، شکست خوردند .

وقذف فی قلوبهم الرعب فریقاً تقتلون و تأسرون فریقاً

ص: 209

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 167 - 6,9

6_ مسلط ساختن مردمی شکنجه گر بر یهود، نمودی از کیفر سریع خداوند برای متمردان و فاسقان ستم پیشه

لیبعثن علیهم .. إن ربک لسریع العقاب

9_ توبه و بازگشت به خدا، راه نجات یهودیان از ذلت و بیرون آمدن از سلطه عذاب کنندگان ایشان است.

و إذ تأذن ربک لیبعثن .. و إنه لغفور رحیم

هدف از تذکر بخشایشگری و مهربانی خداوند پس از بیان گرفتاری یهودیان به شکنجه و سلطه دیگران، این است که آنچه بر یهود از جانب خداوند مقدر شده است، تا زمانی است که از فرمانهای الهی سرپیچی کنند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 167 - 1,2

1_ خداوند برای یهودیان متمرّد مقدر ساخت تا در حیات دنیا در سلطه مردمی که همواره آنان را شکنجه کنند، قرار گیرند.

و إذ تأذن ربک لیبعثن علیهم إلى یوم القیمه من یسومهم سوء العذاب

«تأذن» یعنی قسم یاد کرد و اعلام کرد. (قاموس المحيط). «بعث» (مصدر «لیبعثن») به معنای فرستادن است و چون به «علی» متعدی شده، معنای مسلط ساختن در آن تضمین شده است. «سوم» (مصدر «یسومون») به معنای تحمیل کردن است.

2_ خداوند تعلق اراده خویش را بر گرفتار ساختن یهودیان متمرّد به زندگی زجر آور و تحت شکنجه دیگران، به همگان اعلام کرد.

و إذ تأذن ربک لیبعثن علیهم إلى یوم القیمه من یسومهم سوء العذاب

313- شگفتی دوستی با یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- مجادله - 58 - 14 - 5

5- برقراری دوستی میان منافقان و یهودیان ، امری بس شگفت آور

ألم تر إلى الذين تولّوا قوماً غضب الله عليهم

استفهام در «ألم تر» تعجیبی است.

314- شنبه در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 210

- نساء - 4 - 154 - 9,10,12

9_ خداوند ، روز شنبه را به عنوان روز تعطیل رسمی یهودیان اعلام کرد .

و قلنا لهم لاتعدوا فی السبت

چون نهی از تجاوز به روز شنبه اختصاص داده شده است و «سبت» در لغت به معنای تعطیلی و دست از کار کشیدن است، معلوم می شود مراد از تجاوز در روز شنبه این است که تعطیلی را بشکنند و رعایت نکنند، بنابراین جمله «لاتعدوا فی السبت» می رساند که تعطیلی روز شنبه فرمانی از جانب خدا برای بنی اسرائیل بوده است.

10_ حرمت ماهیگیری در روز شنبه بر یهود و نهی الهی از مخالفت با آن

و قلنا لهم لاتعدوا فی السبت

مقید شدن «لاتعدوا» به «فی السبت» حکایت از آن دارد که روز شنبه دارای حکمی خاص برای یهودیان بوده است که با توجه به دیگر آیات می توان گفت مراد از آن حکم، حرمت ماهیگیری است.

12_ ورود خاضعانه به بیت المقدس و رعایت قانون تعطیلی روز شنبه ، از جمله پیمان های خداوند با یهود

و قلنا لهم ادخلوا . . . و أخذنا منهم میثقاً غلیظاً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 163 - 1,2,6,9,10

1_ خداوند کار و فعالیت در روز شنبه را برای یهود تحریم کرده بود .

إذ یعدون فی السبت . . . و یوم لا یسبتون

«سبت» به معنای قطع عمل، سکون و استراحت است که از آن به تعطیلی تعبیر می شود. بنابراین «یوم السبت» یعنی روز تعطیلی و استراحت و «یوم لا یسبتون» یعنی روزی که تعطیل نمی کردند و روز کاری بود. «عدوان» (مصدر یعدون) به معنی تخلف و تجاوز است. تجاوز در روز تعطیل به معنای شکستن تعطیلی است. بنابراین مطلق کار در آن روز حرام بوده و ماهیگیری به عنوان یک مصداق تحقق یافته حرمت مطرح است.

2_ یهودیان ساکن در آبادی ایله واقع در ساحل دریای سرخ ، حکم تعطیلی روز شنبه را با ماهیگیری در آن روز نقص می کردند .

و سئلهم عن القرية التي كانت حاضرة البحر إذ يعدون . . . إذ تأتئهم حيتانهم

«ال» در «البحر» عهد ذهنی است و چنانچه مفسران گفته اند اشاره به دریای سرخ دارد. مراد از «القریه»، بنابر آنچه میان اهل تفسیر معروف است، آبادی ایله (شهری بین شام و مصر) می باشد.

6_ ماهیان در روز شنبه (روز تعطیلی کار در آیین یهود) به ساحل دریای مجاور ایله هجوم می آوردند و بر سطح آب آشکار می گشتند .

إذ تأتئهم حيتانهم يوم سبتهم شرعاً

«شرع» جمع شارع است. در لسان العرب آمده است: «حیتان شرع» یعنی ماهیانی که از عمق آب به سوی ساحل می آیند. برخی از اهل لغت گفته اند که «حیتان شرع» یعنی ماهیانی که سر از آب بیرون می کنند.

9_ وفور ماهی در روز شنبه (روز حرمت صید بر یهودیان) ، وسیله آزمون مردم ایله از سوی خداوند

کذلک نبلوهم

10_ وفور ماهی در روز شنبه و ظهورشان بر سطح آب ، محرک یهودیان ایله به تعدی از حکم خدا

إذ يعدون في السبت إذ تأتئهم حيتانهم يوم سبتهم شرعاً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 211

- اعراف - 7 - 164 - 2،7

2_ اکثریت ساکنان ایله به گناه صید ماهی در روز شنبه آلوده شدند .

إذ قالت أمه منهم لم تعظون قوماً

تعبیر از تجاوزگران با کلمه «قوما» می تواند گویای برداشت فوق باشد.

7_ شکستن حرمت تعطیلی روز شنبه گناهی بزرگ در آیین یهود و در پی دارنده عذاب شدید

اللّٰه مهلكهم أو معذبهم عذاباً شديداً

شدت عذاب، حکایت از بزرگی گناه دارد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 165 - 6

6_ یهودیان متخلف از حکم روز شنبه (حرمت تلاش برای کسب مال و صید ماهی) مردمانی فاسق و ظالم در پیشگاه خداوند

وأخذنا الذين ظلموا بعذاب بئس بما كانوا يفسقون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

9

- نحل - 16 - 124 - 1،7

1- تعیین روز شنبه به عنوان روز تعطیلی ، تکلیفی مختص یهود

إنما جعل السبت على الذين اختلفوا فيه

«سبت» از نظر ریشه لغوی به معنای «قطع» است و مقصود از آن در این آیه، تعطیلی روز شنبه برای یهود است؛ چون در روز تعطیلی

تمامی کارها و تلاشها قطع می شود.

7- اختلاف یهود درباره روز تعطیلی ، اختلافی دامنه دار و بی فرجام

وإن ربك ليحكم بينهم يوم القيـمـة_مه فيما كانوا فيه يختلفون

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که ضمیر «فیه» به «سبت» برگردد. گفتنی است فعل مضارع «یختلفون» همراه با فعل «کانوا» دلالت بر استمرار و دوام مضمون آن دارد.

315- صالحان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 168 - 3

3_ برخی از امت های پراکنده شده یهود ، مردمی صالح و گروههایی از آنان ناصالح هستند .

منهم الصلحون و منهم دون ذلک

«دون» به معنای غیر می باشد و «ذلک» اشاره است به صالح که از «الصلحون» به دست می آید، یعنی: «منهم غیر صالحین».

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 170 - 1,4

ص: 212

1_ یهودیانی که به تورات چنگ زنند و به محتوای آن پایبند باشند و نماز را برپا دارند ، مردمی صلاح پیشه اند .

و الذین یمسکون بالکتب .. . إنا لانضیع أجر المصلحین

تمسیک (مصدر «یمسکون») به معنای حفظ کردن و رها ساختن است. محافظت کتاب آسمانی به این است که انسان معارف آن را باور داشته و به احکام آن پایبند باشد.

4_ گروهی از یهودیان نسل های پیشین ، بر خلاف دنیاگرایان ایشان ، به محتوای تورات و میثاق های آن پایبند بودند و نماز را به پا داشتند

و الذین یمسکون بالکتب و أقاموا الصلوه

316- صفات یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 80 - 4

4- یهود ، مردمی خودخواه ، مغرور و خودبرترین

وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدوده

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 86 - 6

6 - یهودیان به انگیزه دستیابی به مزایای دنیا ، همکیشان خود را کشته و آنان را از دیارشان آواره می ساختند .

ثم أنتم هؤلاء تقتلون .. أولئک الذین اشتروا الحیوه الدنیا بالأخره

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 13

13 - یهودیان ، مردمی نژادگرا

قالوا نؤمن بما أنزل علينا و يكفرون بما وراءه و هو الحق

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 92 - 9

9 - یهود ، مردمی ستم پیشه و ظالمند .

و أنتم ظلمون

جمله «و أنتم ظالمون» (و شما ستمکار بودید) را می توان جمله ای معترضه دانست. بر این مبنا جمله مذکور بیانگر آن است که: یهود نه تنها در مورد گوساله پرستی ستمکاری کردند، بلکه عادت و رویه آنها ستمگری بود.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 94 - 3

3 - قوم یهود ، مردمی نژادگرا و خودبرترین

إن كانت لكم الدار الآخرة .. خالصه من دون الناس

ص: 213

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 95 - 3,7

3- یهود، مردمی گنهکار و دارای کردارهایی ناروا

و لن یتمنوه أبداً بما قدمت أیدیهم

مراد از «ما» در «ما قدمت أیدیهم» (آنچه را پیش فرستادند) گناهان و اعمال نارواست.

7- یهود، مردمی ستم پیشه اند.

و اللّٰه علیم بالظالمین

از مصداقهای «الظالمین» - به قرینه صدر آیه و آیات پیشین - یهودیان می باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 96 - 1,2,6

1- یهود، حریص ترین مردمان بر زنده ماندن و برخوردار شدن از عمری طولانی هستند.

و لتجدنهم أحرص الناس علی حیوه

2- یهود، به هر نوع زندگی دنیوی - هر چند پست باشد - حریص و دل بسته اند.

و لتجدنهم أحرص الناس علی حیوه

نکره آوردن «حیاه» اشاره به این نکته دارد که: یهودیان بر صرف زنده ماندن با هر ویژگی - هر چند که پست و حقیر هم باشد - حریصند.

6- دنیاپرستی یهود از پیشگویی های قرآن

لتجدنهم أحرص الناس علی حیوه

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 73 - 1,2,7

1_ علمای یهود، به پیروانشان هشدار دادند؛ که مبادا به غیر همکیش خود اعتماد کنند.

و لا تؤمنوا الا لمن تبع دينكم

بنابراینکه «لا تؤمنوا»، به معنای عدم اعتماد باشد؛ نه به معنی عدم تصدیق و باور.

2_ علمای یهود، به پیروانشان هشدار دادند که مبادا به غیر همکیش خود ایمان بیاورند.

و لا تؤمنوا الا لمن تبع دينكم

بنابراینکه ایمان، به معنی گرایش و باور باشد.

7_ خودبرترینی دینی و تعصب نابجای یهود

و لا تؤمنوا الا لمن تبع دينكم

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 183 - 20

20_ یهودیان، مردمی لجوج و معاند

قل قد جاءكم رسل من قبلي بالبينات وبالذی قلمتم فلم قتلتموهم ان كنتم صادقين

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 53 - 5

5_ بخل شدید و انحصار طلبی یهودیان

فاذاً لا یؤتون الناس نقیراً

ظاهراً منظور از کلمه «الناس»، غیر یهودیان هستند؛ به قرینه آیه بعد: «ام یحسدون الناس»، بنابر این معنای جمله «فاذاً..» چنین می شود: یهودیان منافع دنیا را از دیگر مردمان دریغ می دارند و در انحصار خویش نگه می دارند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- حدید - 16 - 57 - 18

18 - یهود و نصارا، مردمانی گرفتار قساوت قلب و سنگدلی

و لایکونوا کالذین اوتوا الکتب .. فقست قلوبهم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- حشر - 14 - 59 - 16

16 - یهود، مردمانی دور از اندیشه و خردورزی *

ذلک بأنهم قوم لایعقلون

با توجه به بازگشت ضمیر «هم» به یهودیان، اسناد عدم تعقل به «قوم»؛ می تواند اشاره به خصوصیت این «قوم» داشته باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- ممتحنه - 60 - 13 - 5

5- یأس از رحمت الهی و ثواب اخروی، نشانه انسان های مورد غضب خداوند (یهودیان)

قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَسُؤُوا مِنَ الْآخِرَةِ

شاید منظور از «یأس از آخرت» ایمان نداشتن به قیامت نباشد؛ بلکه مقصود یأس از رحمت الهی در آخرت است. چه این که یهود به عنوان مصداق «مغضوب علیهم» اصل قیامت را قبول داشتند؛ ولی در ویژگی های آن مردد بودند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

19

- جمعه - 62 - 6 - 3

3- یهود، قومی نژاد پرست و خودبرترین

إِنْ زَعَمْتُمْ أَنْكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

19

- جمعه - 62 - 7 - 1، 2

1- یهود، قومی هراسان از مرگ و غیر مشتاق برای لقای الهی

و لَا يَتَمَنَّوْنَ أَبَدًا

ص: 215

2- یهودیان ، مردمی ظالم و ستمگراند .

و لا یتمتونه . . . و الله علیم بالظالمین

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

19

- جمعه - 62 - 8 - 2

2- قوم یهود ، مردمی هراسان از مرگ

قل إنّ الموت الذی تقرّون منه

317- صفات یهود دوران مریم (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

10

- مریم - 19 - 27 - 5

5- مردم بیت المقدس در زمان مریم (س) ، در برابر انحرافات اخلاقی و جنسی حساس بودند .

لقد جئت شیئاً فریئاً

318- صید حرام بر یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 163 - 14، 9

9- وفور ماهی در روز شنبه (روز حرمت صید بر یهودیان) ، وسیله آزمون مردم ایله از سوی خداوند

کذلک نبلوهم

14 _ فسق و تبهکاری دیرینه مردم ایله ، موجب آزمون آنان با فراهم آوردن زمینه ای مساعد (تسهیل ماهیگیری در شنبه و نایاب شدن ماهی در غیر آن روز) برای سرپیچی از حکم تحریم صید

کذلک نبلوهم بما کانوا یفسقون

«کذلک» اشاره است به معنایی که از «إذ تأتیهم حیثانهم . . .» به دست می آید.

319- صید ماهی در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 164 - 11

11 _ داستان مناظره دو گروه پرهیزکننده از صید ماهی در میان یهودیان (موعظه گران و تارکان نهی از منکر) داستانی آموزنده و شایان به یاد داشتن . *

إذ قالت أمه منهم لم تعظون . . . قالوا معذرة إلی ربکم

برداشت فوق مبتنی بر این است که «إذ قالت . . .» متعلق به فعل محذوف «اذکر» باشد.

ص: 216

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 1,2

1 - دل و قلب یهودیان عصر بعثت ، ناتوان از درک معارف اسلام بود .

و قالوا قلوبنا غلف بل لعنهم الله بکفرهم فقلیلا

«غلف» جمع اغلف است و «اغلف» به چیزی گفته می شود که دارای پوشش باشد. بنابراین «قلوبنا غلف»؛ یعنی، قلبهای ما دارای پوشش و حجاب است. منظور یهودیان را به دو گونه می توان تفسیر کرد: 1_ قلب ما حجاب دارد و لذا توان درک معارف اسلام را ندارد پس ای پیامبر! چه انتظار داری که پیامهای تو را پذیرا باشیم پیش از آنکه آنها را دریابیم. 2_ قلب ما حجاب دارد و به گونه ای نیست که هر سخنی را بپذیرد؛ بلکه فقط آنچه که حقیقت دارد در می یابد. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

2- یهودیان عصر بعثت ، بر ناتوانی خویش از درک معارف اسلام معترف بودند .

و قالوا قلوبنا غلف

کلمه «قالوا» دلالت بر اعتراف دارد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 53 - 2

2_ ناتوانی یهود و نصارا بر یاری مسلمانانی که با آنان روابط دوستی داشتند .

اهولاء الذین اقساموا بالله جهداً یمنهم انهم لمعکم

لحن ملامت بار جمله «اهولاء ..» حکایت از آن دارد که یهود و نصارا در عصر پیامبر(صلی الله علیه و آله)، رسوا شده و به ذلت افتادند

; بگونه ای که نتوانستند به تعهد خویش با مسلمانان سست ایمان پایبند بمانند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 4,6

4_ درماندگی و ناتوانی همیشگی یهود، نفرین خداوند بر آنان

غلت ایدیه‌م

6_ یهود، مردمی ناتوان، درمانده و بخیل

غلت ایدیه‌م

جمله «غلت ایدیه‌م» چه اخبار باشد و چه نفرین، در هر صورت دلالت بر تحقق ناتوانی و یا بخل ورزی یهودیان دارد.

ص: 217

322- طبقات اجتماعی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 78 - 1

1 - جامعه یهود در عصر بعثت متشکل از عالمانی معاند و عوامی ناآگاه

و قد کان فریق منهم . . . و منهم أمیون لایعلمون الکتب إلا امانی

چنانچه در آیه «75» گذشت، مراد از «فریق منهم» - به قرینه صفات شمرده شده بر آنان - عالمان یهود است.

323- طرد یهود ایله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 166 - 1

1_ خداوند یهودیان ایله را به خاطر شکستن قانون روز شنبه با صید ماهی، به بوزینگانی مطرود مبدل ساخت.

فلما عتوا عن ما نهوا عنه قلنا لهم کونوا قرده حسنین

«عتوا» (مصدر عتوا)، به معنای عصیان و سرکشی است. مراد از «ما نهوا عنه» صید ماهی در روز شنبه است.

324- طغیان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 154 - 2

2_ یهود، مردمانی طغیانگر که جز با تهدید، در برابر حق تسلیم نمی شدند.

ورفعنا فوقهم الطور بميثقهم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 157 - 2

2_ یهود، مردمی کفرپیشه و طغیانگر علیه عیسی (ع)، علی رغم اذعان به رسالت الهی وی

وقولهم إنا قتلنا المسيح عيسى ابن مريم رسول الله

بر این مبنا که «رسول الله» دنباله سخن یهودیان «انا قتلنا...» باشد می توان گفت اعتراف آنان به رسالت عیسی اعترافی واقعی و حقیقی بوده ولی در عین حال اقرار به کشتن وی داشته و این حکایت از شدت خباثت آنان دارد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 14، 13

13_ یهودیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، دارای پیشینه طغیانگری و کفرورزی

وليزیدن كثيراً منهم ما أنزل إليك من ربك طغيناً و كفرةً

14_ تأثیر منفی قرآن در یهودیان - افزون بر کفر و طغیان آنان، برخاسته از گرفتاری ایشان به لعنت الهی

ولعنوا بما قالوا... ما أنزل إليك من ربك طغيناً و كفرةً

ص: 218

واقع شدن جمله «و لیزیدن . . .» پس از بیان پندار باطل یهود و گرفتار شدن آنان به لعنت الهی بر اثر آن، می رساند که ازدیاد کفر و طغیان آنان ریشه در ملعون شدن آنان و پندارهای ناروا درباره خدا، دارد.

36_ مفسده جویی یهود ، برخاسته از طغیان گری و کفرورزی آنان *

طغیناً و کفراً . . . و یسعون فی الارض فساداً

325- طمع علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 42 - 6

6_ حرص و آزمندی شدید عالمان یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) به متاع دنیا

اکلون للسحت

صیغه مبالغه «اکلون» نشان از رغبت و حرص فراوان عالمان یهود دارد.

326- ظلم علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 51 - 10

10_ داوری ظالمانه علمای یهود نسبت به مسلمانان

الم تر الی الذین . . . و یقولون للذین کفروا هؤلاء اهدی من الذین امنوا سبیلاً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- مائده - 5 - 45 - 23

23_ ستم پیشگی برخی از عالمان و سران یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به دلیل خودداری آنان از قضاوت بر اساس تورات

فأولئك هم الظالمون

327- ظالم یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 92 - 9

9- یهود، مردمی ستم پیشه و ظالمند.

وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ

جمله «وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ» (و شما ستمکار بودید) را می توان جمله ای معترضه دانست. بر این مبنا جمله مذکور بیانگر آن است که: یهود نه تنها در مورد گوساله پرستی ستمکاری کردند، بلکه عادت و رویه آنها ستمگری بود.

ص: 219

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 95 - 7

7 - یهود، مردمی ستم پیشه اند .

و الله عليم بالظالمين

از مصداقهای «الظالمين» - به قرینه صدر آیه و آیات پیشین - یهودیان می باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 140 - 9

9 - یهود و نصارا به خاطر کتمان حقایق درباره ابراهیم، اسماعیل، اسحاق و یعقوب (ع) و نوادگان یعقوب، از ظالمترین مردم هستند .

أم تقولون إن إبراهيم .. و من أظلم ممن كتم شهاده عنده من الله

از مصداقهای مورد نظر برای «شهاده من الله» به قرینه صدر آیه، حقایق است درباره ابراهیم(ع) و سایر پیامبران یاد شده در آیه.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 57 - 10

10 _ کافران به عیسی (ع) (یهودیان)، ظالم و محروم از محبت خداوند هستند .

فاما الذين كفروا .. و الله لا يحب الظالمين

از مصداق مورد نظر از کلمه «الظالمين»، به قرینه آیات قبل، یهودیانی هستند که به حضرت عیسی (ع) ایمان نیاوردند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 112 - 16

16_ کفر ، جنایت و تجاوز ، سیره دائمی اهل کتاب (یهود)

ذلک بانّهم کانوا یکفرون بنایت اللّٰه و یقتلون . . . و کانوا یعتدون

فعل مضارع پس از فعل ماضی از ماده «کَوْنُ» دلالت بر استمرار دارد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 160 - 1,3,10

1_ ظلم یهود ، موجب حرام گشتن برخی از نعمت های پاکیزه و حلال بر آنان

فبظلم من الذین هادوا حرّمنا علیهم طیبیت أحلت لهم

3_ ظلم یهود ، موجب محرومیت آنان از برخی نعمت های پاکیزه *

فبظلم من الذین هادوا حرّمنا علیهم طیبیت أحلت لهم

بدان احتمال که مراد از تحریم، تحریم تکوینی باشد؛ بنابراین «حرمننا ..» به این معنا است که خداوند یهود را از دستیابی به برخی طیبات محروم ساخت.

10_ یهود ، ظالمانی منحرف و بسیار اغواگر

فبظلم من الذین هادوا حرمننا .. و بصدّهم عن سبیل اللّٰه کثیراً

ص: 220

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 51 - 15

15_ یهود و نصارا، مردمی گمراه و ستمگر

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

از مصادیق مورد نظر برای «الظالمین» _ به قرینه صدر آیه _ ، یهود و نصارا هستند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 93 - 4

4_ یهودیان به سبب ادعای نازل نشدن وحی بر هیچیک از بشر ظالمترین مردم هستند.

إِذْ قَالُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ بَشَرٍ مِّنْ شَيْءٍ... وَ مِنْ أَظْلَمِ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَىٰ

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

19

- جمعه - 5 - 62 - 9

9- قوم یهود، گروهی ظالم و محروم از هدایت خداوند

الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهِ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- جمعه - 62 - 7 - 2,5

2- یهودیان ، مردمی ظالم و ستمگراند .

و لا یتمنّونه . . . و الله علیهم بالظلمین

5- دستاورد زشت و ظلم و ستم یهودیان ، سبب ترس و هراس آنان از مرگ

و لا یتمنّونه أبداً بما قدّمت أیدیهم و الله علیهم بالظلمین

328- ظلم یهود ایله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 165 - 7

7_ فسق و ستمگریِ یهودیان ایله ، مایه نزول عذاب الهی بر آنان شد .

أخذنا الذین ظلموا بعذاب بئیس بما كانوا یفسقون

«ما» در «بما كانوا» مصدریه و «باء» سببیه است _ یعنی: أخذناهم بسبب فسقهم.

329- عجب یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 155 - 10

ص: 221

10_ غرور علمی یهود در برابر دعوت انبیا ، موجب گرفتاری آنان به لعنت خداوند

وقولهم قلوبنا غلف

کلمه «قولهم» عطف بر «نقضهم» است، بنابراین متعلق به فعل محذوف «لعناهم» است. یعنی «بقولهم ... لعناهم».

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

19

- جمعه - 62 - 6 - 2,3

2- قوم یهود ، تنها خود را اولیا و دوستان خداوند می پنداشتند .

إن زعمتم أنكم أولياء لله

3- یهود ، قومی نژاد پرست و خودبرترین

إن زعمتم أنكم أولياء لله من دون الناس

330- عجز یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 32 - 6

6_ ناتوانی یهود و نصارا از مغلوب ساختن و نابود کردن اسلام ، در پرتو تبلیغات بی امان خویش

یریدون أن يطفئوا نور الله بأفوههم ويأبى الله إلا أن يتم نوره

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

2- کافران (یهود)، پس از غزوه بنی نضیر، ناتوان از مقابله رویارو در میدان نبرد با مؤمنان *

لا یقـ تلونکم جمیعاً إلا فی قرّی محصّنه

این آیات، پس از آیات غزوه بنی نضیر، آمده است؛ از این رو می تواند ناظر به برنامه های آینده یهود باشد هر چند آنان در گذشته نیز قدرت رویارویی مستقیم نداشته اند. روشن است که در این احتمال، ضمیر فاعل «یقاتلون» تنها به یهودیان بازگردد؛ نه آنان و منافقان (چنان که در برداشت قبل آمده است).

331- عذاب اخروی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 80 - 12، 7، 6، 3، 2، 1

1 - گرفتار نشدن یهودیان گنهکار به آتش دوزخ - به جز چند روز محدود - از باور های دینی یهود

وقالوا لن تمسنا النار إلا آیاماً معدوده

«معدوده» به معنای شمرده شده، کنایه از اندک و ناچیز بودن است. روشن است که پندار مذکور درباره گنهکاران یهود است. آیه بعد (بلی من کسب ...) این معنا را تأیید می کند و لذا در برداشت کلمه گنهکار آورده شد.

ص: 222

2 - اندیشه یهود درباره عذاب قیامت (نبود عذاب برای یهودیان جز روزی چند) از بدعت های عالمان یهود

فویل للذین یکتبون الکتب . . . وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدوده

جمله «وقالوا . . .» در ضمن اینکه عطف بر «قد کان فریق» در آیه 75 است، بیانگر مصداقی از «أمانی» در آیه 78 و مصداقی از «الکتب» در آیه 79 می باشد. برداشت فوق به لحاظ وجه اخیر است.

3 - عذاب نشدن یهودیان گنهکار در قیامت به جز عذابی اندک ، از خیالات واهی و خام عوام یهود

لا یعلمون الکتب إلا أمانی . . . وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدوده

در برداشت فوق، جمله «قالوا . . .» بیان مصداقی از «أمانی» در آیه 78 گرفته شده است.

6 - اندیشه باطل یهود (عذاب نشدن یهودیان جز روزی چند) بازدارنده آنان از ایمان آوردن به اسلام

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم . . . وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدوده

جمله «وقالوا . . .» عطف بر «قد کان فریق» در آیه 75 است و لذا حاکی از آن است که چنین عقیده و پنداری، مانع از آن شده که یهودیان ایمان آورند.

7 - توجه به باور ناردست یهود درباره (عذاب نشدن یهود جز روزی چند) ، موجب قطع امید از ایمان آوردن اینان

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم . . . وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدوده

12 - بیشتر از چند روز نبودن عذاب قیامت برای یهودیان گنهکار ، از نسبت های دروغین یهود به خداوند

وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدوده . . . أم تقولون علی الله ما لاتعلمون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 81 - 3، 1

1 - گنهکاران یهود همانند دیگر گنهکاران ، به اندازه استحقاقشان ، در آتش دوزخ گرفتار خواهند شد .

لن تمسنا النار إلا أياماً معدوده . . . بلی

«بلی» (چنین نیست) حرف جواب است و برای رد سخن و ادعای مطرح شده به کار می رود. این کلمه در آیه شریفه رد ادعای یهود (لن تمسنا النار إلا أياماً معدوده) است.

3 - خداوند، نه تنها اندک بودن عذاب یهود را تضمین نکرده؛ بلکه در صورت احاطه داشتن گناه بر آنان، ایشان را در آتش دوزخ ماندگار خواهد کرد.

أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا... بَلَىٰ مِنْ كَسْبٍ سَيِّئَةٍ... هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 85 - 24، 22

22 - یهودیانی که همکیشان خود را کشتند یا آنان را آواره ساختند، به شدیدترین عذاب های قیامت، کیفر خواهند شد.

تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ... وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَرْدُونَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ

24 - یهودیانی که با تبعیض به احکام و معارف تورات برخورد می کردند، در قیامت به شدیدترین عذاب ها گرفتار خواهند شد.

أَفْتَوْمُنُونِ بِبَعْضٍ... وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَرْدُونَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 223

- بقره - 2 - 96 - 14، 12

12 - یهودیان گنهکار به عذاب دوزخ گرفتار خواهند شد .

بما قدمت أیدیهم . . . و ما هو بمزحزحه من العذاب

«زحزحه» (مصدر مزحزح) به معنای دور ساختن است.

14 - زندگانی در دنیا و داشتن عمری طولانی ، نجاتبخش یهود از عذاب اخروی نیست .

و ما هو بمزحزحه من العذاب أن یعمر

«أن یعمر» بدل برای «هو» و یا فاعل برای «مزحزح» است. مآل هر دو به یک معناست؛ معنای جمله «ما هو...» چنین است: یهودیان [بر فرض اینکه عمری هزار ساله داده شوند] آن عمر طولانی، ایشان را از عذاب رها نخواهد ساخت.

332- عذاب برزخی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 167 - 11، 12

11 - یهودیان تجاوزگر ایله ، علاوه بر چشیدن عذاب های دنیوی ، تا قیامت به عذاب های برزخی گرفتار خواهند بود .

و إذ تأذن ربک لیبعثن علیهم إلی یوم القیمه من یسومهم سوء العذاب

برداشت فوق مبتنی بر این است که مراد از ضمیر «علیهم» یهودیان مسخ شده ایله باشد. بر این اساس مقصود از «سوء العذاب» عذابهای دنیوی نیست، بلکه به دلیل «إلی یوم القیمه» مراد عذابهای برزخی خواهد بود. یعنی: «لیبعثن علیهم من بعد موتهم إلی یوم القیمه ...»

12 - خداوند برای عذاب یهودیان متمرّد ، نیروهایی را در برزخ بر آنان مسلط کرده است .

لیبعثن علیهم إلی یوم القیمه من یسومهم سوء العذاب

333- عذاب دنیوی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 85 - 20

20 - گرفتار شدن به خواری و ذلت در دنیا، سزای یهودیانی است که همدیگر را کشتند و همکیشان خورا از دیارشان بیرون راندند .

تقتلون أنفسکم .. فما جزاء من يفعل ذلک منکم إلا خزی فی الحیوه الدنیا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 18 - 11

11 _ گرفتاری گنهکاران یهود و نصارا به عذاب های دنیوی *

قل فلم یعذبکم بذنوبکم

چون مسیحیان خود را مصون از عذاب قیامت می دانند، بنابراین در صورتی استدلال تمام است که مراد از عذاب،

ص: 224

عذابهای دنیوی باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 167 - 11

11 _ یهودیان تجاوزگر ایله ، علاوه بر چشیدن عذاب های دنیوی ، تا قیامت به عذاب های برزخی گرفتار خواهند بود .

و إذ تأذن ربك ليعتثن عليهم إلى يوم القيمة من يسومهم سوء العذاب

برداشت فوق مبتنی بر این است که مراد از ضمیر «علیهم» یهودیان مسخ شده ایله باشد. بر این اساس مقصود از «سوء العذاب» عذابهای

دنیوی نیست، بلکه به دلیل «إلى يوم القيمة» مراد عذابهای برزخی خواهد بود. یعنی: «ليعتثن عليهم من بعد موتهم إلى يوم القيمة ...»

334- عذاب کافران یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 161 - 11

11 _ خداوند برای کافران یهود عذاب دردناک آماده کرده است .

و أعتدنا للكافرين منهم عذاباً أليماً

335- عذاب یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 80 - 9

9 - خداوند ، هرگز اندک بودن عذاب یهود را تضمین نکرده و با آنان در این باره عهد و پیمانی نبسته است .

أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا

همزه استفهام در «أَتَّخَذْتُمْ» انکار ابطالی است؛ یعنی، چنین عهد و پیمانی نزد خدا ندارید.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 90 - 20

20 - یهودیان منکر رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از زمره کافرانند و به عذابی خفت آور گرفتار خواهند شد .

و للكفرین عذاب مهین

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 52 - 24

24 - مشرکان ، یهود و نصاری عصر بعثت ، همواره در خطر گرفتاری به عذاب الهی بودند .

او امر من عنده فیصبحوا علی ما اسروا فی انفسهم ندمین

ص: 225

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 165 - 2,3,4,7

2_ خداوند یهودیان متمرّد در آبادی ایله را پس از مداومت بر صید ماهی در روز شنبه و بی اعتنایی به مواعظ اصلاحگران به عذابی شدید گرفتار ساخت .

فلما نسوا ما ذکرنا به . . . أخذنا الذین ظلموا بعذاب بئیس

(بئیس) به معنای شدید است.

3_ خداوند از میان یهودیان ایله تنها مصلحانِ نهی کننده از منکر را از گرفتار شدن به عذاب رهایی بخشید .

أنجینا الذین ینهون عن السوء

4_ خداوند حتی آن گروه از یهودیان ایله را که خود صالح بودند ، ولی متجاوزان را موعظه نکردند ، به عذابی شدید گرفتار ساخت .

أنجینا الذین ینهون عن السوء و أخذنا الذین ظلموا بعذاب بئیس

در آیه قبل در مقام تقسیم یهودیان ایله از نظر عملکرد، آنان را به سه گروه تقسیم کرد و آیه مورد بحث در مقام بیان سرنوشت آنان است و ایشان را در دو گروه قرار داده است. این مقایسه نشان می دهد که خداوند ترک کنندگان نهی از منکر را از گروه ظالمان (الذین ظلموا) شمرده است.

7_ فسق و ستمگری یهودیان ایله ، مایه نزول عذاب الهی بر آنان شد .

أخذنا الذین ظلموا بعذاب بئیس بما کانوا یفسقون

(ما) در «بما کانوا» مصدریه و «باء» سببیه است _ یعنی: أخذناهم بسبب فسقهم.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

3_ خداوند یهودیان ابله را پس از عبرت نگرفتن از عذاب نازل شده بر آنان و اصرارشان بر صید ماهی ، به بوزینه تبدیل کرد .

وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ .. فلما عتوا عن ما نهوا عنه

واقع شدن جمله «فلما عتوا» پس از «أخذنا الذين ظلموا ..»، بیانگر این است که متجاوزان پس از مبتلا شدن به عذاب دنیوی همچنان به صید ماهی در شنبه ادامه می دادند.

337- عذاب یهود کافر

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 104 - 14

14 - یهودیان کافر به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و استهزا کننده او ، مستحق عذابی دردناک هستند .

و للكفرین عذاب أليم

ص: 226

338- عذاب یهود متخلف

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 167 - 12

12_ خداوند برای عذاب یهودیان متمرّد، نیروهایی را در برزخ بر آنان مسلط کرده است .

ليبعثن عليهم إلى يوم القيمة من يسومهم سوء العذاب

339- عصیان اکثریت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- حدید - 57 - 16 - 20

20- بسیاری از اهل کتاب (یهود و نصارا) ، فاسق و متمرّداند .

و كثير منهم فـسقون

340- عصیان علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 27

27_ عدم پایبندی سران و عالمان یهود به احکام تورات

يحرّفون الكلم من بعد مواضعه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 67 - 8

8_ یهود و نصارا، منحرف از حق، عصیانگر در برابر خدا و مشرک

و لکن کان حنیفاً مسلماً و ما کان من المشرکین

بنابراینکه جمله «و لکن کان ..»، تعریضی به یهودیان و نصارا باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 112 - 12

12_ عصیان یهود و تعدی و تجاوز مستمر آنان، موجب ذلت، درماندگی و گرفتاری آنان به غضب الهی

ضربت علیهم الذلّه .. ذلک بما عصوا و کانوا یعتدون

بنابر اینکه «ذلک بما عصوا»، اشاره به ذلت و .. باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 227

- نساء - 4 - 46 - 5

5_ نافرمانی آگاهانه پس از دریافت و شنیدن سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله)، عکس العمل یهود در برابر آن حضرت

من الذین هادوا .. و یقولون سمعنا و عصینا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 44 - 5

5_ تسلیم نبودن یهود در برابر خدا، دلیل رویگردانی آنان از احکام تورات

ثم یتولون من بعد ذلک .. یحکم بها النبیون الذین اسلموا

«الذین اسلموا» بیان علتی است برای «یحکم بها النبیون» یعنی انبیا چون تسلیم خدا بودند، بر اساس تورات حکم می کردند. بیان این حقیقت پس از «ثم یتولون من بعد ذلک»، اشاره به ریشه تمرد یهودیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) از احکام تورات دارد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 45 - 8

8_ گروهی از یهودیان، رویگردان از پذیرش قانون قصاص و برابری آن نسبت به تمامی یهودیان

و کیف یحکمونک و عندهم التوریه .. و کتبنا علیهم فیها ان النفس بالنفس

مطرح ساختن قانون قصاص پس از بیان اعراض یهود از حکم تورات، حاکی از آن است که احکامی که آنان نپذیرفتند، قانون قصاص و برابری آن نسبت به همه افراد بوده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- انفال - 8 - 59 - 6

6_ پندار غلبه بر خدا با کفرورزی و تمرد از دستورات او و شکستن پیمان های پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، پندار یهودیان کفرپیشه و اندیشه ای ناصواب

و لایحسبن الذین کفروا سبقوا

چنانچه در آیه 56 گذشت، مشهور مفسران برآنند که مراد از نقض کنندگان پیمان در این بخش از آیات، یهودیان هستند. بنابراین یهودیان مصداق مورد نظر از «الذین کفروا» هستند.

342- عصیان یهود ایله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 163 - 2،16

2_ یهودیان ساکن در آبادی ایله واقع در ساحل دریای سرخ ، حکم تعطیلی روز شنبه را با ماهیگیری در آن روز نقص می کردند .

و سئلهم عن القرية التي كانت حاضرة البحر إذ يعدون .. إذ تأتيهم حيتانهم

«ال» در «البحر» عهد ذهنی است و چنانچه مفسران گفته اند اشاره به دریای سرخ دارد. مراد از «القرية»، بنابر آنچه میان اهل تفسیر معروف است، آبادی ایله (شهری بین شام و مصر) می باشد.

ص: 228

16_ خداوند یهودیان ایله را به آزمونی مبتلا کرد که عدم موفقیت در آن ، ایشان را به انحراف و تمرد همیشگی می کشانید .

کذلک نبلوهم بما کانوا یفسقون

برداشت فوق بر این اساس است که «ما» در «بما کانوا» موصول اسمی باشد ؛ یعنی: «بالذی کانوا یفسقون به». (به چیزی آنان را آزمودیم که موجب فسق ایشان می شد). بدیهی است تحقق این معنا ناشی از شکست آنان در آزمون خواهد بود.

343- عصیانگران یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 169 - 1

1_ تاریخ یهود ، شاهد نسلهایی دنیاگرا و معصیتکار

فخلف من بعدهم خلف ورثوا الکتب يأخذون عرض هذا الأذنی و یقولون

344- عفو از یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 153 - 18

18_ گوساله پرستی و ارتداد یهودیان عصر موسی (ع) و عفو خداوند از آنان

ثم اتخذوا العجل من بعد ما جاءتهم البینت فعفونا عن ذلک

345- عقاید یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- آل عمران - 3 - 65 - 7، 3.

3_ نصارا، ابراهيم (ع) را نصرانی و يهوديان، او را يهودی می پنداشتند .

لم تحاجون في ابراهيم و ما انزلت التوریه و الانجيل

6_ پندار نصارا، در انحصار آيين الهی به نصرانیت و يهوديان، به يهودیت *

يا اهل الكتاب . . . و ما انزلت التوریه و الانجيل الا من بعده

با توجه به تقدم زمانی ابراهيم (ع) بر يهود و نصارا، انتساب يهودیت و نصرانیت به ابراهيم، ناشی از پنداری است که در برداشت آمده است.

7_ نزول تورات و انجيل پس از ابراهيم (ع)، دليل بطلان ادعای يهودی یا نصرانی بودن آن حضرت

يا اهل الكتاب لم تحاجون في ابراهيم و ما انزلت التوریه و الانجيل الا من بعده

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 229

- آل عمران - 3 - 67 - 3، 2

2_ یهود، مدعی یهودیت ابراهیم (ع) و نصارا، مدعی نصرانیت او بودند.

یا اهل الكتاب . . . ما كان ابراهيم يهودياً ولا نصرانياً

3_ ادعای یهودیت ابراهیم (ع)، حجت یهود بر حقانیت خویش در مقابل نصارا*

یا اهل الكتاب لم تحاجون فی ابرهیم . . . ما كان ابراهيم يهودياً ولا نصرانياً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- آل عمران - 3 - 68 - 5

5_ یهود و نصارا هر یک مدعی انتساب و پیوند دینی با ابراهیم (ع) بودند.

یا اهل الكتاب لم تحاجون فی ابرهیم . . . انّ اولی الناس بابرهیم للذین اتبعوه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- آل عمران - 3 - 73 - 6

6_ علمای یهود می پنداشتند که پیامبر (صلی الله علیه و آله) باید از میان آنان برگزیده شود.

ولا تؤمنوا الا لمن تبع دينكم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- آل عمران - 3 - 93 - 13

13_ راه نداشتن نسخ در احکام شریعت ، پندار باطل یهود

الا ما حرم اسرائیل علی نفسه من قبل ان تنزل التوریه قل فأتوا بالتوریه فاتلوها

بنابراینکه «من قبل» متعلق به «کان حلا» باشد؛ یعنی برخی طعامها قبل از نزول تورات حلال بوده و تورات آن را حرام کرده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 95 - 7

7_ یهودیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، دارای اعتقادات شرک آلود

و ما کان من المشرکین

نفی شرک از ابراهیم (ع)، تعریضی به یهودیان است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 96 - 5

5_ شرافت کعبه بر بیت المقدس ، علی رغم پندار یهودیان

انّ اول بیت وضع للناس

با توجه به شأن نزول که یهودیان می گفتند بیت المقدس، برتر و باارزشترا از کعبه است.

ص: 230

346- عقیده اکثریت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 100 - 10

10 - اکثر یهودیانی که به عهد های الهی وفا نکردند ، به آن عهد و پیمان ها ، ایمان و اعتقاد نداشتند .

کَلِمَا عَهْدُوا عَهْدًا نَبَذَهُ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ لَأِئْمَنُونَ

این برداشت بدان احتمال است که متعلق «یؤمنون» عهدها و پیمانها باشد؛ یعنی، اکثر عهدشکنان، آن عهد و پیمانها را به قلب و دل خویش نپذیرفته بودند اگر چه نظاهر به پذیرش آن می کردند. گفتنی است که در برداشت فوق ضمیر در «أكثرهم» به «فریق» برگردانده شده است.

347- عقیده باطل یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 15

15 - آگاه نبودن خدا به اسرار نهانی انسان ها ، از باور ها و پندار های باطل یهود

أَتُحَدِّثُونَهُم بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ

از جمله «أُتُحَدِّثُونَهُمْ .. لِيُحَاجُّوكُمْ» چنین بر می آید که یهود آن گاه راه احتجاج علیه خویش را گشوده می دیدند که حقایق و دانسته های خویش را آشکار کنند؛ ولی اگر حقایق را آشکار نکنند علیه آنان احتجاج نمی شود و مؤاخذه نمی گردند. این پندار بیانگر برداشت فوق است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 80 - 7

7 - توجه به باور ناردست یهود درباره (عذاب نشدن یهود جز روزی چند) ، موجب قطع امید از ایمان آوردن اینان

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم . . . وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدودة

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- انفال - 8 - 59 - 6

6 - پندار غلبه بر خدا با کفرورزی و تمرد از دستورات او و شکستن پیمان های پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، پندار یهودیان کفرپیشه و

اندیشه ای ناصواب

ولا يحسبن الذين كفروا سبقوا

چنانچه در آیه 56 گذشت، مشهور مفسران بر آنند که مراد از نقض کنندگان پیمان در این بخش از آیات، یهودیان هستند. بنابراین یهودیان

مصدق مورد نظر از «الذین کفروا» هستند.

348- عقیده دنیاطلبان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 231

- اعراف - 7 - 169 - 11، 3.7

3_ دنیاگرایان یهود خود به گناه دنیاگرایی و کسب مال و منال از راه های ناروا معترف بودند .

يأخذون عرض هذا الأذنى و يقولون سيغفر لنا

جمله «سیغفر لنا» (آمرزیده خواهیم شد)، اعتراف یهودیان دنیاگرا به گنهکاری خویش و بیانگر این است که جمله «یأخذون . . .» ناظر به کسب مال از راههای نامشروع است.

7_ دنیاگرایان یهود بر این باور بودند که خداوند گناهان آنان را ، حتی بدون توبه ، خواهد آمرزید .

و يقولون سيغفر لنا و إن يأتهم عرض مثله يأخذوه

جمله «و إن يأتهم عرض . . .» حاکی از این است که گنهکاران یهود در عین آمادگی برای حرامخواری مجدد، خود را مورد عفو و مغفرت خداوند می پنداشتند. یعنی هرگز از عمل گذشته پشیمان نبودند تا توبه کنند.

11_ ادعای آمرزش گناه یهودیان بدون توبه ، از نسبت های دروغین دنیاگرایان یهود به خداوند

و يقولون سيغفر لنا . . . ألم يؤخذ عليهم ... أن لا يقولوا على الله إلا الحق

349- عقیده عوام یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 78 - 4، 5، 6، 7

4- عوام یهود ، خیالات واهی و نسبت داده شده به تورات را به عنوان کتاب آسمانی و دستورات الهی پذیرفته بودند .

لا يعلمون الكتب إلا امانى

«امانی» (جمع امنیه) به معنای خیالات واهی و دروغهای بافته شده است. استثنا در جمله فوق، استثنای منقطع است. بنابراین «لا يعلمون...»؛ یعنی، عوام یهود به محتوای تورات آگاهی ندارند، بلکه خیالات واهی و مطالب دروغین را به عنوان کتاب می شناسند.

5- حدس و گمان ، پایه و اساس تفکرات دینی عوام یهود

6- بی سوادى عوام یهود و آگاهی نداشتن آنان از تورات ، از دلایل نابجا بودن انتظار ایمان از آنها

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم . . . و منهم أميون لا يعلمون الكتب إلا أمانی

جمله «منهم أميون» عطف بر «قد كان فريق . . .» در آیه «75» است. بنابراین آیه مورد بحث نیز بیانگر علت برای «أفتطمعون . . .» می باشد.

7- پذیرش خیالات واهی به جای محتوای کتاب آسمانی و پایه قرار دادن حدس و گمان در تفکرات و معتقدات دینی ، از دلایل نابجا بودن انتظار ایمان از عوام یهود

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم . . . و منهم أميون . . . إن هم إلا یظنون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 80 - 3

3- عذاب نشدن یهودیان گنهکار در قیامت به جز عذابی اندک ، از خیالات واهی و خام عوام یهود

لا يعلمون الكتب إلا أمانی . . . وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدودة

ص: 232

در برداشت فوق، جمله «قالوا...» بیان مصداقی از «أمانی» در آیه 78 گرفته شده است.

350- عقیده یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 13، 14

13 - یهودیان معتقد به برپایی قیامت، بر قراری صحنه های محاکمه در آن روز و احتجاج انسان ها علیه یکدیگر در پیشگاه خدا

أتحدثونهم .. لیحاجوكم به عند ربكم

14 - یهودیان، معتقد به ربوبیت خداوند

أتحدثونهم بما فتح الله عليكم لیحاجوكم به عند ربكم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 77 - 2، 3، 5

2 - یهودیان، خداوند را به امور نهانی انسان عالم و آگاه نمی دانستند.

أو لا يعلمون أن الله يعلم ما يسرون و ما يعلنون

استفهام در «أو لا يعلمون...» انکار توییخی است.

3 - یهود مورد توییخ و سرزنش خداوند، به خاطر محدود پنداشتن علم و آگاهی او

أو لا يعلمون أن الله يعلم ما يسرون و ما يعلنون

5 - یهودیان، فاقد معرفت و شناخت لازم به خدا و صفات او

أو لا يعلمون أن الله يعلم ما يسرون و ما يعلنون

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 80 - 1,2

1 - گرفتار نشدن یهودیان گنهکار به آتش دوزخ - به جز چند روز محدود - از باور های دینی یهود

وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدودة

«معدوده» به معنای شمرده شده، کنایه از اندک و ناچیز بودن است. روشن است که پندار مذکور درباره گنهکاران یهود است. آیه بعد (بلی من کسب ...) این معنا را تأیید می کند و لذا در برداشت کلمه گنهکار آورده شد.

2 - اندیشه یهود درباره عذاب قیامت (نبود عذاب برای یهودیان جز روزی چند) از بدعت های عالمان یهود

فویل للذین یکتبون الکتب . . . وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدودة

جمله «وقالوا . . .» در ضمن اینکه عطف بر «قد کان فریق» در آیه 75 است، بیانگر مصداقی از «أمانی» در آیه 78 و مصداقی از «الکتاب» در آیه 79 می باشد. برداشت فوق به لحاظ وجه اخیر است.

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 6,7,10,11,12,21

ص: 233

6 - یهود ، ایمان به وحی و کتاب های آسمانی را تنها در صورت نزولشان بر پیامبری از نژاد اسرائیل ، ضروری می پنداشتند .

قالوا نؤمن بما أنزل علينا

7 - نازل نشدن قرآن بر بنی اسرائیل ، تنها دلیل و بهانه یهود برای ایمان نیاوردن به آن

إذا قيل لهم ءامنوا بما أنزل الله قالوا نؤمن بما أنزل علينا

10 - ملاک یهودیان ، برای ایمان آوردن به پیامبران ، بعثت آنان از میان بنی اسرائیل است .

قالوا نؤمن بما أنزل علينا

هر چند ایمان به قرآن و کتابهای آسمانی محور سخن در آیه شریفه است؛ ولی از آن جا که نزول کتاب آسمانی مستلزم بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله) نیز هست، دعوت به پذیرش قرآن، دعوت به ایمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) نیز می باشد و سخن یهود - که فقط به کتاب خود ایمان می آوریم - مستلزم این معنا نیز هست که: فقط به پیامبران خود ایمان می آوریم.

11 - یهودیان ، به هر پیامبری که از نژاد اسرائیل نباشد ، کافر می شوند .

و يكفرون بما وراءه

12 - یهودیان ، به هر کتاب آسمانی که آورنده آن از بنی اسرائیل نباشد ، کافر می شوند .

و يكفرون بما وراءه

21 - کشته شدن پیامبرانی از نژاد اسرائیل به دست یهودیان ، دلیل ایمان نداشتن آنان حتی به پیامبران بنی اسرائیل

نؤمن بما أنزل علينا . . . قل فلم تقتلون أنبياء الله من قبل

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 92 - 12

12 - گرایش یهودیان به گوساله پرستی ، دلیل ایمان نداشتن آنان حتی به پیامبران بنی اسرائیل و کتاب های آسمانی خویش

قالوا نؤمن بما أنزل علينا . . . قل ... ولقد جاءكم موسى بالبينت ثم أتخذتم العجل

جمله «لقد جاءكم . . .» عطف بر «لم تقتلون . . .» در آیه قبل است. بنابراین مضمون این آیه نیز پاسخی به این ادعای یهود است که خود را مؤمن به پیامبران اسرائیلی و کتابهای آسمانی آنان می دانستند (نؤمن بما أنزل علينا).

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 94 - 1,2,4,5,6,12

1 - یهود، سرای آخرت و نعمت های آن را ویژه خویش می پندارند .

قل إن كانت لكم الدار الآخرة . . . خالصه

تقدیم «لکم» بر «الدار الآخرة» مفید حصر و اختصاص است و «خالصه» - که حال برای «الدار» می باشد - بر این انحصار و اختصاص تأکید می کند؛ زیرا خالص بودن به معنای اختصاص داشتن است.

2 - یهودیان، دیگر مردمان را از نعمت های آخرت بی نصیب می پندارند .

إن كانت لكم الدار الآخرة . . . خالصه من دون الناس

4 - یهودیان، اختصاص یافتن بهشت را به قوم یهود، حکم و تقدیری الهی می شمردند .

ص: 234

إن كانت لكم الدار الآخرة عند الله

«عند الله» متعلق به «كانت» است و مفادش این است که ثبوت آخرت برای یهود در نزد خداست؛ یعنی، او این معنا را پذیرفته، تحقق بخشیده و مقرر ساخته است.

5- یهود، همه ادیان جز دین یهود را بی اعتبار و دیگر ملت ها را در پیشگاه خدا فاقد قدر و منزلت می شمردند .

إن كانت لكم الدار الآخرة عند الله خالصة من دون الناس

6- یهودیان، مدعی اعتقاد به خدا، قیامت و نعمت های اخروی هستند .

إن كانت لكم الدار الآخرة عند الله خالصة من دون الناس فتمنوا الموت

12- یهود، بر خلاف ادعایشان، به بهشتی بودن خویش اطمینان نداشتند .

فتمنوا الموت إن كنتم صدقین

جمله «إن كنتم صادقین» اشاره به دروغ گویی یهود دارد؛ یعنی، آنان خود می دانند که ادعایشان واقعیت ندارد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 96 - 7

7- یهودیان خود نیز بر بی پایه بودن ادعایشان (تقدیر بهشت برای آنان) واقفند .

إن كانت لكم الدار الآخرة .. و لتجدنهم أحرص الناس

جمله های «لتجدنهم ..» و «یود أحدهم ...» را می توان ناظر به ادعای یهود (إن كانت ... در آیه 94) دانست؛ یعنی، شما یهودیان از یکسو مدعی هستید که سرای آخرت از آن شماست و از سوی دیگر آرزوی ماندگار شدن در حیات دنیا را دارید، این نشان می دهد که خود شما نیز آن ادعا را باور ندارید.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 97 - 6

6 - تصور جاهلانۀ یهود در مورد جبرئیل و نظام وحی

قل من كان عدواً لجبريل فإنه نزله على قلبك يا ذن الله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 100 - 5

5 - عهد ها و پیمان های الهی در دیدگاه بسیاری از یهودیان ، امری بی مقدار و کم ارزش

نبذه فریق منهم

برداشت فوق بر اساس معنایی است که «راغب» در کلمه «نبذ» بیان کرده است. او در «المفردات» می گوید: «نبذ» انداختن و دور افکندن چیزی است به خاطر کم ارزش شمردن آن.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 111 - 1,2,6,7

1 - اهل کتاب (یهود و نصارا) ، تنها خویشان را سزاوار بهشت دانسته و دیگران را از آن ، محروم می پندارند .

وقالوا لن يدخل الجنة إلا من كان هوداً أو نصری

ضمیر در «قالوا» به «اهل الكتاب» (در آیه 109) باز می گردد.

2 - یهودیان ، بهشت را مخصوص یهود و دیگران را از آن محروم می دانند .

ص: 235

وقالوا لن يدخل الجنة إلا من كان هوداً

آیه 113، بیانگر آن است که هر یک از یهود و نصارا دیگری را اهل نجات نمی دانند. بنابراین به اصطلاح اهل ادب، در آیه مورد بحث «لَفَّ اَجْمَالِي» وجود دارد و حرف «أو» نیز برای تفصیل است؛ یعنی، جمله «قالوا لن...» حاکی از دو جمله است: 1_ قالت الیهود: «لن يدخل الجنة إلا من كان هوداً». 2_ وقالت النصاری: «لن يدخل الجنة إلا من كان نصری».

6 - محرومیت مسلمانان از بهشت از خیالات واهی و نادرست یهود و نصارا

تلک أمانیهم

«أمانی» جمع امنیه و به معنای آرزوها، خیالات واهی و دروغهای یافته شده است.

7 - عقاید و باورهای دینی یهود و نصارا، آمیخته با خیالات واهی است .

تلک أمانیهم

«تلک أمانیهم» حاکی از این است که: پندار یهود و نصارا بر محرومیت دیگران از بهشت، از خیالات و آرزوهای آنان است و این در حالی است که یهود و نصارا، آن پندار را یک عقیده و باور دینی می شمرند. بنابراین عقاید مذهبی و باورهای دینی یهود با آرزوها و خیالات آمیخته شده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 113 - 1

1 - یهودیان ، آیین نصرانیت را پوچ و بی پایه و اساس می دانستند .

وقالت الیهود لیست النصری علی شیء

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 116 - 2,3

2- داشتن زاده و اختیار کردن فرزند، از نسبت های ناروای یهود، نصارا و مشرکان به خداوند

و قالوا اتخذ الله ولداً سبحانه

مراد از ضمیر در «قالوا» - به قرینه آیه 113 - یهود، نصارا و مشرکان است. یهود «عزیر» و نصارا «مسیح(ع)» را فرزند خدا می پنداشتند و مشرکان نیز فرشتگان را فرزند او می شمردند.

3- شناخت یهود و نصارا از خدا و صفات او، شناختی ضعیف و ناقص

و قالوا اتخذ الله ولداً سبحانه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 134 - 4,9

4- بهره مند شدن یهود از پاداش فضیلت ها و اعمال شایسته پیامبرانی چون ابراهیم، اسحاق و... از باور های ناصواب یهود

تلك أمه قد خلت لها ما كسبت و لكم ما كسبتم

از اینکه خداوند در خطاب به یهودیان این حقیقت را یادآور می شود که دستاوردهای پیامبران نصیب دیگران نخواهد شد، می توان به برداشت فوق دست یافت.

9- مؤاخذه یهود به خاطر رفتار نادرست نیاکانی از آنان، از پندار های باطل ایشان*

و لاتستلون عما كانوا يعملون

ص: 236

مخاطب قرار دادن یهودیان و یادآور شدن این حقیقت که شما مسؤول اعمال گذشتگان نیستید، می تواند اشاره به برداشت فوق باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 135 - 3

3 - هر یک از یهود و نصارا، آیین خویش را موجب هدایت بشر می پنداشتند .

قالوا کونوا هوداً أو نصری تهتدوا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 140 - 1

1 - یهودیان آیین ابراهیم ، اسماعیل ، اسحاق ، یعقوب و نوادگانش را آیین یهودیت و ایشان را یهودی می دانستند .

أم تقولون إن إبراهیم و إسمعیل . . . كانوا هوداً

جمله «أم تقولون . . .» دارای لفّ اجمالی است و حاکی از دو قضیه می باشد: الف) ای یهودیان! آیا می پندارید که ابراهیم و . . . ، یهودی بودند؟ ب) ای نصارا! آیا شما می پندارید که ابراهیم و . . . ، نصرانی بودند؟

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 141 - 4,9

4 - بهره مند شدن یهود از پاداش فضیلت ها و اعمال شایسته پیامبرانی چون : ابراهیم ، اسحاق و . . . از باور های ناصواب یهود

لها ما کسبت و لکم ما کسبتم

از اینکه خداوند در خطاب به یهودیان این حقیقت را یادآور می شود که دستاورد پیامبران نصیب دیگران نخواهد شد، می توان به برداشت فوق دست یافت.

9 - مؤاخذه یهود به خاطر رفتار ناصواب نیاکانی از آنان ، از پندار های باطل ایشان *

و لا تسئلون عما كانوا يعملون

مخاطب قرار دادن یهودیان و یادآور شدن این حقیقت که شما مسؤول اعمال گذشتگان نیستید، می تواند اشاره به برداشت فوق باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 181 - 5, 1

1 _ پندار ناروای یهود به فقر و نیاز خداوند ، و غنا و بنی نیازی خویش

لقد سمع الله قول الذين قالوا ان الله فقير ونحن اغنياء

به گفته بسیاری از مفسرین، مراد از «الذین قالوا»، یهودیان هستند.

5 _ کوته فکری یهود در معارف الهی و صفات خداوند

لقد سمع الله قول الذين قالوا ان الله فقير ونحن اغنياء

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 237

- آل عمران - 3 - 183 - 1,3,4,6,7

1_ ارائه قربانی و سوخته شدن آن به آتشی از غیب ، عهدی الهی در پندار یهود ، برای ایمان به رسولان

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهْدَ إِلَيْنَا إِلَّا نؤمن لرسول حتى ياتينا بقربان تاكله النار

3_ اعتقاد و اعتراف یهود به پایان نیافتن پیامبری و رسالت ، پس از بعثت حضرت موسی (ع)

الَّا نؤمن لرسول حتى ياتينا بقربان

اگر یهود، مدعی خاتمیت نبوت حضرت موسی(ع) بودند، باید به پیامبر (صلی الله علیه و آله) می گفتند از ما تعهد گرفته شده که به هیچ مدعی رسالتی ایمان نیاوریم، نه اینکه علامت پیامبر راستین را بیان کنند.

4_ یهود ، مدعی وفاداری خویش به پیمان های الهی

انَّ اللَّهَ عَهْدَ إِلَيْنَا إِلَّا نؤمن لرسول

6_ سوختن قربانی در آتشی از غیب ، نشانه راستگویی مدعی رسالت از دیدگاه یهود

الَّا نؤمن لرسول حتى ياتينا بقربان تاكله النار

7_ تشریح قربانی در ادیان الهی

حتى ياتينا بقربان تاكله النار

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- نساء - 4 - 50 - 1

1_ یهود ، داعیه دار نسبتهایی ناروا به خداوند ، علی رغم علم و آگاهی به کذب و بطلان آن نسبتها

انظر كيف يفترون على الله الكذب

ضمیر در «یفترون» به «الذین اوتوا الكتاب» برمی گردد، و مراد از آن به قرینه آیات گذشته یهودیان هستند.

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 157 - 4

4_ ادعای کشتن حضرت مسیح (ع) _ علی رغم اعتراف به پیامبری وی _ مایه گرفتاری یهود به لعنت و غضب خداوند

و قولهم إنا قتلنا المسيح عيسى ابن مريم رسول الله

بدان احتمال که «قولهم» عطف بر «نقضهم» در آیه 155 باشد.

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 18 - 1,2,3,4,8,15

1_ یهودیان و مسیحیان خود را پسران خدا و محبوب پیشگاه او می پندارند .

وقالت اليهود و النصرى نحن ابنوا الله و احبوه

2_ فرزند داشتن خدا ، از پندار های باطل یهود و نصارا

وقالت اليهود و النصرى نحن ابنوا الله و احبوه

3_ هر یک از یهود و نصارا ، خورا از مقربان خداوند می پندارند .

وقالت اليهود و النصرى نحن ابنوا الله و احبوه

بنابر اینکه مقصود از «ابناء»، معنای کتابی آن (مقربان) باشد.

4_ محبت و عشق به خدا ، ادعای واهی یهود و نصارا

وقالت اليهود و النصرى نحن ابنوا الله و احبوه

برداشت فوق بر این مبناست که «احباء»، جمع «حبيب»، و به معنای اسم فاعل (محبان) باشد.

8_ گرفتاری گنهکاران یهود و نصارا به عذاب الهی، ردی بر پندار تقرب و محبوب بودنشان نزد خداوند

قل فلم يعذبكم بذنوبكم

15_ همسانی و همگونی یهود و نصارا با دیگر انسان ها، دلیل نادرستی پندار آنان بر محبوبیت و تقرب در پیشگاه خداوند

نحن ابنوا الله و احبوه .. بل انتم بشر ممن خلق

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 26, 41, 2

1_ یهودیان، منکر قدرت و نفوذ اراده خداوند در تدبیر جهان

وقالت اليهود يدالله مغلوله

اطلاق جمله «يدالله مغلوله» می رساند که یهود بر این باور بودند که خداوند هیچ دخل و تصرفی در جهان هستی ندارد. بنابراین جمله «ينفق كيف يشاء» پس از «يداء مبسوطان» تنها اشاره به نمونه و مصداقی از نفوذ و قدرت الهی در جهان هستی دارد.

2_ ناتوانی خداوند در انفاق و بخشش روزی به موجودات، از باور های باطل یهود

وقالت اليهود يدالله مغلوله

جمله «ينفق كيف يشاء» می تواند قرینه باشد بر اینکه مراد از بسته بودن دست خدا و نافذ نبودن قدرت وی _ در پندار یهود _ تنها ناتوانی از اعطای روزی و انفاق به انسانهاست.

26_ اصرار یهود بر انحرافات اعتقادی خویش تا قیامت

قالت اليهود يدالله مغلوله .. القينا بينهم العدوه و البغضاء إلى يوم القيمة

چون دشمنی یهود با یکدیگر، کیفر انحرافات رفتاری و اعتقادی آنان است و این عقوبت تا قیامت باقی می ماند (.. إلى يوم القيمة)، معلوم می شود آنان همچنان به اعتقادات انحرافی و رفتار ناپسند خویش پافشاری دارند.

41_ اعتقاد یهود به کناره‌گزینی خداوند از تدبیر امور جهان پس از فراغت از آفرینش آن

وقالت اليهود ید الله مغلوله

از امام صادق(ع) در توضیح آیه فوق روایت شده: .. قالوا قد فرغ من الامر فلا یزید و لا ینقص ...

توحید صدوق، ص 167، ح 1، ب 25؛ نورالثقلین، ج 1، ص 649، ح 278.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 91 - 4

4_ یهود به سبب انکار رسالت پیامبر(صلی الله علیه و آله) منکر نزول هرگونه وحی بر افراد بشر شدند.

إذ قالوا ما أنزل الله علی بشر من شیء

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 169 - 11، 16

11_ ادعای آمرزش گناه یهودیان بدون توبه، از نسبت های دروغین دنیاگرایان یهود به خداوند

ص: 239

و يقولون سيغفر لنا .. ألم يؤخذ عليهم ... أن لا يقولوا على الله إلا الحق

16 _ يهوديان ، آگاه به حرمت انتساب امور ناحق به خداوند بودند .

و درسوا ما فيه

هدف از بیان این حقیقت که یهودیان، تورات را همواره می خواندند، رساندن این معناست که آنان به محتوای تورات آگاهی کامل داشتند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 30 - 1,3,4

1 _ یهودیان ، « عزیز » را فرزند خدا خواندند .

وقالت اليهود عزيز ابن الله

3 _ فرزند خدا خواندن « عزیز » و « مسیح » ، سخنان نسنجیده و باطلی بود که یهود و نصارا به زبان آوردند .

وقالت .. ذلك قولهم بأفوههم

4 _ پندار فرزند خدا بودن « عزیز » و « مسیح » ، پنداری است سابقه دار در تاریخ یهود و نصارا .

يضهون قول الذين كفروا من قبل

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

8

- رعد - 13 - 39 - 13

13 _ « عن أبي عبد الله (ع) انه قال في قول الله عزوجل : « وقالت اليهود يدالله مغلولة » : لم يعنوا أنه هـ_كذا ، ولـ_كُتِّهَم قالوا : قد فرغ من الأمر فلا يزيد ولا ينقص فقال الله جل جلاله تكذيباً لقولهم : « غلَّت أيديهم و لعنوا بما قالوا بل يدها مبسوطتان ينفق كيف يشاء » ألم تسمع الله عزوجل يقول : « يمحوا الله ما يشاء ويثبت وعنده أم الكتاب » ;

از امام صادق (ع) روایت شده است که درباره قول خدای عزوجل: «وقالت اليهود ید الله مغلوله» فرمود: منظور یهود این نبود که واقعاً دستهای خدا در غل بسته است؛ بلکه آنان می گفتند: خدا از کار خلقت فارغ شده و دیگر چیزی را زیاد و کم نمی کند. پس خداوند - جل جلاله - برای تکذیب سخن آنان فرمود: «دستهای خودشان در غل بسته باد و به خاطر سخنی که گفتند، لعنت بر آنان باد؛ بلکه دستهای خدا باز است و هرگونه می خواهد می بخشد». آیا نشنیده ای که خدای عزوجل می فرماید: «یَمَحُوا اللّٰهُ مَا یَشَاءُ وَ یَثْبِتُ وَ عِنْدَهُ أُمُّ الْکِتَابِ».

351- عقیده یهود به جهنم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 80 - 5

5 - یهودیان، معتقد به قیامت و گرفتار شدن گنهکاران به آتش دوزخ

وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدودة

ص: 240

352- عقیده یهود به قرآن

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 8،9

8- یهودیان عصر بعثت ، مطمئن به آسمانی بودن قرآن و معترف به الهی بودن آن

إذا قیل لهم ءامنوا بما أنزل الله قالوا نؤمن بما أنزل علینا

چنانچه یهودیان آسمانی بودن قرآن را باور نداشتند در پاسخ به دعوت پیامبر(صلی الله علیه و آله) (ءامنوا بما أنزل الله؛ به آنچه خدا فرو فرستاده ایمان آورید)، اظهار می داشتند که: قرآن از جانب خدا نیست. اعراض از چنین پاسخی، گویای اطمینان ایشان به آسمانی بودن قرآن و اعتراف ضمنی آنان به الهی بودن آن است.

9- یهودیان ، علی رغم اطمینانشان به الهی بودن قرآن ، به آن ایمان نیاوردند .

إذا قیل لهم ءامنوا بما أنزل الله قالوا نؤمن بما أنزل علینا

353- عقیده یهود به قیامت

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 80 - 5

5- یهودیان ، معتقد به قیامت و گرفتار شدن گنهکاران به آتش دوزخ

وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدودة

354- عقیده یهود به کیفر اخروی

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 80 - 5

5- یهودیان ، معتقد به قیامت و گرفتار شدن گنهکاران به آتش دوزخ

وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدودة

355- عقیده یهود صدر اسلام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 118 - 10

10 - ضعف بینش و شناخت یهود ، نصارا و مشرکان عصر بعثت ، درباره خداوند

وقال الذين لا يعلمون لولا يكلمنا الله .. كذلك قال الذين من قبلهم مثل قولهم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 91 - 6

6_ گفتار یهود زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) مبنی بر نازل نشدن وحی بر بشر، در تناقض با عقیده آنان در مورد نبوت

ص: 241

موسی(ع) و نزول وحی بر آن حضرت بود.

إذ قالوا ما أنزل الله على بشر من شيء قل من أنزل الكتب الذي جاء به موسى

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

8

- رعد - 13 - 37 - 5

5_ عقاید و آرای یهود و نصارا در عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، عقاید و آرای برخاسته از هوا های نفسانی بود .

ولئن اتبعت أهواءهم

«أهواء» (جمع هوی) به معنای خواهشها و تمایلات نفس است و مراد از آن در آیه شریفه _ به قرینه مقابله آن با احکام قرآن _ آرا، عقاید و قوانین برخاسته از تمایلات نفسانی است.

356- علایق علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 42 - 2

2_ عالمان یهود در عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) گوش سپارنده به شایعات دروغین و راغب به حرمخواری و رشوه گیری

سمعون لقوم ءاخرین . . . سمعون للكذب اكلون للسحت

برداشت فوق بر این مبناست که دو صفت یاد شده درباره عالمان یهود باشد. توصیف عوام یهود در آیه قبل به «سمعون للكذب»، این مبنا را تأیید می کند، و «سحت» به معنای مال حرام است و از مصادیق مورد نظر آن، به مناسبت مورد، رشوه می باشد.

357- علایق یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 109 - 5

5 - حسادت یهود و نصارا، منشأ علاقه و تلاش آنها بر بازگرداندن اهل ایمان از اسلام بود.

وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكُتُبِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِن بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كَفَارًا حَسَدًا

«حسدًا» مفعولٌ له برای «وَدَّ كَثِيرًا...» می باشد؛ یعنی، علاقه و تلاش اهل کتاب برای مرتد ساختن مسلمانان، به علت حسادت ایشان بود.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 12، 13

12 _ اعتنا و رغبت فراوان منافقان و یهود به شنیدن گفته ها و شایعه های دروغین، علی رغم آگاهی به دروغ بودن آن

سمعون للكذب

چون شنیدن سخنانی که دروغ بودن آن برای شنونده معلوم نباشد، صفت مذمومی نیست، لذا مراد این است که آنان با توجه و آگاهی به دروغ بودن سخنان به شنیدن آنها رغبت داشتند.

ص: 242

13 _ رغبت منافقان و یهودیان به شنیدن شایعات و دروغ های بافته شده علیه رسول خدا (صلی الله علیه و آله)

سمعون للكذب

مخاطب قرار دادن پیامبر (لایحزنک) و توصیف شتابگران در کفر به گوش سپاران دروغ، می رساند که مراد از «کذب» دروغها و شایعاتی بوده است که علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) ساخته شده بود.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 42 - 1

1 _ رغبت فراوان یهود به حرامخواری و شنیدن دروغ، علی رغم آگاهی به دروغ بودن آن

سمعون للكذب اکلون للسحت

صیغه مبالغه «سمعون» و «اکلون» دلالت بر رغبت فراوان دارد. در برداشت فوق دو خصلت یاد شده، وصف عموم یهودیان (عالمان و پیروان) آنان گرفته شده است.

358 - علم علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 144 - 17

17 - عالمان یهود و نصارا، به خوبی می دانستند که قبله شدن مسجدالحرام، فرمانی از ناحیه خداوند است .

إن الذين أوتوا الكتب ليعلمون أنه الحق

«لام» تأکید در «لیعلمون» بیانگر این است که: اهل کتاب هیچ تردیدی نداشتند و به روشنی می دانستند که تغییر قبله حق و از ناحیه خداوند است.

359 - علم یهود

7- یهودیان خود نیز بر بی پایه بودن ادعایشان (تقدیر بهشت برای آنان) واقفند .

إن كانت لكم الدار الآخرة . . . و لتجدنهم أحرص الناس

جمله های «لتجدنهم . . .» و «یود أحدهم ...» را می توان ناظر به ادعای یهود (إن كانت ... در آیه 94) دانست؛ یعنی، شما یهودیان از یکسو مدعی هستید که سرای آخرت از آن شماست و از سوی دیگر آرزوی ماندگار شدن در حیات دنیا را دارید، این نشان می دهد که خود شما نیز آن ادعا را باور ندارید.

7- یهود، با ادعای دانش وافر، خود را از تعالیم انبیا بی نیاز می پنداشتند .

وقولهم قلوبنا غلف

برداشت فوق بر این اساس است که «غلف» جمع غلاف به معنای ظرف باشد. بر این مبنا، مقصود یهود از جمله

«قلوبنا غلف» این است که دل‌هایشان آکنده از دانش است و نیازی به تعالیم انبیا ندارند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

13

- قصص - 28 - 53 - 7

7 - آگاهی یهود و نصارا، از کتاب آسمانی بعد از تورات و انجیل (قرآن) پیش از نزول آن

إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ

360- علمای دنیا طلب یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 169 - 23

23 _ تاریخ یهود شاهد عالمانی دنیاگرا و بی تقوا *

خلف ورثوا الکتب يأخذون عرض هذا الأدنی . . . و الدار الأخره خیر للذین یتقون

جمله «ورثوا الکتب»، هم می تواند ناظر به این باشد که یهودیان مورد بحث مردمی بودند که تورات نسل به نسل به آنها رسیده و در دسترس آنان بود، و هم می تواند حاکی از آگاهی کافی آنها به تورات و محتوای آن باشد. برداشت فوق بر اساس احتمال دوم است.

361- علمای فاسق یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 169 - 23

خلف ورثوا الكتب يأخذون عرض هذا الأذنى . . . و الدار الأخره خیر للذین یتقون

جمله «ورثوا الكتب»، هم می تواند ناظر به این باشد که یهودیان مورد بحث مردمی بودند که تورات نسل به نسل به آنها رسیده و در دسترس آنان بود، و هم می تواند حاکی از آگاهی کافی آنها به تورات و محتوای آن باشد. برداشت فوق بر اساس احتمال دوم است.

362- علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 23 - 6

6_ عدم قبول حکمیت تورات از سوی برخی عالمان یهود، به دنبال ارائه پیشنهاد آن از جانب پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)

الم تر الى الذین اوتوا نصیباً من الكتاب . . . هم معرضون

برداشت فوق بر اساس شأن نزولی است که درباره آیه مورد بحث نقل شده است. (مجمع البیان).

ص: 244

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 66 - 3

3_ سرزنش اهل کتاب (علمای یهود و نصارا) به خاطر محاجّه و انتساب ناآگاهانه ابراهیم (ع) به یهودیت و نصرانیت

فلم تحاجّون فیما لیس لکم به علم

آنچه یهودیان و نصارا بدان علم نداشتند و درباره آن احتجاج می کردند، انتساب ابراهیم به یهودیت و نصرانیت بوده و لذا به خاطر آن، سرزنش شدند.

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 71 - 1,3

1_ آمیختن آگاهانه حق به باطل و کتمان آن توسط علمای یهود و نصارا، و نکوهش آنان از سوی خداوند

یا اهل الکتاب لم تلبسون الحق بالباطل و تکتُمون الحق و انتم تعلمون

3_ علم و آگاهی علمای یهود و نصارا به حقیقت قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

یا اهل الکتاب . . . و انتم تعلمون

با توجه به اینکه محور اختلاف اهل کتاب با مسلمانان در حقیقت قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) بوده، معلوم می شود منظور از کلمه «الحق»، قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) بوده است.

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 77 - 4،8

4_ عالمان یهود، دارای اهداف دنیوی در کتمان و تحریف عهد خدا (حقایق مربوط به پیامبر (صلی الله علیه و آله))

ان الذین یشترون بعهد الله و ایمانهم

با توجه به شأن نزول، مقصود از «عهد الله»، حقایق مربوط به پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در تورات است که به دست عالمان یهود تحریف گشته.

8_ محرومیت عالمان یهود، سوداگران عهد الهی و پیمان شکنان، از بهره های اخروی

ان الذین یشترون .. اولئک لا خلاق لهم فی الاخره

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 188 - 5

5_ انتظار ستایش عالمان یهود و نصارا از پیروانشان به جهت بیان نکردن حقایق از تورات و انجیل

لا تحسبن الذین .. یحبون ان یحمدوا بما لم یفعلوا

بنابر اینکه مراد از «ما لم یفعلوا» (آنچه را انجام ندادند)، وفادار نبودنشان به پیمان الهی و کتمان حقایق باشد که در آیه قبل به آن تصریح شد. و انتظار ستایش شاید بدان جهت بوده که آنان با کتمان حقایق، دین اجدادی مردم خویش را محفوظ می داشتند و لذا فاعل محذوف در «یُحمدوا» به پیروان آنان تفسیر شد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 199 - 15

ص: 245

15_ نادیده گرفتن آیات بیانگر حقیقت قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) در تورات از سوی علمای یهود، به خاطر متاع اندک دنیا

انّ من اهل الكتب لمن .. لا يشترون بايات الله ثمناً قليلاً

تمجید خداوند از عالمان مؤمن اهل کتاب، به خاطر ایمان به قرآن و سوداگری نکردن بر سر آیات الهی

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 44 - 11، 2

2_ آگاهی ناقص دانشمندان یهود به تورات

الم تر الى الذين اوتوا نصيباً من الكتب

بدان احتمال که «من» در «من الذين هادوا_ آیه 46_» بیانیه باشد.

11_ سوء استفاده علمای یهود و دانشمندان اهل کتاب از علم و مقام خویش برای گمراهی مسلمانان

الم تر الى الذين .. ان تضلوا السبيل

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 162 - 2، 1

1_ وجود دانشمندان ژرفنگر و مؤمنانی واقعی در میان یهودیان

لكن الرسخون في العلم منهم و المؤمنون يؤمنون بما أنزل إليك

ظاهراً مراد از «المؤمنون»، یهودیان با ایمان می باشد، یعنی «المؤمنون منهم» و کلمه «منهم» به قرینه فراز قبل حذف شده است.

2_ عالمان ژرفنگر یهود و مؤمنان واقعی آنها، به قرآن و دیگر کتب آسمانی ایمان می آورند.

لكن الرسخون في العلم منهم و المؤمنون يؤمنون بما أنزل إليك و ما أنزل من قبلك

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 44 - 52

52_ پیشوایان یهود (ربانیون) ، دارای جایگاهی پایینتر از انبیا و منزلتی برتر از علمای یهود (احبار)

یحکم بها النبیین . . . للذین هادوا و الربنیون و الاحبار

از امام صادق (ع) روایت شده که آن حضرت پس از تلاوت آیه فوق فرمود: فهذه الائمة دون الانبياء الذين يريون الناس بعلمهم و اما الاحبار فهم العلماء دون الربانيين . . .

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 323، ح 119؛ نورالثقلین، ج 1، ص 634، ح 206.

363- علمای یهود و اسلام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 75 - 14

14 - عالمان یهود ، دارای نقش بسزا در بازسازی مردم خویش از ایمان آوردن به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اسلام

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم وقد كان فريق منهم

ص: 246

جمله «وقد كان...» می تواند دلیل قطع امید از ایمان آوردن عالمان یهود باشد و می تواند علت قطع امید از ایمان آوردن عامه یهود باشد. برداشت فوق مبتنی بر احتمال دوم است؛ یعنی، یهودیان ایمان نمی آورند؛ زیرا عالمانشان به خاطر تحریفگر بودن، اجازه نخواهند داد حقایق - همان گونه که هست - به دست مردم برسد و زمینه های ایمان در آنان شکوفا شود.

364- علمای یهود و انبیا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 44 - 32

32_ ضرورت درس آموزی عالمان یهود از انبیا، احبار و ربانیون، در خدا ترسی و بی پروایی از مردم

یحکم بها النبیین .. فلا تخشوا الناس و اخشون

تفریع جمله «فلا تخشوا الناس» بر «یحکم بها النبیین» با کلمه «فاء»، بیانگر برداشت فوق است.

365- علمای یهود و تورات

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 51 - 1

1_ بهره اندک علمای یهود از تورات

الم تر الى الذين اوتوا نصيباً من الكتب

2_ کلمه «نصیباً» با توجه به نکره بودن آن، دلالت بر بهره اندک دارد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

27_ عدم پایبندی سران و عالمان یهود به احکام تورات

يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 91 - 11، 12، 16

11_ عالمان یهود برخی از حقایق تورات را برای مردم بیان می کردند و بسیاری از حقایق آن را از مردم پنهان می ساختند.

تجعلونه قراطیس تبدونها و تخفون کثیرا

12_ عالمان یهود مانع دسترسی مردم به حقایق کتاب آسمانی خود (تورات) بودند.

هدی للناس تجعلونه قراطیس تبدونها و تخفون کثیرا

16_ عالمان یهود با پنهان کردن بسیاری از معارف تورات آن را تحریف کردند.

تجعلونه قراطیس تبدونها و تخفون کثیرا

کتمان بسیاری از نوشته های تورات از دید و اطلاع مردم طبیعتاً منجر به فراموش شدن آن قسمتها می شود و

در نتیجه کتاب آسمانی به شکل ناقص در اختیار مردم قرار می گیرد که این خود نوعی تحریف است.

366- علمای یهود و سفاقت

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 8، 12

8 - پیشوایان یهود، بازگویی صفات پیامبر موعود و اعتراف به حقانیت او را، نشانه بی خردی بازگو کننده می شمردند .

أتحدثونهم .. أفلا تعقلون

12 - پیشوایان و عالمان یهود، اعتراف به حقایق دینی و معارف الهی را، در صورتی که مخدوش کننده منافع قومی آنان گردد، ناروا و برخاسته از بی خردی می دانستند .

أتحدثونهم بما فتح الله عليكم .. أفلا تعقلون

367- علمای یهود و قبله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 144 - 17

17 - عالمان یهود و نصارا، به خوبی می دانستند که قبله شدن مسجدالحرام، فرمانی از ناحیه خداوند است .

إن الذين أوتوا الكتب ليعلمون أنه الحق

«لام» تأکید در «لیعلمون» بیانگر این است که: اهل کتاب هیچ تردیدی نداشتند و به روشنی می دانستند که تغییر قبله حق و از ناحیه خداوند است.

368- علمای یهود و قرآن

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 75 - 13

13 - عالمان یهود در عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به الهی بودن قرآن آگاهی کامل داشتند .

و هم يعلمون

برداشت فوق، مبتنی بر این است که مفعول «یعلمون» به قرینه «یسمعون کلام الله» الهی بودن کلامی باشد که برای آنان قراءت می شده است؛ یعنی: «و هم يعلمون ان الذی یسمعونه کلام الله».

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 114 - 9

9_ اهل کتاب (عالمان یهود و نصارا) آگاه به حقانیت قرآن و نزول آن از جانب خدا

و الذین ءاتینهم الکتب یعلمون أنه منزل من ربک بالحق

ص: 248

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

13

- شعراء - 26 - 197 - 2

2- پیشگویی علمای یهود و نصارا، در باره آمدن قرآن و ظهور پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

أولم یکن لهم آیه أن یعلمه علموا بنی اسرائیل

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که صرف آگاهی و اطلاع علمای بنی اسرائیل تا زمانی که اطلاعات خود را در اختیار دیگران قرار نداده اند، نمی تواند آیه و نشانه باشد.

369- علمای یهود و کافران

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 52 - 1،7

1_ اهل کتاب (علمای یهود) مشمول لعن خداوند به جهت حقیقتی و همسویی با کفار علیه مسلمانان

الم تر... اولئک الذین لعنهم الله

7_ همسویی اهل کتاب (علمای یهود) با کافران و مشرکان، تلاشی برای فراهم آوردن نیرو و یاور علیه مسلمانان*

الم تر الی الذین... و یقولون للذین کفروا... فلن تجد له نصیراً

جمله «فلن تجد له نصیراً» پس از بیان همسویی یهود با مشرکان، می تواند بیانگر این معنا باشد که یهودیان به منظور یاری طلبی علیه مسلمانان، با مشرکان همسو شدند.

370- علمای یهود و کتمان حق

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- نساء - 4 - 52 - 1

1_ اهل کتاب (علمای یهود) مشمول لعن خداوند به جهت حقپوشی و همسویی با کفار علیه مسلمانان

الم تر .. اولئک الذین لعنهم اللّٰه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 44 - 25

25_ خداوند ، بر حذر دارنده عالمان یهود از کتمان حقایق تورات

و کانوا علیه شهداء فلا تخشوا الناس

برداشت فوق بر این مبناست که متعلق «فلا تخشوا ..» مضمونی باشد که از «کانوا علیه شهداء» به دست می آید. یعنی در اظهار آنچه در تورات است، از مردم نترسید.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 12

ص: 249

12 - پیشوایان و عالمان یهود ، اعتراف به حقایق دینی و معارف الهی را ، در صورتی که مخدوش کننده منافع قومی آنان گردد ، ناروا و برخاسته از بی خردی می دانستند .

أتحدثونهم بما فتح الله عليكم . . . أفلا تعقلون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 159 - 10، 6

6 - عالمان یهود و نصارا در عصر بعثت ، شواهد و نشانه های حقانیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و احکام اسلام را کتمان می کردند .

الذین یکتُمون ما أنزلنا من البینت و الهدی من بعد ما بینه للناس فی الکتب

10 - علمای یهود و نصارا به خاطر کتمان حقایق و معارف کتب آسمانی از رحمت خدا محروم شده و مورد لعن و نفرین لعنت کنندگان هستند .

إن الذین یکتُمون ما أنزلنا . . . أولئک یلعنهم الله و یلعنهم اللعنون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 176 - 5

5 - حق ستیزی و حق پوشی علمای یهود و نصارا

إن الذین یکتُمون . . . ذلك بأن الله نزل الکتب بالحق

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 91 - 13، 12، 11

11 _ عالمان یهود برخی از حقایق تورات را برای مردم بیان می کردند و بسیاری از حقایق آن را از مردم پنهان می ساختند.

تجعلونه قراطیس تبدونها و تخفون کثیرا

12 _ عالمان یهود مانع دسترسی مردم به حقایق کتاب آسمانی خود (تورات) بودند.

هدی للناس تجعلونه قراطیس تبدونها و تخفون کثیرا

13 _ تورات مشتمل بر حقایقی بوده، که بیان آن به نفع و مصلحت عالمان یهود نبوده است.

تجعلونه قراطیس تبدونها و تخفون کثیرا

16 _ عالمان یهود با پنهان کردن بسیاری از معارف تورات آن را تحریف کردند.

تجعلونه قراطیس تبدونها و تخفون کثیرا

کتمان بسیاری از نوشته های تورات از دید و اطلاع مردم طبیعتاً منجر به فراموش شدن آن قسمتها می شود و در نتیجه کتاب آسمانی به شکل ناقص در اختیار مردم قرار می گیرد که این خود نوعی تحریف است.

371- علمای یهود و محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 162 - 7

ص: 250

7_ عالمان ژرفنگر یهود، خواسته نابجا از پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) نداشته و از صفات زشت و اعمال ناروای یهودیان (پیمان شکنی، انکار آیات الهی و...) بر حذر بودند.

يسئلك أهل الكتب .. لكن الرسخون فى العلم منهم و المؤمنون يؤمنون

خداوند در آیه 153 تا آیه مورد بحث بهانه گیریها و صفات زشت اهل کتاب و به خصوص یهودیان را بیان نموده و آیه مورد بحث با کلمه «لکن» مؤمنان واقعی و عالمان ژرفنگر را، استثنا کرده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 21,24,25

21_ عالمان یهود با اعزام گروهی از منافقان و یهودیان به حضور پیامبر (صلی الله علیه و آله)، جوایى حکم وی درباره قضیه مورد اختلاف در بین یهودیان شدند.

سمعون لقوم ءاخرين لم یأتوک

24_ تحریکات پشت پرده عالمان یهود علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اسلام

سمعون لقوم ءاخرين لم یأتوک .. ان اوتیتم هذا فخذوه و ان لم توتوه فاحذروا

25_ امتناع عالمان تحریفگر یهود از رویارویی با رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، از ترس افشای دروغ ها و تحریفهایشان*

سمعون لقوم ءاخرين لم یأتوک یحرفون الکلم من بعد مواضعه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 5,6,8

5- عالمان و پیشوایان یهود، مردم خویش را از بازگویی صفات پیامبر موعود و اعتراف به انطباق آن به رسول اکرم (صلی الله علیه و آله)، بر حذر می داشتند.

قالوا أتحدثونهم بما فتح الله عليكم

استفهام در «أتحدثونهم» انکار توییخی است.

6 - ناتوانی مسلمانان از احتجاج علیه یهود در پیشگاه خدا، توجیه عالمان یهود برای بازداری مردم خویش از بازگویی و نشر صفات پیامبر موعود

أتحدثونهم بما فتح الله عليكم ليحاجوكم به عند ربكم

8 - پیشوایان یهود، بازگویی صفات پیامبر موعود و اعتراف به حقانیت او را، نشانه بی خردی بازگو کننده می شمردند.

أتحدثونهم .. أفلا تعقلون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 79 - 16

16 - « و قيل كتابتهم بأيديهم عمدوا إلى التوراه و حرفوا صفه النبى (صلى الله عليه و آله) ليوقعوا الشك بذلك للمستضعفين من اليهود و هو المروى عن ابى جعفر (ع) . . . »

از امام باقر(ع) روایت شده که: «علمای یهود به سراغ تورات رفتند و اوصاف حضرت محمد(صلى الله عليه و آله) را در آن تغییر دادند تا به این وسیله در دل مستضعفان فکری یهود، شک ایجاد کنند».

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 251

- بقره - 2 - 101 - 8

8 - انگیزه عالمان یهود از نادیده گرفتن بشارت های تورات ، ایجاد زمینه برای انکار رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود .

و لما جاءهم رسول .. نبذ فريق من الذين أوتوا الكتب كتب الله وراء ظهورهم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

13

- شعراء - 26 - 197 - 2

2 - پیشگویی علمای یهود و نصارا ، در باره آمدن قرآن و ظهور پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

أولم يكن لهم آية أن يعلمه علموا بني إسرائيل

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که صرف آگاهی و اطلاع علمای بنی اسرائیل تا زمانی که اطلاعات خود را در اختیار دیگران قرار نداده اند، نمی تواند آیه و نشانه باشد.

372- علمای یهود و مردم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 75 - 14

14 - عالمان یهود ، دارای نقش بسزا در بازسازی مردم خویش از ایمان آوردن به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اسلام

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم وقد كان فريق منهم

جمله «وقد كان ..» می تواند دلیل قطع امید از ایمان آوردن عالمان یهود باشد و می تواند علت قطع امید از ایمان آوردن عامه یهود باشد. برداشت فوق مبتنی بر احتمال دوم است؛ یعنی، یهودیان ایمان نمی آورند؛ زیرا عالمانشان به خاطر تحریفگر بودن، اجازه نخواهند داد حقایق - همان گونه که هست - به دست مردم برسد و زمینه های ایمان در آنان شکوفا شود.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 51 - 10، 11، 12

10 _ داوری ظالمانه علمای یهود نسبت به مسلمانان

الم تر الى الذين . . . ويقولون للذين كفروا هؤلاء اهدى من الذين امنوا سبيلاً

11 _ موضعگیری مشترک عالمان یهود و مشرکان مکه علیه اهل ایمان

الم تر الى الذين . . . ويقولون للذين كفروا هؤلاء اهدى من الذين امنوا سبيلاً

12 _ نکوهش اهل کتاب (علمای یهود) ، به جهت قضاوت ظالمانه درباره مؤمنان و سازش با کافران

الم تر الى الذين اوتوا نصيباً من الكتب يؤمنون

جمله «الم تر . . .» دارای لحن مذمت گونه و اعتراض آمیز است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 52 - 1

ص: 252

1_ اهل کتاب (علمای یهود) مشمول لعن خداوند به جهت حقپوشی و همسویی با کفار علیه مسلمانان

الم تر . . . اولئک الذین لعنهم اللّٰه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 6

6 - ناتوانی مسلمانان از احتجاج علیه یهود در پیشگاه خدا ، توجیه عالمان یهود برای بازداري مردم خویش از بازگویی و نشر صفات پیامبر موعود

أتحدثونهم بما فتح اللّٰه علیکم لیحاجوکم به عند ربکم

374- علمای یهود و مشرکان

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 52 - 7

7_ همسویی اهل کتاب (علمای یهود) با کافران و مشرکان ، تلاشی برای فراهم آوردن نیرو و یاور علیه مسلمانان *

الم تر الی الذین . . . ویقولون للذین کفروا . . . فلن تجد له نصیراً

جمله «فلن تجد له نصیراً» پس از بیان همسویی یهود با مشرکان، می تواند بیانگر این معنا باشد که یهودیان به منظور یاری طلبی علیه مسلمانان، با مشرکان همسو شدند.

375- علمای یهود و یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 16، 5

5- عالمان و پیشوایان یهود، مردم خویش را از بازگویی صفات پیامبر موعود و اعتراف به انطباق آن به رسول اکرم (صلی الله علیه و آله)، بر حذر می داشتند .

قالوا أتحدثونهم بما فتح الله عليكم

استفهام در «أتحدثونهم» انکار توییخی است.

16 - سوء استفاده عالمان یهود، از ضعف بینش های دینی و اعتقادی مردم خویش

أتحدثونهم بما فتح الله عليكم ليحاجوكم به عند ربكم

376- عمل ناپسند یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 93 - 18

18 - اعمال ناروای یهود در طول تاریخ (کشتن پیامبران ، گوساله پرستی و . . .) نشانه ایمان نداشتن آنان حتی

ص: 253

به پیامبران بنی اسرائیل و کتاب های آسمانی خویش است .

قالوا نؤمن بما أنزل علينا . . . قل بئسما يأمرکم به ایمنکم إن کنتم مؤمنین

چون جمله «قل بئسما . . .» (اگر ایمان دارید، ایماتتان شما را به کارهای ناروایی واداشته است) در جواب «نؤمن بما أنزل علینا» قرار گرفته، بیانگر آن است که: شما یهودیان به کتابهای آسمانی ایمان ندارید که چنین اعمال ناپسندی را مرتکب می شوید.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 95 - 3

3 - یهود ، مردمی گنهکار و دارای کردارهایی ناروا

و لن یتمنوه أبداً بما قدمت أیدیهم

مراد از «ما» در «ما قدمت أیدیهم» (آنچه را پیش فرستادند) گناهان و اعمال نارواست.

377- عمل نیاکان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 141 - 9

9- مؤاخذه یهود به خاطر رفتار ناصواب نیاکانی از آنان ، از پندار های باطل ایشان *

و لاتستلون عما کانوا یعملون

مخاطب قرار دادن یهودیان و یادآور شدن این حقیقت که شما مسؤول اعمال گذشتگان نیستید، می تواند اشاره به برداشت فوق باشد.

378- عمل یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 96 - 16

16 - خداوند ، ناظر بر رفتار و کردار برخاسته از دنیاپرستی یهود است .

و الله بصیر بما یعملون

379- عوام یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 78 - 1

1 - جامعه یهود در عصر بعثت متشکل از عالمانی معاند و عوامی ناآگاه

و قد کان فریق منهم .. و منهم أمیون لایعلمون الکتب إلا امانی

چنانچه در آیه «75» گذشت، مراد از «فریق منهم» - به قرینه صفات شمردن شده بر آنان - عالمان یهود است.

ص: 254

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 1

1 - عوام، یهود در حضور مسلمانان به حقانیت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) و انطباق نشانه های پیامبر موعود، بر آن حضرت اعتراف می کردند .

و إذا لقوا الذين آمنوا قالوا آمنا .. قالوا أتحدثونهم بما فتح الله عليكم

جمله «أتحدثونهم ..» چرا حقایقی که خدا در اختیار شما نهاده به مسلمانان باز می گوید؟» دلالت بر این دارد که مراد از «آمناء» بیان ویژگیهای پیامبر موعود در تورات و تطبیق آن با رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) است. بنابراین «آمناء»؛ یعنی، ما تصدیق می کنیم که محمد (صلی الله علیه و آله) همان پیامبر موعود است و ویژگیهای بیان شده بر او تطبیق می کند.

381- عوام یهود و تورات

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 78 - 3,4,6

3 - عوام یهود، ناآگاه به محتوای کتاب آسمانی خویش (تورات)

لا يعلمون الكتب

4 - عوام یهود، خیالات واهی و نسبت داده شده به تورات را به عنوان کتاب آسمانی و دستورات الهی پذیرفته بودند .

لا يعلمون الكتب إلا امانی

«امانی» (جمع امنیه) به معنای خیالات واهی و دروغهای بافته شده است. استثنا در جمله فوق، استثنای منقطع است. بنابراین «لا يعلمون ...»؛ یعنی، عوام یهود به محتوای تورات آگاهی ندارند، بلکه خیالات واهی و مطالب دروغین را به عنوان کتاب می شناسند.

6- بی سوادى عوام يهود و آگاهى نداشتن آنان از تورات ، از دلايل نابجا بودن انتظار ايمان از آنها

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم . . . و منهم أميون لا يعلمون الكتب إلا امانى

جمله «منهم أميون» عطف بر «قد كان فريق . . .» در آیه «75» است. بنابراین آیه مورد بحث نیز بیانگر علت برای «أفتطمعون . . .» می باشد.

382- عوام يهود و عذاب اخروى

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 80 - 3

3 - عذاب نشدن يهوديان گنهكار در قيامت به جز عذابى اندك ، از خيالات واهى و خام عوام يهود

لا يعلمون الكتب إلا امانى . . . وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدودة

ص: 255

در برداشت فوق، جمله «قالوا...» بیان مصداقی از «آمانی» در آیه 78 گرفته شده است.

383- عوام یهود و کتب آسمانی

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 78 - 4

4 - عوام یهود، خیالات واهی و نسبت داده شده به تورات را به عنوان کتاب آسمانی و دستورات الهی پذیرفته بودند.

لا يعلمون الكتب إلا امانی

«امانی» (جمع امنیه) به معنای خیالات واهی و دروغهای بافته شده است. استثنا در جمله فوق، استثنای منقطع است. بنابراین «لا يعلمون...»؛ یعنی، عوام یهود به محتوای تورات آگاهی ندارند، بلکه خیالات واهی و مطالب دروغین را به عنوان کتاب می شناسند.

384- عوام یهود و محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 1

1 - عوام، یهود در حضور مسلمانان به حقانیت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) و انطباق نشانه های پیامبر موعود، بر آن حضرت اعتراف می کردند.

و إذا لقوا الذين ءامنوا قالوا ءامننا .. قالوا أتحدثونهم بما فتح الله عليكم

جمله «أتحدثونهم...»؛ چرا حقایقی که خدا در اختیار شما نهاده به مسلمانان باز می گوید؟» دلالت بر این دارد که مراد از «آمننا» بیان ویژگیهای پیامبر موعود در تورات و تطبیق آن با رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) است. بنابراین «آمننا»؛ یعنی، ما تصدیق می کنیم که محمد (صلی الله علیه و آله) همان پیامبر موعود است و ویژگیهای بیان شده بر او تطبیق می کند.

385- عوامل تعطیلی شنبه در یهود

3- اختلاف یهود در تعیین روز تعطیلی ، عامل معین شدن روز شنبه برای آنان

إنما جعل السبت علی الذین اختلفوا فیه

برداشت فوق بنابرین نکته است که «جعل السبت» معلول و پیامد «اختلفوا فیه» باشد و ضمیر «فیه» به معنای لغوی سبت _ که روز تعطیل است _ باز گردد و نه به معنای اصطلاحی آن که روز شنبه است.

ص: 256

386- عوامل دشمنی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 97 - 5

5- نزول قرآن بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) توسط جبرئیل ، موجب دشمنی و کینه توزی یهود با او گردید .

من کان عدواً لجبریل فإنه نزله علی قلبک یاذن الله

جمله «فانه . . .» (جبرئیل به اذن خدا قرآن را بر قلب تو فرود آورد) بیانگر منشأ کینه توزی یهود با جبرئیل است.

387- عوامل ذلت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 85 - 23

23- سزای یهودیانی که کتاب آسمانی را تبعیض کردند (به برخی از تورات عمل کرده و برخی را وانهادند) ، خفت و خواری در دنیاست

أفتؤمنون ببعض . . . فما جزاء من یفعل ذلک منکم إلا خزی فی الحیوه الدنیا

388- عوامل سرور یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

8

- رعد - 13 - 36 - 4

4_ نزول قرآن بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) مایه سرور و شادمانی گروهی از یهود و نصارا بود .

والذین ءاتینهم الکتب یفرحون بما أنزل إلیک

جمله «و من الأحزاب . . .» (برخی از یهود و نصارا بخشی از قرآن را نمی پذیرند) حکایت از آن دارد که مراد از «الذین . . . یفرحون» همه یهود و نصارا نیستند. از این رو در برداشت سرور و شادمانی به گروهی از آنان نسبت داده شد.

389- عوامل شکست یهود بنی قریظه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

14

- احزاب - 33 - 27 - 8,9

8 - قدرت مطلق خداوند ، عامل شکست یهود بنی قریظه و پیروزی مسلمانان مدینه بود .

أنزل الذین ظهروهم . . . فریقاً تقتلون . . . وكان الله على كل شيء قديراً

9 - قدرت مطلق خداوند ، عامل فروپاشی یهود بنی قریظه و به ارث رسیدن اموال و خانه ها و سرزمین شان به مسلمانان مدینه بود .

وأنزل الذین ظهروهم من أهل الکتب . . . وأورثکم أرضهم . . . وكان الله على كل ش

ص: 257

390- عوامل قساوت قلب يهود

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

18

- حديد - 57 - 16 - 19

19 - قساوت قلب و سنگدلی يهود و نصارا ، نتیجه بی تفاوتی دراز مدت آنان در برابر تعالیم و رهنمود های کتاب آسمانی شان (تورات و انجیل)

و لا یكونوا کالذین اوتوا الکتب من قبل فطال علیهم الأمد فقسست قلوبهم

391- عوامل کفر يهود

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

1

- بقره - 2 - 91 - 14

14 - قوم گرایی و نژاد پرستی يهود ، از عوامل کفر ورزی آنان به قرآن

قالوا نؤمن بما أنزل علينا و یکفرون بما وراءه

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

1

- بقره - 2 - 99 - 7

7 - فسق و انحراف يهودیان ، موجب کفرشان به قرآن و آیات الهی است .

و ما یکفر بها إلا الفسقون

مصدق روشن برای «الفاستقون» - به قرینه آیات قبل و بعد - یهودیان هستند. آیات پیشین برخی از بهانه های یهود را برای اعراض از ایمان یادآور شده و آیه مورد بحث بیان می دارد که ریشه اصلی اعراض یهود از ایمان انحراف و فسق پیشگی آنان است.

392- عوامل کیفر یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

9

- نحل - 16 - 118 - 3

3- تکالیف فزون تر یهود در مقایسه با دیگر امت ها ، برای کیفر و مجازات آنان بود نه به خاطر دفع ضرر و مفسده از آنان .

و علی الذین هادوا حرمنا

تحریم هر چیزی در دین برای دفع مفسده و ضرر است و تحریم اختصاصی برای یهودیان، این مطلب را می رساند که این تحریم به خاطر امر دیگری است و گرنه برای همه مکلفان حرام می شد و جمله «ل_کن کانوا أنفسهم یظلمون» نشان می دهد که فلسفه این تحریم، کیفر ظلم آنان بود. گفتنی است که در جمله «جزیناهم بیغیهم» (در آیه 146 سوره انعام) به این مطلب تصریح شده است.

ص: 258

393- عوامل محرومیت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 4,5

4- خداوند ، یهودیان حق ناپذیر را از رحمت خویش محروم و به لعنت ، گرفتارشان کرد .

بل لعنهم الله بکفرهم

5- کفر ورزی یهود ، موجب محروم شدن آنان از رحمت الهی است .

لعنهم الله بکفرهم

«باء» در «بکفر» سببیه است.

394- عوامل مخالفت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

8

- رعد - 13 - 36 - 10

10_ حقایق توحیدی قرآن و دعوت آن به یکتاپرستی و نفی شرک ، عامل مخالفت برخی از یهود و نصارا با آن

و من الأحزاب من ینکر بعضه قل إنما أمرت أن أعبد الله

طرح مسأله توحید و یکتاپرستی پس از «من ینکر بعضه» گویای این است که از دلایل انکار قرآن از ناحیه برخی احزاب ، اصرار قرآن بر توحید و نفی شرک است.

395- عوامل معذوریت یهود

جلد

3- یهودیان ، ناتوانی خویش را از پذیرش اسلام ، برخاسته از فطرت و خلقت خویش پنداشته ، خود را معذور می دانستند .

و قالوا قلوبنا غلف

جمله «لعنهم الله یكفرهم» (خدا یهودیان را بسزای كفرشان لعنتشان کرده است) با جمله تفریح شده بر آن (فقلیلا ما یؤمنون؛ و لذا کمتر ایمان می آورند) به خوبی می رساند که: ادعای یهود مبنی بر ناتوانی از درک معارف اسلام ادعای صحیحی است. بنابراین کلمه «بل» رد معنای مطابقی «قلوبنا غلف» نیست؛ بلکه نفی معنایی است که می توان گفت مقصود اصلی یهودیان بوده و آن معذور بودن به خاطر درک نکردن است.

ص: 259

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 62 - 13

13 - رهایی یافتن یهود از خواری و درماندگی و برطرف شدن غضب الهی از آنان ، در گرو ایمان واقعی ایشان به خدا و قیامت و انجام اعمال صالح است .

ضربت عليهم الذلة والمسكنه .. من آمن بالله و اليوم الآخر و عمل صلحاً فلهم أج

در آیه قبل بیان شد که یهود بر اثر کفر و گناه به خواری، ذلت و غضب گرفتار شدند. آیه مورد بحث خصوصاً با توجه به اینکه از یهودیان نام برده (والذین هادوا) می تواند اشاره به این باشد که: راه نجات یهود از آن سرنوشت شوم ایمان و عمل صالح است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 167 - 9

9_ توبه و بازگشت به خدا ، راه نجات یهودیان از ذلت و بیرون آمدن از سلطه عذاب کنندگان ایشان است .

و إذ تأذن ربك ليعثن .. و إنه لغفور رحيم

هدف از تذکر بخشایشگری و مهربانی خداوند پس از بیان گرفتاری یهودیان به شکنجه و سلطه دیگران، این است که آنچه بر یهود از جانب خداوند مقدر شده است، تا زمانی است که از فرمانهای الهی سرپیچی کنند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 95 - 4

4- یهودیان ، به خاطر ارتکاب گناهان ، امیدی به بهره مند شدن از سرای آخرت ندارند .

لن يتمنوه أبداً بما قدمت أيديهم

398- عهد خدا با یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 80 - 9

9- خداوند ، هرگز اندک بودن عذاب یهود را تضمین نکرده و با آنان در این باره عهد و پیمانی نبسته است .

أتخذتم عند الله عهداً

همزه استفهام در «أتخذتم» انکار ابطالی است؛ یعنی، چنین عهد و پیمانی نزد خدا ندارید.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 154 - 1، 11، 12

1_ خداوند ، با برافراشتن کوه طور بر سر یهود به منظور تهدید آنان ، از ایشان پیمان گرفت .

ورفعنا فوقهم الطور بميثقهم

ص: 260

«طور» علم است برای کوهی مخصوص و گفته شده «طور» به معنای مطلق کوه است (مفردات)، بآء در «بمیتقهم» سببیه است و بدیهی است که خود میثاق نمی تواند دلیل و سبب باشد بر اینکه خداوند کوه طور را بر سر آنان برافرازد. بنابراین می توان گفت گرفتن میثاق علت برای برافراشتن کوه طور بوده است.

11_ خداوند برای اجرای فرامین و رعایت حدود خویش، از یهودیان پیمانی محکم گرفت.

و قلنا لهم... و أخذنا منهم میثاقاً غلیظاً

12_ ورود خاضعانه به بیت المقدس و رعایت قانون تعطیلی روز شنبه، از جمله پیمان های خداوند با یهود

و قلنا لهم ادخلوا... و أخذنا منهم میثاقاً غلیظاً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 169 - 10

10_ نسبت ندادن امور ناروا به خدا، از پیمان های خداوند با یهودیان

ألم يؤخذ عليهم میثاق الكتب أن لا يقولوا على الله إلا الحق

399- عهد محمد (صلی الله علیه و آله) با یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- انفال - 8 - 56 - 3

3_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) بارها از یهودیان پیمان گرفت و آنان همواره پیمان خویش را شکستند.

الذین عاهدت منهم ثم ینقضون عهدهم فی کل مره

برخی برآنند که مراد از «الذین عاهدت» مشرکان مکه هستند، ولی مشهور مفسران گفته اند مقصود یهودیانی هستند که در عصر بعثت در اطراف مدینه سکونت گزیده بودند.

400- عهد يهود با انبيا

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

1

- بقره - 2 - 100 - 1

1- يهوديان ، در طول تاريخ خویش عهد ها و پیمانهای را با خدا و پیامبران بسته بودند .

أو کلما عهدوا عهداً

جمله «کلما عاهدوا ..» (هرگاه عهده می بندند) دلالت بر عهدها و پیمانهای متعدد دارد. قرینه هایی همانند «بل اکثرهم لایؤمنون» دلالت بر آن دارد که مراد از عهدهای مطرح شده در آیه، عهدهایی است که یهود با خدا و پیامبران داشتند.

401- عهد يهود با خدا

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

ص: 261

- بقره - 2 - 100 - 3، 1

1 - یهودیان ، در طول تاریخ خویش عهد ها و پیمانهایی را با خدا و پیامبران بسته بودند .

أو كلما عهدوا عهداً

جمله «كلما عاهدوا ..» (هرگاه عهدی می بندند) دلالت بر عهدها و پیمانهای متعدد دارد. قرینه هایی همانند «بل أكثرهم لایؤمنون» دلالت بر آن دارد که مراد از عهدهای مطرح شده در آیه، عهدهایی است که یهود با خدا و پیامبران داشتند.

3- یهود ، مورد توبیخ و سرزنش خداوند به جهت عهدشکنی و نقض پیمان های الهی

أو كلما عهدوا عهداً نبذه فریق منهم

استفهام در «أو كلما ..» انکار توبیخی است.

402- عهدشکنان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 14 - 4

4_ فزونی پیمان شکنان یهود نسبت به پیمان شکنان نصارا

فبما نقضهم .. و من الذین قالوا إنا نصری

«من الذین» خبر مبتدای محذوف است. یعنی «من الذین قالوا انا نصاری قوم اخذنا میثاقهم»، بنابراین آیه شریفه، تنها سخن از پیمان شکنی گروهی از مسیحیان را مطرح کرده است. به خلاف آنچه درباره یهود بیان داشت که همه آنها، جز اندکی، پیمان شکن بودند.

403- عهدشکنی اکثریت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

10 - اکثر یهودیانی که به عهد های الهی وفا نکردند ، به آن عهد و پیمان ها ، ایمان و اعتقاد نداشتند .

كلما عهدوا عهداً نبذوه فریق منهم بل اكثرهم لا يؤمنون

این برداشت بدان احتمال است که متعلق «یؤمنون» عهدها و پیمانها باشد؛ یعنی، اکثر عهدشکنان، آن عهد و پیمانها را به قلب و دل خویش نپذیرفته بودند اگر چه تظاهر به پذیرش آن می کردند. گفتنی است که در برداشت فوق ضمیر در «أكثرهم» به «فریق» برگردانده شده است.

404- عهدشکنی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 100 - 2,3,8

2 - تاریخ یهود ، آکنده از عهدشکنی و بی اعتنائی به پیمان های الهی است .

ص: 262

أو كلما عهدوا عهداً نبذه فریق منهم

«نبذ» به معنای انداختن و رها کردن است و در آیه شریفه کنایه از شکستن و نقض کردن می باشد.

3- یهود، مورد توبیخ و سرزنش خداوند به جهت عهدشکنی و نقض پیمان های الهی

أو كلما عهدوا عهداً نبذه فریق منهم

استفهام در «أو كلما . . .» انکار توبیخی است.

8- رواج عهدشکنی در میان یهود، نشانه فقدان ایمان در اکثریت آنان است .

أو كلما عهدوا عهداً نبذه فریق منهم بل اکثرهم لا یؤمنون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 154 - 13، 3

3_ نقض میثاق از سوی یهود، سبب شد تا خداوند بر آنان خشم گیرد و کوه طور را بر سر آنان بالا برد .

ورفعنا فوقهم الطور بمیثقهم

برداشت فوق بر این اساس است که نقض میثاق و تصمیم بر ادامه نقض میثاق علت برافراشتن کوه طور باشد؛ بنابراین جمله «ورفعنا . . .» یعنی بدان سبب که پیمان الهی را شکستند و تصمیم بر ادامه پیمان شکنی داشتند، به عنوان تهدید، کوه طور را بر سر آنان بالا برده و مسلط ساختیم.

13_ وجود زمینه های تخلف و پیمان شکنی در یهود

وأخذنا منهم میثقاً غلیظاً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

1 - یهود ، مردمی پیمان شکن و قاتل پیامبران

فبما نقضهم ميثقهم وكفرهم بايت الله وقتلهم الانبياء بغير حق

9 - یهود ، مورد نفرین و غضب خداوند به سبب پیمان شکنی ، انکار آیات الهی و کشتن پیامبران

فبما نقضهم ميثقهم ... وقتلهم الانبياء

برداشت فوق بر این اساس است که «بما نقضهم . . .» به قرینه آیات مشابه، متعلق به فعلی محذوف همانند «لعناهم» باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

7 - عالمان ژرفنگر یهود ، خواسته نابجا از پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) نداشته و از صفات زشت و اعمال ناروای یهودیان (پیمان شکنی ، انکار آیات الهی و . . .) بر حذر بودند .

يسئلك أهل الكتب . . . لكن الرسخون في العلم منهم و المؤمنون يؤمنون

خداوند در آیه 153 تا آیه مورد بحث بهانه گیریها و صفات زشت اهل کتاب و به خصوص یهودیان را بیان نموده و آیه مورد بحث با کلمه «لکن» مؤمنان واقعی و عالمان ژرفنگر را، استثنا کرده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

ص: 263

8_ هشدار خداوند به یهودیان نسبت به شکستن پیمان الهی

فبما نقضهم ميثقهم لعنهم و جعلنا قلوبهم قسية

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 51 - 7،8

7_ یهود و نصارا هرگز به تعهدات و روابط خویش با مسلمانان پایبند نخواهند بود .

بعضهم أولیاء بعض

8_ پایبند نبودن یهود و نصارا به تعهدات خویش نسبت به مسلمانان ، فلسفه حرمت ایجاد روابط با آنان

لاتتخذوا الیهود و النصری أولیاء بعضهم أولیاء بعض

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 169 - 12

12_ یهودیان به تورات و پیمان های الهی پایبند نبودند .

ألم یؤخذ علیهم میثق الکتب

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- انفال - 8 - 56 - 3،10

3_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) بارها از یهودیان پیمان گرفت و آنان همواره پیمان خویش را شکستند .

الذین عهده منہم ثم یتقضون عہدہم فی کل مرہ

برخی برآند کہ مراد از «الذین عہدت» مشرکان مکہ ہستند، ولی مشہور مفسران گفتہ اند مقصود یہودیانی ہستند کہ در عصر بعثت در اطراف مدینہ سکونت گزیدہ بودند.

10 - بی پروایی یہودیان کفرپیشہ از پیمان شکنی ہای مکرر

و ہم لایتقون

جلد

- نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

6

- انفال - 8 - 59 - 6

6 - پندار غلبہ بر خدا با کفرورزی و تمرد از دستورات او و شکستن پیمان ہای پیامبر (صلی اللہ علیہ و آلہ)، پندار یہودیان کفرپیشہ و اندیشہ ای ناصواب

و لایحسبن الذین کفروا سبقوا

چنانچہ در آیہ 56 گذشت، مشہور مفسران برآند کہ مراد از نقض کنندگان پیمان در این بخش از آیات، یہودیان ہستند. بنابراین یہودیان مصداق مورد نظر از «الذین کفروا» ہستند.

405- عہد شکنی یہود با محمد (صلی اللہ علیہ و آلہ)

جلد

- نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

6

- انفال - 8 - 56 - 11

ص: 264

11_ یهودیان عصر بعثت بی هیچ ترس و پروایی از پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان ، پیمانهایشان را نقض می کردند .

و هم لایقون

برای فعل «یتقون» چندین متعلق می توان لحاظ کرد ; از جمله ضمیر «ک» که خطاب به پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد و یا کلمه ای همانند «المؤمنین».

406- عهدشکنی یهود با مسلمانان

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- انفال - 8 - 56 - 11

11_ یهودیان عصر بعثت بی هیچ ترس و پروایی از پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان ، پیمانهایشان را نقض می کردند .

و هم لایقون

برای فعل «یتقون» چندین متعلق می توان لحاظ کرد ; از جمله ضمیر «ک» که خطاب به پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد و یا کلمه ای همانند «المؤمنین».

407- عهدشکنی یهود مدینه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- انفال - 8 - 56 - 4

4_ یهودیان مدینه در عصر بعثت نمونه پست ترین جنبنندگان به سبب اصرارشان بر کفر و از میان بردن زمینه های ایمان در خویش و شکستن پیمانها

إن شر الدواب عندالله الذین کفروا .. الذین عهدت منهم ثم ینقضون عهدهم

408- عیجوی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 46 - 11

11_ گفته های یهود با پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، آمیخته با عیبجویی به آیین اسلام

راعنا لئلاّ بالسنتهم و طعناً فی الدین

«طعناً فی الدین» به معنای ضربه وارد کردن در دین با ناسزاگویی و عیبجویی است. گفتمنی است که «طعنا» حال برای فاعل «یقولون» است ; یعنی «یقولون کذا طاعنین فی الدین».

409- غرور علمی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 265

- نساء - 4 - 155 - 10

10 _ غرور علمی یهود در برابر دعوت انبیا ، موجب گرفتاری آنان به لعنت خداوند

و قولهم قلوبنا غلف

کلمه «قولهم» عطف بر «نقضهم» است، بنابراین متعلق به فعل محذوف «لعناهم» است. یعنی «بقولهم ... لعناهم».

410- غرور یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 181 - 6

6 _ یهودیان ، مردمی خودبین و مغرور

قالوا انّ الله فقير و نحن اغنياء

411- غصب در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 161 - 4,5

4 _ یهودیان با اسباب غیر مشروع و باطل اموال دیگران را تصاحب می کردند .

و أكلهم أموال الناس بالباطل

کلمه «باء» در «بالباطل» سببیه است و مراد از «اموال الناس» می تواند ثروتهای متعلق به جامعه همانند معادن، جنگلها و .. باشد و می تواند مقصود از آن داراییهای شخصی دیگران باشد. برداشت فوق بر اساس احتمال دوم است گفتنی است مراد از «اکل» خصوص خوردن نیست بلکه هر نوع تصرفی منظور است.

5_ یهودیان با اسباب باطل و غیر مشروع اموال عمومی و متعلق به جامعه را تصاحب می کردند .

و أكلهم أموال الناس بالباطل

بدان احتمال که مراد از «اموال الناس» اموال عمومی که متعلق به همه مردم است، باشد.

412- غضب علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 34 - 2

2_ بسیاری از عالمان دینی یهود و نصارا، اموال مردم را به ناحق و بدون سبب موجه و مشروع، تصاحب می کردند .

إن كثيراً من الأتجار و الرهبان ليأكلون أموال الناس بالباطل

ص: 266

413- غفلت یهود از دین

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 177 - 2

2- یهود و نصارا محتوای اساسی دین را (ایمان به خدا، سرای آخرت و . . .) به فراموشی سپرده و با مسلمانان بر سر قبله، به بحث و مشاجره می پرداختند.

لیس البر أن تولوا وجوهکم قبل المشرق و المغرب

برداشت فوق با توجه به شأن نزولی که درباره آیه مورد بحث آمده، استفاده می شود. در مجمع البیان نقل شده است: «آن گاه که قبله تغییر کرد، بحث و گفتگو پیرامون آن بسیار می شد و یهود و نصارا در این باره بسیار سخن می گفتند.»

414- غلو یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 171 - 3

3- یهود و نصارا مردمی آلوده به غلو و گزافه گویی در دین

یاهل الکتب لاتغلو فی دینکم

با توجه به سیاق آیه معلوم می شود، غلو و تجاوز تحقق پیدا کرده نه اینکه نهی از غلو تنها برای پیشگیری باشد.

415- فاسقان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 26 - 14

14 - قوم موسی ، مردمانی فاسق و نافرمان

إتالند نذخلها .. فلاتأس علی القوم الفسقیین

416- فرار یهود از مرگ

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 95 - 2

2 - گریز یهود از آرزوی مرگ ، نشانه نادرستی ادعای آنان (بهشتی بودنشان) است .

فتمنوا الموت إن كنتم صدقین . ولن یتمنوه أبداً

ص: 267

417- فراموشی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 13 - 19

19_ تحریف نشانه های پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) در تورات و به فراموشی سپردن آن توسط یهود *

يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ . . . وَ نَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ

به احتمال اینکه مراد از «الکلم» و «ما ذکروا به» _ به قرینه مقام _ ، نشانه های پیامبر (صلی الله علیه و آله) در تورات باشد.

418- فرجام اخروی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

19

- جمعه - 62 - 8 - 6

6 - تهدید یهودیان از سوی خداوند ، به فرجام بد و ناگوار اخرویشان

إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفَرَّوْنَ مِنْهُ . . . فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

419- فرجام شوم یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

19

- جمعه - 62 - 8 - 6

6 - تهدید یهودیان از سوی خداوند ، به فرجام بد و ناگوار اخرویشان

إنّ الموت الذى تقرّون منه .. فينبئكم بما كنتم تعملون

420- فرجام يهود

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

4

- مائده - 5 - 64 - 26,27

26_ اصرار يهود بر انحرافات اعتقادی خویش تا قیامت

قالت اليهود يدالله مغلوله .. القينا بينهم العدو و البغضاء إلى يوم القيمة

چون دشمنی یهود با یکدیگر، کیفر انحرافات رفتاری و اعتقادی آنان است و این عقوبت تا قیامت باقی می ماند (.. الى يوم القيمة)، معلوم می شود آنان همچنان به اعتقادات انحرافی و رفتار ناپسند خویش پافشاری دارند.

27_ بقاء ملت و آیین یهود تا روز قیامت

و القينا بينهم العدو و البغضاء إلى يوم القيمة

ص: 268

421- فرجام یهود ایله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 163 - 5

5_ توجه دادن یهودیان به فرجام شوم مخالفت با فرمان های الهی ، هدف از پرسش پیامبر (صلی الله علیه و آله) از یهودیان درباره مردم ایله

و سنلهم عن القریه التی کانت حاضره البحر

422- فرقه های یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 66 - 26

26_ تنها یک فرقه از هفتاد و یک فرقه یهود و یک گروه از هفتاد و دو گروه نصارا ، معتدل و متعهد به کتاب آسمانی خویشند .

و لو انهم اقاموا التوریه و الانجیل . . . و کثیر منهم ساء ما یعملون

از رسول خدا(صلی الله علیه و آله) روایت شده: تفرقت امه موسی علی احدی و سبعین مله (فرقه) سبعون منها فی النار و واحده فی الجنه و تفرقت امه عیسی علی اثنین و سبعین فرقه احدی و سبعون فرقه فی النار و واحده فی الجنه . . . حضرت علی(ع) هرگاه این حدیث را از رسول خدا(صلی الله علیه و آله) نقل می کرد، این آیه را قرائت می فرمود: و لو ان اهل الكتاب امنوا . . . و لو انهم اقاموا التوریه و الانجیل . . . منهم ساء ما یعملون

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 331، ح 151؛ نورالثقلین، ج 1، ص 651، ح 288.

423- فساد مالی علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 34 - 1

1_ خداوند ، از فساد مالی و انحراف بسیاری از احبار و راهبان (پیشوایان دینی یهود و نصارا) پرده برداشته و مؤمنان را نسبت به خطر آنان هشدار داد .

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن كَثِيرًا مِّنَ الْأَحْبَارِ وَالرَّهْبَانِ لِيَأْكُلُوا أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْباطِلِ

424- فسق اکثریت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- حدید - 57 - 16 - 20

20- بسیاری از اهل کتاب (یهود و نصارا) ، فاسق و متمرّداند .

و کثیر منهم فـسقون

ص: 269

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 163 - 14، 13

13 _ یهودیان ساکن ایله دارای پیشینه فسق و تبهکاری

بما کانوا یفسقون

برداشت فوق مبتنی بر این است که «ما» در «بما کانوا» مصدریه باشد؛ یعنی: به سبب فسق و تبهکاری سابقشان آنان را این گونه آزمودیم.

14 _ فسق و تبهکاری دیرینه مردم ایله، موجب آزمون آنان با فراهم آوردن زمینه ای مساعد (تسهیل ماهیگیری در شنبه و نایاب شدن

ماهی در غیر آن روز) برای سرپیچی از حکم تحریم صید

کذلک نبلوهم بما کانوا یفسقون

«کذلک» اشاره است به معنایی که از «إذ تأتیهم حیتانهم . . .» به دست می آید.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 165 - 7

7 _ فسق و ستمگری یهودیان ایله، مایه نزول عذاب الهی بر آنان شد.

أخذنا الذین ظلموا بعذاب بئیس بما کانوا یفسقون

«ما» در «بما کانوا» مصدریه و «باء» سببیه است _ یعنی: أخذناهم بسبب فسقهم.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 103 - 5

5- یهودیان عصر بعثت ، به دلیل وابستگی به دنیا و فسق پیشگی زمینه های ایمان و تقوا را از دست داده بودند .

لبس ما شروا به أنفسهم . . . و لو أنهم ءامنوا و اتقوا لمتوبه من عندالله خیر

به کارگیری «لو» امتناعیه در جمله «لو أنهم . . .» می نمایاند که: ایمان آوردن یهود و پرهیز از گناهای همانند سحر، امری مشکل یا ممتنع بوده است. آیات پیشین - که سخن از دل بستگی شدید یهود به دنیا و فاسق بودن آنان داشت - می تواند بیانگر علت به وجود آمدن این روحیه در ایشان باشد.

427- فطرت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 3

ص: 270

3 - یهودیان ، ناتوانی خویش را از پذیرش اسلام ، برخاسته از فطرت و خلقت خویش پنداشته ، خود را معذور می دانستند .

وقالوا قلوبنا غلف

جمله «لعنهم الله یكفرهم» (خدا یهودیان را بسزای كفرشان لعنتشان کرده است) با جمله تقریب شده بر آن (فقلیلا ما یؤمنون؛ و لذا کمتر ایمان می آورند) به خوبی می رساند که: ادعای یهود مبنی بر ناتوانی از درک معارف اسلام ادعای صحیحی است. بنابراین کلمه «بل» رد معنای مطابقی «قلوبنا غلف» نیست؛ بلکه نفی معنایی است که می توان گفت مقصود اصلی یهودیان بوده و آن معذور بودن به خاطر درک نکردن است.

428- فلسفه آسایش یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 168 - 6

6_ بازگشت ناصالحان یهود به صلاح و صواب ، از اهداف آزمون آنان با ایجاد سختی ها و آسایش ها در زندگانی ایشان بود .

و بلونهم بالحسنت و السینات لعلمهم یرجعون

چنانچه ضمیر در «بلونا هم» به ناصالحان برگردد، ارجاع ضمیر «لعلمهم» به آنان طبیعی و روشن است. و اگر ضمیر در «بلونا هم» به همگان، صالح و ناصالح، برگردد، مرجع ضمیر «لعلمهم» به طریقه استخدام، ناصالحان است.

429- فلسفه اختلاف یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

17

- جاثیه - 17 - 45 - 12

12 - اختلاف یهود درباره رسالت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) ، اختلافی مغرضانه و جاه طلبانه *

و ءاتینهم بینت من الأمر فما اختلفوا إلا من بعد ما جاءهم العلم . . . إن ربك

برداشت بالا- بدان احتمال است که «الأمر» نظر به رسالت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) داشته باشد. در این صورت اختلاف بنی اسرائیل نیز مربوط به همین مسأله می شود.

430- فلسفه امتحان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 168 - 6

6_ بازگشت ناصالحان یهود به صلاح و صواب ، از اهداف آزمون آنان با ایجاد سختی ها و آسایش ها در زندگانی ایشان بود .

و بلونهم بالحسنت و السینات لعلهم یرجعون

ص: 271

چنانچه ضمیر در «بلوناهم» به ناصالحان برگردد، ارجاع ضمیر «لعلهم» به آنان طبیعی و روشن است. و اگر ضمیر در «بلوناهم» به همگان، صالح و ناصالح، برگردد، مرجع ضمیر «لعلهم» به طریقه استخدام، ناصالحان است.

431- فلسفه بغض در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 32

32_ ایجاد دشمنی و کینه توزی در بین یهود، تدبیری الهی جهت خاموش نمودن جنگ افروزی آنان علیه مسلمانان *

و القینا بینهم العدوه و البغضاء .. کلما اوقدوا ناراً للحرب اطفأها الله

بدان احتمال که جمله «کلما اوقدوا ..» بیان نتیجه ای برای جمله «القینا بینهم...» باشد؛ وصل آن دو جمله بدون حرف عطف که حکایت از شدت اتصال مضمون آنها دارد، تأییدی برای برداشت فوق است.

432- فلسفه تبیین تاریخ یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 75 - 10

10 - تبیین علل ایمان نیاوردن جامعه یهود و بنی اسرائیل به اسلام، از اهداف تشریح سرگذشت آنان در قرآن

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم

آیه مورد بحث نتیجه است برای حقایق تاریخی مربوطه به بنی اسرائیل و خصوصاً یهود؛ یعنی، آنان پس از مشاهده معجزه های فراوان و برخوردار شدن از نعمتهای الهی کفر ورزیدند؛ به گوساله پرستی گرایش پیدا کردند و نسبت جهل و استهزا به موسی (ع) دادند. بنابراین انتظار ایمان آوردن به قرآن از آنان انتظاری نا به جاست.

433- فلسفه ترس یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

19

- جمعه - 62 - 7 - 5

5- دستاورد زشت و ظلم و ستم یهودیان ، سبب ترس و هراس آنان از مرگ

و لا یتمنّونه أبداً بما قدّمت أیدیهم و اللّٰه علیم بالظّٰلمین

434- فلسفه تعطیلی شنبه در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 272

- نحل - 16 - 124 - 2

2- قانون تعطیلی روز شنبه حکمی علیه یهودیان ، به جرم اختلافاشان درباره دین توحیدی ابراهیم (ع) بود .

إنما جعل السبت على الذين اختلفوا فيه

آیه شریفه، پاسخی است از این سؤال که: در دین ابراهیم(ع) و ادیان پس از آن حضرت، روز جمعه به عنوان روز تعطیل تعیین شده بود، پس چرا در دین یهود روز شنبه اعلان شد؟ پاسخ این است که: این حکم مختص به یهودیان بود که به جرم اختلافاشان در دین ابراهیم(ع) وضع گردید. گفتنی است ضمیر «فیه» به حضرت ابراهیم(ع) با تقدیر مضاف؛ یعنی، ملته باز می گردد.

435- فلسفه دشمنی در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 32

32_ ایجاد دشمنی و کینه توزی در بین یهود ، تدبیری الهی جهت خاموش نمودن جنگ افروزی آنان علیه مسلمانان *

و القینا بینهم العدوه و البغضاء .. کلما اوقدوا ناراً للحرب اطفأها الله

بدان احتمال که جمله «کلما اوقدوا ..» بیان نتیجه ای برای جمله «القینا بینهم...» باشد؛ وصل آن دو جمله بدون حرف عطف که حکایت از شدت اتصال مضمون آنها دارد، تأییدی برای برداشت فوق است.

436- فلسفه سختی تکالیف یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

9

- نحل - 16 - 118 - 3

3- تکالیف فزون تر یهود در مقایسه با دیگر امت ها ، برای کیفر و مجازات آنان بود نه به خاطر دفع ضرر و مفسده از آنان .

تحریم هر چیزی در دین برای دفع مفسده و ضرر است و تحریم اختصاصی برای یهودیان، این مطلب را می رساند که این تحریم به خاطر امر دیگری است و گرنه برای همه مکلفان حرام می شد و جمله «ل_کن کانوا أنفسهم یظلمون» نشان می دهد که فلسفه این تحریم، کیفر ظلم آنان بود. گفتنی است که در جمله «جزیناهم بیغیهم» (در آیه 146 سوره انعام) به این مطلب تصریح شده است.

437- فلسفه مشکلات یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 168 - 6

6_ بازگشت ناصالحان یهود به صلاح و صواب ، از اهداف آزمون آنان با ایجاد سختی ها و آسایش ها در زندگانی

ص: 273

ایشان بود .

و بلونهم بالحسنت و السینات لعلهم یرجعون

چنانچه ضمیر در «بلوناهم» به ناصالحان برگردد، ارجاع ضمیر «لعلهم» به آنان طبیعی و روشن است. و اگر ضمیر در «بلوناهم» به همگان، صالح و ناصالح، برگردد، مرجع ضمیر «لعلهم» به طریقه استخدام، ناصالحان است.

438- قبله یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 145 - 7

7 - یهود و نصارا هر یک دارای قبله ای ویژه خویش

و ما بعضهم بتابع قبله بعض

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 147 - 7

7 - یهود و نصارای عصر بعثت ، در تلاشی پی گیر ، برای اثبات حقانیت قبله خویش و ناحق جلوه دادن تغییر آن به کعبه

الحق من ربک فلا تکونن من الممترین

439- قبول دین یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

9_ گرایش بی حد و مرز گروهی از مسلمانان بیمار دل به سوی یهود و نصارا، دلیلی روشن برای محرومیت ستمگران از هدایت الهی

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ. فتری الذین فی قلوبهم مرض یسرعون فیهم

تفریح جمله «فتری» بر جمله «ان الله...»، می رساند که گرایش عمیق بیماردلان، بیان مصداقی برای جمله «ان الله لایهدی...» است.

440- قبول ولایت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 51 - 16، 17، 11

11_ مؤمنان پذیرای ولایت و سرپرستی یهود و نصارا، از زمره کافران و خارج از صف مؤمنان راستین

و من یتولهم منکم فانه منهم

ص: 274

16 _ مسلمانان پذیرای ولایت یهود و نصارا ، گمراه و از زمره ستمگرانند .

و من يتولهم منكم فانه منهم إنّ الله لا يهدي القوم الظالمين

17 _ دوستی با یهود و نصارا و پذیرش ولایت آنان ، ظلم و موجب محرومیت از هدایت الهی

و من يتولهم منكم فانه منهم إنّ الله لا يهدي القوم الظالمين

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 52 - 2,6,11,13,20

2 _ شتاب زدگی بیمار دلان سست ایمان و محروم از هدایت الهی ، در پذیرش ولایت و دوستی یهود و نصارا

فتري الذين في قلوبهم مرض يسرعون فيهم

در برداشت فوق «يسرعون فيهم» _ به قرینه آیه قبل _ به معنای «يسارعون في توليهم» گرفته شده است.

6 _ شتاب بیمار دلان سست ایمان در دوستی و پذیرش ولایت یهود و نصارا ، پیامد محرومیت آنان از هدایت الهی

إنّ الله لا يهدي القوم الظالمين. فتري الذين في قلوبهم مرض يسرعون فيهم

11 _ سرزنش و توبیخ خداوند از مسلمانانی که با یهود و نصارا رابطه مودت آمیز داشته و پذیرای ولایت آنها هستند .

فتري الذين في قلوبهم مرض يسرعون فيهم

13 _ داشتن پناهگاهی امن در صورت شکست اسلام ، انگیزه دوستی مسلمانان بیمار دل عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) با یهود و

نصارا و پذیرش ولایت آنان

يقولون نخشى ان تصيبنا دائرة

20 _ پشیمانی ، فرجام ایجاد روابط دوستی با یهود و نصارا و پذیرش ولایت آنان

يسرعون فيهم .. فيصيحوا على ما اسروا في انفسهم ندمين

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 53 - 16

16_ ناکامی پذیرندگان ولایت و دوستی یهود و نصارا، در بهره گیری از روابط دوستانه با آنان

حبطت اعمالهم فاصبحوا خسرین

بدان احتمال که مراد از «اعملهم» تلاشهایی است که بیماردلان برای ایجاد روابط دوستانه با یهود و نصارا، داشتند؛ بر این اساس مقصود از «خسارت» بهره نجستن از ایجاد رابطه با یهود و نصارا خواهد بود.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 54 - 4,5

4_ پذیرش ولایت و دوستی یهود و نصارا، ارتداد و بازگشت از دین است .

و من یتولهم منکم فانه منهم . . . یا ایها الذین ءامنوا من یرتد منکم عن دینه

با توجه به آیات گذشته معلوم می شود از مصادیق مورد نظر برای مرتدان، مسلمانانی هستند که _ علی رغم نهی خداوند _ با یهود و نصارا ارتباط دوستی و ولایی برقرار می کنند.

5_ ارتداد برخی مسلمانان صدر اسلام، با پذیرش ولایت و دوستی یهود و نصارا

فتری الذین فی قلوبهم مرض . . یا ایها الذین ءامنوا من یرتد منکم عن دینه

ص: 275

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 56 - 8

8_ ناکامی و شکست ، سرنوشت حتمی پذیرندگان ولایت یهود ، نصارا و دیگر کافران

و من يتول الله ورسوله و الذين ءامنوا فان حزب الله هم الغلبون

حصر در جمله «فان حزب الله . . .» می تواند ناظر به پندار غلط کسانی باشد که برای مصون ماندن از شکست احتمالی مسلمانان (نخشی ان تصیبا دائره) در صدد ایجاد روابط دوستی و ولایی با کافران بودند.

441- قتل انبیا در یهود

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 183 - 19، 27، 13، 12

12_ شهادت بسیاری از انبیای الهی به دست یهود ، علی رغم مشاهده معجزات و علم به حَقَّانیت آنان

قل قد جاءكم رسل من قبلي بالبينات و بالذی قلم فلم قتلتموهم ان كنتم صادقین

هنگامی به یک دلیل، «بینه» گفته می شود که حق را برای طرف مقابل روشن کند و او را به حَقَّانیت آن آگاه کند. بنابراین یهودیان می دانستند و برای آنان روشن بود که پیامبران واقعی را می کشند.

13_ یهود ، حتی با مشاهده معجزه مورد درخواست خود (سوختن قربانی در آتشی از غیب) از پیامبران ، نه تنها به آنان ایمان نیاوردند ، بلکه آنان را کشتند .

قل قد جاءكم رسل من قبلي . . . و بالذی قلم فلم قتلتموهم

19_ یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) با رضایت به کشتار انبیا توسط پیشینیان خود ، در حکم قاتلان انبیا

فلم قتلتموهم ان كنتم صادقین

27_ رضایت یهود معاصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) از قتل انبیا به دست نیاکانشان در پانصد سال قبل از بعثت ، موجب نسبت دادن قتل انبیا به آنان از سوی خداوند

قل قد جاءكم رسل من قبلي بالبينات و بالذی قلتم فلم قتلتموهم

امام صادق (ع) پس از تلاوت آیه فوق فرمود: کان بین القاتلین و القائلین خمس ماه عام، فالزمهم الله القتل برضاهم ما فعلوا.

کافی، ج 2، ص 409، ح 1؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 328، ح 2، 4، 6.

442- قتل یهود بنی قریظه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

14

- احزاب - 33 - 26 - 10

10 - گروهی از یهود بنی قریظه ، به دست مسلمانان ، به قتل رسیدند .

فريقًا تقتلون

ص: 276

443- قتل‌های یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 19، 21

19 - یهود، پیامبران بسیاری از نژاد اسرائیل را به قتل رساندند.

فلم تقتلون أنبياء الله من قبل

چون جمله «فلم تقتلون ..» (پس چرا پیامبران خدا را می‌کشید؟) در جواب ادعای یهود، مبنی بر ایمان آنان به پیامبران بنی اسرائیل، آمده است، معلوم می‌شود: مراد از «أنبياء الله» پیامبران بنی اسرائیل است.

21 - کشته شدن پیامبرانی از نژاد اسرائیل به دست یهودیان، دلیل ایمان نداشتن آنان حتی به پیامبران بنی اسرائیل

نؤمن بما أنزل علينا .. قل فلم تقتلون أنبياء الله من قبل

444- قرآن و یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 14

14 - تأثیر منفی قرآن در یهودیان - افزون بر کفر و طغیان آنان -، برخاسته از گرفتاری ایشان به لعنت الهی

و لعنوا بما قالوا .. ما أنزل إليك من ربك طغياناً و كفرةً

واقع شدن جمله «و ليزيدن ..» پس از بیان پندار باطل یهود و گرفتار شدن آنان به لعنت الهی بر اثر آن، می‌رساند که ازدیاد کفر و طغیان آنان ریشه در ملعون شدن آنان و پندارهای ناروا درباره خدا، دارد.

445- قساوت قلب یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 75 - 4

4- قساوت و سخت دلی بنی اسرائیل و جامعه یهود، از میان برنده زمینه های ایمان و گرایش به اسلام در آنان

ثم قست قلوبکم ... أفتطمعون أن يؤمنوا لکم

حرف «فاء» در «أفتطمعون» قطع امید از ایمان آوردن بنی اسرائیل را نتیجه قساوت قلب ایشان - که در آیه قبل مطرح شد - می شمرد؛ یعنی، با پیدایش قساوت در قلب بنی اسرائیل، جای امیدی به ایمان آوردن آنان نیست.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 83 - 8

8_ استکبار و سخت دلی یهودیان و مشرکان موجب تأثرناپذیری آنان از قرآن

و إذا سمعوا ما أنزل إلى الرسول تری اعینهم تفیض من الدمع

بیان واکنش خاضعانه مسیحیان در برابر قرآن پس از توصیف آنان به فروتنی در آیه پیش گویای این است که دو گروه دیگر (یهودیان و مشرکان) به دلیل گردنفرازی و استکبار در برابر حق، از پذیرش قرآن سرباز زدند.

ص: 277

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- حدید - 57 - 16 - 18

18 - یهود و نصارا ، مردمانی گرفتار قساوت قلب و سنگدلی

و لایکونوا کالذین أوتوا الکتب .. فقست قلوبهم

446- قصاص در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 45 - 8

8_ گروهی از یهودیان ، رویگردان از پذیرش قانون قصاص و برابری آن نسبت به تمامی یهودیان

و کیف یحکمونک و عندهم التوریه .. و کتبنا علیهم فیها ان النفس بالنفس

مطرح ساختن قانون قصاص پس از بیان اعراض یهود از حکم تورات، حاکی از آن است که احکامی که آنان نپذیرفتند، قانون قصاص و برابری آن نسبت به همه افراد بوده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 46 - 15

15_ آیین یهودیان و مسیحیان ، دارای احکام و قوانین یکسان در قصاص *

و کتبنا علیهم فیها ان النفس بالنفس .. مصداقاً لما بین یدیہ من التوریه

توصیف تورات به نور و هدایت و سپس بیان احکام قصاص می رساند که آن احکام از مصادیق نور و هدایت است و چون انجیل بلافاصله به نور و هدایت توصیف شده، معلوم می شود آن احکام بر اهل انجیل نیز نوشته شده است. جمله «وقینا علی ءاثرهم» و نیز کلمه «مصدقاً» این معنا را تأیید می کند.

447- قصه یهود ایله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 163 - 4

4_ یهودیان عصر بعثت آگاه به تجاوزگری همدینان یهودی خویش در ایله و سرگذشت شوم آنان

و سنلهم عن القریه التی کانت حاضره البحر

448- قضاوت بین یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 42 - 11، 12

11_ پیامبر (صلی الله علیه و آله)، از جانب خداوند، اختیار دار داوری در میان یهودیان و یا خودداری از آن

ص: 278

فان جاءوك فاحكم بينهم او اعرض عنهم

12 _ يهوديان ، در اندیشه آسيب رسانی به پيامبر (صلى الله عليه و آله) ، در صورت اعراض آن حضرت از داوری بين آنان

وإن تعرض عنهم فلن يضروك شيئاً

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فیش

4

- مائده - 5 - 43 - 1,2,3

1 _ ارجاع داوری به پيامبر (صلى الله عليه و آله) از سوی يهوديان ، علی رغم دسترسی آنان به حکم خدا در تورات ، شگفت آور و سؤال بر انگیز

و كيف يحكمونك و عندهم التوریه فیها حکم الله

2 _ گریز از احکام تورات ، انگیزه مراجعه گروهی از يهوديان به پيامبر (صلى الله عليه و آله) برای قضاوت

و كيف يحكمونك و عندهم التوریه فیها حکم الله

3 _ پيامبر (صلى الله عليه و آله) ، مورد مراجعه مردم ، حتی يهوديان ، برای حکمیت و داوری

و كيف يحكمونك و عندهم التوریه

449- قضاوت علمای يهود

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فیش

3

- نساء - 4 - 51 - 10,12

10 _ داوری ظالمانه علمای يهود نسبت به مسلمانان

الم تر الى الذين . . . و يقولون للذين كفروا هؤلاء اهدى من الذين امنوا سبيلاً

12_ نکوهش اهل کتاب (علمای یهود) ، به جهت قضاوت ظالمانه درباره مؤمنان و سازش با کافران

الم تر الى الذين اوتوا نصيباً من الكتب يؤمنون

جمله «الم تر .. » دارای لحن مذمت گونه و اعتراض آمیز است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- ماده - 5 - 44 - 33، 10، 9

9_ تورات ، محور قضاوت های عالمان ربانی و احبار در بین یهود

يحکم بها .. الربنيون و الاحبار

10_ عالمان ربانی و احبار یهود ، ادامه دهندگان راه انبیا در مسند قضاوت

يحکم بها النبيون .. و الربنيون و الاحبار

33_ پیامبران ، ربانیون و احبار ، الگو های خداترسی و بی پروایی از مردم برای قضاوت بر اساس احکام الهی

يحکم بها النبيون .. فلاتخشوا الناس و اخشون

450- قضاوت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 279

- نساء - 4 - 58 - 7

7 - یهود ، خائن به امانت ها و داورانی ستمگر

يقولون .. هؤلاء اهدى من الذين امنوا ... اذا حکمتم بين الناس ان تحکموا بالعدل

جمله «ان تحکموا بالعدل» می تواند اشاره باشد به حکومت و قضاوت ناعادلانه یهود درباره مؤمنان ; آنگاه که راه مشرکان را به صواب نزدیکتر معرفی کردند.

451- قلب یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 14

14 - یهودیان ، مدعی دارا بودن قلب و اندیشه ای نفوذناپذیر در برابر افکار و عقاید نادرست

قالوا قلوبنا غلف

برداشت فوق بر این اساس است که مراد یهودیان از «حجاب داشتن قلبهایشان» متأثر نشدن از سخنان ناصحیح باشد; چنانچه هر غلافی مانع از آن است که چیز ناصوابی به آنچه در غلاف است در آید و بدان ضربه زند. گفتنی است که کلمه «بل» در این صورت نفی همین ادعاست.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 155 - 13

13 - دل های یهودیان - بر خلاف ادعایشان - تهی از دانش و ناتوان از درک تعالیم پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

قولهم قلوبنا غلف بل طبع الله علیها

برداشت فوق بر این اساس است که مقصود یهودیان از جمله «قلوبنا غلف» ادعای برخورداری از دانش وافر باشد.

452- قلعه های یهود بنی قریظه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

14

- احزاب - 33 - 26 - 7، 5، 1

1 - خداوند ، یهود بنی قریظه را از قلعه های مستحکم خود بیرون کشید تا در دسترس مسلمانان مدینه قرار گیرند .

و أنزل الذین ظ_هروهم من أهل الکت_ب من صیاصیهم . . . فریقاً تقتلون

«صیاصی» جمع «صیصیه» است و «صیصیه» به دژ و قلعه و هر آنچه را که بتوان در پناه آن خود را حفظ کرد، گفته می شود (مفردات راغب).

5 - یهود بنی قریظه ، دژ های مستحکمی داشتند .

أهل الکت_ب من صیاصیهم

7 - چیره شدن ترس بر یهود بنی قریظه ، موجب شد که آنان ، بدون هیچ گونه زحمتی از قلعه های مستحکم خارج شوند . *

و أنزل الذین ظ_هروهم . . . وقذف فی قلوبهم الرعب

ص: 280

ممکن است _ چنان چه در کتاب های سیره و تاریخ آمده است _ واقعیت امر، چنین باشد که بر یهودیان، ترس چیره شد و باعث گردید که آنها، از قلعه های مستحکم خود بیرون بیایند و به راحتی در دست رس سپاه مسلمانان قرار بگیرند. بنابراین، ذکر «أنزل» پیش از «قذف» ممکن است به خاطر اهمیت خارجی آن باشد.

453- کافران یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 55 - 3,4

3 _ ایمان نیاوردن برخی از اهل کتاب (یهود) به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اخلا لگري آنان در راه تحقق اسلام

و منهم من صدّ عنه

«صدّ» در برداشت فوق به معنای متعدی آن، یعنی بازداشتن و منع کردن گرفته شده است و لذا از آن به اخلا لگري تعبیر شد.

4 _ ایمان نیاوردن برخی از اهل کتاب (یهود) به پیامبران آل ابراهیم و اخلا لگري آنان در راه تحقق اهداف ایشان

فقد اتینا ال ابرهیم . . . و منهم من صدّ عنه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 161 - 12

12 _ تحریم طیبات بر تمامی یهود _ کافر و مؤمن _ و عذاب قیامت تنها از آن کافران ایشان

حرّمنا علیهم الطیبت . . . و أعتدنا للكفرین منهم عذاباً ألیماً

با توجه به جمله «اعتدنا للكفرین منهم» و جمله «حرّمنا علیهم الطیبت» که در یکی کلمه «منهم» آمده و در دیگری نیامده، معلوم می شود برای همه یهودیان _ چه کافر و چه مؤمن _ طیبات تحریم شده ولی عذاب قیامت، تنها از آن کافران ایشان است.

454- کتاب آسمانی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 121 - 1

1 - یهود و نصارا، از جمله امتهایی که از کتاب آسمانی برخوردار بودند .

الذین ءاتینهم الکتب

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

8

- رعد - 13 - 36 - 1

1_ یهود و نصارا، از کتاب آسمانی (تورات و انجیل) برخوردار بودند .

والذین ءاتینهم الکتب

در اینکه مراد از «الذین . . .» چه کسانی اند چند نظر ابراز شده است: 1_ یهود و نصارا، 2_ آنها و مجوس، 3_

ص: 281

455- کفر اکثریت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 100 - 7،8،10،11

7- اکثریت یهود، حتی به پیامبران و کتاب های آسمانی خویش ایمان ندارند.

بل اکثرهم لایؤمنون

متعلق ایمان - به قرینه آیات گذشته - پیامبران و کتابهای آسمانی است. «بل» در جمله فوق برای ترقی است؛ یعنی، و بالاتر از پیمان شکنی این است که اکثر آنها اهل ایمان نیستند.

8- رواج عهدشکنی در میان یهود، نشانه فقدان ایمان در اکثریت آنان است.

أو کلما عهدوا عهداً نبذه فریق منهم بل اکثرهم لایؤمنون

10- اکثر یهودیانی که به عهد های الهی وفا نکردند، به آن عهد و پیمان ها، ایمان و اعتقاد نداشتند.

کلما عهدوا عهداً نبذه فریق منهم بل اکثرهم لایؤمنون

این برداشت بدان احتمال است که متعلق «یؤمنون» عهدها و پیمانها باشد؛ یعنی، اکثر عهدشکنان، آن عهد و پیمانها را به قلب و دل خویش نپذیرفته بودند اگر چه تظاهر به پذیرش آن می کردند. گفتنی است که در برداشت فوق ضمیر در «اکثرهم» به «فریق» برگردانده شده است.

11- بسیاری از یهودیان به قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله)، ایمان نخواهند آورد.

بل اکثرهم لایؤمنون

برداشت فوق مبتنی بر این است که: متعلق «لایؤمنون»، به دلیل آیه قبل، قرآن و پیامبر اسلام باشد. مضارع بودن فعل «لایؤمنون» این احتمال را تأیید می کند.

456- کفر علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 42 - 5

5_ رشوه خواری عالمان کفرپیشه یهود برای پذیرش و تأیید دروغپردازی های رشوه دهندگان

لقوم ءاخیرین . . . سمعون للکذب اکلون للسهت

ذکر رشوه خواری عالمان یهود پس از توصیف آنان به دروغ پذیری، بیانگر آن است که آنان برای پذیرش و تأیید دروغهای بافته شده توسط گروهی از یهودیان رشوه می گرفتند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 44 - 51

51_ کفرپیشگی برخی از عالمان و سران یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به دلیل خودداری آنان از قضاوت بر اساس تورات

ثم یتولون من بعد ذلک . . . و من لم یحکم بما أنزل الله فأولئک هم الکفرون

ص: 282

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 5

5- کفر ورزی یهود، موجب محروم شدن آنان از رحمت الهی است.

لعنهم الله بکفرهم

(باء) در «بکفر» سببیه است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 89 - 11، 15

11 - یهودیان علی رغم مطابق یافتن ویژگی های کتاب و پیامبر موعود، بر قرآن و رسول اکرم (صلی الله علیه و آله)، به آن کافر شدند.

فلما جاءهم ما عرفوا كفروا به

15 - از امام صادق (ع) درباره سخن خداوند عز و جل (و كانوا من قبل يستفتحون على الذين كفروا) روایت شده که فرموده اند: « کانت اليهود تجد في كتابها ان مهاجر محمد (صلی الله علیه و آله) مابين عير و أحد فخرجوا يطلبون الموضوع . . . فاتخذوا بأرض المدينة الأموال فلما كثرت أموالهم بلغ تبع فغزاهم . . . فخلف حيين الأوس و الخزرج . . . و كانت اليهود تقول لهم : أما لو قد بعث محمد ليخرجنكم من ديارنا و أموالنا فلما بعث الله عز و جل محمداً آمناً به الأنصار و كفرت به اليهود و هو قول الله عز و جل : و كانوا من قبل يستفتحون على الذين كفروا فلما جاءهم ما عرفوا كفروا به فلعنه الله على الكافرين ;

یهود در کتابهای آسمانی خود خوانده بودند که محل هجرت محمد (صلی الله علیه و آله) بین کوه عیر و کوه احد است لذا برای یافتن آن محل از جایگاه خود خارج گردیدند . . . پس در مدینه ساکن شدند و اموالی فراوان به دست آوردند. چون این خبر به «تبع» رسید با آنان جنگ کرد . . . پس دو طایفه اوس و خزرج را به جا گذاشت . . . و یهود به آنان (اوس و خزرج) می گفتند: اگر محمد (صلی الله علیه و آله) مبعوث شود، شما را از خانه های ما و اموالمان بیرون می کند. پس چون خداوند پیامبر را مبعوث کرد، انصار (اوس و خزرج) ایمان آوردند و یهود به آن حضرت کافر گشتند و این سخن خداوند است که: آنان (یهودیان) قبل از بعثت محمد (صلی الله علیه و آله) وعده

پیروز شدن بر کافران را می دادند؛ پس وقتی کتابی که آن را (از قبل) می شناختند نزد آنان آمد به آن کافر شدند؛ پس لعنت خدا بر کافران باد».

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 90 - 1,2

1 - یهودیان ، به قرآن و کتاب آسمانی خویش (تورات) کفر ورزیدند .

أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ

مراد از «ما أنزل الله» قرآن است و بعید نیست که علاوه بر آن، تورات نیز منظور باشد. قابل ذکر است که مراد از کافر شدن یهود به تورات، انکار یا تحریف آن بخش از تورات است که ویژگیهای پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) را بیان کرده است.

2 - یهودیان ، با کفرشان به قرآن و تورات ، خود را به بد بهایی فروختند .

ص: 283

بِسْمَا اشْتَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ

«اشتراء» به معنای خریدن است و گاهی به معنای فروختن نیز به کار می رود. در آیه شریفه معنای دوم اراده شده است (اقتباس از مجمع البیان). «ما»ی موصوله در «بِسْمَا» فاعل «بَسَّ» و «أَنْ يَكْفُرُوا...» مخصوص به ذم است. بنابراین جمله «بِسْمَا...»؛ یعنی، کفرورزی یهودیان به قرآن بهای بدی بود که خود را بدان فروختند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 9,11,12,14,20,21

9 - یهودیان ، علی رغم اطمینانشان به الهی بودن قرآن ، به آن ایمان نیاوردند .

إِذَا قِيلَ لَهُمْ ءَامِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا نُوْمِنُ بِمَا أَنْزَلَ عَلَيْنَا

11 - یهودیان ، به هر پیامبری که از نژاد اسرائیل نباشد ، کافر می شوند .

و يكفرون بما وراءه

12 - یهودیان ، به هر کتاب آسمانی که آورنده آن از بنی اسرائیل نباشد ، کافر می شوند .

و يكفرون بما وراءه

14 - قوم گرایی و نژاد پرستی یهود ، از عوامل کفر ورزی آنان به قرآن

قالوا نؤمن بما أنزل علينا و يكفرون بما وراءه

20 - یهود ، بر خلاف اظهاراتشان حتی به پیامبران بنی اسرائیل نیز ایمان نداشتند .

نؤمن بما أنزل علينا . . . قل فلم تقتلون أنبياء الله من قبل إن كنتم مؤمنين

21 - کشته شدن پیامبرانی از نژاد اسرائیل به دست یهودیان ، دلیل ایمان نداشتن آنان حتی به پیامبران بنی اسرائیل

نؤمن بما أنزل علينا . . . قل فلم تقتلون أنبياء الله من قبل

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 92 - 12

12 - گرایش یهودیان به گوساله پرستی ، دلیل ایمان نداشتن آنان حتی به پیامبران بنی اسرائیل و کتاب های آسمانی خویش

قالوا نؤمن بما أنزل علينا . .. قل ... ولقد جاءكم موسى بالبينت ثم أتخذتم العجل

جمله «لقد جاءكم . . .» عطف بر «لم تقتلون ...» در آیه قبل است. بنابراین مضمون این آیه نیز پاسخی به این ادعای یهود است که خود را مؤمن به پیامبران اسرائیلی و کتابهای آسمانی آنان می دانستند (نؤمن بما أنزل علينا).

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 93 - 18

18 - اعمال ناروای یهود در طول تاریخ (کشتن پیامبران ، گوساله پرستی و . . .) نشانه ایمان نداشتن آنان حتی به پیامبران بنی اسرائیل و کتاب های آسمانی خویش است .

قالوا نؤمن بما أنزل علينا . .. قل بئسما يأمرکم به ایمنکم إن کنتم مؤمنین

چون جمله «قل بئسما . . .» (اگر ایمان دارید، ایمانتان شما را به کارهای ناروایی واداشته است) در جواب «نؤمن بما أنزل علينا» قرار گرفته، بیانگر آن است که: شما یهودیان به کتابهای آسمانی ایمان ندارید که چنین اعمال

ص: 284

ناپسندی را مرتکب می شوید.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 100 - 11، 7

7 - اکثریت یهود، حتی به پیامبران و کتاب های آسمانی خویش ایمان ندارند .

بل اکثرهم لایؤمنون

متعلق ایمان - به قرینه آیات گذشته - پیامبران و کتابهای آسمانی است. «بل» در جمله فوق برای ترقی است؛ یعنی، و بالاتر از پیمان شکنی این است که اکثر آنها اهل ایمان نیستند.

11 - بسیاری از یهودیان به قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله)، ایمان نخواهند آورد .

بل اکثرهم لایؤمنون

برداشت فوق مبتنی بر این است که: متعلق «لایؤمنون»، به دلیل آیه قبل، قرآن و پیامبر اسلام باشد. مضارع بودن فعل «لایؤمنون» این احتمال را تأیید می کند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 105 - 1

1 - اهل کتاب (یهود و نصارا) و مشرکان ، مردمی کفرپیشه اند .

ما یوّد الذین کفروا من اهل الکتب و لالمشرکین

«من» در «من أهل . . .» به دلیل عطف «المشركين» بر «اهل الكتاب» بیانیه است. بنابراین «ما یوّد الذین کفروا...»؛ یعنی، آنان که کافر شدند - مقصود از کافران، اهل کتاب و مشرکانند - دوست ندارند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 137 - 7

7- ایمان نیاوردن یهود و نصارا به قرآن و معارف اسلام، از سر ستیزه جویی و دشمنی است.

و إن تولوا فإنما هم فی شقاق

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 88 - 2

2_ لعنت دائمی و عذاب تخفیف ناپذیر، کیفر یهود و نصارا، بجهت کفر آگاهانه آنان به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قوماً کفروا بعد ایمانهم... خالدین فیها لا یخفف عنهم العذاب

بنابراینکه «قوماً کفروا» شامل یهود و نصارا نیز باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 112 - 11، 16

11_ کفر مستمر یهود به آیات الهی و کشتن ناروای پیامبران، موجب ذلت، درماندگی و گرفتاری آنان به غضب الهی

ضربت علیهم الذلّ... و باءو بغضب من الله و ضربت علیهم المسکنه ذلک باتّهم کا

16_ کفر، جنایت و تجاوز، سیره دائمی اهل کتاب (یهود)

ص: 285

ذلک بانہم کانوا یکفرون بنایت اللہ و یقتلون . . . و کانوا یعتدون

فعل مضارع پس از فعل ماضی از ماده «کَوْنُ» دلالت بر استمرار دارد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 183 - 21، 13

13 _ یهود، حتی با مشاهده معجزه مورد درخواست خود (سوختن قربانی در آتشی از غیب) از پیامبران، نه تنها به آنان ایمان نیاوردند، بلکه آنان را کشتند.

قل قد جاءکم رسل من قبلی . . . و بالذی قلتہم قتلتموہم

21 _ بهانه جویی یهود برای گریز از ایمان به پیامبر (صلی اللہ علیہ و آلہ)

الذین قالوا . . . فلم قتلتموہم ان کنتم صادقین

جمله «فلم قتلتموہم . . .»، می رساند که پیشنهاد آنان برای ایمان آوردن، بهانه ای بیش نبوده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 46 - 22، 21

21 _ کفر یهود، عامل گرفتاری آنان به لعنت و نفرین الہی

من الذین ہادوا . . . لعنہم اللہ بکفرہم

22 _ تحریفگری، استهزا و طعن یهود نسبت به اسلام و پیامبر (صلی اللہ علیہ و آلہ)، نمودی از کفر آنان

من الذین ہادوا یحرفون . . . سمعنا و عصینا . . . لعنہم اللہ بکفرہم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 49 - 14, 15, 4, 5

4_ یهودیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) _ علی رغم ادعایشان _ هرگز منزّه نبودند و نزد خدا منزلتی نداشتند .

الم تر الى الذين يزكون انفسهم بل الله يزكى من يشاء

5_ خداوند نخواسته است که یهودیان کفرپیشه ، از آلودگی ها پیراسته گردند و تزکیه شوند .

يزكون انفسهم بل الله يزكى من يشاء

14_ شهادت خدا بر ناپاکی یهودیان کفرپیشه ، هرگز ستمی به آنها نیست .

الم تر . . . بل الله يزكى من يشاء و لا يظلمون فتیلا

15_ خداوند در اعطا نکردن کمال و پاک نمودن یهودیان کفرپیشه ، هرگز ستمی به آنها نکرده است .

الم تر . . . بل الله يزكى من يشاء و لا يظلمون فتیلا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 54 - 6

6_ حسادت یهودیان بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) و منزلت وی ، مایه گرایش آنان به کفر و شرک

يؤمنون بالحبث و الطاغوت . . . ام يحسدون الناس على ما اتيهم الله من فضله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 137 - 3

3_ یهود، مرتدانی که با انکار عیسی (ع) کافر شدند و با انکار حضرت محمد (صلی الله علیه و آله)، بر کفر خویش افزودند.

لم یکن الله لیغفر لهم ولا لیهدیهم سییلا

در شأن نزول آمده که مقصود آیه، یهودیان هستند که به حضرت موسی(ع) ایمان آوردند و سپس با گوساله پرستی کافر شدند و پس از مراجعه ی آن حضرت(ع) از طور، دوباره مؤمن شدند. تا آنگاه که به حضرت عیسی(ع) کفر ورزیدند و با انکار رسول الله(صلی الله علیه و آله)، بر کفر خویش افزودند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 153 - 15

15_ کفر و گوساله پرستی یهود، علی رغم مشاهده بینات و دلایل آشکار بر توحید و ضرورت خداپرستی

ثم اتخذوا العجل من بعد ما جاءتهم البینت

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 155 - 19، 11، 3

3_ آیات الهی (معجزات پیامبران و . . .) مورد انکار یهودیان

و کفرهم بآیت الله

11_ کفر یهود، موجب مهر زدن خداوند بر دل های آنان گشت.

وقولهم قلوبنا غلف بل طبع الله علیها بکفرهم

19_ کفرورزی یهود، مایه تقدیر الهی، بر بازداشتن قلب های آنان از نفوذ تعالیم انبیا

بل طبع الله علیها بکفرهم

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 156 - 1,2,7

1 - یهود، مردمی کفرپیشه

و بکفرهم

2 - بهتان یهودیان به مریم (ع)، نمونه ای از کفرپیشگی آنهاست.

و بکفرهم و قولهم علی مریم بهتناً عظیماً

بدان احتمال که «قولهم» تفسیر و تبیین کفر در «بکفرهم» باشد.

7 - کفرورزی یهود با انکار رسالت حضرت مسیح (ع)، موجب گرفتار شدن آنان به لعنت خداوند

و بکفرهم و قولهم علی مریم بهتناً عظیماً

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که «بکفرهم» عطف بر «بنقضهم» در آیه قبل باشد. بر این مبنا «بکفرهم» متعلق به فعل محذوف «لعناهم» خواهد بود.

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 157 - 2

2 - یهود، مردمی کفرپیشه و طغیانگر علیه عیسی (ع)، علی رغم اذعان به رسالت الهی وی

و قولهم إنا قتلنا المسيح عیسی ابن مریم رسول الله

بر این مبنا که «رسول الله» دنباله سخن یهودیان «انا قتلنا...» باشد می توان گفت اعتراف آنان به رسالت

عیسی اعترافی واقعی و حقیقی بوده ولی در عین حال اقرار به کشتن وی داشته و این حکایت از شدت خباثت آنان دارد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 162 - 9

9_ جهل ، سطحی نگری و روحیه ناباوری در اکثریت یهود ، مایه کفر آنان به قرآن و دیگر کتب آسمانی

لكن الرسخون فى العلم منهم و المؤمنون يؤمنون بما أنزل إليك و ما أنزل من قبلک

در برداشت فوق کلمه «لکن» استدراک از جمله «فلا یؤمنون الا قليلا» (155) گرفته شده است، یعنی اکثر یهودیان ایمان نمی آورند و لکن عالمان ژرفنگر ایشان و آنانکه اهل باور به حقیقت هستند به قرآن ایمان خواهند آورد. بنابراین جمله «لکن...» می رساند که جهل و روحیه ناباوری در اکثریت یهود مانع ایمان آوردن آنان به قرآن شده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 11، 14، 17، 18، 35، 45

11_ یهودیان و منافقان شتابنده در کفر ، پذیرای سخنان نادرست و سر به فرمان سران و عالمان تحریفگر یهود

سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین لم یأتوک یحرفون الکلم

برداشت فوق بر این مبناست که «سمعون...»، علاوه بر توصیف یهودیان، وصف منافقان نیز باشد، و «للکذب» و «لقوم» مفعول به برای «سمعون» باشد. بنابراین معنای «سمعون للکذب» که دارای لحنی مذمت آمیز است، چنین می شود: آنان پذیرای سخنان دروغ هستند، و «سمعون لقوم ءاخرین»، یعنی شنوای دستورات دیگران و مطیع آنانند.

14_ دروغ پذیری برخی منافقان و یهودیان و پیروی آنان از عالمان تحریفگر ، فلسفه نهی خداوند از تأسف پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر کفرورزی آنان

لا یحزنک الذین یسرعون .. سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین

«سمعون» خبر برای ضمیر محذوفی است که به «الذین قالوا» و «الذین هادوا» بر می گردد (هم سماعون) و این جمله، بیانگر علت نهی

خداوند از تأسف بر کفر منافقان و یهودیان است.

17 _ شایعه سازی برخی از منافقان و یهودیان و جاسوسی آنان برای تحریفگران یهود ، فلسفه بازداشتن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از اندوه بر کفرورزی آنان

لا یحزنک الذین یسرعون . . . سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین

18 _ منافقان و یهودیان جاسوس ، دروغ پرداز و حق ناپذیر ، آن قدر بی ارزشند که حتی نباید بر گمراهی آنان تأسف خورد و بر کفرشان غمگین بود

لا یحزنک الذین یسرعون فی الکفر . . . سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین

35 _ یهودیان و منافقان شتابنده در کفر ، دارای جان و دلی آلوده و ناپاک

قالوا ءامننا بافواههم و لم تؤمن قلوبهم و من الذین هادوا . . . أولئک الذین

45 _ پیشتازی در کفر ، تحریفگری ، دروغپردازی و جاسوسی ، نمودی از خواری و رسوایی منافقان و یهودیان در دنیا

یسرعون فی الکفر . . . لهم فی الدنیا خزی

رسوایی یهودیان و منافقان، که «لهم فی الدنیا خزی» بیانگر آن است، می تواند همان رذایلی باشد که در آیه

مطرح شده است. زیرا این رذایل یا خود رسوایی است و یا موجب رسوایی انسان در جامعه خواهد شد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 36، 14، 13

13 _ یهودیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، دارای پیشینه طغیانگری و کفرورزی

و لیزیدن کثیراً منهم ما أنزل إليك من ربك طغيناً و کفرأً

14 _ تأثیر منفی قرآن در یهودیان _ افزون بر کفر و طغیان آنان _ ، برخاسته از گرفتاری ایشان به لعنت الهی

و لعنوا بما قالوا .. ما أنزل إليك من ربك طغيناً و کفرأً

واقع شدن جمله «و لیزیدن ..» پس از بیان پندار باطل یهود و گرفتار شدن آنان به لعنت الهی بر اثر آن، می رساند که ازدیاد کفر و طغیان آنان ریشه در ملعون شدن آنان و پندارهای ناروا درباره خدا، دارد.

36 _ مفسده جویی یهود ، برخاسته از طغیان گری و کفرورزی آنان *

طغيناً و کفرأً .. و يسعون في الارض فساداً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 86 - 2

2 _ مشرکان و یهودیان ، مردمانی کفر پیشه و تکذیب کننده آیات الهی

و الذین کفروا و کذبوا بآیتنا

با توجه به آیات گذشته معلوم می شود مصداق بارز از «الذین کفروا و کذبوا ..» مشرکان و یهودیان منکر قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) می باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 30 - 8

8_ یهود و نصارا به دلیل فرزند خدا خواندن « عزیز » و « مسیح » کافرند .

يضهثون قول الذين كفروا من قبل

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 32 - 12

12_ یهود و نصارا ، مردمانی کفرپیشه

یریدون أن یطفئوا نور الله . . . و یأبی الله ... و لو کره الکفرون

458- کفر یهود صدر اسلام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 6

6_ گروهی از منافقان و یهودیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، کافرانی شتابگر در جهت کفر

لا یحزنک الذین یسرعون فی الکفر من الذین . . . و من الذین هادوا

ص: 289

«من الذین هادوا» عطف بر «من الذین قالوا» گرفته شده است و «من» در هر دو مورد برای تبعیض می باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

20

- بینه - 98 - 1 - 8

8 - گروهی از یهود و نصارا و مشرکان در عصر بعثت ، اسلام را نپذیرفته و خود را همچنان در انتظار دستیابی به برهان آشکار قلمداد می کردند .

لم یکن الذین کفروا من أهل الکتب و المشرکین منفکین حتی تأتیهم البینه

حرف «من»، ممکن است برای تبعیض باشد.

459- کفر یهود مدینه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- انفال - 8 - 56 - 4

4_ یهودیان مدینه در عصر بعثت نمونه پست ترین جنبنندگان به سبب اصرارشان بر کفر و از میان بردن زمینه های ایمان در خویش و شکستن پیمانها

إن شر الدواب عندالله الذین کفروا .. الذین عهدت منهم ثم ینقضون عهدهم

460- کفر اخروی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 85 - 21

21 - شدیدترین عذاب های اخروی ، کیفر یهودیانی است که پیمان های الهی را شکستند .

إذ أخذنا ميثقكم . . . و يوم القيمة يردون إلى أشد العذاب

اضافه «أشد» (سخت ترین) به «العذاب» اضافه صفت به موصوف است; یعنی، «العذاب الأشد».

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 113 - 17

17 - خداوند ، در قیامت میان یهود ، نصارا و مشرکان داوری کرده آنان را بسزای گفته ها و اتهام های ناروایشان خواهد رساند .

فألله يحكم بينهم يوم القيمة فيما كانوا فيه يختلفون

مراد از حکومت و داوری خدا در قیامت، مجرد بیان حق نیست; زیرا خداوند حقایق را با نازل کردن قرآن بیان داشته و آیه مورد بحث نیز پندار باطل یهود و نصارا را روشن ساخته است. بنابراین، مقصود از «یحکم...» به کیفر رساندن متخلفان است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 42

ص: 290

42_ خواری و رسوایی در دنیاو عذاب بزرگ آخرت ، کیفر منافقان و یهودیان شتابگر در کفر

من الذین قالوا امانا بافواهمم . . . لهم فی الدنیا خزی و لهم فی الاخره عذاب عظیم

461- کیفر بدعتگذاران یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 79 - 9

9 - عالمان بدعتگذار و دین ساز یهود ، به عذاب الهی گرفتار خواهند شد .

فویل للذین یکتبون الکتب . . . فویل لهم مما کتبت ایدیهم

462- کیفر پیروی از یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

8

- رعد - 13 - 37 - 11

11_ خداوند پیامبر (صلی الله علیه و آله) را در صورت پیروی از آرای یهود و نصارا به عقوبتهایی از جانب خویش تهدید کرد .

لئن اتبعت أهواءهم . . . مالک من الله من ولیّ ولاواق

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که «من الله» متعلق به «ولیّ» و «واق» باشد. بر این مبنا «ولیّ و واق» متضمن معنای «منع» است و جمله «مالک...» چنین معنا می شود: برای تو یاور و نگه دارنده ای که تو را از [عذاب] خدا باز دارد، وجود نخواهد داشت.

463- کیفر تبعیدگری یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 85 - 20،22

20 - گرفتار شدن به خواری و ذلت در دنیا ، سزای یهودیانی است که همدیگر را کشتند و همکیشان خورا از دیارشان بیرون راندند .

تقتلون أنفسکم . . . فما جزاء من يفعل ذلک منکم إلا خزی فی الحیوه الدنیا

22 - یهودیانی که همکیشان خود را کشتند یا آنان را آواره ساختند ، به شدیدترین عذاب های قیامت ، کیفر خواهند شد .

تقتلون أنفسکم . . . و یوم القیمه یردون إلی أشد العذاب

464- کیفر تجاوزگری یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 291

- انعام - 6 - 146 - 12، 5

5_ تحریم کامل برخی از حیوانات و تحریم بخشهایی از گاو و گوسفند بر یهود، سزای تجاوزگری آنان بود.

و علی الذین هادوا حرّما .. ذلک جزینهم ببغیهم

«بغی» به معنای تجاوز و تعدی است. (لسان العرب).

12_ حلیت نخستین برخی از حیوانات و تحریم آن به واسطه تجاوزگری بر یهودیان، خبری راست و مطابق واقع از جانب خداوند است.

علی الذین هادوا .. ذلک جزینهم ببغیهم و انا لصدقون

465- کیفر دنیوی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 21

21_ دشمنی و کینه یهود با یکدیگر ، کیفر و عقوبت دنیوی آنان

و القینا بینهم العداوه و البغضاء الی یوم القیمه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

9

- نحل - 16 - 118 - 4

4- تحریم برخی از حلال ها بر یهود ، کیفر و بازتاب عملکرد ظالمانه خود آنان بود نه برخاسته از ستم الهی .

و علی الذین هادوا حرّما .. و ما ظلمنهم ولکن کانوا انفسهم یظلمون

466- کیفر شرک یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 30 - 12

12_ یهود و نصارا، به دلیل اعتقاد شرک آمیزشان (فرزند خدا خواندن عزیر و مسیح) مستحق کیفر مرگ

وقالت اليهود عزیر ابن الله .. قتلهم الله انی یؤفکون

467- کیفر گناهکاران یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 81 - 3، 1

1 - گناهکاران یهود همانند دیگر گناهکاران، به اندازه استحقاقشان، در آتش دوزخ گرفتار خواهند شد.

لن تمسنا النار إلاّ أياماً معدودة .. بلی

«بلی» (چنین نیست) حرف جواب است و برای رد سخن و ادعای مطرح شده به کار می رود. این کلمه در آیه شریفه رد ادعای یهود (لن

تمسنا النار إلاّ أياماً معدودة) است.

ص: 292

3 - خداوند ، نه تنها اندک بودن عذاب یهود را تضمین نکرده ؛ بلکه در صورت احاطه داشتن گناه بر آنان ، ایشان را در آتش دوزخ ماندگار خواهد کرد .

أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا . . . بَلَىٰ مِنْ كَسْبِ سَيِّئَةٍ . . . هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

468- کیفر نیاکان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 182 - 3

3_ سهیم بودن یهود زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) در گناه پدران خویش (کشتار انبیا)

و قتلهم الانبیاء بغير حق . . . ذلک بما قدّمت ایدیکم

بنابر اینکه خطاب در «ایدیکم» به یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد، جمله «ذلک بما قدّمت . . .» می رساند که آنان در گناه کشتن انبیا، که به دست پدرانشان صورت گرفته، شریک هستند.

469- کیفر یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 56 - 5, 4, 3, 1

1_ کافران (یهودیان) ، مشمول عذاب سخت خداوند در دنیا و آخرت

فاما الذین کفروا فاعذبهم عذاباً شديداً فی الدنيا و الاخره

3_ عدم تبعیت یهود از حضرت عیسی (ع) ، موجب عذاب سخت آنان در دنیا و آخرت

فاما الذین کفروا فاعذبهم عذاباً شديداً فی الدنيا و الاخره

مصدق مورد نظر از جمله «فاما الذین کفروا»، کافران به حضرت عیسی (ع) است.

4_ برتری پیروان عیسی (ع) بر یهودیان ، موجب عذاب سخن دنیوی یهودیان

و جاعل الذین اتبعوک .. فاما الذین کفروا

بنابراینکه جمله «فاما الذین ..» ، به قرینه ذکر عذاب دنیوی، نتیجه جمله «جاعل الذین ...» باشد؛ یعنی عذاب دنیوی یهود نتیجه تفوق نصارا بر ایشان است.

5_ کافران (یهودیان) ، هیچ یار و یآوری در برابر عذاب الهی در دنیا و آخرت ندارند .

فأما الذین کفروا .. و ما لهم من ناصرین

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 88 - 3

3_ خداوند بدون مهلت و تأخیر ، مرتدان و کافران یهود و نصارا را عذاب می کند .

لا یخفف عنهم العذاب ولا هم یظنون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 105 - 16

ص: 293

16_ عذاب سخت اهل کتاب (یهود و نصارا) ، به خاطر تفرقه و اختلاف

و لا تكونوا كالذين تفرقوا و اختلفوا من بعد ما جاءهم اليّينات و اولئك لهم عذاب ع

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 182 - 1,3

1_ عذاب سخت یهود در آخرت ، دستاورد اعمال ناروای آنان (نسبت دادن فقر به خدا و کشتن انبیا)

ذوقوا عذاب الحریق. ذلک بما قدّمت ایدیکم

3_ سهیم بودن یهود زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) در گناه پدران خویش (کشتار انبیا)

و قتلهم الانبیاء بغير حقّ . . . ذلک بما قدّمت ایدیکم

بنابر اینکه خطاب در «ایدیکم» به یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد، جمله «ذلک بما قدّمت . . .» می رساند که آنان در گناه کشتن انبیا، که به دست پدرانشان صورت گرفته، شریک هستند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 183 - 19

19_ یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) با رضایت به کشتار انبیا توسط پیشینیان خود ، در حکم قاتلان انبیا

فلم قتلتموهم ان کنتم صادقین

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

17 _ گرفتاری یهود به صاعقه ، از بینات الهی برای آنان

فأخذتهم الصعقة بظلمهم ثم اتخذوا العجل من بعد ما جاءتهم البينات

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 14 - 14

14 _ هشدار خداوند به مسلمانان با بیان مجازات یهود و نصارا به خاطر نقض پیمان الهی

فبما نقضهم ميثقهم .. و من الذين قالوا إنا نصرى اخذنا ميثقهم فنسوا

بیان مجازات مسیحیان و یهودیان به خاطر پیمان شکنی آنان پس از «اذکروا .. ميثقه» (ای مسلمین پیمان الهی را به یاد داشته باشید)، هشدارى است به مسلمانان که مبدا همانند اهل کتاب پیمان الهی را نقض کنند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 49 - 22

22 _ اراده خداوند به عذاب بسیاری از یهودیان و مسیحیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فان تولوا .. ان يصيبهم ببعض ذنوبهم وإن كثيراً من الناس لفسقون

ص: 294

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 85 - 19، 21

19 - سزای یهودیانی که پیمان های الهی را نقض کردند ، خواری و خفت در دنیا است .

إذ أخذنا ميثقكم .. فما جزاء من يفعل ذلك منكم إلا خزي في الحيوه الدنيا

«ذلک» اشاره به همه کارهایی است که آیه شریفه از یهودیان نقل کرد و آنها را ناپسند شمرد؛ از جمله: پایبند نبودن به پیمانهای الهی، کشتن همکیشان و ..

21 - شدیدترین عذاب های اخروی ، کیفر یهودیانی است که پیمان های الهی را شکستند .

إذ أخذنا ميثقكم .. و يوم القيমে یردون إلى أشد العذاب

اضافه «أشد» (سخت ترین) به «العذاب» اضافه صفت به موصوف است؛ یعنی، «العذاب الأشد».

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- انفال - 8 - 57 - 1

1 _ پیامبر (صلی الله علیه و آله) از جانب خدا فرمان یافت تا در صورت تسلط بر یهودیان پیمان شکن و جنگ آفرین ، آنان را به گونه ای مجازات کند که زمینه پراکنده شدن دیگر دشمنان فراهم آید .

فإما تتقنهم فی الحرب فشردهم من خلفهم

تشرید به معنای پراکنده ساختن و کوچ دادن است. «باء» در «بهم» سببیه است که به دلیل «فی الحرب» کلمه ای همانند قتل و یا مجازات در تقدیر می باشد. و مراد از «من خلفهم» یهود و یا دیگر دشمنانی است که از مدینه و یا اطراف آن به فتنه گری می پرداختند. بنابراین جمله «فشردهم» چنین معنا می شود: ای پیامبر با مجازات سنگین که بر یهودیان پیمان شکن تحمیل می کنی، دیگر دشمنان را متفرق ساز و پراکنده کن.

471- کیفر یهود کافر

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 81 - 7

7- یهودیان، در صورت انکار رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، برای همیشه به آتش دوزخ گرفتار خواهند شد.

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم . . . من كسب سيئه ... هم فيها خالدون

472- کینه توزی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 112 - 14

14_ اهل کتاب (یهود) ، با علم به ناحق بودن قتل انبیاء ، آنان را می کشتند . *

و يقتلون الانبياء بغير حقّ

چون تصوّر حق بودن قتل انبیا نمی رود، لذا می توان گفت که قید «بغیر حق»، اشاره باشد به اینکه قاتلین می دانستند که قتل انبیا، حق نیست.

ص: 295

473- گرایش به یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 52 - 21

21_ شکست دشمنان اسلام ، مایه پشیمانی مسلمانان سست ایمان از دل بستگی به یهود و نصارا

فَعَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ . . . فَيَصْبِحُوا عَلَى مَا أَسْرَأُوا فِي أَنْفُسِهِمْ نَدْمِينَ

در برداشت فوق جمله «ما اسروا» _ به قرینه «و من يتولهم منكم» در آیه قبل _ به دل بستگی مسلمانان به یهود و نصارا تفسیر شده است.

474- گرایش علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 51 - 2

2_ گرایش و ایمان برخی اهل کتاب و علمای یهود به جبت (معبودی غیر از خدا) و طاغوت

الم تر الى الذين اوتوا نصيباً من الكتب يؤمنون بالجبت والطاغوت

«جبت» در لغت به معنای هر چیزی است که در آن خیری نباشد و نیز به معبودی غیر از خدا گفته می شود.

475- گرایشهای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

8

- رعد - 13 - 36 - 9

9_ گروه هایی از یهود و نصارا دارای گرایشهایی شرک آلود بودند .

و من الأحزاب من ينكر بعضه قل إنما أمرت أن أعبد الله ولا أشرك به

چون جمله «قل إنما أمرت . . .» _ که حاکی از توحید و یکتاپرستی است _ در پاسخ گروه هایی از یهود و نصارا قرار گرفته است ، معلوم می شود این گروه ها به پرستش غیر خدا و شرک در عبادت روی آورده بودند.

476- گروه گرایی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 51 - 6

6_ یهود و نصارا، تنها با یکدیگر و همکیشان خویش روابط دوستی داشته و به آن وفادار هستند .

يا ايها الذين آمنوا لاتتخذوا اليهود والنصرى أولياء بعضهم أولياء بعض

چون جمله «بعضهم أولياء بعض» به منزله دلیل برای جمله «لاتتخذوا . . .» است، معنای حصر از آن استفاده

ص: 296

می شود.

477- گروههای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 168 - 1

1_ خداوند جامعه یهود را گروه گروه کرد و در پهنه گیتی پراکنده ساخت .

وقطّعنهم فی الأرض أمماً

«أمماً» هم می تواند مفعول دوم برای «قطّعناهم» باشد، که در این صورت در «قطّعننا» معنای «تصییر» تضمین شده است، و هم می تواند حال برای ضمیر «هم» در «قطّعناهم» باشد.

478- گمراهی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 67 - 8

8_ یهود و نصارا، منحرف از حق، عصیانگر در برابر خدا و مشرک

ولکن کان حنیفاً مسلماً و ما کان من المشرکین

بنابراینکه جمله «ولکن کان ...»، تعریضی به یهودیان و نصارا باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

24 - یهودیان ، جز اندکی از آنان ، هرگز به راه خیر و قوام روی نخواهند آورد .

لکان خیراً لهم و اقوم و لکن لعنهم الله بکفرهم فلا يؤمنون الا قليلاً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 51 - 15

15 - یهود و نصارا ، مردمی گمراه و ستمگر

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

از مصادیق مورد نظر برای «الظالمین» _ به قرینه صدر آیه _ ، یهود و نصارا هستند.

479- گناه دنیا طلبان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 169 - 8

8 - یهودیان دنیاگرا به بهانه مغفرتی تضمین شده از جانب خدا ، از فرمان های وی سرپیچی می کردند و مرتکب

ص: 297

گناه می شدند .

يأخذون عرض هذا الأذنى و يقولون سيغفر لنا

480- گناه یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 161 - 14

14_ آلوده شدن گروهی از یهودیان به گناه ، موجب تحریم طیبات الهی بر تمامی آنان

فبظلم من الذين هادوا حرمنا عليهم . . . و أعتدنا للكافرين منهم عذاباً أليماً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 49 - 21،32

21_ گناهان یهودیان و مسیحیان عصر بعثت _ حتی برخی از آن _ ، زمینه ساز محرومیت آنان از پذیرش احکام الهی و داوری های پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فان تولوا فاعلم انما يريد الله ان يصيبهم ببعض ذنوبهم

کلمه «بعض» می تواند اشاره به این باشد که تنها برخی از گناهان اهل کتاب اقتضای محرومیت از حق پذیری را دارد ; نه همه آنها و می تواند به این معنا باشد که برخی از گناهان آنان در محرومیتشان از پذیرش احکام الهی کافی است گرچه بسیاری از گناهانشان چنین اقتضایی را دارد. برداشت فوق بر اساس احتمال دوم است.

32_ بسیاری از یهودیان و مسیحیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مردمی آلوده به گناه و معصیت

يريد الله ان يصيبهم ببعض ذنوبهم و إن كثيراً من الناس لفسقون

481- گناهان کبیره در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 164 - 7

7_ شکستن حرمت تعطیلی روز شنبه گناهی بزرگ در آیین یهود و در پی دارنده عذاب شدید

اللّٰه مهلكهم أو معذبهم عذاباً شديداً

شدت عذاب، حکایت از بزرگی گناه دارد.

482- گناهکاران یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 18 - 5,6,8,9,11

5_ گروهی از یهود و نصارا، آلوده به گناه هستند .

فلم يعذبكم بذنوبكم

ص: 298

6_ گناهکاران یهود و نصارا، گرفتار عذاب الهی

فلم یعذبکم بذنوبکم

8_ گرفتاری گناهکاران یهود و نصارا به عذاب الهی، ردی بر پندار تقرب و محبوب بودنشان نزد خداوند

قل فلم یعذبکم بذنوبکم

9_ یهود و نصارا به دلیل ارتکاب گناه، نه محبوب خدا هستند و نه مقرب درگاه او

نحن ابنؤا الله و احبؤه قل فلم یعذبکم بذنوبکم

11_ گرفتاری گناهکاران یهود و نصارا به عذاب های دنیوی *

قل فلم یعذبکم بذنوبکم

چون مسیحیان خود را مصون از عذاب قیامت می دانند، بنابراین در صورتی استدلال تمام است که مراد از عذاب، عذابهای دنیوی باشد.

483- گناهکاری یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 95 - 3، 4

3 - یهود، مردمی گنهکار و دارای کردارهایی ناروا

و لن یتمنوه أبداً بما قدمت أیدیهم

مراد از «ما» در «ما قدمت أیدیهم» (آنچه را پیش فرستادند) گناهان و اعمال نارواست.

4 - یهودیان، به خاطر ارتکاب گناهان، امیدی به بهره مند شدن از سرای آخرت ندارند.

لن یتمنوه أبداً بما قدمت أیدیهم

484- گواهی علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 44 - 16,17

16 _ دانشمندان یهود و عالمان ربانی آنان ، گواهان حقانیت تورات و بیان کنندگان حقایق آن

یحکم بها .. و الربنیون و الاحبار بما استحفظوا من کتب اللّٰه و کانوا علیه شهداء

17 _ دانشمندان یهود به دلیل شهادتشان بر حقانیت تورات آن را اساس احکام خویش قرار دادند .

یحکم ... بما استحفظوا من کتب اللّٰه و کانوا علیه شهداء

چون جمله «کانوا ..» عطف بر «استحفظوا» است، معلوم می شود که دلیل قضاوت ربانیون و احبار بر اساس تورات، اعتقاد آنان به حقانیت آن کتاب است.

485- گواهی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 299

- احقاف - 46 - 10 - 3

3- گواهی و ایمان بنی اسرائیل و یهود به حقانیت قرآن ، حجتی علیه کافران و مشرکان

إن كان من عند الله و كفرتم به و شهد شهد من بني إسرائيل على مثله

خداوند، ایمان فردی از یهود را_ که آگاه به تورات و مفاد آن بود_ گواهی بر حقانیت قرآن شمرده است و به کافران تذکر داد و به آن احتجاج کرده است.

486- گوساله پرستی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 92 - 12

12 - گرایش یهودیان به گوساله پرستی ، دلیل ایمان نداشتن آنان حتی به پیامبران بنی اسرائیل و کتاب های آسمانی خویش

قالوا نؤمن بما أنزل علينا . . . قل ... و لقد جاءكم موسى بالبينت ثم اتخذتم العجل

جمله «لقد جاءكم . . .» عطف بر «لم تقتلون ...» در آیه قبل است. بنابراین مضمون این آیه نیز پاسخی به این ادعای یهود است که خود را مؤمن به پیامبران اسرائیلی و کتابهای آسمانی آنان می دانستند (نؤمن بما أنزل علينا).

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 93 - 18

18 - اعمال ناروای یهود در طول تاریخ (کشتن پیامبران ، گوساله پرستی و . . .) نشانه ایمان نداشتن آنان حتی به پیامبران بنی اسرائیل و کتاب های آسمانی خویش است .

قالوا نؤمن بما أنزل علينا . . . قل بئسما يأمرکم به إیمنکم إن کنتم مؤمنین

چون جمله «قل بئسما . . .» (اگر ایمان دارید، ایمانتان شما را به کارهای ناروایی واداشته است) در جواب «نؤمن بما أنزل علينا» قرار گرفته، بیانگر آن است که: شما یهودیان به کتابهای آسمانی ایمان ندارید که چنین اعمال ناپسندی را مرتکب می شوید.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 153 - 18، 15

15_ کفر و گوساله پرستی یهود، علی رغم مشاهده بینات و دلایل آشکار بر توحید و ضرورت خداپرستی

ثم اتخذوا العجل من بعد ما جاءتهم البینت

18_ گوساله پرستی و ارتداد یهودیان عصر موسی (ع) و عفو خداوند از آنان

ثم اتخذوا العجل من بعد ما جاءتهم البینت فغفونا عن ذلك

487- لجاجت علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 300

- بقره - 2 - 76 - 10، 9

9- پیشوایان و عالمان یهود در عصر بعثت ، مردمانی لجوج و حق ناپذیر

أتحدثونهم بما فتح الله عليكم . . . أفلا تعقلون

10 - لجاجت و حق ناپذیری عالمان و پیشوایان یهود ، دلیل نابه جا بودن امید و دل بستن مسلمانان به ایمان آوردن آنان

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم . . . قالوا أتحدثونهم بما فتح الله عليكم

آیه مورد بحث عطف بر جمله حالیه «وقد كان . . .» و یا عطف بر جمله «یسمعون . . .» در آیه قبل می باشد. در هر صورت، بیانگر علتی دیگر برای «أفتطمعون . . .» می باشد.

488- لجاجت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 145 - 5، 4

4- اهل کتاب (یهود و نصارا) مردمی لجوج و حق ناپذیرند .

ولئن أتیت الذین أوتوا الکتب بکل ءایه ما تبعوا قبلتک

جمله «لئن . . .» (به خدا قسم! اگر هر معجزه و برهانی را به اهل کتاب ارائه کنی، از قبله تو پیروی نمی کنند) گویای عمق عناد، لجاجت و حق ناپذیری آنان می باشد.

5- یهود و نصارا از سر عناد و لجاجت ، قبله بودن کعبه را پذیرا نیستند .

ولئن أتیت الذین أوتوا الکتب بکل ءایه ما تبعوا قبلتک

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- آل عمران - 3 - 183 - 20

20 - یهودیان ، مردمی لجوج و معاند

قل قد جاءكم رسل من قبلى بالبينات وبالذى قلتم فلم قتلتموهم ان كنتم صادقين

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 155 - 19

19 - کفرورزی یهود ، مایه تقدیر الهی ، بر بازداشتن قلب های آنان از نفوذ تعالیم انبیا

بل طبع الله علیها بکفرهم

489- لجاجت یهود صدر اسلام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 91 - 5

5 - یهودیان صدر اسلام در برابر دعوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) موضعی غیر منطقی و لجوجانه داشتند.

إذ قالوا ما أنزل الله على بشر من شيء

ص: 301

جملات بعدی این آیه قریبه نزول این آیه در شأن یهود است. و چون یهود، گرچه ظاهراً، معتقد به نبوت موسی (ع) و دیگر انبیای الهی بودند، ادعای عدم نزول وحی بر هیچیک از افراد بشر باید از سر مکابره و عناد باشد.

490- لعن بر علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 159 - 10

10 - علمای یهود و نصارا به خاطر کتمان حقایق و معارف کتب آسمانی از رحمت خدا محروم شده و مورد لعن و نفرین لعنت کنندگان هستند .

إن الذین یکتُمون ما أنزلنا .. أولئک یلعنهم اللّٰه و یلعنهم اللعنون

491- لعن بر یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 10، 6، 4

4 - خداوند ، یهودیان حق ناپذیر را از رحمت خویش محروم و به لعنت ، گرفتارشان کرد .

بل لعنهم اللّٰه بکفرهم

6 - قرار گرفتن حجاب بر قلب و اندیشه یهودیان ریشه در فطرت و خلقت آنان ندارد بلکه کفرورزی و دور شدنشان از رحمت الهی موجب آن شده است .

قالوا قلوبنا غلف بل لعنهم اللّٰه بکفرهم فقلیلا

چنانچه گذشت «بل» نفی معنایی است که از «قلوبنا غلف» استفاده می شود و آن معذور بودن یهود به خاطر نفهمیدن است. کلمه «بل» معذور بودن یهود را نفی می کند و جمله «لعنهم اللّٰه ...» بیان می دارد حجاب قلب یهود از کفرورزی آنان به وجود آمده نه اینکه فطرتاً این گونه باشند و این چنین نفهمیدنی - که خود آدمی زمینه ساز آن باشد - نمی تواند عذری قابل قبول تلقی شود.

10 - گرفتاری یهود به لعنت الهی ، مایه ایمان نیاوردن آنان به بیشترین معارف الهی است .

لعنهم الله بکفرهم فقلیلا ما یؤمنون

فء تفریع در «قلیلا- ما . . .» گویای آن است که: لعنت الهی موجب شده که یهودیان، زمینه ایمان کامل یا ایمان به تمامی معارف را از دست بدهند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 46 - 20،21،27،28

20 _ گرفتاری برخی از یهود به لعنت خداوند

و لکن لعنهم الله بکفرهم

21 _ کفر یهود ، عامل گرفتاری آنان به لعنت و نفرین الهی

من الذین هادوا . . . لعنهم الله بکفرهم

27 _ گروهی اندک از یهود کافر نشدند و مورد لعنت الهی قرار نگرفتند .

ص: 302

و لكن لعنهم الله بكفرهم . . . الا قليلا

بنابر اینکه «قلیل» استثناء از مفعول در «لعنهم الله» باشد. نصب «قلیلا» این احتمال را تأیید می کند.

28_ گرفتاری یهود به لعنت الهی ، موجب دوری آنان از ایمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اسلام

لعنهم الله بكفرهم فلا يؤمنون الا قليلا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 155 - 9،10

9_ یهود ، مورد نفرین و غضب خداوند به سبب پیمان شکنی ، انکار آیات الهی و کشتن پیامبران

فبما نقضهم ميثقهم . . . وقتلهم الأنبياء

برداشت فوق بر این اساس است که «بما نقضهم . . .» به قرینه آیات مشابه، متعلق به فعلی محذوف همانند «لعناهم» باشد.

10_ غرور علمی یهود در برابر دعوت انبیا ، موجب گرفتاری آنان به لعنت خداوند

وقولهم قلوبنا غلف

کلمه «قولهم» عطف بر «نقضهم» است، بنابراین متعلق به فعل محذوف «لعناهم» است. یعنی «بقولهم . . . لعناهم».

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 156 - 7،8

7_ کفرورزی یهود با انکار رسالت حضرت مسیح (ع) ، موجب گرفتار شدن آنان به لعنت خداوند

و بكفرهم وقولهم على مريم بهتتاً عظيماً

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که «بكفرهم» عطف بر «بنقضهم» در آیه قبل باشد. بر این مبنا «بكفرهم» متعلق به فعل محذوف

«لعناهم» خواهد بود.

8_ اتهام ناروای یهود به حضرت مریم (ع) از عوامل محکومیت آنان به لعن و نفرین الهی

وقولهم علی مریم بهتناً عظیماً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 157 - 4

4_ ادعای کشتن حضرت مسیح (ع) _ علی رغم اعتراف به پیامبری وی _ مایه گرفتاری یهود به لعنت و غضب خداوند

وقولهم إنا قتلنا المسيح عیسی ابن مریم رسول اللّٰه

بدان احتمال که «قولهم» عطف بر «نقضهم» در آیه 155 باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 7، 14

7_ یهود، مردمی به دور از رحمت خداوند و مورد لعنت او

و لعنوا

«لعنت» به معنای دوری از رحمت است.

ص: 303

14 - تأثیر منفی قرآن در یهودیان - افزون بر کفر و طغیان آنان - ، برخاسته از گرفتاری ایشان به لعنت الهی

و لعنوا بما قالوا .. ما أنزل إليك من ربك طغيناً و كفرةً

واقع شدن جمله «و لیزیدن ..» پس از بیان پندار باطل یهود و گرفتار شدن آنان به لعنت الهی بر اثر آن، می رساند که ازدیاد کفر و طغیان آنان ریشه در ملعون شدن آنان و پندارهای ناروا درباره خدا، دارد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

8

- رعد - 13 - 39 - 13

13_ « عن أبي عبد الله (ع) انه قال في قول الله عزوجل : « و قالت اليهود يد الله مغلولة » : لم يعنوا أنه هـ_كذا ، ول_كنّهم قالوا : قد فرغ من الأمر فلا يزيد و لا ينقص فقال الله جل جلاله تكذيباً لقولهم : « غلّت أيديهم و لعنوا بما قالوا بل يداه مبسوطتان ينفق كيف يشاء » ألم تسمع الله عزوجل يقول : « يمحو الله ما يشاء و يثبت و عنده أمّ الكتاب » ;

از امام صادق(ع) روایت شده است که درباره قول خدای عزوجل: «و قالت اليهود يد الله مغلولة» فرمود: منظور یهود این نبود که واقعاً دستهای خدا در غلّ بسته است ; بلکه آنان می گفتند: خدا از کار خلقت فارغ شده و دیگر چیزی را زیاد و کم نمی کند. پس خداوند - جل جلاله - برای تکذیب سخن آنان فرمود: «دستهای خودشان در غل بسته باد و به خاطر سخنی که گفتند، لعنت بر آنان باد ; بلکه دستهای خدا باز است و هرگونه می خواهد می بخشد». آیا نشنیده ای که خدای عزوجل می فرماید: «يمحو الله ما يشاء و يثبت و عنده أمّ الكتاب».

492- لعن بر يهود كافر

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 89 - 12

12 - خداوند ، یهودیان کافر به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن را از رحمت خویش به دور و آنان را مورد لعنت قرار داده است .

فلعنه الله على الكافرين

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 163 - 14، 2

2_ یهودیان ساکن در آبادی ایله واقع در ساحل دریای سرخ ، حکم تعطیلی روز شنبه را با ماهیگیری در آن روز نقص می کردند .

و سنلهم عن القرية التي كانت حاضرة البحر إذ يعدون . . . إذ تأتئهم حيتانهم

«ال» در «البحر» عهد ذهنی است و چنانچه مفسران گفته اند اشاره به دریای سرخ دارد. مراد از «القریه»، بنابر آنچه میان اهل تفسیر معروف است، آبادی ایله (شهری بین شام و مصر) می باشد.

14_ فسق و تبهکاری دیرینه مردم ایله ، موجب آزمون آنان با فراهم آوردن زمینه ای مساعد (تسهیل ماهیگیری در شنبه و نایاب شدن ماهی در غیر آن روز) برای سرپیچی از حکم تحریم صید

ص: 304

كذلك نبلوهم بما كانوا يفسقون

«كذلك» اشاره است به معنایی كه از «إذ تأتيهم حيتانهم ..» به دست می آید.

494- متجاوزان يهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 65 - 3

3 - خداوند ، اصحاب سبت (تجاوزكاران يهود در روز شنبه) را به بوزینه هایی مطرود تبدیل كرد .

فقلنا لهم كونوا قردة خسئين

«قرد» (مفرد قِرْدَة) به معنای میمون است. «خاسی» به معنای مطرود و نیز به معنای حقیر و ذلیل می باشد و کلمه «خاسئین» خبر دوم برای «كونوا» است.

495- متعهدان يهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 66 - 26

26_ تنها یک فرقه از هفتاد و یک فرقه يهود و یک گروه از هفتاد و دو گروه نصارا ، معتدل و متعهد به کتاب آسمانی خویشند .

و لو انهم اقاموا التوریه و الانجیل . . . و کثیر منهم ساء ما يعملون

از رسول خدا(صلی الله علیه و آله) روایت شده: تفرقت امه موسی علی احدی و سبعین مله (فرقه) سبعون منها فی النار و واحده فی الجنه و تفرقت امه عیسی علی اثنین و سبعین فرقه احدی و سبعون فرقه فی النار و واحده فی الجنه . . . حضرت علی(ع) هرگاه این حدیث را از رسول خدا(صلی الله علیه و آله) نقل می کرد، این آیه را قرائت می فرمود: و لو ان اهل الكتاب امنوا ... و لو انهم اقاموا التوریه و الانجیل ... منهم ساء ما يعملون

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 331، ح 151؛ نورالثقلین، ج 1، ص 651، ح 288.

496- مثل علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

19

- جمعه - 62 - 5 - 3

3 - مَثَل عالمان بی عمل یهود در پیشگاه خداوند، مَثَل الاغی است که بار کتاب حمل می کند؛ ولی از آن بهره ای ندارد.

مثل الذین حملوا التوریه . . . کمثل الحمار یحمل أسفارًا

ص: 305

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 85 - 13

13_ دریافت فدیة از اسیران همکیش برای آزادی آنان ، از محرمات آیین یهود

وإن یأتوكم أسرى فادوهم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 50 - 5

5_ وعده عیسی (ع) به بنی اسرائیل ، در برداشتن حرمت برخی از محرمات شریعت موسی (ع)

و لآحلّ لکم بعض الذی حرّم علیکم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 93 - 7

7_ پیشنهاد پیامبر (صلی الله علیه و آله) به یهودیان برای ارائه شاهی از تورات ، بر صدق ادعای خویش در تحریم برخی خوردنیها

قل فأتوا بالتوریه فاتلوها ان کنتم صادقین

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- نساء - 4 - 154 - 10

10 - حرمت ماهیگیری در روز شنبه بر یهود و نهی الهی از مخالفت با آن

و قلنا لهم لاتعدوا فی السبت

مقید شدن «لاتعدوا» به «فی السبت» حکایت از آن دارد که روز شنبه دارای حکمی خاص برای یهودیان بوده است که با توجه به دیگر آیات می توان گفت مراد از آن حکم، حرمت ماهیگیری است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 161 - 1,2

1 - حرمت رباخواری بر یهود

و أخذهم الربوا وقد نهوا عنه

2 - یهود مردمی رباخوار علی رغم آگاهی به حرمت آن

و أخذهم الربوا وقد نهوا عنه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 146 - 1,2,3,5,12

1 - خداوند خوردن گوشت حیوانات دارای ناخن (چنگال) را بر یهود حرام کرده بود.

و علی الذین هادوا حرمنا کل ذی ظفر

2 - خوردن گوشت حیوانات ناخن دار و پیه گاو و گوسفند برای یهود از آغاز حرام نبوده است.

وعلی الذین هادوا حرمنا... ذلک جزینہم بیغیہم

ص: 306

3_ خوردن دنبه و پیه گاو و گوسفند بر یهود، جز آنچه بر پشت و چسبیده بر روده و استخوان بوده، حرام بوده است.

و من البقر و الغنم حرما علیهم شحومهما إلا ما حملت

«شحم» به معنی چربی و پیه است و «ظهر» یعنی پشت و «حوايا»، جمع «حویه»، به معنی روده است.

5_ تحریم کامل برخی از حیوانات و تحریم بخشهایی از گاو و گوسفند بر یهود، سزای تجاوزگری آنان بود.

و علی الذین هادوا حرما .. ذلک جزینهم ببغیهم

«بغی» به معنای تجاوز و تعدی است. (لسان العرب).

12_ حلیت نخستین برخی از حیوانات و تحریم آن به واسطه تجاوزگری بر یهودیان، خبری راست و مطابق واقع از جانب خداوند است.

علی الذین هادوا .. ذلک جزینهم ببغیهم و انا لصدقون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 163 - 1

1_ خداوند کار و فعالیت در روز شنبه را برای یهود تحریم کرده بود.

إذ یعدون فی السبت .. و یوم لا یسبتون

«سبت» به معنای قطع عمل، سکون و استراحت است که از آن به تعطیلی تعبیر می شود. بنابراین «یوم السبت» یعنی روز تعطیلی و استراحت و «یوم لا یسبتون» یعنی روزی که تعطیل نمی کردند و روز کاری بود. «عدوان» (مصدر یعدون) به معنی تخلف و تجاوز است. تجاوز در روز تعطیل به معنای شکستن تعطیلی است. بنابراین مطلق کار در آن روز حرام بوده و ماهیگیری به عنوان یک مصداق تحقق یافته حرمت مطرح است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 164 - 7

7_ شکستن حرمت تعطیلی روز شنبه گناهی بزرگ در آیین یهود و در پی دارنده عذاب شدید

اللّٰه مهلكهم أو معذبهم عذاباً شديداً

شدت عذاب، حکایت از بزرگی گناه دارد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 165 - 6

6_ یهودیان متخلف از حکم روز شنبه (حرمت تلاش برای کسب مال و صید ماهی) مردمانی فاسق و ظالم در پیشگاه خداوند

و أخذنا الذين ظلموا بعذاب بئس بما كانوا يفسقون

498- محرومیت اخروی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 95 - 4

ص: 307

4 - یهودیان ، به خاطر ارتکاب گناهان ، امیدی به بهره مند شدن از سرای آخرت ندارند .

لن يتمنوه أبداً بما قدمت أيديهم

499- محرومیت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 89 - 12

12 - خداوند ، یهودیان کافر به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن را از رحمت خویش به دور و آنان را مورد لعنت قرار داده است .

فلعنه الله على الكافرين

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 102 - 49

49 - یهودیان ساحر ، علی رغم اطمینانشان به محروم بودن از سرای آخرت ، محرومیت خویش را انکار می کردند .

لقد علموا لمن اشترى ماله في الآخرة من خلق

تأکید جمله با لام قسم (لقد) و نیز لام تأکید (لمن) گویای این است که: یهودیان ساحر ، حقیقتی را که بدان علم داشتند، مورد انکار قرار می دادند؛ زیرا تأکید جمله غالباً در مواردی است که مضمون آن مورد انکار باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 88 - 5

5_ یهود و نصارا و مرتدان ، محروم از نظر و توجه خداوند

قوماً کفروا بعد ایمانهم . . . و لا هم ينظرون

جمله «و لا هم ينظرون»، می تواند به این معنا باشد که آنان مورد عنایت و توجه خداوند قرار نمی گیرند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 46 - 28

28_ گرفتاری یهود به لعنت الهی ، موجب دوری آنان از ایمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اسلام

لعنهم الله بكفرهم فلا يؤمنون الا قليلا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 41

41_ ناپاکی جان و دل منافقان و یهودیان ، موجب محرومیت آنان از شفاعت رسول خدا (صلی الله علیه و آله) برای هدایت و نجاتشان از

عذاب *

و من یرد الله فتنته فلن تملک له . . . أولئك الذين لم یرد الله ان یطهر قلوبهم

ص: 308

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 38، 7، 8

7_ یهود، مردمی به دور از رحمت خداوند و مورد لعنت او

و لعنوا

«لعنت» به معنای دوری از رحمت است.

8_ سخن ناروای یهود درباره خداوند (نافذ نبودن قدرت او) موجب دوری آنان از رحمت الهی

و لعنوا بما قالوا

38_ مفسده جویی یهود، عامل محرومیت آنان از محبت خداوند

و یسعون فی الارض فساداً و اللّٰه لا یحب المفسدین

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

19

- جمعه - 62 - 5 - 9

9- قوم یهود، گروهی ظالم و محروم از هدایت خداوند

الذین کذبوا بآیّات اللّٰه و اللّٰه لا یهدی القوم الظّٰلین

500- محمد (صلی الله علیه و آله) و اسلام یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) به امید اسلام آوردن یهود و نصارا، در پی جلب رضایت و خشنودی آنان بود .

و لن ترضی عنک الیهود و لالنصری

بدیهی است که اهتمام پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای جلب خشنودی یهود و نصارا برای دستیابی به منافع شخصی و مانند آن نبود؛ بلکه در جهت ایفای وظیفه، یعنی، گرایش دادن آنان به اسلام بوده است و لذا قید «به امید اسلام آوردن» در برداشت آورده شد.

2 - تلاش پی گیر پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای گرایش دادن یهود و نصارا به اسلام

و لن ترضی عنک الیهود و لالنصری

501- محمد (صلی الله علیه و آله) و عهدشکنی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- انفال - 8 - 56 - 7

7_ خداوند ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را بر روحیه پیمان شکنی یهودیان عصر خویش آگاه ساخت .

ثم ینقضون عهدهم فی کل مره

به کارگیری فعل مضارع «ینقضون» به جای فعل ماضی، با اینکه سیاق آیه اقتضا می کرد که گفته شود «ثم نقضوا»، اشاره به این است که پیمان شکنی یک حالت مستمر برای یهودیان است.

ص: 309

502- محمد (صلی الله علیه و آله) و محرمات یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

9

- نحل - 16 - 118 - 5

5- پیامبر (صلی الله علیه و آله) از محرماتی که تنها برای ملت یهود وضع گردیده بود، از راه وحی آگاه شد.

و علی الذین هادوا حرمنا ما قصصنا علیک من قبل

503- محمد (صلی الله علیه و آله) و یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 73 - 9، 10

9_ توصیه علمای یهود به یکدیگر، بر مخفی کردن ادله رسالت پیامبر اسلام*

و لا تؤمنوا .. ان یؤتی احد مثل ما اوتیتم

احتمالا مراد از «ما اوتیتم»، دلایل رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) است.

10_ علمای یهود، منکر توان مسلمانان در احتجاج بر نبوت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

و لا تؤمنوا الا لمن تبع دینکم .. او یجاکوکم عند ربکم

بنابراینکه «او یجاکوکم»، که عطف به «ان یؤتی» است، مفعول له برای «لا تؤمنوا» باشد؛ به تقدیر «لا» یعنی: لان لا یجاکوکم عند ربکم.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 93 - 7

7_ پیشنهاد پیامبر (صلی الله علیه و آله) به یهودیان برای ارائه شاهی از تورات ، بر صدق ادعای خویش در تحریم برخی خوردنیها

قل فأتوا بالتوریه فاتلوها ان كنتم صادقین

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 101 - 2

2 - یهودیان ، همچون سایر مردم در گستره رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) هستند .

ولما جاءهم رسول من عندالله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 23 - 6،14

6_ عدم قبول حکمیت تورات از سوی برخی عالمان یهود ، به دنبال ارائه پیشنهاد آن از جانب پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)

الم تر الى الذین اوتوا نصیباً من الكتاب . . هم معرضون

برداشت فوق بر اساس شأن نزولی است که درباره آیه مورد بحث نقل شده است. (مجمع البیان).

ص: 310

14_ داوری پیامبر (صلی الله علیه و آله) در میان یهودیان بر اساس تورات، و عدم پذیرش حکم تورات توسط برخی از آنان

یدعون الی کتاب اللّٰه لیحکم بینهم ثم یتولی فریق منهم

در شأن نزول آیه آمده است، پیامبر (صلی الله علیه و آله) درباره زن و مردی از یهود که مرتکب زنا شده بودند؛ به استناد تورات، حکم به رجم آنان نمود که سبب خشم یهودیان گردید.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 61 - 20

20_ دعوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) از یهود برای مباحله

فقل تعالوا ندع ابناؤنا

تفسیر المیزان از ابن جریر نقل می کند، آنگاه که آیه «فمن حاجک فیه . . .» نازل شد؛ پیامبر (صلی الله علیه و آله) یهود را برای مباحله دعوت کرد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 72 - 7

7_ یهود، آنچه را در اوّل روز بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) نازل شده بود (قبله بودن بیت المقدّس)، پذیرفتند و به آنچه در انت های روز نازل شده بود (قبله بودن کعبه)، کفر ورزیدند تا مؤمنان را گمراه سازند.

وقالت طائفه . . . لعلّهم یرجعون

برخی از مفسران برآند که «وجه النهار» و «آخره» متعلق به «انزل» است؛ و سیاق آیه می رساند که مراد از «الذی»، حکمی خاص است؛ برخی روایات دلالت دارد که آن حکم خاص، تغییر قبله بوده است که پیامبر (صلی الله علیه و آله) در عصرگاهی مأمور شد نماز را به سوی کعبه بخواند و قبله مسلمانان را که تا صبحگاه آن روز، بیت المقدس بوده است تغییر دهد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 86 - 3

3_ یهود و نصارا، محروم از هدایت، به جهت انکار آگاهانه حقایق پیامبر (صلی الله علیه و آله) با وجود دلایل روشن بر آن

کیف یهدی الله قوماً .. و الله لا یهدی القوم الظالمین

آیه در مورد اهل کتاب نازل شده و آنان با وجود شهادت قبلی بر حقایق آن حضرت، منکر حقایق وی شدند. (روح المعانی).

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 87 - 6

6_ کسانی از یهود و نصارا که آگاهانه نبوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) را انکار نمودند، گرفتار لعنت خدا و فرشتگان و مردم هستند.

قوماً کفروا بعد ایمانهم .. اولئک جزاؤهم انّ علیهم ... و الناس اجمعین

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 13 - 21

ص: 311

21_ مراقبت مستمر پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر اعمال و رفتار یهودیان عصر خویش و آگاهی وی به خیانت های آنان

و لاتزال تطلع علی خائنه منهم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 42 - 11, 13, 15

11_ پیامبر (صلی الله علیه و آله)، از جانب خداوند، اختیار دار داوری در میان یهودیان و یا خودداری از آن

فان جاءوك فاحكم بينهم او اعرض عنهم

13_ پیامبر (صلی الله علیه و آله)، نگران آسیب رسانی یهود به اسلام و مسلمانان در صورت اعراض آن حضرت از داوری بین آنان

وإن تعرض عنهم فلن يضروك شيئاً

به نظر می رسد مراد از «یضروک» آسیب رسانی به اسلام و جامعه ایمانی باشد، زیرا رسول خدا (صلی الله علیه و آله) نگران آسیب دیدن شخص خود نبوده است.

15_ پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مأمور به قضاوت عادلانه بین یهودیان در صورت تصمیم بر داوری میان آنان

وإن حکمت فاحکم بينهم بالقسط

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 163 - 5

5_ توجه دادن یهودیان به فرجام شوم مخالفت با فرمان های الهی، هدف از پرسش پیامبر (صلی الله علیه و آله) از یهودیان درباره مردم ایله

و سئلهم عن القرية التي كانت حاضرة البحر

1_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) از جانب خدا فرمان یافت تا در صورت تسلط بر یهودیان پیمان شکن و جنگ آفرین ، آنان را به گونه ای مجازات کند که زمینه پراکنده شدن دیگر دشمنان فراهم آید .

فإما تتقنهم في الحرب فشردهم من خلفهم

تشرید به معنای پراکنده ساختن و کوچ دادن است. «باء» در «بهم» سببیه است که به دلیل «فی الحرب» کلمه ای همانند قتل و یا مجازات در تقدیر می باشد. و مراد از «من خلفهم» یهود و یا دیگر دشمنانی است که از مدینه و یا اطراف آن به فتنه گری می پرداختند. بنابراین جمله «فشردهم» چنین معنا می شود: ای پیامبر با مجازات سنگین که بر یهودیان پیمان شکن تحمیل می کنی، دیگر دشمنان را متفرق ساز و پراکنده کن.

504- محمد (صلی الله علیه و آله) و یهود عهدشکن

2_ خداوند ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را از وقوع نبردی میان مسلمانان و یهودیان پیمان شکن ، پیش از واقع شدنش ، آگاه

ساخت .

فشردهم من خلفهم

«ثقف» مصدر «تثقفن» به معنای دستیابی و تسلط پیدا کردن است. «إما» مرکب از «إن» شرطیه و «ما»ی زاید است. تأکید جمله شرطیه با نون تأکید ثقلیه و «ما»ی زایده حکایت از آن دارد که شرط، یعنی وقوع جنگ و تسلط مسلمانان بر یهودیان، تحقق خواهد یافت. بنابراین معنای جمله شرط چنین خواهد بود: اگر نبردی با یهودیان رخ داد و بر آنان مسلط شدی، که البته چنین خواهد شد ...

505- مخالفت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 33 - 9

9_ یهود و نصارا، مخالف اسلام و ناخشنود از گسترش آن

اتخذوا أحبارهم و رهبنهم أرباباً .. لیظهره علی الدین کله و لو کره المشرکون

506- مخالفت یهود با موسی (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 92 - 7

7- یهودیان، علی رغم دریافت دلایل و معجزات موسی (ع) با رسالت های او مخالفت کردند .

لقد جاء کم موسی بالبینت ثم اتخذتم العجل من بعده

507- مرگ گریزی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- جمعه - 62 - 7 - 4

4- گریزان بودن یهود از مرگ ، نشان دروغین بودن ادعای آنان (این که آنان دوستان و اولیای خدا هستند) .

إن زعمتم أنكم أولياء لله .. إن كنتم صـدقین . ولا یتمّونه أبداً

508- مسخ یهود ایله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 166 - 1,3,7

1 _ خداوند یهودیان ایله را به خاطر شکستن قانون روز شنبه با صید ماهی ، به بوزینگانی مطرود مبدل ساخت .

فلما عتوا عن ما نهوا عنه قلنا لهم کونوا قرده خسین

ص: 313

«عتوّ» (مصدر عتوا)، به معنای عصیان و سرکشی است. مراد از «ما نهوا عنه» صید ماهی در روز شنبه است.

3_ خداوند یهودیان ایله را پس از عبرت نگرفتن از عذاب نازل شده بر آنان و اصرارشان بر صید ماهی، به بوزینه تبدیل کرد.

و أخذنا الذين ظلموا بعذاب بئس . . . فلما عتوا عن ما نهوا عنه

واقع شدن جمله «فلما عتوا» پس از «أخذنا الذين ظلموا . . .»، بیانگر این است که متجاوزان پس از مبتلا شدن به عذاب دنیوی همچنان به صید ماهی در شنبه ادامه می دادند.

7_ مسخ یهودیان متمرّد آبادی ایله به بوزینگانی مطرود، عذاب سخت الهی برای ایشان

قلنا لهم كونوا قرده خسئين

برخی برآنند که «قلنا لهم . . .» بیان همان «عذاب بئس» است که در آیه قبل آمده است. گفتنی است بر این مبنا «الذين ظلموا» شامل ترک کنندگان نهی از منکر نمی شود. زیرا آنان قانون حرمت صید را نشکستند و به بوزینه تبدیل نشدند.

509- مسلمانان صدر اسلام و علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 34 - 3

3_ خوشبینی مسلمانان صدر اسلام، نسبت به پیشوایان دینی یهود و نصارا

يأیها الذين ءامنوا إن كثيراً من الأخبار و الرهبان ليأكلون أموال الناس بالباطل

افشای چهره عالمان دینی یهود و نصارا برای مسلمانان (یا ایها الذين آمنوا) _ که متضمن هشدار به ایشان است _ بیانگر این حقیقت است که: مسلمانان از ماهیت خطر پیشوایان دینی اهل کتاب آگاهی نداشتند بلکه بر عکس به آنان خوشبین بودند.

510- مسلمانان و علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

10 - لجاجت و حق ناپذیری عالمان و پیشوایان یهود ، دلیل نا به جا بودن امید و دل بستن مسلمانان به ایمان آوردن آنان

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم .. قالوا أتحذرونهم بما فتح الله عليكم

آیه مورد بحث عطف بر جمله حالیه «وقد كان ..» و یا عطف بر جمله «یسمعون...» در آیه قبل می باشد. در هر صورت، بیانگر علتی دیگر برای «أفتطمعون...» می باشد.

511- مسلمانان و یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 314

- آل عمران - 3 - 73 - 10، 11، 12

10 _ علمای یهود، منکر توان مسلمانان در احتجاج بر نبوت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

و لا تؤمنوا الا لمن تبع دينكم .. او یحاجوکم عند ربکم

بنابراینکه «او یحاجوکم»، که عطف به «ان یؤتی» است، مفعول له برای «لا تؤمنوا» باشد؛ به تقدیر «لا» یعنی: لان لا یحاجوکم عند ربکم.

11 _ نگرانی علمای یهود، از احتجاج مسلمانان با آنها در پیشگاه خداوند

و لا تؤمنوا .. او یحاجوکم عند ربکم

12 _ افشای توطئه علمای یهود علیه مسلمانان، از جانب خداوند

و لا تؤمنوا الا لمن تبع دينكم .. او یحاجوکم عند ربکم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 111 - 1، 2، 4، 10، 12

1 _ کوشش اهل کتاب (یهود)، برای زیان رساندن به مسلمانان

لن یضروکم إلا اذی

مفسرین شأن نزول آیه را یهودیان گفته اند.

2 _ ناتوانی اهل کتاب (یهود)، از آسیب رساندن به مسلمانان، جز اندک آزاری

لن یضروکم إلا اذی

اندک بودن آزار از نکره آوردن «اذی» استفاده شده است.

4 _ شکست و فرار، فرجام رویارویی و نبرد اهل کتاب (یهود) با مسلمانان

و ان یقتلوکم یولوکم الابدبار

10 _ محرومیت اهل کتاب (یهود) از یاری دیگران ، پس از فرار و شکست در پیکار با مسلمانان

وإن یقتلکم یولّوکم الابدان ثم لا ینصرون

12 _ گروندگان از اهل کتاب (عبدالله بن سلام و یارانش) به اسلام ، مورد سرزنش و آزار سران یهود

لن یضروکم إلا اذی

در شأن نزول آمده است: عبدالله بن سلام و یارانش پس از ایمانشان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) مورد سرزنش رؤسای یهود قرار گرفتند. (مجمع البیان).

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 75 - 1

1 - تأیید حقانیت رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و تأیید پیروان او ، انتظار مسلمانان عصر بعثت از یهودیان آن دوران

أفتطمعون أن یؤمنوا لکم

طمع به معنای کشش نفس به چیزی دلخواه است (مفردات راغب). طمع به معنای امید و رغبت است (لسان العرب). ایمان در «أن یؤمنوا» به قرینه متعلق آن (لکم) به معنای تصدیق و تأیید کردن است. بنابراین «أفتطمعون...»؛ یعنی، آیا انتظار دارید شما را - بر آن راهی که انتخاب کرده اید - تأیید کنند؟

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 136 - 10، 13

ص: 315

10 - مسلمانان ، باید به یهود و نصارا ابلاغ کنند که به قرآن و همه پیامبران و احکام و معارف نازل شده بر آنان و به تمامی کتاب های آسمانی ، ایمان دارند .

قولوا ءامنا بالله و ما أنزل إلینا و ما أنزل إلى إبرهیم . . و ما أوتی النبیین

برداشت فوق از کلمه «قولوا» (بگویند) استفاده می شود. آیه قبل گویای این است که «مقول له» (کسی که باید به او ابلاغ شود) یهود و نصاراست.

13 - مسلمانان ، باید به یهودیان و نصرانیان ابلاغ کنند که هرگز تسلیم خواسته های آنان نخواهند شد .

کونوا هوداً أو نصری . . قولوا ءامنا ... و نحن له مسلمون

حصر در جمله «و نحن له مسلمون» ناظر به سخن یهود و نصاراست که از مسلمانان می خواستند به آیین یهودیت و نصرانیت ایمان آورند و در زمره یهودیان و نصرانیان قرار بگیرند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 55 - 14

14 - پیروزی مسلمانان بر یهود *

و جاعل الذین اتبعوک

احتمالاً مراد از پیروان عیسی (ع)، پیروان راستین آن حضرت است که قهراً منطبق بر مسلمانان می شود؛ چون عیسی (ع)، بنی اسرائیل را موظف به پیروی از پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) کرده بود. و مراد از «الذین کفروا»، یهود است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 52 - 19,26

19 - عنایت خداوند به عزت و شوکت مسلمین در برابر یهود و نصارا

فَعَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ

26_ یهود و نصارا، مورد علاقه و محبت مسلمانان سست ایمان در عصر بعثت

ما اسروا فی انفسهم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 53 - 4,6,7

4_ مسلمانان فریب خورده و دلگرم به یاری یهود و نصارا، مورد ملامت مؤمنان راستین پس از فتح و پیروزی

اهولاء الذین اقساموا باللّٰه جهد ایمنهم انهم لمعکم

6_ تعهد مسلمانان سست ایمان بر یاری یهود و نصارا با سوگندهایی مؤکد

اهولاء الذین اقساموا باللّٰه جهد ایمنهم انهم لمعکم

برداشت فوق بر این مبناست که «اهولاء» اشاره به بیمار دلان و خطاب در «معکم» متوجه یهود و نصارا باشد.

7_ ناتوانی مسلمانان سست ایمان بر پایبندی به تعهد خویش با یهود و نصارا

اهولاء الذین اقساموا باللّٰه جهد ایمنهم انهم لمعکم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- انفال - 8 - 57 - 3

3_ خداوند پیش از وقوع نبرد، تسلط مسلمانان بر یهودیان را بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) بشارت داد.

ص: 316

فَمَا تَتَقَفْنَهُمْ فِي الْحَرْبِ

برداشت فوق مبتنی بر مطالبی است که در توضیح برداشت قبل آمده است.

مسئولیت علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 44 - 32, 33, 21, 12

12 - حراست و نگهبانی تورات از تغییر، تبدیل و تحریف، مسئولیت عالمان ربانی و احبار یهود

یحکم بها .. الربنیون و الاحبار بما استحفظوا من کتب اللّٰه

«استحفظوا» به معنای «امروا بالحفظ» و «من کتب» بیان برای «ما» در «بما استحفظوا» می باشد. یعنی ربانیون و احبار به چیزی حکم می کنند که مأمور حفاظت از آن هستند و آن چیز کتاب خداست.

21 - حراست از تورات و قضاوت بر اساس آن، بدون هیچ ترسی از مردم، فرمان خداوند به عالمان یهود معاصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و الربنیون و الاحبار بما استحفظوا من کتب اللّٰه .. فلا تخشوا الناس

32 - ضرورت درس آموزی عالمان یهود از انبیا، احبار و ربانیون، در خداترسی و بی پروایی از مردم

یحکم بها النبیون .. فلا تخشوا الناس و اخشون

تفریع جمله «فلا تخشوا الناس» بر «یحکم بها النبیون» با کلمه «فاء»، بیانگر برداشت فوق است.

33 - پیامبران، ربانیون و احبار، الگوهای خداترسی و بی پروایی از مردم برای قضاوت بر اساس احکام الهی

یحکم بها النبیون .. فلا تخشوا الناس و اخشون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- مائده - 5 - 63 - 10

10 _ سکوت عالمان یهود و نصارا در برابر منکرات جامعه خویش ، بسیار زشت و ناپسند

لبس ما کانوا یصنعون

ظاهراً مراد از ضمیر در «کانوا» و «یصنعون»، «ربانیون» و «احبار» می باشد نه توده اهل کتاب ; قابل ذکر است که در برداشت فوق مراد از «ما»ی موصوله، سکوت عالمان اهل کتاب در برابر گناهان دانسته شده است.

512- مسؤولیت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 41 - 7

7 - خداوند ، بنی اسرائیل (یهودیان و نصرانیان) را از انکار قرآن و کافر شدن به آن ، بر حذر داشت .

و لاتکونوا اول کافر به

ضمیر در «به» می تواند به «ما أتزلت» و یا به «ما معکم» برگردد. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 317

- بقره - 2 - 62 - 4

4- مسلمانان، یهودیان، مسیحیان و صابئی ها سزاوارترین امت ها برای برخوردار شدن از ایمان راستین و انجام عمل صالح

إن الذين آمنوا .. من آمن بالله و اليوم الآخر و عمل صالحاً

نام بردن از ملت‌های مذکور - با وجود این که ایمان راستین چنانچه گذشت از هر فرد و ملتی پذیرفته است - می تواند اشاره به این نکته باشد که: پیروان آیین‌های یاد شده دارای زمینه بیشتری برای ایمان حقیقی هستند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 140 - 8

8- یهود و نصارا، حقیقتی را از ناحیه خداوند در اختیار داشتند که باید آن را به مردم ارائه می کردند .

أم تقولون .. و من أظلم ممن كتم شهاده عنده من الله

چون در این بخش از آیات سخن درباره یهود و نصارا است، معلوم می شود: اشاره مستقیم جمله «من أظلم ..» و مصداق مورد نظر آن، یهود و نصارا می باشند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- مائده - 5 - 45 - 2

2- یهود وظیفه دار اجرای احکام و قوانین قصاص (بیان شده در تورات) در میان خویش

و كتبنا عليهم فيها ان النفس بالنفس .. و الجروح قصاص

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 69 - 4

4_ ایمان به خدا و قیامت و رسالت انبیا ، از اصول مشترک ادیان آسمانی

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّبِئُونَ .. من ءامن بالله و اليوم الآخر

ایمان به رسولان الهی، از عناوین مذکور در آیه (الذین ءامنوا .. النصری) استفاده شده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 157 - 10

10_ ایمان به رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) و پیروی از او وظیفه ای الهی بر عهده یهود و نصارا و ثبت شده در تورات و انجیل

الذین يتبعون الرسول النبى الأمى الذى يجدونه مكتوبا عندهم فى التوریه و الإنجیل

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 158 - 15،20

15_ همه انسان ها ، حتی یهود و نصارا ، باید به خدا و پیامبر او ایمان آورند .

قل یا ایها الناس .. فامنوا بالله ورسوله

مصدق مورد نظر برای «الناس»، به قرینه آیات گذشته و نیز آیه قبل که بیان داشت اوصاف پیامبر در تورات و انجیل ثبت شده، یهود و نصارا است. بنابراین یهود و نصارا از مخاطبان «فامنوا ...» هستند.

ص: 318

20_ همگان، حتی یهود و نصارا، باید از پیامبر اسلام تبعیت کنند.

و اتبعوه

513- مسیحیان و قبله یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 145 - 8

8 - هیچ یک از یهود و نصارا، قبله یکدیگر را نخواهند پذیرفت.

و ما بعضهم بتابع قبله بعض

514- مسیحیان و یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 55 - 18

18_ خداوند، مرجع و حاکم حلّ اختلافات یهود و نصارا در قیامت

ثمّ الیّ مرجعکم فاحکم بینکم فیما کنتم فیہ تختلفون

515- مشاجره یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 177 - 2

2 - یهود و نصارا محتوای اساسی دین را (ایمان به خدا ، سرای آخرت و . . .) به فراموشی سپرده و با مسلمانان بر سر قبله ، به بحث و مشاجره می پرداختند .

لیس البر أن تولوا وجوهكم قبل المشرق و المغرب

برداشت فوق با توجه به شأن نزولی که درباره آیه مورد بحث آمده، استفاده می شود. در مجمع البیان نقل شده است: «آن گاه که قبله تغییر کرد، بحث و گفتگو پیرامون آن بسیار می شد و یهود و نصارا در این باره بسیار سخن می گفتند. »

516- مشکلات یهود مدینه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 89 - 8

8 - یهودیان مدینه ، پیش از اسلام در گیر با کافران و از ناحیه آنان در سختی و فشار بودند .

و كانوا من قبل يستفتحون على الذين كفروا

ص: 319

517- مصلحت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 46 - 16، 18

16 - خیر و صلاح یهود در گوش سپردن به گفته های پیامبر (صلی الله علیه و آله) و فرمانبرداری از آن حضرت

و لو انهم قالوا سمعنا و اطعنا .. لكان خيراً لهم

18 - خیر و قوام یهود، در پرهیز از سخنان مبهم، دو پهلو و تمسخرآمیز در برابر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و لو انهم قالوا .. و اسمع و انظرنا لكان خيراً لهم و اقوم

518- معاهده با یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 120 - 6

6 - توافق های سطحی با یهود و نصارا، در گرایش آنان به اسلام مؤثر نیست .

و لن ترضی عنک الیهود و لالنصری حتی تتبع ملتهم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 53 - 7

7 - ناتوانی مسلمانان سست ایمان بر پایبندی به تعهد خویش با یهود و نصارا

اهولاء الذين اقساموا بالله جهد ايمنهم انهم لمعكم

519- معاهده يهود بنى قريظه

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

14

- احزاب - 33 - 26 - 4

4- يهود بنى قريظه، در غزوه احزاب، هم پيمان مشركان مكه بودند و از آنان پشتيبانى مى كردند.

و أنزل الذين ظ_هروهم من أهل الكت_ب

مراد از «الذين ظاهروا» يهود بنى قريظه، و مرجع ضمير «هم»، مشركانى اند كه سردمدارى احزاب متحد عليه مسلمانان مدينه را بر عهده داشتند.

520- معاهده يهود مدينه

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

ص: 320

- حشر - 59 - 11 - 10

10 - اطمینان بخشی خداوند به مؤمنان ، در وفا نکردن منافقان به پیمان خویش با کافران (یهود بنی نضیر)

والله يشهد انهم لکذبون

521- معذور نبودن یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 7

7 - یهودیان کافر ، علی رغم ناتوانی از ایمان آوردن بر اثر محجوب بودن قلبهایشان ، معذور نیستند .

قلوبنا غلف بل لعنهم الله بکفرهم

522- مغضوبیت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 90 - 15، 16، 17

15 - یهودیان ، مردمی گرفتار شده به غضب و خشم خداوند

فباء و بغضب علی غضب

16 - یهودیان ، بر اثر انکار رسالت پیامبر و کفر به قرآن ، خشم خداوند را بر خویش هموار ساختند .

ان یکفروا بما انزل الله بغياً ان ينزل الله .. فباء و بغضب علی غضب

«باءوا» به معنای «بازگشتند» است. حرف «باء» در «بغضب» بای مصاحبت یا ملابست می باشد؛ یعنی، یهودیان از آن مبادله (فروختن

خویش به کفر) باز آمدند، در حالی که غضب الهی را به همراه داشتند.

17 - یهودیان به خاطر کفرشان به تورات، مورد غضب و خشم خدا قرار گرفتند.

أن يكفروا بما أنزل الله... فباء و بغضب على غضب

تقریب جمله «باءوا...» بر جمله های سابق، بیانگر آن است که: منشأ خشم خدا بر یهود، کافر شدن به قرآن و تورات از یکسو و حسدورزی و اعتراض آنان به خداوند از سوی دیگر است و لذا می توان گفت: «غضب» اول به خاطر کفر آنان و «غضب» دوم به خاطر حسادت و اعتراضشان می باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 112 - 11، 12، 8

8 - اهل کتاب (یهود)، هموارکننده غضب الهی بر خویشان

و بآء و بغضب من الله

11 - کفر مستمر یهود به آیات الهی و کشتن ناروای پیامبران، موجب ذلت، درماندگی و گرفتاری آنان به غضب الهی

ضربت عليهم الذلة... و بآء و بغضب من الله و ضربت عليهم المسكنه ذلك بانهم كا

12 - عصیان یهود و تعدی و تجاوز مستمر آنان، موجب ذلت، درماندگی و گرفتاری آنان به غضب الهی

ضربت عليهم الذلة... ذلك بما عصوا و كانوا يعتدون

ص: 321

بنابر اینکه «ذلک بما عصوا»، اشاره به ذلت و . . باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- مجادله - 58 - 14 - 4

4 - یهود، ملتی مغضوب و مورد خشم خداوند

قومًا غضب الله علیهم

523- مقلدان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 42 - 3

3_ عوام یهود، قبول کننده تحریفات صورت گرفته به دست عالمان آنها *

سمعون للكذب

چنانچه «سمعون» وصف عوام یهود باشد، مراد از «کذب» به قرینه «یحرفون» تحریفاتی خواهد بود که به دست عالمان یهود صورت می گیرد و شنیدن تحریف به معنای قبول کردن آن است.

524- مکر یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 49 - 13

13_ تلاش مودیانه و فریبکارانه اهل کتاب (یهود) ، برای بازداشتن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از حکم و داوری بر اساس قرآن

و احذرهم ان یفتنوک عن بعض ما أنزل الله إلیک

چون «یفتنوک» به «عن» متعدی شده است علاوه بر بازداشتن و گمراه ساختن، معنای خدعه و نیرنگ نیز در آن اشراب شده است ؛ یعنی مبادا تو را با نیرنگ از احکام الهی بازدارند و گمراه سازند.

525- ملاکهای ایمان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 10، 12، 6

6 - یهود ، ایمان به وحی و کتاب های آسمانی را تنها در صورت نزولشان بر پیامبری از نژاد اسرائیل ، ضروری می پنداشتند .

قالوا نؤمن بما أنزل علينا

10 - ملاک یهودیان ، برای ایمان آوردن به پیامبران ، بعثت آنان از میان بنی اسرائیل است .

قالوا نؤمن بما أنزل علينا

ص: 322

هر چند ایمان به قرآن و کتابهای آسمانی محور سخن در آیه شریفه است؛ ولی از آن جا که نزول کتاب آسمانی مستلزم بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله) نیز هست، دعوت به پذیرش قرآن، دعوت به ایمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) نیز می باشد و سخن یهود - که فقط به کتاب خود ایمان می آوریم - مستلزم این معنا نیز هست که: فقط به پیامبران خود ایمان می آوریم.

12 - یهودیان ، به هر کتاب آسمانی که آورنده آن از بنی اسرائیل نباشد ، کافر می شوند .

و یکفرون بما وراء

526- منابع غذایی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 146 - 4

4_ دنبه و پیه گاو و گوسفند از نظر غذایی برای یهودیان ارزش فراوانی داشت.

و علی الذین هادوا .. حرما علیهم شحومهما ... ذلک جزینهم بیغیهم

چون تحریم پیه و دنبه بر یهودیان به عنوان مجازاتی در برابر ظلم و تجاوز آنها مطرح شده، طبیعتاً چیزهایی مرغوب و مورد پسند و نیاز آنها بوده تا عنوان مجازات لغو و بی اثر نباشد.

527- منافقان و علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 11

11_ یهودیان و منافقان شتابنده در کفر ، پذیرای سخنان نادرست و سر به فرمانِ سران و عالمان تحریفگر یهود

سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخیرین لم یأتوک یحرفون الکلم

برداشت فوق بر این مبناست که «سمعون ..»، علاوه بر توصیف یهودیان، وصف منافقان نیز باشد، و «للکذب» و «لقوم» مفعول به برای

«سمعون» باشد. بنابراین معنای «سمعون للكذب» که دارای لحنی مذمت آمیز است، چنین می شود: آنان پذیرای سخنان دروغ هستند، و «سمعون لقوم آخرین»، یعنی شنوای دستورات دیگران و مطیع آنانند.

528- منافقان و یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 140 - 9

9_ استهزای یهود و مشرکان به آیات الهی و شرکت منافقان در جمع آنان

إذا سمعتم آیت الله یکفر بها ویستهزأ بها فلا تقعدوا معهم

ابن عباس در شأن نزول آیه گفته است: منافقان، در مجالسی که از سوی یهود ترتیب می یافت و قرآن مورد تمسخر قرار می گرفت، شرکت می کردند و سدی گفته است: مشرکان آنگاه که با مسلمانان در یک مجلس می

ص: 323

نشستند، قرآن را استهزا می کردند و به رسول خدا(صلی الله علیه و آله) دشنام می دادند.

مجمع البیان، ذیل آیه؛ الدر المنثور، ج 2، ص 235.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- مجادله - 58 - 14 - 2

2- اتحاد و همدستی منافقان با یهودیان علیه اسلام و مسلمین

ألم تر إلى الذين تولّوا قوماً غضب الله عليهم

دوستی میان منافقان و یهودیان _ که مورد غضب خدا هستند _ جنبه عاطفی نداشت؛ بلکه سیاسی و عقیدتی بوده است.

529- منشأ عقیده یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 30 - 5

5_ تأثیر پذیری فرهنگ دینی یهود و نصارا از عقاید کافران پیشین *

يضهون قول الذين كفروا من قبل

برداشت فوق بر این اساس است که مراد از «الذين كفروا من قبل» جوامع کفرپیشه پیش از پیدایش دین یهود و نصارا باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

8

5_ عقاید و آرای یهود و نصارا در عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، عقاید و آرای برخاسته از هواهای نفسانی بود.

ولئن اتبعت أهواءهم

«أهواء» (جمع هوی) به معنای خواهشها و تمایلات نفس است و مراد از آن در آیه شریفه _ به قرینه مقابله آن با احکام قرآن _ آرا، عقاید و قوانین برخاسته از تمایلات نفسانی است.

530- منشأ کفر یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 90 - 12

12 - حسادت یهود به پیامبر (صلی الله علیه و آله) از ریشه های کفرورزی آنان به قرآن و تورات

أن يكفروا بما أنزل الله بغياً أن ينزل الله من فضله على من يشاء من عباده

«بغی» به معنای حسادت و نیز به معنای ظلم و سرکشی است؛ برداشت فوق ناظر به احتمال اول است. کلمه «بغياً» مفعولٌ به برای «أن يكفروا» می باشد.

ص: 324

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 80 - 6,7

6- اندیشه باطل یهود (عذاب نشدن یهودیان جز روزی چند) بازدارنده آنان از ایمان آوردن به اسلام

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم .. وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدودة

جمله «وقالوا ..» عطف بر «قد كان فريق» در آیه 75 است و لذا حاکی از آن است که چنین عقیده و پنداری، مانع از آن شده که یهودیان ایمان آورند.

7- توجه به باور ناردست یهود درباره (عذاب نشدن یهود جز روزی چند)، موجب قطع امید از ایمان آوردن اینان

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم .. وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدودة

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 3

3- یهودیان، ناتوانی خویش را از پذیرش اسلام، برخاسته از فطرت و خلقت خویش پنداشته، خود را معذور می دانستند.

وقالوا قلوبنا غلف

جمله «لعنهم الله يکفرهم» (خدا یهودیان را بسزای کفرشان لعنتشان کرده است) با جمله تفریع شده بر آن (فقلیلا ما يؤمنون؛ و لذا کمتر ایمان می آورند) به خوبی می رساند که: ادعای یهود مبنی بر ناتوانی از درک معارف اسلام ادعای صحیحی است. بنابراین کلمه «بل» رد معنای مطابقی «قلوبنا غلف» نیست؛ بلکه نفی معنایی است که می توان گفت مقصود اصلی یهودیان بوده و آن معذور بودن به خاطر درک نکردن است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 80 - 6

6 - اندیشه باطل یهود (عذاب نشدن یهودیان جز روزی چند) بازدارنده آنان از ایمان آوردن به اسلام

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم . . . وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدودة

جمله «وقالوا . . .» عطف بر «قد كان فريق» در آیه 75 است و لذا حاکی از آن است که چنین عقیده و پنداری، مانع از آن شده که یهودیان ایمان آورند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 10، 7، 3

3 - یهودیان، ناتوانی خویش را از پذیرش اسلام، برخاسته از فطرت و خلقت خویش پنداشته، خود را معذور می دانستند .

وقالوا قلوبنا غلف

ص: 325

جمله «لعنهم الله ي كفرهم» (خدا یهودیان را بسزای کفرشان لعنتشان کرده است) با جمله تفریح شده بر آن (فقلیلا ما یؤمنون؛ و لذا کمتر ایمان می آورند) به خوبی می رساند که: ادعای یهود مبنی بر ناتوانی از درک معارف اسلام ادعای صحیحی است. بنابراین کلمه «بل» رد معنای مطابقی «قلوبنا غلف» نیست؛ بلکه نفی معنایی است که می توان گفت مقصود اصلی یهودیان بوده و آن معذور بودن به خاطر درک نکردن است.

7- یهودیان کافر ، علی رغم ناتوانی از ایمان آوردن بر اثر محجوب بودن قلبهایشان ، معذور نیستند .

قلوبنا غلف بل لعنهم الله بكفرهم

10 - گرفتاری یهود به لعنت الهی ، مایه ایمان نیاوردن آنان به بیشترین معارف الهی است .

لعنهم الله بكفرهم فقلیلا ما یؤمنون

فء تفریح در «فقلیلا- ما ..» گویای آن است که: لعنت الهی موجب شده که یهودیان، زمینه ایمان کامل یا ایمان به تمامی معارف را از دست بدهند.

533- موضعگیری یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 19

19_ همسویی منافقان و یهود عصر بعثت در گرایش ها و موضعگیری های خویش در برابر پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اسلام

الذین یسرعون فی الكفر .. سمعون للكذب سمعون لقوم ءاخیرین

534- موضعگیری یهود صدر اسلام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 91 - 5

5_ یهودیان صدر اسلام در برابر دعوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) موضعی غیر منطقی و لجوجانه داشتند.

إذ قالوا ما أنزل الله على بشر من شيء

جمالات بعدی این آیه قرینه نزول این آیه در شأن یهود است. و چون یهود، گرچه ظاهراً، معتقد به نبوت موسی (ع) و دیگر انبیای الهی بودند، ادعای عدم نزول وحی بر هیچیک از افراد بشر باید از سر مکابره و عناد باشد.

535- مؤاخذه یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 134 - 9

9 - مؤاخذه یهود به خاطر رفتار نادرست نیاکانی از آنان ، از پندار های باطل ایشان *

و لاتستلون عما كانوا يعملون

مخاطب قرار دادن یهودیان و یادآور شدن این حقیقت که شما مسؤول اعمال گذشتگان نیستید، می تواند اشاره به برداشت فوق باشد.

ص: 326

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 46 - 27

27_ گروهی اندک از یهود کافر نشدند و مورد لعنت الهی قرار نگرفتند .

و لكن لعنهم الله بكفرهم .. الا قليلا

بنابر اینکه «قلیل» استثناء از مفعول در «لعنهم الله» باشد. نصب «قلیلا» این احتمال را تأیید می کند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 55 - 1,2

1_ ایمان برخی از اهل کتاب (یهود) به پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

فمنهم من امن به و منهم

بدان احتمال که مراد از «التاس» در آیه قبل پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد و ضمیر «به» به آن ارجاع شود.

2_ ایمان برخی از اهل کتاب (یهود) به پیامبران خاندان ابراهیم

فقد اتينا ال ابرهيم .. فمنهم من امن به

بنابر اینکه ضمیر در «به» به مجموعه کتاب، حکمت و ملک عظیم برگردانده شود. یعنی: «فمنهم من آمن بما اتینا ال ابراهیم».

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

12 - تحریم طیبات بر تمامی یهود - کافر و مؤمن - و عذاب قیامت تنها از آن کافران ایشان

حَرَمْنَا عَلَيْهِمُ الطَّيِّبَاتِ . . . وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَاباً أَلِيماً

با توجه به جمله «اعتدنا للکفرین منهم» و جمله «حرمننا علیهم الطیبات» که در یکی کلمه «منهم» آمده و در دیگری نیامده، معلوم می شود برای همه یهودیان - چه کافر و چه مؤمن - طیبات تحریم شده ولی عذاب قیامت، تنها از آن کافران ایشان است.

13 - گروهی از یهود حافظ حریم ایمان و پایبند به احکام الهی

و أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَاباً أَلِيماً

کلمه «من» در «منهم» برای تبعیض است و می رساند که گروهی از یهودیان کافر نشدند؛ قابل ذکر است که مراد از کافر در اینجا می تواند کفر عملی یعنی پایبند نبودن به احکام الهی، باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

1 - وجود دانشمندان ژرفنگر و مؤمنانی واقعی در میان یهودیان

لكن الرسخون في العلم منهم و المؤمنون يؤمنون بما أنزل إليك

ظاهراً مراد از «المؤمنون»، یهودیان با ایمان می باشد، یعنی «المؤمنون منهم» و کلمه «منهم» به قرینه فراز

ص: 327

قبل حذف شده است.

2_ عالمان ژرفنگر یهود و مؤمنان واقعی آنها، به قرآن و دیگر کتب آسمانی ایمان می آورند .

لكن الرسخون فى العلم منهم و المؤمنون يؤمنون بما أنزل إليك و ما أنزل من قبلك

10_ یهودیان پیادارنده نماز و پرداخت کننده زکات ، به قرآن و دیگر کتب آسمانی ایمان می آورند .

و لكن الرسخون . . . و المقيمین الصلوه و المؤمنون الزکوه

گفتنی است که «المقیمین» به وسیله فعلی همانند «امدح» و یا «اخص» منصوب شده و در اصل چنین بوده «و المقیمون الصلوه اخصهم و امدحهم» که بنابر قواعد ادبی المقیمون و فعل اخص و امدح حذف شده است و ضمیر در «امدحهم» به صورت اسم ظاهر در آمده است.

11_ یهودیان مؤمن به خدا و قیامت ، به قرآن و دیگر کتب آسمانی ایمان می آورند .

و لكن الرسخون فى العلم منهم . . . و المؤمنون باللّه و الیوم الاخر

بنابر اینکه «المؤمنون باللّه . . .» عطف باشد بر «الرسخون».

537- ناآگاهی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 23 - 3

3_ اطلاعات ناقص برخی اهل کتاب (یهود) ، از کتاب آسمانی خویش

الم تر الى الذین اوتوا نصیباً من الکتاب

538- نابخردی دنیاطلبان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

26_ دنیاگرایان یهود، مردمی نابخرد و خام فکر در پیشگاه خداوند

أفلا تعقلون

539- ناپاکی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 49 - 14,15

14_ شهادت خدا بر ناپاکی یهودیان کفرپیشه، هرگز ستمی به آنها نیست.

الم تر... بل الله یزکی من یشاء و لا یظلمون فتیلا

15_ خداوند در اعطا نکردن کمال و پاک نمودن یهودیان کفرپیشه، هرگز ستمی به آنها نکرده است.

الم تر... بل الله یزکی من یشاء و لا یظلمون فتیلا

ص: 328

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 36, 35

35_ یهودیان و منافقان شتابنده در کفر ، دارای جان و دلی آلوده و ناپاک

قالوا ءامنا بافواههم ولم تؤمن قلوبهم و من الذین هادوا .. أولئک الذین

36_ خداوند هرگز جان و دل ناپاک منافقان و یهودیان جاسوس و دروغپرداز را از آلودگی کفر و نفاق پاک نخواهد ساخت .

أولئک الذین لم یرد اللّٰه ان یطهر قلوبهم

41_ ناپاکی جان و دل منافقان و یهودیان ، موجب محرومیت آنان از شفاعت رسول خدا (صلی الله علیه و آله) برای هدایت و نجاتشان از

عذاب *

و من یرد اللّٰه فتنته فلن تملک له .. أولئک الذین لم یرد اللّٰه ان یطهر قلوبهم

540- ناخسودی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 105 - 2

2 - کفرپیشگان (یهود ، نصارا و مشرکان) ناخسود از نزول کمترین خیر ، بر مسلمانان

ما یوّد الذین کفروا .. أن ینزل علیکم من خیر

نکره آوردن «خیر» به همراه «من» زایده در آیه، حکایت از آن دارد که: مشرکان کمترین خیری را برای مسلمانان نمی پسندیدند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- توبه - 9 - 32 - 13

13 - یهود و نصارا، ناخشنود از گسترش اسلام

و یأبی الله إلا أن یتم نوره و لو کره الکفرون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 33 - 9

9 - یهود و نصارا، مخالف اسلام و ناخشنود از گسترش آن

اتخذوا أحبارهم و رهبنهم أرباباً .. لیظهره علی الدین کله و لو کره المشرکون

541- نارواگویی در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 63 - 4, 3, 2, 1

1 - بسیاری از یهود و نصارا، مردمی حرام خوار و دارای زبانی آلوده به گناه و سخنان ناروا

لولا ینهیهم .. عن قولهم الاثم و اکلهم السحت

ص: 329

2_ بازداری یهودیان و مسیحیان از آلودگی به گناه (گفتار های ناروا، حرام خواری و . . .)، تکلیفی الهی بر عهده عالمان اهل کتاب

لولا ینهیهم الربنیون و الاحبار عن قولهم الاثم و اکلهم السحت

3_ سکوت و بی تفاوتی عالمان اهل کتاب، در برابر حرام خواری مردم خویش و گفتار ناروای آنان

لولا ینهیهم الربنیون و الاحبار عن قولهم الاثم و اکلهم السحت

4_ ربانیون و احبار (عالمان یهود و نصارا) مورد توبیخ خداوند به خاطر بی تفاوتی ایشان در برابر حرام خواری مردم خویش و گفتار ناروای آنان

لولا ینهیهم الربنیون و الاحبار عن قولهم الاثم و اکلهم السحت

مراد از «ربانیون» عالمان نصارا هستند و «احبار» به دانشمندان یهود، گفته می شود.

542- نارواگویی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 3,8

3_ بسته بودن دست خداوند، از گفتار های ناروا و گناه آلود بسیاری از یهودیان

عن قولهم الاثم . . . و قالت الیهود یدالله مغلوله

«وقالت الیهود . . .»، می تواند بیان مصداقی برای «قولهم الاثم» در آیه قبل باشد و به قرینه آیه 62 این سخن، گفته تمامی یهودیان نبوده و گروهی از آنان - همچون ربانیون و احبار - چنین گفتاری نداشته و لذا در برداشت فوق به همه آنان نسبت داده نشد.

8_ سخن ناروای یهود درباره خداوند (نافذ نبودن قدرت او) موجب دوری آنان از رحمت الهی

و لعنوا بما قالوا

543- ناصالحان یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- اعراف - 7 - 168 - 3

3_ برخی از امت های پراکنده شده یهود ، مردمی صالح و گروههایی از آنان ناصالح هستند .

منهم الصلحون و منهم دون ذلک

«دون» به معنای غیر می باشد و «ذلک» اشاره است به صالح که از «الصلحون» به دست می آید، یعنی: «منهم غیر صالحین».

544- نجات یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 96 - 14

ص: 330

14 - زندگانی در دنیا و داشتن عمری طولانی، نجاتبخش یهود از عذاب اخروی نیست.

و ما هو بمزحزحه من العذاب أن يعمر

«آن یعمر» بدل برای «هو» و یا فاعل برای «مزحزح» است. مآل هر دو به یک معناست؛ معنای جمله «ما هو...» چنین است: یهودیان [بر فرض اینکه عمری هزار ساله داده شوند] آن عمر طولانی، ایشان را از عذاب رها نخواهد ساخت.

545- نزول کتاب آسمانی بر یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 156 - 4

4_ نزول کتاب آسمانی بر دو طایفه غیر عرب (یهود و نصارا) قبل از نزول قرآن

إنما أنزل الكتب على طائفتين من قبلنا

546- نژاد یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 18 - 12

12_ یهود و نصارا، آفریده هایی همانند و همسان با سایر انسانها

بل انتم بشر ممن خلق

547- نژادپرستی علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 76 - 11

11 - حفظ منافع قوم و جامعه یهود ، برتر از اعتراف به باور ها و عقاید دینی در دیدگاه عالمان و پیشوایان آنان

أتحدثونهم بما فتح الله عليكم . . . أفلا تعقلون

548- نژادپرستی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 6،7،10،11،12،13

6 - یهود ، ایمان به وحی و کتاب های آسمانی را تنها در صورت نزولشان بر پیامبری از نژاد اسرائیل ، ضروری می پنداشتند .

قالوا نؤمن بما أنزل علينا

ص: 331

7 - نازل نشدن قرآن بر بنی اسرائیل ، تنها دلیل و بهانه یهود برای ایمان نیاوردن به آن

إذا قيل لهم ءامنوا بما أنزل الله قالوا نؤمن بما أنزل علينا

10 - ملاک یهودیان ، برای ایمان آوردن به پیامبران ، بعثت آنان از میان بنی اسرائیل است .

قالوا نؤمن بما أنزل علينا

هر چند ایمان به قرآن و کتابهای آسمانی محور سخن در آیه شریفه است؛ ولی از آن جا که نزول کتاب آسمانی مستلزم بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله) نیز هست، دعوت به پذیرش قرآن، دعوت به ایمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) نیز می باشد و سخن یهود - که فقط به کتاب خود ایمان می آوریم - مستلزم این معنا نیز هست که: فقط به پیامبران خود ایمان می آوریم.

11 - یهودیان ، به هر پیامبری که از نژاد اسرائیل نباشد ، کافر می شوند .

و يكفرون بما وراءه

12 - یهودیان ، به هر کتاب آسمانی که آورنده آن از بنی اسرائیل نباشد ، کافر می شوند .

و يكفرون بما وراءه

13 - یهودیان ، مردمی نژادگرا

قالوا نؤمن بما أنزل علينا و يكفرون بما وراءه و هو الحق

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 94 - 3

3 - قوم یهود ، مردمی نژادگرا و خودبرتربین

إن كانت لكم الدار الآخرة .. خالصه من دون الناس

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- آل عمران - 3 - 73 - 1, 2, 7

1_ علمای یهود، به پیروانشان هشدار دادند؛ که مبادا به غیر همکیش خود اعتماد کنند.

و لا تؤمنوا الا لمن تبع دينكم

بنابراینکه «لا تؤمنوا»، به معنای عدم اعتماد باشد؛ نه به معنی عدم تصدیق و باور.

2_ علمای یهود، به پیروانشان هشدار دادند که مبادا به غیر همکیش خود ایمان بیاورند.

و لا تؤمنوا الا لمن تبع دينكم

بنابراینکه ایمان، به معنی گرایش و باور باشد.

7_ خودبرترینی دینی و تعصب نابجای یهود

و لا تؤمنوا الا لمن تبع دينكم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 183 - 26

26_ پیوستگی و ارتباط محکم یهود با پیشینه تاریخی، فرهنگی و قومی خود

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عٰهَدَ لِنَا اَلَّا نُوْمِنَ . . . فَلَمْ قَتَلْتُمُوهُمْ اِن كُنْتُمْ صٰٰدِقِيْنَ

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 332

- مائده - 5 - 18 - 13

13 - يهوديان و مسيحيان خود را انسانهاي ممتاز و برتر مي پندارند .

وقالت اليهود و النصرى نحن ابنوا الله .. بل انتم بشر ممن خلق

از اينكه خداوند در رد پندار يهود و نصارا فرموده است كه شما مانند ديگر انسانها هستيد، معلوم مي شود آنها براي خود امتيازي ويژه مي پندارند و خود را برتر از ديگران مي شمارند.

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

4

- مائده - 5 - 51 - 6

6 - يهود و نصارا، تنها با يكديگر و همكيشان خويش روابط دوستي داشته و به آن وفادار هستند .

يا ايها الذين ءامنوا لاتتخذوا اليهود و النصرى اولياء بعضهم اولياء بعض

چون جمله «بعضهم اولياء بعض» به منزله دليل براي جمله «لاتتخذوا ..» است، معنای حصر از آن استفاده می شود.

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

19

- جمعه - 62 - 6 - 3

3 - يهود، قومی نژاد پرست و خودبرترین

إن زعمتم أنكم أولياء لله من دون الناس

549 - نشانه های بطلان ادعای يهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 95 - 2

2- گریز یهود از آرزوی مرگ ، نشانه نادرستی ادعای آنان (بهشتی بودنشان) است .

فتمنوا الموت إن كنتم صدقین. و لن یتمنوه أبداً

550- نشانه های حرص یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 96 - 3,4

3- روش و منش یهود ، نمایانگر حرص شدید آنان بر زندگانی دنیا و ترس از مرگ است .

و لتجدنهم أحرص الناس علی حیوه

«لتجدن» مرکب از فعل تجد (می یابی)، لام قسم و نون تأکید است؛ یعنی، البته و بدون هیچ تردید می یابی که یهود حریص ترین مردمند. تأکید بر اینکه مخاطب، دلبستگی یهود را بر زندگی دنیا می یابد، گویای این معناست که عملکرد یهود نمایانگر علاقه شدید آنان به حیات دنیاست.

4- نمایان بودن علاقه یهود به زندگی دنیا ، مانع آنان از اظهار اشتیاق به حیات اخروی و تظاهر به نهرا سیدن از مرگ

ص: 333

و لتجدنهم أحرص الناس على حيوة

جمله «لتجدنهم . . .» استشهادی است برای جمله «لن یتمنوه»؛ یعنی، این حقیقت که یهود تمنای مرگ و رسیدن به آخرت را ندارند، از زندگی آنان به خوبی معلوم می شود؛ به گونه ای که حتی خود آنان نیز نمی توانند آن را انکار کنند.

551- نشانه های دروغگویی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

19

- جمعه - 62 - 7 - 4

4- گریزان بودن یهود از مرگ ، نشان دروغین بودن ادعای آنان (این که آنان دوستان و اولیای خدا هستند) .

إن زعمتم أنكم أولياء لله . . . إن كنتم صـدقین . و لا یتمنونه أبداً

552- نشانه های کفر یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 100 - 8

8- رواج عهدشکنی در میان یهود ، نشانه فقدان ایمان در اکثریت آنان است .

أو كلما عهدوا عهداً نبذه فريق منهم بل أكثرهم لا يؤمنون

553- نظام اقتصادی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

7_ حاکمیت روابط ناسالم اقتصادی بر جامعه یهود

و أخذهم الربوا وقد نهوا عنه و أكلهم أموال الناس بالباطل

554- نعمتهای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 168 - 4

4_ خداوند امت های یهود را گاهی با اعطای نعمت ها و آسایش ها و زمانی با گرفتار ساختن به سختی ها و ناخوشایندی ها آزمود .

و بلونهم بالحسنت و السيئات

مراد از ضمیر مفعولی در «بلونا هم» می تواند همه یهود، صالحان و ناصالحان، باشد و می تواند مراد از آن تنها

ص: 334

ناصالحان ایشان باشد. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

555- نفاق علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 51 - 8

8_ تناقض آشکار میان ادعا های اهل کتاب (عالمان یهود) و عمل آنان

الم تر الى الذين اوتوا نصيباً من الكتب يؤمنون بالجبت والطاغوت

خداوند از یکسو یهودیان را به دارا بودن کتاب آسمانی _ که طبعاً کتاب توحید است _ توصیف کرده و از سوی دیگر شرک آنان را گوشزد کرده تا تناقض در ادعا و عمل یهودیان را به خود آنان و به مسلمانان تفهیم کند.

556- نفاق یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 72 - 7

7_ یهود ، آنچه را در اوّل روز بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) نازل شده بود (قبله بودن بیت المقدّس) ، پذیرفتند و به آنچه در انت های روز نازل شده بود (قبله بودن کعبه) ، کفر ورزیدند تا مؤمنان را گمراه سازند .

وقالت طائفه .. لعلمهم يرجعون

برخی از مفسران برآنند که «وجه النهار» و «آخره» متعلق به «انزل» است ؛ و سیاق آیه می رساند که مراد از «الذی»، حکمی خاص است ؛ برخی روایات دلالت دارد که آن حکم خاص، تغییر قبله بوده است که پیامبر (صلی الله علیه و آله) در عصرگاهی مأمور شد نماز را به سوی کعبه بخواند و قبله مسلمانان را که تا صبحگاه آن روز، بیت المقدس بوده است تغییر دهد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 183 - 16

16_ برخورد منافقانه یهود، با پیامبر (صلی الله علیه و آله)

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عٰهَدَ لِنَا أَلَّا نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ... فلم قتلتموهم ان كنتم صادقى

جمله «فلم قتلتموهم ان كنتم صادقين»، بیانگر این است که یهود، علی رغم ادعای ایمان در صورت مشاهده معجزه قصد ایمان آوردن، نداشتند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 46 - 15

15_ نفاق و دورویی قوم یهود

يقولون سمعنا و عصينا و اسمع غير مسمع و راعنا

ص: 335

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 33، 5، 4

4_ در ماندگی و ناتوانی همیشگی یهود، نفرین خداوند بر آنان

غلت ایدیه‌م

5_ گرفتاری یهودیان به بخل و خودداری آنان از انفاق و یاری دیگران، نفرین خداوند بر آنان

غلت ایدیه‌م

جمله «ینفق کیف یشاء» دلالت می‌کند که از مصادیق مورد نظر در نفرین الهی بر یهود (غلت ایدیه‌م) بسته بودن دست آنها از انفاق و بخیل گشتن آنهاست.

33_ ناکامی یهود در جنگ افروزی‌های خود علیه مسلمانان، نمود ناتوانی آنان بر اثر نفرین خداوند

غلت ایدیه‌م . . . کلما اوقدوا ناراً للحرب اطفأها الله

برداشت فوق بر این اساس است که جمله «کلما اوقدوا . . .» بیان نتیجه‌ای برای «غلت ایدیه‌م» باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 30 - 9

9_ نفرین خداوند به یهود و نصارا، به خاطر سخنان کفرآمیزشان

قتلهم الله انی یؤفکون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 44 - 10،19

10_ عالمان ربانی و احبار یهود، ادامه دهندگان راه انبیا در مسند قضاوت

یحکم بها النبیین . . . و الربنیون و الاحبار

19_ عالمان ربانی و احبار یهود، وفادار به تکلیف حراست از تورات تا عصر بعثت

بما استحفظوا من کتب اللّٰه و کانوا علیه شهداء

بنابر اینکه «شهداء» به معنای «رقباء» و «حافظان» باشد، جمله «و کانوا علیه شهداء» دلالت بر تحقق مأموریتی دارد که بر عهده عالمان یهود گذاشته شده بود که همان حراست از تورات باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 75 - 14

14 - عالمان یهود، دارای نقش بسزا در بازسازی مردم خویش از ایمان آوردن به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اسلام

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم وقد کان فریق منهم

جمله «وقد کان . . .» می تواند دلیل قطع امید از ایمان آوردن عالمان یهود باشد و می تواند علت قطع امید از ایمان آوردن عامه یهود باشد. برداشت فوق مبتنی بر احتمال دوم است؛ یعنی، یهودیان ایمان نمی آورند؛ زیرا عالمانشان به خاطر تحریفگر بودن، اجازه نخواهند داد حقایق - همان گونه که هست - به دست مردم برسد و

ص: 336

زمینه های ایمان در آنان شکوفا شود.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 79 - 10

10 - عالمان تحریفگر و بدعتگذار یهود، زمینه سازان گمراهی مردم خویش

ثم يقولون هذا من عند الله ليشتروا به ثمناً قليلاً

559- نگرانی از اتحاد یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- حشر - 3 - 14 - 59

3 - وجود زمینه های نگرانی برای مسلمانان از همدستی جامعه یهود علیه آنان (پس از غزوه بنی نضیر)

لايقـ تلونكم جميعاً إلا في قرى محصنه

از این که خداوند، همدستی کافران در نبرد و رویارویی با مؤمنان را نفی کرده است؛ چنین احتمال می رود که نگرانی هایی در میان مسلمانان وجود داشته است.

560- نماز در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 170 - 1,2,4

1_ یهودیانی که به تورات چنگ زنند و به محتوای آن پایبند باشند و نماز را برپا دارند، مردمی صلاح پیشه اند.

و الذین یمسکون بالکتب .. . إنا لانضیع أجر المصلحین

تمسک (مصدر «یمسکون») به معنای حفظ کردن و رها ساختن است. محافظت کتاب آسمانی به این است که انسان معارف آن را باور داشته و به احکام آن پایبند باشد.

2_ خداوند پاداش یهودیان تمسک کننده به تورات و برپا دارنده نماز را تباه نخواهد کرد.

و الذین یمسکون بالکتب .. . إنا لانضیع أجر المصلحین

چون آیه مورد بحث در سیاق آیات مربوط به یهود واقع شده، می توان گفت مراد از «الذین .. .» یهودیان متعهد هستند، و یا اینکه آنان از مصادیق مورد نظر برای «الذین .. .» می باشند.

4_ گروهی از یهودیان نسل های پیشین، بر خلاف دنیاگرایان ایشان، به محتوای تورات و میثاق های آن پایبند بودند و نماز را به پا داشتند

و الذین یمسکون بالکتب و أقاموا الصلوه

561- نمازگزاران یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 337

- نساء - 4 - 162 - 10

10 - یهودیان بیادارنده نماز و پرداخت کننده زکات ، به قرآن و دیگر کتب آسمانی ایمان می آورند .

و لكن الرسخون .. و المقيمین الصلوه و المؤتون الزکوه

گفتنی است که «المقیمین» به وسیله فعلی همانند «امدح» و یا «اخص» منصوب شده و در اصل چنین بوده «و المقیمون الصلوه اخصهم و امدحهم» که بنابر قواعد ادبی المقیمون و فعل اخص و امدح حذف شده است و ضمیر در «امدحهم» به صورت اسم ظاهر در آمده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 170 - 4

4 - گروهی از یهودیان نسل های پیشین ، بر خلاف دنیاگرایان ایشان ، به محتوای تورات و میثاق های آن پایبند بودند و نماز را به پا داشتند .

و الذین یمسکون بالکتب و أقاموا الصلوه

562- نهی از دوستی با یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

18

- ممتحنه - 60 - 13 - 3

3 - نهی الهی از رابطه مودت آمیز مؤمنان با یهودیان معاند و مورد خشم خداوند

یَأیُّهَا الذین ءامنوا لاتتولوا قوماً غضب الله علیهم

مفسران در تفسیر «قوماً غضب الله»، یهود را یاد کرده اند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 27

27- ابو عمرو زبیری از امام صادق (ع) درباره سخن خداوند که می فرماید « . . . فلم تقتلون انبیاء الله من قبل ان کنتم مؤمنین » روایت کرده که : « انما نزل هذا فی قوم الیهود و کانوا علی عهد محمد (صلی الله علیه و آله) لم یقتلوا الانبیاء بأیدیهم و لا کانوا فی زمانهم و انما قتل أوایلهم . . . فجعلهم الله منهم و أضاف إلیهم فعل أوایلهم بما تبعوهم و تولوهم ;

این آیه درباره یهود نازل گشته است در حالی که یهودیان زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) پیامبرانی را نکشته بودند و در زمان آنان نیز زندگی نمی کردند و همانا گذشتگان آنان پیامبران را کشتند . . . پس خداوند این یهودیان (یهودیان زمان حضرت محمد (صلی الله علیه و آله)) را جزء آنان دانسته و قتل انبیا را به خاطر پیروی آنان و محبتشان به پیشینیان به آنان نسبت داده است».

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 134 - 9

ص: 338

9 - مؤاخذه یهود به خاطر رفتار نادرست نیاکانی از آنان ، از پندار های باطل ایشان *

و لاتسئلون عما كانوا یعملون

مخاطب قرار دادن یهودیان و یادآور شدن این حقیقت که شما مسؤول اعمال گذشتگان نیستید، می تواند اشاره به برداشت فوق باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 182 - 4

4_ رضایت یهود زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) از کشتار انبیای گذشته به دست نیاکان و همکیشان خویش

و قتلهم الانبیاء .. ذلک بما قدّمت ایدیکم

به نظر می رسد نسبت قتل پیامبران به یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) که از خطاب در «ایدیکم» به دست می آید، به جهت رضایت آنان به عملکرد گذشتگان خویش باشد، چون آنان مرتکب قتل انبیا نشدند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 183 - 19،27

19_ یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) با رضایت به کشتار انبیا توسط پیشینیان خود ، در حکم قاتلان انبیا

فلم قتلتموهم ان کنتم صادقین

27_ رضایت یهود معاصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) از قتل انبیا به دست نیاکانشان در پانصد سال قبل از بعثت ، موجب نسبت دادن قتل انبیا به آنان از سوی خداوند

قل قد جاءکم رسل من قبلی بالبینات و بالذی قلتم فلم قتلتموهم

امام صادق (ع) پس از تلاوت آیه فوق فرمود: کان بین القاتلین و القاتلین خمس ماه عام، فالزمهم الله القتل برضاهم ما فعلوا.

کافی، ج 2، ص 409، ح 1؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 328، ح 2، 4، 6.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 60 - 10

10 _ رضایت یهودیان و مسیحیان عصر بعثت از رفتار های ناپسند نیاکان خویش

هل انبئکم بشر من ذلك مثوبه عند الله من لعنه الله . . و عبد الطغوت

سرزنش یهودیان و مسیحیان عصر بعثت به خاطر رفتار ناپسند پیشینیان آنان، می تواند حاکی از رضایشتان به آن رفتار باشد.

564- ولایت یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 55 - 10

10 _ ناسازگاری پذیرش ولایت خدا با پذیرش ولایت یهودیان ، نصارا و دیگر کافران

و من يتولهم منكم فانه منهم . . انما وليكم الله ورسوله و الذين ءامنوا

ص: 339

565- ویژگیهای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

9

- نحل - 16 - 118 - 2

2- تنها یهود از میان سایر امت ها ، موظف به انجام تکالیفی فزون تر و دشوارتر بودند .

و علی الذین هادوا حرمنا

جار و مجرور «علی الذین» متعلق به فعل «حرمنا» است و تقدیم آن بر فعل مفید حصر است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

9

- نحل - 16 - 124 - 1

1- تعیین روز شنبه به عنوان روز تعطیلی ، تکلیفی مختص یهود

إنما جعل السبت علی الذین اختلفوا فیه

«سبت» از نظر ریشه لغوی به معنای «قطع» است و مقصود از آن در این آیه، تعطیلی روز شنبه برای یهود است؛ چون در روز تعطیلی تمامی کارها و تلاشها قطع می شود.

566- هارون (ع) در یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

10

- مریم - 19 - 28 - 2

2- مریم (س) از نوادگان حضرت هارون (ع) بود . *

ی_أخت ه_رون

هرگاه قبیله ای از نسل فردی به وجود آید، آن قبیله را به نام وی می نامند و افراد قبیله را با تعبیر «أخ» یا «أخت» آن قبیله یاد می کنند؛ بنابراین، اطلاق «أخت هارون» بر مریم(س) به این اعتبار است که وی فردی از نسل هارون می باشد.

567- هشدار به علمای یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 44 - 27

27_ تهدید و هشدار خداوند به عالمان یهود ، نسبت به خودداری از بیان احکام تورات

یحکم بها . . . و اخشون

ص: 340

568- هشدار به یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 13 - 8

8_ هشدار خداوند به یهودیان نسبت به شکستن پیمان الهی

فبما نقضهم ميثقهم لعنهم و جعلنا قلوبهم قسية

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 33 - 18

18_ هشدار خداوند به یهود نسبت به فرجام شوم ستیزه جویی با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و فسادانگیزی در زمین

من اجل ذلك كتبنا على بني اسرائيل .. انما جزؤا الذين يحاربون

چون در آیه پیش روی سخن با بنی اسرائیل بود، این آیه می تواند تعریض به اهداف و اعمال آنان در برابر پیامبر (صلی الله علیه و آله) داشته باشد.

569- هماهنگی یهود و مسیحیان

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 111 - 4

4- اتفاق نظر یهود و نصارا، بر ادعای محرومیت مسلمانان از بهشت

قالوا لن يدخل الجنة إلا من كان هوداً أو نصرى

هدف از اینکه قرآن، پندار نصارا و یهود را به صورت «لَفَّ اجمالی» بیان کرده، رساندن این معناست که: مقصود اصلی یهود و نصارا در طرح آن ادعا، بیان محرومیت مسلمانان از بهشت است.

570- هواپرستی یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 120 - 11

11 - یهود و نصارا، آیین الهی خویش را با آرایی برخاسته از هواهای نفسانی، به انحراف کشانده بودند.

ولئن اتبعت أهواءهم

بدیهی است که آیین یهودیت و نصرانیت، ریشه الهی و آسمانی دارد. بنابراین تعبیر کردن از آیین آنان به هواهای نفسانی، می رساند که: یهودیان و نصرانیان با نفوذ دادن آرا و هواهای نفسانی خویش در معارف و احکام دین، وجهه الهی آن را از میان برده بودند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 145 - 11، 15

11 - یهود و نصارا آیین الهی خویش را با آرایی برخاسته از هواهای نفسانی، آمیخته بودند.

ولئن اتبعت أهواءهم

ص: 341

مقصود از «اهواءهم» (آرای برخاسته از هواهای نفسانی) آیین و مرام دینی یهود و نصارا است؛ زیرا مبارزه آنان با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اهل ایمان بر سر باورها و احکام دینی بوده است و از آنجا که آیین اهل کتاب، آیینی الهی بوده ولی در آیه شریفه از آن به هواهای نفسانی تعبیر شده، برداشت فوق به دست می آید.

15 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) موظف به پرهیز از پیروی یهود و نصارا و ردّ آرای نفسانی ایشان

و لئن اتبعت اهواءهم .. إنک إذا لمن الظالمین

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 77 - 18

18 - گروهی از یهودیان و مسیحیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، هواپرستان گمراه و ناشر عقاید افراطی و غلوآمیز در میان همکیشان خود

و لاتتبعوا اهواء قوم .. و اضلوا کثیراً و ضلوا عن سواء السبیل

کلمه «ضلوا» در دو بخش از آیه می تواند اشاره به دو طایفه از گمراهان داشته باشد، طائفه ای پیش از بعثت که جمله «قد ضلوا من قبل» بیانگر آن است و طائفه ای معاصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) که جمله «ضلوا عن سواء السبیل» حاکی از آنان می باشد. گفتنی است که آوردن قید «من قبل» در یک بخش و نیامدن آن در بخش بعد، گویای این تفسیر است.

571- هواپرستی یهود صدر اسلام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

8

- رعد - 13 - 37 - 5

5- عقاید و آرای یهود و نصارا در عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، عقاید و آرای برخاسته از هواهای نفسانی بود.

و لئن اتبعت اهواءهم

«اهواء» (جمع هوی) به معنای خواهشها و تمایلات نفس است و مراد از آن در آیه شریفه - به قرینه مقابله آن با احکام قرآن - آرا، عقاید و

قوانین برخاسته از تمایلات نفسانی است.

572- یأس از اسلام یهود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 10

10 - لجاجت و حق ناپذیری عالمان و پیشوایان یهود ، دلیل نا به جا بودن امید و دل بستن مسلمانان به ایمان آوردن آنان

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم .. قالوا أتحدثونهم بما فتح الله عليكم

آیه مورد بحث عطف بر جمله حالیه «وقد كان ..» و یا عطف بر جمله «یسمعون ...» در آیه قبل می باشد. در هر صورت، بیانگر علتی دیگر برای «أفتطمعون ...» می باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 342

- بقره - 2 - 80 - 7

7 - توجه به باور ناردست یهود درباره (عذاب نشدن یهود جز روزی چند) ، موجب قطع امید از ایمان آوردن اینان

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم .. وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدودة

573- یأس یهود از سعادت اخروی

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 95 - 4، 1

1 - یهودیان ، هرگز - به خاطر یأس از سعادت اخروی - خواهان مرگ نبوده و هیچ گاه از آن استقبال نخواهند کرد .

و لن يتمنوه أبداً

4 - یهودیان ، به خاطر ارتکاب گناهان ، امیدی به بهره مند شدن از سرای آخرت ندارند .

لن يتمنوه أبداً بما قدمت أيديهم

574- یهود ایله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 163 - 8، 10

8_ ماهی های دریای سرخ در روز های کاری یهود به سواحل ایله گذر نمی کردند و خود را در دید ماهیگیران قرار نمی دادند .

یوم لا یسبتون لا تأتیهم

10_ وفور ماهی در روز شنبه و ظهورشان بر سطح آب ، محرک یهودیان ایله به تعدی از حکم خدا

إذ يعدون في السبت إذ تأتيهم حيتانهم يوم سبتهم شرعاً

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فیش

6

- اعراف - 7 - 164 - 5، 4، 1

1 _ یهودیان ساکن در ایله متشکل از سه گروه بودند : تجاوزگران فاسق ، صالحان موعظه گر و نهی کننده از منکرات ، تارکان نهی از منکر .

إذ قالت أمه منهم لم تعظون قوماً

مقصود از موعظه، به دلیل «الذین ینهون عن السوء» در آیه بعد، نهی از منکر است.

4 _ تارکان نهی از منکر در میان یهودیان ایله ، به موعظه گران اعتراض کردند و عمل آنان (نهی از منکر) را نابجا شمردند .

لم تعظون قوماً

5 _ پرهیزکنندگان از صید ماهی در میان یهودیان ایله (چه موعظه گران و چه تارکان نهی از منکر) مطمئن به نزول عذاب الهی بر متجاوزان و یا به هلاکت رسیدن ایشان به دست خدا

ص: 343

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

6

- اعراف - 7 - 165 - 5

5_ ترک کنندگان نهی از منکر در میان یهودیان ایله ، بی اعتنا به تذکار موعظه گران (لزوم نهی از منکر)

فلما نسوا ما ذكروا به

ضمیر در «نسوا» و «ذکروا» به تجاوزگران و نیز به ترک کنندگان نهی از منکر برمی گردد. تذکری که به ترک کنندگان نهی از منکر داده شد، همان است که از جمله «معذره إلی ربکم» فهمیده می شود. یعنی مصلحان به آنان تفهیم کردند که شما نیز باید نهی از منکر کنید، و گرنه مسؤول هستید؛ اما آنان همچنان بی تفاوت ماندند.

575- یهود بنی قریظه در غزوه احزاب

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

14

- احزاب - 33 - 10 - 4

4- یهود بنی نضیر و بنی قریظه و غطفان ، با مشرکان مکه ، علیه مسلمانان ، ائتلاف کردند .

إذ جاءوكم من فوقكم و من أسفل منكم

طبق شواهد تاریخی، غزوه احزاب، با ائتلاف یهودیان بنی نضیر و بنی قریظه و مشرکان مکه به وجود آمد. «من فوقکم» اشاره به یهودیانی دارد که از بخش شرقی مدینه هجوم آوردند و «من أسفل منکم» اشاره به مشرکانی دارد که از بخش غربی مدینه به آن دیار هجوم آورده بودند.

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

- احزاب - 33 - 26 - 4

4- یهود بنی قریظه، در غزوه احزاب، هم پیمان مشرکان مکه بودند و از آنان پشتیبانی می کردند.

و أنزل الذین ظهروهم من أهل الکتب

مراد از «الذین ظاهرُوا» یهود بنی قریظه، و مرجع ضمیر «هم»، مشرکانی اند که سردمداری احزاب متحد علیه مسلمانان مدینه را بر عهده داشتند.

576- یهود بنی قریظه و مسلمانان

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

14

- احزاب - 33 - 26 - 3

3- دل های یهودیان بنی قریظه، آکنده از ترس و وحشت از مسلمانان مدینه شده بود.

وقذف فی قلوبهم الرعب

«رعب» در لغت، بریدن و لاعلاج شدن ناشی از ترسی است که همه جان را فراگرفته است (مفردات راغب).

ص: 344

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

14

- احزاب - 33 - 10 - 4

4- یهود بنی نضیر و بنی قریظه و غطفان ، با مشرکان مکه ، علیه مسلمانان ، ائتلاف کردند .

إذ جاءوكم من فوقكم و من أسفل منكم

طبق شواهد تاریخی، غزوه احزاب، با ائتلاف یهودیان بنی نضیر و بنی قریظه و غطفان و مشرکان مکه به وجود آمد. «من فوقکم» اشاره به یهودیانی دارد که از بخش شرقی مدینه هجوم آوردند و «من أسفل منکم» اشاره به مشرکانی دارد که از بخش غربی مدینه به آن دیار هجوم آورده بودند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 102 - 48,49

48- ترجیح منافع دنیوی بر منافع اخروی ، در دیدگاه یهودیان ساحر

لقد علموا لمن اشتریه ماله فی الآخره من خلق و لبسوا به أنفسهم لو كانوا یعلم

کسی که بداند با دستیابی به منافع نامشروع، آخرت خویش را از دست داده است (لقد علموا ..) ولی در عین حال به زیانباری این داد و ستد اعتقاد نداشته باشد (لو كانوا یعلمون)، معلوم می شود وی منافع دنیوی را بر آخرت ترجیح می دهد.

49- یهودیان ساحر ، علی رغم اطمینانشان به محروم بودن از سرای آخرت ، محرومیت خویش را انکار می کردند .

لقد علموا لمن اشتریه ماله فی الآخره من خلق

تأکید جمله با لام قسم (لقد) و نیز لام تأکید (لمن) گویای این است که: یهودیان ساحر، حقیقتی را که بدان علم داشتند، مورد انکار قرار

می دادند؛ زیرا تأکید جمله غالباً در مواردی است که مضمون آن مورد انکار باشد.

579- یهود جاسوس

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 18

18_ منافقان و یهودیان جاسوس ، دروغ پرداز و حق ناپذیر ، آن قدر بی ارزشند که حتی نباید بر گمراهی آنان تأسف خورد و بر کفرشان غمگین بود

لا یحزنک الذین یسرعون فی الکفر . . . سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخیرین

ص: 345

580- یهود حق ناپذیر

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 4

4- خداوند ، یهودیان حق ناپذیر را از رحمت خویش محروم و به لعنت ، گرفتارشان کرد .

بل لعنهم الله بکفرهم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 144 - 23

23- یهود و نصاری عصر بعثت ، مردمی حق ناپذیر بودند .

وإن الذين أتوا الكتب ليعلمون أنه الحق من ربهم وما الله بغفل عما يعملون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 86 - 3

3_ دوزخ جایگاه مشرکان و یهودیان مستکبر و حق ناپذیر

والذين كفروا وكذبوا بآياتنا أولئك اصحاب الجحيم

581- یهود در بیت المقدس

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 154 - 6

6_ یهودیان عصر موسی ، مأمور ورود به بیت المقدس ، با حالتی خاضعانه

و قلنا لهم ادخلوا الباب سجداً

مراد از «الباب» بنا به گفته بسیاری از مفسران، دروازه شهر بیت المقدس است و «سجداً» جمع ساجد می باشد و مراد از سجده می تواند معنای لغوی آن (خضوع) باشد.

582- یهود در جهنم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 86 - 3

3_ دوزخ جایگاه مشرکان و یهودیان مستکبر و حق ناپذیر

و الذین کفروا و کذبوا بآیتنا أولئک اصحب الجحیم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

8

- هود - 11 - 17 - 13

13_ کافران به قرآن از هر گروه و طایفه (مشرکان ، یهودیان ، نصارا و . . .) به آتش دوزخ گرفتار خواهند شد .

و من یکفر به من الأحزاب فالنار موعده

ص: 346

«ال» در «الأحزاب» می تواند عهدیه باشد که در این صورت اشاره به مشرکان ، یهود و نصاراست و می تواند «ال» در آن برای استغراق باشد که در این صورت ، مصداقهای بارز و موردنظر آن ، گروههای نامبرده اند.

583- یهود در قیامت

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 85 - 22

22- یهودیانی که همکیشان خود را کشتند یا آنان را آواره ساختند ، به شدیدترین عذاب های قیامت ، کیفر خواهند شد .

تقتلون أنفسکم . . . و یوم القیمه یردون الی أشد العذاب

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 113 - 17

17- خداوند ، در قیامت میان یهود ، نصارا و مشرکان داوری کرده آنان را بسزای گفته ها و اتهام های ناروایشان خواهد رساند .

فאלله یحکم بینهم یوم القیمه فیما كانوا فیه یختلفون

مراد از حکومت و داوری خدا در قیامت، مجرد بیان حق نیست؛ زیرا خداوند حقایق را با نازل کردن قرآن بیان داشته و آیه مورد بحث نیز پندار باطل یهود و نصارا را روشن ساخته است. بنابراین، مقصود از «یحکم...» به کیفر رساندن متخلفان است.

584- یهود در مکه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

14

- عنکبوت - 29 - 46 - 3

3- وجود افرادی یهودی و یا مسیحی در مکه، در دوران بعثت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)

و لاتجـدلوا أهل الكتـب إلا بالتی هی أحسن

سوره عنكبوت، طبق نظر مشهور، مکی است و برداشت بالا، براساس آن است.

585- یهود دوران سلیمان (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 102 - 12

12- فعالیت یهودیان عصر سلیمان علیه حکومت وی، با پیروی از افسون شیاطین *

واتبعوا ما تتلوا الشیطین علی ملک سلیمان

برداشت فوق بر این اساس است که فاعل «اتبعوا» یهودیان عصر سلیمان باشند.

ص: 347

586- یهود دوران عیسی (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

17

- زخرف - 43 - 63 - 5

5- یهودیان ، گرفتار اختلافات پر دامنه مذهبی در عصر بعثت عیسی (ع)

لأبئین لكم بعض الذی تختلفون فيه

587- یهود دوران مریم (ع) و انحرافات جنسی

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

10

- مریم - 19 - 27 - 5

5- مردم بیت المقدس در زمان مریم (س) ، در برابر انحرافات اخلاقی و جنسی حساس بودند .

لقد جئت شیئاً فریاً

588- یهود دوران موسی (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 153 - 18

18_ گوساله پرستی و ارتداد یهودیان عصر موسی (ع) و عفو خداوند از آنان

ثم اتخذوا العجل من بعد ما جاءتهم البینت فَعَفَوْنَا عَنْ ذَلِكَ

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 154 - 6,7

6_ یهودیان عصر موسی ، مأمور ورود به بیت المقدس ، با حالتی خاضعانه

و قلنا لهم ادخلوا الباب سجداً

مراد از «الباب» بنا به گفته بسیاری از مفسران، دروازه شهر بیت المقدس است و «سجداً» جمع ساجد می باشد و مراد از سجده می تواند معنای لغوی آن (خضوع) باشد.

7_ ورود به بیت المقدس و سجده به درگاه الهی در آن هنگام ، فرمان خداوند به یهودیان عصر موسی (ع)

و قلنا لهم ادخلوا الباب سجداً

589- یهود ساحل دریای سرح

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 348

- اعراف - 7 - 163 - 2

2_ یهودیان ساکن در آبادی ایله واقع در ساحل دریای سرخ ، حکم تعطیلی روز شنبه را با ماهیگیری در آن روز نقص می کردند .

و سنلهم عن القریه التي كانت حاضره البحر إذ يعدون .. إذ تأتيهم حيتانهم

«ال» در «البحر» عهد ذهنی است و چنانچه مفسران گفته اند اشاره به دریای سرخ دارد. مراد از «القریه»، بنابر آنچه میان اهل تفسیر معروف است، آبادی ایله (شهری بین شام و مصر) می باشد.

590- یهود صدر اسلام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 78 - 1

1 - جامعه یهود در عصر بعثت متشکل از عالمانی معاند و عوامی ناآگاه

و قد کان فریق منهم ... و منهم أمیون لایعلمون الکتب إلا امانی

چنانچه در آیه «75» گذشت، مراد از «فریق منهم» - به قرینه صفات شمرده شده بر آنان - عالمان یهود است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 1

1 - دل و قلب یهودیان عصر بعثت ، ناتوان از درک معارف اسلام بود .

و قالوا قلوبنا غلف بل لعنهم اللّٰه بکفرهم فقلیلا

«غلف» جمع اغلف است و «اغلف» به چیزی گفته می شود که دارای پوشش باشد. بنابراین «قلوبنا غلف»؛ یعنی، قلبهای ما دارای پوشش

و حجاب است. منظور یهودیان را به دو گونه می توان تفسیر کرد: 1_ قلب ما حجاب دارد و لذا توان درک معارف اسلام را ندارد پس ای پیامبر! چه انتظار داری که پیامهای تو را پذیرا باشیم پیش از آنکه آنها را دریابیم. 2_ قلب ما حجاب دارد و به گونه ای نیست که هر سخنی را بپذیرد؛ بلکه فقط آنچه که حقیقت دارد در می یابد. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 27، 25، 8

8 - یهودیان عصر بعثت ، مطمئن به آسمانی بودن قرآن و معترف به الهی بودن آن

إذا قیل لهم ءامنوا بما أنزل الله قالوا نؤمن بما أنزل علینا

چنانچه یهودیان آسمانی بودن قرآن را باور نداشتند در پاسخ به دعوت پیامبر(صلی الله علیه و آله) (ءامنوا بما أنزل الله؛ به آنچه خدا فرو فرستاده ایمان آورید)، اظهار می داشتند که: قرآن از جانب خدا نیست. اعراض از چنین پاسخی، گویای اطمینان ایشان به آسمانی بودن قرآن و اعتراف ضمنی آنان به الهی بودن آن است.

25 - یهودیان عصر بعثت ، دارای روحیه ای همسان با گذشتگان خویش در برخورد با پیامبران

فلم تقتلون أنبیاء الله من قبل

استناد قتل به یهودیان عصر بعثت با فعل مضارع «تقتلون» - با اینکه آنان پیامبری را نکشتند - حکایت از برداشت فوق دارد.

ص: 349

27 - ابو عمرو زبیری از امام صادق (ع) درباره سخن خداوند که می فرماید « . . . فلم تقتلون انبیاء اللّٰه من قبل ان کنتم مؤمنین » روایت کرده که : « انما نزل هذا فی قوم الیهود و کانوا علی عهد محمد (صلی الله علیه و آله) لم یقتلوا الانبیاء بأیدیهم و لا کانوا فی زمانهم و انما قتل أوایلهم . . . فجعلهم اللّٰه منهم و أضاف إلیهم فعل أوایلهم بما تبعوهم و تولّوهم ;

این آیه درباره یهود نازل گشته است در حالی که یهودیان زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) پیامبرانی را نکشته بودند و در زمان آنان نیز زندگی نمی کردند و همانا گذشتگان آنان پیامبران را کشتند . . . پس خداوند این یهودیان (یهودیان زمان حضرت محمد (صلی الله علیه و آله)) را جزء آنان دانسته و قتل انبیا را به خاطر پیروی آنان و محبتشان به پیشینیان به آنان نسبت داده است».

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 99 - 2

2 - یهودیان ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را به نداشتن دلیل و برهانی روشن بر حقانیت رسالتش متهم می کردند .

و لقد أنزلنا إلیک ءایت بینت

معمولاً بیان جمله با تأکید حکایت از آن دارد که مخاطبان، مضمون آن جمله را مورد تردید قرار داده یا انکار می کنند و از آن جا که جمله «و لقد أنزلنا . . .» با حرف لام - که حاکی از قسم مقدر است - و نیز با حرف «قد» تأکید شده معلوم می شود که یهودیان مخاطب آیه، مضمون جمله فوق را مورد تردید و یا انکار قرار می دادند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 104 - 1، 13

1 - کلمه «راعنا» دستاویز یهودیان برای اهانت به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و استهزای آن حضرت

لا تقولوا رعنا و قولوا انظرونا

مسلمانان در ضمن سخن گفتن پیامبر (صلی الله علیه و آله) گاهی از آن حضرت تقاضا می کردند که مهلت دهد تا سخنان پیشین وی را درک کنند. برای درخواست مهلت، کلمه «راعنا» (فرصتمان ده) را به کار می بردند. یهودیان با اندک تحریفی در این کلمه، معنایی ناروا از آن قصد کردند و در خطاب به پیامبر (صلی الله علیه و آله) به کار می بردند.

13 - یهودیان عصر بعثت ، مردمی کفرپیشه بودند .

و للكفرین عذاب أليم

از مصداقهای «الکافرین» به قرینه آیات پیشین، یهودیانند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 120 - 3

3 - یهودیان و نصرانیان عصر بعثت ، مردمانی هدایت ناپذیر بودند .

و لن ترضی عنک الیهود و لالنصری

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 135 - 2

2 - توافق و اتحاد یهود و نصاری عصر بعثت علیه مسلمانان ، علی رغم اختلافات شدید ایشان با یکدیگر

و قالوا کونوا هوداً أو نصری تهتدوا

ص: 350

هدف از «لَفَّ اجمالی» در آیه و بیان دو جمله در یک کلام، رساندن اتحاد و توافق یهود و نصارا علیه مسلمانان است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 144 - 23

23 - یهود و نصارای عصر بعثت ، مردمی حق ناپذیر بودند .

وإن الذين أوتوا الكتب ليعلمون أنه الحق من ربهم وما الله بغفل عما يعملون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 159 - 6

6 - عالمان یهود و نصارا در عصر بعثت ، شواهد و نشانه های حقانیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و احکام اسلام را کتمان می کردند .

الذين يكتُمون ما أنزلنا من البینت و الهدی من بعد ما بینة للناس فی الكتب

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 182 - 3،4

3 - سهیم بودن یهود زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) در گناه پدران خویش (کشتار انبیا)

و قتلهم الانبیاء بغير حقّ . . . ذلك بما قدّمت ایدیکم

بنابر اینکه خطاب در «ایدیکم» به یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد، جمله «ذلک بما قدّمت . . .» می رساند که آنان در گناه کشتن انبیا، که به دست پدرانشان صورت گرفته، شریک هستند.

4_ رضایت یهود زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) از کشتار انبیای گذشته به دست نیاکان و همکیشان خویش

و قتلهم الانبیاء .. ذلک بما قدّمت ایدیکم

به نظر می رسد نسبت قتل پیامبران به یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) که از خطاب در «ایدیکم» به دست می آید، به جهت رضایت آنان به عملکرد گذشتگان خویش باشد، چون آنان مرتکب قتل انبیا نشدند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 183 - 19،27

19_ یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) با رضایت به کشتار انبیا توسط پیشینیان خود، در حکم قاتلان انبیا

فلم قتلتموهم ان کنتم صادقین

27_ رضایت یهود معاصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) از قتل انبیا به دست نیاکانشان در پانصد سال قبل از بعثت، موجب نسبت دادن قتل انبیا به آنان از سوی خداوند

قل قد جاءکم رسل من قبلی بالبینات و بالذی قتلتم فلم قتلتموهم

امام صادق (ع) پس از تلاوت آیه فوق فرمود: کان بین القاتلین و القاتلین خمس ماه عام، فالزمهم الله القتل برضاهم ما فعلوا.

کافی، ج 2، ص 409، ح 1؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 328، ح 2، 4، 6.

ص: 351

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 49 - 4

4_ یهودیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) _ علی رغم ادعایشان _ هرگز منزه نبودند و نزد خدا منزلتی نداشتند .

الم تر الى الذين يزكون انفسهم بل الله يزكى من يشاء

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 155 - 22

22_ وجود افراد اندکی انسان حق گرا در میان یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فلا يؤمنون إلا قليلا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 13 - 21

21_ مراقبت مستمر پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر اعمال و رفتار یهودیان عصر خویش و آگاهی وی به خیانت های آنان

ولا تزال تطلع علی خائنه منهم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

19 - همسویی منافقان و یهود عصر بعثت در گرایش ها و موضعگیری های خویش در برابر پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اسلام

الذین یسرعون فی الکفر . . . سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

6 - حرص و آزمندی شدید عالمان یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) به متاع دنیا

اکلون للسحت

صیغه مبالغه «اکلون» نشان از رغبت و حرص فراوان عالمان یهود دارد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

4 - وجود تورات ، به صورت اصلی و تحریف نشده ، در نزد یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) *

و عندهم التوریه

مذمت یهودیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) به خاطر اعراض از تورات، حکایت از صحت توراتی دارد که در نزد آنان بوده است.

6 - تورات ، پاسخگوی نیاز یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) به احکام قضایی و حدود الهی

و کیف یحکمونک و عندهم التوریه فیها حکم الله

7 - احکام تورات در دسترس یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قابل فهم برای آنان

و عندهم التوریه فیها حکم الله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 44 - 21،22

21_ حراست از تورات و قضاوت بر اساس آن ، بدون هیچ ترسی از مردم ، فرمان خداوند به عالمان یهود معاصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و الربنیون و الاحبار بما استحفظوا من كتب الله .. فلاتخشوا الناس

22_ عالمان یهود در عصر بعثت ، بیمناک از مردم خویش در حکم و قضاوت بر اساس تورات

و الربنیون و الاحبار بما استحفظوا من كتب الله .. فلاتخشوا الناس

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 45 - 23

23_ ستم پیشگی برخی از عالمان و سران یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به دلیل خودداری آنان از قضاوت بر اساس تورات

فأولئك هم الظلمون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 49 - 21،22،32

21_ گناهان یهودیان و مسیحیان عصر بعثت _ حتی برخی از آن _ ، زمینه ساز محرومیت آنان از پذیرش احکام الهی و داوری های پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فان تولوا فاعلم انما يريد الله ان يصيبهم ببعض ذنوبهم

کلمه «بعض» می تواند اشاره به این باشد که تنها برخی از گناهان اهل کتاب اقتضای محرومیت از حق پذیری را دارد؛ نه همه آنها و می تواند به این معنا باشد که برخی از گناهان آنان در محرومیتشان از پذیرش احکام الهی کافی است گرچه بسیاری از گناهانشان چنین اقتضایی را دارد. برداشت فوق بر اساس احتمال دوم است.

22_ اراده خداوند به عذاب بسیاری از یهودیان و مسیحیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فان تولوا .. ان يصيبهم ببعض ذنوبهم وإن كثيراً من الناس لفسقون

32_ بسیاری از یهودیان و مسیحیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مردمی آلوده به گناه و معصیت

يريد الله ان يصيبهم ببعض ذنوبهم وإن كثيراً من الناس لفسقون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 52 - 24

24_ مشرکان، یهود و نصاری عصر بعثت، همواره در خطر گرفتاری به عذاب الهی بودند.

او امر من عنده فيصبحوا على ما اسروا في انفسهم ندمين

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 53 - 3

3_ یهود و نصارا در عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، شوکت خویش را از دست دادند و به ذلت و خواری کشیده شدند.

اهولاء الذين اقسما بالله جهد ايمنهم انهم لمعكم

ص: 353

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 60 - 10

10_ رضایت یهودیان و مسیحیان عصر بعثت از رفتار های ناپسند نیاکان خویش

هل انبئکم بشر من ذلک مثوبه عند الله من لعنه الله . . و عبد الطغوت

سرزنش یهودیان و مسیحیان عصر بعثت به خاطر رفتار ناپسند پیشینیان آنان، می تواند حاکی از رضایشان به آن رفتار باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 13

13_ یهودیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، دارای پیشینه طغیانگری و کفرورزی

ولیزیدن کثیراً منهم ما أنزل إلیک من ربک طغیناً و کفراً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 77 - 18

18_ گروهی از یهودیان و مسیحیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، هواپرستان گمراه و ناشر عقاید افراطی و غلوآمیز در میان همکیشان خود

ولا تتبعوا اهواء قوم . . و اضلوا کثیراً و ضلوا عن سواء السبیل

کلمه «ضلوا» در دو بخش از آیه می تواند اشاره به دو طایفه از گمراهان داشته باشد، طائفه ای پیش از بعثت که جمله «قد ضلوا من قبل»

بیانگر آن است و طائفه ای معاصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) که جمله «ضلوا عن سواء السبیل» حاکی از آنان می باشد. گفتنی است که آوردن قید «من قبل» در یک بخش و نیامدن آن در بخش بعد، گویای این تفسیر است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 80 - 6

6_ پذیرش ولایت مشرکان و دوستی با آنان از جمله اعمال ناپسند و رایج در بین انبوهی از یهودیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

لبس ما کانوا یفعلون. تری کثیراً منهم یتولون الذین کفروا

جمله «یتولون الذین کفروا» مصداقی برای جمله «لبس ما کانوا یفعلون» است. وبه قرینه آیه 82 (و لتجدن اقربهم موده...) که مسیحیان را دوستار مسلمانان معرفی کرده است، معلوم می شود، مراد از بنی اسرائیل در این بخش از آیات، یهودیان است.

591- یهود صدر اسلام و اسلام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 7

7- یهودیان عصر بعثت در تلاش برای کتمان حقانیت اسلام و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

ص: 354

أتحدثونهم بما فتح الله عليكم

592- يهود صدر اسلام و پیامبر موعود

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 2

2- یهودیان عصر بعثت ، مطمئن به حقانیت رسالت پیامبر و انطباق علایم پیامبر موعود بر آن حضرت

و إذا لقوا الذين ءامنوا قالوا ءامننا .. قالوا أتحدثونهم بما فتح الله

عبارت «لیجاجوكم به .. تا به استناد آن حقایق در پیشگاه خدا علیه شما استدلال کنند.» می رساند که مصداق مورد نظر از «ما فتح الله» حقانیت اسلام و رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) است که در تورات بیان شده است. بنابراین همه یهودیان - چه عالمان و چه عوام ایشان - به رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) اطمینان داشتند.

593- يهود صدر اسلام و تاریخ

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

10

- اسراء - 17 - 101 - 8

8- اطلاع یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سرگذشت موسی (ع) و فرعون

فسئل بنی اسرائیل إذ جاءهم فقال له فرعون

594- يهود صدر اسلام و فرجام فرعون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

10

- اسراء - 17 - 101 - 8

8- اطلاع يهود عصر پيامبر (صلى الله عليه و آله) از سرگذشت موسى (ع) و فرعون

فستل بنى اسرائيل إذ جاءهم فقال له فرعون

595- يهود صدر اسلام و قصه موسى (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

10

- اسراء - 17 - 101 - 8

8- اطلاع يهود عصر پيامبر (صلى الله عليه و آله) از سرگذشت موسى (ع) و فرعون

فستل بنى اسرائيل إذ جاءهم فقال له فرعون

ص: 355

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 7

7- یهودیان عصر بعثت در تلاش برای کتمان حقانیت اسلام و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

أتحدثونهم بما فتح الله عليكم

597- یهود صدر اسلام و محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 17، 2، 7

2- یهودیان عصر بعثت ، مطمئن به حقانیت رسالت پیامبر و انطباق علایم پیامبر موعود بر آن حضرت

و إذا لقوا الذين ءامنوا قالوا ءامننا .. قالوا أتحدثونهم بما فتح الله

عبارت «لیجاجوكم به ..» تا به استناد آن حقایق در پیشگاه خدا علیه شما استدلال کنند.» می رساند که مصداق مورد نظر از «ما فتح الله» حقانیت اسلام و رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) است که در تورات بیان شده است. بنابراین همه یهودیان - چه عالمان و چه عوام ایشان - به رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) اطمینان داشتند.

7- یهودیان عصر بعثت در تلاش برای کتمان حقانیت اسلام و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

أتحدثونهم بما فتح الله عليكم

17 - از امام باقر (ع) روایت شده که : « انه قال كان قوم من اليهود ليسوا من المعاندين المتواطئين إذا لقوا المسلمين حدثوهم بما فى التوراه من صفه محمد (صلی الله علیه و آله) فنهاهم كبرائهم عن ذلك ، وقالوا : لا تخبروهم بما فى التوراه ، من صفه محمد (صلی الله علیه و آله) فيحاجوكم به عند ربكم فنزلت هذه الآية ;

گروهی از یهود - که کینه ای به مسلمانان نداشتند - هنگامی که با مسلمانان روبرو می شدند از اوصاف رسول خدا (صلی الله علیه و آله) که در تورات آمده بود سخن می گفتند؛ بزرگان یهود با خبر شده و آنها را نهی کردند و گفتند: از صفات محمد [ص] - که در تورات آمده - مسلمانان را مطلع نسازید که به وسیله آن با شما در نزد پروردگارتان استدلال و احتجاج خواهند نمود، پس آیه فوق نازل گشت. «.

598- یهود غطفان در غزوه احزاب

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

14

- احزاب - 33 - 10 - 4

4- یهود بنی نضیر و بنی قریظه و غطفان ، با مشرکان مکه ، علیه مسلمانان ، ائتلاف کردند .

إذ جاءوكم من فوقكم و من أسفل منكم

طبق شواهد تاریخی، غزوه احزاب، با ائتلاف یهودیان بنی نضیر و بنی قریظه و غطفان و مشرکان مکه به وجود آمد. «من فوقکم» اشاره به یهودیانی دارد که از بخش شرقی مدینه هجوم آوردند و «من أسفل منکم» اشاره به مشرکانی دارد که از بخش غربی مدینه به آن دیار هجوم آورده بودند.

ص: 356

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 163 - 13

13 - یهودیان ساکن ایله دارای پیشینه فسق و تبهکاری

بما کانوا یفسقون

برداشت فوق مبتنی بر این است که «ما» در «بما کانوا» مصدریه باشد؛ یعنی: به سبب فسق و تبهکاری سابقشان آنان را این گونه آزمودیم.

600- یهود قبل از اسلام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 89 - 7,8

7- پیروزی بر کافران در پرتو قرآن و بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، آرمان یهودیان پیش از بعثت

و کانوا من قبل یستفتحون علی الذین کفروا

از معانی «فتح» نصرت و پیروزی است. «استفتاح» به معنای طلب پیروزی است. آمدن فعل مضارع (یستفتحون) قرین «کان» و مانند آن دلالت بر استمرار در زمان گذشته دارد. ارتباط جمله «و کانوا...» با قبل و بعد اقتضا می کند که: این پیروزی طلبی در ارتباط با نزول قرآن و بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله) مطرح باشد. بنابراین «و کانوا...»؛ یعنی، یهودیان پیش از بعثت از زمانهایی دور در انتظار نزول قرآن و بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله) بودند تا در سایه آن بر کافران پیروز شوند.

8- یهودیان مدینه، پیش از اسلام در گیر با کافران و از ناحیه آنان در سختی و فشار بودند.

و کانوا من قبل یستفتحون علی الذین کفروا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 157 - 22

22 - یهود و نصارا در قبل از اسلام ، مبتلا به تکالیفی مشتتبار و گرفتار در دام خرافات و بدعت های فراوان دینی بودند .

و یضع عنهم إصرهم والأغلال التي كانت عليهم

جمع آوردن «اغلال» حکایت از گستردگی بدعتها و خرافات دارد.

601- یهود کافر

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 90 - 20

20 - یهودیان منکر رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از زمره کافرانند و به عذابی خفت آور گرفتار خواهند شد .

و للکفرین عذاب مهین

ص: 357

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 43 - 9،10

9_ یهودیان اعراض کننده از حکم تورات ، مردمی بی ایمان

ثم يتولون من بعد ذلك و ما أولئك بالمؤمنين

برداشت فوق بر این مبناست که «ذلک» اشاره به حکم الهی در تورات باشد. قابل ذکر است که بر این مبنای «یتولون» عطف بر جمله «فیها حکم الله» است و «ثم» برای ترتیب در خبر است، نه برای ترتیب حکم.

10_ یهودیان اعراض کننده از حکم رسول خدا (صلی الله علیه و آله) ، مردمی بی ایمان

ثم يتولون من بعد ذلك و ما أولئك بالمؤمنين

برداشت فوق بر این مبناست که «ذلک» اشاره باشد به حکم رسول خدا که از «یحکمونک» به دست می آید. گفتنی است که بر این مبنای «یتولون» عطف بر «یحکمونک» می باشد.

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- انفال - 8 - 59 - 6

6_ پندار غلبه بر خدا با کفرورزی و تمرد از دستورات او و شکستن پیمان های پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، پندار یهودیان کفرپیشه و اندیشه ای ناصواب

و لایحسبن الذین کفروا سبقوا

چنانچه در آیه 56 گذشت، مشهور مفسران برآنند که مراد از نقض کنندگان پیمان در این بخش از آیات، یهودیان هستند. بنابراین یهودیان مصداق مورد نظر از «الذین کفروا» هستند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 96 - 12

12 - یهودیان گنهکار به عذاب دوزخ گرفتار خواهند شد .

بما قدمت أيديهم . . . و ما هو بمزحزحه من العذاب

«زحزحه» (مصدر مزحزح) به معنای دور ساختن است.

603- یهود متخلف

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 167 - 2

2_ خداوند تعلق اراده خویش را بر گرفتار ساختن یهودیان متمرّد به زندگی زجرآور و تحت شکنجه دیگران ، به همگان اعلام کرد .

و إذ تأذن ربك ليعثن عليهم إلى يوم القيمة من يسومهم سوء العذاب

ص: 358

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 165 - 6، 1، 2

1_ یهودیان متخلف در آبادی ایله ، به نصایح و مواعظ مصلحان و نهی کنندگان از منکر اعتنا نکردند و آن را به فراموشی سپردند .

فلما نسوا ما ذکروا به

2_ خداوند یهودیان متمرّد در آبادی ایله را پس از مداومت بر صید ماهی در روز شنبه و بی اعتنایی به مواعظ اصلاحگران به عذابی شدید گرفتار ساخت .

فلما نسوا ما ذکروا به .. أخذنا الذین ظلموا بعذاب بئیس

«بئیس» به معنای شدید است.

6_ یهودیان متخلف از حکم روز شنبه (حرمت تلاش برای کسب مال و صید ماهی) مردمانی فاسق و ظالم در پیشگاه خداوند

و أخذنا الذین ظلموا بعذاب بئیس بما کانوا یفسقون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 166 - 7

7_ مسخ یهودیان متمرّد آبادی ایله به بوزینگانی مطرود ، عذاب سخت الهی برای ایشان

قلنا لهم کونوا قرده خسّین

برخی برآند که «قلنا لهم ...» بیان همان «عذاب بئیس» است که در آیه قبل آمده است. گفتنی است بر این مبنا «الذین ظلموا» شامل ترک کنندگان نهی از منکر نمی شود. زیرا آنان قانون حرمت صید را نشکستند و به بوزینه تبدیل نشدند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 167 - 11

11_ یهودیان تجاوزگر ایله ، علاوه بر چشیدن عذاب های دنیوی ، تاقیامت به عذاب های برزخی گرفتار خواهند بود .

و إذ تأذن ربك لیبعثن علیهم إلی یوم القیمه من یسومهم سوء العذاب

برداشت فوق مبتنی بر این است که مراد از ضمیر «علیهم» یهودیان مسخ شده ایله باشد. بر این اساس مقصود از «سوء العذاب» عذابهای دنیوی نیست، بلکه به دلیل «إلی یوم القیمه» مراد عذابهای برزخی خواهد بود. یعنی: «لیبعثن علیهم من بعد موتهم إلی یوم القیمه ...»

605- یهود مستکبر

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 86 - 3

3_ دوزخ جایگاه مشرکان و یهودیان مستکبر و حق ناپذیر

ص: 359

و الذين كفروا و كذبوا بايتنا أولئك اصحب الجحيم

606- يهود مكذب محمد (صلى الله عليه و آله)

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

1

- بقره - 2 - 90 - 20

20 - يهوديان منكر رسالت پيامبر (صلى الله عليه و آله) ، از زمره كافرانند و به عذابى خفت آور گرفتار خواهند شد .

و للكفرين عذاب مهين

607- يهود مؤمن

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

1

- بقره - 2 - 121 - 5

5 - كسانى از يهود و نصارا به كتاب آسمانى خویش ايمان دارند كه از آن به خوبى و شايستگى پيروي مى كنند .

الذين ءاتينهم الكتب يتلونه حق تلاوته أولئك يؤمنون به

در برداشت فوق، ضمير «به» به «الكتاب» - كه مقصود از آن تورات و انجيل است - برگردانده شده است.

608- يهود مؤمن به قرآن

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

1

- بقره - 2 - 121 - 2

2- از میان یهود و نصارا، پیروان حقیقی تورات و انجیل به قرآن و محمد (صلی الله علیه و آله) ایمان می آورند.

الذین ءاتینهم الکتب یتلونه حق تلاوته أولئک یؤمنون به

«تلاوت به معنای خواندن و قرائت کردن است. برخی از اهل لغت آن را به معنای پیروی کردن نیز گفته اند. مراد از ضمیر «به» محتمل است قرآن یا پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد و نیز می تواند به الکتاب (تورات و انجیل) برگردد. برداشت فوق ناظر به این است که مراد از ضمیر «به» قرآن یا پیامبر (صلی الله علیه و آله) بوده و تلاوت به معنای پیروی کردن باشد.

609- یهود مؤمن به محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 121 - 2

2- از میان یهود و نصارا، پیروان حقیقی تورات و انجیل به قرآن و محمد (صلی الله علیه و آله) ایمان می آورند.

الذین ءاتینهم الکتب یتلونه حق تلاوته أولئک یؤمنون به

«تلاوت به معنای خواندن و قرائت کردن است. برخی از اهل لغت آن را به معنای پیروی کردن نیز گفته اند. مراد

ص: 360

از ضمیر «به» محتمل است قرآن یا پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد و نیز می تواند به الکتاب (تورات و انجیل) برگردد. برداشت فوق ناظر به این است که مراد از ضمیر «به» قرآن یا پیامبر (صلی الله علیه و آله) بوده و تلاوت به معنای پیروی کردن باشد.

610- یهود مؤمن صدر اسلام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 85 - 26

26- پایبندی گروهی از یهودیان عصر بعثت به تورات با عمل کردن به پیمان های الهی و پرهیز از کشتن و بیرون راندن همکیشان خود

فما جزاء من یفعل ذلک منکم

سیاق خطابهای گذشته اقتضا می کرد که جمله «فما جزاء ..» بدین گونه ایراد شود: «فما جزاءکم بما تفعلون إلا خزی». این تغییر سیاق اشاره به این دارد که همه یهودیان مرتکب اعمال ناروای مذکور نشدند. من تبعیضیه در «منکم» مؤید این معناست.

611- یهود و آرزوی مرگ

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 94 - 7

7- ادعای یهودیان (یقین به بهشتی بودن) آن گاه صادقانه و برخاسته از باور آنان است که تمنای مرگ کرده و از آن استقبال کنند.

قل إن کانت لکم الدار الآخرة .. فتمنوا الموت

612- یهود و آفرینش

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

1 - یهود، نقشی در نظام هستی ندارند.

ام لهم نصیب من الملک

2 - کارساز نبودن یاری هیچکس برای یهودیان، معلول نقش نداشتن آنان در نظام هستی است.

فلن تجد له نصيراً. ام لهم نصیب من الملک

در برداشت فوق، جمله «ام لهم»، علت برای جمله «فلن تجد . . .» گرفته شده است.

3 - اگر یهودیان در حکومت بر هستی نقشی داشتند، هیچ پیشیزی به مردم نمی دادند.

ام لهم نصیب من الملک فاذاً لا یؤتون الناس نقیراً

کلمه «نقیراً» به معنای چیزی است که پرنده ای با منقار خویش بر می گیرد و کنایه از چیز حقیر و اندک است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 41

41_ اعتقاد یهود به کناره گزینی خداوند از تدبیر امور جهان پس از فراغت از آفرینش آن

وقالت اليهود ید الله مغلوله

از امام صادق (ع) در توضیح آیه فوق روایت شده: .. قالوا قد فرع من الامر فلا یزید ولا ینقص ...

توحید صدوق، ص 167، ح 1، ب 25؛ نورالثقلین، ج 1، ص 649، ح 278.

613- یهود و آیات خدا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 155 - 3

3_ آیات الهی (معجزات پیامبران و...) مورد انکار یهودیان

و کفرهم بایت الله

614- یهود و ابراهیم (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 140 - 11، 9

9 - یهود و نصارا به خاطر کتمان حقایق درباره ابراهیم ، اسماعیل ، اسحاق و یعقوب (ع) و نوادگان یعقوب ، از ظالمترین مردم هستند .

أم تقولون إن إبراهيم . . . و من أظلم ممن كتم شهادته عند الله

از مصداقهای مورد نظر برای «شهادة من الله» به قرینه صدر آیه، حقایق است درباره ابراهیم(ع) و سایر پیامبران یاد شده در آیه.

11 - ابراهیم ، اسماعیل ، اسحاق و یعقوب (ع) از پیامبران و شخصیت های مورد قبول یهود و نصارا

أم تقولون إن إبراهيم . . . كانوا هوداً أو نصري

615- یهود و ادیان

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 94 - 5

5 - یهود ، همه ادیان جز دین یهود را بی اعتبار و دیگر ملت ها را در پیشگاه خدا فاقد قدر و منزلت می شمردند .

إن كانت لكم الدار الآخرة عند الله خالصة من دون الناس

ص: 362

616- یهود و ارتداد مسلمانان

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 109 - 3،5

3- آرزوی یهود و نصارا برای مرتد ساختن مسلمانان صدر اسلام آرزوی خام و تلاش آنان در این زمینه ، تلاشی ناموفق بود .

وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكُتُبِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ

به کارگیری فعل ماضی «وَدَّ» (دوست داشتند) به جای فعل مضارع (دوست می دارند) اشاره به این نکته دارد که: تلاش آنان بی ثمر است، به گونه ای که باید علاقه و تلاش آنان را سپری شده دانست.

5 - حسادت یهود و نصارا ، منشأ علاقه و تلاش آنها بر بازگرداندن اهل ایمان از اسلام بود .

وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكُتُبِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كَفَرًا حَسَدًا

«حسدًا» مفعولٌ له برای «وَدَّ كَثِيرًا ..» می باشد؛ یعنی، علاقه و تلاش اهل کتاب برای مرتد ساختن مسلمانان، به علت حسادت ایشان بود.

617- یهود و اسباط (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 140 - 9

9 - یهود و نصارا به خاطر کتمان حقایق درباره ابراهیم ، اسماعیل ، اسحاق و یعقوب (ع) و نوادگان یعقوب ، از ظالمترین مردم هستند .

أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ .. . وَ مِنْ أَظْلَمِ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَدَةَ عِنْدِهِ مِنَ اللَّهِ

از مصداقهای مورد نظر برای «شهاده من الله» به قرینه صدر آیه، حقایق است درباره ابراهیم(ع) و سایر پیامبران یاد شده در آیه.

618- یهود و اسحاق (ع)

9 - یهود و نصارا به خاطر کتمان حقایقی درباره ابراهیم، اسماعیل، اسحاق و یعقوب (ع) و نوادگان یعقوب، از ظالمترین مردم هستند.

أم تقولون إن إبراهيم . . . و من أظلم ممن كتم شهاده عنده من الله

از مصداقهای مورد نظر برای «شهاده من الله» به قرینه صدر آیه، حقایقی است درباره ابراهیم(ع) و سایر پیامبران یاد شده در آیه.

11 - ابراهیم، اسماعیل، اسحاق و یعقوب (ع) از پیامبران و شخصیت های مورد قبول یهود و نصارا

أم تقولون إن إبراهيم . . . كانوا هوداً أو نصري

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 2

2- یهودیان عصر بعثت، بر ناتوانی خویش از درک معارف اسلام معترف بودند.

و قالوا قلوبنا غلف

کلمه «قالوا» دلالت بر اعتراف دارد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 3

3- یهود به قرآن ایمان نمی آورند و اسلام را نخواهند پذیرفت.*

و إذا قيل لهم ءامنوا بما أنزل الله قالوا نؤمن بما أنزل علينا

حذف فاعل و آوردن فعل به صورت مجهول (قيل) حاوی این نکته است که: پاسخ منفی یهود به دعوت قرآن، مخصوص یهود عصر بعثت نیست؛ بلکه آیندگان اینان نیز همین رویه را خواهند داشت.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 109 - 14، 9

9- تلاش تبلیغاتی یهود و نصارا علیه اسلام و قرآن

وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكُتُبِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كَفَارًا

14 - حقانیت اسلام ، حتی در نظر یهودیان و مسیحیان امری روشن و تردیدناپذیر بود .

من بعد ما تبين لهم الحق

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 120 - 6

6 - توافق های سطحی با یهود و نصارا ، در گرایش آنان به اسلام مؤثر نیست .

و لن ترضى عنك اليهود ولا النصرى حتى تتبع ملتهم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 46 - 10،11،12،13،19،22،25

10 _ استهزای یهود نسبت به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اسلام

من الذين هادوا .. يقولون سمعنا و عصينا و اسمع غير مسمع و راعنا لئلا بالسنتهم

11 _ گفته های یهود با پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، آمیخته با عیبجویی به آیین اسلام

راعنا لئلا بالسنتهم و طعناً فى الدين

«طعناً فى الدين» به معنای ضربه وارد کردن در دین با ناسزاگویی و عیبجویی است. گفتمی است که «طعنا» حال برای فاعل «يقولون»

است ؛ یعنی «يقولون كذا طاعنين فى الدين».

12 _ یهود ، در صدد وارد ساختن ضربه به اسلام

و طعناً فى الدين

13_ تشبیه وحی و سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) به هیاهوی چوپان ها ، طعن یهود بر دین اسلام

ص: 364

راعنا لئياً بالسنتهم و طعناً فى الدين

هدف شوم يهوديان از چوپان خواندن پيامبر (صلی الله عليه و آله) می تواند تشبيه دعوت و سخنان او به هياهوى چوپانها باشد.

19 _ يهوديان تحريفگر _ به پندار خير و صلاح خویش _ در صدد آزار رساندن به پيامبر (صلی الله عليه و آله) و ضربه زدن به اسلام بودند

من الذين هادوا... لكان خيراً لهم و اقوم

22 _ تحريفگرى ، استهزا و طعن يهود نسبت به اسلام و پيامبر (صلی الله عليه و آله) ، نمودى از كفر آنان

من الذين هادوا يحرفون... سمعنا و عصينا... لعنهم الله بكفرهم

25 _ تنها اندكى از يهود به اسلام و پيامبر (صلی الله عليه و آله) ايمان خواهند آورد .

و لكن لعنهم الله بكفرهم فلا يؤمنون الا قليلا

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فیش

4

- نساء - 4 - 155 - 20

20 _ دل های مهر خورده و در حجاب لجاج فرو رفته يهود ، مانع گرايش آنان به اسلام

بل طبع الله عليها بكفرهم فلا يؤمنون الا قليلا

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 19

19 _ همسويى منافقان و يهود عصر بعثت در گرايش ها و موضعگيرى های خویش در برابر پيامبر (صلی الله عليه و آله) و اسلام

الذين يسرعون فى الكفر... سمعون للكذب سمعون لقوم اخرين

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 42 - 13

13_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، نگران آسیب رسانی یهود به اسلام و مسلمانان در صورت اعراض آن حضرت از داوری بین آنان

و إن تعرض عنهم فلن يضروك شيئاً

به نظر می رسد مراد از «یضروك» آسیب رسانی به اسلام و جامعه ایمانی باشد، زیرا رسول خدا (صلی الله علیه و آله) نگران آسیب دیدن شخص خود نبوده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 51 - 9

9_ همکاری و روابط دوستانه یهود و نصارا ، @ در جهت مقابله با اسلام *

يا ايها الذين آمنوا لاتتخذوا اليهود والنصرى أولياء بعضهم أولياء بعض

با توجه به اینکه یهود و نصارا نسبت به یکدیگر دشمنی و کینه دارند، معلوم می شود دوستی آنها با یکدیگر که از جمله «بعضهم . . .» استفاده می گردد، در جهت مقابله به اسلام است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 32 - 13، 4، 2

ص: 365

2_ موضع گیری ها و تبلیغات سوء یهود و نصارا، علیه اسلام به مثابه پفی ناچیز در مقابل نور فروزنده و جاودان الهی

یریدون أن یطفئوا نور الله بأفوههم

4_ اطاعت محض و تبعیت کورکورانه یهود و نصارا از احبار و راهبانشان، در راستای مبارزه با قرآن و اسلام

اتخذوا أحبارهم و رهبنهم أرباباً... یریدون أن یطفئوا نور الله بأفوههم

13_ یهود و نصارا، ناخشنود از گسترش اسلام

و یأبی الله إلا أن یتیم نوره و لو کره الکفرون

620- یهود و اسماعیل (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 140 - 9، 11

9- یهود و نصارا به خاطر کتمان حقایقی درباره ابراهیم، اسماعیل، اسحاق و یعقوب (ع) و نوادگان یعقوب، از ظالمترین مردم هستند.

أم تقولون إن إبراهیم... و من أظلم ممن کتم شهنه عنده من الله

از مصداقهای مورد نظر برای «شهاده من الله» به قرینه صدر آیه، حقایقی است درباره ابراهیم(ع) و سایر پیامبران یاد شده در آیه.

11 - ابراهیم، اسماعیل، اسحاق و یعقوب (ع) از پیامبران و شخصیت های مورد قبول یهود و نصارا

أم تقولون إن إبراهیم... کانوا هوداً أو نصری

621- یهود و انبیا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 25

25 - یهودیان عصر بعثت، دارای روحیه ای همسان با گذشتگان خویش در برخورد با پیامبران

فلم تقتلون أنبياء الله من قبل

استناد قتل به یهودیان عصر بعثت با فعل مضارع «تقتلون» - با اینکه آنان پیامبری را نکشتند - حکایت از برداشت فوق دارد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 155 - 6,7,8,10,12

6 - یهود با اظهار ناتوانی از درک سخنان پیامبران، تعالیم آنان را به استهزا می گرفتند.

و قولهم قلوبنا غلف

«غلف» جمع اغلف به چیزی گفته می شود که دارای حجاب و پرده باشد؛ بر این مبنا به نظر می رسد قصد و داعی یهود از جمله «قلوبنا غلف» (قلبهای ما دارای حجاب است)، استهزای انبیا باشد.

7 - یهود، با ادعای دانش وافر، خود را از تعالیم انبیا بی نیاز می پنداشتند.

ص: 366

وقولهم قلوبنا غلف

برداشت فوق بر این اساس است که «غلف» جمع غلاف به معنای ظرف باشد. بر این مبنا، مقصود یهود از جمله «قلوبنا غلف» این است که دل‌هایشان آکنده از دانش است و نیازی به تعالیم انبیا ندارند.

8_ غیر علمی شمردن تعالیم انبیا، بهانه بی اساس یهود، برای نپذیرفتن آنها

وقولهم قلوبنا غلف

مقصود یهودیان از اینکه می گفتند قلبهایمان آکنده از علم است، می تواند این باشد که تعالیم انبیا اگر دارای مبنایی علمی بود، قلبهای ما آن را درک می کرد و در خود جای می داد و چنین نتیجه می گرفتند که تعالیم انبیا _ به دلیل نافذ نبودنش در قلبها _ علمی نیست.

10_ غرور علمی یهود در برابر دعوت انبیا، موجب گرفتاری آنان به لعنت خداوند

وقولهم قلوبنا غلف

کلمه «قولهم» عطف بر «نقضهم» است، بنابراین متعلق به فعل محذوف «لعناهم» است. یعنی «بقولهم ... لعناهم».

12_ دل های یهود، دارای حجابی جلوگیری از نفوذ تعالیم انبیا

بل طبع الله علیها بکفرهم

622- یهود و انبیای بنی اسرائیل

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 21

21 - کشته شدن پیامبرانی از نژاد اسرائیل به دست یهودیان، دلیل ایمان نداشتن آنان حتی به پیامبران بنی اسرائیل

نؤمن بما أنزل علينا .. قل فلم تقتلون أنبياء الله من قبل

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 93 - 18

18 - اعمال ناروای یهود در طول تاریخ (کشتن پیامبران ، گوساله پرستی و . . .) نشانه ایمان نداشتن آنان حتی به پیامبران بنی اسرائیل و کتاب های آسمانی خویش است .

قالوا نؤمن بما أنزل علينا . . قل بئسما يأمرکم به ایمنکم إن کنتم مؤمنین

چون جمله «قل بئسما . .» (اگر ایمان دارید، ایمانتان شما را به کارهای ناروایی واداشته است) در جواب «نؤمن بما أنزل علينا» قرار گرفته، بیانگر آن است که: شما یهودیان به کتابهای آسمانی ایمان ندارید که چنین اعمال ناپسندی را مرتکب می شوید.

623- یهود و انبیای غیر بنی اسرائیل

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 91 - 11

ص: 367

11 - یهودیان ، به هر پیامبری که از نژاد اسرائیل نباشد ، کافر می شوند .

و یکفرون بما وراءه

624- یهود و انجیل

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 41 - 10

10 - دستیابی به متاع دنیا ، از هدف های یهود و نصارا در کفر به قرآن و انکار حقایق تورات و انجیل

و لا تشتروا بایتی ثمناً قليلا

کلمه «آیاتی» علاوه بر قرآن، شامل حقایق بیان شده در تورات و انجیل نیز هست. گویا آوردن اسم ظاهر (آیاتی) به جای ضمیر «به»، برای تأمین این هدف باشد. قابل ذکر است که چون سخن درباره ایمان به قرآن بود، مصداق مورد نظر برای «آیاتی» حقایقی از تورات و انجیل است که دلیل بر حقانیت قرآن می باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 66 - 12

12 _ بهره مندی یهود و نصارا از تعالیم و معارفی آسمانی علاوه بر تورات و انجیل

ولو انهم اقاموا التوریه و الانجیل و ما انزل الیهم من ربهم

مراد از «ما انزل الیهم» می تواند کتابهایی همانند زبور و ... باشد که خداوند بر پیامبران بنی اسرائیل نازل کرده است.

625- یهود و اولیاء الله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- جمعه - 62 - 6 - 2

2- قوم یهود ، تنها خود را اولیا و دوستان خداوند می پنداشتند .

إن زعمتم أنكم أولياء لله

626- یهود و بعثت محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 89 - 10

10 - یهودیان ، آمدن پیامبر (صلی الله علیه و آله) و نزول قرآن را از دیرباز و پیش از بعثت برای کافران تشریح می کردند .

و كانوا من قبل يستفتحون على الذين كفروا

«استفتاح» (مصدر يستفتحون) می تواند به معنای مطلع ساختن باشد، چنانچه در مفردات راغب آمده: «فتح علیه کذا؛ آن گاه گفته می شود که به او امری را اعلام کند و او را بر آن امر مطلع سازد». قابل ذکر است که در

ص: 368

این صورت بردن «یفتحون» به باب استفعال برای تأکید است و معنای طلب ندارد.

627- یهود و بهشت

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 94 - 12، 7، 4

4 - یهودیان ، اختصاص یافتن بهشت را به قوم یهود ، حکم و تقدیری الهی می شمروند .

إن كانت لكم الدار الآخرة عند الله

«عند الله» متعلق به «كانت» است و مفادش این است که ثبوت آخرت برای یهود در نزد خداست؛ یعنی، او این معنا را پذیرفته، تحقق بخشیده و مقرر ساخته است.

7 - ادعای یهودیان (یقین به بهشتی بودن) آن گاه صادقانه و برخاسته از باور آنان است که تمنای مرگ کرده و از آن استقبال کنند .

قل إن كانت لكم الدار الآخرة .. فتمنوا الموت

12 - یهود ، بر خلاف ادعایشان ، به بهشتی بودن خویش اطمینان نداشتند .

فتمنوا الموت إن كنتم صدقین

جمله «إن كنتم صدقین» اشاره به دروغ گویی یهود دارد؛ یعنی، آنان خود می دانند که ادعایشان واقعیت ندارد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 96 - 7

7 - یهودیان خود نیز بر بی پایه بودن ادعایشان (تقدیر بهشت برای آنان) واقفند .

إن كانت لكم الدار الآخرة .. ولتجدنهم أحرص الناس

جمله های «لتجدنهم . . .» و «یود أحدهم ...» را می توان ناظر به ادعای یهود (إن كانت ... در آیه 94) دانست؛ یعنی، شما یهودیان از یکسو مدعی هستید که سرای آخرت از آن شماست و از سوی دیگر آرزوی ماندگار شدن در حیات دنیا را دارید، این نشان می دهد که خود شما نیز آن ادعا را باور ندارید.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 111 - 10، 8، 4، 2، 1

1 - اهل کتاب (یهود و نصارا) ، تنها خویشان را سزاوار بهشت دانسته و دیگران را از آن ، محروم می پندارند .

و قالوا لن یدخل الجنة إلا من كان هوداً أو نصری

ضمیر در «قالوا» به «اهل الکتاب» (در آیه 109) باز می گردد.

2 - یهودیان ، بهشت را مخصوص یهود و دیگران را از آن محروم می دانند .

و قالوا لن یدخل الجنة إلا من كان هوداً

آیه 113، بیانگر آن است که هر یک از یهود و نصارا دیگری را اهل نجات نمی دانند. بنابراین به اصطلاح اهل ادب، در آیه مورد بحث «لَفَّ اجمالی» وجود دارد و حرف «أو» نیز برای تفصیل است؛ یعنی، جمله «قالوا لن ...» حاکی از دو جمله است: 1_ قالت الیهود: « لن یدخل الجنة إلا من كان هوداً». 2_ قالت النصاری: « لن یدخل الجنة إلا من كان نصری».

ص: 369

4 - اتفاق نظر یهود و نصارا ، بر ادعای محرومیت مسلمانان از بهشت

قالوا لن يدخل الجنة إلا من كان هوداً أو نصری

هدف از اینکه قرآن، پندار نصارا و یهود را به صورت «لفّ اجمالی» بیان کرده، رساندن این معناست که: مقصود اصلی یهود و نصارا در طرح آن ادعا، بیان محرومیت مسلمانان از بهشت است.

8 - یهود و نصارا هیچ برهانی بر ادعای خویش (اختصاص بهشت به خویشان و محرومیت مسلمانان از آن) ندارند .

قل هاتوا برهنکم إن کنتم صدقین

«هات» (مفرد هاتوا) اسم فعل و به معنای عطا کن است. بنابراین «هاتوا برهنکم» یعنی، برهانتان را ارائه کنید.

10 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، موظف به مطالبه برهان از یهود و نصارا بر ادعای محرومیت مسلمانان از بهشت

قل هاتوا برهنکم إن کنتم صدقین

628- یهود و تخریب مسجد

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 114 - 13

13 - تلاش یهود و نصارا برای تخریب مساجد و بازداشتن مردم از حضور یافتن در آنها *

و من أظلم ممن منع مسجد الله أن يذكر فيها اسمه

از مصداقهای «من أظلم ..» به دلیل آیه قبل، یهود و نصارا هستند.

629- یهود و تعالیم آسمانی

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

12 - بهره مندی یهود و نصارا از تعالیم و معارفی آسمانی علاوه بر تورات و انجیل

و لو انهم اقاموا التوریه و الانجیل و ما أنزل الیهم من ربهم

مراد از «ما انزل الیهم» می تواند کتابهایی همانند زبور و ... باشد که خداوند بر پیامبران بنی اسرائیل نازل کرده است.

630- یهود و تعلم جادو

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 102 - 41,43

41 - یهود در عین آگاهی به اینکه فراگیری سحر موجب محروم شدن آنان از همه مواهب اخروی خواهد شد ، به آموزش آن پرداختند .

و لقد علموا لمن اشتریه ماله فی الآخره من خلق

ص: 370

«خلاق» به معنای بهره‌وافر و نصیب‌نیکوست. نکره بودن کلمه «خلاق» به همراه «من» زائیده، دلالت بر قلت دارد و ظاهر آن است که ضمیر در «علموا» به یهودیان بر می‌گردد.

43 - یهودیان با آموزش سحرهای زیان‌آور، خویشتن را تباه و بهای بدی را کسب کردند.

ماله فی الآخره من خلق و لبس ماشروا به أنفسهم

631- یهود و تغییر قبله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 144 - 20

20 - موضعگیری یهود و نصارا درباره تغییر قبله، علی‌رغم آگاهی آنها به حقانیت آن

إن الذین أتوا الکتب لیعلمون أنه الحق من ربهم و ما اللّٰه بغفل عما یعملون

جمله «و ما اللّٰه ..» - که به تهدید اهل کتاب اشاره دارد - بیانگر موضعگیری اهل کتاب در برابر تغییر به حق قبله و مخالفت ایشان با حکم الهی است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 147 - 7

7 - یهود و نصارای عصر بعثت، در تلاشی پی‌گیر، برای اثبات حقانیت قبله خویش و ناحق جلوه دادن تغییر آن به کعبه

الحق من ربک فلا تکنون من الممترین

یهود و تکذیب محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 91 - 4

4_ یهود به سبب انکار رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) منکر نزول هرگونه وحی بر افراد بشر شدند.

إذ قالوا ما أنزل الله على بشر من شيء

632- یهود و تلاوت کتاب آسمانی

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 156 - 6

6_ یهود و نصارا کتاب آسمانی خویش را به زبان غیر عربی تلاوت می کردند.

وإن كنا عن دراستهم لغفلين

«إن» در جمله «إن كنا» این مخففه است. «در است» مصدر و به معنای تلاوت است. «هم» فاعل «در است» و مفعولش «الکتاب» می باشد. یعنی «همانا ما از خواندن کتاب آسمانی توسط اهل کتاب غافل بودیم». این بدان معناست که ما متوجه محتوای قرائت آنان نبودیم و لذا حقایق آن را درک نمی کردیم.

ص: 371

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 41 - 10

10 - دستیابی به متاع دنیا، از هدف های یهود و نصارا در کفر به قرآن و انکار حقایق تورات و انجیل

و لاتشتروا بأیتی ثمناً قليلا

کلمه «آیاتی» علاوه بر قرآن، شامل حقایق بیان شده در تورات و انجیل نیز هست. گویا آوردن اسم ظاهر (آیاتی) به جای ضمیر «به»، برای تأمین این هدف باشد. قابل ذکر است که چون سخن درباره ایمان به قرآن بود، مصداق مورد نظر برای «آیاتی» حقایقی از تورات و انجیل است که دلیل بر حقانیت قرآن می باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 90 - 1,2

1 - یهودیان، به قرآن و کتاب آسمانی خویش (تورات) کفر ورزیدند.

أن يكفروا بما أنزل الله

مراد از «ما أنزل الله» قرآن است و بعید نیست که علاوه بر آن، تورات نیز منظور باشد. قابل ذکر است که مراد از کافر شدن یهود به تورات، انکار یا تحریف آن بخش از تورات است که ویژگیهای پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) را بیان کرده است.

2 - یهودیان، با کفرشان به قرآن و تورات، خود را به بد بهایی فروختند.

بئسما اشتروا به أنفسهم أن يكفروا بما أنزل الله

«اشترأ» به معنای خریدن است و گاهی به معنای فروختن نیز به کار می رود. در آیه شریفه معنای دوم اراده شده است (اقتباس از مجمع البیان). «ما»ی موصوله در «بئسما» فاعل «بئس» و «أن يكفروا...» مخصوص به ذم است. بنابراین جمله «بئسما...»؛ یعنی، کفرورزی یهودیان به قرآن بهای بدی بود که خود را بدان فروختند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 23 - 6

6_ عدم قبول حکمیت تورات از سوی برخی عالمان یهود ، به دنبال ارائه پیشنهاد آن از جانب پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)

الم تر الى الذين اوتوا نصيباً من الكتاب . . هم معرضون

برداشت فوق بر اساس شأن نزولی است که درباره آیه مورد بحث نقل شده است. (مجمع البیان).

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 93 - 7،9

7_ پیشنهاد پیامبر (صلی الله علیه و آله) به یهودیان برای ارائه شاهی از تورات ، بر صدق ادعای خویش در تحریم برخی خوردنیها

قل فأتوا بالتوریه فاتلوها ان کنتم صادقین

ص: 372

9_ پنهان کردن تورات ، توسط یهودیان *

قل فاتوا بالتوریه فاتلوها

دعوت به آوردن تورات و تلاوت آن، این را گوشزد می کند که آنها تورات را از دسترس مردم خارج کرده بودند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 44 - 2

2_ آگاهی ناقص دانشمندان یهود به تورات

الم تر الى الذين اوتوا نصيباً من الكتب

بدان احتمال که «من» در «من الذين هادوا_ آیه 46_» بیانیه باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 43 - 8,9

2_ گریز از احکام تورات ، انگیزه مراجعه گروهی از یهودیان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای قضاوت

و کیف یحکمونک و عندهم التوریه فیها حکم الله

8_ گروهی از یهودیان ، بی اعتنا به حکم خدا در تورات و رویگردان از حکم پیامبر (صلی الله علیه و آله) پس از مراجعه به آن حضرت

و کیف یحکمونک و عندهم التوریه فیها حکم الله ثم یتولون من بعد ذلک

9_ یهودیان اعراض کننده از حکم تورات ، مردمی بی ایمان

ثم یتولون من بعد ذلک و ما أولئک بالمؤمنین

برداشت فوق بر این مبناست که «ذلک» اشاره به حکم الهی در تورات باشد. قابل ذکر است که بر این مبنای «یتولون» عطف بر جمله «فیها

حکم الله است و «ثم» برای ترتیب در خبر است، نه برای ترتیب حکم.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 66 - 12

12 _ بهره مندی یهود و نصارا از تعالیم و معارفی آسمانی علاوه بر تورات و انجیل

و لو انهم اقاموا التوریه و الانجیل و ما انزل الیهم من ربهم

مراد از «ما انزل الیهم» می تواند کتابهایی همانند زبور و ... باشد که خداوند بر پیامبران بنی اسرائیل نازل کرده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 91 - 17، 18

17 _ یهود با نزول تورات معارف و حقایق تازه ای را فراگرفتند.

و علمتم ما لم تعلموا اَنتم و لا اءاباؤکم

18 _ تورات در بردارنده حقایق و معارفی بود که نه یهود زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر آن آگاهی داشتند و نه پدران آنها.

و علمتم ما لم تعلموا اَنتم و لا اءاباؤکم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 373

- اعراف - 7 - 169 - 2،12،17

2_ دنیاگرایان یهود ، علی رغم ادعای اعتقاد به تورات و دسترسی به آن ، از راه های نامشروع به مال و منال دنیا چنگ می زدند .

ورثوا الكتب يأخذون عرض هذا الأذنی و یقولون سیغفر لنا

جمله «ورثوا الكتب» (تورات را به ارث بردند) اشاره به دو معنا دارد که هر دو در سرزنش دنیاگرایان یهود دخیل است: دسترسی به تورات داشتند ; مدعی اعتقاد به آن بودند.

12_ یهودیان به تورات و پیمان های الهی پایبند نبودند .

ألم یؤخذ علیهم میثق الكتب

17_ یهودیان با مطالعه مکرر تورات به معارف و احکام آن آگاهی داشتند .

درسوا ما فیه

«درس» تکرار کردن چیزی است و «درس الكتاب» هنگامی گفته می شود که خواندن تکرار شود. (مجمع البیان).

634- یهود و جبرئیل

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 97 - 6

6 - تصور جاهلانیه یهود در مورد جبرئیل و نظام وحی

قل من كان عدواً لجبریل فإنه نزله علی قلبك یاذن الله

635- یهود و حفظ منافع قومی

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 76 - 11، 12

11 - حفظ منافع قوم و جامعه یهود، برتر از اعتراف به باور ها و عقاید دینی در دیدگاه عالمان و پیشوایان آنان

أتحدثونهم بما فتح الله عليكم . . . أفلا تعقلون

12 - پیشوایان و عالمان یهود، اعتراف به حقایق دینی و معارف الهی را، در صورتی که مخدوش کننده منافع قومی آنان گردد، ناروا و برخاسته از بی خردی می دانستند .

أتحدثونهم بما فتح الله عليكم . . . أفلا تعقلون

636- یهود و حقانیت محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 118 - 9

9- یهود و نصارا نیز همانند مشرکان، خواهان سخن گفتن خدا با آنان درباره راستی و درستی رسالت پیامبران

ص: 374

بودند .

كذلك قال الذين من قبلهم مثل قولهم

در آیه 113 مشرکان با تعبیر «الذین لایعلمون» در قبال یهود و نصارا مطرح شده اند و در آیه مورد بحث مشرکان با همان تعبیر در قبال «الذین من قبلهم» قرار گرفته اند. از این مقایسه معلوم می شود: مقصود از «الذین من قبلهم» یهود و نصارا است.

637- یهود و خدا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 50 - 5, 7, 1, 2

1 _ یهود ، داعیه دار نسبت‌هایی ناروا به خداوند ، علی رغم علم و آگاهی به کذب و بطلان آن نسبتها

انظر کیف یفترون علی الله الكذب

ضمیر در «یفترون» به «الذین اوتوا الكتاب» بر می گردد، و مراد از آن به قرینه آیات گذشته یهودیان هستند.

2 _ علم و آگاهی یهود به بطلان افترا های خویش بر خداوند *

انظر کیف یفترون علی الله الكذب

چون افترا به معنای دروغ بستن است، آوردن کلمه «الكذب» برای تفهیم این معناست که یهودیان با اینکه می دانند _ مثلا _ خداوند به آنها امتیازی نداده، آن را به خدا نسبت می دهند.

5 _ یهود ، مورد سرزنش خداوند به خاطر نسبت های ناروا به خداوند

انظر کیف یفترون علی الله الكذب

7 _ افترای یهود بر خداوند دلیل آلودگی آنان و پیراسته نبودنشان از انحراف

الم تر .. انظر کیف یفترون علی الله الكذب

جمله «انظر کیف» می تواند دلیلی باشد بر اثبات عدم تزکیه یهودیان که در آیه قبل مطرح شده است.

1_ یهودیان ، منکر قدرت و نفوذ اراده خداوند در تدبیر جهان

وقالت الیهود یدالله مغلوله

اطلاق جمله «یدالله مغلوله» می رساند که یهود بر این باور بودند که خداوند هیچ دخل و تصرفی در جهان هستی ندارد. بنابراین جمله «ینفق کیف یشاء» پس از «یداء مبسوطان» تنها اشاره به نمونه و مصداقی از نفوذ و قدرت الهی در جهان هستی دارد.

2_ ناتوانی خداوند در انفاق و بخشش روزی به موجودات ، از باور های باطل یهود

وقالت الیهود یدالله مغلوله

جمله «ینفق کیف یشاء» می تواند قرینه باشد بر اینکه مراد از بسته بودن دست خدا و نافذ نبودن قدرت وی _ در پندار یهود _ تنها ناتوانی از اعطای روزی و انفاق به انسانهاست.

8_ سخن ناروای یهود درباره خداوند (نافذ نبودن قدرت او) موجب دوری آنان از رحمت الهی

ولعنوا بما قالوا

638- یهود و دین ابراهیم (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 140 - 1

1 - یهودیان آیین ابراهیم ، اسماعیل ، اسحاق ، یعقوب و نوادگانش را آیین یهودیت و ایشان را یهودی می دانستند .

أم تقولون إن ابراهيم و إسمعیل . . . كانوا هوداً

جمله «أم تقولون . . .» دارای لفّ اجمالی است و حاکی از دوقضیه می باشد: الف) ای یهودیان! آیا می پندارید که ابراهیم و . . . یهودی بودند؟ ب) ای نصارا! آیا شما می پندارید که ابراهیم و . . . نصرانی بودند؟

639- یهود و دین اسباط

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 140 - 1

1 - یهودیان آیین ابراهیم ، اسماعیل ، اسحاق ، یعقوب و نوادگانش را آیین یهودیت و ایشان را یهودی می دانستند .

أم تقولون إن ابراهيم و إسمعیل . . . كانوا هوداً

جمله «أم تقولون . . .» دارای لفّ اجمالی است و حاکی از دوقضیه می باشد: الف) ای یهودیان! آیا می پندارید که ابراهیم و . . . یهودی بودند؟ ب) ای نصارا! آیا شما می پندارید که ابراهیم و . . . نصرانی بودند؟

640- یهود و دین اسحاق (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

1 - یهودیان آیین ابراهیم ، اسماعیل ، اسحاق ، یعقوب و نوادگانش را آیین یهودیت و ایشان را یهودی می دانستند .

أم تقولون إن إبراهيم وإسمعيل . . . كانوا هوداً

جمله «أم تقولون . . .» دارای لفّ اجمالی است و حاکی از دوقضیه می باشد: الف) ای یهودیان! آیا می پندارید که ابراهیم و . . .، یهودی بودند؟ ب) ای نصارا! آیا شما می پندارید که ابراهیم و . . .، نصرانی بودند؟

641- یهود و دین اسماعیل (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 376

- بقره - 2 - 140 - 1

1 - یهودیان آیین ابراهیم ، اسماعیل ، اسحاق ، یعقوب و نوادگانش را آیین یهودیت و ایشان را یهودی می دانستند .

أم تقولون إن إبراهيم وإسمعيل . . . كانوا هوداً

جمله «أم تقولون . . .» دارای لفّ اجمالی است و حاکی از دوقضیه می باشد: الف) ای یهودیان! آیا می پندارید که ابراهیم و . . . یهودی بودند؟ ب) ای نصارا! آیا شما می پندارید که ابراهیم و . . . نصرانی بودند؟

642- یهود و دین یعقوب (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 140 - 1

1 - یهودیان آیین ابراهیم ، اسماعیل ، اسحاق ، یعقوب و نوادگانش را آیین یهودیت و ایشان را یهودی می دانستند .

أم تقولون إن إبراهيم وإسمعيل . . . كانوا هوداً

جمله «أم تقولون . . .» دارای لفّ اجمالی است و حاکی از دوقضیه می باشد: الف) ای یهودیان! آیا می پندارید که ابراهیم و . . . یهودی بودند؟ ب) ای نصارا! آیا شما می پندارید که ابراهیم و . . . نصرانی بودند؟

643- یهود و ربوبیت خدا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 76 - 14

14 - یهودیان ، معتقد به ربوبیت خداوند

أتحدّثونهم بما فتح الله عليكم ليحاجوكم به عند ربكم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 162 - 10

10 _ یهودیان بپادارنده نماز و پرداخت کننده زکات ، به قرآن و دیگر کتب آسمانی ایمان می آورند .

ولكن الرسخون . . . والمقیمین الصلوه و المؤتون الزکوه

گفتنی است که «المقیمین» به وسیله فعلی همانند «امدح» و یا «اخص» منصوب شده و در اصل چنین بوده «والمقیمون الصلوه اخصهم و امدحهم» که بنابر قواعد ادبی المقیمون و فعل اخص و امدح حذف شده است و ضمیر در «امدحهم» به صورت اسم ظاهر در آمده است.

ص: 377

645- یهود و سلیمان (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 102 - 12

12 - فعالیت یهودیان عصر سلیمان علیه حکومت وی ، با پیروی از افسون شیاطین *

واتبعوا ما تتلوا الشیطان علی ملک سلیمان

برداشت فوق بر این اساس است که فاعل «اتبعوا» یهودیان عصر سلیمان باشند.

646- یهود و صفات صحابه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

17

- فتح - 48 - 29 - 30

30- آشنایی دیرین یهودیان و مسیحیان ، با اوصاف و ویژگی های پیامبر اسلام و اصحاب آن حضرت

ذلک مثلهم فی التوریه و مثلهم فی الإنجیل کزرع

647- یهود و صفات محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

17

- فتح - 48 - 29 - 30

30- آشنایی دیرین یهودیان و مسیحیان ، با اوصاف و ویژگی های پیامبر اسلام و اصحاب آن حضرت

ذلک مثلهم فی التوریه و مثلهم فی الإنجیل کزرع

648- یهود و عزیر (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 30 - 4, 1, 3

1 - یهودیان ، « عزیر » را فرزند خدا خواندند .

وقالت الیهود عزیر ابن الله

3 - فرزند خدا خواندن « عزیر » و « مسیح » ، سخنان نسنجیده و باطلی بود که یهود و نصارا به زبان آوردند .

وقالت . . . ذلک قولهم بأفوههم

4 - پندار فرزند خدا بودن « عزیر » و « مسیح » ، پنداری است سابقه دار در تاریخ یهود و نصارا .

یضهئون قول الذین کفروا من قبل

ص: 378

649- یهود و علم خدا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 77 - 3

3- یهود مورد توبیخ و سرزنش خداوند ، به خاطر محدود پنداشتن علم و آگاهی او

أولایعلمون أن الله یعلم ما یسرون و ما یعلنون

650- یهود و علم غیب خدا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 15

15 - آگاه نبودن خدا به اسرار نهانی انسان ها ، از باور ها و پندار های باطل یهود

أتحدثونهم بما فتح الله علیکم لیحاجوکم به عند ربکم

از جمله «أتحدثونهم... لیحاجوکم» چنین بر می آید که یهود آن گاه راه احتجاج علیه خویش را گشوده می دیدند که حقایق و دانسته های خویش را آشکار کنند؛ ولی اگر حقایق را آشکار نکنند علیه آنان احتجاج نمی شود و مؤاخذه نمی گردند. این پندار بیانگر برداشت فوق است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 77 - 2

2- یهودیان ، خداوند را به امور نهانی انسان عالم و آگاه نمی دانستند .

أولايعلمون أن الله يعلم ما يسرون و ما يعلنون
استفهام در «أولايعلمون . . .» انکار توییخی است.

651- یهود و عمر طولانی

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 96 - 14

14 - زندگانی در دنیا و داشتن عمری طولانی ، نجاتبخش یهود از عذاب اخروی نیست .

و ما هو بمزحزحه من العذاب أن يعمر

«أن يعمر» بدل برای «هو» و یا فاعل برای «مزحزح» است. مآل هر دو به یک معناست؛ معنای جمله «ما هو ...» چنین است: یهودیان [بر فرض اینکه عمری هزار ساله داده شوند] آن عمر طولانی، ایشان را از عذاب رها نخواهد ساخت.

652- یهود و عهد خدا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 379

- بقره - 2 - 100 - 5

5- عهد ها و پیمان های الهی در دیدگاه بسیاری از یهودیان ، امری بی مقدار و کم ارزش

نبذه فریق منهم

برداشت فوق بر اساس معنایی است که «راغب» در کلمه «نبذ» بیان کرده است. او در «المفردات» می گوید: «نبذ» انداختن و دور افکندن چیزی است به خاطر کم ارزش شمردن آن.

653- یهود و عیسی (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 156 - 3.7

3- یهودیان ، منکر رسالت حضرت مسیح (ع)

و بکفرهم

تکرار «کفر» که در این بخش از آیات به یهودیان نسبت داده شده، حکایت از تعدد موارد کفرورزی آنان دارد. در برداشت فوق کفر_ به قرینه فرازهای بعد_ انکار رسالت عیسی (ع) گرفته شده است.

7_ کفرورزی یهود با انکار رسالت حضرت مسیح (ع) ، موجب گرفتار شدن آنان به لعنت خداوند

و بکفرهم و قولهم علی مریم بهتتاً عظیماً

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که «بکفرهم» عطف بر «بنقضهم» در آیه قبل باشد. بر این مبنا «بکفرهم» متعلق به فعل محذوف «لعناهم» خواهد بود.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

2_ یهود، مردمی کفرپیشه و طغیانگر علیه عیسی (ع)، علی رغم اذعان به رسالت الهی وی

و قولهم إنا قتلنا المسيح عیسی ابن مریم رسول اللّٰه

بر این مبنا که «رسول اللّٰه» دنباله سخن یهودیان «انا قتلنا...» باشد می توان گفت اعتراف آنان به رسالت عیسی اعترافی واقعی و حقیقی بوده ولی در عین حال اقرار به کشتن وی داشته و این حکایت از شدت خباثت آنان دارد.

3_ استهزای یهود نسبت به پیامبری حضرت عیسی (ع) *

و قولهم إنا قتلنا المسيح عیسی ابن مریم رسول اللّٰه

برداشت فوق مبتنی بر این است که «رسول اللّٰه» گفتار یهودیان باشد، بر این اساس به نظر می رسد اقرار آنان به رسالت عیسی (ع) به منظور تمسخر بوده است.

6_ یهود _ بر خلاف پندارشان _ حضرت عیسی (ع) را نکشتند و به دار نیز نیاویختند .

و قولهم إنا قتلنا المسيح عیسی ابن مریم . . . و ما قتلوه و ما صلبوه

14_ پندار غلط و خلافگویی یهود، در مورد تولد و مرگ حضرت عیسی (ع)

قولهم علی مریم بهتناً عظیماً. و قولهم إنا قتلنا المسيح... ما لهم به من علم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 380

- نساء - 4 - 158 - 1

1 - عدم حضور حضرت مسیح (ع) در بین مردم، پس از توطئه قتل وی توسط یهود

و ما قتلوه. بل رفعه الله إليه

چنانچه عیسی (ع) پس از توطئه قتل در بین مردمان حضور می داشت، همگان به اشتباه خویش پی می بردند و واهی بودن قصه صلیب بر مدعیان آن روشن می گشت و جمله «رفع الله الیه» در حقیقت جواب این سؤال است که اگر وی کشته نشد چرا پس از واقعه قتل در بین مردمان دیده نشد.

654- یهود و قبله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 144 - 25

25 - از امام صادق (ع) روایت شده که: « و صَلَّى رسول الله (صلى الله عليه وآله) إلى بيت المقدس . . . ثم عيّرته اليهود ، فقالوا انك تابع لقبلتنا فاغتمّ لذلك غمّاً شديداً و لما كان في بعض الليل خرج (صلى الله عليه وآله) يقلب وجهه في آفاق السماء . . . فلما صَلَّى من الظهر ركعتين جاءه جبرئيل (ع) فقال له : قد نرى تقلب وجهك في السماء فلنولينك قبلة ترضى ها فول وجهك شطر المسجد الحرام - الآيه - ثم أخذ بيد النبي (صلى الله عليه وآله) فحوّل وجهه إلى الكعبة . . . »

رسول خدا (صلى الله عليه وآله) به سوی بیت المقدس نماز می خواند . . . سپس یهود او را سرزنش کرده گفتند: تو پیرو قبله ما هستی، و آن حضرت در پی این سرزنش بشدت اندوهگین شد و در موقعی از شب که از [خانه] بیرون آمده بود، در اطراف آسمان ها می نگریست . . . و چون دو رکعت نماز ظهر را خوانده بود جبرئیل نازل گشت و به آن حضرت گفت: ما نگاههای انتظارآمیز تو را [برای تغییر قبله] مشاهده می کردیم، پس روی تو را به سوی قبله ای - که تو به آن راضی هستی - بر می گردانیم؛ پس روی خود را به سوی مسجدالحرام برگردان. آن گاه دست او را گرفت و رویش را به سوی کعبه برگرداند».

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 177 - 2

2 - یهود و نصارا محتوای اساسی دین را (ایمان به خدا، سرای آخرت و . . .) به فراموشی سپرده و با مسلمانان بر سر قبله، به بحث و مشاجره می پرداختند.

لیس البر أن تولوا وجوهكم قبل المشرق والمغرب

برداشت فوق با توجه به شأن نزولی که درباره آیه مورد بحث آمده، استفاده می شود. در مجمع البیان نقل شده است: «آن گاه که قبله تغییر کرد، بحث و گفتگو پیرامون آن بسیار می شد و یهود و نصارا در این باره بسیار سخن می گفتند.»

655- یهود و قبله مسلمانان

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 145 - 9,5,2

2 - اهل کتاب (یهود و نصارا) علی رغم اطمینانشان به حقانیت قبله مسلمانان (مسجد الحرام)، آن را نخواهند

ص: 381

پذیرفت .

ليعلمون أنه الحق . . . و لئن أتيت الذين ... ما تبعوا قبلتك

5- يهود و نصارا از سر عناد و لجاجت ، قبله بودن كعبه را پذيرا نيستند .

و لئن أتيت الذين أوتوا الكتب بكل آيه ما تبعوا قبلتك

9- تلاش يهود و نصارا در باز گرداندن پيامبر (صلى الله عليه و آله) و مؤمنان از كعبه به قبله خویش

و ما أنت بتابع قبلتهم . . . و لئن اتبعت اهواءهم

تأکید جمله «و لئن اتبعت . . . إنك لمن الظالمين» با لام قسم (لئن) حرف تأکید (إن) و لام تأکید در (لمن) بیانگر آن است که: اهل کتاب برای گرایش دادن پيامبر (صلى الله عليه و آله) و مؤمنان به قبله خویش، تلاشی پی گیر داشته و زمینه های آن را ایجاد کرده بودند. از مصداقهای «اهواءهم» به قرینه جمله های پیشین، تبعیت از قبله اهل کتاب است.

656- يهود و قبله مسیحیان

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 145 - 8

8- هیچ یک از يهود و نصارا ، قبله يکديگر را نخواهند پذیرفت .

و ما بعضهم بتابع قبله بعض

657- يهود و قتل انبیا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 27، 21، 19

19- يهود ، پيامبران بسياری از نژاد اسرئيل را به قتل رساندند .

چون جمله «فلم تقتلون . . .» (پس چرا پیامبران خدا را می کشتید؟) در جواب ادعای یهود، مبنی بر ایمان آنان به پیامبران بنی اسرائیل، آمده است، معلوم می شود: مراد از «أنبياء الله» پیامبران بنی اسرائیل است.

21 - کشته شدن پیامبرانی از نژاد اسرائیل به دست یهودیان ، دلیل ایمان نداشتن آنان حتی به پیامبران بنی اسرائیل

نؤمن بما أنزل علينا . . . قل فلم تقتلون أنبياء الله من قبل

27 - ابو عمرو زبیری از امام صادق (ع) درباره سخن خداوند که می فرماید « . . . فلم تقتلون انبياء الله من قبل ان كنتم مؤمنين » روایت کرده که : « انما نزل هذا في قوم اليهود و كانوا على عهد محمد (صلى الله عليه و آله) لم يقتلوا الأنبياء بأيديهم و لا كانوا في زمانهم و انما قتل أو ايلهم . . . فجعلهم الله منهم و أضاف إليهم فعل أو ايلهم بما تبوهم و تولوهم ;

این آیه درباره یهود نازل گشته است در حالی که یهودیان زمان پیامبر (صلى الله عليه و آله) پیامبرانی را نکشته بودند و در زمان آنان نیز زندگی نمی کردند و همانا گذشتگان آنان پیامبران را کشتند . . . پس خداوند این یهودیان (یهودیان زمان حضرت محمد (صلى الله عليه و آله)) را جزء آنان دانسته و قتل انبیا را به خاطر پیروی آنان و محبتشان به پیشینیان به آنان

نسبت داده است».

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 93 - 18

18 - اعمال ناروای یهود در طول تاریخ (کشتن پیامبران ، گوساله پرستی و . . .) نشانه ایمان نداشتن آنان حتی به پیامبران بنی اسرائیل و کتاب های آسمانی خویش است .

قالوا نؤمن بما أنزل علينا . . . قل بئسما يأمرکم به ایمنکم إن کنتم مؤمنین

چون جمله «قل بئسما . . .» (اگر ایمان دارید، ایمانتان شما را به کارهای ناروایی واداشته است) در جواب «نؤمن بما أنزل علينا» قرار گرفته، بیانگر آن است که: شما یهودیان به کتابهای آسمانی ایمان ندارید که چنین اعمال ناپسندی را مرتکب می شوید.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- آل عمران - 3 - 112 - 17،22

17 _ عصیان اهل کتاب (یهود) و تجاوز مداومشان ، باعث کفرشان به آیات الهی و کشتن پیامبران

ذلک بانّهم کانوا یکفرون بآیت اللّٰه . . . ذلک بما عصوا و کانوا یعتدون

بنابر اینکه مشارالیه «ذلک بما عصوا»، کفر به آیات الهی و کشتن پیامبران باشد.

22 _ یهود با افشای اسرار پیامبران ، شریک جرم قاتلان آنان

و یقتلون الانبیاء بغير حقّ

امام صادق (ع) در تفسیر آیه «و یقتلون الانبیاء بغير حقّ»، فرمود: . . . و لکن اذاعوا سرّهم و افشوا علیهم فقتلوا.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 155 - 1، 4، 9

1 - یهود، مردمی پیمان شکن و قاتل پیامبران

فبما نقضهم ميثقهم و كفرهم بايت الله و قتلهم الأنبياء بغير حق

4 - یهودیان، هیچگونه توجیهی برای کشتن انبیا، نداشتند.

و قتلهم الأنبياء بغير حق

با اینکه همواره کشتن انبیا نا به حق است، خداوند قید توضیحی «بغیر حق» را ذکر کرده است تا به این معنا اشاره کند که قاتلان پیامبران خود نیز به ناروا بودن کشتن انبیا آگاه بودند.

9 - یهود، مورد نفرین و غضب خداوند به سبب پیمان شکنی، انکار آیات الهی و کشتن پیامبران

فبما نقضهم ميثقهم ... و قتلهم الأنبياء

برداشت فوق بر این اساس است که «بما نقضهم ...» به قرینه آیات مشابه، متعلق به فعلی محذوف همانند «لعناهم» باشد.

ص: 383

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 157 - 1,4,7,8,10,15,16

1 - یهود، مدعی کشتن حضرت مسیح (ع)

و قولهم إنا قتلنا المسيح عيسى ابن مريم رسول الله

4 - ادعای کشتن حضرت مسیح (ع) - علی رغم اعتراف به پیامبری وی - مایه گرفتاری یهود به لعنت و غضب خداوند

و قولهم إنا قتلنا المسيح عيسى ابن مريم رسول الله

بدان احتمال که «قولهم» عطف بر «نقضهم» در آیه 155 باشد.

7 - یهودیان، به اشتباه شخص دیگری را به جای حضرت عیسی (ع) به دار آویخته و کشتند.

و ما قتلوه و ما صلبوه و لكن شبه لهم

استدارک در جمله «و لكن شبه لهم» رسای به این است که یهودیان شخصی را به گمان اینکه حضرت عیسی (ع) است به دار آویخته و او را به قتل رساندند.

8 - اختلاف یهود، در اصل رخداد قتل و به دار آویخته شدن عیسی (ع)

إن الذين اختلفوا فيه

10 - ادعای یهود در مورد کشته شدن حضرت عیسی (ع)، بر پایه گمان بود، نه علم و یقین.

إن الذين اختلفوا فيه لفي شك منه ما لهم به من علم الا اتباع الظن

15 - یهودیان، قطعاً حضرت عیسی (ع) را نکشتند.

و ما قتلوه يقيناً

16 - یهود به جای حضرت عیسی (ع) جوانی را که به شکل آن حضرت در آمده بود کشتند و به صلیب کشیدند.

وقولهم إنا قتلنا المسيح عيسى ابن مريم رسول الله و ما قتلوه

امام باقر(ع): ... و اخذوا الشاب الذى القى عليه شبح عيسى فقتل و صلب ...

تفسیر قمی، ج 1، ص 103؛ نورالثقلین، ج 1، ص 569، ح 653.

659- یهود و قرآن

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 41 - 10، 7

7 - خداوند ، بنی اسرائیل (یهودیان و نصرانیان) را از انکار قرآن و کافر شدن به آن ، بر حذر داشت .

و لاتکونوا اول کافر به

ضمیر در «به» می تواند به «ما أنزلت» و یا به «ما معکم» برگردد. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

10 - دستیابی به متاع دنیا ، از هدف های یهود و نصارا در کفر به قرآن و انکار حقایق تورات و انجیل

و لاتشتروا بآیتی ثمناً قليلا

کلمه «آیاتی» علاوه بر قرآن، شامل حقایق بیان شده در تورات و انجیل نیز هست. گویا آوردن اسم ظاهر (آیاتی) به جای ضمیر «به»، برای تأمین این هدف باشد. قابل ذکر است که چون سخن درباره ایمان به قرآن بود،

ص: 384

مصداق مورد نظر برای «آیاتی» حقایقی از تورات و انجیل است که دلیل بر حقانیت قرآن می باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 75 - 12

12 - گروهی از یهودیان، قرآن (کلام خدا) را می شنیدند، آن را به خوبی می فهمیدند و به تحریف معانی و مفاهیم آن اقدام می کردند .

وقد كان فريق منهم يسمعون كلام الله ثم يحرفونه من بعد ما عقلوه

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که مراد از «کلام الله» در آیه مورد بحث، قرآن باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 89 - 11، 6، 5

5 - یهودیان، پیش از بعثت، به نازل شدن قرآن و مبعوث شدن پیامبر (صلی الله علیه و آله) آگاهی داشتند .

و كانوا من قبل يستفتحون على الذين كفروا

6 - یهودیان، از دیرباز در انتظار پیامبر (صلی الله علیه و آله) و نزول قرآن بودند .

و كانوا من قبل يستفتحون على الذين كفروا

11 - یهودیان علی رغم مطابق یافتن ویژگی های کتاب و پیامبر موعود، بر قرآن و رسول اکرم (صلی الله علیه و آله)، به آن کافر شدند .

فلما جاءهم ما عرفوا كفروا به

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

1 - یهودیان، به قرآن و کتاب آسمانی خویش (تورات) کفر ورزیدند.

أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ

مراد از «ما أنزل الله» قرآن است و بعید نیست که علاوه بر آن، تورات نیز منظور باشد. قابل ذکر است که مراد از کافر شدن یهود به تورات، انکار یا تحریف آن بخش از تورات است که ویژگیهای پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) را بیان کرده است.

2 - یهودیان، با کفرشان به قرآن و تورات، خود را به بد بهایی فروختند.

بِئْسَمَا اشْتَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ

«اشتراء» به معنای خریدن است و گاهی به معنای فروختن نیز به کار می رود. در آیه شریفه معنای دوم اراده شده است (اقتباس از مجمع البیان). «ما»ی موصوله در «بئسما» فاعل «بئس» و «أَنْ يَكْفُرُوا...» مخصوص به ذم است. بنابراین جمله «بئسما...»؛ یعنی، کفرورزی یهودیان به قرآن بهای بدی بود که خود را بدان فروختند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

3 - یهود به قرآن ایمان نمی آورند و اسلام را نخواهند پذیرفت . *

وَ إِذَا قِيلَ لَهُمْ ءَامِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا تَوْمَنُ بِمَا أَنْزَلَ عَلَيْنَا

حذف فاعل و آوردن فعل به صورت مجهول (قیل) حاوی این نکته است که: پاسخ منفی یهود به دعوت قرآن،

مخصوص یهود عصر بعثت نیست؛ بلکه آیندگان اینان نیز همین رویه را خواهند داشت.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 109 - 9

9 - تلاش تبلیغاتی یهود و نصارا علیه اسلام و قرآن

وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكُتُبِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 83 - 8

8 - استکبار و سخت دلی یهودیان و مشرکان موجب تأثرناپذیری آنان از قرآن

وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ

بیان واکنش خاضعانه مسیحیان در برابر قرآن پس از توصیف آنان به فروتنی در آیه پیش گویای این است که دو گروه دیگر (یهودیان و مشرکان) به دلیل گردنفرازی و استکبار در برابر حق، از پذیرش قرآن سرباز زدند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 32 - 1

1 - تلاش بی امان یهود و نصارا، با هدف خاموش کردن نور الهی (قرآن)، با سخنان و تبلیغات خود

یریدون أن يطفئوا نور الله بأفوههم

ضمیرهای جمع در «یریدون»، «یطفئوا» و «بأفواههم» به یهود و نصارا (الذین أوتوا الكتاب) بازمی گردد. قید «بأفواههم» (با سخنان خویش) می رساند که: اهل کتاب برای انحراف افکار عمومی علیه قرآن و اسلام، دست به تبلیغات نادرست می زدند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

8

- رعد - 13 - 36 - 10

10_ حقایق توحیدی قرآن و دعوت آن به یکتاپرستی و نفی شرک، عامل مخالفت برخی از یهود و نصارا با آن

و من الأحزاب من ینکر بعضه قل إنما أمرت أن أعبد الله

طرح مسأله توحید و یکتاپرستی پس از «من ینکر بعضه» گویای این است که از دلایل انکار قرآن از ناحیه برخی احزاب، اصرار قرآن بر توحید و نفی شرک است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

9

- حجر - 15 - 91 - 1

1- یهود و نصارا، پس از نزول قرآن و ظهور اسلام، به التقاط گراییده و به برخی از آیات قرآن ایمان آوردند و به برخی دیگر کفر ورزیدند.

الذین جعلوا القراءان عضین

«عضین» جمع «عضه» است و «عضه» به معنای جزء می باشد و تجزیه در پذیرش معارف دین در شأن اهل کتاب است؛ چون کافران و مشرکان اصل دیانت الهی را قبول نداشتند؛ چنان که خداوند اهل کتاب را به همین وصف توصیف فرمود: «... و یقولون نؤمن ببعض و نکفر ببعض...» (سوره نساء، آیه 150).

ص: 386

660- یهود و کافران

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 54 - 2

2_ همسویی اهل کتاب (یهود) با کافران و تصدیق عقاید آنان، برخاسته از حسادتشان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان

يقولون هؤلاء اهدى من الذين امنوا سبيلا .. يحسدون الناس

جمله «ام يحسدون ..» بیان علتی برای مسائل عنوان شده در آیه 51 است. و از جمله آنها، قضاوت ظالمانه و همسویی با کافران است. یعنی این قضاوت و همسویی، ناشی از حسادت یهود می باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 82 - 4

4_ ایجاد پیوند دوستانه یهود با کافران برای تشکیل جبهه ای متحد و نیرومند علیه مسلمانان

تری كثيراً منهم يتولون الذين كفروا .. لتجدن اشد الناس عدوه للذين ءامنوا

بیان عداوت یهودیان و مشرکان با اهل ایمان پس از بیان برقراری دوستی یهود و اهل شرک می رساند که این رابطه دوستی در جهت دشمنی با مسلمانان است.

661- یهود و کتب آسمانی

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 91 - 12

12 - یهودیان ، به هر کتاب آسمانی که آورنده آن از بنی اسرائیل نباشد ، کافر می شوند .

و یکفرون بما وراء

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 93 - 18

18 - اعمال ناروای یهود در طول تاریخ (کشتن پیامبران ، گوساله پرستی و . . .) نشانه ایمان نداشتن آنان حتی به پیامبران بنی اسرائیل و کتاب های آسمانی خویش است .

قالوا نؤمن بما أنزل علينا . . . قل بئسما يأمرکم به ایمنکم إن کنتم مؤمنین

چون جمله «قل بئسما . . .» (اگر ایمان دارید، ایمانتان شما را به کارهای ناروایی واداشته است) در جواب «نؤمن بما أنزل علينا» قرار گرفته، بیانگر آن است که: شما یهودیان به کتابهای آسمانی ایمان ندارید که چنین اعمال ناپسندی را مرتکب می شوید.

ص: 387

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 76 - 17

17 - از امام باقر (ع) روایت شده که: «انه قال کان قوم من اليهود ليسوا من المعاندين المتواطئين إذا لقوا المسلمين حدثوهم بما فی التوراه من صفه محمد (صلی الله علیه و آله) فنهاهم کبرائهم عن ذلک ، وقالوا : لا تخبروهم بما فی التوراه ، من صفه محمد (صلی الله علیه و آله) فیحاجوکم به عند ربکم فنزلت هذه الآیة ;

گروهی از یهود - که کینه ای به مسلمانان نداشتند - هنگامی که با مسلمانان روبرو می شدند از اوصاف رسول خدا (صلی الله علیه و آله) که در تورات آمده بود سخن می گفتند؛ بزرگان یهود با خبر شده و آنها را نهی کردند و گفتند: از صفات محمد [ص] - که در تورات آمده - مسلمانان را مطلع نسازید که به وسیله آن با شما در نزد پروردگارتان استدلال و احتجاج خواهند نمود، پس آیه فوق نازل گشت. «.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 140 - 9,10

9 - یهود و نصارا به خاطر کتمان حقایقی درباره ابراهیم ، اسماعیل ، اسحاق و یعقوب (ع) و نوادگان یعقوب ، از ظالمترین مردم هستند .

أم تقولون إن إبراهیم . . . و من أظلم ممن کتم شهده عنده من اللّٰه

از مصداقهای مورد نظر برای «شهاده من اللّٰه» به قرینه صدر آیه، حقایقی است درباره ابراهیم(ع) و سایر پیامبران یاد شده در آیه.

10 - یهود و نصارا ، حقیقتی را که باید به آن شهادت می دادند ، کتمان کرده و از ارائه آن خودداری نمودند .

و من أظلم ممن کتم شهده عنده من اللّٰه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- آل عمران - 3 - 73 - 9

9_ توصیه علمای یهود به یکدیگر ، بر مخفی کردن ادله رسالت پیامبر اسلام *

و لا تؤمنوا .. ان یؤتی احد مثل ما اوتیتم

احتمالا مراد از «ما اوتیتم»، دلایل رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 77 - 4

4_ عالمان یهود ، دارای اهداف دنیوی در کتمان و تحریف عهد خدا (حقایق مربوط به پیامبر (صلی الله علیه و آله))

ان الذین یشترون بعهد الله و ایمانهم

با توجه به شأن نزول، مقصود از «عهد الله»، حقایق مربوط به پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در تورات است که به دست عالمان یهود تحریف گشته.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

2

- آل عمران - 3 - 93 - 9

9_ پنهان کردن تورات ، توسط یهودیان *

ص: 388

قل فأتوا بالتوریه فاتلوها

دعوت به آوردن تورات و تلاوت آن، این را گوشزد می کند که آنها تورات را از دسترس مردم خارج کرده بودند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 15 - 3

3_ اهل کتاب (یهود و نصارا)، همواره بسیاری از حقایق تورات و انجیل را مخفی می کردند .

مما کنتم تخفون من الکتب

با توجه به آیات پیشین، مراد از اهل کتاب هم یهودیان هستند و هم نصارا. بنابراین مقصود از «الکتب» تورات و انجیل خواهد بود.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 19 - 7

7_ تبیین حقایق و معارف کتمان شده به دست یهود و نصارا، از اهداف رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قد جاءکم رسولنا یبیین

بنابر اینکه مفعول حذف شده از «یبیین»، به قرینه آیه پانزدهم، حقایقی باشد که علمای اهل کتاب آنها را مخفی می داشتند.

663- یهود و کتمان حقایق

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 42 - 3

3 - کتمان حقیقت ، هدف یهود و نصارا از آمیختن حق و باطل

و لاتلبسوا الحق بالباطل و تکتّموا الحق

تکرار نکردن «لا»ی ناهیه در «تکتّموا» به این معنا اشاره دارد که: هدف یهود و نصارا در آمیختن حق به باطل، مخفی نگاه داشتن حق بوده است.

664- یهود و کوه طور

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 154 - 1,3,4

1_ خداوند ، با برافراشتن کوه طور بر سر یهود به منظور تهدید آنان ، از ایشان پیمان گرفت .

و رفعنا فوقهم الطور بمیثقهم

«طور» علم است برای کوهی مخصوص و گفته شده «طور» به معنای مطلق کوه است (مفردات)، بآء در «بمیثقهم» سببیه است و بدیهی است که خود میثاق نمی تواند دلیل و سبب باشد بر اینکه خداوند کوه طور را بر سر آنان برافرازد. بنابراین می توان گفت گرفتن میثاق علت برای برافراشتن کوه طور بوده است.

3_ نقض میثاق از سوی یهود ، سبب شد تا خداوند بر آنان خشم گیرد و کوه طور را بر سر آنان بالا برد .

ص: 389

و رفعنا فوقهم الطور بميثقهم

برداشت فوق بر این اساس است که نقض میثاق و تصمیم بر ادامه نقض میثاق علت برافراشتن کوه طور باشد؛ بنابراین جمله «و رفعنا . . .» یعنی بدان سبب که پیمان الهی را شکستند و تصمیم بر ادامه پیمان شکنی داشتند، به عنوان تهدید، کوه طور را بر سر آنان بالا برده و مسلط ساختیم.

4_ قرار دادن کوه طور بر سر یهود، از معجزات حضرت موسی (ع)

و ءاتینا موسی سلطناً مبیناً. و رفعنا فوقهم الطور

بر افراشتن کوه طور، می تواند بیان مصداقی برای جمله «و ءاتینا موسی سلطناً مبیناً» باشد.

665- یهود و گسترش اسلام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 32 - 13

13_ یهود و نصارا، ناخشنود از گسترش اسلام

و یأیی اللّٰه إلا أن یتیم نوره و لو کره الکفرون

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

7

- توبه - 9 - 33 - 9

9_ یهود و نصارا، مخالف اسلام و ناخشنود از گسترش آن

اتخذوا أحبارهم و رهبنهم أرباباً . . . لیظهروه علی الدین کله و لو کره المشرکون

666- یهود و لقاء الله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

19

- جمعه - 62 - 7 - 1

1 - یهود، قومی هراسان از مرگ و غیر مشتاق برای لقای الهی

و لا یتمتونه أبداً

667- یهود و مال حرام

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 169 - 2,3,4

2_ دنیاگرایان یهود، علی رغم ادعای اعتقاد به تورات و دسترسی به آن، از راه های نامشروع به مال و منال دنیا چنگ می زدند.

ورثوا الکتب یاخذون عرض هذا الأدنی و یقولون سیغفر لنا

جمله «ورثوا الکتب» (تورات را به ارث بردند) اشاره به دو معنا دارد که هر دو در سرزنش دنیاگرایان یهود دخیل

ص: 390

است: دسترسی به تورات داشتند؛ مدعی اعتقاد به آن بودند.

3_ دنیاگرایان یهود خود به گناه دنیاگرایی و کسب مال و منال از راه های ناروا معترف بودند .

يَاخْذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَىٰ وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا

جمله «سیغفر لنا» (آمرزیده خواهیم شد)، اعتراف یهودیان دنیاگرا به گنهکاری خویش و بیانگر این است که جمله «یاخذون . . .» ناظر به کسب مال از راههای نامشروع است.

4_ دنیاگرایان یهود به گناه خویش (دستیابی به مال و منال دنیا از راه های نامشروع) ، اصرار میورزیدند .

و إِنْ يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِّثْلَهُ يَأْخُذُوهُ

جمله «و إن یأتهم . . .» (اگر مال و منال دنیا در مرتبه و زمانی دیگر به آنان روی می آورد از گرفتن آن دریغ نداشتند)، اشاره به اصرار یهودیان دنیاگرا به گناه کسب درآمدهای نامشروع دارد.

668- یهود و محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 88 - 8

8 - مایوس کردن پیامبر (صلی الله علیه و آله)، انگیزه یهودیان در اظهار ناتوانی خویش از درک معارف اسلام

قالوا قلوبنا غلف

انسانها معمولاً به قصور خویش در فهم و درک باور ندارند. بنابراین اعتراف یهودیان به درک نکردن و نفهمیدن، می تواند به منظور مایوس کردن پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد تا از اصرار بر دعوت ایشان به اسلام منصرف شود.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 89 - 6,11

6 - یهودیان ، از دیرباز در انتظار پیامبر (صلی الله علیه و آله) و نزول قرآن بودند .

و كانوا من قبل يستفتحون على الذين كفروا

11 - یهودیان علی رغم مطابق یافتن ویژگی های کتاب و پیامبر موعود ، بر قرآن و رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) ، به آن کافر شدند .

فلما جاءهم ما عرفوا كفروا به

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 99 - 2

2 - یهودیان ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را به نداشتن دلیل و برهانی روشن بر حقانیت رسالتش متهم می کردند .

و لقد أنزلنا إليك آیت بینت

معمولاً بیان جمله با تأکید حکایت از آن دارد که مخاطبان، مضمون آن جمله را مورد تردید قرار داده یا انکار می کنند و از آن جا که جمله «و لقد أنزلنا ..» با حرف لام - که حاکی از قسم مقدر است - و نیز با حرف «قد» تأکید شده معلوم می شود که یهودیان مخاطب آیه، مضمون جمله فوق را مورد تردید و یا انکار قرار می دادند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 391

- بقره - 2 - 145 - 10، 9

9- تلاش یهود و نصارا در باز گرداندن پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان از کعبه به قبله خویش

و ما أنت بتابع قبلتهم .. و لئن اتبعت اهواءهم

تأکید جمله «و لئن اتبعت .. إنک لمن الظالمین» با لام قسم (لئن) حرف تأکید (إن) و لام تأکید در (لمن) بیانگر آن است که: اهل کتاب برای گرایش دادن پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان به قبله خویش، تلاشی پی گیر داشته و زمینه های آن را ایجاد کرده بودند. از مصداقهای «اهواءهم» به قرینه جمله های پیشین، تبعیت از قبله اهل کتاب است.

10 - یهود و نصارا در صدد گرایش دادن پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان به پیروی از احکام و قوانین دینی خویش

و لئن اتبعت اهواءهم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 46 - 5,6,7,8,9,10,11,13,14,18,22,25

5_ نافرمانی آگاهانه پس از دریافت و شنیدن سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله)، عکس العمل یهود در برابر آن حضرت

من الذین هادوا .. و یقولون سمعنا و عصینا

6_ بی اعتنایی و پشت گوش انداختن گفته های یهود، اتهام آن به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

من الذین هادوا .. یقولون ... و اسمع غیر مسمع

بر این مبنا که «غیر مسمع» اخبار باشد، نه نفرین. و جمله «اسمع غیر مسمع» بدین معناست: ای پیامبر سخنان ما را بشنو، اگر چه تاکنون نسبت به گفته ها و سخنان ما ناشنوا بودی و اعتنایی بدانها نداشتی.

7_ درک نمودن گفته های یهود، تهمت آنان به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و اسمع غیر مسمع

برداشت فوق بر این مبناست که شنیدن به معنای درک کردن باشد. یعنی درک کن و بفهم آنچه را ما می گوئیم؛ اگر چه تاکنون سخنان ما

را درک نکردی و نفهمیدی.

8_ توهین و نفرین برخی از یهودیان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در ضمن سخن با آن حضرت

من الذین هادوا .. و اسمع غیر مسمع

«غیر مسمع» در برداشت فوق به معنای انشایی آن گرفته شده است. و مفهوم آن چنین است: خدا تو را کر و ناشنوا قرار دهد. و یا: خدا تو را نفهم گرداند.

9_ اهانت برخی یهودیان به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، با تغییر لحن خویش در تلفظ کلمه «راعنا» به «راعینا»

راعنا لیاً بالسنتهم

«راعنا» به معنی توجه به ما کن و «راعینا» به معنی چوپان ماست. و یهودیان کلمه «راعنا» را به گونه ای تلفظ می کردند که معنای «راعینا» برای شنونده تداعی می شد.

10_ استهزای یهود نسبت به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اسلام

من الذین هادوا .. یقولون سمعنا و عصینا و اسمع غیر مسمع و راعنا لیاً بالسنتهم

11_ گفته های یهود با پیامبر (صلی الله علیه و آله)، آمیخته با عیبجویی به آیین اسلام

راعنا لیاً بالسنتهم و طعناً فی الدین

«طعناً فی الدین» به معنای ضربه وارد کردن در دین با ناسزاگویی و عیبجویی است. گفتنی است که «طعناً» حال برای فاعل «یقولون» است؛ یعنی «یقولون کذا طاعنین فی الدین».

13_ تشبیه وحی و سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) به هیاهوی چوپان ها، طعن یهود بر دین اسلام

ص: 392

راعنا لِيّاً بالسنتهم و طعنأ في الدين

هدف شوم یهودیان از چوپان خواندن پیامبر (صلی الله علیه و آله) می تواند تشبیه دعوت و سخنان او به هیاهوی چوپانها باشد.

14 _ به کارگیری کلمات دو پهلو و چند معنی ، شیوه برخی از یهودیان برای استهزای پیامبر (صلی الله علیه و آله) و طعن بر اسلام

واسمع غیر مسمع . . . راعنا لِيّاً بالسنتهم و طعنأ في الدين

کلمه «مسمع»، از مصدر اسماع، دارای دو معنای متضاد است: یکی شنیدن و فهمیدن و دیگری دشنام دادن و ناسزا گفتن. و جمله راعنا با اندکی انحراف زبان می تواند معنای «چوبان ما» را به ذهن شنونده القا کند.

18 _ خیر و قوام یهود ، در پرهیز از سخنان مبهم ، دو پهلو و تمسخرآمیز در برابر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و لو انهم قالوا . . . واسمع و انظرنا لكان خيراً لهم و اقوم

22 _ تحریفگری ، استهزا و طعن یهود نسبت به اسلام و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، نمودی از کفر آنان

من الذين هادوا يحرفون . . . سمعنا و عصينا ... لعنهم الله بكفرهم

25 _ تنها اندکی از یهود به اسلام و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ایمان خواهند آورد .

و لكن لعنهم الله بكفرهم فلا يؤمنون الا قليلا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 54 - 6,9,3,1

1 _ حسادت اهل کتاب (یهود) ، نسبت به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان

ام يحسدون الناس على ما اتيهم الله من فضله

این آیه و آیات گذشته جوابی است بر گفتار غیر منصفانه یهود درباره اهل ایمان (هؤلاء اهدى . . .) بنابراین مراد از «الناس» پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان خواهد بود.

3 _ مقام پیامبری و حکومت اعطا شده از جانب خدا به پیامبر (صلی الله علیه و آله) باعث حسادت یهودیان به آن حضرت و پیروانش

ام يحسدون الناس على ما اتيهم الله من فضله فقد اتينا ال ابراهيم

مراد از «فضله» به قرینه ذیل آیه (فقد آتانا ..)، کتاب و حکمت و ملک عظیم است.

6_ حسادت یهودیان بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) و منزلت وی، مایه گرایش آنان به کفر و شرک

یؤمنون بالجبث و الطاغوت .. ام يحسدون الناس على ما اتيهم الله من فضله

9_ بی نتیجه بودن حسادت اهل کتاب (یهود) نسبت به تفضلات الهی به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

ام يحسدون الناس على ما اتيهم الله من فضله فقد اتينا ال ابراهيم

«فقد آتينا» به این معناست که همان گونه که حسدورزان به آل ابراهیم طرفی نیستند و به آنان ضرری نرساندند، حسودان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) نیز نتیجه ای نخواهند برد و ضرری را متوجه آن حضرت نخواهند کرد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 78 - 7

7_ معرفی پیامبر (صلی الله علیه و آله) به عنوان عامل شرور، از روش های ایدایی و تبلیغی منافقان و یهود علیه آن حضرت

ان تصبهم سيئه يقولوا هذه من عندك

برخی از مفسران با توجه به شأن نزول آیه گفته اند که مقصود از ضمیر «تصبهم»، منافقین و یهودیان هستند که حوادثی چون قحطی و خشکسالی را به پیامبر (صلی الله علیه و آله) منتسب می کردند و از این راه علیه او تبلیغ می کردند.

ص: 393

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 153 - 9

9_ درخواست یهود از موسی (ع) (دیدن خدا) ، نابجایتر از درخواست آنان از پیامبر (صلی الله علیه و آله) (نزول کتاب آسمانی بر آنان
(

یستلک أهل الكتب .. فقد سألوا موسی أكبر من ذلك

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 155 - 13، 21

13_ دل های یهودیان_ بر خلاف ادعایشان_ تهی از دانش و ناتوان از درک تعالیم پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

قولهم قلوبنا غلف بل طبع الله علیها

برداشت فوق بر این اساس است که مقصود یهودیان از جمله «قلوبنا غلف» ادعای برخورداری از دانش وافر باشد.

21_ بسیاری از یهود ، هرگز به پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) ایمان نخواهند آورد .

فلا یؤمنون إلاّ قليلا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 19 - 2

2_ اهل کتاب (یهود و نصارا) در انتظار بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله) *

کلمه «قد» می تواند بیانگر انتظار حصول فعلی باشد که بر سر آن آمده است. نظیر «قد قامت الصلوه».

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 33 - 18

18 _ هشدار خداوند به یهود نسبت به فرجام شوم ستیزه جویی با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و فسادانگیزی در زمین

من اجل ذلك كتبنا على بني اسرائيل . . . انما جزؤا الذين يحاربون

چون در آیه پیش روی سخن با بنی اسرائیل بود، این آیه می تواند تعریض به اهداف و اعمال آنان در برابر پیامبر (صلی الله علیه و آله) داشته باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 13،16،19،21،22،23

13 _ رغبت منافقان و یهودیان به شنیدن شایعات و دروغ های بافته شده علیه رسول خدا (صلی الله علیه و آله)

سمعون للكذب

مخاطب قرار دادن پیامبر (لایحزنک) و توصیف شتابگران در کفر به گوش سپاران دروغ، می رساند که مراد از «کذب» دروغها و شایعاتی بوده است که علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) ساخته شده بود.

16 _ یهودیان و منافقان ، تنها به انگیزه دروغ بستن بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، رغبت به شنیدن سخنان او داشتند .

سمعون للكذب

برداشت فوق بر این مبناست که «للكذب» مفعول له برای «سمعون» باشد و به قرینه «لم یأتوک»، منظور

شنیدن سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) است. یعنی سخنان تو را می شنوند تا بر تو دروغ ببندند و شایعه سازی کنند.

19 _ همسویی منافقان و یهود عصر بعثت در گرایش ها و موضعگیری های خویش در برابر پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اسلام

الذین یسرعون فی الکفر . . . سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین

21 _ عالمان یهود با اعزام گروهی از منافقان و یهودیان به حضور پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، جویای حکم وی درباره قضیه مورد اختلاف در بین یهودیان شدند .

سمعون لقوم ءاخرین لم یأتوک

22 _ سفارش عالمان یهود به فرستادگان خویش مبنی بر پذیرش حکم پیامبر (صلی الله علیه و آله) به شرط موافقت آن با حکم تحریف شده آنان

سمعون لقوم ءاخرین لم یأتوک . . . ان اوتیتم هذا فخذوه و ان لم توتوه فاحذروا

«هذا» اشاره به حکمی است که عالمان یهود آن را ابراز می داشتند و جمله «یحرفون الکلم» می رساند که حکمی تحریف شده بوده است.

23 _ تثبیت حکم تحریف شده به دست عالمان یهود ، هدف آنان از ارجاع داوری به رسول خدا (صلی الله علیه و آله)

ان اوتیتم هذا فخذوه و ان لم توتوه فاحذروا

ارجاع داوری به رسول خدا (صلی الله علیه و آله) و نپذیرفتن قضاوت آن حضرت در صورت مخالفت حکم وی با اظهارات عالمان یهود، می رساند که هدف آنان از این ارجاع تنها تلاش برای یافتن امضای حکم تحریف شده بوده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 42 - 12

12 _ یهودیان ، در اندیشه آسیب رسانی به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در صورت اعراض آن حضرت از داوری بین آنان

و ان تعرض عنهم فلن یضروک شیئاً

جلد

1 - ارجاع داوری به پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سوی یهودیان ، علی رغم دسترسی آنان به حکم خدا در تورات ، شگفت آور و سؤال بر انگیز

و کیف یحکمونک و عندهم التوریه فیها حکم اللّٰه

2 - گریز از احکام تورات ، انگیزه مراجعه گروهی از یهودیان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای قضاوت

و کیف یحکمونک و عندهم التوریه فیها حکم اللّٰه

3 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مورد مراجعه مردم ، حتی یهودیان ، برای حکمیت و داوری

و کیف یحکمونک و عندهم التوریه

8 - گروهی از یهودیان ، بی اعتنا به حکم خدا در تورات و رویگردان از حکم پیامبر (صلی الله علیه و آله) پس از مراجعه به آن حضرت

و کیف یحکمونک و عندهم التوریه فیها حکم اللّٰه ثم یتولون من بعد ذلک

10 - یهودیان اعراض کننده از حکم رسول خدا (صلی الله علیه و آله) ، مردمی بی ایمان

ثم یتولون من بعد ذلک و ما أولئک بالمؤمنین

برداشت فوق بر این مبناست که «ذلک» اشاره باشد به حکم رسول خدا که از «یحکمونک» به دست می آید. گفتنی است که بر این مبنای ، «یتولون» عطف بر «یحکمونک» می باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 49 - 13

13_ تلاش مودیان و فریبکارانه اهل کتاب (یهود) ، برای بازداشتن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از حکم و داوری بر اساس قرآن

و احذرهم ان یفتنوک عن بعض ما أنزل الله إلیک

چون «یفتنوک» به «عن» متعدی شده است علاوه بر بازداشتن و گمراه ساختن، معنای خدعه و نیرنگ نیز در آن اشراب شده است؛ یعنی مبدا تورا با نیرنگ از احکام الهی بازدارند و گمراه سازند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 91 - 5

5_ یهودیان صدر اسلام در برابر دعوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) موضعی غیر منطقی و لجوجانه داشتند.

إذ قالوا ما أنزل الله علی بشر من شیء

جملات بعدی این آیه قرینه نزول این آیه در شأن یهود است. و چون یهود، گرچه ظاهراً، معتقد به نبوت موسی (ع) و دیگر انبیای الهی بودند، ادعای عدم نزول وحی بر هیچیک از افراد بشر باید از سر مکابره و عناد باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 157 - 10

10_ ایمان به رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) و پیروی از او وظیفه ای الهی بر عهده یهود و نصارا و ثبت شده در تورات و انجیل

الذين يتبعون الرسول النبي الأمي الذي يجدونه مكتوبا عندهم في التوريه والإنجيل

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

17

- جايه - 45 - 17 - 14

14 - اختلاف يهود درباره رسالت پيامبر اکرم (صلى الله عليه وآله) اختلافی ريشه دار و دیرپا *

وأتینهم بينت من الأمر... فيما كانوا فيه يختلفون

در صورتی که «الأمر» اشاره به رسالت پيامبر اکرم (صلى الله عليه وآله) داشته باشد؛ اختلاف مستمری که از «كانوا فيه يختلفون» استفاده می شود، ريشه دار بودن اختلافات آنان را درباره رسالت پيامبر اکرم (صلى الله عليه وآله) می رساند.

669- يهود و مرگ

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

1

- بقره - 2 - 95 - 1

1 - يهوديان ، هرگز - به خاطر یأس از سعادت اخروی - خواهان مرگ نبوده و هيچ گاه از آن استقبال نخواهند کرد .

ولن يتمنوه أبداً

ص: 396

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 156 - 2,4,8,10

2- بهتان یهودیان به مریم (ع) ، نمونه ای از کفرپیشگی آنهاست .

و بکفرهم و قولهم علی مریم بهتناً عظیماً

بدان احتمال که «قولهم» تفسیر و تبیین کفر در «بکفرهم» باشد.

4- یهودیان ، مریم (ع) را به کرداری بسیار ناشایست متهم کردند .

و قولهم علی مریم بهتناً عظیماً

«بهتان» به معنای افترا و اتهام است. و مراد از آن در آیه فحشا و بی عفتی است.

8- اتهام ناروای یهود به حضرت مریم (ع) از عوامل محکومیت آنان به لعن و نفرین الهی

و قولهم علی مریم بهتناً عظیماً

10- اتهام ارتباط نامشروع مریم (ع) با مردی نجار به نام یوسف ، و باردار شدن وی به عیسی (ع) ، بهتان بزرگ یهود به ساحت پاک

مریم

و بکفرهم و قولهم علی مریم بهتناً عظیماً

امام صادق(ع): ... الم ینسبوا مریم بنت عمران الی انها حملت بعیسی من رجل نجار اسمه یوسف ...

امالی صدوق، ص 92، ح 3، مجلس 22؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 426، ح 2.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- نساء - 4 - 171 - 18

18 - پاک بودن دامن حضرت مریم (ع) از تهمت های ناروای یهودیان

انما المسيح عيسى ابن مريم رسول الله و كلمته القاها إلى مريم و روح منه

جملات «انما المسيح . . . روح منه» علاوه بر اینکه رد عقیده غلوآمیز مسیحیان درباره حضرت عیسی (ع) است، می تواند اشاره به ناروایی اتهام یهودیان نسبت به مریم (ع) نیز باشد.

671- یهود و مسلمانان

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 105 - 2

2- کفرپیشگان (یهود، نصارا و مشرکان) ناخشنود از نزول کمترین خیر، بر مسلمانان

ما یوّد الذین کفروا . . . أن ینزل علیکم من خیر

نکره آوردن «خیر» به همراه «من» زایده در آیه، حکایت از آن دارد که: مشرکان کمترین خیری را برای مسلمانان نمی پسندیدند.

ص: 397

4 - یهودیان و نصاری عصر بعثت ، بر ایمان مسلمانان رشک برده به آنان حسادت میورزیدند .

وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكُتُبِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كَفَرًا حَسَدًا

مقصود از «اهل الكتاب» به دلیل «وقالوا لن يدخل...» در آیه 111، یهود و نصارا است.

12 - یهود و نصارا با بهانه قرار دادن نسخ ادیان و نسخ برخی از آیات قرآن ، در صدد ایجاد شبهه در اذهان مسلمانان بودند .

ما ننسخ من آیه .. أم تريدون أن تسئلوا رسولكم ... وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكُتُبِ

بیان تلاش اهل کتاب برای مرتد ساختن مسلمانان پس از مطرح ساختن پرسشها و درخواستهای نابه جا درباره نسخ و بیان اثر سوء آن در خواستها (تبدیل شدن ایمان به کفر)، گویای این است که: اهل کتاب در صدد بودند مسلمانان را درباره نسخ به شبهه اندازند و آنان را در ایمانشان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) دچار تردید کنند.

13 - یهود و نصارا ترغیب کننده مسلمانان به پرسش ها و درخواست های نابه جا از پیامبر (صلی الله علیه و آله)

أم تريدون أن تسئلوا .. وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكُتُبِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ

5 - یهود و نصارا ، در تلاش برای تضعیف روحیه مسلمانان و بازداري مردم از گرایش به اسلام

قالوا لن يدخل الجنة إلا من كان هوداً أو نصري

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 44 - 11، 9

9_ تصمیم عالمان یهود بر گمراه کردن مسلمانان

و یریدون ان تضلوا السبیل

11_ سوء استفاده علمای یهود و دانشمندان اهل کتاب از علم و مقام خویش برای گمراهی مسلمانان

الم تر الی الذین . . . ان تضلوا السبیل

12_ لزوم هشیاری جامعه ایمانی در مقابل تلاش برای گمراه ساختن مسلمانان

الم تر الی الذین . . . ان تضلوا السبیل

هدف از بیان تصمیم عالمان یهود، هشیار ساختن مسلمانان نسبت به تلاش پیگیر آن عالمان برای گمراه ساختن جامعه ایمانی است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 45 - 3

3_ ناباوری مسلمانان صدر اسلام، نسبت به دشمنی یهود با آنان

الم تر . . . و اللّٰه اعلم باعدانکم

آوردن «اعلم»، با صیغه افعال تفضیل، حکایت از ناباوری مسلمانان نسبت به دشمنی عالمان یهود با آنان دارد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 398

- نساء - 4 - 46 - 3

3_ تحریف و تفسیر ناصواب گفته ها ، از روش های عالمان یهود برای گمراه ساختن مسلمانان

و یریدون ان تضلوا السبیل . . . من الذین هادوا یحرفون الکلم

هدف از تحریف و تفسیر ناصواب سخنان از سوی عالمان یهود، به دلیل «ان تضلوا»، گمراه ساختن مسلمانان است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

3

- نساء - 4 - 54 - 3، 2، 1

1_ حسادت اهل کتاب (یهود) ، نسبت به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان

ام یحسدون الناس علی ما اتیهم الله من فضله

این آیه و آیات گذشته جوابی است بر گفتار غیر منصفانه یهود درباره اهل ایمان (هؤلاء اهدی . . .) بنابراین مراد از «الناس» پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان خواهد بود.

2_ همسویی اهل کتاب (یهود) با کافران و تصدیق عقاید آنان ، برخاسته از حسادتشان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان

یقولون هؤلاء اهدی من الذین امنوا سیلا . . . یحسدون الناس

جمله «ام یحسدون . . . » بیان علتی برای مسائل عنوان شده در آیه 51 است. و از جمله آنها، قضاوت ظالمانه و همسویی با کافران است. یعنی این قضاوت و همسویی، ناشی از حسادت یهود می باشد.

3_ مقام پیامبری و حکومت اعطا شده از جانب خدا به پیامبر (صلی الله علیه و آله) باعث حسادت یهودیان به آن حضرت و پیروانش

ام یحسدون الناس علی ما اتیهم الله من فضله فقد اتینا ال ابرهیم

مراد از «فضله» به قرینه ذیل آیه (فقد آتانا . . .)، کتاب و حکمت و ملک عظیم است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 42 - 13

13 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، نگران آسیب رسانی یهود به اسلام و مسلمانان در صورت اعراض آن حضرت از داوری بین آنان

و إن تعرض عنهم فلن يضروك شيئاً

به نظر می رسد مراد از «یضروک» آسیب رسانی به اسلام و جامعه ایمانی باشد، زیرا رسول خدا (صلی الله علیه و آله) نگران آسیب دیدن شخص خود نبوده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 51 - 3،7،8

3 - یهود و نصارا، مردمی غیر قابل اعتماد و ناشایست برای برقراری روابط دوستی مسلمانان با آنان

يا ايها الذين ءامنوا لاتتخذوا اليهود والنصرى أولياء

کلمه «اتخاذ» به معنای برگزیدن و اعتماد کردن است. (مجمع البيان).

7 - یهود و نصارا هرگز به تعهدات و روابط خویش با مسلمانان پایبند نخواهند بود .

بعضهم أولياء بعض

ص: 399

8_ پایبند نبودن یهود و نصارا به تعهدات خویش نسبت به مسلمانان ، فلسفه حرمت ایجاد روابط با آنان

لا تتخذوا اليهود و النصرى أولياء بعضهم أولياء بعض

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 53 - 18، 8، 2، 1

1_ سوگند مؤکد یهود و نصارا بر یاری مسلمانانی که با آنان روابط دوستی داشتند .

اهولاء الذين اقساموا بالله جهد ايمنهم انهم لمعكم

برداشت فوق مبتنی بر این احتمال است که «هولاء»، اشاره به یهود و نصارا بوده و مخاطب در «لمعکم» همان بیماردلانی باشند که پیوند ولایی با یهود و نصارا داشتند. کلمه «جهد» مفعول مطلق برای «اقسموا» می باشد ؛ یعنی سوگند یاد کردند در بالاترین درجه سوگند.

2_ ناتوانی یهود و نصارا بر یاری مسلمانانی که با آنان روابط دوستی داشتند .

اهولاء الذين اقساموا بالله جهد ايمنهم انهم لمعكم

لحن ملامت بار جمله «اهولاء ..» حکایت از آن دارد که یهود و نصارا در عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، رسوا شده و به ذلت افتادند ؛ بگونه ای که نتوانستند به تعهد خویش با مسلمانان سست ایمان پایبند بمانند.

8_ یهودیان و مسیحیان دلگرم به یاری و همگامی مسلمانان سست ایمان ، مورد ملامت مؤمنان پس از پیروزی

و يقول الذين امنوا هولاء الذين اقساموا .. انهم لمعكم

18_ ناکامی یهود و نصارا در بهره گیری از روابط دوستانه خویش با مسلمانان سست ایمان

حبطت اعمالهم فاصبحوا خسرین

در برداشت فوق «هولاء» اشاره به بیماردلان مسلمان و خطاب در «معکم» متوجه یهود و نصارا دانسته شده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- مائده - 5 - 64 - 28,29,32,33

28_ یهودیان ، همواره در تلاش آتش افروزی و فتنه گری برای به راه انداختن جنگ علیه مسلمانان

کلما اوقدوا ناراً للحرب اطفأها الله

«ایقاد نار» که به معنای آتش افروزی است، می تواند کنایه از مکرها و شیطنت هایی باشد که یهودیان به وسیله آن مردم خویش و یا دیگر طوایف را علیه مسلمانان می شوراندند.

29_ ناکامی همواره یهود در آتش افروزی های خویش علیه مسلمانان

کلما اوقدوا ناراً للحرب اطفأها الله

32_ ایجاد دشمنی و کینه توزی در بین یهود ، تدبیری الهی جهت خاموش نمودن جنگ افروزی آنان علیه مسلمانان *

و القینا بینهم العدوه و البغضاء .. کلما اوقدوا ناراً للحرب اطفأها الله

بدان احتمال که جمله «کلما اوقدوا ..» بیان نتیجه ای برای جمله «القینا بینهم...» باشد ; وصل آن دو جمله بدون حرف عطف که حکایت از شدت اتصال مضمون آنها دارد، تأییدی برای برداشت فوق است.

33_ ناکامی یهود در جنگ افروزی های خود علیه مسلمانان ، نمود ناتوانی آنان بر اثر نفرین خداوند

غلت ایدیهم .. کلما اوقدوا ناراً للحرب اطفأها الله

برداشت فوق بر این اساس است که جمله «کلما اوقدوا ..» بیان نتیجه ای برای «غلت ایدیهم» باشد.

ص: 400

1_ یهودیان و مشرکان سرسخت ترین دشمن برای مسلمانان

لتجدن اشد الناس عدوه للذین ءامنوا یهود و الذین اشركوا

3_ دشمنی یهود با مسلمانان بیش از دشمنی مشرکان با آنان است .

لتجدن اشد الناس عدوه للذین ءامنوا الیهود و الذین اشركوا

تقدیم ذکری «یهود» بر «مشرکان» می تواند اشاره به برداشت فوق باشد.

14_ حق ناپذیری و روحیه استکباری یهود ، عامل عداوت آنان با مسلمانان

اشد الناس عدوه للذین ءامنوا الیهود . . . و انهم لایستکبرون

672- یهود و مسلمانان صدر اسلام

6- تلاش های تبلیغی اهل کتاب (یهود و نصارا) بر ضد احکام اسلام ، ایجاد کننده زمینه های شک و تردید در اذهان مسلمانان صدر

اسلام

الحق من ربک فلا تکونن من الممترین

بر حذر داشتن مسلمانان از شک و تردید، با فعل «فلا تکونن» - که مقرون به نون تأکید است - گویای این معناست که: زمینه های شک و تردید در مسلمانان به وجود آمده بود. از آیات قبل می توان فهمید که مخالفتهای اهل کتاب منشأ این تردیدها بوده است.

673- یهود و مسیحیان

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- ماده - 5 - 14 - 10، 4

4_ فزونی پیمان شکنان یهود نسبت به پیمان شکنان نصارا

فبما نقضهم . . . و من الذین قالوا إنا نصری

«من الذین» خبر مبتدای محذوف است. یعنی «من الذین قالوا انا نصاری قوم اخذنا میثاقهم»، بنابراین آیه شریفه، تنها سخن از پیمان شکنی گروهی از مسیحیان را مطرح کرده است. به خلاف آنچه درباره یهود بیان داشت که همه آنها، جز اندکی، پیمان شکن بودند.

10_ کینه و دشمنی دایمی یهود و مسیحیان با یکدیگر تا روز قیامت

و لقد اخذ الله میثق بنی اسرائیل . . . العداوه و البغضاء إلى یوم القیمه

بنابر اینکه ضمیر در «بینهم» به یهود و نصارا برگردانده شود.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 401

- مائده - 5 - 51 - 10، 9

9_ همکاری و روابط دوستانه یهود و نصارا، @ در جهت مقابله با اسلام*

يا ايها الذين ءامنوا لاتتخذوا اليهود و النصرى اولياء بعضهم اولياء بعض

با توجه به اینکه یهود و نصارا نسبت به یکدیگر دشمنی و کینه دارند، معلوم می شود دوستی آنها با یکدیگر که از جمله «بعضهم . . .» استفاده می گردد، در جهت مقابله به اسلام است.

10_ روابط و پیوند های یهود و نصارا با یکدیگر، خطر و هشدار برای مسلمانان

لاتتخذوا اليهود و النصرى اولياء بعضهم اولياء بعض

از اینکه دوستی یهود و نصارا با یکدیگر، دلیل بازداشتن مسلمانان از دوستی با آنان قرار گرفته است، استفاده می شود که پیوند آنان، پیوندی خطرناک برای مسلمین است.

674- یهود و مسیحیت

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 113 - 1

1 - یهودیان، آیین نصرانیت را پوچ و بی پایه و اساس می دانستند .

وقالت اليهود ليست النصرى على شيء

675- یهود و مصلحان ابله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

6

- اعراف - 7 - 165 - 1، 2

1_ یهودیان متخلف در آبادی ایله ، به نصایح و مواعظ مصلحان و نهی کنندگان از منکر اعتنا نکردند و آن را به فراموشی سپردند .

فلما نسوا ما ذكروا به

2_ خداوند یهودیان متمرّد در آبادی ایله را پس از مداومت بر صید ماهی در روز شنبه و بی اعتنایی به مواعظ اصلاحگران به عذابی شدید گرفتار ساخت .

فلما نسوا ما ذكروا به .. أخذنا الذین ظلموا بعذاب بئیس

«بئیس» به معنای شدید است.

676- یهود و ملتها

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 94 - 5

5- یهود ، همه ادیان جز دین یهود را بی اعتبار و دیگر ملت ها را در پیشگاه خدا فاقد قدر و منزلت می شمردند .

إن كانت لكم الدار الآخرة عند الله خالصة من دون الناس

ص: 402

677- یهود و منافقان

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 41 - 19

19_ همسویی منافقان و یهود عصر بعثت در گرایش ها و موضعگیری های خویش در برابر پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اسلام

الذین یسرعون فی الکفر . . . سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخیرین

678- یهود و موسی (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- نساء - 4 - 153 - 2,9

2_ آشکارا دیدن خداوند ، تقاضای نابجای یهودیان از موسی (ع)

فقد سألوا موسی أكبر من ذلك فقالوا أرنا الله جهرة

9_ درخواست یهود از موسی (ع) (دیدن خدا) ، نابجاتر از درخواست آنان از پیامبر (صلی الله علیه و آله) (نزول کتاب آسمانی بر آنان

(

یستلک أهل الکتب . . . فقد سألوا موسی أكبر من ذلك

679- یهود و مؤمنان

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

10 - یهود و نصارا در صدد گرایش دادن پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان به پیروی از احکام و قوانین دینی خویش

ولئن اتبعت اهواءهم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 64 - 31

31 - خداوند ، حامی مؤمنان ، در برابر توطئه های یهودیان و دشمنان دین

كلما اوقدوا ناراً للحرب اطفأها الله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

4

- مائده - 5 - 82 - 4

4 - ایجاد پیوند دوستانه یهود با کافران برای تشکیل جبهه ای متحد و نیرومند علیه مسلمانان

تری كثيراً منهم يتولون الذين كفروا .. لتجدن اشد الناس عدوه للذين ءامنوا

بیان عداوت یهودیان و مشرکان با اهل ایمان پس از بیان برقراری دوستی یهود و اهل شرک می رساند که این

ص: 403

رابطه دوستی در جهت دشمنی با مسلمانان است.

680- یهود و نبوت بشر

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 91 - 4,6

4_ یهود به سبب انکار رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) منکر نزول هرگونه وحی بر افراد بشر شدند.

إذ قالوا ما أنزل الله على بشر من شيء

6_ گفتار یهود زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) مبنی بر نازل نشدن وحی بر بشر، در تناقض با عقیده آنان در مورد نبوت موسی (ع) و نزول وحی بر آن حضرت بود.

إذ قالوا ما أنزل الله على بشر من شيء قل من أنزل الكتب الذي جاء به موسى

681- یهود و نبوت محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 89 - 5

5- یهودیان، پیش از بعثت، به نازل شدن قرآن و مبعوث شدن پیامبر (صلی الله علیه و آله) آگاهی داشتند.

وكانوا من قبل يستفتحون على الذين كفروا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

13 - یهودیان ، معترض به خداوند به خاطر گزینش رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) به پیامبری و نازل کردن وحی بر آن حضرت

بغياً أن ينزل الله من فضله على من يشاء من عباده

از اینکه قرآن در بیان ریشه حسادت یهود (أن ينزل ..) به دو چیز اشاره کرده است (پیامبری رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) و اینکه خدا این مقام را به او عطا کرده) می توان چنین نتیجه گرفت که یهودیان علاوه بر حسادتشان بر رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) به خداوند نیز به سبب اعطای این مقام، معترض بودند.

682- یهود و نبوت موسی (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 91 - 6

6_ گفتار یهود زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) مبنی بر نازل نشدن وحی بر بشر، در تناقض با عقیده آنان در مورد نبوت موسی (ع) و نزول وحی بر آن حضرت بود.

إذ قالوا ما أنزل الله على بشر من شيء قل من أنزل الكتب الذي جاء به موسى

ص: 404

683- یهود و نزول قرآن

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 89 - 10

10 - یهودیان، آمدن پیامبر (صلی الله علیه و آله) و نزول قرآن را از دیرباز و پیش از بعثت برای کافران تشریح می کردند.

و كانوا من قبل يستفتحون على الذين كفروا

«استفتاح» (مصدر يستفتحون) می تواند به معنای مطلع ساختن باشد، چنانچه در مفردات راغب آمده: «فتح علیه کذا؛ آن گاه گفته می شود که به او امری را اعلام کند و او را بر آن امر مطلع سازد». قابل ذکر است که در این صورت بردن «یفتحون» به باب استفعال برای تأکید است و معنای طلب ندارد.

684- یهود و نزول وحی بر بشر

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

5

- انعام - 6 - 93 - 4

4 - یهودیان به سبب ادعای نازل نشدن وحی بر هیچیک از بشر ظالمترین مردم هستند.

إذ قالوا ما أنزل الله على بشر من شيء... و من أظلم ممن افترى على

685- یهود و نعمتهای اخروی

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 94 - 1,2,6

1 - یهود، سرای آخرت و نعمت های آن را ویژه خویش می پندارند .

قل إن كانت لكم الدار الآخرة .. خالصه

تقدیم «لکم» بر «الدار الآخرة» مفید حصر و اختصاص است و «خالصه» - که حال برای «الدار» می باشد - بر این انحصار و اختصاص تأکید می کند؛ زیرا خالص بودن به معنای اختصاص داشتن است.

2 - یهودیان، دیگر مردمان را از نعمت های آخرت بی نصیب می پندارند .

إن كانت لكم الدار الآخرة .. خالصه من دون الناس

6 - یهودیان، مدعی اعتقاد به خدا، قیامت و نعمت های اخروی هستند .

إن كانت لكم الدار الآخرة عند الله خالصه من دون الناس فتمنوا الموت

686- یهود و وحی

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 405

- بقره - 2 - 97 - 6

6 - تصور جاهلانۀ یهود در مورد جبرئیل و نظام وحی

قل من كان عدواً لجبريل فإنه نزله على قلبك يا ذن الله

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- نساء - 4 - 46 - 13

13 - تشبیه وحی و سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) به هیاهوی چوپان ها ، طعن یهود بر دین اسلام

راعنا لئلاّ بالسنتهم و طعنأ فی الدین

هدف شوم یهودیان از چوپان خواندن پیامبر (صلی الله علیه و آله) می تواند تشبیه دعوت و سخنان او به هیاهوی چوپانها باشد.

687- یهود و هدایت

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 135 - 3

3 - هر یک از یهود و نصارا، آیین خویش را موجب هدایت بشر می پنداشتند .

قالوا کونوا هوداً أو نصری تهتدوا

688- یهود و یعقوب (ع)

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

- بقره - 2 - 140 - 11، 9

9 - یهود و نصارا به خاطر کتمان حقایقی درباره ابراهیم ، اسماعیل ، اسحاق و یعقوب (ع) و نوادگان یعقوب ، از ظالمترین مردم هستند .

أم تقولون إن إبراهيم ... و من أظلم ممن كتم شهاده عنده من الله

از مصداقهای مورد نظر برای «شهاده من الله» به قرینه صدر آیه، حقایقی است درباره ابراهیم(ع) و سایر پیامبران یاد شده در آیه.

11 - ابراهیم ، اسماعیل ، اسحاق و یعقوب (ع) از پیامبران و شخصیت های مورد قبول یهود و نصارا

أم تقولون إن إبراهيم ... كانوا هوداً أو نصری

689- یهود هدایت ناپذیر

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

1

- بقره - 2 - 120 - 3

3 - یهودیان و نصرانیان عصر بعثت ، مردمانی هدایت ناپذیر بودند .

ولن ترضی عنک الیهود ولا النصری

ص: 406

5- یاجوج

1- افساد یاجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 94 - 12، 1

1- مردم شمال، از طوایفی فسادانگیز به نام یاجوج و ماجوج، به ذوالقرنین شکایت بردند.

قالوا یٰ ذالقرنین انّ یاجوج و ماجوج مفسدون

مفسران و مؤرخان، با استفاده از ادله مختلف و برخی متون باستانی، این را مسلم گرفته اند که مراد از یاجوج و ماجوج، همان قبایل مغول و تاتار هستند.

12- «عن امیرالمؤمنین (ع): انّ ذالقرنین... وجد... قوماً لایکادون یفقهون قولاً قالوا: یا ذالقرنین! انّ یاجوج و ماجوج خلف هذین الجبلین و هم یفسدون فی الأرض إذا کان إبان زروعنا و ثمارنا خرجوا علینا من هذین السدین، فرعوا من ثمارنا و زروعنا حتی لایبقون من ها شیئاً» فهل نجعل لک خرجاً «نؤدیه إلیک فی کلّ عام» علی أن تجعل بیننا و بینهم سدّاً» ;

از امیرالمؤمنین (ع) روایت شده: .. همانا ذوالقرنین، قومی را یافت که فهم هیچ سخنی برای آنان آسان نبود. آنان به او گفتند: ای ذوالقرنین! همانا، یاجوج و ماجوج، پشت این دو کوه اند و آنان در زمین فساد می کنند. زمانی که فصل برداشت زراعت های ما و چیدن میوه هایمان فرامی رسد، آنان، از پشت این دو سدّ (دو کوه) به ما حمله ور شده و از میوه های ما و زراعت های ما آن قدر می چرانند که هیچ چیز از باقی نمی گذارند. آیا برای تو هزینه ای قرار دهیم که هر ساله به تو بپردازیم تا بین ما و آنان سدّی برقرار سازی؟».

2- امت بودن یاجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 94 - 13

13- «عن حذیفه قال: سألت رسول الله (صلی الله علیه و آله) عن یاجوج و ماجوج؟ فقال: یاجوج أمّه و ماجوج أمّه» ;

از حذیفه، روایت شده که گفت: از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) در باره یاجوج و ماجوج را پرسیدم؟ فرمود: یاجوج، یک امت و ماجوج هم یک امت است.».

3- ایمنی از هجوم یاجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- آسیب پذیران از هجوم یاجوج و ماجوج ، از ذوالقرنین برای ساختن سدّی در میانه دو رشته کوه بلند در برابر هجوم آن متجاوزان ، کمک خواستند .

قالوا یٰ ذالقرنین .. تجعل بیننا و بینهم سدًّا

4- پیروزی یاجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 96 - 3,4

3- تمامی راه های فتوحات به روی یاجوج و ماجوج در آینده باز خواهد شد و آنان از هر قلّه ، ارتفاع و بلندی های زمین با سرعت خواهند گذشت .

حتّٰی إذا فتحت یاجوج و ماجوج و هم من کلّ حدب ینسلون

«حدب» به معنای جاهای مرتفع و بلند زمین است و «نسل» (ماده «ینسلون») در اصل به معنای جدا شدن از شیء است و هرگاه این ماده در باره رونده به کار رود، به معنای حرکت سریع خواهد بود. پس «ینسلون»؛ یعنی، به سرعت می روند و می تازند.

4- پیش گویی قرآن به هجوم سریع و فتوحات فراگیر یاجوج و ماجوج در سراسر زمین در آینده

حتّٰی إذا فتحت یاجوج و ماجوج و هم من کلّ حدب ینسلون

اضافه شدن لفظ عموم «کلّ» بر اسم نکره «حدب» بیانگر این است که ماجرای یاجوج و ماجوج مربوط به سرزمین خاصی نیست؛ بلکه شامل تمامی سرزمین ها و جهانی خواهد بود.

5- خروج یاجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 96 - 1,2

1- سنت الهی بر ثبت اعمال مؤمنان برای پاداش و محرومیت هلاک شدگان از بازگشت به دنیا ، تا خروج یاجوج و ماجوج (انقراض دنیا) ادامه خواهد داشت .

فمن یعمل ... و حرم علی ... حتّٰی إذا فتحت یاجوج و ماجوج

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که «حتی» معنای غایت را افاده کند. البته میان اهل ادب در افاده آن برای غایت، اختلاف نظر وجود

دارد؛ ولی از سیاق و آهنگ آیه، غایت قابل استفاده است. براین اساس «حتّی إذا فتحت...» غایت برای «فمن يعمل من الصالحات... و حرام قریه...» خواهد بود. گفتنی است که نوع مفسران بر آنند که مقصود از یأجوج و مأجوج، دوگروه از مردمی هستند که در آخر الزمان ظاهر می شوند و به تاختوتاز و فتوحات دست می زنند و پس از مرگ آنان، عمر دنیا به پایان می رسد.

2- اختلافات دینی پیروان ادیان الهی در مسأله توحید، تا خروج یأجوج و مأجوج (انقراض دنیا) ادامه خواهد داشت.

و تقطّعوا أمرهم بینهم . . . حتّی إذا فتحت یأجوج و مأجوج

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که «حتّی» غایت برای «و تقطّعوا أمرهم بینهم» باشد.

ص: 408

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 97 - 2

2- هجوم یاجوج و ماجوج ، از علایم نزدیکی برپایی قیامت است .

حتیٰ إذا فتحت یاجوج .. و اقترب الوعد الحقّ

ماجرای یاجوج و ماجوج مربوط به دوره آخرالزمان است. بنابراین ذکر مسأله برپایی قیامت پس از این ماجرا، بیانگر این است که این ماجرا از علایم برپایی قیامت است.

6- خطر تجاوز یاجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 94 - 3

3- خطر هجوم یاجوج و ماجوج (مغول و تاتار) و تأمین امنیت ، عمده ترین مشکل مردم نواحی شمالی در زمان ذوالقرنین بود .

إنّ یاجوج و ماجوج مفسدون فی الأرض

7- درگیری یاجوج و ماجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 99 - 3

3- از پیدایش درگیری های داخل میان یاجوج و ماجوج ، پس از ویرانی سد ذوالقرنین خبر داده است . *

فإذا جاء وعد ربّی جعله دڭاء .. و تركنا بعضهم یومئذ یموج فی بعض

بدان احتمال که ضمیر در «بعضهم» به یاجوج و ماجوج بازگردد؛ یعنی، پس از ویرانی سد، آن ها، به کشمکش ها و تهاجمات گسترده به هم دست خواهند زد.

8- راههای هجوم یاجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 94 - 6

6- میانه دو کوه مرتفع و سدآسا ، تنها راه نفوذ و حمله یاجوج و ماجوج (مغول و تاتار) علیه همسایگان خود بود .

فهل نجعل لك خرجًا على أن تجعل بيننا وبينهم سدًّا

9- عجز يأجوج

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

ص: 409

2- یاجوج و ماجوج ، از صعود بر بالای سد ذوالقرنین و نیز ایجاد رخنه و نقب در آن ، ناتوان بودند .

فما اسط_عوا أن يظهروه و ما استط_عوا له نقبًا

«ظهور» به معنای «علو» و بالا رفتن است «فما استطاعوا أن يظهروه» یعنی: «اقوام مهاجم، نتوانستند از آن بالا روند.» «نقب» به معنای «سوراخ و تونل» است و «ما استطاعوا له نقبًا» یعنی: «نتوانستند که در دیوار سد، تونل و یا معبر ایجاد کنند.»

10- قصه یاجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 94 - 6,12

6- میانه دو کوه مرتفع و سد آسا ، تنها راه نفوذ و حمله یاجوج و ماجوج (مغول و تاتار) علیه همسایگان خود بود .

فهل نجعل لك خرجًا علی أن تجعل بیننا و بینهم سدًا

12- « عن أمير المؤمنين (ع) : إن ذالقرنین . . . وجد . . . قومًا لا يكادون يفقهون قولاً قالوا : يا ذالقرنین ! إن ياجوج و ماجوج خلف هـ ذین الجبلین و هم یفسدون فی الأرض إذا كان إیمان زروعنا و ثمارنا خرجوا علینا من هـ ذین السدین ، فرعوا من ثمارنا و زروعنا حتی لا یبقون من ها شيئاً « فهل نجعل لك خرجاً » نؤدیه إلیك فی كل عام « علی أن تجعل بیننا و بینهم سدًا » ;

از امیرالمؤمنین(ع) روایت شده: .. همانا ذوالقرنین، قومی را یافت که فهم هیچ سخنی برای آنان آسان نبود. آنان به او گفتند: ای ذوالقرنین! همانا، یاجوج و ماجوج، پشت این دو کوه اند و آنان در زمین فساد می کنند. زمانی که فصل برداشت زراعت های ما و چیدن میوه هایمان فرامی رسد، آنان، از پشت این دو سد (دو کوه) به ما حملهور شده و از میوه های ما و زراعت های ما آن قدر می چرانند که هیچ چیز از باقی نمی گذارند. آیا برای تو هزینه ای قرار دهیم که هر ساله به تو بپردازیم تا بین ما و آنان سدی برقرار سازی؟».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 97 - 2

2- یاجوج و ماجوج ، از صعود بر بالای سد ذوالقرنین و نیز ایجاد رخنه و نقب در آن ، ناتوان بودند .

فما اسط_عوا أن يظهروه و ما استط_عوا له نقبًا

«ظهور» به معنای «علو» و بالا رفتن است «فما استطاعوا أن يظهروه» یعنی: «اقوام مهاجم، نتوانستند از آن بالا روند.» «نقب» به معنای «سوراخ و تونل» است و «ما استطاعوا له نقبًا» یعنی: «نتوانستند که در دیوار سد، تونل و یا معبر ایجاد کنند.»

3- تمامی راه های فتوحات به روی یاجوج و ماجوج در آینده باز خواهد شد و آنان از هر قلّه ، ارتفاع و بلندی های زمین با سرعت خواهند گذشت .

حتّی إذا فتحت یاجوج و ماجوج و هم من کلّ حدب ینسلون

«حدب» به معنای جاهای مرتفع و بلند زمین است و «نسل» (ماده «ینسلون») در اصل به معنای جدا شدن از شیء است

و هرگاه این ماده در باره رونده به کار رود، به معنای حرکت سریع خواهد بود. پس «ینسلون»؛ یعنی، به سرعت می روند و می تازند.

11- محدوده افساد یاجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 94 - 2

2- منطقه گسترده ای از سرزمین شمال، در عهد ذی القرنین، مورد تهدید هجوم ها و فسادگری های یاجوج و مأجوج قرار داشت.

إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ

حرف «ال» در «فی الأرض» برای عهد حضوری است و چون تعبیر «فی الأرض» برای مناطق کوچک و محدود، تعبیر متعارفی نیست، مراد از آن منطقه ای گسترده خواهد بود.

12- وسعت هجوم یاجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 96 - 4

4- پیش گویی قرآن به هجوم سریع و فتوحات فراگیر یاجوج و مأجوج در سراسر زمین در آینده

حَتَّىٰ إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ

اضافه شدن لفظ عموم «کل» بر اسم نکره «حدب» بیانگر این است که ماجرای یاجوج و مأجوج مربوط به سرزمین خاصی نیست؛ بلکه شامل تمامی سرزمین ها و جهانی خواهد بود.

13- هجوم یاجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 96 - 3

3- تمامی راه های فتوحات به روی یاجوج و مأجوج در آینده باز خواهد شد و آنان از هر قلّه، ارتفاع و بلندی های زمین با سرعت خواهند گذشت.

حَتَّىٰ إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ

«حدب» به معنای جاهای مرتفع و بلند زمین است و «نسل» (ماده «ینسلون») در اصل به معنای جدا شدن از شیء است و هرگاه این ماده

در باره رونده به کار رود، به معنای حرکت سریع خواهد بود. پس «ینسلون»؛ یعنی، به سرعت می روند و می تازند.

ص: 411

14- هجوم یاجوج در آخرالزمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 99 - 2

2- یاجوج و ماجوج ، در آستانه قیامت (آخرالزمان) به حمله و هجوم علیه دیگر انسان ها خواهند پرداخت .

و تركنا بعضهم یومئذ یموج فی بعض

ممکن است این آیات، در صدد پیش گویی برخی حوادث آخرالزمان و اشراف الساعه باشد. عبارت های «إذا جاء وعد ربّی» و «نفخ فی الصور» جملگی، قرائن این معنا هستند. لذا جمله «ترکنا...» بیان کننده برخی از همان اشراف الساعه خواهد بود؛ یعنی، در آن هنگام (و در پی متلاشی شدن سد ذوالقرنین) برخی مردم، موجب اضطراب برخی دیگر می شوند. و با توجه به این که سد، در برابر یاجوج و ماجوج بوده است، محتمل است، این اضطراب، از ناحیه هجوم و حمله آنان باشد.

ص: 412

6- یأس

1- آثار یأس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 37 - 5

5 - شادی و یأس بی جهت ، به هنگام برخورداری و تنگنا ، با توجه به خدادادی بودن امکانات ، بی معنا است .

و إذا أذقتنا الناس رحمه فرحوا بها .. و إن تصبهم سيئه ... إذا هم يقنطون . أول

استفهام در «أولم يروا» انکاری است؛ یعنی: «آنان، غفلت کردند و ندیدند.» بنابراین، استفاده می شود که توجه به عامل اصلی بودن گشایش و تنگی اقتصادی، انسان را از حالت شادمانی و یأس بیجا، دور می کند.

2- آثار یأس از آخرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 96 - 13

13 - یأس یهود از سرای آخرت ، زمینه ساز حرصشان بر حیات دنیا و آرزوی عمر طولانی است . *

يود أحدهم لو يعمر الف سنه و ما هو بمزحزحه من العذاب أن يعمر

3- آثار یأس از اصلاح جامعه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 169 - 4

4 - لزوم دوری جستن از محیط فساد ، در صورت یأس از اصلاح آن

ربّ نجّني و أهلي ممّا يعملون

4- آثار یأس از امکانات مادی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 32 - 8

8- احساس خطر شدید و یأس از عوامل نجات دهنده مادی، زمینه توجه انسان به خدا و دعا به درگاه او است.

و إذا غشيهم موج كالظلل دعوا الله مخلصين له الدين

5- آثار یأس از پاداش اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 13 - 9

9- معتقدان به آخرت - اما مایوس از ثواب اخروی - مانند کافران، بی اعتقاد به رستاخیزاند.

قد یئسوا من الآخره كما یئس الکفار من أضح ب القبور

در صورتی که مقدر آیه چنین باشد: «قد یئسوا من ثواب الآخره..»؛ استفاده می شود که معتقدان به معاد - ولی ناامید از ثواب اخروی - همچون کافرانی اند که اصولاً از زنده شدن دوباره مایوس اند.

6- آثار یأس از حق پذیری گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 89 - 3

3- سعی در هدایت گمراهان، پس از یأس از حق پذیری آنان، لازم نیست.

إن هـؤلاء قوم لایؤمنون . فاصفح عنهم

7- آثار یأس از هدایت فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 22 - 3

3- نفرین موسی (ع) به درگاه پروردگار، پس از ناامیدی از هدایت فرعونیان

وإن لم تؤمنوا .. فدعا ربّه أن هـؤلاء قوم مجرمون

«دعا» در مقام شکایت، دربردارنده درخواست مجازات است.

8- آثار یأس از هدایت گمراهگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - نوح - 71 - 24 - 8

8 - نفرین بر ظالمان و گمراه کنندگان جامعه - پس از ناامیدی از هدایت آنان - کاری پسندیده و روا

و لاتزد الظلمین إلا ضللاً

ص: 414

9- آثار یأس انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 110 - 9

9_ نامیدی پیامبران از هدایت یافتن مردم، شرط نزول عذاب الهی بر امت های آنان بود .

حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرِّسْلُ . . . جَاءَهُمْ نَصْرُنَا فَنُجِّيَ مِنْ نَشَاءِ

آثار یأس مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 40 - 8

8_ ناباوری و نامیدی مشرکان به حیات اخروی، عامل عبرت نگرفتن آنان از سرگذشت شوم اقوام پیشین چون قوم لوط

أفلم يَكُونُوا يَرُونَهَا بَلِ كَانُوا لِآيْرَجُونَ نَشُورًا

برداشت فوق، با توجه به این نکته است که «بل» برای اضراب انتقالی است؛ یعنی، این طور نیست که آنان به خاطر ندیدن آثار به جا مانده از قوم هلاک شده قوم لوط، از آن عبرت نگرفته اند بلکه چون آنان اعتقاد و امیدی به روز رستاخیز ندارند از چنین حادثه ای عبرت نیاموخته اند.

10- آثار یأس یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 96 - 13

13 - یأس یهود از سرای آخرت، زمینه ساز حرصشان بر حیات دنیا و آرزوی عمر طولانی است . *

يُودُ أَحَدَهُمْ لَوْ يَعْمُرُ الْفِ سَنَهُ وَ مَا هُوَ بِمُزْحَازِحَةٍ مِنَ الْعَذَابِ أَنْ يَعْمُرَ

11- اجتناب از یأس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 64 - 10

10 - گنهکاران نباید از شمول فضل و رحمت خداوند، ناامید باشند .

ثم توليتم .. فلولا فضل الله عليكم ورحمته

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

5 - انعام - 6 - 54 - 25

25_ گنهكار نبايد از آمرزش و رحمت خداوند مأیوس باشد.

من عمل منكم سوءاً .. فإنه غفور رحيم

ص: 415

12- اهمیت یأس کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 16 - 2

2 - باید کافران را از طمع در ایمان مردم مأیوس کرد و زمینه های موفقیت کافران در فریب مؤمنان را از بین برد .

فلایصدنک عنها من لایؤمن بها

چنان که مفسران گفته اند: نهی «لایصدنک» گرچه ظاهراً متوجه کافران است، ولی در حقیقت نهی از ایجاد سبب است؛ یعنی تو ای موسی _ و دیگر مؤمنان _ نباید به گونه ای عمل کنید که کافران بتوانند شما را از ایمان بازدارند.

13- حرمت یأس از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 53 - 10

10 - مأیوس شدن بندگان از رحمت خداوند _ هرچند گناهانشان بسیار باشد _ حرام است .

لا تقنطوا من رحمه الله إنّ الله یغفر الذنوب جمیعاً

14- زمینه یأس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 9 - 2

2_ آدمی ، به هنگام از دست دادن امکانات و موهبت های دنیوی ، از رحمت الهی مأیوس شده و تدبیر خداوند در هستی را منکر می شود .

ولئن أذقنا الإنسان .. . إنّهُ لیئوس کفور

«کفور» می تواند از کفر_ که به معنای انکار است _ گرفته شده باشد. بر این اساس جمله «إنه ... کفور» اشاره به این دارد که: انسان در پی برخوردار شدن از نعمت و سلب آن نعمت از وی چنین می پندارد که تبدیلهای و تغییرها در هستی به دست خداوند نیست و از اختیار او بیرون است.

15- زمینه یأس از خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 15 - 4

4- فقر، تنگدستی، بیچارگی و درماندگی زمینه ساز یأس و نومیدی از خدا (کفر) و پناهنده شدن به غیر او (شرک)

من كان يظنّ .. هل يذهبنّ كیده ما يغیظ

ص: 416

روی سخن در این بخش، با آن اشخاصی است که به خداپرستی گرویده بودند و همین که با برخی از ناملایمات زندگی روبه رو شدند از عبادت او روی برتافتند و به گمان آن که در هستی جز خدا، نیروهای دیگری نیز دخالت دارند، به شرک (آیین سابقشان) بازگشتند.

16- زمینه یأس از غیر خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 22

22_ باور و توجه به انحصار علم و حکمت در خداوند، زمینه ساز قطع امید از غیر اوست .

عسی الله أن یأتی نـی بهم جمیعاً إنه هو العلیم الحکیم

هر چند جمله «عسی الله . . .» حاوی حصر نیست، ولی می توان گفت حصری که از تعلیل (اینه هو . . .) استفاده می شود به آن جمله نیز سرایت می کند. بنابراین مفاد (عسی الله . . .) چنین می شود: من تنها به خدا امید دارم و به غیر او امیدی ندارم؛ زیرا تنها او دانا و حکیم مطلق است.

17- زمینه یأس کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 67 - 2

2 - کافران و ناباوران به رستاخیز، در زندگی فاقد تکیه گاه مطمئن بوده و در مواجهه با حوادث، زود خود را می بازند و دچار یأس و احساس حرمان می شوند .

لو نشاء . . . فظلمت تفکھون . إنا لمغرمون . بل نحن محرومون

روی سخن در این آیات، با کافران و کسانی است که در برابر مسأله معاد، موضع گیری ناباورانه دارند.

18- زمینه یأس محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 5 - 5

5 - تلاش وحی ناباوران، برای مایوس ساختن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از دعوت آنان به اسلام

وقالوا . . . فاعمل إتناع_ملون

از مانع تراشی های مشرکان و تأکیده های مکرر آنها مبنی بر نرسیدن دعوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) به آنان و نیز تأکیدشان بر پایبندی به کیش خویش، مطلب بالا استفاده می شود.

ص: 417

19- زمینه یأس مکذبان قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 67 - 2

2 - کافران و ناباوران به رستاخیز ، در زندگی فاقد تکیه گاه مطمئن بوده و در مواجهه با حوادث ، زود خود را می بازند و دچار یأس و احساس حرمان می شوند .

لو نشاء .. فظلمتم تفکھون . إنا لمغرمون . بل نحن محرومون

روی سخن در این آیات، با کافران و کسانی است که در برابر مسأله معاد، موضع گیری ناباورانه دارند.

20- زمینه یأس نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 32 - 7

7_ اشراف و سران قوم نوح ، درصدد مایوس کردن او از پذیرش دعوت های توحیدی

قد ج_ دلتننا فأكثرت جدلنا فأتنا بما تعدنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 34 - 1

1_ نوح (ع) ، در پی درخواست قومش (تحقق بخشیدن به عذاب های موعود) از ایمان آوردن آنان سخت به تردید افتاد .

فأتنا بما تعدنا .. قال ... لا ینفعکم نصحی إن أردت أن أنصح لکم

21- زمینه یأس هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 136 - 4

4 - تلاش قوم عاد ، به ایجاد یأس و ناامیدی در حضرت هود (ع) نسبت به دستیابی او به اهداف رسالتش

قالوا سواء علینا أوعظت أم لم تکن من الوعظین

یادآوری قوم عاد به حضرت هود(ع) مبنی بر مؤثر نبودن موعظه هایش، می تواند به منظور ایجاد یأس در آن حضرت و نیز بازداشتن ایشان از تلاش برای ادامه رسالت و تبلیغ خود باشد.

22- سرزنش یأس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 153 - 8

8_ انسان ها نباید علی رغم ارتکاب گناهان بسیار و یا گرفتار شدن به ارتداد، از پذیرش توبه خویش و مغفرت و رحمت الهی مأیوس باشند.

ص: 418

و الذين عملوا السيئات . . . إن ربك من بعدها لغفور رحيم

کلمه «السيئات» جمع «سيئه» است و «ال» در آن مفید استغراق و شمول می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 83 - 10

10- دچار شدن به یأس و پوچی ، از خصلت های مذموم و ناپسند انسان و مورد نکوهش خداوند است .

و إذا مسَّ الشرَّ كانِ يَـوْسَـئًا

23- سرزنش یأس از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 55 - 3

3- یأس از لطف و رحمت خداوند ، نکوهیده و ناپسند است .

فلا تكن من القـنطين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 56 - 6

6- یأس و ناامیدی از رحمت خداوند ، از گناهان بزرگ و امری بس نکوهیده

و من يقنط من رحمه ربّه إلا الضالّون

اینکه خداوند یأس از رحمت خویش را عمل گمراهان قرار داد و مأیوسان را برابر گمراهان شمرده است، بیانگر بزرگی این عمل است.

24- سرزنش یأس از لطف خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 55 - 3

3- یأس از لطف و رحمت خداوند ، نکوهیده و ناپسند است .

فلا تكن من القـنطين

25- شگفتی یأس از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 36 - 13، 9

9- دل خوش شدن به مظاهر مادی دنیا، به هنگام برخورداری از آنها، و مأیوس شدن از رحمت خدا، با از دست دادن امکانات، ناپسند و مذموم است.

ص: 419

وإذا أذقتنا الناس رحمهم فرحوا بها وإن تصبهم سيئة . . . إذا هم يقنطون

آیه، درصدد توییح و سرزنش چنین روحیه ای است و «إذا» که فجاییه است، می تواند مؤید این نکته باشد.

13 - ناامید شدن از رحمت خدا، به هنگام ابتلا به سختی ها، به رغم مشاهده رحمت او، امری غیر منتظره است.

وإذا أذقتنا الناس رحمهم . . . وإن تصبهم سيئة ... إذا هم يقنطون

26- عوامل رفع یأس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 49 - 2

2 - بارش باران پس از مدت ها انتظار و مأیوس شدن انسان ها از آن، خوشحالی فوق العاده ای در پی دارد. *

إذا هم يستبشرون . وإن كانوا ... لمبلسين

احتمال دارد تکرار «من قبل» به منظور بیان طولانی بودن نباریدن باران و ناامیدی عمیق مردم باشد. در این صورت، کیفیت خوشحالی، تابع مقدار ناامیدی است.

27- عوامل یأس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 40 - 2

2_ ملاحظه عوامل طبیعی، عامل یأس زکریا از اعطای فرزند به او

قال ربّ ائنی یكون لی غلام وقد بلغنی الکبر و امراتی عاقراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 83 - 11

11- سلب نعمت از انسان، شرّ و مایه یأس اوست.

وإذا أنعمنا علی الإنسان . . . وإذا مسّه الشرّ

به قرینه مقابله «مسّه الشرّ» با «أنعمنا» احتمال دارد که مراد از دچار شدن به سختی و شرّ، از دست دادن نعمت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 12 - 3

3 - جرم و گناه ، عامل ناامیدی انسان ، در قیامت است .

و یوم تقوم الساعة یبلس المجرمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 36 - 8،9،1

1 - انسان ها ، به هنگام برخورداری از اندک رحمتی ، شادمان ، به هنگام مواجهه با کمی ناگواری ، مأیوس و ناامید می شوند .

ص: 420

و إذا أذقنا الناس رحمه ... يقنطون

«قنوط» در لغت، به معنای «یأس از خیر» است (مفردات راغب). «ذوق» به معنای «چشیدن و خوردن بسیار کم» استعمال می شود. کاربرد «أذقنا» به جای هر واژه دیگر، می تواند به منظور یاد شده باشد. لازم به ذکر است که تنوین «رحمه» و «سینه» تنکیر و برای قَلت است.

8 - ناکامی ها و برخورداری ها ، عواملی مؤثر در ایجاد روحیه امید و یأس در انسان ها است .

و إذا أذقنا الناس رحمه فرحوا بها و إن تصبهم سيئه .. إذا هم يقنطون

9 - دل خوش شدن به مظاهر مادی دنیا ، به هنگام برخورداری از آنها ، و مأیوس شدن از رحمت خدا ، با از دست دادن امکانات ، ناپسند و مذموم است .

و إذا أذقنا الناس رحمه فرحوا بها و إن تصبهم سيئه .. إذا هم يقنطون

آیه، در صدد تویخ و سرزنش چنین روحیه ای است و «إذا» که فجاییه است، می تواند مؤید این نکته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 49 - 1

1 - انسان ها ، در پی تأخیر بارش باران بر آنها ، اندوهگین و ناامید می شوند .

و إن كانوا من قبل أن ينزل عليهم من قبله لمبلسين

«إبلاس» _ مصدر «مبلسين» _ به معنای «اندوه ناشی از شدت سختی» است (مفردات راغب). و نیز به معنای «یأس و ناامیدی» نیز آمده است (لسان العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 49 - 4

4 - سیطره یأس و ناامیدی بر انسان ، به هنگام مواجه شدن با سختی و ناکامی ها (شرور)

و إن مسّه الشرّ فيئوس قنوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 67 - 1

1 - آسیب دیدن محصولات کشاورزی ، یأس آور برای انسان ها و باعث احساس حرمان برای آنان

لو نشاء .. فظلمتم تفكّهون ... بل نحن محرومون

28- عوامل یأس از غیر خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 22 - 16

16_ در ماندگی ، اضطراب و احساس خطر مرگ ، عرصه بریده شدن امید انسان از غیر خدا

و ظنوا أنهم أحيط بهم دعوا الله مخلصين له الدين لئن أنجيتنا من هذه لنكوننّ من ال

ص: 421

29- عوامل یأس از فرزند داری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 55 - 4

4- پیری و سالمندی ، از عوامل یأس انسان از فرزنددار شدن

مسنی الکبر فبم تبشرون ... فلا تکن من القـ نطین

30- عوامل یأس انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 110 - 3

3_ اصرار کفرپیشگان بر تکذیب پیامبران و عناد و لجاجت آنان ، موجب یأس پیامبران از موفقیت خویش و ایمان آوردن قومشان

حتی إذا استیئس الرسل

متعلق «استیئس» ایمان آوردن مردم و موفقیت پیامبران است.

31- عوامل یأس کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 2 - 3

3- پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مأیوس سازنده کافران از پیوستن به آنان در شرک

لا أعبد ما تعبدون

حرف «لا» گرچه برای نفی مستقبل است؛ ولی مفهوم سخن، شامل زمان حال نیز می شود.

32- عوامل یأس مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 81 - 7

7- اعلام پیروزی قطعی حق بر باطل ، مایه امید مؤمنان و یأس مشرکان و باطل گرایان

وقل جاء الحق وزهق الباطل إن الباطل كان زهوقاً

اعلام صریح بر شکست قطعی باطل، در پی بیان تلاشهای کافران جهت اخراج پیامبر (صلی الله علیه و آله) از مکه، می تواند برای تقویت بنیه روانی مؤمنان و ایجاد یأس در دل مشرکان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 36 - 6

6 - مشرکان ، با برخورداری از امکانات اندک ، شادمان شده و با اندک گرفتاری ، ناامید می شوند .

ص: 422

و إذا أذقنا الناس رحمهم فرحوا بها و إن تصبهم سيئه .. يقنطون

ممکن است به قرینه آیات پیش _ که درباره مشرکان است _ «ال» در «الناس» عهد و مراد از «الناس» مشرکان باشد. لازم به ذکر است که تنوین «سیئه» تکبیر و برای قِلت است.

33- عوامل یأس یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 95 - 4

4 - یهودیان ، به خاطر ارتکاب گناهان ، امیدی به بهره مند شدن از سرای آخرت ندارند .

لن يتمنوه أبداً بما قدمت أيديهم

34- کفر یأس از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 23 - 2

2 - مأیوس بودن از رحمت خدا ، روحیه ای ناپسند و کافرانه است .

و الذين كفروا .. یسوا من رحمتی

35- گناه یأس از آخرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 13 - 7

7 - یأس از رحمت خدا و ثواب اخروی ، گناهی است بزرگ .

قومًا غضب الله عليهم قد یسوا من الآخرة

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که «قد یسوا..»، به عنوان بارزترین ویژگی مغضوبین یاد شده است.

36- گناه یأس از رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- یأس از رحمت خدا و ثواب اخروی، گناهی است بزرگ.

قوماً غضب الله عليهم قد یسوا من الآخره

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که «قد یسوا...»، به عنوان بارزترین ویژگی مغضوبین یاد شده است.

ص: 423

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 87 - 14

14_ « عن أبي عبدالله (ع) : . . . [من الكبائر] الإيأس من روح الله ، لأن الله عزوجل يقول : « إنه لا ييأس من روح الله إلاّ القوم الكافرون » . . . »

از امام صادق (ع) روایت شده است: [یکی از گناهان کبیره] ناامیدی از رحمت خداست؛ زیرا خدای عزوجل می فرماید: «إنه لا ييأس من روح الله إلاّ القوم الكافرون» . . .».

37- ممنوعیت یأس از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 37 - 4

4- هیچ کس ، حتی مطرودین درگاه الهی و لعن شدگان ، نباید از رحمت خداوند مأیوس شوند؛ بلکه باید خواسته های خویش را از او طلب کنند .

وإن عليك اللعنة إلى يوم الدين . قال ربّ فأنظرنى إلى يوم يبعثون . قال فإنك من ال

38- منشأ یأس کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 37 - 5

5 - خداوند ، مشرکان و کافران صدر اسلام را از گمراه کردن مؤمنان هدایت یافته ، مأیوس ساخت .

و من يهد الله فما له من مضلّ

یادآوری گمراه نشدن هدایت یافتگان (مؤمنان)، می تواند به منظور مأیوس ساختن کافران و مشرکان در تبلیغات و تلاش هایشان علیه اسلام و مسلمین باشد.

39- منشأ یأس مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 162 - 3

40- منشأ یأس مشرکان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 37 - 5

5- خداوند ، مشرکان و کافران صدر اسلام را از گمراه کردن مؤمنان هدایت یافته ، مأیوس ساخت .

و من یهد الله فما له من مضلّ

یادآوری گمراه نشدن هدایت یافتگان (مؤمنان)، می تواند به منظور مأیوس ساختن کافران و مشرکان در تبلیغات و تلاش هایشان علیه اسلام و مسلمین باشد.

41- موانع یأس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- آل عمران - 3 - 165 - 11

11_ توجه به توانایی و قدرت خداوند ، برطرف کننده هر گونه نگرانی و یأس مسلمانان نسبت به آینده

اولمّا اصابکم مصیبه .. انّ الله علی کل شیء قدیر

سؤال مسلمانان (اّتی هذا)، حکایت از این معنا دارد که چنین واقعه ای را هرگز انتظار نداشتند و عدم انتظار، طبعاً ناامیدی آدمی را در پی دارد که خداوند با بیان قدرت مطلقه خویش، از جمله نصرت آنان، در مقام زایل ساختن یأس مؤمنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 56 - 7

7- هدایت و شناخت پروردگار ، موجب امیدواری به رحمت او و زداینده هرگونه یأس و ناامیدی

و من یقنط من رحمه ربّه إلا الضالّون

حضرت ابراهیم(ع) یأس از رحمت پروردگار را معلول گمراهی و نشناختن پروردگار دانست. بنابراین هدایت و شناخت پروردگار، می تواند موجب امیدواری به رحمت خدا و عامل از بین رفتن یأس شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 62 - 4

4- توکل و اعتماد به خدا ، مایه آرامش و عدم یأس در بحران ها

قال کلاً إنَّ معی ربّی سیهدین

42- موانع یأس حق طلبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 45 - 6

6- توجه به مخالفت و ستیزه جویی با حق در طول تاریخ ، مانع راه یابی روحیه یأس و ناامیدی در حق گرایان

و لقد آتینا موسی الکتب فاختلف فیہ

ص: 425

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 36 - 9

9- دل خوش شدن به مظاهر مادی دنیا، به هنگام برخورداری از آنها، و مأیوس شدن از رحمت خدا، با از دست دادن امکانات، ناپسند و مذموم است.

و إذا أذقنا الناس رحمه فرحوا بها و إن تصبهم سيئة .. إذا هم يقنطون

آیه، درصدد توبیخ و سرزنش چنین روحیه ای است و «إذا» که فجاییه است، می تواند مؤید این نکته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 37 - 5

5- شادی و یأس بی جهت، به هنگام برخورداری و تنگنا، با توجه به خدادادی بودن امکانات، بی معنا است.

و إذا أذقنا الناس رحمه فرحوا بها .. و إن تصبهم سيئة ... إذا هم يقنطون . أول

استفهام در «أولم یروا» انکاری است؛ یعنی: «آنان، غفلت کردند و ندیدند.» بنابراین، استفاده می شود که توجه به عامل اصلی بودن گشایش و تنگی اقتصادی، انسان را از حالت شادمانی و یأس بیجا، دور می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 49 - 6

6- حرص و آز در شرایط رفاه و یأس و ناامیدی به هنگام سختی، امری ناپسند و موردنکوهش

لا یستم الإنس من دعاء الخیر و إن مسّه الشرّ فیئوس قنوط

با توجه به لحن نکوهش آمیز آیه، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 50 - 7

7- ناامیدی و منفی بافی مفرط در سختی ها و سرخوشی مستانه در آسایش، دو خصلت ناشایست و همگن

وإن مسّه الشرّ فيئوس قنوط . و لئن أذقنّه رحمه متّاً من بعد ضراء مسّته ليقولنّ ه

44- ناپسندی یأس از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 23 - 2

2 - مایوس بودن از رحمت خدا ، روحیه ای ناپسند و کافرانه است .

و الذین کفروا .. یسوا من رحمتی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 53 - 9

ص: 426

9- یأس و ناامیدی از رحمت خداوند ، در عین وعده او به آمرزش تمامی گناهان بندگان ، امری بی جا و نامعقول است .

لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا

جمله «إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا» به منزله تعلیل برای جمله «لا تَقْنَطُوا..» می باشد؛ یعنی، از رحمت خدا مأیوس نشوید؛ چون او همه گناهان را می آمرزد. با این حساب یأس از رحمت خدا، امری بی جا و نامعقول است.

45- نهی از یأس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 87 - 4.5

4- یعقوب (ع) از فرزندانش خواست برای یافتن یوسف (ع) و بنیامین تلاشی پی گیر داشته و از یافتن آنها هرگز مأیوس نشوند .

و لا تَأْسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ

5- مأیوس نشدن از رحمت خدا و امید داشتن به یاری او ، توصیه یعقوب (ع) به فرزندان خویش

و لا تَأْسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ

«روح» به معنای سرور ، فرح ، استراحت و رحمت می باشد. اضافه آن کلمه به «الله» و متعلق قرار گرفتن «من روح الله» برای «لا تأیسوا» گویای این است که مراد از آن «رحمت» می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 31 - 7

7- گناه کاران ، نباید خود را از لطف و یاری خدا محروم بدانند .

و ما أوصى بكم... و ما لكم من دون الله من ولي ولا نصير

با توجه به آیات پیشین _ که در مورد انسان ها و جوامع گنه کار است _ می توان استفاده کرد که «ما لكم من دون الله..» ناظر به این نکته است که خداوند ملجأ و پناهگاه تمامی انسان ها _ حتی گنه کاران _ می باشد.

46- یأس ابراهیم (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 39 - 13

13- حضرت ابراهیم (ع) تا سال خوردگی فاقد فرزند و از فرزنددار شدنش از راه عوامل طبیعی و عادی مأیوس بود .

الحمد لله الذی وهب لی علی الکبر اسم عیل و إسحـق إن ربّی لسمیع الدعاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 54 - 2

2- ابراهیم (ع) آن گاه خبر فرزنددار شدنش را از فرشتگان دریافت کرد که کاملاً پیر و از فرزنددار شدن مأیوس بود .

قال أبشّرمونی علی أن مسنی الکبر فبم تبشّرون

ص: 427

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 99 - 11

11 - ناامید شدن ابراهیم (ع) ، از هدایت قوم بت پرست خویش

و قال إني ذاهب إلى ربي سيهدين

از تصمیم ابراهیم(ع) برای هجرت از شهر خود _ پس از نجات یافتن از آتش افروزی مشرکان علیه ایشان _ برداشت یاد شده به دست می آید.

47- یأس ابلیس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 62 - 15

15- شیطان ، ناتوان و ناامید از به دام افکندن آدم (ع) و گمراه ساختن او

لأحتكن ذريته إلا قليلاً

تأکید ابلیس بر گمراه ساختن ذریه آدم(ع) و به میان نیاوردن نامی از خود او، می تواند مشعر به مطلب فوق باشد.

48- یأس احزاب صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 25 - 3

3 - احزاب متّحد ، در حالی از محاصره مدینه ناامید و پراکنده شدند که آکنده از خشم بودند .

وردّ الله الذين كفروا بغیظهم

«باء» در «بغیظ» برای ملابسه است و «بغیظهم» حال برای موصول «الذين كفروا» است.

49- یأس اخروی بدکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 12 - 7

7- بدکارانِ دروغ انگارِ آیاتِ الهی ، در روز قیامت ، ناامید و اندوه ناک اند .

ثمَّ كانَ عـقبه الذین أسـئوا السـوائی أن کذبوا بأیـت اللّهِ . . . و یوم تقوم الساعه ی

50- یأسِ اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 12 - 1

ص: 428

1 - مجرمان ، در روز برپایی قیامت ، اندوهگین و ناامیدند .

و یوم تقوم الساعة یبلس المجرمون

«إبلاس» در لغت، اندوه ناشی از شدت سختی (مفردات راغب) و نیز به معنای یأس است (لسان العرب).

51- یأس اخروی مجرمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 75 - 2

2 - اندوه سنگین و یأس آلود مجرمان در جهنم

لا یفتّر عنهم و هم فیہ مبلسون

«إبلاس» (مصدر «مبلسون») به معنای اندوه ناشی از یأس است. (مفردات راغب)

52- یأس اخروی مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 64 - 7

7 - روبه رو شدن مشرکان با عذاب الهی در قیامت ، همراه با یأس کامل آنان از وجود یاری دهنده ای برای خود

قیل ادعوا شركاءکم . . . فلم یستجیبوا لهم و رأوا العذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 13 - 8

8 - ناتوانی معبودان مشرکان از شفاعت آنها در پیشگاه خداوند ، از عوامل یأس و اندوه آنان در قیامت است .

و یوم تقوم الساعة یبلس المجرمون . و لم یکن لهم من شركائهم شفَعُوا

ذکر «و لم یکن لهم . . . شفَعُوا» پس از بیان ناامیدی مشرکان در قیامت، ممکن است برای اشاره به این نکته باشد که یأس آنان، ناشی از شفیع نداشتن شان است.

53- یأس اخروی مکذبان آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 12 - 7

7 - بدکارانِ دروغ انگارِ آیاتِ الهی ، در روز قیامت ، ناامید و اندوه ناک اند .

ثمَّ كانَ عِقبَهُ الَّذينَ اسْـَٔؤا السَّوْأى أَن كَذَّبوا بِآيَاتِ اللَّهِ . . . و يومَ تقومُ السَّاعَةُ

ص: 429

54- یأس از آمرزش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 153 - 8

8_ انسان ها نباید علی رغم ارتکاب گناهان بسیار و یا گرفتار شدن به ارتداد ، از پذیرش توبه خویش و مغفرت و رحمت الهی مأیوس باشند .

و الذین عملوا السيئات .. إن ربك من بعدها لغفور رحيم

کلمه «السيئات» جمع «سيئه» است و «ال» در آن مفید استغراق و شمول می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 49 - 3

3 - ناامیدی دوزخیان از نجات کامل خود از عذاب جهنم و یا تخفیف و بخشش عمده آن

ادعوا ربکم یخفف عتاً یوماً من العذاب

دوزخیان، از نگهبانان جهنم درخواست تخفیف تنها یک روز و اندکی از عذاب خود را دارند. از این نکته می توان برداشت یاد شده را به دست آورد.

55- یأس از ازدواج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 60 - 4

4 - ناامیدی از زناشویی و بی میلی نسبت به امور جنسی ، نشان سالخوردگی زنان و مجوز فرونهادن حجاب و پوشش برای آنان است .

و القواعد من النساء الّتی لایرجون نکاحاً .. غیر متبرّجات بزینه

جمله «الّتی لایرجون نکاحاً» صفت و قید توضیحی برای «و القواعد من النساء» و بیان کننده مقصود از آن است.

56- یأس از اسلام یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 76 - 10

10 - لجاجت و حق ناپذیری عالمان و پیشوایان یهود، دلیل نابه جا بودن امید و دل بستن مسلمانان به ایمان آوردن آنان

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم .. قالوا أتحدثونهم بما فتح الله عليكم

آیه مورد بحث عطف بر جمله حالیه «وقد كان ..» و یا عطف بر جمله «یسمعون...» در آیه قبل می باشد. در هر صورت، بیانگر علتی دیگر برای «أفتطمعون...» می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 80 - 7

7 - توجه به باور ناردست یهود درباره (عذاب نشدن یهود جز روزی چند)، موجب قطع امید از ایمان آوردن اینان

ص: 430

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم . . . وقالوا لن تمسنا النار إلا أياماً معدودة

57- یأس از ایمان اقوام انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 110 - 18

18_ « قال المأمون : . . . یا اباالحسن (ع) فاخبرنی عن قول الله عزوجل : « حتّی إذا استیأس الرسل و ظنّوا أنّهم قد کذبوا جائهم نصرنا » قال الرضا (ع) يقول الله عزوجل : « حتی إذا استیأس الرسل » من قومهم و ظنّ قومهم أن الرسل قد کذبوا جاء الرسل نصرنا . . . »

مأمون [به امام رضا(ع)] گفت: ای اباالحسن! پس مرا خبر ده از سخن خداوند عزوجل: «حتّی إذا استیأس الرسل و ظنّوا أنّهم قد کذبوا جائهم نصرنا» امام رضا(ع) فرمود: خداوند می فرماید: تا آن گاه که رسولان از قوم خود ناامید شدند و قومشان گمان کردند رسولان دروغ گفته اند، یاری ما برای پیامبران رسید . . .».

58- یأس از ایمان اهل مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 93 - 2

2_ ناامیدی و یأس شعیب (ع) از ایمان آوردن کفرپیشگان مردم مدین

اعملوا علی مکانتکم . . . سوف تعلمون . . . وارتقبوا

جمله هایی نظیر «هرچه از دستتان برمی آید کوتاهی نکنید ، بر مواضع ناصوابتان بمانید ، به زودی خواهید دانست و منتظر باشید» سخنانی است که آدمی پس از یأس و ناامیدی ، به زبان می آورد. گفتنی است که: «ارتقاب» (مصدر ارتقبوا) به معنای انتظار کشیدن است.

59- یأس از ایمان بیمار دلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 53 - 7

7 - توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مبنی بر این که از حق ستیزان بیمار دل و قسی القلب قطع امید کند و به ایمان آوردن آنان دل نبندد .

وإنّ الظّـلمین لفی شقاق بعید

60- یأس از ایمان حق ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 431

7 - توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مبنی بر این که از حق ستیزان بیمار دل و قسی القلب قطع امید کند و به ایمان آوردن آنان دل نبندد .

وإنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مبنی بر این که از کفرپیشگان حق ستیز قطع امید کند و به ایمان آوردن آنان دل نبندد .

حَتَّى تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً

اخبار خداوند به این که مخالفان پیامبر (صلی الله علیه و آله)، هرگز به قرآن ایمان نخواهند آورد، می تواند متضمن توصیه ای باشد به پیامبر (صلی الله علیه و آله) مبنی بر این که آنان را در کفر بی ایمانی شان رها کند و امیدی به گرویدن آنان به اسلام و قرآن نداشته باشد.

61- یأس از ایمان سختدلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مبنی بر این که از حق ستیزان بیمار دل و قسی القلب قطع امید کند و به ایمان آوردن آنان دل نبندد .

وإنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ

62- یأس از ایمان فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1- درخواست آزادی بیان ، پیشنهاد موسی (ع) به فرعونیان پس از یأس از ایمان آوردن آنان

وإن لم تؤمنوا لی فاعترفون

«فاعترفون»، کنایه از این است که اگر خود اهل ایمان نیستید، لااقل متعرض من نباشید تا آزادانه پیامم را به مردم برسانم.

63- یأس از ایمان قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 39 - 1

1 - التجای پیامبرِ پس از نوح به درگاه پروردگار ، پس از ناامیدی از تأثیر تبلیغاتش در مردم

قال رب انصرنی بما کذبون

ص: 432

ظرف «قال» محذوف است؛ یعنی، «قال بعد ما ایس من ایمانهم». «باء» در «بما کذبون» سببیه و «ما» مصدریه (موصول حرفی) است. بنابراین «بما کذبون» به تأویل «بتکذیبهم ایّای» می باشد.

64- یأس از ایمان قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 39 - 1

1 - التجای پیامبر پس از نوح به درگاه پروردگار، پس از ناامیدی از تأثیر تبلیغاتش در مردم

قال رب انصرنی بما کذبون

ظرف «قال» محذوف است؛ یعنی، «قال بعد ما ایس من ایمانهم». «باء» در «بما کذبون» سببیه و «ما» مصدریه (موصول حرفی) است. بنابراین «بما کذبون» به تأویل «بتکذیبهم ایّای» می باشد.

65- یأس از ایمان قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 118 - 3

3 - ناامیدی شدید نوح (ع) از گرایش کافران قومش به ایمان و رنج عمیق وی از کفرورزی آنان

و نَجْنی و من معی من المؤمنین

از این که نوح(ع) از پیشگاه خدا خواستار فیصله یافتن نزاع میان او و قومش شده است، نشان می دهد که او دیگر هیچ گونه امیدی به گرویدن قومش به خود نداشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - نوح - 71 - 26 - 2

2 - ناامیدی کامل نوح (ع) از ایمان آوردن قومش و نجات آنان از گمراهی شرک و بت پرستی

و قال نوح رب لاتذر علی الأرض من الـکفرین ديارًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 34 - 1

1_ نوح (ع)، در پی درخواست قومش (تحقق بخشیدن به عذاب های موعود) از ایمان آوردن آنان سخت به تردید افتاد.

فأتنا بما تعدنا .. قال ... لا ينفعكم نصحي إن أردت أن أنصح لكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 36 - 2

2_ خداوند، در پی تلاش های حضرت نوح (ع) و مؤثر نبودن آن تلاشها، او را از ایمان آوردن کفرپیشگان قومش مأیوس کرد.

وَأُوحِيَ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَن قَدَّامِن

ص: 433

فاعل «لن يؤمن» کلمه ای همانند «أحد» می باشد؛ یعنی: «لن يؤمن أحد من قومک.» «إلا» به معنای «غیر» و صفت برای «أحد من قومک» است نه استثنای از جمله «لن يؤمن...»؛ زیرا استثنای مؤمنان از جمله سابق، استثنای وجیه بلکه صحیحی نیست. بنابراین جمله «لن يؤمن...» چنین معنا می شود: احدی از افراد غیر مؤمن قومت (کافران آنان) ایمان نخواهد آورد.

66- یأس از ایمان کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 3

3 - ناامیدی و یأس پیامبراسلام (صلی الله علیه و آله) از ایمان آوردن کفرپیشگان در نیمه نخست رسالت

قل یقوم اعملوا علی مکانتکم ائی ع مل فسوف تعلمون

از لحن آیه شریفه استفاده می شود که پیامبر (صلی الله علیه و آله)، از ایمان آوردن مردم مکه ناامید بود. از این رو آنان را به خودشان وانهاده و به آنان فرمود: هر چه از دستتان برمی آید، انجام دهید و بر مواضع نادرست خود باقی بمانید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 6 - 3,6

3 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) در گفتگو با کافران، ناامیدی خود را از ایمان آنان ابراز کرد و آنها را از مشرک شدن خویش، مأیوس ساخت.

لکم دینکم ولی دین

6 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) پس از ناامیدی از ایمان کافران، از آنان خواست برای پایبندی او به دین خود، مشکل آفرین نباشند.

ولی دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 121 - 2

2_ پیامبران، در صورت ناامیدی از ایمان آوردن کفرپیشگان، وظیفه ای از جهت تبلیغ رسالت، برعهده نداشتند.

وقل للذین لایؤمنون اعملوا علی مکانتکم انا ع ملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9_ ناامیدی پیامبران از هدایت یافتن مردم ، شرط نزول عذاب الهی بر امت های آنان بود .

حتّی إذا استئیس الرسل . . . جاءهم نصرنا فنجی من نشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 55 - 2

2 - توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مبنی بر این که از کفرپیشگان حق ستیز قطع امید کند و به ایمان آوردن آنان دل نبندد .

ص: 434

حَتَّى تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً

اخبار خداوند به این که مخالفان پیامبر (صلی الله علیه و آله)، هرگز به قرآن ایمان نخواهند آورد، می تواند متضمن توصیه ای باشد به پیامبر (صلی الله علیه و آله) مبنی بر این که آنان را در کفر بی ایمانی شان رها کند و امیدی به گرویدن آنان به اسلام و قرآن نداشته باشد.

67- یأس از ایمان مشرکان مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 88 - 2

2- یأس و ناامیدی پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از ایمان آوردن مشرکان مکه

وقيله يـرَبِّ اِنَّ هـِـؤَلاءِ قوم لا يؤمنون

68- یأس از پاداش اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 13 - 5،7

5- یأس از رحمت الهی و ثواب اخروی ، نشانه انسان های مورد غضب خداوند (یهودیان)

قومًا غضب الله عليهم قد يسوا من الآخره

شاید منظور از «یأس از آخرت» ایمان نداشتن به قیامت نباشد؛ بلکه مقصود یأس از رحمت الهی در آخرت است. چه این که یهود به عنوان مصداق «مغضوب علیهم» اصل قیامت را قبول داشتند؛ ولی در ویژگی های آن مردد بودند.

7- یأس از رحمت خدا و ثواب اخروی ، گناهی است بزرگ .

قومًا غضب الله عليهم قد يسوا من الآخره

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که «قد يسوا...»، به عنوان بارزترین ویژگی مغضوبین یاد شده است.

69- یأس از پیروزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 6 - 6

6_ برخی از مؤمنان مأیوس از پیروزی در جنگ بدر و مطمئن به شکستی مرگ آفرین در آن کارزار

یجدلونک . . . کأنما یساقون إلی الموت و هم ینظرون

70- یأس از تخفیف عذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 49 - 3

ص: 435

3 - ناامیدی دوزخیان از نجات کامل خود از عذاب جهنم و یا تخفیف و بخشش عمده آن

ادعوا ربکم یخفف عَنَّا یومًا من العذاب

دوزخیان، از نگهبانان جهنم درخواست تخفیف تنها یک روز و اندکی از عذاب خود را دارند. از این نکته می توان برداشت یاد شده را به دست آورد.

71- یأس از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 64 - 10

10 - گنهکاران نباید از شمول فضل و رحمت خداوند ، ناامید باشند .

ثم تولیتم .. فلولا فضل الله علیکم ورحمته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 9 - 2

2_ آدمی ، به هنگام از دست دادن امکانات و موهبت های دنیوی ، از رحمت الهی مأیوس شده و تدبیر خداوند در هستی را منکر می شود .

ولئن أذقنا الإنسان .. إینه لیئوس کفور

«کفور» می تواند از کفر _ که به معنای انکار است _ گرفته شده باشد. بر این اساس جمله «إینه ... کفور» اشاره به این دارد که: انسان در پی برخوردار شدن از نعمت و سلب آن نعمت از وی چنین می پندارد که تبدیلهای و تغییرها در هستی به دست خداوند نیست و از اختیار او بیرون است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 56 - 6

6- یأس و ناامیدی از رحمت خداوند ، از گناهان بزرگ و امری بس نکوهیده

و من یقنط من رحمه ربّه إلا الضالّون

اینکه خداوند یأس از رحمت خویش را عمل گمراهان قرار داد و مأیوسان را برابر گمراهان شمرده است، بیانگر بزرگی این عمل است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 36 - 9

9- دل خوش شدن به مظاهر مادی دنیا، به هنگام برخورداری از آنها، و مأیوس شدن از رحمت خدا، با از دست دادن امکانات، ناپسند و مذموم است.

و إذا أذقنا الناس رحمه فرحوا بها و إن تصبهم سيئه .. إذا هم يقنطون

آیه، درصدد توبیخ و سرزنش چنین روحیه ای است و «إذا» که فجاییه است، می تواند مؤید این نکته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 436

5- یأس از رحمت الهی و ثواب اخروی، نشانه انسان های مورد غضب خداوند (یهودیان)

قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَسُوءُ مِنَ الْآخِرَةِ

شاید منظور از «یأس از آخرت» ایمان نداشتن به قیامت نباشد؛ بلکه مقصود یأس از رحمت الهی در آخرت است. چه این که یهود به عنوان مصداق «مغضوب علیهم» اصل قیامت را قبول داشتند؛ ولی در ویژگی های آن مردد بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 153 - 8

8_ انسان ها نباید علی رغم ارتکاب گناهان بسیار و یا گرفتار شدن به ارتداد، از پذیرش توبه خویش و مغفرت و رحمت الهی مأیوس باشند.

و الذین عملوا السیئات . . . إن ربک من بعدها لغفور رحیم

کلمه «السیئات» جمع «سیئه» است و «ال» در آن مفید استغراق و شمول می باشد.

72- یأس از عوامل طبیعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 39 - 10، 15

9- نقش مؤثر دعا در فرزنددار شدن انسان، حتی در سالخوردگی و هنگام یأس از تأثیر عوامل طبیعی

الحمد لله الذی وهب لی علی الکبر اسم عیل و إسح ق إن ربی لسمیع الدعاء

10- امکان فرزنددار شدن انسان در سالخوردگی و هنگام یأس از تأثیر عوامل طبیعی، با اراده و مشیت الهی

الحمد لله الذی وهب لی علی الکبر اسم عیل و إسح ق إن ربی لسمیع الدعاء

15- دعا، راه امیدی برای مأیوس شدگان از عوامل طبیعی و عادی در رسیدن به مطلوب خویش

الحمد لله الذی وهب لی علی الکبر اسم عیل و إسح ق إن ربی لسمیع الدعاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- در لحظه های دشوار ، کارآمد نبودن قدرت های غیر الهی بر ملا می شود و از اسباب ظاهری قطع امید می گردد .

وإذا مسّکم . . . ضلّ من تدعون

73- یأس از غیر خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام - 6 - 41 - 7

7_ یأس از غیر خداوند و دعای خالصانه به درگاه او، از اسباب استجابت سریع دعا

بل إياه تدعون فیکشف ما تدعون إلیه

حرف «فاء» برای افاده معنی ترتیب بدون انفصال است. بنابراین میان «تدعون» و «فیکشف» فاصله ای فرض نشده است.

ص: 437

74- یأس از گمراهگری مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 37 - 5

5 - خداوند ، مشرکان و کافران صدر اسلام را از گمراه کردن مؤمنان هدایت یافته ، مأیوس ساخت .

و من یهد الله فما له من مضلّ

یادآوری گمراه نشدن هدایت یافتگان (مؤمنان)، می تواند به منظور مأیوس ساختن کافران و مشرکان در تبلیغات و تلاش هایشان علیه اسلام و مسلمین باشد.

75- یأس از گمراهی آدم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 62 - 15

15- شیطان ، ناتوان و ناامید از به دام افکندن آدم (ع) و گمراه ساختن او

لأحتنکن ذریته إلاّ قليلاً

تأکید ابلیس بر گمراه ساختن ذریه آدم(ع) و به میان نیاوردن نامی از خود او، می تواند مشعر به مطلب فوق باشد.

76- یأس از محتضر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 27 - 2

2 - لحظه ناامیدی حاضران بر بستر محتضر و بر زبان آوردن کلمات یأس ، شایان یادآوری برای دلبرستان دنیا

وقیل من راق

77- یأس از مکذبان انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 110 - 3

3_ اصرار کفرپیشگان بر تکذیب پیامبران و عناد و لجاجت آنان ، موجب یأس پیامبران از موفقیت خویش و ایمان آوردن قومشان

حتیٰ إذا استیئس الرسل

متعلق «استیئس» ایمان آوردن مردم و موفقیت پیامبران است.

ص: 438

78- یأس از هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 46 - 15

15 - یأس پیامبر (صلی الله علیه و آله) از هدایت مشرکان و کافران، در نیمه نخست رسالت (دوره مکه)

آنت تحکم بین عبادک فی ما کانوا فیه یختلفون

درخواست داوری خداوند - که به معنای دخالت خداوند با شکست مشرکان در دنیا و یا کیفر دادن در آخرت است - می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - اعلی - 87 - 9 - 7

7 - لزوم ارشاد تمام مردم، هر چند امیدی به پندپذیری برخی از آنان نیست.

فذکر إن نفعت الذکری

چنانچه مراد از «إن»، تشکیک باشد، جمله «إن نفعت الذکری» قید «ذکر» نخواهد بود؛ بلکه جمله معترضه ای است که تعریض به وجود افراد تذکرناپذیر در بین مردم دارد. مفاد آیه در این احتمال این است که باید همه مردم را ارشاد کرد ولی مگر تذکر سودی دارد؟! این تعبیر علاوه بر اظهار یأس از سودمندی تذکر برای گروهی از مردم، بر نکوهش آنان نیز دلالت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 36 - 6

6 - برخی مردم در مرحله ای از گمراهی قرار می گیرند که دیگر امیدی به هدایت آنان نیست.

إنما یتستجیب الذین یسمعون و الموتی یتبعهم الله

در این آیه گویا مردم به دو بخش تقسیم شده اند: یک دسته به دعوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) پاسخ مثبت می دهند و دسته ای دیگر به تعبیر آیه «الموتی» هستند. و همان گونه که امید به زنده شدن مرده در این جهان واهی است، نمی توان به هدایت این گونه افراد امیدی داشت.

79- یأس از هدایت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- انبیا از هدایت شدن اقوام کافر ناامید شدند و آنان را نفرین کردند .

قالت لهم رسلهم . . . و استفتحوا

انبیا پس از ارائه بیّنات و چند گفت و گو با کافران و تهدید شدن از سوی آنان و اعلام تهدید خداوند، از خداوند طلب پیروزی برای خویش کردند و این نشانگر این است که آنان امیدی به هدایت اقوام خویش نداشتند.

ص: 439

80- یأس از هدایت انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 36 - 9

9- مبلغان دینی ، پس از یأس از هدایت پذیری انسانها ، موظف به ابلاغ و بیان معارف الهی نیستند .

فلاتبتس بما كانوا يفعلون

81- یأس از هدایت بت پرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - نوح - 71 - 26 - 4

4 - نفرین علیه کافران و بت پرستان حق ناپذیر - پس از ناامیدی از هدایت آنان - امری پسندیده و روا

وقال نوح رب لاتذر علی الأرض من الک فرین ديارًا

82- یأس از هدایت حق ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - نوح - 71 - 26 - 4

4 - نفرین علیه کافران و بت پرستان حق ناپذیر - پس از ناامیدی از هدایت آنان - امری پسندیده و روا

وقال نوح رب لاتذر علی الأرض من الک فرین ديارًا

83- یأس از هدایت فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 44 - 4

4 - مؤمن آل فرعون ، پس از تلاش گسترده هدایتگرانه اش ، از تأثیرپذیری قومش مأیوس شد .

فستذكرون ما أقول لكم

از تعبیر و آهنگ «فستذكرون ما أقول لكم» (پس به زودی آنچه را به شما می گویم به یاد خواهید آورد) استفاده می شود که مؤمن آل

فرعون، از هدایت پذیری مردم مایوس بود.

84- یأس از هدایت قوم ابراهیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 99 - 11

11 - ناامید شدن ابراهیم (ع) ، از هدایت قوم بت پرست خویش

ص: 440

وقال إني ذاهب إلى ربِّي سيهدين

از تصمیم ابراهیم(ع) برای هجرت از شهر خود _ پس از نجات یافتن از آتش افروزی مشرکان علیه ایشان _ برداشت یاد شده به دست می آید.

85- یأس از هدایت قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 26 - 1

1 - التجای نوح (ع) به درگاه پروردگار ، پس از ناامیدی از تأثیر تبلیغاتش در مردم

قال رب انصرني بما كذبون

در این آیه ظرف «قال» حذف شده و تقدیر آن چنین است: «قال بعد ما آیس من ایمانهم». «باء» در «بما کذبون» سببیه و «ما» مصدریه است. بنابراین «بما کذبون»، به تأویل «بسبب تکذیبهم ایّای» می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 10 - 2

2 - یأس و ناامیدی نوح (ع) از هدایت پذیری قوم حق ستیز خویش

فدعا ربّه اّتی مغلوب فاتتصر

از تعبیر «مغلوب»، استفاده می شود که نوح(ع) خود را در موضعی یافت که دیگر تنها چاره را در انتقام الهی از قوم حق ستیزش می دید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - نوح - 71 - 24 - 4

4 - ناامیدی کامل نوح (ع) ، از نجات یافتن قومش از گمراهی و ستم پیشگی

ولا تزد الظالمین إلاّ ضلّالاً

نفرین نوح(ع) علیه قومش، نشانه آن است که آن حضرت از هدایت یافتن آنان کاملاً مأیوس بود؛ زیرا اصولاً پیامبران الهی برای هدایت مردمان مبعوث شدند و نوح(ع) نیز سالیانی دراز؛ قومش را به هدایت دعوت کرد و چون آنان نپذیرفتند، علیه آنان نفرین فرمود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7_ نومییدی نوح (ع) از هدایت یابی قومش و آگاهی او از ناشایستگی آنان برای ایمان، زمینه ساز رفع اندوه از او

لن یؤمن من قومک . . . فلا تبتس بما کانوا یفعلون

برداشت فوق، از تفریح «لاتبتس» بر اخبار از ایمان نیاوردن کافران استفاده شده است؛ یعنی، حال که از هدایت نیافتن کافران آگاه شدیو احساس مسؤولیت نمی کنی، زمینه ای برای اندوه وجود ندارد پس غمگین مباش.

ص: 441

86- یأس از هدایت قوم یونس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 140 - 5

5 - یأس و ناامیدی یونس پیامبر ، از هدایت قوم خویش

إذ أبق إلى الفلك المشحون

فرار یونس(ع) از میان قوم خود، می تواند به دلیل یأس او از هدایت آنان باشد.

87- یأس از هدایت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 23 - 11

11- هجرت از سرزمین کفر ، پس از ناامیدی از هدایت کافران و ناتوانی از ایفای وظایف ، امری ضروری و بایسته

وإن لم تؤمنوا لی فاعتزلون . . . فأسر بعبادی

تکلیف هجرت، پس از شکوه موسی(ع) از فراگیری جرم و نفوذناپذیری فرعونیان در برابر حق و ادامه تعرض های آنان نسبت به بنی اسرائیل، می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - نوح - 71 - 26 - 4

4 - نفرین علیه کافران و بت پرستان حق ناپذیر _ پس از ناامیدی از هدایت آنان _ امری پسندیده و روا

وقال نوح ربّ لاتذر علی الأرض من الـک_ فرین ديارًا

88- یأس از هدایت مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 15 - 2

2 - یأس و ناامیدی پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از هدایت مشرکان در مرحله نخست رسالت خویش

فاعبدوا ما شئتم من دونه

برداشت یاد شده با توجه به امر تهدیدی «فاعبدوا..» و مکی بودن این سوره و آیات مورد بحث است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 102 - 7

7_ پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) از سوی خداوند دستور یافت یأس و نومیدی خود را نسبت به هدایت یافتن مشرکان ابلاغ کرده و اعلان کند که در انتظار نزول عذاب بر آنان به سر می برد .

فهل ينتظرون .. . قل فانتظروا إني معكم من المنتظرين

ص: 442

89- یأس از هدایت قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 36 - 7

7_ نومیدی نوح (ع) از هدایت یابی قومش و آگاهی او از ناشایستگی آنان برای ایمان، زمینه ساز رفع اندوه از او

لن یؤمن من قومک .. فلا تبتس بما کانوا یفعلون

برداشت فوق، از تفریح «لاتبتس» بر اخبار از ایمان نیاوردن کافران استفاده شده است؛ یعنی، حال که از هدایت نیافتن کافران آگاه شدیو احساس مسؤولیت نمی کنی، زمینه ای برای اندوه وجود ندارد پس غمگین مباش.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 26 - 1

1 - التجای نوح (ع) به درگاه پروردگار، پس از ناامیدی از تأثیر تبلیغاتش در مردم

قال رب انصرنی بما کذبون

در این آیه ظرف «قال» حذف شده و تقدیر آن چنین است: «قال بعد ما آیس من ایمانهم». «باء» در «بما کذبون» سببیه و «ما» مصدریه است. بنابراین «بما کذبون»، به تأویل «بسبب تکذیبهم ایّای» می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 10 - 2

2- یأس و ناامیدی نوح (ع) از هدایت پذیری قوم حق ستیز خویش

فدعا ربّه اّتی مغلوب فانّصر

از تعبیر «مغلوب»، استفاده می شود که نوح(ع) خود را در موضعی یافت که دیگر تنها چاره را در انتقام الهی از قوم حق ستیزش می دید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - نوح - 71 - 24 - 4

4- ناامیدی کامل نوح (ع)، از نجات یافتن قومش از گمراهی و ستم پیشگی

و لاتزد الظلمين إلا ضللاً

نفرین نوح(ع) علیه قومه، نشانه آن است که آن حضرت از هدایت یافتن آنان کاملاً مأیوس بود؛ زیرا اصولاً پیامبران الهی برای هدایت مردمان مبعوث شدند و نوح(ع) نیز سالیانی دراز؛ قومه را به هدایت دعوت کرد و چون آنان نپذیرفتند، علیه آنان نفرین فرمود.

90- یأس انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 110 - 18

18_ « قال المأمون : . . . يا أبا الحسن (ع) فاخبرني عن قول الله عزوجل : « حتى إذا استيأس الرسل وظنوا أنهم قد كذبوا جائهم نصرنا » قال الرضا (ع) يقول الله عزوجل : « حتى إذا استيأس الرسل » من قومهم وظنّ قومهم أن الرسل قد كذبوا

ص: 443

جاء الرسل نصرنا . . . ؛

مأمون [به امام رضا(ع)] گفت: ای ابالحسن! پس مرا خبر ده از سخن خداوند عزوجل: «حتی إذا استیأس الرسل و ظنوا أنهم قد کذبوا جائهم نصرنا» امام رضا(ع) فرمود: خداوند می فرماید: تا آن گاه که رسولان از قوم خود ناامید شدند و قومشان گمان کردند رسولان دروغ گفته اند، یاری ما برای پیامبران رسید . . .».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 15 - 2

2- انبیا از هدایت شدن اقوام کافر ناامید شدند و آنان را نفرین کردند .

قالت لهم رسلهم . . . و استفتحوا

انبیا پس از ارائه بیّنات و چند گفت و گو با کافران و تهدید شدن از سوی آنان و اعلام تهدید خداوند، از خداوند طلب پیروزی برای خویش کردند و این نشانگر این است که آنان امیدی به هدایت اقوام خویش نداشتند.

91- یأس انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 10 - 6

6_ حالات روحی روانی انسان (ناامیدی ، شادمانی مفرط ، تکبر و . . .) حتی باکمترین سختیو رفاه تغییر پذیر است .

وَلَمَّا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ .. إِنَّهُ لَيُؤْسُ كَفُورٌ . وَلَمَّا أَذَقْنَاهُ نِعْمَاءَ .. إِنَّهُ لَفَرِحَ فَخُورٌ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 28 - 2، 1

1 - خداوند ، فرو فرستنده باران ، پس از ناامیدی انسان از بارش آن

و هو الذی ینزل الغیث من بعد ما قنطوا

2 - خداوند ، تنها پناهگاه انسان و نویددهنده او در مشکلات و ناامیدی ها است .

و هو الذی ینزل الغیث من بعد ما قنطوا

آیه شریفه با طرح نزول باران در شرایط ناامیدی، ضمن اشاره به رحمت گسترده الهی، ناظر به این نکته است که در بدترین شرایط هم نباید

ناامید شد و باید به خدا پناه برد.

92- یأس برادران یوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 80 - 2,4

2_ فرزندان یعقوب پس از ناامید شدن از آزادی بنیامین ، در کناری به دور از یوسف و کارگزارانش برای چاره اندیشی درباره مشکل پیش آمده به مشورت و گفت و گوی محرمانه پرداختند .

فلما استیئسوا منه خلصوا نجیاً

از معانی «خلوص» اعتزال و کناره گیری کردن است. «نجیّ» به فرد و یا افرادی اطلاق می گردد که در نهمان با او گفت و گو

ص: 444

شود. این کلمه در آیه شریفه حال برای فاعل «خلصوا» می باشد. بنابراین «خلصوا نجیاً» ; یعنی، برادران یوسف از دیگران جدا شدند و با یکدیگر به نجوا و گفت و گوی سرّی پرداختند.

4_ بازگشت همگان به کنعان ، نظر و رأی اکثریت فرزندان یعقوب پس از ناامید شدن از آزادی بنیامین

قال کبیرهم ألم تعلموا .. فلن أبرح الأرض

استفهام در «ألم تعلموا ..» استفهام توییحی است. از نتیجه ای که «لاوی»، فرزند ارشد یعقوب، در سخنان خویش بیان می دارد (فلن أبرح الأرض ; از دیار مصر نمی روم) معلوم می شود منشأ توییح و سرزنش او از برادرانش این بوده که آنان را مصمم بر بازگشت می دیده است.

93- یأس جهنمیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 77 - 2

2- یأس کافران از نجات و رهایی ، پس از قرار گرفتن در تنگنای عذاب جهنم

عذاب شدید إذا هم فیه مبلسون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 49 - 3

3- ناامیدی دوزخیان از نجات کامل خود از عذاب جهنم و یا تخفیف و بخشش عمده آن

ادعوا ربکم یخفف عتاً یوماً من العذاب

دوزخیان، از نگهبانان جهنم درخواست تخفیف تنها یک روز و اندکی از عذاب خود را دارند. از این نکته می توان برداشت یاد شده را به دست آورد.

94- یأس حق ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 11 - 10

10- یأس و ناامیدی شدید کافران حق ناپذیر ، از نجات خویش از عذاب الهی

فهل إلى خروج من سبيل

مفسران بر این باوراند که چنین سخنی، از زبان کسانی صادر می شود که یأس و ناامیدی بر وجود آنان چیره شده باشد.

95- یأس خویشاوندان محتضر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 27 - 2

2- لحظه ناامیدی حاضران بر بستر محتضر و بر زبان آوردن کلمات یأس ، شایان یادآوری برای دل بستگان دنیا

ص: 445

96- یأس داود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 78 - 4

4_ داود و عیسی (ع) ، مایوس از ایمان کفرپیشگان قوم خویش *

لعن الذین کفروا من بنی اسرائیل علی لسان داود و عیسی ابن مریم

طرد و لعن کافران بنی اسرائیل از سوی داود و عیسی(ع) حکایت از یأس و نومیدیشان از هدایت یافتن آن گروه دارد.

97- یأس در سختی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 83 - 6,8

6- انسان ، در برخورد با کمترین سختی ها و ناگواری ها ، دچار یأس و سرخوردگی شدید می شود .

و إذا مسَّ الشَّرَّکانِ یَـوَسَّا

تعبیر از گرفتار شدن به شرّ و سختی به «مسَّ الشَّرَّ» (شر او را مس کند) حاکی از کمترین ناگواری است.

8- اعراض از خدا در حال رفاه ، و به پوچی و یأس رسیدن در ناگواری ها ، بیماری محرومان از هدایت قرآن است .

و نَنْزِلُ . . . شفاء و رحمه للمؤمنین و لایزید الظِّـلْمِینَ إِلَّا خَسَارًا . و إذا أنعمنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 49 - 6

6 - حرص و آز در شرائط رفاه و یأس و ناامیدی به هنگام سختی ، امری ناپسند و مورد نکوهش

لایسئمن الإنسـن من دعاء الخیر و إن مسَّ الشَّرَّ فیئوس قنوط

با توجه به لحن نکوهش آمیز آیه، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- ناامیدی و منفی بافی مفرط در سختی ها و سرخوشی مستانه در آسایش ، دو خصلت ناشایست و همگن

وإن مسّه الشّرّ فيؤوس فنوط . ولئن أذقنّه رحمه متّاً من بعد ضراء مسّته ليقولنّ ه

98- یأس در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 12 - 3,7

ص: 446

3 - جرم و گناه ، عامل ناامیدی انسان ، در قیامت است .

و یوم تقوم الساعة یبلس المجرمون

7 - بدکارانِ دروغ انگارِ آیات الهی ، در روز قیامت ، ناامید و اندوه ناک اند .

ثم کان عـقبه الذین أسـئوا السـوای أن کذبوا بأیـت اللّـه . . . و یوم تقوم الساعه ی

99- یأس دشمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 39 - 8

8 - پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) موضع قاطع و سازش ناپذیری خود را - حتی در صورت تنها ماندن - به دشمنان اعلام کرد و آنان را از امید بستن به سازش و تسلیم مأیوس ساخت .

قل یـقوم اعـملوا علی مکاتکم ائیـعـمل فسوف تعلمون

100- یأس دشمنان دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 3 - 26

26 - روز نصب حضرت علی (ع) به امامت و رهبری ، روز یأس دشمنان دین از شکست اسلام

الیوم یئس الذین کفروا . . . الیوم اکملت لکم دینکم

سیاق و لحن آیه حکایت از آن دارد که بین این دو فراز از آیه (یعنی «الیوم یئس» و «الیوم اکملت»)، ارتباط کامل وجود دارد و می رساند که یأس دشمنان، ریشه در اکمال و اتمام دین دارد و این کمال و تمامیت - با توجه به شأن نزول - با نصب حضرت علی (ع) تحقق پذیرفته است.

یأس زکریا(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 40 - 2

2 - ملاحظه عوامل طبیعی ، عامل یأس زکریا از اعطای فرزند به او

قال ربّ ائى يكون لى غلام وقد بلغنى الكبر و امراتى عاقر

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

10 - مریم - 19 - 5 - 9

9- زکریا ، طبق عوامل عادى و طبیعى ، از فرزنددار شدن خود ، ناامید بود .

و كانت امرأتى عاقراً فهب لى من لدنک ولیاً

ص: 447

3_ زلیخا و زنان اشراف، در اثر توسل یوسف (ع) به درگاه خدا، از او مأیوس گشته و از مکر و تزویر، علیه او منصرف شدند.

فصرف عنه کیدهٔ

مراد از کید زنان، تقاضای مکرر آنان با عشوه‌ها و اظهار شیفتگی است. بنابراین عبارت «صرف عنه کیدهٔ» دلالت می‌کند که پس از دعای یوسف (ع)، دیگر آن مرادها و تقاضاها از یوسف (ع) نشد. گفتنی است که «ثم» در آیه بعد، مؤید این نکته است که یأس زنان و انصرافشان از وی، پیش از زندانی شدن او بوده است، نه اینکه زندانی شدنش، عامل قطع مرادها شده باشد.

101- یأس زنان اشراف مصر

3_ زلیخا و زنان اشراف، در اثر توسل یوسف (ع) به درگاه خدا، از او مأیوس گشته و از مکر و تزویر، علیه او منصرف شدند.

فصرف عنه کیدهٔ

مراد از کید زنان، تقاضای مکرر آنان با عشوه‌ها و اظهار شیفتگی است. بنابراین عبارت «صرف عنه کیدهٔ» دلالت می‌کند که پس از دعای یوسف (ع)، دیگر آن مرادها و تقاضاها از یوسف (ع) نشد. گفتنی است که «ثم» در آیه بعد، مؤید این نکته است که یأس زنان و انصرافشان از وی، پیش از زندانی شدن او بوده است، نه اینکه زندانی شدنش، عامل قطع مرادها شده باشد.

102- یأس شعیب (ع)

25_ شعیب (ع) پس از یأس از ایمان مردم کفرپیشه با دعا به درگاه خداوند از وی خواست تا بین او و کفرپیشگان قضاوت کند.

ربنا افتح بیننا و بین قومنا بالحق و أنت خیر الفتحین

از معانی کلمه «فتح» داوری کردن و قضاوت نمودن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 93 - 2

2_ ناامیدی و یأس شعیب (ع) از ایمان آوردن کفرپیشگان مردم مدین

اعملوا علی مکانتکم... سوف تعلمون... وارتقبوا

ص: 448

جمله هایی نظیر «هرچه از دستتان برمی آید کوتاهی نکنید، بر مواضع ناصوابتان بمانید، به زودی خواهید دانست و منتظر باشید» سخنانی است که آدمی پس از یأس و ناامیدی، به زبان می آورد. گفتنی است که: «ارتقاب» (مصدر ارتقبوا) به معنای انتظار کشیدن است.

103- یأس شیطان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 118 - 5

5_ شیطان، مأیوس از گمراه شدن گروهی از مردم توسط وی

و قال لاتخذن من عبادك نصیباً مفروضاً

شیطان، بی تردید خواهان گمراهی تمامی مردم است؛ بنابراین گفته او که برخی از بندگان را به اطاعت از خود خواهم گرفت، حکایت از ناامیدی او نسبت به اغوای همه مردم دارد.

104- یأس عیسی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 78 - 4

4_ داود و عیسی (ع)، مأیوس از ایمان کفرپیشگان قوم خویش *

لعن الذین كفروا من بنی اسرائیل علی لسان داود و عیسی ابن مریم

طرد و لعن کافران بنی اسرائیل از سوی داود و عیسی (ع) حکایت از یأس و نومیدیشان از هدایت یافتن آن گروه دارد.

105- یأس غافلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 44 - 11

11_ خدافراموشان، دارای چهره هایی مأیوس و اندوهبار به هنگام نزول عذاب الهی

فلما نسوا به .. فإذا هم مبلسون

ابلاس به معنی ناامید و متحیر شدن است. (قاموس اللغة). ابلاس به حزن و اندوهی گفته می شود که از شدت سختی بر کسی عارض شود. (مفردات راغب).

106- یأس فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 42 - 6

ص: 449

6- فرعون از پیروزی خود در برابر معجزه موسی (ع) مأیوس شده و تنها به حمایت ساحران چشم دوخته بود .

قال نعم وإِنکم إِذاً لمن المقرَّبین

تلاش فرعون برای جلب حمایت ساحران از خود، به هر قیمت ممکن و بیش از انتظار آنها، گویای برداشت یاد شده است.

107- یاس قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 62 - 8

8_ قوم ثمود ، امید های خویش درباره صالح (ع) را به خاطر مبارزه او علیه شرک ، بر باد رفته می دیدند .

قد کنت فینا مرجوًّا قبل هـ_ذا أتنه_نا أن نعبد ما یعبد ءاباؤنا

قید «قبل هـ_ذا» دلالت بر قطع امید قوم ثمود از صالح(ع) دارد و جمله «أتنه_نا» بیانگر دلیل و علت آن است.

108- یاس قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 82 - 8

8_ قوم لوط ناامید از گرایش وی و همگامانش به منجلاب فساد ها و ارتکاب رفتار های پلید و ناروا

إنهم أناس یتطهرون

به کارگیری فعل مضارع «یتطهرون» بیانگر آن است که قوم لوط بر این باور بودند که پاک زیستی وی و همراهانش امری مستمر و مداوم است.

109- یاس کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 87 - 11

11_ تنها کفرپیشگان به یاری خدا امید ندارند و از رحمت او مأیوسند .

لایأیئس من روح الله إلاّ القوم الـکـفرون

مراد از «کافرون» در آیه شریفه ، منکران قدرت خدا و رحمت آفرینی او و آگاهیش به نیاز بندگان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 77 - 2

2- یأس کافران از نجات و رهایی ، پس از قرار گرفتن در تنگنای عذاب جهنم

عذاب شدید إذا هم فیه مبلسون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 450

5 - قطع امید کافران از همه عوامل مادی و احساس بی پناهی کامل در هنگام مرگ

حَتَّى إِذَا جَاء أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 39 - 7

7 - یأس و ناامیدی کافران از دستیابی به اهداف و آرمان های خود

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَلُ لَهُمْ كَسْرَابٌ يَلْعَبُونَ يَأْتُواكَ لَا تَصَدَقَ عَلَيْهِمْ أَنفُسُهُمْ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

برداشت یاد شده، مبتنی بر این است که جمله «يَحْسَبُ الظَّالِمُونَ.. لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا» مربوط به دنیا باشد؛ یعنی، در همین دنیا است که کافران همچون تشنگان، به نتیجه اعمال خود و در پی نیل به اهداف خویش اند؛ ولی به آن دست نخواهند یافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 11 - 10

10 - یأس و ناامیدی شدید کافران حق ناپذیر ، از نجات خویش از عذاب الهی

فَهَلْ إِلَىٰ خُرُوجٍ مِّنْ سَبِيلٍ

مفسران بر این باوراند که چنین سخنی، از زبان کسانی صادر می شود که یأس و ناامیدی بر وجود آنان چیره شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 30 - 4

4 - کافران ، مأیوس و ناتوان از مقابله با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و پیشگیری از دعوت آن حضرت

نَتَرَبَّصُّ بِهٖ رَيْبَ الْمُنُونِ

پناه بردن کافران به آرزو و دل بستن به حادثه، نشانه یأس آنان از مقابله کارساز با پیامبر (صلی الله علیه و آله) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 46 - 2

2 - مرگ ، لحظه کوتاه شدن دست کافران از تدبیر های خویش و نقطه های امید

فیه یصعقون . یوم لایغنی عنهم کیده‌م شیئاً

در صورتی که «یومهم الذی ..» در آیه قبل، نظر به لحظه مرگ داشته باشد، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 6 - 3

3 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) در گفتگو با کافران ، ناامیدی خود را از ایمان آنان ابراز کرد و آنها را از مشرک شدن خویش ، مأیوس ساخت .

لکم دینکم ولی دین

ص: 451

110- یأس گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 56 - 1

1- در پی توصیه ملائکه به ابراهیم (ع) برای اجتناب از یأس، او تنها گمراهان را مایوس از رحمت خداوند خواند.

فلا تكن من القـنطين . قال و من يقنط من رحمه ربّه إلا الضالون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 83 - 8

8- اعراض از خدا در حال رفاه، و به پوچی و یأس رسیدن در ناگواری ها، بیماری محرومان از هدایت قرآن است.

و ننزل . . . شفاء و رحمه للمؤمنين و لا يزيد الظـلمين إلا خسارًا . و إذا أنعمنا ع

111- یأس گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 54 - 25

25_ گنهکار نباید از آمرزش و رحمت خداوند مایوس باشد.

من عمل منكم سوءاً . . . فأنه غفور رحيم

112- یأس گناهکاران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 54 - 22

22_ برخی مردم در صدر اسلام، با وجد علاقه به اسلام، به سبب گناهان و خلفهای گذشته خود امید راه یافتن به جرگه مؤمنان را نداشتند.

و إذا جاءك الذين يؤمنون بآيتنا فقل سلم عليكم . . . أنه من عمل منكم سوءاً بجهله

«إذا جاءك الذين يؤمنون» دلالت دارد که برخی از مردم، که متمایل به اسلام بودند، نزد پیامبر (صلی الله علیه و آله) می آمدند، ولی از عملکرد گذشته خویش بیمناک بودند. آیه شریفه با وعده رحمت و مغفرت به آنان در صدد جذب سریعتر آنان به ایمان است.

یأس لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 169 - 1

1 - ناامیدی لوط (ع) از هدایت پذیری قوم خویش

رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ

اقدام لوط(ع) به طرح درخواست نجات از پیشگاه خداوند، نشان می دهد که او از هدایت قومش کاملاً مأیوس شده بود.

ص: 452

113- یاس محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 121 - 2

2- پیامبران ، در صورت ناامیدی از ایمان آوردن کفرپیشگان ، وظیفه ای از جهت تبلیغ رسالت ، برعهده نداشتند .

وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ أَعْمَلُوا عَلٰی مَكَانَتِكُمْ إِنَّا عَمَلُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 135 - 3

3- پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از هدایت یافتن گروهی از کفرپیشگان عصر بعثت مأیوس بود .

قُلْ كُلٌّ مَّرْتَبٌصًا فَمَنْ تَعْلَمُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 15 - 2

2- یاس و ناامیدی پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از هدایت مشرکان در مرحله نخست رسالت خویش

فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ

برداشت یاد شده با توجه به امر تهدیدی «فاعبدوا...» و مکی بودن این سوره و آیات مورد بحث است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 39 - 3

3- ناامیدی و یاس پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) از ایمان آوردن کفرپیشگان در نیمه نخست رسالت

قُلْ يٰ قَوْمِ أَعْمَلُوا عَلٰی مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَمَلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ

از لحن آیه شریفه استفاده می شود که پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از ایمان آوردن مردم مکه ناامید بود. از این رو آنان را به خودشان وانهاده و به آنان فرمود: هر چه از دستتان برمی آید، انجام دهید و بر مواضع نادرست خود باقی بمانید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یأس پیامبر (صلی الله علیه و آله) از هدایت مشرکان و کافران ، در نیمه نخست رسالت (دوره مکه)

أنت تحکم بین عبادک فی ما کانوا فیه یختلفون

درخواست داوری خداوند _ که به معنای دخالت خداوند با شکست مشرکان در دنیا و یا کیفر دادن در آخرت است _ می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 88 - 2

2 - یأس و ناامیدی پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از ایمان آوردن مشرکان مکه

وقیلہ یـربّ إنّہـؤلاء قوم لایؤمنون

ص: 453

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 6 - 3،6

3 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) در گفتگو با کافران ، ناامیدی خود را از ایمان آنان ابراز کرد و آنها را از مشرک شدن خویش ، مأیوس ساخت .

لکم دینکم ولی دین

6 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) پس از ناامیدی از ایمان کافران ، از آنان خواست برای پایبندی او به دین خود ، مشکل آفرین نباشند .

ولی دین

114- یأس مکذبان آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 23 - 1

1 - کافران به آیات الهی و لقاءالله ، از رحمت خداوند ، مأیوس اند .

والذین کفروا بأیة اللّٰه ولقاءه أولئک یسوا من رحمتی

115- یأس مکذبان قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 23 - 3

3 - کافران به قرآن ، مأیوس از رحمت خداوندند .

والذین کفروا بأیة اللّٰه .. أولئک یسوا من رحمتی

116- یأس مکذبان لقاءالله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 23 - 1

1 - کافران به آیات الهی و لقاءالله ، از رحمت خداوند ، مأیوس اند .

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَلِقَائِهِ أُولَئِكَ يَئِسُوا مِنْ رَحْمَتِي

117- يَأْسُ مُوسَى (ع)

جلد - نام سورہ - سورہ - آيہ - فيش

4 - مائده - 5 - 25 - 2

ص: 454

2_ نامیدی موسی (ع) از حرکت بنی اسرائیل و مبارزه با جباران برای ورود به سرزمین مقدس

قال رب انی لاملک الا نفسی و اخی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 129 - 6

6_ موسی (ع) از ایمان آوردن فرعونیان به خدا و پذیرش تعالیم وی ناامید شد .

عسی ربکم أن یهلک عدوکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 22 - 3

3- نفرین موسی (ع) به درگاه پروردگار ، پس از ناامیدی از هدایت فرعونیان

و إن لم تؤمنوا .. فدعا ربّه أنّ هـِ ولاء قوم مجرمون

«دعا» در مقام شکایت، دربردارنده درخواست مجازات است.

118- یاس مؤمن آل فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 44 - 4

4- مؤمن آل فرعون ، پس از تلاش گسترده هدایتگرانه اش ، از تأثیرپذیری قومش مأیوس شد .

فستذكرون ما أقول لكم

از تعبیر و آهنگ «فستذكرون ما أقول لكم» (پس به زودی آنچه را به شما می گویم به یاد خواهید آورد) استفاده می شود که مؤمن آل فرعون، از هدایت پذیری مردم مأیوس بود.

119- یاس مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 6 - 6

6_ برخی از مؤمنان مأیوس از پیروزی در جنگ بدر و مطمئن به شکستی مرگ آفرین در آن کارزار

یجدلونک . . . کأنما یساقون إلی الموت و هم ینظرون

120- یاس نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 36 - 2,7

2_ خداوند، در پی تلاش های حضرت نوح (ع) و مؤثر نبودن آن تلاشها، او را از ایمان آوردن کفرپیشگان قومش مأیوس

ص: 455

کرد .

وَأُوحِيَ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدْ ءَامَنَ

فاعل «لَنْ يُؤْمِنَ» کلمه ای همانند «أحد» می باشد؛ یعنی: «لَنْ يُؤْمِنَ أَحَدٌ مِنْ قَوْمِكَ.» «إِلَّا» به معنای «غیر» و صفت برای «أحد من قومک» است نه استثنای از جمله «لَنْ يُؤْمِنَ...»؛ زیرا استثنای مؤمنان از جمله سابق، استثنای وجهی بلکه صحیحی نیست. بنابراین جمله «لَنْ يُؤْمِنَ...» چنین معنا می شود: احدی از افراد غیر مؤمن قومت (کافران آنان) ایمان نخواهد آورد.

7_ نومییدی نوح (ع) از هدایت یابی قومش و آگاهی او از ناشایستگی آنان برای ایمان، زمینه ساز رفع اندوه از او

لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ .. فَلَاتَبْتَسُّ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

برداشت فوق، از تفریع «لاتبتس» بر اخبار از ایمان نیاوردن کافران استفاده شده است؛ یعنی، حال که از هدایت نیافتن کافران آگاه شدیو احساس مسؤولیت نمی کنی، زمینه ای برای اندوه وجود ندارد پس غمگین مباش.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 26 - 1

1 - التجای نوح (ع) به درگاه پروردگار، پس از ناامیدی از تأثیر تبلیغاتش در مردم

قال رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونَ

در این آیه ظرف «قال» حذف شده و تقدیر آن چنین است: «قال بعد ما آیس من ایمانهم». «باء» در «بما کذبون» سببیه و «ما» مصدریه است. بنابراین «بما کذبون»، به تأویل «بسبب تکذیبهم ایّای» می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 117 - 4

4 - التجای نوح (ع) به ربوبیت خدا در شرایط یأس و هجوم مشکلات بر سر راه رسالتش

قال رَبِّ إِنَّ قَوْمِي كَذَّبُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 118 - 3

3 - ناامیدی شدید نوح (ع) از گرایش کافران قومش به ایمان و رنج عمیق وی از کفرورزی آنان

وَنَجِّنِي و من معي من المؤمنين

از این که نوح(ع) از پیشگاه خدا خواستار فیصله یافتن نزاع میان او و قومش شده است، نشان می دهد که او دیگر هیچ گونه امیدی به گرویدن قومش به خود نداشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 10 - 2,5

2- یأس و ناامیدی نوح (ع) از هدایت پذیری قوم حق ستیز خویش

فدعا ربّه اّنی مغلوب فاتتصر

از تعبیر «مغلوب»، استفاده می شود که نوح(ع) خود را در موضعی یافت که دیگر تنها چاره را در انتقام الهی از قوم حق ستیزش می دید.

5 - غلبه همه جانبه قوم نوح بر آن حضرت و بستن تمامی راه های امید بر روی ایشان

ص: 456

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - نوح - 71 - 24 - 4

4 - ناامیدی کامل نوح (ع) ، از نجات یافتن قومش از گمراهی و ستم پیشگی

و لاتزد الظلمین إلا ضللاً

نفرین نوح(ع) علیه قومش، نشانه آن است که آن حضرت از هدایت یافتن آنان کاملاً مأیوس بود؛ زیرا اصولاً پیامبران الهی برای هدایت مردمان مبعوث شدند و نوح(ع) نیز سالیانی دراز؛ قومش را به هدایت دعوت کرد و چون آنان نپذیرفتند، علیه آنان نفرین فرمود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - نوح - 71 - 26 - 2

2 - ناامیدی کامل نوح (ع) از ایمان آوردن قومش و نجات آنان از گمراهی شرک و بت پرستی

وقال نوح ربّ لاتذر علی الأرض من الکل فرین دياراً

121- یاس یونس(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 140 - 5

5 - یاس و ناامیدی یونس پیامبر ، از هدایت قوم خویش

إذ أبق إلى الفلك المشحون

فرار یونس(ع) از میان قوم خود، می تواند به دلیل یاس او از هدایت آنان باشد.

122- یاس یهود از سعادت اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 95 - 1,4

1 - یهودیان ، هرگز - به خاطر یاس از سعادت اخروی - خواهان مرگ نبوده و هیچ گاه از آن استقبال نخواهند کرد .

ولن یتمنوه أبدأ

4- یهودیان ، به خاطر ارتکاب گناهان ، امیدی به بهره مند شدن از سرای آخرت ندارند .

لن یتمنوه أبدأ بما قدمت أیدیهم

یأس و امید

{ یأس و امید }

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 457

10 - سرزنش مؤمنان به خاطر وجود یأس در میان آنان

الن یکفیکم ان یمدکم ربکم بثلثه الاف من الملائکه

لحن آیه با کلمه استفهام، دلالت بر توبیخ کسانی دارد که در نبردها و رویارویی با دشمنان دین، علی رغم وعده های الهی به امداد آنان، دچار دلهره و یأس می شوند و سستی میورزند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 132 - 5

5 - امید برخورداری از رحمت الهی، برانگیزاننده مردم برای پیروی خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)

واطیعوا الله و الرسول لعلکم ترحمون

ص: 458

7- یاوه گویی

1- آثار یاوه گویی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 55 - 11

11 - یاوه گویی ، نشانه جهل و نادانی انسان است .

وإذا سمعوا اللغو... وقالوا... لا نبتغي الجـ هـلین

2- اجتناب از یاوه گویی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 55 - 5

5- رعایت ادب در سخن گفتن و پرهیز از بیهوده گویی ، امری ستوده و مورد توصیه خداوند

وإذا سمعوا اللغو أعرضوا عنه

3- تهمت یاوه گویی به محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 58 - 11

11 - اتهام یاوه سرایی ، حربه کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان بود .

ليقولنّ الذين كفروا إن أنتم إلا مبطلون

باطل، در اصل، به معنای «بی ثبات و بی ریشه» است. گاهی، درباره کسی به کار برده می شود که مطلبی عاری از حقیقت بگوید (مفردات راغب).

4- تهمت یاوه گویی به مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 58 - 11، 13

11 - اتهام یاوه سرایی ، حربه کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان بود .

ليقولنّ الذين كفروا إن أنتم إلاّ مبطلون

باطل، در اصل، به معنای «بی ثبات و بی ریشه» است. گاهی، درباره کسی به کار برده می شود که مطلبی عاری از حقیقت بگوید (مفردات راغب).

13 - کافران ، سخنان مؤمنان پیرو پیامبر (صلی الله علیه و آله) را نیز عاری از حقیقت می دانستند .

ولئن جئتهم بأیه ليقولنّ الذين كفروا إن أنتم إلاّ مبطلون

جمع آورده شدن مخاطب کافران (إن أنتم ..) در خطاب به پیامبر (صلی الله علیه و آله) احتمال دارد از این جهت باشد که آنان، می خواستند با این موضع گیری، مدافع فکری برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) باقی نگذارند و گفته های مؤمنان را نیز پیشاپیش، مخدوش اعلام کنند.

5- کیفر یاوه گویی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 13 - 3

3 - تفتیدن بر آتش دوزخ ، جزای کفر ، دروغ پردازی و یاوه سرایی علیه دین

قتل الخرصون . . . یوم هم علی النار یفتنون

6- کیفر یاوه گویی علیه انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 43 - 13

13 - عذاب دردناک و شدید ، کیفر یاوه سرایی علیه رسولان الهی است .

ما قد قیل للرسل . . . ذو عقاب الیم

7- یاوه گویی مخالفان محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 48 - 6

6 - مخالفان پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مردمی یاوه گو و باطل اندیش بودند .

إِذَا لَارْتَابَ الْمَبْطُلُونَ

«مبطل» به معنای «یاوه گو» و «مدعی بطلان حق» است.

8- یاوه گویان

اجتناب از مقابله به مثل با یاوه گویان

ص: 460

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 55 - 2

2- پرهیز ایمان آوردگان از اهل کتاب ، از مقابله به مثل کردن در برابر سخنان یاهو و بی ادبانه افراد نادان

و إذا سمعوا اللغو أعرضوا عنه

9- اجتناب از همنشینی با یاهو گویان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 55 - 12

12 - لزوم پرهیز از هم نشینی با افراد نادان و یاهو گو

لأنتبغی الحجـهلین

10- ترک گفتگو با یاهو گویان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 55 - 9

9- لزوم قطع گفتگو با یاهو گویان ، جدا شدن از آنها و رها کردن آنان به حال خویش

وقالوا .. سلـم علیکم

«سلام علیکم» معادل تعبیر «بدرود» است که در وقت تودیع گفته می شود.

11- روش برخورد با یاهو گویان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 55 - 1,3,4,10

1 - مواجه شدن ایمان آوردگان از اهل کتاب ، با یاهو گویی مخالفان نادان

الذین ءاتینهم الکتـب من قبله .. و إذا سمعوا اللغو أعرضوا عنه

3- ستایش خداوند از ایمان آوردگان اهل کتاب به خاطر رفتار پسندیده آنان در برابر یاهو گویان

وإذا سمعوا اللغو أعرضوا عنه

4 - سکوت در برابر یاوه گویان ، نمودی از بردباری ایمان آوردگان از اهل کتاب

أولئك يؤتون أجرهم مرتين بما صبروا... وإذا سمعوا اللغو أعرضوا عنه

10 - رعایت ادب و حفظ منش بزرگوارانه از سوی ایمان آوردگان از اهل کتاب به هنگام جدا شدن از یاوه گویان و وانهادن آنان به حال

خویش

وقالوا... سلم عليكم

ص: 461

12- سرزنش مقابله به مثل با یاوه گویان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 55 - 6

6 - مقابله به مثل کردن در برابر یاوه گویی جاهلان ، امری نکوهیده در بینش الهی و به دور از شأن مؤمنان

وإذا سمعوا اللغو أعرضوا عنه

13- نفرین بر یاوه گویان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 10 - 1

1 - کافران حق ستیز و یاوه سرا ، مورد نفرین خداوند

قتل الخرّصون

ص: 462

8- یحیی (ع)

1- یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 39 - 4,5

4_ بشارت اعطای یحیی به زکریا ، در اجابت درخواست ذریه پاک از خداوند

فنادته الملائکه . . انّ الله یشرک بیحیی

5_ زکریا به هنگام نماز در محراب ، بشارت اعطای یحیی را دریافت .

و هو قائم یصلی فی المحراب انّ الله یشرک بیحیی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 41 - 16

16_ زکریّا ، با توجه به امکان غیر الهی بودن بشارت اعطای یحیی به وی ، از خداوند درخواست نشانه کرد .

انّ الله یشرک بیحیی . . . قال ربّ اجعل لی ایه

امام صادق (ع): ان زکریّا لما دعا ربّه ان یهب له ذکراً فنادته الملائکه بما نادته به احبّ ان یعلم ان ذلک الصوت من الله . . و ذلک قول الله: «ربّ اجعل لی آیه...».

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 172، ح 43؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 283، ح 11.

2- آثار تقوای یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 13 - 10

10- تقوا و پرهیزکاری یحیی (ع) ، زمینه ساز برخورداری وی از حکمت ، محبت الهی و تکامل معنوی بود .

و حناناً من لدنا و زکوه و کان تقیّاً

با توجه به تفاوت سیاق «وكان تقيّاً» با تعابیر قبلی آیه (وآتیناه الحکم..) که در این جا تقوا را به خود یحیی نسبت داده و در آن موارد حکم، حنان و زکات را به خدا، روشن می شود که تقوا به عنوان عمل نفسی یحیی، زمینه ساز برخورداری وی از عطایای الهی بوده است.

ص: 463

3- آیات خدا در ولادت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 10 - 5

5- ناتوانی زکریا (ع) از سخن گفتن با مردم به مدت سه شبانه روز کامل، نشانه ای الهی بر زمان تحقق یافتن بشارت فرزند بود.

قال یتک ألاً تکلم الناس ثلث لیل سوياً

«سوياً» یا صفت برای «ثلاث لیل» است و یا حال برای فاعل «ألاً تکلم» و در هر دو صورت مراد از «سه شب» سه شبانه روز است. آیه چهل و یکم سوره آل عمران شاهد این معنا است. فعل «ألاً تکلم» فعل نفی است و مراد از آن، تکلیف زکریا به سکوت نیست، بلکه از صادر نشدن سخنی از زکریا خبر می دهد.

4- اخلاق یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 14 - 11

11- حضرت یحیی (ع)، فرزند دلخواه زکریا (ع) و دارای اخلاق و رفتاری رضایت بخش

و کان تقیاً . و برّاً بولدیه و لم یکن جبّاراً عصیاً

برشمردن ویژگی های یحیی پس از بیان دعاهای زکریا که در آن آمده بود: «واجعله ربّ رضیاً»، می تواند گویای مطابقت اوصاف یحیی، با خواسته زکریا باشد.

5- استعداد یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 12 - 11

11- یحیی برخوردار از استعدادی فوق العاده در کودکی

و یتینّه الحکم صبیاً

6- اعلام بشارت ولادت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8- زکریا (ع) پس از خروج از عبادتگاه، فرارسیدن زمان تحقق بشارت فرزند را به قوم خویش فهماند.

أَنْ سَبَّحُوا

ظاهر این است که آنچه زکریا(ع) از قوم خود خواسته است، با حادثه پیش آمده در ارتباط باشد؛ یعنی، زکریا(ع)، قضیه را به

ص: 464

آنان تفهیم کرده و ضرورت تسبیح و تنزیه خداوند را در چنین مواردی یادآور شده است.

7- امنیت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 15 - 2,3

2- حضرت یحیی (ع) به هنگام زاده شدن از هرگزند و کاستی در امان بود و همه زمینه ها و شرایط لازم برای رشد و کمال را داشت .

و سلّم علیه یوم ولد

«سلام» دارای چند معنا است، از جمله به معنای سلامتی از هرگزند و آفت است، البته سلام از جانب خداوند جنبه تکوینی دارد و خبر از متن حوادث می دهد؛ لذا «سلام علیه»؛ یعنی، از جانب خداوند عافیت یحیی از هرگزند جسمی و انحراف عقیدتی تضمین شده است.

3- یحیی (ع) به هنگام مرگ و در روز رستاخیز ، مصون از هرگونه رنج و عذاب

و سلّم علیه .. یوم یموت و یوم بیعت حیّاً

«ولد» فعل ماضی و «یموت» مضارع است. این تغییر سیاق نشان می دهد که مفاد آیه، زمان حیات یحیی را منعکس می کند که خداوند در آن زمان از سلامتی او در میلاد خبر داده و سلامتی مرگ و رستاخیز او را تضمین کرده و نوید می دهد.

8- امیدواری یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 90 - 16

16- زکریا (ع) و همسر و فرزند او (یحیی) ، خدا را با رغبت و امید می خواندند .

و یدعوننا رغباً و رهباً

9- بشارت ولادت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 9 - 1

1- خداوند ، زکریا (ع) را بر فراهم آوردن زمینه تولد یحیی (ع) _ به رغم سال خوردگی وی و نازایی همسرش _ مطمئن ساخت .

قال کذلک

جمله «قال كذلك»؛ یعنی، «قال الله الأمر كما وعدتك» یا «قال الله الأمر كما قلت»؛ در صورت اول، _ خداوند بر وعده سابقش تأکید می‌ورزد که «ای زکریا همان گونه که گفته ام تو_ به هر کیفیت _ دارای پسر خواهی شد و در صورت دوم، خداوند موانع تولد یحیی را تصدیق کرده است؛ یعنی، «واقعیت همان است که تو گفتی و اسباب عادی برای تولد یحیی فراهم نیست، _ ولی خدای تو گفته است: این کار بر من آسان است».

ص: 465

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 10 - 2

2- زکریا (ع)، خواهان علامت و نشانه ای بر الهی بودن بشارت تولد یحیی به وی *

قال رب اجعل لی آیه

علامت خواهی زکریا ممکن است از آن جهت باشد که وی اطمینان یابد آنچه او دریافت داشته، وحی الهی بوده است و نه القآت شیطانی؛ امکان تردید در این امور برای پیامبران با توجه به این نکته است که آنان تنها با امدادهای خداوند از آزار شیاطین و القآت آنها مصون می ماندند و خداوند گاه با ارائه نشانه و گاه با وسیله دیگر آنان را مطمئن می ساخت.

10- پیشگامی یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 90 - 14، 12

12- زکریا (ع) و همسر و فرزند او (یحیی) شتابان به انجام کارهای خیر می پرداختند و در آن پیش قدم و پیشگام بودند .

إِنَّهُمْ كَانُوا إِسْرَعُونَ فِي الْخَيْرِ

برداشت یاد شده، مبتنی بر این است که ضمیرهای جمع در جمله «إِنَّهُمْ كَانُوا إِسْرَعُونَ..» به زکریا(ع) و همسر و فرزند او (یحیی) بازگردد.

14- پیامبران الهی، موسی، هارون، ابراهیم، لوط، اسحاق، یعقوب، نوح، داوود، سلیمان، ایوب، اسماعیل، ادریس، ذالکفل، یونس، زکریا و یحیی (علیهم السلام)، پیشگامان در کارهای خیر

و لَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى وَ هَارُونَ... یحیی... إِنَّهُمْ كَانُوا إِسْرَعُونَ فِي الْخَيْرِ

برداشت بالا مبتنی بر این است که ضمیرهای جمع در جمله «إِنَّهُمْ كَانُوا إِسْرَعُونَ..» به پیامبرانی بازگردد که در سلسله آیات پیشین (48 _ 90) از آنان یاد شده است.

11- تاریخ ولادت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 7 - 12

12- «عن أبي جعفر (ع) قال: إنما ولد يحيى بعد البشارة له من الله بخمس سنين؛

از امام باقر(ع) روایت شده که فرمود: همانا یحیی، پنج سال بعد از آن که خداوند به ولادت او بشارت داد، متولد شد.».

12- تداوم تقوای یحیی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 13 - 9

ص: 466

9- حضرت یحیی (ع)، تقوایی مستمر و همیشگی داشت.

و کان تقیاً

«تقیاً» صفت مشبّهه از «وقی» و دال بر رسوخ و ثبوت است. «کان» نیز در موارد بسیاری بر حالتی ثابت در «اسم» خود دلالت می کند. بنابراین «و کان تقیاً»، یعنی یحیی پیوسته و مداوم، پرهیزکار بود.

13- تقرب یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 13 - 4

4- یحیی (ع) از مقربان درگاه خداوند و محبوب او بود.

و حناناً من لدنا

در باره مهر اعطایی به حضرت یحیی (ع) چهار تصور وجود دارد که وصف «حناناً من لدنا» با تمام آنها سازگار است: مهر خداوند یا مردم به یحیی (ع) و مهر آن حضرت به خداوند یا مردم، در برداشت یاد شده، مهرورزی خداوند به آن حضرت مورد نظر است.

14- تکامل یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 13 - 8

8- حضرت یحیی (ع) در پرتو عنایات خاص خداوند، از شایستگی و رشد و تکاملی ویژه، برخوردار بود.

ءاتینہ... و زکوة

«زکاه» در معانی «شایستگی» و «پاکی» و «رشد کردن» و «خجستگی» و «تمجید» استعمال شده است (لسان العرب). در هر مورد، معنا یا معانی مناسب آن، مورد نظر خواهد بود.

15- تکلیف یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 12 - 3

3- خداوند، فهم کامل و همه جانبه کتاب آسمانی (تورات) و عمل قاطعانه بر طبق آن را، به یحیی (ع) فرمان داد.

«ال» در «الکتاب» عهد است و ممکن است مراد همان تورات باشد؛ زیرا کتاب دیگری که بر یحیی (ع) نازل شده باشد شناخته شده نیست. فرمان «خذ» کنایه از فهم و تدبر کامل است و «بقوّه» که حال برای فاعل «خذ» می باشد، به معنای نیرومندی هم در مقام علم و فراگیری و هم در مقام عمل است.

16- تنزیه یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 14 - 5,7

5- حضرت یحیی (ع)، شخصیتی مبرّا از گردن فرازی، بزرگ نمایی، سلطه جویی ناحق و اعراض از حاجات مردم

و لم یکن جبّاراً عصیّاً

«جَبَّاراً» صیغه مبالغه و به معنای گردن فرازی است که برای دیگران بر خود حقی قائل نیست (لسان العرب) و به معنای «سلطه جو» و «کسی که به دروغ مدعی درجه ای از کمال باشد» نیز آمده است (مفردات راغب). «عصیّ» صیغه مبالغه است و به قرینه «بَرّاً» و «جَبَّاراً» که در رابطه با مردم است، مراد از «عصیّ» نیز سرپیچی از برآوردن حاجات مردم و تواضع نداشتن در برابر آنها است. به کاربردن صیغه مبالغه در کلام منفی، برای مبالغه در نفی است.

7- حضرت یحیی (ع)، مبرّا از گناه در برابر خدا *

و لم یکن... عصیّاً

می توان گفت جمله «و لم یکن... عصیّاً» بر نفی مطلق سرپیچی و عصیان (رد حاجت های مردم، معصیت پروردگار) دلالت دارد.

17- تورات در دوران یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 12 - 7

7- تورات موجود در عصر یحیی، کتابی تحریف نشده و مورد تأیید خداوند بود. *

ی یحیی خذ الکتب

ممکن است مراد از «الکتاب» تورات باشد. در این صورت فرمان خداوند به دریافت آن، به معنای صحّه گذاشتن بر مطالب آن است.

18- خشوع یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 90 - 17

17- زکریا (ع) و همسر و فرزند او (یحیی)، از خاشعان درگاه الهی بودند.

19- دعای یحیی (ع)

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

10 - مریم - 19 - 13 - 13

13- « عن أبي عبد الله (ع) في قوله تعالى: « حناناً من لدنا » قال: إنه كان يحيى إذا دعا قال في دعائه: « ياربّ يا الله »

ص: 468

ناداه الله من السماء لبيك يا يحيى سل حاجتك ;

از امام صادق (ع) روایت شده که در باره سخن خدا: «وحناناً من لدنا» فرمود: همانا یحیی زمانی که دعا می کرد، در دعایش می گفت: ای پروردگار ای خدا! خدا از آسمان به او ندا می داد لبيك ای يحيى! حاجت خود را بخواه».

20- رسالت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 39 - 10

10 - یحیی ، تصدیق کننده و مبلغ رسالت و نبوت عیسی بن مریم (س)

مصدقاً بكلمه من الله

«کلمه الله»، عیسی بن مریم است؛ به دلیل آیه چهل و پنجم از سوره آل عمران.

21- رضایت از یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 14 - 11

11- حضرت یحیی (ع) ، فرزند دلخواه زکریا (ع) و دارای اخلاق و رفتاری رضایت بخش

و كان تقياً . و براً بولدیه و لم یکن جبّاراً عصياً

برشمردن ویژگی های یحیی پس از بیان دعاهای زکریا که در آن آمده بود: «واجعله ربّ رضیاً»، می تواند گویای مطابقت اوصاف یحیی، با خواسته زکریا باشد.

22- زکریا (ع) هنگام بشارت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 8 - 8

8- زکریا (ع) در زمان دریافت بشارت تولد یحیی (ع) ، در نهایت پیری و از کف دادن قوای جنسی و شهوانی قرار داشت .

وقد بلغت من الكبر عتياً

23- زکریا (ع) هنگام ولادت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 11 - 1،2،8

1- زکریا (ع)، در زمان فرارسیدن نشانه وعده داده شده برای پیدایش فرزندش یحیی، در عبادت گاه بود.

فخرج علی قومه من المحراب

ص: 469

محراب های بنی اسرائیل همان مسجدهای آنها بود که برای نماز در آن اجتماع می کردند (کتاب «العين»). فاء در «فخرج» فصيحه است؛ یعنی از جملاتی محذوف حکایت می کند. به قرینه آیه قیل، آن محذوف، سخن نگفتن زکریا به مدت سه روز است که چه به اعجاز و چه با اراده خود و به فرمان خداوند در آن سه روز سخن نگفت. تعبیر «فخرج...؛ آنگاه از عبادتگاه خود بیرون آمد»، حاکی از این است که در آن سه روز در عبادتگاه بود.

2- زکریا (ع) پس از سکوت سه روزه و ناتوانی از سخن گفتن با مردم، از عبادتگاه بیرون آمد و نزد مردم حاضر شد.

فخرج علی قومه من المحراب

8- زکریا (ع) پس از خروج از عبادتگاه، فرارسیدن زمان تحقق بشارت فرزند را به قوم خویش فهماند.

أن سبّحوا

ظاهر این است که آنچه زکریا(ع) از قوم خود خواسته است، با حادثه پیش آمده در ارتباط باشد؛ یعنی، زکریا(ع)، قضیه را به آنان تفهیم کرده و ضرورت تسبیح و تنزیه خداوند را در چنین مواردی یادآور شده است.

24- زمینه تکامل یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 13 - 10

10- تقوا و پرهیزکاری یحیی (ع)، زمینه ساز برخورداری وی از حکمت، محبت الهی و تکامل معنوی بود.

و حناناً من لدنّاه و زکوة و کان تقیّاً

با توجه به تفاوت سیاق «و کان تقیّاً» با تعبیر قبلی آیه (و آتیناه الحکم.. ..) که در این جا تقوا را به خود یحیی نسبت داده و در آن موارد حکم، حنان و زکات را به خدا، روشن می شود که تقوا به عنوان عمل نفسی یحیی، زمینه ساز برخورداری وی از عطایای الهی بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 15 - 2

2- حضرت یحیی (ع) به هنگام زاده شدن از هرگزند و کاستی در امان بود و همه زمینه ها و شرایط لازم برای رشد و کمال را داشت.

و سلّم علیه یوم ولد

«سلام» دارای چند معنا است، از جمله به معنای سلامتی از هرگزند و آفت است، البته سلام از جانب خداوند جنبه تکوینی دارد و خبر از متن حوادث می دهد؛ لذا «سلام علیه»؛ یعنی، از جانب خداوند عافیت یحیی از هرگزند جسمی و انحراف عقیدتی تضمین شده است.

25- زمينه حكمت يحيى (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

10 - 13 - 19 - مريم

10- تقوا و پرهيزكارى يحيى (ع)، زمينه ساز برخوردارى وى از حكمت، محبت الهى و تكامل معنوى بود.

و حنأنا من لدنا و زكوه و كان تقياً

ص: 470

با توجه به تفاوت سیاق «و كان تقيّاً» با تعابیر قبلی آیه (و آتیناه الحکم..) که در این جا تقوا را به خود یحیی نسبت داده و در آن موارد حکم، حنان و زکات را به خدا، روشن می شود که تقوا به عنوان عمل نفسی یحیی، زمینه ساز برخورداری وی از عطایای الهی بوده است.

26- زمینه محبوبیت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 13 - 10

10- تقوا و پرهیزکاری یحیی (ع) ، زمینه ساز برخورداری وی از حکمت ، محبت الهی و تکامل معنوی بود .

و حناناً من لدنا و زكوه و كان تقيّاً

با توجه به تفاوت سیاق «و كان تقيّاً» با تعابیر قبلی آیه (و آتیناه الحکم..) که در این جا تقوا را به خود یحیی نسبت داده و در آن موارد حکم، حنان و زکات را به خدا، روشن می شود که تقوا به عنوان عمل نفسی یحیی، زمینه ساز برخورداری وی از عطایای الهی بوده است.

27- زهد یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 39 - 13

13_ حضرت یحیی ، بزرگوار و شریف و دوری گزین از زنان ، به جهت پاکدامنی و عفت ، و پیامبری از تبار صالحان

انّ الله يبشرك بيحیی . . . و سيداً و حصوراً و نبياً من الصالحين

«حصور» به کسی گفته می شود که از زنان دوری گزیند، یا بجهت ناتوانی جنسی و یا بجهت عفت و کنترل تمایلات جنسی. (مفردات راغب) و چون آیه در مقام ستایش از یحیی (ع) است دوری وی از زنان بجهت پاکدامنی بوده و نه ناتوانی. برداشت فوق را روایت امام باقر (ع) تأیید می کند که فرمود: «وسيداً و حصوراً» و الحصور الذی یأبی النساء ...

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 172، ح 45؛ مجمع البیان، ج 2، ص 742.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 12 - 16

16- «قال رسول الله (صلى الله عليه وآله): . . . قال الله تعالى: « و آتیناه الحکم صبیّاً » یعنی الزهد فی الدنيا . . . ;

از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) روایت شده: .. خدای تعالی فرموده است: «و آتیناه الحکم صبیّاً»؛ یعنی زهد در دنیا را (به او دادیم)....».

28- سجده یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 58 - 16

ص: 471

16- زکریا، یحیی، مریم (س)، عیسی، ابراهیم، اسحق، یعقوب، موسی، هارون، اسماعیل، و ادريس (ع)، هنگام شنیدن آیات الهی به سجده می افتادند و در حال سجود اشک می ریختند .

أولئك... إذا تتلى عليهم آيات الرحمن خرّوا سجداً و بكيّاً

29- سلام بر یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 15 - 10، 1

1- حضرت یحیی (ع)، مشمول سلام ویژه خداوند به هنگام تولد، مرگ و رستاخیز خود

و سلم علیه یوم ولد و یوم یموت و یوم یبعث حیّاً

10- « عن أبي الحسن الرضا (ع) : إنّ أوحش ما يكون هـ ذا الخلق فی ثلاثة مواطن یولد . . . و یوم یموت . . . و یوم یبعث . . . و قد سلم الله عزوجلّ علی یحیی (ع) فی هـ هذه الثلاثة المواطن و آمن روعته فقال : « و سلام علیه یوم ولد و یوم یموت و یوم یبعث حیّاً . . . » ;

از امام رضا(ع) روایت شده است: همانا وحشتناک ترین مواقع برای این خلق در سه موضع است: روزی که متولد می شود. . . و روزی که می میرد. . . و روزی که برانگیخته می شود. . . و خداوند سلام فرستاده است بر یحیی(ع) در این سه موضع و او را از وحشت آن مواضع ایمن ساخته و فرموده: «و سلام علیه یوم ولد و یوم یموت و یوم یبعث حیّاً» . . .».

30- سلامتی یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 15 - 3، 2، 1

1- حضرت یحیی (ع)، مشمول سلام ویژه خداوند به هنگام تولد، مرگ و رستاخیز خود

و سلم علیه یوم ولد و یوم یموت و یوم یبعث حیّاً

2- حضرت یحیی (ع) به هنگام زاده شدن از هرگزند و کاستی در امان بود و همه زمینه ها و شرایط لازم برای رشد و کمال را داشت .

و سلم علیه یوم ولد

«سلام» دارای چند معنا است، از جمله به معنای سلامتی از هرگزند و آفت است، البته سلام از جانب خداوند جنبه تکوینی دارد و خبر از متن حوادث می دهد؛ لذا «سلام علیه»؛ یعنی، از جانب خداوند عافیت یحیی از هرگزند جسمی و انحراف عقیدتی تضمین شده است.

3- یحیی (ع) به هنگام مرگ و در روز رستاخیز، مصون از هرگونه رنج و عذاب

و سلم علیه .. یوم یموت و یوم یبعث حیاً

«ولد» فعل ماضی و «یموت» مضارع است. این تغییر سیاق نشان می دهد که مفاد آیه، زمان حیات یحیی را منعکس می کند که خداوند در آن زمان از سلامتی او در میلاد خبر داده و سلامتی مرگ و رستاخیز او را تضمین کرده و نوید می دهد.

ص: 472

31- شخصیت معنوی یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 7 - 7

7- شخصیت معنوی یحیی ، شخصیتی بی مانند بود و پیش از او ، کسی به آن مقام نرسیده بود .

لم نجعل له من قبل سمياً

از جمله معانی ذکر شده برای «سمی» نظیر و شبیه است (مفردات راغب). در این صورت مراد این است که کسی در گذشته ویژگی های یحیی را نداشته است.

32- شخصیت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 7 - 9

9- حضرت یحیی (ع) ، شخصیتی الهی و مورد عنایت خاص خدا بود .

لم نجعل له من قبل سمياً

33- شرافت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 39 - 13

13 _ حضرت یحیی ، بزرگوار و شریف و دوری گزین از زنان ، به جهت پاکدامنی و عفت ، و پیامبری از تبار صالحان

انّ الله يبشرك بيحیی . . . و سیداً و حصوراً و نبياً من الصالحین

«حصور» به کسی گفته می شود که از زنان دوری گزیند، یا بجهت ناتوانی جنسی و یا بجهت عفت و کنترل تمایلات جنسی. (مفردات راغب) و چون آیه در مقام ستایش از یحیی (ع) است دوری وی از زنان بجهت پاکدامنی بوده و نه ناتوانی. برداشت فوق را روایت امام باقر (ع) تأیید می کند که فرمود: «وسیداً و حصوراً» و الحصور الذی یأبی النساء . . .

34- عبادات يحيى (ع)

جلد - نام سورہ - سورہ - آيہ - فيش

10 - مريم - 19 - 12 - 15

15- « عن النبي (صلى الله عليه وآله) في قوله « و آتيناہ الحکم صبيّاً » قال : أعطى الفهم و العبادہ و هو ابن سبع سنين ؛

1 . الدرالمشور، ج 5، ص 484.

ص: 473

35- عصمت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 14 - 7

7- حضرت یحیی (ع) ، مبرّاً از گناه در برابر خدا *

و لم یکن ... عصیاً

می توان گفت جمله «و لم یکن ... عصیاً» بر نفی مطلق سرپیچی و عصیان (رد حاجت های مردم، معصیت پروردگار) دلالت دارد.

36- عفت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 39 - 13

13 - حضرت یحیی ، بزرگوار و شریف و دوری گزین از زنان ، به جهت پاکدامنی و عفت ، و پیامبری از تبار صالحان

انّ الله یشکر یحیی ... و سیداً و حصوراً و نبیاً من الصالحین

«حصور» به کسی گفته می شود که از زنان دوری گزیند، یا بجهت ناتوانی جنسی و یا بجهت عفت و کنترل تمایلات جنسی. (مفردات راغب) و چون آیه در مقام ستایش از یحیی (ع) است دوری وی از زنان بجهت پاکدامنی بوده و نه ناتوانی. برداشت فوق را روایت امام باقر (ع) تأیید می کند که فرمود: «وسیداً و حصوراً» و الحصور الذی یأبی النساء ...

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 172، ح 45؛ مجمع البیان، ج 2، ص 742.

37- عمل به تکلیف یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 13 - 11

11- حضرت یحیی (ع) ، در عمل به کتاب آسمانی خود و انجام مسؤولیت اجرای احکام الهی ، کمترین کوتاهی روا نداشت .

و کان تقیاً

متعلق «تقیاً» به قرینه آیه قبل، مسؤولیت هایی است که متوجه یحیی شده بود. او آن تکالیف را به گونه ای عمل کرد که برای خود «وقایه» و

«حفاظی» از عذاب الهی قرار داد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 14 - 8

8- یحیی (ع)، فردی وظیفه شناس و مسؤولیت پذیر در قبال خدا، والدین و جامعه

و کان تقیاً. و برّاً بولدیه و لم یکن جبّاراً عصیاً

«تقیاً» نشان رابطه یحیی(ع) با خدا و «برّاً بولدیه»، با پدر و مادر و «لم یکن جبّاراً عصیاً»، با مردم و جامعه است.

ص: 474

38- عمل خیر یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 90 - 12, 13, 15

12- زکریا (ع) و همسر و فرزند او (یحیی) شتابان به انجام کار های خیر می پرداختند و در آن پیش قدم و پیشگام بودند .

إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرِ

برداشت یاد شده، مبتنی بر این است که ضمیرهای جمع در جمله «إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ..» به زکریا(ع) و همسر و فرزند او (یحیی) بازگردد.

13- انجام کار های خیر ، مورد علاقه و سیره مستمر زکریا (ع) و همسر و فرزند او (یحیی) بود .

و زکریا .. و وهبنا له یحیی و أصلحنا له زوجه إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرِ

فعل مضارع «یسارعون» و فعل «کانوا» پیش از آن بیانگر استمرار و تداوم است و متعدی شدن فعل «یسارعون» به «فی» حکایت از جدیت و علاقه به کار دارد.

15- انجام کار های خیر ، مورد علاقه و سیره مستمر پیامبران الهی ، موسی ، هارون ، ابراهیم ، لوط ، اسحاق ، یعقوب ، نوح ، داوود ، سلیمان ، ایوب ، اسماعیل ، ادریس ، ذوالکفل ، یونس ، زکریا ، و یحیی (علیهم السلام) بود .

و لقد آتینا موسی و هرون ... یحیی ... إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرِ

39- عواطف یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 13 - 1

1- خداوند ، روحیه رحمت و عطوفتی ژرف به یحیی عطا نمود .

آتیناه .. و حناناً من لدنا

«حنان» مصدر و به معنای شفقت و مهربانی است (مصباح). تنوین آن برای تفخیم است. این کلمه عطف بر «الحکم» _ در آیه قبل _ است.

40- فضایل یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 86 - 4

4 - زکریا، یحیی، عیسی، الیاس، اسماعیل، الیسع، یونس و لوط(ع)، پیامبرانی برتری یافته بر همه مردم عصر خویش

وزکریا و یحیی . . . و کلا فضلنا علی العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 12 - 8

8- اعطای قدرت درست اندیشی و شناخت حق از سوی خدا، به یحیی (ع) در کودکی او بود.

وَأَتَيْنَاهُ الْحِكْمَ صَبِيًّا

ص: 475

برای «حکم» معانی مختلفی ذکر شده است؛ یکی از آن معانی _ که مبنای برداشت یاد شده است _ «علم و فهم» می باشد (لسان العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 13 - 5,8,9

5- یحیی (ع)، در پرتو اراده خداوند، از محبت عمیق مردم نسبت به خویش برخوردار بود.

و حناناً من لدنا

در این برداشت، مراد از «حناناً» محبت مردم نسبت به یحیی(ع)، دانسته شده است.

8- حضرت یحیی (ع) در پرتو عنایات خاص خداوند، از شایستگی و رشد و تکاملی ویژه، برخوردار بود.

ءاتینَه .. و زکوه

«زکاه» در معانی «شایستگی» و «پاکی» و «رشد کردن» و «خجستگی» و «تمجید» استعمال شده است (لسان العرب). در هر مورد، معنا یا معانی مناسب آن، مورد نظر خواهد بود.

9- حضرت یحیی (ع)، تقوایی مستمر و همیشگی داشت.

و کان تقیاً

«تقیاً» صفت مشبّهه از «وقی» و دال بر رسوخ و ثبوت است. «کان» نیز در موارد بسیاری بر حالتی ثابت در «اسم» خود دلالت می کند. بنابراین «و کان تقیاً»، یعنی یحیی پیوسته و مداوم، پرهیزکار بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 14 - 1,5,6,8,11

1- یحیی (ع) نسبت به پدر و مادرش بسیار نیکوکار بود.

و برّاً بولدیه

«برّاً» عطف بر «تقیاً» در آیه قبل است و با کلمه «برّاً» به یک معنا است جز این که «برّاً» مبالغه دارد و «برّالوالدین» احسان و نیکی گسترده به آنها است (مفردات راغب).

5- حضرت یحیی (ع)، شخصیتی مبرّا از گردن فرازی، بزرگ نمایی، سلطه جویی ناحق و اعراض از حاجات مردم

«جَبَّار» صیغه مبالغه و به معنای گردن فزایی است که برای دیگران بر خود حقی قائل نیست (لسان العرب) و به معنای «سلطه جو» و «کسی که به دروغ مدعی درجه ای از کمال باشد» نیز آمده است (مفردات راغب). «عصی» صیغه مبالغه است و به قرینه «برّاً» و «جَبَّاراً» که در رابطه با مردم است، مراد از «عصی» نیز سرپیچی از برآوردن حاجات مردم و تواضع نداشتن در برابر آنها است. به کاربردن صیغه مبالغه در کلام منفی، برای مبالغه در نفی است.

6- حضرت یحیی (ع) علاوه بر نیکی به پدر و مادر هیچ گاه چیزی بر آنان تحمیل نکرد و از فرمان آنها، سربرنتافت.

و برّاً بولدیه و لم یکن جبّاراً عصیّاً

چون جملات پیشین در باره حضرت یحیی (ع)، مهر و شفقت را مطرح کرد و از بین صفات بارز او به نیکی در حق پدر و مادر اشاره نمود؛ محتمل است نفی جباریت و عصیان نیز متعلق به «والدیه» باشد. بنابراین می توان گفت حضرت یحیی در نهایت خضوع در برابر پدر و مادر و اطاعت از فرمان آنها بود.

8- یحیی (ع)، فردی وظیفه شناس و مسؤولیت پذیر در قبال خدا، والدین و جامعه

و کان تقیّاً. و برّاً بولدیه و لم یکن جبّاراً عصیّاً

«تقیّاً» نشان رابطه یحیی (ع) با خدا و «برّاً بوالدیه»، با پدر و مادر و «لم یکن جبّاراً عصیّاً»، با مردم و جامعه است.

11- حضرت یحیی (ع)، فرزند دلخواه زکریا (ع) و دارای اخلاق و رفتاری رضایت بخش

و کان تقیاً . و برّاً بولدیه و لم یکن جبّاراً عصیّاً

برشمردن ویژگی های یحیی پس از بیان دعاهای زکریا که در آن آمده بود: «واجعله ربّ رضیّاً»، می تواند گویای مطابقت اوصاف یحیی، با خواسته زکریا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 15 - 2,3,9

2- حضرت یحیی (ع) به هنگام زاده شدن از هرگزند و کاستی در امان بود و همه زمینه ها و شرایط لازم برای رشد و کمال را داشت .

و سلّم علیه یوم ولد

«سلام» دارای چند معنا است، از جمله به معنای سلامتی از هرگزند و آفت است، البته سلام از جانب خداوند جنبه تکوینی دارد و خبر از متن حوادث می دهد؛ لذا «سلام علیه»؛ یعنی، از جانب خداوند عافیت یحیی از هرگزند جسمی و انحراف عقیدتی تضمین شده است.

3- یحیی (ع) به هنگام مرگ و در روز رستاخیز، مصون از هرگونه رنج و عذاب

و سلّم علیه . . . یوم یموت و یوم یبعث حیّاً

«ولد» فعل ماضی و «یموت» مضارع است. این تغییر سیاق نشان می دهد که مفاد آیه، زمان حیات یحیی را منعکس می کند که خداوند در آن زمان از سلامتی او در میلاد خبر داده و سلامتی مرگ و رستاخیز او را تضمین کرده و نوید می دهد.

9- حضرت یحیی (ع) در آخرت، دارای حیاتی ویژه است .

و یوم یبعث حیّاً

فعل «یبعث» بر زنده شدن نیز دلالت دارد.

تصریح به «حیّاً» ممکن است به خاطر ویژگی حیات یحیی در مقایسه با دیگر انسان ها باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 58 - 1

1- زکریا، یحیی، مریم، عیسی، ابراهیم، اسحاق، یعقوب، موسی، هارون، اسماعیل و ادریس (ع) برخوردار از نعمت ویژه خداوند

أولئك الذین أنعم الله علیهم

«وَأُولَئِكَ» اشاره به تمامی موارد ذکر شده در سوره مریم از آغاز تا این آیه است و روشن است که مراد از نعمت در جمله «أَنْعَمَ اللَّهُ . . .» نعمت های معمولی و متعارف نیست، چرا که افراد دیگر نیز از این گونه نعمت ها برخوردارند. پس نعمتی که با لسان امتنان بر این گروه بیان گردیده، نعمتی ویژه است.

41- فهم یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 12 - 15

15- « عن النبي (صلى الله عليه وآله) في قوله « و آتيناہ الحکم صبياً » قال : أعطى الفهم و العباده و هو ابن سبع سنين ;

ص: 477

1. الدرالمشور، ج 5، ص 484.

42- قاطعیت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 12 - 3

3- خداوند، فهم کامل و همه جانبه کتاب آسمانی (تورات) و عمل قاطعانه بر طبق آن را، به یحیی (ع) فرمان داد.

ی یحیی خذ الکتب بقوه

«ال» در «الکتاب» عهد است و ممکن است مراد همان تورات باشد؛ زیرا کتاب دیگری که بر یحیی (ع) نازل شده باشد شناخته شده نیست. فرمان «خذ» کنایه از فهم و تدبر کامل است و «بقوه» که حال برای فاعل «خذ» می باشد، به معنای نیرومندی هم در مقام علم و فراگیری و هم در مقام عمل است.

43- قدرت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 12 - 9

9- خداوند، یحیی (ع) را در کودکی به اجرای احکام الهی توان مند ساخت.

وأتینہ الحکم صبياً

در برداشت یاد شده «حکم» به معنای حاکمیت و اجرای قضاوت گرفته شده است. در (قاموس) آمده است: حاکم به کسی گفته می شود که حکم را به مرحله اجرا در آورد.

44- قصه یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 58 - 7، 3، 1

1_ سرگذشت حضرت زکریا، مریم، یحیی و عیسی (ع) و پیروان آن حضرت، آیات الهی و پند های حکیمانه

ذلک تتلوه علیک من الایات و الذکر الحکیم

«ذلک»، اشاره به سرگذشت کسانی است که در آیات پیشین مطرح شده است.

3_ بیان سرگذشت حضرت مریم ، زکریا ، یحیی و عیسی (ع) ، از معجزات و نشانه های صدق پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)

ذک تنلوه علیک من الایات

بنابراینکه منظور از «الایات»، با توجه به معنای لغوی آن (علامتها)، نشانه های صداقت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) باشد.

7_ داستان حضرت عیسی ، زکریا ، مریم و یحیی ، سراسر حکمت و مایه تذکر است .

ذک تنلوه علیک من الایات و الذکر الحکیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 478

1_ سرگذشت زکریا، عیسی، مریم، یحیی و بیان خلقت آدم در قرآن، حق و از جانب پروردگار است.

الحق من ربك

کلمه «الحق»، خبر است برای مبتدای محذوف که «هو» است و مراد از آن، سرگذشت مریم و پیامبرانی است که در آیات سابق بیان شد.

45- قضاوت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 89 - 3

3_ زکریا، یحیی، عیسی، الیاس، اسماعیل، الیسع، یونس و لوط (ع)، بهره مند از تعالیم آسمانی (کتاب) و دارای منصب قضاوت و مقام نبوت بودند.

أولئك الذين آتینهم الکتب والحکم والنبوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 12 - 10

10- حضرت یحیی، برخوردار مقام قضاوت در ایام کودکی

وآتینهم الحکم صبیاً

«حکم» بر اساس یکی از معانی متعددی که برای آن ذکر شده است، مصدر و به معنای قضاوت کدن است (لسان العرب).

46- کودکی یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 12 - 16، 15، 11، 10، 9، 8

8- اعطای قدرت درست اندیشی و شناخت حق از سوی خدا، به یحیی (ع) در کودکی او بود.

وآتینهم الحکم صبیاً

برای «حکم» معانی مختلفی ذکر شده است؛ یکی از آن معانی - که مبنای برداشت یاد شده است - «علم و فهم» می باشد (لسان العرب).

9- خداوند، یحیی (ع) را در کودکی به اجرای احکام الهی توان مند ساخت .

وَأَتَيْنَاهُ الْحَكْمَ صَبِيًّا

در برداشت یاد شده «حکم» به معنای حاکمیت و اجرای قضاوت گرفته شده است. در (قاموس) آمده است: حاکم به کسی گفته می شود که حکم را به مرحله اجرا در آورد.

10- حضرت یحیی، برخوردار مقام قضاوت در ایام کودکی

وَأَتَيْنَاهُ الْحَكْمَ صَبِيًّا

«حکم» بر اساس یکی از معانی متعددی که برای آن ذکر شده است، مصدر و به معنای قضاوت کدن است (لسان العرب).

11- یحیی برخوردار از استعدادی فوق العاده در کودکی

ص: 479

وَأَتَيْنَاهُ الْحَكْمَ صَبِيًّا

15- « عن النبي (صلى الله عليه وآله) في قوله « وَأَتَيْنَاهُ الْحَكْمَ صَبِيًّا » قال : أعطى الفهم والعبادة وهو ابن سبع سنين ;

1 . الدر المنثور، ج 5، ص 484.

16- « قال رسول الله (صلى الله عليه وآله) : . . . قال الله تعالى : « وَأَتَيْنَاهُ الْحَكْمَ صَبِيًّا » يعنى الزهد فى الدنيا . . . ;

از رسول خدا (صلى الله عليه وآله) روایت شده: . . . خدای تعالی فرموده است: «وَأَتَيْنَاهُ الْحَكْمَ صَبِيًّا»؛ یعنی زهد در دنیا را (به او دادیم) . . .».

47- كيفر قتل يحيى (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 21 - 23

23_ وعده عذاب دردناک به قاتلان زکریا و یحیی پیامبر (ع)

و یقتلون النّیین بغیر حق . . . فبشّرهم بعذاب الیم

امیرالمؤمنین (ع) درباره آیه فوق فرمود: . . . انّ نبی اللّٰه زکریّا قد نشر بالمناشیر و یحیی ابن زکریّا قتله قومه و هو یدعوهم الی اللّٰه.

تفسیر برهان، ج 1، ص 274، ح 1.

48- گریه یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 58 - 16

16- زکریا، یحیی، مریم (س)، عیسی، ابراهیم، اسحق، یعقوب، موسی، هارون، اسماعیل، و ادیس (ع)، هنگام شنیدن آیات الهی به سجده می افتادند و در حال سجود اشک می ریختند .

أولئك . . . إذا تتلى عليهم آيات الرحمن خرّوا سجداً و بکياً

49- مالکیت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6- وجود مالکیت خصوصی در زندگانی یحیی و زکریای پیغمبر

فهب لی من لدنک ولیاً . یرثنی و یرث من ءال یعقوب

ص: 480

50- محبت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 13 - 7

7- یحیی (ع) در پرتو عنایت های خداوند، دوست دار او و سرشار از اشتیاق به وی بود.

حناناً من لدناً

در این برداشت، وصف «حناناً» بیانگر مهر و محبتی است که خداوند آن رانست به خود، به یحیی (ع) عطا فرموده است.

51- محبوبیت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 13 - 4

4- یحیی (ع) از مقربان درگاه خداوند و محبوب او بود.

و حناناً من لدناً

در باره مهر اعطایی به حضرت یحیی (ع) چهار تصور وجود دارد که وصف «حناناً من لدناً» با تمام آنها سازگار است: مهر خداوند یا مردم به یحیی (ع) و مهر آن حضرت به خداوند یا مردم، در برداشت یاد شده، مهرورزی خداوند به آن حضرت مورد نظر است.

52- مرگ یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 15 - 10، 3، 1

1- حضرت یحیی (ع)، مشمول سلام ویژه خداوند به هنگام تولد، مرگ و رستاخیز خود

و سلم علیه یوم ولد و یوم یموت و یوم یبعث حیاً

3- یحیی (ع) به هنگام مرگ و در روز رستاخیز، مصون از هرگونه رنج و عذاب

و سلم علیه ... یوم یموت و یوم یبعث حیاً

«ولد» فعل ماضی و «یموت» مضارع است. این تغییر سیاق نشان می دهد که مفاد آیه، زمان حیات یحیی را منعکس می کند که خداوند در آن زمان از سلامتی او در میلاد خبر داده و سلامتی مرگ و رستاخیز او را تضمین کرده و نوید می دهد.

10- « عن أبي الحسن الرضا (ع) : إنَّ أوحش ما يكون هـ_ذا الخلق في ثلاثة مواطن يوم يولد . . . و يوم يموت . . . و يوم يبعث . . . و قد سلّم الله _ عزّوجلّ _ على يحيى (ع) في هـ_ذه الثلاثة المواطن و آمن روعته فقال : « و سلام عليه يوم ولد و يوم يموت و يوم يبعث حيّاً . . . » ;

از امام رضا(ع) روایت شده است: همانا وحشتناک ترین مواقع برای این خلق در سه موضع است: روزی که متولد می شود. . . و روزی که می میرد. . . و روزی که برانگیخته می شود. . . و خداوند سلام فرستاده است بر یحیی(ع) در این سه موضع و او را از وحشت آن مواضع ایمن ساخته و فرموده: «و سلام علیه يوم ولد و يوم يموت و يوم يبعث حيّاً» . . .».

ص: 481

53- مسؤولیت پذیری یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 14 - 8

8- یحیی (ع) ، فردی وظیفه شناس و مسؤولیت پذیر در قبال خدا ، والدین و جامعه

و کان تقیاً . و برّاً بولدیه و لم یکن جبّاراً عصیّاً

«تقیّاً» نشان رابطه یحیی (ع) با خدا و «برّاً بولدیه»، با پدر و مادر و «لم یکن جبّاراً عصیّاً»، با مردم و جامعه است.

54- معجزه ولادت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 9 - 6

6- تولد یحیی ، امری اعجاز آمیز و غیر عادی بودو

قال كذلك قال ربّك هو علیّ هین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 12 - 1

1- بشارت و وعده خداوند به زکریا ، با تولد اعجاز گونه یحیی تحقق یافت .

نبشرك بغلـم اسمه یحیی . . . یـیحیی خذ الکتـب

55- معجزه یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 40 - 14

14_ آفرینش حضرت یحیی (ع) ، همراه با اعجاز

انّ الله یشرك بیحیی . . . كذلك الله یفعل ما یشاء

56- مقام یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 39 - 12، 13، 14، 8

8 - منزلت متعالی یحیی و زکریا، در پیشگاه خداوند

فنادته الملائکه .. یبشرك بیحیی

نزول ملائکه بر زکریا (ع)، دلالت بر عظمت مقام او دارد. و بشارت خداوند به اعطای یحیی به وی حاکی از ارجمندی مقام یحیی است.

12 - حیات جاودانه حضرت یحیی (ع) *

ص: 482

با توجه به معنای لغوی کلمه «یحیی» (زنده می ماند)، با صیغه مضارع که حاکی از استمرار آن معناست.

13 - حضرت یحیی، بزرگوار و شریف و دوری گزین از زنان، به جهت پاکدامنی و عفت، و پیامبری از تبار صالحان

ان الله يشرك يحيى... وسيداً و حصوراً و نبياً من الصالحين

«حصور» به کسی گفته می شود که از زنان دوری گزیند، یا بجهت ناتوانی جنسی و یا بجهت عفت و کنترل تمایلات جنسی. (مفردات راغب) و چون آیه در مقام ستایش از یحیی (ع) است دوری وی از زنان بجهت پاکدامنی بوده و نه ناتوانی. برداشت فوق را روایت امام باقر (ع) تأیید می کند که فرمود: «وسيداً و حصوراً» و الحصور الذی یأبی النساء... .

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 172، ح 45؛ مجمع البیان، ج 2، ص 742.

14 - اعتقاد به نبوت عیسی (ع)، ارزشی برای یحیی

مصدقاً بکلمه من الله

58- مقامات یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 89 - 3

3 - زکریا، یحیی، عیسی، الیاس، اسماعیل، الیسع، یونس و لوط (ع)، بهره مند از تعالیم آسمانی (کتاب) و دارای منصب قضاوت و مقام نبوت بودند.

أولئك الذين آتینهم الكتب والحکم والنبوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 7 - 9

9- حضرت یحیی (ع)، شخصیتی الهی و مورد عنایت خاص خدا بود.

لم نجعل له من قبل سمياً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- یحیی (ع) دریافت کننده وحی و دارای شخصیتی ممتاز در پیشگاه خداوند بود .

یـیحیی خذ الکتـب بقوّه

در باره این که ندای «یا یحیی» گفته چه کسی بود، دو احتمال وجود دارد: 1_ از جانب خداوند و توسط فرشته وحی؛ 2_ توصیه زکریا به فرزندش یحیی. ظاهر آیه مؤید احتمال اول است. برداشت یاد شده نیز بر همین اساس است.

9- خداوند ، یحیی (ع) را در کودکی به اجرای احکام الهی توان مند ساخت .

و ءاتینـه الحکم صبیئاً

در برداشت یاد شده «حکم» به معنای حاکمیت و اجرای قضاوت گرفته شده است. در (قاموس) آمده است: حاکم به کسی گفته می شود که حکم را به مرحله اجرا در آورد.

10- حضرت یحیی ، برخوردار مقام قضاوت در ایام کودکی

و ءاتینـه الحکم صبیئاً

«حکم» بر اساس یکی از معانی متعددی که برای آن ذکر شده است، مصدر و به معنای قضاوت کدن است (لسان العرب).

15- «عن النبی (صلی الله علیه و آله) فی قوله « و آتیناه الحکم صبیئاً » قال : أعطی الفهم و العباده و هو ابن سبع سنین ;

1 . الدر المنثور، ج 5، ص 484.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 14 - 7

7- حضرت یحیی (ع)، مبراً از گناه در برابر خدا *

و لم یکن . . . عصیاً

می توان گفت جمله «و لم یکن . . . عصیاً» بر نفی مطلق سرپیچی و عصیان (رد حاجت های مردم، معصیت پروردگار) دلالت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 15 - 4

4- حضرت یحیی (ع) دارای کرامت و ارجمندی ویژه در پیشگاه خداوند

و سلّم علیه یوم ولد و یوم یموت و یوم یبعث حیاً

59- منشأ علم یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 12 - 8

8- اعطای قدرت درست اندیشی و شناخت حق از سوی خدا، به یحیی (ع) در کودکی او بود.

و آتیناه الحکم صبیئاً

برای «حکم» معانی مختلفی ذکر شده است؛ یکی از آن معانی - که مبنای برداشت یاد شده است - «علم و فهم» می باشد (لسان العرب).

60- منشأ فهم یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8- اعطای قدرت درست اندیشی و شناخت حق از سوی خدا، به یحیی (ع) در کودکی او بود.

وَأَتَيْنَاهُ الْحِكْمَ صَبِيًّا

برای «حکم» معانی مختلفی ذکر شده است؛ یکی از آن معانی - که مبنای برداشت یاد شده است - «علم و فهم» می باشد (لسان العرب).

منشأ محبت به یحیی (ع)

ص: 484

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 13 - 5

5- یحیی (ع) ، در پرتو اراده خداوند ، از محبت عمیق مردم نسبت به خویش برخوردار بود .

و حناناً من لدنا

در این برداشت، مراد از «حناناً» محبت مردم نسبت به یحیی(ع)، دانسته شده است.

61- منشأ نامگذاری یحیی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 7 - 4

4- « یحیی » ، نامی تعیین شده از سوی خدا برای فرزند زکریا

اسمه یحیی لم نجعل له من قبل سمياً

مهربانی یحیی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 13 - 1

1- خداوند ، روحیه رحمت و عطوفتی ژرف به یحیی عطا نمود .

ءاتینہ... و حناناً من لدنا

«حنان» مصدر و به معنای شفقت و مهربانی است (مصباح). تنوین آن برای تفخیم است. این کلمه عطف بر «الحکم» _ در آیه قبل _ است.

62- نامگذاری یحیی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 39 - 9

9_ نامگذاری یحیی (ع) ، از جانب خداوند

انّ الله يشرك يحيى

63- نبوت يحيى (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

5 - انعام - 6 - 89 - 3

3_ زكريا، يحيى، عيسى، الياس، اسماعيل، اليسع، يونس و لوط(ع)، بهره مند از تعاليم آسماني (كتاب) و داراي منصب قضاوت و مقام نبوت بودند.

ص: 485

أولئك الذين آتاهم الكتب والحكم والنبوه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

10 - مريم - 19 - 12 - 2

2- يحيى (ع) دریافت کننده وحی و دارای شخصیتی ممتاز در پیشگاه خداوند بود .

ی- يحيى خذ الکتب بقوه

در باره این که ندای «یا یحیی» گفته چه کسی بود، دو احتمال وجود دارد: 1_ از جانب خداوند و توسط فرشته وحی; 2_ توصیه زکریا به فرزندش یحیی. ظاهر آیه مؤید احتمال اول است. برداشت یاد شده نیز بر همین اساس است.

64- نسب یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

10 - مريم - 19 - 58 - 5

5- برخی از پیامبران یاد شده در سوره مريم (زکریا، یحیی، عیسی، موسی و هارون (ع)) از نسل اسرائیل (یعقوب) بودند .

من النبیین . . . من ذرّیه ابرهیم و اسرائیل

65- نعمتهای یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

10 - مريم - 19 - 58 - 1

1- زکریا، یحیی، مريم، عیسی، ابراهیم، اسحاق، یعقوب، موسی، هارون، اسماعیل و ادريس (ع) برخوردار از نعمت ویژه خداوند

أولئك الذين أنعم الله عليهم

«وَأُولَئِكَ» اشاره به تمامی موارد ذکر شده در سوره مريم از آغاز تا این آیه است و روشن است که مراد از نعمت در جمله «أَنْعَمَ اللَّهُ . . .» نعمت های معمولی و متعارف نیست، چرا که افراد دیگر نیز از این گونه نعمت ها برخوردارند. پس نعمتی که با لسان امتنان بر این گروه بیان گردیده، نعمتی ویژه است.

66- نقش یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

2- یحیی (ع) موهبتی بی چشمداشت از جانب خداوند به زکریا (ع)، پس از دعا و روی آوردن او به درگاه الهی

إذ نادى رَبَّهُ . . فاستجبنا له و وهبنا له یحیی

«هبه» به معنای عطیه و بخششی بدون عوض و خالی از اغراض (چشمداشت) است (لسان العرب).

ص: 486

3- یحیی (ع)، نخستین فرزند زکریا (ع) پس از استجاب دعاى او برای فرزنددار شدن

ربّ لا تذرني فردًا .. فاستجبنا له ووهبنا له یحیی

67- نیاکان یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 85 - 2، 1

1_ زکریا، یحیی و الیاس، نوادگانی از ذریه ابراهیم (ع) بودند.

و من ذریته ... و زکریا و یحیی و عیسی و الیاس

2_ زکریا، یحیی و الیاس از نوادگان نوح (ع) بودند.

و من ذریته ... و زکریا و یحیی و عیسی و الیاس

68- نیکی یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 14 - 6، 1

1- یحیی (ع) نسبت به پدر و مادرش بسیار نیکوکار بود .

و برّاً بولدیه

«برّاً» عطف بر «تقیماً» در آیه قبل است و با کلمه «برّاً» به یک معنا است جز این که «برّاً» مبالغه دارد و «برّاًوالدین» احسان و نیکی گسترده به آنها است (مفردات راغب).

6- حضرت یحیی (ع) علاوه بر نیکی به پدر و مادر هیچ گاه چیزی بر آنان تحمیل نکرد و از فرمان آنها، سربرنتافت .

و برّاً بولدیه و لم یکن جبّاراً عصیّاً

چون جملات پیشین در باره حضرت یحیی (ع)، مهر و شفقت را مطرح کرد و از بین صفات بارز او به نیکی در حق پدر و مادر اشاره نمود؛ محتمل است نفی جباریت و عصیان نیز متعلق به «والدیه» باشد. بنابراین می توان گفت حضرت یحیی در نهایت خضوع در برابر پدر و مادر و اطاعت از فرمان آنها بود.

69- وحی به یحیی (ع)

2- یحیی (ع) دریافت کننده وحی و دارای شخصیتی ممتاز در پیشگاه خداوند بود .

ی_یحیی خذ الکت_ب بقوّه

در باره این که ندای «یا یحیی» گفته چه کسی بود، دو احتمال وجود دارد: 1_ از جانب خداوند و توسط فرشته وحی; 2_ توصیه زکریا به فرزندش یحیی. ظاهر آیه مؤید احتمال اول است. برداشت یاد شده نیز بر همین اساس است.

70- وراثت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 7 - 8

8- یحیی (ع)، وارث حضرت زکریا (ع) و خاندان یعقوب بود.

یرثنی و یرث من ءال یعقوب . . . یـزکریا إنا نبشـرک بغلـم اسمـه یحیی

71- ولادت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 15 - 10، 2، 1

1- حضرت یحیی (ع)، مشمول سلام ویژه خداوند به هنگام تولد، مرگ و رستاخیز خود

و سلـم علیه یوم ولد و یوم یموت و یوم یبعث حیاً

2- حضرت یحیی (ع) به هنگام زاده شدن از هر گزند و کاستی در امان بود و همه زمینه ها و شرایط لازم برای رشد و کمال را داشت.

و سلـم علیه یوم ولد

«سلام» دارای چند معنا است، از جمله به معنای سلامتی از هر گزند و آفت است، البته سلام از جانب خداوند جنبه تکوینی دارد و خبر از متن حوادث می دهد؛ لذا «سلام علیه»؛ یعنی، از جانب خداوند عافیت یحیی از هر گزند جسمی و انحراف عقیدتی تضمین شده است.

10- «عن أبی الحسن الرضا (ع) : إنَّ أوحش ما یكون مـذا الخلق فی ثلاثه مواطن یولد . . . و یوم یموت . . . و یوم یبعث . . . و قد سلّم اللّٰه - عزّوجلّ - علی یحیی (ع) فی هـذـه الثلاثه المواطن و آمن روعته فقال : « و سلام علیه یوم ولد و یوم یموت و یوم یبعث حیاً . . . » ;

از امام رضا (ع) روایت شده است: همانا وحشتناک ترین مواقع برای این خلق در سه موضع است: روزی که متولد می شود. . . و روزی که می میرد. . . و روزی که برانگیخته می شود. . . و خداوند سلام فرستاده است بر یحیی (ع) در این سه موضع و او را از وحشت آن مواضع ایمن ساخته و فرموده: «و سلام علیه یوم ولد و یوم یموت و یوم یبعث حیاً» . . .

72- ویژگیهای حیات اخروی یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 15 - 9

9- حضرت یحیی (ع) در آخرت، دارای حیاتی ویژه است.

و یوم یبعث حیاً

فعل «یبعث» بر زنده شدن نیز دلالت دارد.

تصریح به «حیاً» ممکن است به خاطر ویژگی حیات یحیی در مقایسه با دیگر انسان ها باشد.

ص: 488

73- ویژگیهای دعای یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 90 - 16

16- زکریا (ع) و همسر و فرزند او (یحیی)، خدا را با رغبت و امید می خواندند.

و یدعوننا رغبًا و رهبًا

74- ویژگیهای یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 12 - 11

11- یحیی برخوردار از استعدادی فوق العاده در کودکی

و ءاتیناه الحکم صبیا

75- هدایت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 85 - 4

4_ زکریا، یحیی، عیسی و الیاس (ع) از هدایت خاص خداوند بهره مند بودند.

و کلا هدینا... و من ذریته... و زکریا و یحیی و عیسی و الیاس

76- یحیی (ع) از صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 85 - 3

3_ ابراهیم، اسحاق، یعقوب، نوح، داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی، هارون، زکریا، یحیی، عیسی و الیاس (ع) از صالحان بودند.

و وهبنا له... کل من الصالحین

77- یحیی (ع) در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 15 - 10، 3، 1

ص: 489

1- حضرت یحیی (ع)، مشمول سلام ویژه خداوند به هنگام تولد، مرگ و رستاخیز خود

و سلم علیه یوم ولد و یوم یموت و یوم یبعث حیاً

3- یحیی (ع) به هنگام مرگ و در روز رستاخیز، مصون از هرگونه رنج و عذاب

و سلم علیه ... یوم یموت و یوم یبعث حیاً

«ولد» فعل ماضی و «یموت» مضارع است. این تغییر سیاق نشان می دهد که مفاد آیه، زمان حیات یحیی را منعکس می کند که خداوند در آن زمان از سلامتی او در میلاد خبر داده و سلامتی مرگ و رستاخیز او را تضمین کرده و نوید می دهد.

10- «عن أبی الحسن الرضا (ع): إنَّ أوحش ما یکون هـ ذا الخلق فی ثلاثه مواطن یولد ... و یوم یموت ... و یوم یبعث ... و قد سلم الله عزوجل علی یحیی (ع) فی هـ هذه الثلاثه المواطن و آمن روعته فقال: «و سلام علیه یوم ولد و یوم یموت و یوم یبعث حیاً ...»

از امام رضا(ع) روایت شده است: همانا وحشتناک ترین مواقع برای این خلق در سه موضع است: روزی که متولد می شود... روزی که می میرد... و روزی که برانگیخته می شود... و خداوند سلام فرستاده است بر یحیی(ع) در این سه موضع و او را از وحشت آن مواضع ایمن ساخته و فرموده: «و سلام علیه یوم ولد و یوم یموت و یوم یبعث حیاً»...

78- یحیی(ع) و اجرای احکام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 12 - 9

9- خداوند، یحیی (ع) را در کودکی به اجرای احکام الهی توان مند ساخت .

و ءاتینـه الحکم صبیاً

در برداشت یاد شده «حکم» به معنای حاکمیت و اجرای قضاوت گرفته شده است. در (قاموس) آمده است: حاکم به کسی گفته می شود که حکم را به مرحله اجرا در آورد.

79- یحیی(ع) و تحمیل بر والدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 14 - 6

6- حضرت یحیی (ع) علاوه بر نیکی به پدر و مادر هیچ گاه چیزی بر آنان تحمیل نکرد و از فرمان آنها، سربرنتافت .

وَبِرًّا بَوْلِدِيهٖ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا

چون جملات پیشین در باره حضرت یحیی (ع)، مهر و شفقت را مطرح کرد و از بین صفات بارز او به نیکی در حق پدر و مادر اشاره نمود؛ محتمل است نفی جباریت و عصیان نیز متعلق به «والدیه» باشد. بنابراین می توان گفت حضرت یحیی در نهایت خضوع در برابر پدر و مادر و اطاعت از فرمان آنها بود.

80- یحیی (ع) و سلطه طلبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 490

5- حضرت یحیی (ع)، شخصیتی مبرّا از گردن فرازی، بزرگ نمایی، سلطه جویی ناحق و اعراض از حاجات مردم

و لم یکن جبّاراً عصیّاً

«جبّار» صیغه مبالغه و به معنای گردن فرازی است که برای دیگران بر خود حقی قائل نیست (لسان العرب) و به معنای «سلطه جو» و «کسی که به دروغ مدعی درجه ای از کمال باشد» نیز آمده است (مفردات راغب). «عصیّ» صیغه مبالغه است و به قرینه «برّاً» و «جبّاراً» که در رابطه با مردم است، مراد از «عصیّ» نیز سرپیچی از برآوردن حاجات مردم و تواضع نداشتن در برابر آنها است. به کاربردن صیغه مبالغه در کلام منفی، برای مبالغه در نفی است.

81- یحیی (ع) و گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 14 - 7

7- حضرت یحیی (ع)، مبرّا از گناه در برابر خدا *

و لم یکن ... عصیّاً

می توان گفت جمله «و لم یکن ... عصیّاً» بر نفی مطلق سرپیچی و عصیان (رد حاجت های مردم، معصیت پروردگار) دلالت دارد.

82- یحیی (ع) هنگام استماع آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 58 - 16

16- زکریا، یحیی، مریم (س)، عیسی، ابراهیم، اسحق، یعقوب، موسی، هارون، اسماعیل، و ادريس (ع)، هنگام شنیدن آیات الهی به سجده می افتادند و در حال سجود اشک می ریختند.

أولئك ... إذا تتلى عليهم آيات الرحمن خرّوا سجّداً و بکياً

ص: 491

9- یعقوب (ع)

1- آثار اندوه یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 5

5_ حزن و اندوه شدید یعقوب (ع) در فراق یوسف (ع)، موجب نابینایی هر دو چشم او شد.

وایضت عیناه من الحزن

«ایضاض» مصدر باب افعال از ماده «بیض» و به معنای سفید شدن است و سفید شدن چشم کنایه از نابینا گشتن است.

2- آثار نوصیه های یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 68 - 8

8_ توصیه یعقوب (ع) به فرزندانش (لزوم اختیار کردن دروازه های متعدد برای ورود به مصر) جز تلاش برای سلامتی فرزندانش، اثر دیگری نداشت.

ما کان یغنی عنهم من الله من شیء إلاّ حاجه فی نفس یعقوب قضی_ها

استثنا در عبارت «إلاّ حاجه...» استثنای منقطع است. ظاهر آن است که ضمیر فاعلی در «قضاه» به یعقوب (ع) باز گردد. بر این اساس معنای «ما کان یغنی... إلاّ حاجه فی نفس یعقوب قضاه» چنین می شود: تدبیر یعقوب (ع) هرگز بازدارنده آنچه از ناحیه خداوند مقدر شده بود نشد؛ لکن یعقوب (ع) خواسته ای داشت که با دستور خویش (ادخلوا من أبواب متفرقه) عملی ساخت. بر اساس این معنا مراد از خواسته او (حاجه) انجام وظیفه است و آن راهنمایی فرزندان به اسباب رهایی از خطرات احتمالی است.

3- آثار خدانشناسی یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 86 - 14

14_ معرفت ویژه یعقوب (ع) نسبت به خداوند و صفات او، دلیل تضرعش به درگاه او و شکایت نبردش به غیر او.

إنما أشکوا بّی و حزنی إلى الله و أعلم من الله ما لا تعلمون

جمله «أعلم من الله» به منزله تعلیل برای «إنما أشکوا...» است؛ یعنی، دلیل اینکه من فقط به خدا شکایت می‌برم [و شما این گونه نیستید] آن است که من از صفات و ویژگیهای خدا، چیزهایی را می‌دانم که شما نمی‌دانید.

4- آثار محبت یعقوب (ع) به بنیامین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 8 - 7

7_ محبت و علاقه افزون تر یعقوب (ع) به دو فرزندش یوسف (ع) و بنیامین، برانگیزنده حسادت دیگر فرزندان وی نه اطلاعشان از رؤیای یوسف (ع)

إذ قالوا لیوسف وأخوه أحب إلی أینا منا

چنان چه یوسف (ع) رؤیای خویش را برای برادرانش نقل کرده بود و آن باعث حسادت و توطئه علیه او شده بود، سخن از بنیامین به میان نمی‌آوردند و تنها به ذکر یوسف (ع) اکتفا می‌کردند.

5- آثار محبت یعقوب (ع) به یوسف (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 8 - 7

7_ محبت و علاقه افزون تر یعقوب (ع) به دو فرزندش یوسف (ع) و بنیامین، برانگیزنده حسادت دیگر فرزندان وی نه اطلاعشان از رؤیای یوسف (ع)

إذ قالوا لیوسف وأخوه أحب إلی أینا منا

چنان چه یوسف (ع) رؤیای خویش را برای برادرانش نقل کرده بود و آن باعث حسادت و توطئه علیه او شده بود، سخن از بنیامین به میان نمی‌آوردند و تنها به ذکر یوسف (ع) اکتفا می‌کردند.

6- آخرت طلبی یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 46 - 1

1 - آخرت اندیشی و یاد مستمر قیامت، از اوصاف ابراهیم، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام)

إنا أخلصنهم بخالصة ذکری الدار

«خالصه» موصوف برای صفت مقدر (چون خصله) و یا صفت است. «باء» آن برای سببیت و عبارت «ذکری الدار» نیز بیان برای «خالصه» می باشد. بر این اساس پیام آیه چنین خواهد بود: ما با خصلت و صفت خالص و بی شائبه _ که عبارت است از آخرت اندیشی _ آنان را خالص ساختیم.

ص: 493

7- آگاهی یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 5 - 7

7_ یعقوب (ع) از روحيات فرزندان خویش مطلع بود .

لا تقصص... فیکیدوا لک کیداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 6

6_ آگاهی یعقوب به اینکه بازداشت بنیامین بر اساس کید و نقشه ای از طرف فرزندانش (یوسف ، بنیامین یا برادران دیگر) بوده است . *

قال بل سؤلت لکم أنفسکم أمراً

در اینکه چرا یعقوب(ع) گزارش فرزندانش را باور نکرد و آنان را علی رغم داشتن شهود عینی _ که جای شک باقی نمی گذاشت _ به تسویل کردن متهم ساخت، پاسخهایی ذکر کرده اند. آنچه به نظر روشن تر می رسد این است که: 1_ یعقوب(ع) به فراست خاص خویش و اطمینانش به درست کاری بنیامین دریافته بود که گزارش یاد شده واقعیت ندارد. 2_ کید و نقشه ای برای گرفتار شدن بنیامین در کار بوده و به اصطلاح کاسه ای زیر نیم کاسه بوده است. 3_ این کید و نقشه از ناحیه فرزندانش اجرا شده است. اینها واقعیتهایی بود که یعقوب(ع) به فراست دریافت ؛ ولی نکته ای که برای او _ پس از آنکه فهمیده بود نقشه گرفتاری بنیامین از ناحیه فرزندانش است _ مجهول و مبهم مانده بود، این بود که متوجه نشد خود بنیامین و یوسف طراح و مجری آن نقشه بودند.

8- آل یعقوب و یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 94 - 10، 9

9_ بی ادبی و جسارت بستگان یعقوب در برخورد با او

لولا أن تفتنون

10_ ترور شخصیت یعقوب (ع) از ناحیه بستگان و اطرافیانش

لولا أن تفتنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ بستگان یعقوب باور به زنده بودن یوسف (ع) را خطای دیرینه یعقوب (ع) و اصرار بر آن را برخاسته از کژاندیشی می شمردند .

إنک لفی ضلّـلک القدیم

مقصود فرزندان و بستگان یعقوب از خطای دیرینه وی (ضلالک القدیم) می تواند اعتقاد او به زنده بودن یوسف (ع) و یا برتر دانستن وی بر دیگر فرزندان باشد. هر چند بعید نیست که هر دو معنا نیز مراد باشد.

2_ بستگان یعقوب با سوگند ، وی را به کزروی و ارتکاب خطا در برتر دانستن یوسف (ع) و محبت بیش از حد به وی متهم

ص: 494

کردند .

إنك لفي ضلـلك القديم

4_ بستگان یعقوب او را در خبر استشمام بوی یوسف (ع) تکذیب کرده و این احساس را ناشی از کژاندیشی دانستند .

قال أبوهم إنی لأجد ریح یوسف .. قالوا تالله إنك لفي ضلـلك القديم

5_ بی ادبی و جسارت بستگان یعقوب به ساحت والای آن حضرت

إنك لفي ضلـلك القديم

9- ابراهیم(ع) و یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 6 - 17

17_ ابراهیم و اسحاق (ع) ، پدران یعقوب و یوسف (ع) بودند .

علی أبویک من قبل إبرهیم وإسحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 72 - 4

4- تولد یعقوب (ع) ، در زمان حیات ابراهیم (ع) بود .

ووهبنا له إسحق و یعقوب

یعقوب(ع) فرزند اسحاق و نوه ابراهیم(ع) است؛ ولی از آن جا که خداوند نام یعقوب را همراه با اسحاق ذکر فرمود و هر دو را به عنوان موهبت خود به ابراهیم یادآور شد، می رساند که یعقوب(ع) در زمان حیات ابراهیم(ع) تولد یافته بود.

10- ابراهیم(ع) هنگام ولادت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 49 - 6

6- تولد یعقوب در زمان حیات حضرت ابراهیم (ع) بوده است .

بر حسب ظاهر، صدق هبه زمانی است که دریافت کننده در قید حیات باشد. با توجه به این که یعقوب نیز در این آیه موهبت به ابراهیم (ع) دانسته شده، چنین برمی آید که او نیز در زمان حیات ابراهیم متولد شده باشد.

11- اجابت دعای یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 68 - 12

12_ خداوند خواسته یعقوب (ع) (ورود فرزندانش از درب های متعدد) را برآورده ساخت . *

ص: 495

إلا حاجة في نفس يعقوب قضيها

برداشت فوق، بر اساس این احتمال است که ضمیر فاعلی در «قضاها» به «الله» باز گردد. بر این اساس مفاد «و لما دخلوا» تا «قضاها» چنین می شود: هر چند توصیه یعقوب (ع) اثری نداشت؛ لکن خداوند خواسته او را عملی ساخت.

12- احترام بنیامین به یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 63 - 9

9- بنیامین بدون رخصت پدرش یعقوب (ع) به مسافرت اقدام نمی کرد.

از اینکه برادران یوسف برای بردن بنیامین به مصر با یعقوب سخن گفتند و از او خواست

ز اینکه برادران یوسف برای بردن بنیامین به مصر با یعقوب سخن گفتند و از او خواستند که وی را به همراه ایشان بفرستد (فأرسل معنا أخاناً) معلوم می شود که بنیامین بدون اجازه پدرش به مسافرت نمی رفت.

13- احترام به یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 100 - 4

4- احترام ویژه یوسف (ع) به پدر و مادر خویش

و رفع أبويه على العرش

14- احتضار یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 133 - 6

6- یعقوب (ع) در آستانه مرگ، فرزندان را به ملازمت توحید دعوت نمود و به یکتا پرستی وصیت کرد.

إذ قال لبنیه ما تعبدون من بعدی

15- احساس خطر یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3_ فرزندان یعقوب با یادآور شدن کثرت نیرو و توان خویش ، نگرانی او (احساس خطر حمله گرگ ها به یوسف) را نابه جا شمردند .

أخاف . . . قالوا لئن أكله الذئب ونحن عصبه

ص: 496

16- اخلاص یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 73 - 15

15- عبادت و بندگی مداوم و مخلصانه، از اوصاف حضرت ابراهیم، اسحاق و یعقوب (ع)

و كانوا لنا عـبدین

فعل «کون» _ که مفید استقرار وصف است _ بیانگر دائمی بودن عبادت ابراهیم(ع) است و تقدم جار و مجرور (لنا)، نشانگر انحصار عبادت آنان، برای خداوند متعال است که از آن به خالصانه بودن یاد می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 46 - 2

2 - ابراهیم، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) از هرگونه آلودگی های مادی و متضاد با آخرت اندیشی پاک و منزّه بود .

إنا أخلصنـهم بخالصة ذکری الدار

17- اسباط یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 136 - 18

18 - « حنان بن سدیر عن أبیه عن أبی جعفر (ع) قال : قلت له ، کان ولد یعقوب أنبیاء ؟ قال لا و لکنهم كانوا أسباطاً أولاد الأنبیاء . . . » ;

حنان بن سدیر از پدرش روایت کرده که از امام باقر(ع) سؤال نمودم: آیا فرزندان یعقوب، پیامبر بودند؟ فرمود: نه، و لکن آنان اسباط و فرزندان پیامبران بودند . . .» .

18- استغفار یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 98 - 2

2_ یعقوب (ع) به فرزندانش نوید داد که به زودی آمرزش گناهانشان را از درگاه خداوند خواهد خواست و برای آنان شفاعت خواهد کرد

قال سوف أستغفر لكم ربي

ص: 497

19- استقبال از یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 99 - 2

2_ یوسف (ع) برای استقبال از پدر و مادر، برادران و سایر بستگانش، از شهر مصر بیرون رفت.

فلما دخلوا علی یوسف .. قال ادخلوا مصر

جمله «ادخلوا مصر» (به مصر وارد شوید) گویای این است که یوسف (ع) در خارج شهر با خاندان خویش ملاقات کرد و در بیرون مصر به استقبال آنان رفت.

20- استمداد یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 18 - 15

15_ یعقوب (ع) برای کشف حقیقت آنچه فرزندانش درباره یوسف (ع) ابراز می کردند، از خداوند کمک خواست.

والله المستعان علی ما تصفون

«وصف» (مصدر تصفون) به معنای بیان کردن است و مراد از «ما» سخنان دروغین برادران یوسف می باشد. کمک گرفتن از خدا بر سخنان و گزارشهای غیر واقعی، به معنای کمک گرفتن از او در کشف حقیقت است.

اسحاق (ع) و یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 6 - 17

17_ ابراهیم و اسحاق (ع)، پدران یعقوب و یوسف (ع) بودند.

علی أبویک من قبل إبرهیم وإسحاق

21- اسکان یعقوب (ع) در مصر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 93 - 10

10_ یوسف (ع) در حکومت مصر برای جای دادن به یعقوب (ع) و خاندان او در آن دیار، محدودیت و مشکلی نداشت.

وأتونی بأهلکم أجمعین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 99 - 10

10_ یوسف (ع) پس از انجام مراسم استقبال، از پدر و مادر و خویشانشن خواست به مصر وارد شوند و در آن دیار سکنی گزینند.

قال ادخلوا مصر إن شاء الله ءامنین

ص: 498

امنیت خاندان یعقوب از ناحیه حکومت و دوران قحطی _ که «آمنین» بدان اشاره دارد _ با این معنا سازگار است که مقصود یوسف(ع) از «ادخلوا...» سکنی گزینی و اقامت خاندان یعقوب در مصر باشد.

22- اسماعیل(ع) عموی یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 133 - 20

20 - از امام باقر (ع) روایت شده که: «... قال تعالی فی قصه یعقوب « قالوا نعبد إلهک و إله أبائک ابراهیم و اسماعیل و اسحاق » و اسماعیل کان عمّ یعقوب (ع) و قد سماه أباً فی هذه الایه ;

... خداوند در قصه یعقوب فرموده: [فرزندان یعقوب در جواب پدر] گفتند: ما خدای تو و پدرانت ابراهیم و اسماعیل و اسحاق را می پرستیم. و اسماعیل عموی یعقوب بود، در حالی که خداوند او را در این آیه، پدر خوانده است».

23- اطاعت از یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 68 - 13، 3، 2

2_ فرزندان یعقوب براساس فرمان آن حضرت ، در آستانه ورود به مصر متفرق شدند و از دروازه های متعدد به آن دیار وارد گشتند .

وادخلوا من أبواب متفرقه... و لما دخلوا من حیث أمرهم أبوهم

«حیث» اسم مکان و به معنای جا و محل است.

3_ اطاعت فرزندان یعقوب از پدر خویش

و لما دخلوا من حیث أمرهم أبوهم

13_ اطاعت فرزندان یعقوب از او در مورد ورودشان از دروازه های متعدد ، به توفیق الهی بود .

و لما دخلوا من حیث أمرهم أبوهم... إلا حاحه فی نفس یعقوب قضی_ها

از یک سو برآورده شدن خواسته یعقوب(ع) (ورود فرزندان از دربهای متعدد) به خود آنان نسبت داده شده (و لما دخلوا من حیث أمرهم) و از سویی بیان شده که خداوند خواسته او را برآورده ساخته است. از این دو بیان معلوم می شود که توفیق خدا و اراده او موجب شد که فرزندان یعقوب به آنچه پدرشان توصیه کرده بود، موفق شوند.

24- اطمینان یعقوب(ع)

4_ یعقوب (ع) مطمئن به مکر و کید فرزندان‌ش علیه یوسف (ع) در صورت آگاه شدنشان از رؤیای او

لانتقص رءیاک علی إخوتک فیکیدوا لک کیداً

چنان چه یعقوب (ع) اطمینان و یقین به کید و مکر فرزندان‌ش علیه یوسف (ع) نداشت ، پس از نقل رؤیا می فرمود: «فإنی

أخاف أن يكيدوا ..» (می ترسم نقشه ای برای تو بکشند) و جمله خویش را با مفعول مطلق (کیداً) تأکید نمی کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 18 - 7,8

7_ یعقوب (ع) گزارش فرزندانش را نپذیرفت و به دروغ بودن آن اطمینان پیدا کرد .

فأكله الذئب .. قال بل سؤلت لكم أنفسكم أمراً

«تسویل» (مصدر سؤلت) به معنای آسان کردن و نیز زینت دادن امری ناپسند به صورت امری نیکوست و مراد از «أمراً» مکر و نیرنگ علیه یوسف است. بنابراین «بل سؤلت ...» چنین معنا می شود: آنچه گفتید صحت ندارد؛ بلکه نفس شما امر ناپسندی را برای شما زیبا جلوه داد و ارتکاب آن را برای شما آسان ساخت.

8_ اطمینان یعقوب (ع) به اجرای توطئه ای از سوی فرزندانش علیه یوسف (ع)

بل سؤلت لكم أنفسكم أمراً

کلمه «بل» می رساند که یعقوب(ع) سخن فرزندانش را نپذیرفت و جمله «سؤلت لكم ..» بیانگر این نکته است که او به توطئه آنان علیه یوسف(ع) اطمینان پیدا کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 64 - 9

9_ یعقوب (ع) در پی تعهد فرزندانش بر محافظت از یوسف (ع) به آنان اطمینان کرد و به حفاظت آنان دل بست .

كما أمنتكم على أخيه من قبل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 11

11_ یعقوب (ع) به زنده بودن یوسف (ع) ، بنیامین و لاوی ، اطمینان داشت .

عسى الله أن يأتيني بهم جميعاً

مراد از ضمیر جمع در «بهم» یوسف(ع) ، بنیامین و لاوی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9_ یعقوب (ع) برخلاف فرزندان و اطرافیانش به زنده بودن یوسف (ع) اطمینان داشت .

و أعلم من الله ما لا تعلمون

«من الله» می تواند به معنای «از ناحیه خدا» باشد و نیز می تواند به معنای «درباره خدا» باشد. بر اساس معنای اول مراد از «ما لا تعلمون» به مناسبت مورد، زنده بودن یوسف ، دیدار او و ... است.

10_ یعقوب (ع) به دیدار یوسف (ع) و سرآمدن فراقش مطمئن بود .

و أعلم من الله ما لا تعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6_ یعقوب (ع) مطمئن به یاری و رحمت خداوند در یافتن یوسف و بنیامین

فتحسسوا من يوسف و أخيه و لاتأيسوا من روح الله

جلوه و نمود رحمت خداوند در آیه شریفه ، یاری و کمک او در یافتن یوسف و دستیابی به بنیامین است.

25- اعراض یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 1

1- یعقوب (ع) پس از شنیدن خبر بازداشت بنیامین و مقصر دانستن فرزندانش ، بر آنان خشم گرفت و از ایشان روی برتافت .

و تولی عنهم

«تولی» به معنای روی گردانی است. روی گردانی یعقوب(ع) از فرزندانش به قرینه «فهو کظیم» از سر خشم و غضب بر آنان بوده است.

26- اعطای یعقوب (ع) به ابراهیم (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 49 - 3

3- اعطای اسحاق و یعقوب به حضرت ابراهیم (ع) ، موهبتی الهی و پاداش هجرت او بود .

فلما أعتزلهم و ما یعبدون من دون الله وهبنا له إسحاق و یعقوب

حرف «لما» بیانگر ترتب جزا(وهبنا ..) بر شرط (اعتزلهم ...) می باشد و دلالت می کند که وجود جزا، به خاطر وجود شرط بوده است.

27- الگوگیری از یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 47 - 7

7- ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) ، اسوه و الگوی انسان ها

و اذکر عبدنا ابرهیم .. . إثم عندنا لمن المصطفین الأخیار

برداشت یاد شده از آن جا است که آیه شریفه، درصدد بیان سرگذشت شخصیت هایی است که برای پیامبر اسلام(صلی الله علیه و آله) و

مؤمنان، درس آموز و سازنده است.

28- امامت یعقوب (ع)

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

ص: 501

1- حضرت ابراهیم، اسحاق و یعقوب (ع)، برخوردار از منصب پیشوایی و رهبری در جامعه

و جعلنهم ائمه

29- امیدواری یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 14، 13، 12

12- یعقوب (ع) به مراجعت سه فرزندش، یوسف (ع)، بنیامین و لاوی و ملاقات با آنان امیدوار بود.

عسى الله أن يأتيني بهم جميعاً

13- یعقوب (ع) برای مراجعت فرزندانش به یاری خداوند دل بسته بود و به کمک او امید داشت.

عسى الله أن يأتيني بهم جميعاً

14- یعقوب (ع)، صبورانه از پی گیری ماجرای اتهام سرقت بنیامین چشم پوشید و به امداد های الهی دل بست.

فصبر جميل عسى الله أن يأتيني بهم جميعاً

20- اعتقاد و باور یعقوب (ع) به علم و حکمت الهی، موجب اتکا و امید آن حضرت به یاری خداوند بود.

عسى الله أن يأتيني بهم جميعاً إنه هو العليم الحكيم

جمله «إنه هو...» تعلیل برای «عسى الله...» می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 87 - 3

3- یعقوب (ع) گرفتار شدن به فراق بنیامین را نشانه پایان یافتن اندوه های خویش دانست و به یافتن یوسف (ع) و بنیامین امیدوار شد.

ی-بنی اذهبوا فتحسسوا من یوسف و أخیه و لاتأتیسوا من روح الله

از آن جا که یعقوب(ع) پس از داستان بنیامین، جستوجو از یوسف را مطرح می سازد و فرزندانش را مأمور تفحص از وی می کند، چنین برمی آید که وی قضیه بنیامین را نشانه ای به نزول فرج الهی دانسته و به یافتن یوسف(ع) امیدوار شده بود. اقدام نکردن وی برای یافتن

یوسف پیش از داستان بنیامین، دلیل این حقیقت است و این معنا توجیه کننده برنامه یوسف(ع) در بازداشت بنیامین می باشد.

30- انتظارات یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 66 - 5

5_ یعقوب (ع) از فرزندانش انتظار نداشت با به خطر انداختن خویش در حفظ بنیامین و باز گرداندن او تلاش کنند .

إلا أن يحاط بكم

احاطه که ظاهراً مصدر «یحاط» است به معنای گرفتن پیرامون چیزی از همه جوانب آن است و در آیه شریفه کنایه از مغلوب شدن و بسته شدن همه راهها و چاره هاست.

ص: 502

31- اندوه یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 8 - 15

15_ « عن علی بن الحسین (ع) : . . . فلما رأى يوسف الرؤيا وأصبح يقصّها على أبيه يعقوب ، فاغتم يعقوب لما سمع من يوسف مع ما أوحى الله عزوجل إليه أن استعد للبلاء . . . و خاف أن يكون ما أوحى الله عزوجل إليه من الإستعداد للبلاء هو في يوسف خاصّه فاشتدت رفته عليه من بين ولده فلما رأى إخوه يوسف ما يصنع يعقوب بيوسف و تکرّمته إياه و إيثاره إياه عليهم إشتد ذلك عليهم . . . و قالوا : إن يوسف و أخاه « أحب إلى أئينا منّا » . . . ;

از امام سجّاد(ع) روایت شده است: . . . هنگامی که یوسف(ع) آن خواب را دید و بامداد برای یعقوب بازگو کرد، یعقوب به خاطر آنچه از یوسف شنید با آنچه خدای عزوجل به او وحی کرد که آماده بلا باش غمگین شد . . . و ترسید که آن بلا بالخصوص در مورد یوسف باشد. از این رو مهربانی او از میان برادران به یوسف زیادتر شد ؛ چون برادران رفتار یعقوب را نسبت به یوسف دیدند که او را گرامی می دارد و بر آنان ترجیح می دهد، بر آنان گران آمد . . . و گفتند: یوسف و برادرش نزد پدر ما از ما محبوب ترند».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 13 - 2,3

2_ حزن و اندوه در فراق یوسف (ع) ، از اعتذار های یعقوب (ع) برای امتناع از فرستادن او به همراه برادرانش

ما لك لاتأمنّا .. قال إني ليحزني أن تذهبوا به

3_ یعقوب (ع) به فرزندش یوسف (ع) بسیار علاقه مند بود و از فراق او آزرده خاطر و محزون می شد .

قال إني ليحزني أن تذهبوا به

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 16

16_ « عن أبي عبدالله (ع) : قيل له : كيف يحزن يعقوب على يوسف وقد أخبره جبرئيل أنه لم يمّت و أنه سيرجع إليه فقال : إنه نسي ذلك ;

از امام صادق(ع) روایت شده که به ایشان گفته شد: چگونه یعقوب برای یوسف محزون می شود و حال آنکه جبرئیل او را خبر داده بود که یوسف نمرده و به زودی به سوی او برمی گردد؟ امام(ع) فرمود: یعقوب خبر جبرئیل را فراموش کرده بود».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4_ فرزندان یعقوب او را به خاطر اندوه جانکاهش در فراق یوسف (ع) ملامت کردند .

قالوا تالله تفتؤا تذکر یوسف

لحن و سیاق جمله «قالوا تالله . . .» گویای ملامت یعقوب(ع) و درخواست به فراموشی سپردن یوسف(ع) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 503

6_ یعقوب (ع) با بیان اینکه از غم و اندوهش به اطرافیان و فرزندان‌ش شکایت نمی‌کند، خویشان را سزاوار ملامت آنان نمی‌دید.

قالوا تالله تفتوا تذكرو يوسف . . . قال إنما أشكوا بثي و حزني إلى الله

32- انقیاد یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 134 - 1

1 - ابراهیم، اسماعیل، اسحاق، یعقوب و فرزندان آنان، امتی پرستشگر خدا و تسلیم در برابر او

تلک أمه قد خلت

مشارالیه «تلک» پیامبران یاد شده در آیه قبل و فرزندان‌شان است. به کارگیری «تلک» برای اشاره به مذکر به لحاظ خبر (أمه) می‌باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 141 - 1

1 - ابراهیم، اسماعیل، اسحاق و یعقوب (ع)، امتی پرستشگر خدا و تسلیم در برابر او

تلک أمه قد خلت

مشار الیه «تلک» پیامبران یاد شده در آیه قبل است. به کارگیری «تلک» برای اشاره به مذکر و لحاظ خبر (أمه) می‌باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 100 - 32

32_ « از امام هادی (ع) درباره سخن خداوند « وخرّوا سجّداً » سؤال شد آن حضرت پاسخ دادند: « أما سجود یعقوب و ولده لیوسف

فإنه لم یکن لیوسف وإنما کان ذلک من یعقوب و ولده طاعه لله و تحیه لیوسف ;

سجده یعقوب و پسرانش برای یوسف نبود؛ بلکه این سجده‌ها برای اطاعت از خدا و احترام به یوسف بود».

33- اوامر یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2_ یعقوب (ع) به فرزندانش دستور داد برای یافتن یوسف (ع) و بنیامین حرکت کنند و به جست و جوی آنها پردازند .

ی_بنی اذهبوا فتحسسوا من یوسف و أخیه

«تحسس» (مصدر تحسسوا) به معنای طلب کردن و جست و جو نمودن است.

ص: 504

34- اولاد یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 84 - 2

2_ ابرهیم، اسماعیل، اسحاق، یعقوب و فرزندان، از انبیا و دریافت کنندگان وحی از جانب خداوند

و ما انزل علی ابراهیم... و الاسباط

چون «الاسباط» به معنای نوه ها_ پس از یعقوب ذکر شده است، به نظر می رسد منظور از آن، فرزندان یعقوب باشند.

35- اهانت به یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 94 - 9

9_ بی ادبی و جسارت بستگان یعقوب در برخورد با او

لولا أن تفتنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 95 - 5

5_ بی ادبی و جسارت بستگان یعقوب به ساحت والای آن حضرت

إنک لفی ضلّ لک القدیم

36- اهتمام یعقوب (ع) بر توکل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 68 - 18

18_ توصیه های یعقوب (ع) به فرزندان خویش (لزوم توکل بر خدا و به کارگیری اسباب و علل) جلوه ای از علم ویژه او بود.

ادخلوا من أبواب متفرقة... و علیه فلیتوکل المتوکلون... إنه لذو علم لما علّمه

37- اهتمام یعقوب (ع) به صبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 15

15_ یعقوب (ع) پیشه ساختن صبر و بردباری را زمینه ساز یاری خداوند در رفع مشکلات می دانست .

فصبر جميل عسى الله ان يأتيني بهم جميعاً

ص: 505

38- ایمان به تعالیم یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 136 - 1

1 - ضرورت ایمان داشتن به خدا، قرآن و احکام و معارف نازل شده بر ابراهیم، اسماعیل، اسحاق و یعقوب (ع)

قولوا ءامنوا بالله و ما أنزل إلینا و ما أنزل إلى إبرهیم . . . و یعقوب

39- ایمان یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 24، 20

20_ اعتقاد و باور یعقوب (ع) به علم و حکمت الهی، موجب اتکا و امید آن حضرت به یاری خداوند بود.

عسی الله أن یأتینی بهم جمیعاً إنه هو العلیم الحکیم

جمله «إنه هو . . .» تعلیل برای «عسی الله . . .» می باشد.

24_ باور یعقوب (ع) به علم و حکمت خداوند، موجب بهره مندی وی از صبر و شکیبایی بود.

فصبر جمیل . . . إنه هو العلیم الحکیم

جمله «إنه هو . . .» علاوه بر اینکه تعلیل برای «عسی الله . . .» است می تواند بیان علت برای «فصبر جمیل» نیز باشد. برداشت فوق، ناظر به این احتمال است.

40- برادران یوسف و بیماری یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 85 - 3

3_ فرزندان یعقوب، نگران وضعیت رو به وخامت پدر خویش و ناراحت از قرار گرفتنش در معرض بیماری و هلاکت

قالوا تالله تفتؤا تذکر یوسف حتی تكون حرصاً أو تكون من الهـ لکین

41- برادران یوسف و رضایت یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 11 - 5,6

5_ زمینه سازی برادران یوسف جهت جلب رضایت پدر در بردن یوسف (ع)

ی_أبانا ما لك لاتأمننا علی یوسف

6_ فرزندان یعقوب ، با دروغ و نیرنگ در صدد برآمدند تا اعتماد وی را جلب کرده و رضایت او را در سپردن یوسف (ع) به ایشان فراهم سازند .

وإنا له لن_صحون

ص: 506

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 61 - 4,6,7

4_ فرزندان یعقوب برای آوردن بنیامین به مصر، راهی جز جلب رضایت یعقوب (ع) نداشتند.

قالوا سنرود عنه أباه وإنا لف_علون

6_ برادران یوسف، با او عهد کردند که پدرشان یعقوب (ع) را برای روانه ساختن بنیامین متقاعد کنند.

قالوا سنرود عنه أباه وإنا لف_علون

«مراوده» (مصدرنرود) به معنای درخواست با لطف و مداراست و «عنه» دلالت به مورد درخواست دارد. و مفاد «سنرود...» چنین است، همانا با ملاحظت و مدارا از پدرش (پدر بنیامین) خواهیم خواست که وی را در سفر آینده با ما همراه سازد.

7_ تأکید برادران یوسف بر توانایی خویش برای جلب رضایت پدر و آوردن بنیامین به نزد یوسف (ع)

إنا لف_علون

جمله «سنرود عنه أباه» این احتمال را برای یوسف (ع) ایجاد می کند که شاید پدرتان راضی نشد. برادران وی با جمله «إنا لفاعلون» به وی اطمینان می دهند که بدون هیچ تردید، رضایت پدر را جلب خواهند کرد و بنیامین را خواهند آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 65 - 10,12

10_ ضرورت تهیه طعام، دغدغه خاطر نداشتن برای بهای آذوقه و لطف و عنایت خاص دربار مصر به فرزندان یعقوب، دلیل های آنان برای لزوم سفر به مصر و اصرارشان بر جلب موافقت پدر با مسافرت بنیامین

ما نبغی ه_ذه بض_عتنا ردّت إلینا و نمیر أهلنا

سخنان فرزندان یعقوب (یا أبانا ه_ذه...) در راستای جلب رضایت وی برای سفر بنیامین است و هر جمله آن اشاره به دلیلی بر لزوم این مسافرت دارد. فرزندان یعقوب با جمله «ما نبغی...» بیان می دارند که مورد توجه خاص عزیز مصر قرار گرفته اند و سزاوار نیست درخواست او (آوردن بنیامین) را برآورده نسازند. آنان با عطف جمله «نمیر أهلنا» بر جمله ای مقدر نظیر «نستظهر بها» (از این بضاعت باز گردانده شده برای تهیه آذوقه کمک می گیریم) بیان می کنند که مشکل نداشتن بهای آذوقه را ندارند و با جمله «نحفظ أخاننا» می رسانند که به خاطر پاسخ مثبت به عزیز مصر و دریافت آذوقه، ملزم به حفظ برادرشان هستند و با جمله «ذلک کیل یسیر» بیان می کنند که سخت نیازمند تهیه طعام هستند.

12_ لغو تحریم آذوقه و اضافه شدن یک بار شتر غلّه با آمدن بنیامین به مصر، از دلیل های ارائه شده به یعقوب (ع) برای جلب موافقت

آن حضرت به روانه ساختن بنیامین

و نزداد کیل بعیر ذلک کیل یسیر

«ازدیاد» (مصدر «نزداد» از باب افتعال) به معنای درخواست زیاده و اضافه است. «کیل بعیر»؛ یعنی، بار و محموله ای که معمولاً بر یک شتر حمل می کنند. گفتنی است جمله های «فإن لم تأتونی به فلا کیل لکم...» و «منع منا الکیل» دلالت می کند بر اینکه یوسف(ع) اعطای سهمیه به فرزندان یعقوب را بدون همراهی بنیامین ممنوع و تحریم کرد. بنابراین مراد از «نزداد کیل بعیر» این است که اگر بنیامین را به همراه ببریم علاوه بر لغو تحریم، یک بار اضافه نیز مطالبه می کنیم.

42- برادران یوسف و یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 11 - 7،8،9

ص: 507

7_ برادران یوسف با حضور در پیشگاه یعقوب (ع) لب به شکایت گشوده و از بی اعتمادی او نسبت به آنان درباره یوسف (ع) انتقاد کردند .

قالوا یـأبانا ما لک لاتأمنّا

8_ فرزندان یعقوب در حضور او ، بر خیرخواهی خویش نسبت به یوسف (ع) تأکید کردند .

ما لک لاتأمنّا علی یوسف و إنا له لنـصحون

9_ فرزندان یعقوب با اظهار محبت به او ، و تحریک احساسات وی در صدد فریب دادن او بودند .

قالوا یـأبانا ما لک لاتأمنّا علی یوسف

برداشت فوق ، از خطاب «یـأبانا» (ای پدر جانمان) و نیز لحن کلام «ما لک لاتأمنّا . . .» (چه شده است که به ما درباره یوسف بی اعتماد هستی) استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 12 - 8

8_ فرزندان یعقوب در حضور او ، با تأکیدی فراوان مراقبت از یوسف (ع) را برعهده گرفتند .

و إنا له لحـفظون

تأکید فراوان ، از آوردن جمله اسمیه به همراه «إِنَّ» و «لَا» تأکید استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 14 - 3,5

3_ فرزندان یعقوب با یادآور شدن کثرت نیرو و توان خویش ، نگرانی او (احساس خطر حمله گرگ ها به یوسف) را نابه جا شمردند .

أخاف . . . قالوا لئن أکله الذئب و نحن عصبه

5_ برادران یوسف در حضور پدر نابودی یوسف (ع) را برای خود ، امری خسارت بار و تباه کننده قلمداد کردند .

إنا إذا لـخـسرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ فرزندان یعقوب با دروغ ها و نیرنگ های خویش ، موافقت او را برای فرستادن یوسف (ع) به همراه خود جلب کردند .

إنا له لحـفظون . . . فلما ذهبوا به

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ فرزندان یعقوب ، پس از رها ساختن یوسف (ع) در چاه ، گریان نزد پدر آمدند .

و جاءو أباهم عشاءً يبكون

علل الشرايع، ص 47، ح 1، ب 41؛ نورالثقلين، ج 2، ص 413، ح 17.

2_ برادران یوسف برای حق جلوه دادن صحنه های دروغین ، حضور خویش در نزد پدر را تا شامگاهان به تأخیر انداختند .

و جاءو أباهم عشاءً

«عشاء» به اول تاریکی شب گفته می شود و برخی از اهل لغت گفته اند: «عشاء» از اول مغرب است تا سپری شدن ثلث شب. تصریح قرآن به زمان گزارش دروغین (شامگاهان) اشاره به برداشت فوق دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 18 - 3

3_ برادران یوسف با ارائه پیراهن خونین او به یعقوب (ع)، درصدد اثبات ادعای ساختگی خویش برآمدند .

و جاء و علی قمیصه بدم کذب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 63 - 3

3_ فرزندان یعقوب با اظهار محبت به بنیامین از پدرشان خواستند او را به همراه آنان روانه مصر کند .

فأرسل معنا أخانا

هدف فرزندان یعقوب از نام نبرد بنیامین و یاد کردن از او به عنوان «أخانا» (برادرمان) اظهار محبت به اوست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 65 - 5,6,7

5_ فرزندان یعقوب به وی خاطرنشان کردند که عزیز مصر (یوسف) بدون آگاهی ایشان و بدون کمترین امتنای ، بضاعت آنان را بازگردانده است .

ه_ذَه بَضٍ عَتْنَا رَدَّتْ إِلَيْنَا

آوردن فعل «رُدَّت» به صورت مجهول و یاد نکردن از فاعل آن برای رساندن این معناست که باز گرداننده به گونه ای عمل کرده که ما متوجه او نشویم و احساس کوچکی و شرمندگی نکنیم.

6_ فرزندان یعقوب در کنار پدر و پیرامون او زندگی می کردند .

و لَمَا فَتَحُوا مَتَّعَهُمْ .. قَالُوا يَا أَبَانَا مَا نَبْغِي ه_ذَه بَضٍ عَتْنَا رَدَّتْ إِلَيْنَا

7_ فرزندان یعقوب با مشاهده سرمایه بازگردانده شده ، تلاش مجددی را برای جلب توافق پدر با مسافرت کردن بنیامین آغاز کردند .

قَالَ هَلْ ءَامَنَكُم .. يَا أَبَانَا مَا نَبْغِي ه_ذَه بَضٍ عَتْنَا رَدَّتْ إِلَيْنَا وَ نَمِيرَ أَهْلَنَا وَ نَحْفِظُ أ

سخنان فرزندان یعقوب (ما نبغی ه_ذَه بضاعتنا ..) به قرینه مخاطب قرار دادن یعقوب (یا أبانا)، در راستای جلب موافقت وی برای سفر بنیامین بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 68 - 13، 2، 3

2_ فرزندان یعقوب براساس فرمان آن حضرت ، در آستانه ورود به مصر متفرق شدند و از دروازه های متعدد به آن دیار وارد گشتند .

وادخلوا من أبوب متفرقه ... و لما دخلوا من حیث أمرهم أبوهم

«حیث» اسم مکان و به معنای جا و محل است.

3_ اطاعت فرزندان یعقوب از پدر خویش

و لما دخلوا من حیث أمرهم أبوهم

ص: 509

13_ اطاعت فرزندان یعقوب از او در مورد ورودشان از دروازه های متعدد ، به توفیق الهی بود .

ولما دخلوا من حيث أمرهم أبوهم .. إلا حاجة في نفس يعقوب قضيها

از یک سو برآورده شدن خواسته یعقوب(ع) (ورود فرزندان از درهای متعدد) به خود آنان نسبت داده شده (و لما دخلوا من حيث أمرهم) و از سوی بیان شده که خداوند خواسته او را برآورده ساخته است. از این دو بیان معلوم می شود که توفیق خدا و اراده او موجب شد که فرزندان یعقوب به آنچه پدرشان توصیه کرده بود، موفق شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 80 - 3

3_ فرزندان یعقوب بر باز گرداندن بنیامین از سفر مصر ، با پدرشان یعقوب پیمان بسته و سوگند یاد کرده بودند .

أن أباكم قد أخذ عليكم موثقاً من الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 81 - 10، 8

8_ دزدی مخفیانه بنیامین و ناتوانی برادران از مراقبت وی در نهان ، اعتذار آنان نزد یعقوب (ع) از باز نگرداندن او

ارجعوا إلى أبيكم فقولوا .. و ما كنا للغيب حـفظین

جمله «و ما كنا ..» در حقیقت پاسخ به پرسشی است که لاوی انتظار آن را از یعقوب(ع) داشت و آن اینکه: گیرم بنیامین دزدی کرد ، چرا او را از دزدی کردن باز نداشتید تا کار به آنچه می گوید بینجامد.

10_ بی اطلاعی برادران از امور نهانی ، اعتذار آنان در نزد یعقوب برای بیان کیفر سارق

ما شهدنا إلا بما علمنا و ما كنا للغيب حـفظین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 82 - 4، 3

3_ فرزندان یعقوب ، بر این گمان بودند که پدرشان داستان سرقت بنیامین را تصدیق نخواهد کرد .

وسئل القرية .. والعیبر التي أقبلنا فیها

4_ لاوی به برادرانش سفارش کرد از یعقوب بخواهند که وی از اهالی مصر و نیز از همسفران ایشان ، داستان سرقت بنیامین را جویا شود .

فَقُولُوا يَا أَبَانَا .. وَسئَلِ الْقَرِيْبَةَ ... وَالْعَيْرِ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيْهَا

«اقبال» (مصدر اقبلنا) به معنای روی آوردن است و متعلق آن «إلیک» و مانند آن است که به خاطر وضوحش در کلام نیامده و «فیها» حال برای ضمیر «أقبلنا» می باشد. بنابراین «وسئل ... العیر الّتی ...»؛ یعنی، از کاروانی پرس که ما در میان آنها به سوی شما آمدیم. قابل ذکر است که آیه مورد بحث نیز مانند آیه سابق، از سفارشهای لاوی به برادرانش می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 85 - 4,5,6

4_ فرزندان یعقوب او را به خاطر اندوه جانکاهش در فراق یوسف (ع) ملامت کردند .

قالوا تالله تفتؤا تذکر یوسف

لحن و سیاق جمله «قالوا تالله . . .» گویای ملامت یعقوب(ع) و درخواست به فراموشی سپردن یوسف(ع) است.

5_ فرزندان یعقوب از وی تقاضا کردند یوسف (ع) را فراموش کرده و یاد او را از خاطر بزداید .

ص: 510

قالوا تالله تقتوا تذكر يوسف

6_ فرزندان یعقوب با سوگند به خدا، خطر فرسوده شدن و به هلاکت رسیدنش را به او هشدار دادند.

قالوا تالله تقتوا تذكر يوسف حتى تكون حرصاً أو تكون من الهـ لكن

حرف «تاء» برای قسم است و جمله «تقتوا تذكر يوسف» به اعتبار غایتی که برای آن ذکر شده (حتی تکون حرصاً ..) جواب قسم است؛ یعنی، در حقیقت جواب قسم «تکون حرصاً...» می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 95 - 7

7_ «نشیط... قال: قلت لأبي عبدالله (ع): أكان إخوة يوسف صلوات الله عليه أنبياء قال: لا ولا برره أتقياء و كيف و هم يقولون لأبيهم يعقوب: «تالله إنك لفي ضلالك القديم»؛

نشیط گفت: به امام صادق (ع) گفتم: آیا برادران یوسف پیامبر بودند؟ حضرت فرمود: نه، از نیکان و پرهیزکاران نیز نبودند و چگونه پیامبر بودند در حالی که به پدرشان یعقوب می گفتند: تالله إنک لفی ضلالک القديم».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 97 - 3,4,5

2_ فرزندان یعقوب علی رغم گناه دانستن رفتارشان با یوسف (ع) و بنیامین و یعقوب (ع)، آن را مرتکب می شدند.

قالوا یأبانا استغفر لنا ذنوبنا إنا كنا خـ طئین

مراد از «ذنوبنا» به قرینه مقام رفتار فرزندان یعقوب با وی و یوسف و بنیامین می باشد.

3_ فرزندان یعقوب از رفتارهای ناروایشان با یوسف (ع)، بنیامین و یعقوب (ع)، پشیمان شدند و اظهار ندامت کردند.

یأبانا استغفر لنا ذنوبنا

4_ فرزندان یعقوب با لحنی ملتمسانه از وی خواستند برای آموزش گناهانشان از خداوند، طلب آموزش کند.

یأبانا استغفر لنا ذنوبنا

تصریح فرزندان یعقوب به «یا أبانا» (ای پدر ما) برای جلب مهر و محبت و برانگیختن عواطف اوست که از آن به «لحنی ملتمسانه» تعبیر شد.

5_ فرزندان یعقوب به تقرب وی در نزد خداوند باور داشته و بدان معترف بودند .

ی_أبانا استغفر لنا ذنوبنا

43- بردگی در دین یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 75 - 2

2_ « استرقاق » کیفر سارقان در شریعت یعقوب

فهو جزؤه کذلک نجزی الظ_لمین

جمله « کذلک نجزی الظ_لمین » اشاره به این مطلب دارد که آنچه درباره کیفر سارق گفتیم ، مقتضای آیین ماست.

ص: 511

44- برده داری در دوران یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 19 - 8

8_ رواج برده داری و خرید و فروش انسان در عصر حضرت یعقوب (ع)

و أسروه بضعه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 20 - 7

7_ برده داری و خرید و فروش انسان ، امری رایج در عصر یعقوب (ع)

و شروه بثمان بخص

45- برکت یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 73 - 5

5_ اسحاق و یعقوب ، رحمت و برکتی از ناحیه خداوند برای ابراهیم (ع) و خانواده او

فبشرنها یاسحق... رحمت الله و برکته علیکم أهل البيت

46- برگزیدگی فرزندان یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 163 - 5

5_ خداوند ، گروهی از فرزندان یعقوب را به پیامبری برانگیخت و به آنان وحی کرد .

أوحینا إلی... و الاسباط

«اسباط» جمع «سبط» در لغت به فرزندزادگان گفته می شود، و مراد از آن در آیه فرزندزادگان حضرت یعقوب (ع) هستند و برخی از مفسران مقصود از «الاسباط» را فرزندان اسحاق دانسته اند. گفتنی است که آمدن کلمه «الاسباط» پس از «یعقوب» نظر اول را تأیید می کند.

47- برگزیدگی یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 73 - 2,6

2- امامت و رهبری حضرت ابراهیم، اسحاق و یعقوب (ع)، به انتخاب و انتصاب خداوند بود.

و جعلنهم أئمه

6- ابراهیم، اسحاق و یعقوب (ع)، از سوی خداوند به عنوان هادی و راهنمای مردم برگزیده شدند.

ص: 512

و جعلنهم أئمة يهدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 47 - 1

1 - ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) ، از برگزیدگان خداوند از میان انسان ها

و إنهم عندنا لمن المصطفین

«مصطفی» (مفرد «مصطفین») به معنای شخص برگزیده و انتخاب شده است.

48- بشارت به یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 96 - 1,2,3

1_ حامل پیراهن یوسف (ع) به عنوان پیکی مژده رسان پیش از دیگر افراد کاروان به حضور یعقوب (ع) رسید .

فلما أن جاء البشیر

«بشیر» به معنای اسم فاعل (مبشّر) به کسی گفته می شود که پیامی مسرت بخش را ابلاغ می کند. گفتنی است چنان چه «بشیر» همراه دیگر فرزندان به حضور یعقوب (ع) رسیده بود، مناسب تر آن بود که جمله به این صورت بیان می شد: «فلما أن جاءوا ألقاه البشیر علی وجهه». بنابراین جمله «فلما أن جاء البشیر» ظهور در این دارد که مژده رسان پیش از دیگران آمده بود.

2_ پیک فرزندان یعقوب زنده بودن یوسف (ع) و همراه داشتن پیراهن وی را به یعقوب (ع) بشارت داد .

فلما أن جاء البشیر

مصدق مورد نظر برای بشارت و خیرت مسرت بخش _ به مناسبت مورد _ خبر از حیات یوسف (ع)، سلطنت او و نیز به همراه داشتن پیراهن معجزه آسای وی است. قابل ذکر است که جمله «اذهبوا بقمیصی» در آیه 93 می رساند که «بشیر» یکی از همان برادران یوسف بوده نه شخصی دیگر.

3_ افکندن پیراهن یوسف (ع) بر چهره یعقوب (ع) نخستین اقدام مژده رسان در برخورد با یعقوب (ع)

فلما أن جاء البشیر ألقیه علی وجهه

جمله «ألقاه ..» جواب برای «فلما أن جاء البشیر» است و لذا دلالت می کند به اینکه افکندن پیراهن به مجرد آمدن و بشارت دادن تحقق یافته بود. حرف «أن» زایده است و فاصله نبودن میان آمدن و افکندن را تأکید می کند.

11_ یوسف (ع) به پدر و مادر و بستگانش نوید داد که به خواست خدا در مصر، از امنیت برخوردار بوده و از عواقب قحطی درامان خواهند بود.

قال ادخلوا مصر إن شاء الله ءامنین

«آمن» (مصدر آمین) به معنای هراس نداشتن و برخوردار بودن از اطمینان خاطر است _ که به مناسبت زمان (دوران قحطی) و مکان (ورود به مملکت دیگران) _ مصداق بارز از امنیت، دغدغه معاش نداشتن و درامان بودن از ناحیه حکومت است.

ص: 513

49- بشارت‌های یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 6 - 7، 10، 2

2_ برگزیده شدن یوسف (ع) از جانب خداوند ، بشارت یعقوب (ع) به یوسف

و کذلک یجتیبک ربک

7_ دستیابی به دانش تعبیر رؤیا و تحلیل صحیح رخدادها ، از بشارت های یعقوب (ع) به فرزندش یوسف

و کذلک .. . یعلمک من تأویل الأحادیث

«احادیث» جمع حدیث است. راغب در مفردات در معنای کلمه حدیث گفته است: هر کلامی که با شنیدن و یا از طریق وحی _ چه در بیداری و چه در خواب _ به انسان برسد، به آن حدیث گفته می شود. بنابراین مراد از «الأحادیث» هم می تواند رؤیاها باشد و هم اخبار حوادث و رویدادها. «تأویل رؤیا» ؛ یعنی، آن واقعیت خارجی که در خواب به نحوی جلوه گر می شود و خواب گویای آن است. «تأویل اخبار» ؛ یعنی، علل تحقق حوادث و فرجام آنها.

10_ کامل شدن نعمت الهی بر یوسف و خاندان یعقوب ، از بشارت های یعقوب (ع) به فرزندش یوسف (ع) .

و یتم نعمته علیک و علی ءال یعقوب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 98 - 2

2_ یعقوب (ع) به فرزندانش نوید داد که به زودی آمرزش گناهانشان را از درگاه خداوند خواهد خواست و برای آنان شفاعت خواهد کرد

قال سوف أستغفر لکم ربی

بصیرت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 45 - 4

4- ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) ، انسان های برخوردار از « قدرت و توانایی » و « بصیرت و روشن بینی »

إبرهيم وإسحق ويعقوب أولى الأيدي والأبصر

«أولى الأيدي» (صاحبان دست‌ها) کنایه از قدرت و توانایی است.

50- بنیامین و رضایت یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 63 - 9

9_ بنیامین بدون رخصت پدرش یعقوب (ع) به مسافرت اقدام نمی‌کرد.

از اینکه برادران یوسف برای بردن بنیامین به مصر با یعقوب سخن گفتند و از او خواست

ص: 514

ز اینکه برادران یوسف برای بردن بنیامین به مصر با یعقوب سخن گفتند و از او خواستند که وی را به همراه ایشان بفرستد (فأرسل معنا أخاناً) معلوم می شود که بنیامین بدون اجازه پدرش به مسافرت نمی رفت.

51- بی اعتمادی یعقوب (ع) به برادران یوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 13 - 4

4_ یعقوب (ع) علی رغم اعتماد نداشتن به فرزندان دربار یوسف (ع)، از ابراز آن خودداری کرد.

قال إني ليحزني أن تذهبوا به و أخاف أن يأكله الذئب

52- بیان قصه یوسف (ع) برای یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 100 - 8

8_ یوسف (ع) پس از ورود خاندانش به مصر، خلاصه ای از سرگذشت خویش و احسان های خداوند را درباره خود برای پدرش یعقوب (ع) بازگو کرد.

يـأبت . . . قد أحسن بي إذ أخرجني من السجن و جاء بكم من البدو

53- بینایی یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 93 - 2,7

2_ یوسف (ع) از برادرانش خواست پیراهن او را به صورت یعقوب (ع) بیفکنند تا بینا شود.

فألقوه علی وجه أبي يأت بصيراً

«یأت» در آیه شریفه به معنای یصیر (می گردد و مبدل می شود) است. جمله «فارتد بصيراً» در آیه 96 مؤید این معناست. قابل ذکر است که برخی برآنند که «یأت» به معنای «می آید» است و «بصيراً» حال می باشد؛ یعنی، او به مصر می آید در حالی که بیناست.

7_ بینا شدن یعقوب (ع) به وسیله پیراهن یوسف (ع)، کرامتی از یوسف

فألقوه علی وجه أبي يأت بصيراً

فعل «یأت» جواب امر «فألقوه» است و لذا با حرف شرطی مقدر مجزوم شده است. تقدیر کلام چنین می باشد: «إن تلقوه علی وجه أبی یأت بصیراً». این معنا گویای تأثیر پیراهن یوسف(ع) در بینا شدن چشم یعقوب(ع) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 96 - 4,5,8

4_ چشمان یعقوب (ع) بلافاصله پس از قرار گرفتن پیراهن یوسف (ع) بر آن، فروغ گرفت و بینایش بازگشت.

ص: 515

أَلْقِيهِ عَلِيَّ وَجْهَهُ فَارْتَدَّ بَصِيرًا

«ارتداد» (مصدر ارتد) به معنای بازگشتن چیزی و یا حالتی به صورت و حالت سابق خود است. حرف «فاء» در جمله «فارتد...» حاکی از دو معناست:

1_ ترتب و سببیت میان افکندن پیراهن و بینا شدن یعقوب(ع)، 2_ نبود فاصله و تراخی میان آن دو.

5_ پیشگویی یوسف (ع) مبنی بر بینا شدن یعقوب (ع) به وسیله پیراهنش، تحقق یافت.

اذهبوا بقمیصی هذا فآلقوه علی وجه أبی یأت بصیرًا .. أَلْقِيهِ عَلِيَّ وَجْهَهُ فَارْتَدَّ بَصِيرًا

ضمیر «ه» در «ألقاه» به قمیص باز می‌گردد و مراد از ضمیر در «وجهه» و «ارتد» یعقوب(ع) است و در مرجع ضمیر فاعلی «ألقى» دو نظر ابراز شده است: برخی گفته‌اند به «بشیر» باز می‌گردد و برخی مراد از آن را یعقوب(ع) دانسته‌اند.

8_ ظهور کرامت و معجزه یوسف (ع) با شفا یافتن چشمان بی‌فروغ یعقوب (ع) به وسیله پیراهن او

أَلْقِيهِ عَلِيَّ وَجْهَهُ فَارْتَدَّ بَصِيرًا

54- بینه یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 18 - 9

9_ یعقوب (ع) فریب کاری های نفس و جلوه پردازی های نفسانی را، وادار کننده فرزندان بر توطئه علیه یوسف (ع) دانست.

بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 25، 15، 5

5_ یعقوب (ع)، ماجرای گرفتاری بنیامین را نتیجه توطئه ای برخاسته از جلوه پرداز های نفس فرزندان خویش دانست.

قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا

جمله «سوّلت لكم...»؛ یعنی، نفس شما امر ناپسندی را برای شما زیبا جلوه داد و ارتکاب آن را برای شما آسان ساخت. این جمله حاکی از اطمینان یعقوب به توطئه فرزندانش است.

15_ یعقوب (ع) پیشه ساختن صبر و بردباری را زمینه ساز یاری خداوند در رفع مشکلات می‌دانست.

فصبر جميل عسى الله أن يأتيني بهم جميعاً

25_ يعقوب (ع) گرفتار شدن به فراق فرزندان (یوسف (ع)، بنیامین و لاوی) را حاوی حکمت و مصلحتی الهی می دید.

فصبر جميل .. إنه هو العليم الحكيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 86 - 4,6

4_ يعقوب (ع) تنها خداوند را بر زایل ساختن غم و اندوهش توانا می دانست .

قال إنما أشكو بثي و حزني إلى الله

هدف يعقوب(ع) از شکایت کردن از حزن و اندوهش به خدا، درخواست زایل کردن آنها از او بود.

ص: 516

6_ یعقوب (ع) با بیان اینکه از غم و اندوهش به اطرافیان و فرزنداناش شکایت نمی کند ، خویشان را سزاوار ملامت آنان نمی دید .

قالوا تالله تفتؤا تذکر یوسف . . . قال إنما أشکوا بثی و حزنی إلى الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 87 - 1

1_ یعقوب (ع) بر این باور بود که یوسف (ع) و بنیامین زنده اند و با جست و جو کردن ، پیدا خواهند شد .

ی_بنی اذهبوا فتحسسوا من یوسف و أخیه

55- پاداش اخروی یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 134 - 3

3 - پاداش اخروی اعمال نیک ابراهیم ، اسماعیل ، اسحاق و یعقوب (ع) اختصاص به خود ایشان دارد و دیگران از آن بهره ای نخواهند برد .

تلک أمه قد خلت لها ما کسبت

تقدیم «لها» بر «ما کسبت» گویای حصر است. بنابراین «لها ما کسبت»؛ یعنی، دستاورد آنان تنها از آن ایشان و به سود خودشان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 141 - 3

3 - پاداش اخروی اعمال نیک ابراهیم ، اسماعیل ، اسحاق و یعقوب (ع) اختصاص به خود ایشان دارد و دیگران از آن بهره ای نخواهند برد .

تلک أمه قد خلت لها ما کسبت

تقدیم «لها» بر «کسبت» گویای حصر است. بنابراین «لها ما کسبت»؛ یعنی، دستاورد آنان تنها از آن ایشان و به سود خودشان است.

56- پایان اندوه یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 87 - 3

3_ یعقوب (ع) گرفتار شدن به فراق بنیامین را نشانه پایان یافتن اندوه های خویش دانست و به یافتن یوسف (ع) و بنیامین امیدوار شد .

ی_بنی اذهبوا فتحسسوا من یوسف و أخیه و لاتأیسوا من روح الله

از آن جا که یعقوب(ع) پس از داستان بنیامین، جستوجو از یوسف را مطرح می سازد و فرزندانش را مأمور تفحص از وی می کند، چنین برمی آید که وی قضیه بنیامین را نشانه ای به نزول فرج الهی دانسته و به یافتن یوسف(ع) امیدوار شده بود. اقدام

ص: 517

نکردن وی برای یافتن یوسف پیش از داستان بنیامین، دلیل این حقیقت است و این معنا توجیه کننده برنامه یوسف(ع) در بازداشت بنیامین می باشد.

57- پسران یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 132 - 3, 1

1 - ابراهیم و یعقوب (ع) هر یک دارای پسرانی چند بودند .

و وصی بها ابرهیم بنیه و یعقوب یبنی

3 - یعقوب (ع) ، پسرانش را به پیروی از آیین ابراهیم (تسلیم شدن در برابر خدا) سفارش کرد .

و وصی بها ابرهیم بنیه و یعقوب

«یعقوب» عطف بر «ابراهیم» است؛ یعنی: «وصی بها یعقوب بنیه».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 133 - 2

2 - یعقوب ، دارای پسرانی چند

إذ قال لبنیه

برداشت فوق، از جمع آوردن کلمه «بنیه» استفاده شده است.

58- پول رایج دوران یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 20 - 8

8_ درهم (سکه نقره ای) پولی رایج در عصر یعقوب (ع)

درهم معدوده

59- پیروان دین یعقوب(ع)

2_ یوسف (ع) در زندان مصر، پیروی خویش از آیین ابراهیم، اسحاق و یعقوب (ع) را فاش ساخت.

واتبع مله اباہی ابرہیم و اسحق و یعقوب

4_ یوسف (ع)، پیرو شریعت پدرانش، ابراهیم، اسحاق و یعقوب (ع) بود و برانگیخته به شریعتی جدید نبود.

واتبع مله اباہی ابرہیم و اسحق و یعقوب

60- پیری یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 78 - 4

4_ یعقوب (ع) در زمان وزارت یوسف و داستان اتهام سرقت بنیامین ، سالخورده و بسیار کهنسال بود .

إن له أبا شيخاً كبيراً

«شیخ» به معنای پیرمرد و «کبیر» به معنای بزرگ است و مراد از آن ظاهراً بزرگی در سن و سال می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 6

6_ افول بینایی یعقوب (ع) ، در زمان کهنسالی او و مصادف با دوران بازداشت بنیامین بوده است .

عسى الله أن يأتيني بهم جميعاً .. وابتضت عيناه من الحزن

61- پیشگامی یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 90 - 14

14- پیامبران الهی ، موسی ، هارون ، ابراهیم ، لوط ، اسحاق ، یعقوب ، نوح ، داوود ، سلیمان ، ایوب ، اسماعیل ، ادريس ، ذالكفل ،

یونس ، زکریا و یحیی (علیهم السلام) ، پیشگامان در کار های خیر

و لقد آتینا موسی و هرون ... یحیی ... إنهم كانوا یسرعون فی الخیرت

برداشت بالا مبتنی بر این است که ضمیرهای جمع در جمله «إنهم كانوا یسرعون ..» به پیامبرانی بازگردد که در سلسله آیات پیشین (48

_ 90) از آنان یاد شده است.

62- پیشگویی یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 5 - 6

6_ یعقوب (ع) پیش بینی می کرد که همه فرزندانش علیه یوسف (ع) متحد می شوند و هیچ کدام از او حمایت نخواهند کرد .

فیکیدوا لک کیداً

ضمیر در «یکیدوا» به «إخوه» باز می‌گردد و این گویای برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 94 - 3

3_ یعقوب (ع) هم زمان با حرکت فرزندانش از مصر ، یافته خویش (شنیدن بوی یوسف) را برای اطرافیانش ابراز کرد .

ص: 519

و لما فصلت العير قال أبوه من أين لأجد ریح یوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 95 - 3

3_ یعقوب (ع) در طول فراق یوسف (ع) همواره به زنده بودن او اعتقاد داشت و آن را برای اطرافیانش اظهار می کرد .

قال أبوه من أين لأجد ریح یوسف .. قالوا تالله إنک لفی ضلّ لک القدیم

63- تأثیر بازداشت بنیامین در یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 2

2_ ماجرای بنیامین ، خاطره یوسف (ع) را برای یعقوب (ع) تجدید کرد و موجب اظهار تأسف شدید او بر فراق یوسف (ع) شد .

وقال یأسفی علی یوسف

حرف «الف» در آخر «اسفی» منقلب از یای متکلم است. بنابراین «یأسفی»، یعنی ای دریغ من.

64- تأثیر فراق یوسف (ع) در یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 5

5_ حزن و اندوه شدید یعقوب (ع) در فراق یوسف (ع) ، موجب نابینایی هر دو چشم او شد .

وابيضت عیناه من الحزن

«ابيضاض» مصدر باب افعال از ماده «بيض» و به معنای سفید شدن است و سفید شدن چشم کنایه از نابینا گشتن است.

65- تاریخ ولادت یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 49 - 6

6- تولد یعقوب در زمان حیات حضرت ابراهیم (ع) بوده است .

بر حسب ظاهر، صدق هبه زمانی است که دریافت کننده در قید حیات باشد. با توجه به این که یعقوب نیز در این آیه موهبت به ابراهیم(ع) دانسته شده، چنین برمی آید که او نیز در زمان حیات ابراهیم متولد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 72 - 1،4

ص: 520

1- تولد اسحاق و یعقوب (ع)، پس از هجرت ابراهیم (ع) بود.

وَنَجَّيْنَاهُ وَلُوطًا إِلَى الْأَرْضِ... وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ

سیر داستان حضرت ابراهیم در این آیات، بیانگر برداشت یاد شده است. به علاوه این که داستان افکندن ابراهیم به آتش و نجات آن حضرت در زمان جوانی اش بوده است و فرزنددار شدن ابراهیم(ع) در دوران پیری آن حضرت صورت گرفته است.

4- تولد یعقوب (ع)، در زمان حیات ابراهیم (ع) بود.

و وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ

یعقوب(ع) فرزند اسحاق و نوه ابراهیم(ع) است؛ ولی از آن جا که خداوند نام یعقوب را همراه با اسحاق ذکر فرمود و هر دو را به عنوان موهبت خود به ابراهیم یادآور شد، می رساند که یعقوب(ع) در زمان حیات ابراهیم(ع) تولد یافته بود.

66- تبلیغ یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 67 - 1

1_ یعقوب (ع) در آستانه سفر فرزندانش به مصر، آنان را با معارفی الهی آشنا ساخت و حقایقی از توحید را به آنان تذکر و تعلیم داد.

قال یٰ بنی لا تدخلوا... وعلیه فلیتوکل المتوکلون

67- تداوم عبودیت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 73 - 15

15- عبادت و بندگی مداوم و مخلصانه، از اوصاف حضرت ابراهیم، اسحاق و یعقوب (ع)

و كانوا لنا عبادین

فعل «کون» _ که مفید استقرار وصف است _ بیانگر دائمی بودن عبادت ابراهیم(ع) است و تقدم جار و مجرور (لنا)، نشانگر انحصار عبادت آنان، برای خداوند متعال است که از آن به خالصانه بودن یاد می شود.

68- تدبیر یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6_ تدبیر یعقوب (ع) (ورود فرزندانش به مصر از دروازه های متعدد) مانع پیشامدی که خداوند برای آنان مقدر کرده بود ، نشد .

ما کان یغنی عنهم من الله من شیء

ضمیر در «یغنی» به یعقوب(ع) و یا تدبیر او _ که از «ادخلوا من أبواب متفرقه» استفاده می شود_ بر می گردد. مآل هر دو احتمال یک معناست.

ص: 521

10_ یعقوب (ع) آنچه وظیفه او برای تأمین سلامت فرزنداناش بوده، به کار بست.

إلاّ حاجة فی نفس یعقوب قضی_ها

69- تذکراتی یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 98 - 16

16_ یعقوب (ع) با توجه دادن فرزنداناش به آمرزگاری و مهربانی خداوند، آنان را به آمرزش گناهانشان امیدوار ساخت.

سوف أستغفر لکم ربی إنه هو الغفور الرحیم

70- ترسی یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 13 - 5

5_ ترسیدن بر جان یوسف (ع) از حمله گرگها، از دلایل مخالفت یعقوب (ع) با فرستادن یوسف به همراه فرزنداناش

قال إنی . . . أخاف أن يأكله الذئب

71- تصمیم یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 18 - 11، 12

11_ تصمیم یعقوب (ع) بر مسکوت گذاشتن پرونده خیانت فرزنداناش درباره یوسف (ع) و پی گیری نکردن آن

بل سوّلت لکم . . . والله المستعان علی ما تصفون

12_ یعقوب (ع) مصمم بر شکیبیا بودن در فراق یوسف (ع) و بردباری کردن بر رفتار ناهنجار فرزنداناش

فصبر جمیل

متعلق صبر، به قرینه جمله های قبل، فراق یوسف (ع) و نیز عملکرد ناصواب و صحنه سازیهای دروغین فرزنداناش می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8_ یعقوب (ع) بر آن بود که در فراق فرزندانش (یوسف (ع)، بنیامین و لاوی) صبری نیکو و بدور از هر گونه جزع و شکایت پیشه کند.

فصیر جمیل

صبر جمیل، صبری است که در آن جزع نباشد و از مصیبت رخ داده به مردم شکایت نشود (مجمع البیان).

ص: 522

72- تعالیم در شریعت یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 73 - 14

14- انجام کار های نیک ، اقامه نماز و پرداخت زکات ، از تکالیف شریعت ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع)

و أوحینا إلیهم فعل الخیرت و إقام الصلوه و إیتاء الزکوه

73- تعالیم شریعت یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 73 - 14

14- انجام کار های نیک ، اقامه نماز و پرداخت زکات ، از تکالیف شریعت ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع)

و أوحینا إلیهم فعل الخیرت و إقام الصلوه و إیتاء الزکوه

74- تعالیم یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 67 - 12، 1

1_ یعقوب (ع) در آستانه سفر فرزندانش به مصر ، آنان را با معارفی الهی آشنا ساخت و حقایقی از توحید را به آنان تذکر و تعلیم داد .

قال ی بنی لاتدخلوا ... و علیه فلیتوکل المتوکلون

12_ حاکمیت خدا بر هستی ، لزوم اتکا به خداوند و تنافی نداشتن توکل با تدارک اسباب و علتها ، از تعالیم یعقوب (ع) به فرزندان

خویش

و ادخلوا من أبواب متفرقه و ما أغنی عنکم من الله من شیء

75- تفضل به یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 96 - 12

12_ آگاهی یعقوب (ع) به حیات یوسف (ع) و وصال او، دانشی بود که از ناحیه خداوند به آن حضرت افاضه شده بود .

ألم أقل لكم إني أعلم من الله ما لا تعلمون

76- تقرب یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 523

5_ فرزندان یعقوب به تقرّب وی در نزد خداوند باور داشته و بدان معترف بودند .

ی_أبانا استغفر لنا ذنوبنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 47 - 2

2 - عظمت مقام و قرب ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) در پیشگاه خداوند

وإنّهم عندنا لمن المصطفین

برگزیدگی ابراهیم(ع) و .. از سوی خداوند با آمدن قید «عندنا» (پیشگاه ما)، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

77- تقوای یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 49 - 7

7 - داوود ، سلیمان ، ایوب ، ابراهیم ، اسحاق ، یعقوب ، اسماعیل ، الیسع ، ذالکفل (علیهم السلام) ، از تقوای پیشگان و نیک فرجامان بودند .

و اذکر داود ... اسم عیل و الیسع و ذالکفل ... ه_ذا ذکر وإنّ للمتقین لحسن مناب

«مناب» به معنای مرجع و بازگشت است و منظور از «حسن مناب» حسن عاقبت و سرانجام نیک است. گفتنی است که برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مقصود از «متقین» پیامبرانی باشد که در آیات گذشته از آنان سخن گفته شد.

78- تکلیف یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 73 - 11

11- ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ، مأمور به انجام کار نیک ، برپاداشتن نماز و پرداخت زکات

و أوحینا إلیهم فعل الخیرت و إقام الصلوه و إیتاء الزکوه

79- تلاش یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 5 - 10

10_ تلاش یعقوب (ع) برای پیشگیری از برخورد های نامناسب فرزندان با یکدیگر

لانتقص رءیاک علی إخوتک فیکیدوا لک کیداً

ص: 524

80- تنزیه یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 38 - 9

9- یوسف (ع) و پدرانش ابراهیم، اسحاق، یعقوب (ع)، موحدانی میرا از کمترین شرک‌ورزی به خدا

ما کان لنا أن نشرك بالله من شیء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 46 - 2

2- ابراهیم، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) از هرگونه آلودگی های مادی و متضاد با آخرت اندیشی پاک و منزّه بود.

إنا أخلصنهم بخالصة ذکری الدار

81- توحید افعالی یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 18 - 16

16- یعقوب (ع) شخصیتی صبور و موحد که تنها خداوند را بر یاری رسانی توانا می دانست.

والله المستعان علی ما تصفون

82- توحید پسران یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 133 - 3,7

3- پسران یعقوب (ع) در زمان حیات او، انسانهایی موحد و پرستشگر خدای یکتا بودند.

إذ قال لبنیه ما تعبدون من بعدی

برداشت فوق از قید «من بعدی» استفاده شده است.

7- فرزندان یعقوب، او را بر ملازمت به پرستش خدای بی همتا و تسلیم بودن در برابرش مطمئن ساختند.

قالوا نعبد .. إلهاً وحداً

83- توحید در دین یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 38 - 14

14_ توحید ، روح و رکن اصیل آیین ابراهیم ، اسحاق ، یعقوب و یوسف (ع)

واتبعت مله اباہی ابرہیم . . ما کان لنا أن نشرک باللہ من شیء

جمله «ما کان لنا . . .» توصیف «ملہ اباہی . . .» می باشد. تفسیر و تبیین یک آیین به یکی از حقایق آن ، می رساند که

ص: 525

حقیقت یاد شده رکن و پایه اصلی آن آیین است.

84- توحید یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 133 - 10

10 - یعقوب ، ابراهیم ، اسماعیل و اسحق (ع) موحدانی پرستشگر خدای یکتا

نعبد إلهک و إله ءابائک إبرهیم و إسمعیل و إسحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 84 - 2

2_ ابراهیم، اسحاق(ع) و یعقوب(ع) دارای مقامی رفیع و بهره مند از هدایتی ویژه به توحید و برهانهای آن، از جانب خداوند.

و وهبنا له إسحق و یعقوب کلاً هدینا

بهره مندی از هدایت ویژه الهی حاکی از مرتبه والای آن پیامبران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 38 - 16، 9

9_ یوسف (ع) و پدرانش ابراهیم، اسحاق، یعقوب (ع)، موحدانی مبرا از کمترین شرکوری به خدا

ما کان لنا أن نشرك بالله من شیء

16_ اعتقاد ابراهیم، اسحاق، یعقوب و یوسف (ع) و دیگر پیامبران به توحید و مصونیتشان از هرگونه شرکوری، تفضلی از ناحیه خدا بر آنان بود.

ما کان لنا أن نشرك بالله من شیء ذلک من فضل الله علینا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 67 - 16

16_ توحید یعقوب (ع) در توکل کردن بر خداوند

علیه توکلت

تقدیم «علیه» بر «توکلت» گویای حصر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 86 - 4,5

4_ یعقوب (ع) تنها خداوند را بر زایل ساختن غم و اندوهش توانا می دانست .

قال إنما أشكوا بثي و حزني إلى الله

هدف یعقوب(ع) از شکایت کردن از حزن و اندوهش به خدا، درخواست زایل کردن آنها از او بود.

5_ یعقوب (ع) بهره مند از روحیه توحیدی

قال إنما أشكوا بثي و حزني إلى الله

ص: 526

85- توصیه های یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 132 - 3

3 - یعقوب (ع) ، پسرانش را به پیروی از آیین ابراهیم (تسلیم شدن در برابر خدا) سفارش کرد .

و وصی بها ابرهیم بنیه و یعقوب

«یعقوب» عطف بر «ابراهیم» است؛ یعنی: «وصی بها یعقوب بنیه».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 133 - 6, 1

1 - توصیه یعقوب (ع) بر ملازمت فرزندانش بر آیین یهودیت ، از ادعا های دروغین یهود

أم کنتم شهداء إذ حضر یعقوب الموت

«أم» منقطعه و متضمن معنای استفهام انکاری است. «شهداء» جمع شهید و به معنای حاضران می باشد و خطاب متوجه یهودیان است. بنابراین «أم کنتم شهداء...»؛ یعنی، شما یهودیان به هنگام مرگ یعقوب حضور نداشتید. (پس چگونه ادعا می کنید که او فرزندانش را به پایداری در آیین یهود سفارش کرد؟)

6 - یعقوب (ع) در آستانه مرگ ، فرزندانش را به ملازمت توحید دعوت نمود و به یکتا پرستی وصیت کرد .

إذ قال لبنیه ما تعبدون من بعدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 5 - 23

23_ «عن علی بن الحسین (ع) : . . . فلما رأى يوسف الرؤيا وأصبح يقصّها علي أبيه يعقوب . . . فقال يعقوب ليوسف : لا تقصص رؤياك هـ ذه علي إخوتك . . . فلم يكتف يوسف رؤياه فقصّها علي إخوته . . . » ;

از امام سجاد(ع) روایت شده . . . هنگامی که یوسف آن خواب را دید و بامداد برای پدرش یعقوب بازگو کرد . . . یعقوب به یوسف گفت: این خواب خود را برای برادرانت بازگو نکن . . . یوسف خواب خود را پوشیده نداشت و برای برادرانش بازگو کرد . . .».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3_ یعقوب در توصیه بر حفاظت از بنیامین به فرزندانش تأکید کرد که هیچ عذری جز مغلوب شدن و ناتوان گشتن را از آنان نخواهد پذیرفت .

حتى توتون موثقاً من الله لتأتتنی به إلا أن يحاط بكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7_ یعقوب (ع) در آستانه سفر دوم فرزندانش به مصر ، به آنان توصیه کرد برای ورود به آن دیار ، دروازه های متعددی را برگزینند و از یک دروازه وارد نشوند .

ص: 527

ی-بنی لاتدخلوا من باب وحد وادخلوا من أبواب متفرقه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 68 - 18

18_ توصیه های یعقوب (ع) به فرزندان خویش (لزوم توکل بر خدا و به کارگیری اسباب و علل) جلوه ای از علم ویژه او بود.

ادخلوا من أبواب متفرقه .. و علیه فلیتوکل المتوکلون ... إنه لذو علم لما علّمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 87 - 5

5_ مایوس نشدن از رحمت خدا و امید داشتن به یاری او، توصیه یعقوب (ع) به فرزندان خویش

و لاتأیسوا من روح الله

«روح» به معنای سرور، فرح، استراحت و رحمت می باشد. اضافه آن کلمه به «الله» و متعلق قرار گرفتن «من روح الله» برای «لاتأیسوا» گویای این است که مراد از آن «رحمت» می باشد.

86- توکل یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 67 - 16

16_ توحید یعقوب (ع) در توکل کردن بر خداوند

علیه توکلت

تقدیم «علیه» بر «توکلت» گویای حصر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 20

20_ اعتقاد و باور یعقوب (ع) به علم و حکمت الهی، موجب اتکا و امید آن حضرت به یاری خداوند بود.

عسی الله أن یأتینی بهم جمیعاً إنه هو العلیم الحکیم

جمله «إنه هو . . .» تعلیل برای «عسی الله ...» می باشد.

87- تهمت به یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 17 - 7

7_ فرزندان یعقوب ، او را درباره گزارشهایشان ، متهم به ناباوری کردند .

و ما أنت بمؤمن لنا ولو كنا صـدقین

معنای جمله «ولو كنا صادقین» به ضمیمه «و ما أنت بمؤمن لنا» چنین می شود: درباره یوسف حقیقت را بگوییم نمی

ص: 528

پذیری، دروغ هم بگوییم نمی پذیری؛ این دو برای تو تفاوتی ندارد. این سخن فرزندان یعقوب، متهم ساختن او به ناباوری نسبت به ایشان است.

88- تهمت بی عقلی به یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 94 - 8

8_ سست شدن عقل و خرد بر اثر پیری و کهنسالی، اتهام خانواده یعقوب به آن حضرت

لولا أن تفتنون

«فَئِد» به معنای فساد عقل بر اثر پیری است و «تفتنید» (مصدر تفتنون)؛ یعنی، کسی را به خاطر پیری و فرتوتی سست اندیشه شمردن (کشاف).

89- تهمت خطا به یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 95 - 1, 2

1_ بستگان یعقوب باور به زنده بودن یوسف (ع) را خطای دیرینه یعقوب (ع) و اصرار بر آن را برخاسته از کژاندیشی می شمردند.

إنك لفي ضلّٰلٍك القديم

مقصود فرزندان و بستگان یعقوب از خطای دیرینه وی (ضلالك القديم) می تواند اعتقاد او به زنده بودن یوسف (ع) و یا برتر دانستن وی بر دیگر فرزندان باشد. هر چند بعید نیست که هر دو معنا نیز مراد باشد.

2_ بستگان یعقوب با سوگند، وی را به کژروی و ارتکاب خطا در برتر دانستن یوسف (ع) و محبت بیش از حد به وی متهم کردند.

إنك لفي ضلّٰلٍك القديم

90- تهمت کج فکری به یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 95 - 1, 4

1_ بستگان یعقوب باور به زنده بودن یوسف (ع) را خطای دیرینه یعقوب (ع) و اصرار بر آن را برخاسته از کژاندیشی می شمردند.

مقصود فرزندان و بستگان یعقوب از خطای دیرینه وی (ضلالک القديم) می تواند اعتقاد او به زنده بودن یوسف (ع) و یا برتر دانستن وی بر دیگر فرزندان باشد. هر چند بعید نیست که هر دو معنا نیز مراد باشد.

4_ بستگان یعقوب او را در خیر استشمام بوی یوسف (ع) تکذیب کرده و این احساس را ناشی از کژاندیشی دانستند .

قال أبوهم إني لأجد ريح يوسف . . . قالوا تالله إنك لفي ضلّ لك القديم

91- جبرئیل و یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 86 - 17

17_ "عن أبي عبد الله (ع): ... هبط عليه جبرئيل فقال له: يا يعقوب ربك يقرؤك السلام ويقول لك: شكوتني إلى الناس ... فلا تعود تشكوني إلى خلقي... فقال: "إنما أشكوا بئى و حزنى إلى الله... ;

از امام صادق (ع) روایت شده است: ... جبرئیل بر یعقوب فرود آمد و گفت: پروردگارت سلام می رساند و می گوید: از من به مردم شکوا کردی ... دیگر چنین کاری نکن ... پس گفت: "إنما أشكوا بئى و حزنى إلى الله ...".

حجتهای یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 84 - 2

2_ ابراهیم، اسحاق (ع) و یعقوب (ع) دارای مقامی رفیع و بهره مند از هدایتی ویژه به توحید و برهانهای آن، از جانب خداوند.

و وهبنا له إسحق و یعقوب کلاً هدینا

بهره مندی از هدایت ویژه الهی حاکی از مرتبه والای آن پیامبران است.

92- حسن فرجام یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 49 - 7

7- داوود، سلیمان، ایوب، ابراهیم، اسحاق، یعقوب، اسماعیل، الیسع، ذالکفل (علیهم السلام)، از تقوای پیشگان و نیک فرجامان بودند.

و اذکر داود . . . إسم عیل و الیسع و ذالکفل . . . هـ ذاکر و إنّ للمتقین لحسن مناب

«مناب» به معنای مرجع و بازگشت است و منظور از «حسن مناب» حسن عاقبت و سرانجام نیک است. گفتنی است که برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مقصود از «متقین» پیامبرانی باشد که در آیات گذشته از آنان سخن گفته شد.

93- خدائشناسی یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 86 - 12

12_ یعقوب (ع) حقایقی را درباره خدا و صفات او می دانست که بر دیگران پوشیده و مستور بود .

و أعلم من الله ما لاتعلمون

ص: 530

برداشت فوق، بر این اساس است که «من الله» به معنای درباره خدا باشد. بر این اساس مراد از «ما لاتعلمون» صفات و ویژگیهای خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 96 - 13

13_ یعقوب (ع) حقایق را درباره خدا و صفات او می دانست که بر دیگران پوشیده و مستور بود .

ألم أقل لكم إني أعلم من الله ما لا تعلمون

برداشت فوق بر این اساس است که «من الله» به معنای «درباره خدا» باشد. بر این اساس مقصود از «ما لاتعلمون» صفات و ویژگیهای خداوند است.

94- خطر گرگها در دوران یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 13 - 6

6_ حمله گرگ ها به آدمیان در اطراف کنعان و مراتع آن ، خطری شایع و متوقع در عصر یعقوب (ع)

أخاف أن يأكله الذئب وأنتم عنه غفلون

95- خطر مرگ یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 85 - 6

6_ فرزندان یعقوب با سوگند به خدا ، خطر فرسوده شدن و به هلاکت رسیدنش را به او هشدار دادند .

قالوا تالله تقتوا تذكر يوسف حتى تكون حرضاً أو تكون من الهـ لکین

حرف «تاء» برای قسم است و جمله «تقتوا تذكر يوسف» به اعتبار غایتی که برای آن ذکر شده (حتی تكون حرضاً ..) جواب قسم است ؛ یعنی ، در حقیقت جواب قسم «تكون حرضاً...» می باشد.

96- خواسته های یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - ابراهیم و یعقوب (ع)، از پسرانشان خواستند تا همواره تسلیم خدا بوده و مطیع فرمان او باشند .

فلاتموتن إلا و أنتم مسلمون

جمله «فلاتموتن...» کنایه از لزوم تسلیم همیشگی در برابر خدا و همواره مطیع او بودن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 531

6_ یعقوب (ع) از فرزندانش خواست صورت ناتوانی و عذر را، در سوگندشان بر محافظت از بنیامین و باز گرداندن او استثنا کنند.

لتأتنتی به إلا أن يحاط بکم

ظاهر این است که عبارت «إلا أن يحاط بکم» استثنا از قسم _ که مفاد «لتأتنتی به» است _ می باشد. بر این اساس یعقوب(ع) به فرزندانش توصیه کرد که در اجرای صیغه سوگند مورد عذر و ناتوانی را استثنا کنند و چنین بگویند: «والله لنا تینک به إلا أن يحاط بنا» (به خدا سوگند بنیامین را به تو باز می گردانیم مگر مغلوب شویم و همه راهها و چاره ها بر ما بسته شود).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4_ یعقوب (ع) از فرزندانش خواست برای یافتن یوسف (ع) و بنیامین تلاشی پی گیر داشته و از یافتن آنها هرگز مأیوس نشوند.

ولا تأیسوا من روح الله

97- خویشاوندان یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 _ خداوند برخی از پدران و فرزندان و برادران انبیای گذشته را (ابراهیم، اسحاق، یعقوب(ع) و ...) برگزید و به صراط مستقیم هدایت کرد.

ومن ءابائهم وذریتهم وإخوانهم واجتنبهم وهدینهم إلی صراط مستقیم

98- دانش تحلیل حوادث یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4_ یعقوب (ع) برخوردار از نگرشی عمیق و بهره مند از فراستی خاص در تحلیل حوادث و به دور از زودباوری

قال بل سؤلت لکم أنفسکم أمراً

99- دانش تعبیر رؤیای یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 5 - 8

8_ یعقوب (ع) و فرزندانش به تعبیر خواب آگاهی داشتند .

ص: 532

لا تقصص رءياك على اخوتك فيكيدوا لك كيدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

8 - يوسف - 12 - 6 - 4

4_ يعقوب (ع) بهره مند از دانش تعبير و تاويل رؤياها

إني رأيت أحد عشر كوكبا . . . كذلك يجتبيك

درهم در دوران يعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

8 - يوسف - 12 - 20 - 8

8_ درهم (سكه نقره ای) پولی رایج در عصر يعقوب (ع)

درهم معدوده

100- دلایل بی اعتمادی يعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

8 - يوسف - 12 - 64 - 3

3_ بی تعهدی برادران يوسف در حفاظت از او، دلیل يعقوب (ع) برای اطمینان نکردن بر تعهد آنان به حفاظت از بنیامین

هل ءامنکم علیه إلا کما ءمنتکم علی أخیه من قبل

يعقوب(ع) اعتماد و اطمینان به فرزندانش درباره بنیامین را، به اعتماد و اطمینانش به آنان درباره يوسف(ع) تشبیه کرد. وجه شبه در این تشبیه بی ثمری و نتیجه بخش نبودن است. بنابراین مفاد «هل ءامنکم علیه إلا...» چنین می شود: اعتماد من به شما [اگر اعتماد کنم] در بی نتیجه ماندن و ثمر نداشتن نیست مگر همانند اعتمادم به شما درباره يوسف(ع).

101- دلایل تضرع يعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

8 - يوسف - 12 - 86 - 14

14_ معرفت ویژه يعقوب (ع) نسبت به خداوند و صفات او، دلیل تضرعش به درگاه او و شکایت نبردش به غیر او.

إنما أشكوا بثي و حزني إلى الله و أعلم من الله ما لا تعلمون

جمله «أعلم من الله» به منزله تعلیل برای «إنما أشكوا...» است؛ یعنی، دلیل اینکه من فقط به خدا شکایت می برم [و شما این گونه نیستید] آن است که من از صفات و ویژگیهای خدا، چیزهایی را می دانم که شما نمی دانید.

ص: 533

102- دلایل توصیه های یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 132 - 7

7 - منزه بودن آیین ابراهیم از هرگونه باطلی و گزینش آن از سوی خدا دلیل توصیه ابراهیم و یعقوب به پذیرش آن

و وصی بها ابرهیم بینى ان الله اصطفى لكم الدين فلا تموتن

تفریع جمله «لاتموتن . . .» بر «ان الله . . .» به وسیله حرف «فاء» گویای برداشت فوق است.

103- دلایل مخالفت یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 13 - 5

5_ ترسیدن بر جان یوسف (ع) از حمله گرگها، از دلایل مخالفت یعقوب (ع) با فرستادن یوسف به همراه فرزندان

قال إني . . . أخاف أن يأكله الذئب

104- دورانیشی یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 67 - 4,5,6,8

4_ یعقوب (ع) در سفر دوم فرزندان به مصر، حادثه ای را در کمین آنان احساس می کرد و نگران پیشامدی ناگوار برای آنان بود.

لاتدخلوا من باب وحد . . . ما أغنى عنكم من الله من شيء

5_ یعقوب (ع) منشأ خطر برای فرزندان را در آستانه ورودشان به مصر می پنداشت.

لاتدخلوا من باب وحد . . . ما أغنى عنكم من الله من شيء

6_ یعقوب (ع) حادثه ای ناگوار را برای بنیامین در سفرش به مصر احساس کرده بود.

لاتدخلوا من باب وحد . . . ما أغنى عنكم من الله من شيء

از اینکه یعقوب (ع) نه در سفر اول و نه در سفر سوم فرزندان خویش (اذهبوا فتحسسوا من یوسف و أخیه در آیه 87) که بنیامین همراه آنان

نبود _ نگرانی خاصی را ابراز نکرد و سفارش ویژه ای نداشت، معلوم می شود در این سفر، خطری را برای بنیامین احساس کرده بود.

8_ یعقوب (ع)، ورود فرزندانش را به مصر از دروازه های متعدد، راهی محتمل برای جلوگیری از خطر احساس شده می دید. *

وادخلوا من أبواب متفرقه و ما أغنى عنكم من الله من شيء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 68 - 19

19_ پیش بینی و احساس خطر یعقوب (ع) برای فرزندانش در دومین سفرشان به مصر، جلوه ای از علم ویژه آن حضرت

لاتدخلوا من باب وحد... إنه لذو علم لما علمنه

ص: 534

105- دین پسران یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 133 - 4

4- یعقوب (ع)، نگران باورهای دینی فرزندانش پس از مرگ خویش و نبودنش در میان آنان

إذ قال لبنیه ما تعبدون من بعدی

106- دین یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 132 - 4

4- یعقوب، پیرو آیین ابراهیم و مبلغ آن

و وصی بها ابرهیم بنیه و یعقوب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 140 - 5

5- ابراهیم، اسماعیل، اسحاق، یعقوب (ع) و نوادگان او، نه یهودی بودند و نه نصرانی

أم تقولون... کانوا هوداً أو نصری

جمله «أم تقولون...» در بردارنده استفهام انکاری توییخی است؛ یعنی، چنین پنداری هست ولی پنداری باطل و ناصواب می باشد و معتقدان به آن سزاوار ملامت هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 38 - 5

5_ اسحاق و یعقوب (ع)، پیامبرانی پیرو شریعت پدرشان ابراهیم (ع)

واتبعت مله اباہی ابرهیم و إسحق و یعقوب

107- ذکر آخرت طلبی یعقوب (ع)

7 - صفت آخرت اندیشی و دنیاگریزی ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) شایان یاد و یادآوری است .

و اذکر عبدنا . . . إنا أخلصناهم بخالصة ذکری الدار

برداشت یاد شده بر این اساس مبتنی است که جمله «إنا أخلصناهم . . .» تعلیل برای «أذکر . . .» باشد؛ یعنی، سرگذشت ابراهیم (ع) و . . . را یاد کن؛ چون آنان را به آخرت اندیشی خالص گردانیدیم.

ص: 535

108- ذکر زهد یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 46 - 7

7 - صفت آخرت اندیشی و دنیاگریزی ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) شایان یاد و یادآوری است .

و اذکر عبدنا .. إنا أخلصناهم بخالصة ذکری الدار

برداشت یاد شده بر این اساس مبتنی است که جمله «إنا أخلصناهم ..» تعلیل برای «أذکر...» باشد؛ یعنی، سرگذشت ابراهیم (ع) و... را یاد کن؛ چون آنان را به آخرت اندیشی خالص گردانیدیم.

109- ذکر قصه یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 45 - 1

1 - یادآوری سرگذشت ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) ، توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و اذکر عبداً ابراهیم و اسحاق و یعقوب

110- رحمت بر یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 50 - 1

1- حضرت ابراهیم و فرزندانش ، اسحاق و یعقوب ، برخوردار از رحمت هایی ویژه از جانب خداوند

و وهبنا لهم من رحمتنا

«من» برای تبعیض است؛ یعنی «و هبنا لهم بعض رحمتنا» عنوان «هبه» و بخشش الهی، حاکی از ویژگی و مرتبه والای آن است.

111- رحمت بودن یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 73 - 5

5_ اسحاق و یعقوب ، رحمت و برکتی از ناحیه خداوند برای ابراهیم (ع) و خانواده او

فبشرنها یاسح ق . . رحمت الله و برک_ته علیکم أهل البیت

ص: 536

112- رضایت یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 15 - 1

1_ فرزندان یعقوب با دروغ ها و نیرنگ های خویش ، موافقت او را برای فرستادن یوسف (ع) به همراه خود جلب کردند .

إنا له لحـفظون . . . فلما ذهبوا به

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 66 - 1

1_ یعقوب (ع) سرانجام با مسافرت بنیامین به مصر همراه دیگر فرزنداناش ، موافقت نمود .

قال لن أرسله معكم حتى تؤتون مؤثقا

113- روحيات یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 86 - 5

5_ یعقوب (ع) بهره مند از روحیه توحیدی

قال إنما أشكوا بثي و حزني إلى الله

114- روش بر خورد یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 8 - 2

2_ یعقوب (ع) همه فرزندان خویش را گرامی می داشت و به همه آنان محبت می کرد .

إذ قالوا ليوסף و أخوه أحب إلى أينا منا

افعل تفضيل (أحبّ) گویای برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17_ یعقوب (ع) برای واداشتن فرزندانش به پابندی به سوگند و پیمانشان ، آنان را متوجه نظارت و شهادت خدا کرد .

الله علی ما نقول وکیل

از جمله «الله ...» در صورتی که آن را جمله ای خبری بدانیم ، برداشت فوق استفاده می شود.

115- زکات در شریعت یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 537

14- انجام کار های نیک ، اقامه نماز و پرداخت زکات ، از تکالیف شریعت ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع)

و أوحینا إلیهم فعل الخیرت و إقام الصلوٰه و إیتاء الزکوٰه

116- زکات یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11- ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ، مأمور به انجام کار نیک ، برپاداشتن نماز و پرداخت زکات

و أوحینا إلیهم فعل الخیرت و إقام الصلوٰه و إیتاء الزکوٰه

117- زمان بشارت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12_ زمان آگاهی ابراهیم (ع) به دارا شدن فرزند و نوه (اسحاق و یعقوب) اندکی پیش از به هلاکت رسیدن قوم لوط بود .

إنا أرسلنا إلی قوم لوط. وامرأته قائمه فضحکت فبشرن_ها یاسح_ق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ ابراهیم (ع) و همسرش ساره ، هنگام بشارت فرشتگان به تولد اسحاق و یعقوب ، پیر و کهنسال بودند .

قالت ی_ویلتی ءألد و أنا عجوز و ه_ذا بعلی شیخاً

118- زمان کوری یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6_ افول بینایی یعقوب (ع) ، در زمان کهنسالی او و مصادف با دوران بازداشت بنیامین بوده است .

عسى الله أن يأتيهم جميعًا .. وابيضت عيناه من الحزن

119- زمينه آگاهي يعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

8 - يوسف - 12 - 6 - 8

ص: 538

8_ رؤیای یوسف ، موجب آگاهی یعقوب (ع) به برگزیده شدن یوسف (ع) و دستیابی او به دانش تعبیر خواب و تحلیل صحیح حوادث شد .

إني رأيت أحد عشر... كذلك يجتبيك ربك و يعلمك من تأويل الأحاديث

120- زمینه بیماری یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 85 - 2

2_ یعقوب (ع) در اثر درد طاقت سوز فراق یوسف (ع) ، در معرض زمین گیر شدن و یا از دست دادن جان خویش بود .

قالوا تالله تفتؤا تذكر يوسف حتى تكون حرضا أو تكون من الهـ لكين

«حرض» به بیماری گفته می شود که بنیانش تباه شده و مشرف بر هلاکت باشد.

121- زمینه سازی رضایت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 65 - 7

7_ فرزندان یعقوب با مشاهده سرمایه بازگردانده شده ، تلاش مجددی را برای جلب توافق پدر با مسافرت کردن بنیامین آغاز کردند .

قال هل ءامنکم . . . یـأبانا ما نبغی هـذہ بضـعتنا ردّت إلینا و نمیر أهلنا و نحفظ أ

سخنان فرزندان یعقوب (ما نبغی هـذہ بضاعتنا ..) به قرینه مخاطب قرار دادن یعقوب (یا أبانا)، در راستای جلب موافقت وی برای سفر بنیامین بود.

122- زمینه مرگ یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 85 - 2

2_ یعقوب (ع) در اثر درد طاقت سوز فراق یوسف (ع) ، در معرض زمین گیر شدن و یا از دست دادن جان خویش بود .

قالوا تالله تفتؤا تذكر يوسف حتى تكون حرضا أو تكون من الهـ لكين

«حرض» به بیماری گفته می شود که بنیانش تباه شده و مشرف بر هلاکت باشد.

123- ساره هنگام تولد يعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

8 - هود - 11 - 71 - 13

ص: 539

13_ ساره همسر ابراهیم (ع)، تا به دنیا آمدن نوه اش یعقوب، زنده بود.

فبشرنها یاسح ق و من وراء إسح ق یعقوب

بشارت دادن به همسر ابراهیم که از پسر اسحاق فرزندی به نام یعقوب به دنیا خواهد آمد، این سؤال را به ذهن می آورد که چرا به او بشارت داده نشد که مثلاً از یعقوب نیز فرزندی به نام یوسف به دنیا خواهد آمد؟ در پاسخ این پرسش می توان گفت: یاد کردن از خصوص یعقوب اشاره به این معنا دارد که ساره او را درک می کند و جمال او را خواهد دید؛ یعنی، تا آن زمان زنده است.

124- سجده آل یعقوب (ع) بر یوسف (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 100 - 7,9

7_ برادران یوسف و خانواده های ایشان و نیز پدر و مادر او، همگی بر او سجده بردند.

و رفع أبویه علی العرش و خرّوا له سجّداً

«خرور» (مصدر خرّوا) به معنای سقوط کردن و بر زمین افتادن است و «سجّداً» جمع ساجد می باشد. مراد از ضمیر در «خرّوا» همانند «دخلوا علی یوسف» و «ادخلوا» در آیه قبل برادران یوسف و خانواده های ایشان و نیز پدر و مادر اوست.

9_ سجده پدر و مادر و بستگان یوسف بر او، تعبیر و تأویل رؤیای کودکی وی (سجده یازده ستاره و ماه و خورشید بر او) بود.

قال ی_أبت هذا تأویل رءِی من قبل قد جعلها ربی حقاً

تأویل رؤیا؛ یعنی، آن واقعیت خارجی که در خواب به نحوی جلوه گر شده و خواب گویای آن است.

125- سجده یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 58 - 16

16- زکریا، یحیی، مریم (س)، عیسی، ابراهیم، اسحق، یعقوب، موسی، هارون، اسماعیل، و ادیس (ع)، هنگام شنیدن آیات الهی به سجده می افتادند و در حال سجود اشک می ریختند.

أولئك .. إذا تتلى عليهم آيات الرحمن خرّوا سجّداً و بکياً

126- سجده یعقوب (ع) بر یوسف (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 100 - 7,9

7_ برادران یوسف و خانواده های ایشان و نیز پدر و مادر او ، همگی بر او سجده بردند .

و رفع أبویه علی العرش و خرّوا له سجّداً

«خرور» (مصدر خرّوا) به معنای سقوط کردن و بر زمین افتادن است و «سجّداً» جمع ساجد می باشد. مراد از ضمیر در

ص: 540

«خزوا» همانند «دخلوا علی یوسف» و «ادخلوا» در آیه قبل برادران یوسف و خانواده های ایشان و نیز پدر و مادر اوست.

9_ سجده پدر و مادر و بستگان یوسف بر او، تعبیر و تأویل رؤیای کودکی وی (سجده یازده ستاره و ماه و خورشید بر او) بود.

قال یـأبت هذا تأویل رءىـى من قبل قد جعلها ربى حقاً

تأویل رؤیا؛ یعنی، آن واقعیت خارجی که در خواب به نحوی جلوه گر شده و خواب گویای آن است.

127- سرزنش یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 85 - 4

4_ فرزندان یعقوب او را به خاطر اندوه جانکاهش در فراق یوسف (ع) ملامت کردند.

قالوا تالله تفتؤا تذکر یوسف

لحن و سیاق جمله «قالوا تالله...» گویای ملامت یعقوب (ع) و درخواست به فراموشی سپردن یوسف (ع) است.

128- سوگند در دین یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 66 - 10

10_ سوگند به نام خدا و پیمان بستن با او، دارای جایگاهی ویژه در آیین یعقوب (ع) و در نزد خاندان او

حتى توتون موثقاً من الله... إلا أن يحاط بكم

129- شخصیت یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 140 - 11

11 - ابراهیم، اسماعیل، اسحاق و یعقوب (ع) از پیامبران و شخصیت های مورد قبول یهود و نصارا

أم تقولون إن إبراهيم... كانوا هوداً أو نصری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 18 - 16

16_ یعقوب (ع) شخصیتی صبور و موحد که تنها خداوند را بر یاری رسانی توانا می دانست .

والله المستعان علی ما تصفون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 98 - 15

ص: 541

15_ یعقوب (ع) ، شخصیتی بزرگوار ، کریم و باگذشت بود .

ی_أبانا استغفر لنا .. قال سوف أستغفر لكم ربی إنه هو الغفور الرحیم

130- شدت اندوه یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 17

17_ « سنل أبو عبدالله (ع) ما بلغ من حزن یعقوب علی یوسف ؟ قال : حزن سبعین ثکلی بأولادها . . . » ;

از امام صادق(ع) سؤال شد: حزن یعقوب بر یوسف چقدر بود؟ فرمود: به مقداری که هفتاد زن فرزند مرده به خاطر فرزندانشان اندوهگین باشند . . .» .

131- شرایط رضایت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 66 - 2

2_ یعقوب (ع) روانه ساختن بنیامین به سفر مصر را ، منوط به آن دانست که فرزندانش وثیقه ای الهی بسپارند (با خدا پیمان ببندند و به نام او سوگند یاد کنند) .

لن أرسله معکم حتی تؤتون موثقاً من الله

«موثق» به معنای عهد و پیمان است که به دلیل «لام» قسم در «لتأتتنی» عهد و پیمانی است همراه با سوگند . «من الله» بیانگر این است که باید سوگند به نام خدا و پیمان و عهد با او باشد . آوردن سوگند و پیمان (حتی تؤتون موثقاً) ؛ یعنی ، سوگند یاد کردن و پیمان بستن .

132- شفاعت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 97 - 8

8_ فرزندان یعقوب از او خواستند تا از آنان نزد یوسف (ع) شفاعت کند و گذشت از خطاهایشان را از وی بخواهد . *

ی_أبانا استغفر لنا ذنوبنا

نبودن «ربنا» در سخن فرزندان یعقوب (استغفر لنا ذنوبنا) در مقابل تصریح یعقوب(ع) به «ربی» در پاسخ آنان (سوف أستغفر لكم ربی)

مبنای برداشت فوق است. تصریح یعقوب(ع) به اینکه تنها خداوند آمرزنده و مهربان است، می تواند مؤید این احتمال باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 98 - 2

2_ یعقوب (ع) به فرزندانش نوید داد که به زودی آمرزش گناهانشان را از درگاه خداوند خواهد خواست و برای آنان شفاعت

ص: 542

خواهد کرد .

قال سوف أستغفر لكم ربي

133- شفای یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 93 - 2,7

2_ یوسف (ع) از برادرانش خواست پیراهن او را به صورت یعقوب (ع) بیفکنند تا بینا شود .

فألقوه علی وجه أبی یأت بصیراً

«یأت» در آیه شریفه به معنای یصیر (می گردد و مبدل می شود) است. جمله «فارتد بصیراً» در آیه 96 مؤید این معناست. قابل ذکر است که برخی برآنند که «یأت» به معنای «می آید» است و «بصیراً» حال می باشد؛ یعنی، او به مصر می آید در حالی که بیناست.

7_ بینا شدن یعقوب (ع) به وسیله پیراهن یوسف (ع) ، کرامتی از یوسف

فألقوه علی وجه أبی یأت بصیراً

فعل «یأت» جواب امر «فألقوه» است و لذا با حرف شرطی مقدر مجزوم شده است. تقدیر کلام چنین می باشد: «إن تلقوه علی وجه أبی یأت بصیراً». این معنا گویای تأثیر پیراهن یوسف (ع) در بینا شدن چشم یعقوب (ع) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 96 - 4,5,8

4_ چشمان یعقوب (ع) بلافاصله پس از قرار گرفتن پیراهن یوسف (ع) بر آن ، فروغ گرفت و بینایش بازگشت .

ألقیه علی وجهه فارتد بصیراً

«ارتداد» (مصدر ارتد) به معنای بازگشتن چیزی و یا حالتی به صورت و حالت سابق خود است. حرف «فاء» در جمله «فارتد...» حاکی از دو معناست:

1_ ترتب و سببیت میان افکندن پیراهن و بینا شدن یعقوب (ع)، 2_ نبود فاصله و تراخی میان آن دو.

5_ پیشگویی یوسف (ع) مبنی بر بینا شدن یعقوب (ع) به وسیله پیراهنش ، تحقق یافت .

اذهبوا بقمیصی هذا فألقوه علی وجه أبی یأت بصیراً .. ألقیه علی وجهه فارتد بصیراً

ضمیر «ه» در «ألقاه» به قمیص باز می گردد و مراد از ضمیر در «وجهه» و «ارتد» یعقوب (ع) است و در مرجع ضمیر فاعلی «ألقى» دو نظر ابراز شده است: برخی گفته اند به «بشیر» باز می گردد و برخی مراد از آن را یعقوب (ع) دانسته اند.

8_ ظهور کرامت و معجزه یوسف (ع) با شفا یافتن چشمان بی فروغ یعقوب (ع) به وسیله پیراهن او

ألقىه علی وجهه فارتد بصیراً

134- شک یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 64 - 2

2_ یعقوب (ع) به تعهد و تأکید فرزندانش درباره حفاظت از بنیامین ، اطمینان نکرد .

ص: 543

قال هل ءامنكم عليه إلا كما أمنتكم على أخيه من قبل

استفهام در «هل ءامنكم...» استفهام انکاری و به منزله نفی است. «أمن» (مصدر ءامن) به معنای اطمینان کردن و امین شمردن است. بنابراین «هل ءامنكم...»؛ یعنی، من شما را درباره بنیامین امین نمی دانم و به قول و قرار شما اطمینانی ندارم.

135- شکوه یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 86 - 17، 14، 6، 3، 2

2_ یعقوب (ع) از غم و اندوه جانکاهش در فراق یوسف (ع)، تنها به خداوند شکایت می کرد.

قال إنما أشکوا بثی و حزنی إلی الله

شکایت چیزی را نزد شخصی بردن؛ یعنی، خبر دادن و گلایه کردن به آن شخص از بدرفتاری آن چیز. بنابراین «إنما أشکوا بثی و حزنی إلی الله»؛ یعنی، فقط به خداوند خبر می دهم که حزن و اندوه با من چه کرده و از آنها فقط به خداوند گلایه می کنم و از او دادخواهی می نمایم.

3_ یعقوب (ع) هرگز از غم و اندوهش به غیر خدا (فرزندان و اطرافیانش) شکایت و گلایه نکرد.

قال إنما أشکوا بثی و حزنی إلی الله

6_ یعقوب (ع) با بیان اینکه از غم و اندوهش به اطرفیان و فرزندانش شکایت نمی کند، خویشان را سزاوار ملامت آنان نمی دید.

قالوا تالله تفتؤا تذاکر یوسف... قال إنما أشکوا بثی و حزنی إلی الله

14_ معرفت ویژه یعقوب (ع) نسبت به خداوند و صفات او، دلیل تضرعش به درگاه او و شکایت نبردش به غیر او.

إنما أشکوا بثی و حزنی إلی الله و أعلم من الله ما لاتعلمون

جمله «أعلم من الله» به منزله تعلیل برای «إنما أشکوا...» است؛ یعنی، دلیل اینکه من فقط به خدا شکایت می برم [و شما این گونه نیستید] آن است که من از صفات و ویژگیهای خدا، چیزهایی را می دانم که شما نمی دانید.

17_ "عن أبی عبدالله(ع):... هبط علیه جبرئیل فقال له: یا یعقوب ربک یقرؤک السلام و یقول لک: شکوتنی إلی الناس... فلاتعود تشکونی إلی خلقی... فقال: "إنما أشکوا بثی و حزنی إلی الله...";

از امام صادق(ع) روایت شده است: ... جبرئیل بر یعقوب فرود آمد و گفت: پروردگارت سلام می رساند و می گوید: از من به مردم شکوا کردی... دیگر چنین کاری نکن... پس گفت: "إنما أشکوا بثی و حزنی إلی الله...".

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 18 - 16, 22, 12

12_ یعقوب (ع) مصمم بر شکیبیا بودن در فراق یوسف (ع) و بردباری کردن بر رفتار ناهنجار فرزندان

فصبر جمیل

متعلق صبر، به قرینه جمله های قبل، فراق یوسف (ع) و نیز عملکرد ناصواب و صحنه سازیهای دروغین فرزندان می باشد.

16_ یعقوب (ع) شخصیتی صبور و موحد که تنها خداوند را بر یاری رسانی توانا می دانست .

ص: 544

22_ «عن الصادق (ع) في قوله عزوجل في قول يعقوب «فصبر جميل» قال: بلاشكوى؛

از امام صادق(ع) درباره سخن خدا که از قول يعقوب(ع) فرموده: «فصبر جميل» روایت شده که فرمود: مراد، صبر بدون گله است».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - يوسف - 12 - 83 - 24، 14، 9، 8

8_ يعقوب (ع) بر آن بود که در فراق فرزندانش (يوسف (ع)، بنيامين و لاوي) صبری نیکو و بدور از هر گونه جزع و شکایت پیشه کند .

فصبر جميل

صبر جميل، صبری است که در آن جزع نباشد و از مصیبت رخ داده به مردم شکایت نشود(مجمع البيان).

9_ يعقوب (ع)، پیامبری صبور و بردبار بود .

فصبر جميل

14_ يعقوب (ع)، صبورانه از پی گیری ماجرای اتهام سرقت بنيامين چشم پوشید و به امداد های الهی دل بست .

فصبر جميل عسى الله أن يأتيني بهم جميعاً

24_ باور يعقوب (ع) به علم و حکمت خداوند، موجب بهره مندی وی از صبر و شکیبایی بود .

فصبر جميل .. إنه هو العليم الحكيم

جمله «إنه هو..» علاوه بر اینکه تعلیل برای «عسى الله...» است می تواند بیان علت برای «فصبر جميل» نیز باشد. برداشت فوق، ناظر به این احتمال است.

137- عبادت يعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 141 - 1

1 - ابراهيم، اسماعيل، اسحاق و يعقوب (ع)، امتی پرستشگر خدا و تسليم در برابر او

تلک أمه قد خلت

مشار الیه «تلک» پیامبران یاد شده در آیه قبل است. به کارگیری «تلک» برای اشاره به مذکر و لحاظ خبر (أمه) می باشد.

138- عبرت از قصه یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 45 - 2

2- سرگذشت ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) ، درس آموز و سازنده برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان

و اذکر عب_دنا ابرهیم و إسح_ق و یعقوب

توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مبنی بر یادآوری سرگذشت حضرت ابراهیم (ع) و .. می تواند به منظور درس آموزی و سازندگی باشد.

ص: 545

139- عبودیت یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 45 - 3

3- ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) ، از بندگان حقیقی و بلندمرتبه خداوند

عب_دنا ابرهیم و اسحاق و یعقوب

تصریح به عبد بودن ابراهیم، اسحاق و یعقوب (ع) _ با آن که همه انسان ها عبد هستند _ و نیز اضافه آن به ضمیر جلاله (نا)، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

140- عذراوری یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 13 - 2,5

1_ یعقوب (ع) با فرستادن یوسف (ع) به همراه فرزندانش ، موافق نبود و از آن اعتذار می جست .

قال إني ليحزني أن تذهبوا به

2_ حزن و اندوه در فراق یوسف (ع) ، از اعتذار های یعقوب (ع) برای امتناع از فرستادن او به همراه برادرانش

ما لك لاتأمتا .. قال إني ليحزني أن تذهبوا به

5_ ترسیدن بر جان یوسف (ع) از حمله گرگها ، از دلایل مخالفت یعقوب (ع) با فرستادن یوسف به همراه فرزندانش

قال إني .. أخاف أن يأكله الذئب

141- عصمت یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 38 - 16

16_ اعتقاد ابراهیم ، اسحاق ، یعقوب و یوسف (ع) و دیگر پیامبران به توحید و مصونیتشان از هرگونه شرکورزی ، تفضلی از ناحیه خدا بر آنان بود .

ما كان لنا أن نشرك بالله من شيء ذلك من فضل الله علينا

142- عفو یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 98 - 15، 1

1_ یعقوب (ع) از ستم فرزندان در حق خویش درگذشت و آنان را بخشود .

ص: 546

قال سوف أستغفر لكم ربی

15_ یعقوب (ع) ، شخصیتی بزرگوار ، کریم و باگذشت بود .

ی_أبانا استغفر لنا .. قال سوف أستغفر لكم ربی إنه هو الغفور الرحیم

143- عقیده یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 18 - 16

16_ یعقوب (ع) شخصیتی صبور و موحد که تنها خداوند را بر یاری رسانی توانا می دانست .

والله المستعان علی ما تصفون

144- علاقه یعقوب (ع) به برادران یوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 4

4_ تعلق قلبی یعقوب (ع) به یوسف (ع) ، بسی افزون تر از تمایل او به بنیامین و دیگر برادرانش بود .

عسی الله أن یأتینی بهم جميعًا .. وقال ی_أسفی علی یوسف

145- علاقه یعقوب (ع) به بنیامین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 4

4_ تعلق قلبی یعقوب (ع) به یوسف (ع) ، بسی افزون تر از تمایل او به بنیامین و دیگر برادرانش بود .

عسی الله أن یأتینی بهم جميعًا .. وقال ی_أسفی علی یوسف

146- علاقه یعقوب (ع) به یوسف (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 3,4

3_ علاقه یعقوب (ع) به یوسف (ع) علاقه ای بسیار شدید و زایل نشدنی بود .

قال ی_أسفی علی یوسف وایضت عیناه من الحزن

4_ تعلق قلبی یعقوب (ع) به یوسف (ع) ، بسی افزون تر از تمایل او به بنیامین و دیگر برادرانش بود .

عسی الله أن یأتینی بهم جميعاً . . . و قال ی_أسفی علی یوسف

ص: 547

147- علایق یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 132 - 12

12 - علاقه به ایجاد گرایش های صحیح دینی در فرزندان ، از خصلت های پیامبرانی ، چون ابراهیم و یعقوب (ع)

و وصی بها ابرهیم بنیه و یعقوب یبنی

148- علم غیب یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 86 - 12

12_ یعقوب (ع) حقایقی را درباره خدا و صفات او می دانست که بر دیگران پوشیده و مستور بود .

و أعلم من الله ما لاتعلمون

برداشت فوق ، بر این اساس است که «من الله» به معنای درباره خدا باشد. بر این اساس مراد از «ما لاتعلمون» صفات و ویژگیهای خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 95 - 3

3_ یعقوب (ع) در طول فراق یوسف (ع) همواره به زنده بودن او اعتقاد داشت و آن را برای اطرافیانش اظهار می کرد .

قال أبوهم إني لأجد ريح يوسف .. قالوا تالله إنك لفي ضلّ لك القديم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 96 - 9،10،12،13

9_ یعقوب (ع) پیش از دریافت بشارت به حیات یوسف (ع) ، به زنده بودن او اطمینان داشت .

ألم أقل لكم إني أعلم من الله ما لاتعلمون

«من الله» می تواند به معنای «از ناحیه خدا» باشد و نیز می تواند به معنای «درباره خدا» باشد. براساس معنای اول، مراد از «ما لاتعلمون» به مناسبت مورد _ زنده بودن یوسف(ع) ، دیدار او و ... می باشد.

10_ یعقوب (ع) برخلاف فرزندانش ، به سپری شدن دوران فراقش از یوسف (ع) اطمینان داشت .

ألم أقل لكم إني أعلم من الله ما لا تعلمون

12_ آگاهی یعقوب (ع) به حیات یوسف (ع) و وصال او ، دانشی بود که از ناحیه خداوند به آن حضرت افاضه شده بود .

ألم أقل لكم إني أعلم من الله ما لا تعلمون

13_ یعقوب (ع) حقایقی را درباره خدا و صفات او می دانست که بر دیگران پوشیده و مستور بود .

ألم أقل لكم إني أعلم من الله ما لا تعلمون

برداشت فوق بر این اساس است که «من الله» به معنای «درباره خدا» باشد. بر این اساس مقصود از «ما لا تعلمون» صفات و ویژگیهای خداوند است.

ص: 548

149- علم لدنی یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 68 - 17، 15

15_ خداوند، آموزنده و اهدا کننده دانش ویژه به یعقوب (ع)

وإنه لذو علم لما علّمه

حرف «لام» در «لما علّمناه» برای تعلیل است و «ما» در آن مصدریه می باشد.

17_ ناسازگار ندیدن تدبیر و برنامه ریزی در امور زندگی با حاکمیت اراده خداوند، از دانش های اعطا شده به یعقوب (ع)

وادخلوا من أبواب متفرقه و ما أغنى عنكم من الله من شيء .. إنه لذو علم لما علّم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 86 - 11

11_ آگاهی یعقوب (ع) به حیات یوسف (ع)، دانشی بود که از ناحیه خدا به او افاضه شده بود.

و أعلم من الله ما لاتعلمون

150- علم یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 68 - 19، 18، 14

14_ یعقوب (ع) از دانشی ویژه برخوردار بود.

وإنه لذو علم لما علّمه

نکره آوردن «علم» حاکی از ویژگی آن است.

18_ توصیه های یعقوب (ع) به فرزندان خویش (لزوم توکل بر خدا و به کارگیری اسباب و علل) جلوه ای از علم ویژه او بود.

ادخلوا من أبواب متفرقه .. و علیه فلیتوکل المتوکلون ... إنه لذو علم لما علّمه

19_ پیش بینی و احساس خطر یعقوب (ع) برای فرزندان در دومین سفرشان به مصر، جلوه ای از علم ویژه آن حضرت

لاتدخلوا من باب وحد . . . إنه لذو علم لما علّمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - يوسف - 12 - 86 - 16

16_ « عن أبي عبد الله (ع) قال: قدم أعرابيّ على يوسف . . . قال له يوسف: . . . فإذا مررت بوادي كذا وكذا فقف فناد: يا يعقوب! يا يعقوب! فإنه سيخرج إليك رجل . . . فقل له: لقيت رجلاً بمصر وهو يقرئك السلام ويقول لك: إن وديعتك عند الله عز وجل لن تضيع، قال: فمضى الأعرابيّ . . . فأبلغه ما قال له يوسف . . . فكان يعقوب (ع) يعلم أن يوسف (ع) حيّ لم يموت وأن الله تعالى ذكره سيظهره له بعد غيبته وكان يقول لبنيه: «إني أعلم من الله ما لا تعلمون» . . . »

از امام صادق(ع) روایت شده که فرمود: بادیه نشینی بر یوسف وارد شد . . . یوسف به او گفت: . . . آن گاه که بر فلان وادی گذر کردی بایست و صدا بزنی: ای یعقوب، ای یعقوب! پس مردی به سوی تو بیرون خواهد آمد . . . به او بگو مردی را در مصر

ص: 549

ملاقات کردم که تو را سلام رساند و گفت: امانت تو نزد خدا هرگز از بین نمی رود. امام فرمود: آن بادیه نشین رفت ... و گفتار یوسف را به یعقوب ابلاغ کرد ... پس یعقوب می دانست یوسف زنده است و نمرده و خدای تعالی به زودی او را پس از غیبت، آشکارش خواهد کرد و همواره به پسران خویش می گفت: «إني أعلم من الله ما لا تعلمون»...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 45 - 7

7 - ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) ، مردان علم و عمل

إبرهیم وإسحق و یعقوب أولی الأیدی والأبصر

برداشت یاد شده مبتنی بر این دیدگاه است که «الأبصار» کنایه از علم و «الأیدی» کنایه از عمل باشد.

151- عمل به تکلیف یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 68 - 9

9_ یعقوب (ع) در فرمان خویش مبنی بر ورود فرزندان از درب های متعدد ، خواسته ای جز انجام وظیفه (پیشنهاد و راه گریز از خطر) نداشت .

ما کان یغنی عنهم من الله من شیء إلاّ حاجه فی نفس یعقوب قضی_ها

یعقوب(ع) با اعتقاد به حاکمیت اراده خداوند، می دانست که تأمین سلامتی فرزندان به دست خداست و از اختیار او بیرون است؛ ولی توجه او به کارآیی اسباب و علّتها در محدوده مشیت الهی، او را به چاره اندیشی واداشت؛ اما نتیجه را منوط به خواست خداوند می دید. از این رو حاجت و خواسته آن حضرت چیزی جز انجام وظیفه راهنمایی فرزندان نبود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 45 - 7

7 - ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) ، مردان علم و عمل

إبرهیم وإسحق و یعقوب أولی الأیدی والأبصر

برداشت یاد شده مبتنی بر این دیدگاه است که «الأبصار» کنایه از علم و «الأیدی» کنایه از عمل باشد.

152- عمل خیر یعقوب (ع)

11- ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ، مأمور به انجام کار نیک ، برپاداشتن نماز و پرداخت زکات

و أوحینا إلیهم فعل الخیرت و إقام الصلوه و إیتاء الزکوه

12- خداوند ، به ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) کار های نیک را شناساند و چگونگی انجام آنها را از طریق وحی به آنان آموخت .

و أوحینا إلیهم فعل الخیرت

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که نصب «فعل الخیرات» به خاطر مفعول بودن آن برای «أوحینا» باشد. بر این اساس وحی و الهام فعل خیرات می تواند به این معنا باشد که خدا هر آن چه در میزان الهی و در واقع، کار خیر است به آنان شناساند و چگونگی انجام دادن آنها را از طریق وحی به آنان آموخت. و به سخن دیگر «أوحینا» متضمن معنای «علّمنا» است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 90 - 15

15- انجام کار های خیر ، مورد علاقه و سیره مستمر پیامبران الهی ، موسی ، هارون ، ابراهیم ، لوط ، اسحاق ، یعقوب ، نوح ، داوود ، سلیمان ، ایوب ، اسماعیل ، ادریس ، ذوالکفل ، یونس ، زکریا ، و یحیی (علیهم السلام) بود .

ولقد آتینا موسی و هرون . . . یحیی . . . إنهم كانوا یسرعون فی الخیرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 47 - 4

4- ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) ، از افراد خیر و نیکوکار بودند .

وإنهم . . . الأخیار

اخیار به دو معنا است: 1_ جمع «خیر» _ با تشدید یاء _ به معنای نیکوکار است. 2_ جمع «خیر» _ به سکون یاء _ در مقابل «شر» است. برداشت یاد شده مبتنی بر معنای نخست است.

153- عوامل اندوه یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 12، 2

2_ ماجرای بنیامین ، خاطره یوسف (ع) را برای یعقوب (ع) تجدید کرد و موجب اظهار تأسف شدید او بر فراق یوسف (ع) شد .

وقال یأسفی علی یوسف

حرف «الف» در آخر «اسفی» منقلب از یای متکلم است. بنابراین «یأسفی» ، یعنی ای دریغ من.

12_ یعقوب (ع) بر اثر فراق یوسف (ع) ، درونی آکنده از غم و دلی لبریز از اندوه داشت .

وابیضت عیناه من الحزن فهو کظیم

(كظیم) به معنای اسم مفعول مكظوم به کسی گفته می شود كه لبریز از غم و غصه و یا آكنده از خشم و غضب باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 86 - 1

1_ یعقوب (ع) در فراق یوسف (ع) گرفتار غم و اندوهی فراوان و طاقت فرسا بود .

قال إنما أشكوا بثي و حزني إلى الله

«بثّ» در لغت به معنای حزن شدید است. گویا شدّت آن باعث می شود كه دارنده اش نتواند آن را تحمل كند. از این رو برای دیگران بازگو کرده و منتشرش می سازد.

ص: 551

154- عوامل رنج یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 66 - 4

4_ یعقوب (ع) ، علاقه ای وافر به بنیامین و سلامتی او داشت و جدایی و فراق او برایش رنج آور بود .

لتأتتني به

جمله های «إنا له لحافظون» و «فإله خير حافظاً» در آیات پیشین دلالت بر آن داشت که یعقوب (ع) خواهان نرسیدن گزند و آسیب به بنیامین بود و جمله «لتأتتني به» (او را نزد من آورید) حاکی است که دوری او نیز بر آن حضرت مشکل بود و خواهان حضور وی نزد خویش بود.

155- عوامل غضب یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 13

13_ یعقوب (ع) بر عملکرد فرزندان دربار یوسف (ع) و بنیامین خشمگین بود و همواره خشم خود را فرو می برد و از ابراز آن خودداری می کرد .

و تولی عنهم . . . فهو كظیم

«كظیم» می تواند به معنای اسم فاعل کاظم باشد ؛ یعنی ، کسی که غم و اندوه یا خشم و غضب خویش را فرو می برد و از ابراز آن خودداری می کند.

156- عوامل کوری یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 5

5_ حزن و اندوه شدید یعقوب (ع) در فراق یوسف (ع) ، موجب نابینایی هر دو چشم او شد .

وابيضت عيناه من الحزن

«ابيضاض» مصدر باب افعال از ماده «بيض» و به معنای سفید شدن است و سفید شدن چشم کنایه از نابینا گشتن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 93 - 3

3_ یعقوب (ع) در فراق یوسف (ع) نابینا شده بود .

یأت بصیراً

ص: 552

157- عوامل نگرانی یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 64 - 4

4_ احتمال گرفتاری بنیامین به سرنوشت یوسف (ع) ، مایه نگرانی یعقوب (ع) از همراه سازی او با فرزندان خویش

إلا كما أمنتكم على أخيه من قبل

یعقوب(ع) با نام نبرد از یوسف(ع) و یاد کردن از او با عنوان برادر بنیامین ، اشاره ای لطیف به این معنا دارد که اخوت آن دو با یکدیگر مرا نگران همسانی سرنوشتشان (فراق و جدایی از پدر) کرده است.

158- غضب یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 1

1_ یعقوب (ع) پس از شنیدن خبر بازداشت بنیامین و مقصر دانستن فرزندانش ، بر آنان خشم گرفت و از ایشان روی برتافت .

و تولى عنهم

«تولی» به معنای روی گردانی است. روی گردانی یعقوب(ع) از فرزندانش به قرینه «فهو کظیم» از سر خشم و غضب بر آنان بوده است.

159- فرزندان یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 160 - 3

3_ انتساب بنی اسرائیلیان به هر یک از فرزندان یعقوب ، اساس گروه بندی آنان

وقطّعتهم اثنتی عشره أسباطا أمما

«اسباط» در لغت به معنای نوادگان است. به کارگیری این واژه برای تیره های دوازده گانه بنی اسرائیل اشاره به این دارد که اساس این قبایل

_ که همگان نواده های یعقوب (اسرائیل) هستند _ دوازده فرزند او می باشند.

160- فضایل یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ اسحاق و یعقوب(ع)، موهبت خداوند به ابراهیم(ع) بودند.

ووهبنا له إسحق و یعقوب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 553

3_ ابراهیم، اسحاق، یعقوب، نوح، داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی و هارون(ع) پیامبرانی بودند که بر همه مردم عصر خویش برتری یافته بودند.

ووهبنا له إسحق و یعقوب . . . و کلا فضلنا علی العلمین

برتری یافتن هر یک از پیامبران بر همه مردم_ که در اولین نظر از کلمه «العالمین» به ذهن می آید_ مستلزم برتری یافتن هر یک از پیامبران بر دیگری است. لذا نمی توان عموم «العالمین» را حقیقی دانست، بلکه دارای عموم عرفی بوده و ناظر به همه جوامع عصر خود آنهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 6 - 4

4_ یعقوب (ع) بهره مند از دانش تعبیر و تأویل رؤیایها

ینی رأیت أحد عشر کوكبا . . . کذلک یجتیبک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 18 - 16

16_ یعقوب (ع) شخصیتی صبور و موحد که تنها خداوند را بر یاری رسانی توانا می دانست .

والله المستعان علی ما تصفون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 68 - 19، 14

14_ یعقوب (ع) از دانشی ویژه برخوردار بود .

وإنه لذو علم لما علّمه

نکره آوردن «علم» حاکی از ویژگی آن است.

19_ پیش بینی و احساس خطر یعقوب (ع) برای فرزندانش در دومین سفرشان به مصر ، جلوه ای از علم ویژه آن حضرت

لاتدخلوا من باب وحد . . . إنه لذو علم لما علّمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 4,9

4_ یعقوب (ع) برخوردار از نگرشی عمیق و بهره مند از فراستی خاص در تحلیل حوادث و به دور از زودباوری

قال بل سؤلت لکم أنفسکم أمرًا

9_ یعقوب (ع)، پیامبری صبور و بردبار بود.

فصبر جمیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 86 - 5,12

5_ یعقوب (ع) بهره مند از روحیه توحیدی

قال إنما أشکوا بثی و حزنی إلى الله

ص: 554

12_ یعقوب (ع) حقایقی را درباره خدا و صفات او می دانست که بر دیگران پوشیده و مستور بود .

و أعلم من الله ما لاتعلمون

برداشت فوق ، بر این اساس است که «من الله» به معنای درباره خدا باشد. بر این اساس مراد از «ما لاتعلمون» صفات و ویژگیهای خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 96 - 13

13_ یعقوب (ع) حقایقی را درباره خدا و صفات او می دانست که بر دیگران پوشیده و مستور بود .

ألم أقل لكم إني أعلم من الله ما لاتعلمون

برداشت فوق بر این اساس است که «من الله» به معنای «درباره خدا» باشد. بر این اساس مقصود از «ما لاتعلمون» صفات و ویژگیهای خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 98 - 15

15_ یعقوب (ع) ، شخصیتی بزرگوار ، کریم و با گذشت بود .

ی_أبانا استغفر لنا .. قال سوف أستغفر لكم ربی إنه هو الغفور الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 50 - 3

3- خداوند ، برای ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ستایشی راستین و بلندآوازه در تاریخ قرار داده است .

و جعلنا لهم لسان صدق علیاً

از جمله معانی و کاربردهای کلمه «لسان» ثنا و تمجید است؛ بنابراین «جعلنا ..» ، یعنی برای آنها ثنا و تمجیدی راستین و رفیع قرار دادیم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 58 - 1

1- زکریا، یحیی، مریم، عیسی، ابراهیم، اسحاق، یعقوب، موسی، هارون، اسماعیل و ادريس (ع) برخوردار از نعمت ویژه خداوند

أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ

«أُولَئِكَ» اشاره به تمامی موارد ذکر شده در سوره مریم از آغاز تا این آیه است و روشن است که مراد از نعمت در جمله «أَنْعَمَ اللَّهُ...» نعمت های معمولی و متعارف نیست، چرا که افراد دیگر نیز از این گونه نعمت ها برخوردارند. پس نعمتی که با لسان امتنان بر این گروه بیان گردیده، نعمتی ویژه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 72 - 6

6- ابراهیم، یعقوب و اسحاق (ع)، از زمره صالحان اند .

و كَلَّا جَعَلْنَا صُلْحِينَ

ص: 555

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 73 - 15

15- عبادت و بندگی مداوم و مخلصانه ، از اوصاف حضرت ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع)

و كانوا لنا عـبدین

فعل «کون» _ که مفید استقرار وصف است _ بیانگر دائمی بودن عبادت ابراهیم(ع) است و تقدم جار و مجرور (لنا)، نشانگر انحصار عبادت آنان، برای خداوند متعال است که از آن به خالصانه بودن یاد می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 45 - 7

7 - ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) ، مردان علم و عمل

إبرهیم وإسحق و یعقوب أُولی الأیدی و الأبصـر

برداشت یاد شده مبتنی بر این دیدگاه است که «الأبصار» کنایه از علم و «الأیدی» کنایه از عمل باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 46 - 2، 1

1 - آخرت اندیشی و یاد مستمر قیامت ، از اوصاف ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام)

إِنَّا أخلصنـهم بخالصة ذکری الدار

«خالصه» موصوف برای صفت مقدر (چون خصله) و یا صفت است. «باء» آن برای سببیت و عبارت «ذکری الدار» نیز بیان برای «خالصه» می باشد. بر این اساس پیام آیه چنین خواهد بود: ما با خصلت و صفت خالص و بی شائبه _ که عبارت است از آخرت اندیشی _ آنان را خالص ساختیم.

2 - ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) از هرگونه آلودگی های مادی و متضاد با آخرت اندیشی پاک و منزّه بود .

إِنَّا أخلصنـهم بخالصة ذکری الدار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 47 - 5، 7

5- ابراهیم، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) از خوبان و نیکان بودند .

إِنَّهُمْ .. الأَخِيَار

7- ابراهیم، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام)، اسوه و الگوی انسان ها

و اذکر عبدنا إبرهیم .. إِنَّهُمْ عندنا لمن المصطفین الأَخِيَار

برداشت یاد شده از آن جا است که آیه شریفه، درصدد بیان سرگذشت شخصیت هایی است که برای پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان، درس آموز و سازنده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 49 - 7

7- داوود، سلیمان، ایوب، ابراهیم، اسحاق، یعقوب، اسماعیل، الیسع، ذالکفل (علیهم السلام)، از تقوایپشگان و نیک فرجامان بودند .

ص: 556

و اذکر داود . . . إسم عیل و الیسع و ذالکفل ... هـ ذاکر و إن للمتقین لحسن مثاب

«مثاب» به معنای مرجع و بازگشت است و منظور از «حسن مثاب» حسن عاقبت و سرانجام نیک است. گفتنی است که برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مقصود از «متقین» پیامبرانی باشد که در آیات گذشته از آنان سخن گفته شد.

161- فقر یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 62 - 10

10_ یعقوب (ع) و فرزندانش از مال و منال کافی برخوردار نبودند و از جهت امکانات مالی در محدودیت بودند .

اجعلوا بضعتهم فی رحالهم . . . لعلهم یرجعون

از جمله احتمالاتی که می توان آن را دلیل یوسف در باز گرداندن سرمایه برادرانش دانست ، محدودیت مالی خاندان یعقوب است. جمله «ما نبغی هـ ذه بضعتنا . . . نمیر اهلنا» در آیه 65 مؤید این احتمال است.

162- فلسفه اندوهی یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 13 - 9

9_ «عن علی بن الحسین (ع) : . . . قال یعقوب (ع) «إنی لیحزنی أن تذهبوا به و أخاف أن يأكله الذئب» فانتزعه حذراً علیه من أن تکون البلوی من الله عزوجل علی یعقوب فی یوسف خاصه . . . ;

از امام سجاد(ع) روایت شده است: . . . یعقوب [به فرزندان] گفت: «بردن شما یوسف را مرا غمگین می کند و می ترسم که او را گرگ بخورد»؛ پس یوسف را از دست آنان گرفت، چون می ترسید آن بلایی که قرار بود از طرف خدا بر او وارد شود، در مورد یوسف بالخصوص باشد».

163- فلسفه توصیه های یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 68 - 9

9_ یعقوب (ع) در فرمان خویش مبنی بر ورود فرزندانش از درب های متعدد ، خواسته ای جز انجام وظیفه (پیشنهاد و راه گریز از خطر) نداشت .

ما كان يغنى عنهم من الله من شيء إلا حاجة في نفس يعقوب قضيها

يعقوب(ع) با اعتقاد به حاکمیت اراده خداوند، می دانست که تأمین سلامتی فرزندان به دست خداست و از اختیار او بیرون است؛ ولی توجه او به کارآیی اسباب و علّتها در محدوده مشیت الهی، او را به چاره اندیشی واداشت؛ اما نتیجه را منوط به خواست خداوند می دید. از این رو حاجت و خواسته آن حضرت چیزی جز انجام وظیفه راهنمایی فرزندان نبود.

ص: 557

164- فلسفه سجده یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 100 - 32

32_ « از امام هادی (ع) درباره سخن خداوند « وخرّوا سجّداً » سؤال شد آن حضرت پاسخ دادند: « أما سجود یعقوب و ولده لیوسف فإنه لم یکن لیوسف وإنما کان ذلک من یعقوب و ولده طاعه لله و تحیه لیوسف ; سجده یعقوب و پسرانش برای یوسف نبود ; بلکه این سجده ها برای اطاعت از خدا و احترام به یوسف بود».

165- فلسفه نگرانی یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 67 - 9

9_ یعقوب (ع) نگران از چشم زخم و حسادت بر فرزندان خویش در صورت ورود جملگی آنان به مصر از یک دروازه آن

لاتدخلوا من باب واحد . . . و ما أغنی عنکم من الله من شیء

آیه شریفه در این باره که یعقوب (ع) چه خطری را برای فرزندان خویش و یا برای بنیامین احساس می کرده، بیانی ندارد. بسیاری از مفسران گفته اند از اینکه یعقوب (ع) از آنان خواسته متفرق شوند و از دربهای متعدد وارد گردند، می توان حدس زد که وی از خطر چشم زخم و مانند آن هراسان بوده است.

166- فواید قصه یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 49 - 4

4 - سرگذشت داوود ، سلیمان ، ایوب ، ابراهیم ، اسحاق ، یعقوب ، اسماعیل ، الیسع و ذالکفل (علیهم السلام) ، مایه یاد و یادآوری انسان ها

و اذکر داود . . . سلیمَن . . . آیوب . . . ابرهیم و إسحَق و یعقوب . . . إسمَ عیل و الیسع

برداشت یاد شده از آن جا است که «ه_ذا» می تواند اشاره به مجموعه آیاتی باشد که درباره سرگذشت پیامبران یاد شده، سخن گفته است.

167- قدرت یعقوب (ع)

4- ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) ، انسان های برخوردار از « قدرت و توانایی » و « بصیرت و روشن بینی »

إبرهیم وإسحق و یعقوب أُولی الأیدی و الأبصر

«أُولی الأیدی» (صاحبان دست ها) کنایه از قدرت و توانایی است.

ص: 558

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 132 - 1,3

1 - ابراهیم و یعقوب (ع) هر یک دارای پسرانی چند بودند .

و وصی بها ابرهیم بنیه و یعقوب یبنی

3 - یعقوب (ع) ، پسرانش را به پیروی از آیین ابراهیم (تسلیم شدن در برابر خدا) سفارش کرد .

و وصی بها ابرهیم بنیه و یعقوب

«یعقوب» عطف بر «ابراهیم» است؛ یعنی: «وصی بها یعقوب بنیه».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 133 - 2,3,4,6,7

2 - یعقوب ، دارای پسرانی چند

إذ قال لبنیه

برداشت فوق، از جمع آوردن کلمه «بنیه» استفاده شده است.

3 - پسران یعقوب (ع) در زمان حیات او ، انسانهایی موحد و پرستشگر خدای یکتا بودند .

إذ قال لبنیه ما تعبدون من بعدی

برداشت فوق از قید «من بعدی» استفاده شده است.

4 - یعقوب (ع) ، نگران باور های دینی فرزندانش پس از مرگ خویش و نبودنش در میان آنان

إذ قال لبنیه ما تعبدون من بعدی

6 - یعقوب (ع) در آستانه مرگ ، فرزندان را به ملازمت توحید دعوت نمود و به یکتا پرستی وصیت کرد .

إذ قال لبنیه ما تعبدون من بعدی

7 - فرزندان یعقوب ، او را بر ملازمت به پرستش خدای بی همتا و تسلیم بودن در برابرش مطمئن ساختند .

قالوا نعبد .. إلهاً وحداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 13 - 1,2,3,4,5

1_ یعقوب (ع) با فرستادن یوسف (ع) به همراه فرزندانش ، موافق نبود و از آن اعتذار می جست .

قال إني ليحزني أن تذهبوا به

2_ حزن و اندوه در فراق یوسف (ع) ، از اعتذار های یعقوب (ع) برای امتناع از فرستادن او به همراه برادرانش

ما لك لاتأمتنا .. قال إني ليحزني أن تذهبوا به

3_ یعقوب (ع) به فرزندش یوسف (ع) بسیار علاقه مند بود و از فراق او آزرده خاطر و محزون می شد .

قال إني ليحزني أن تذهبوا به

4_ یعقوب (ع) علی رغم اعتماد نداشتن به فرزندانش درباره یوسف (ع) ، از ابراز آن خودداری کرد .

قال إني ليحزني أن تذهبوا به و أخاف أن يأكله الذئب

5_ ترسیدن بر جان یوسف (ع) از حمله گرگها ، از دلایل مخالفت یعقوب (ع) با فرستادن یوسف به همراه فرزندانش

ص: 559

قال إني .. أخاف أن يأكله الذئب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - يوسف - 12 - 18 - 11, 12

11_ تصمیم یعقوب (ع) بر مسکوت گذاشتن پرونده خیانت فرزنداناش درباره یوسف (ع) و پی گیری نکردن آن

بل سؤلت لکم .. والله المستعان علی ما تصفون

12_ یعقوب (ع) مصمم بر شکیبیا بودن در فراق یوسف (ع) و بردباری کردن بر رفتار ناهنجار فرزنداناش

فصبر جمیل

متعلق صبر ، به قرینه جمله های قبل ، فراق یوسف(ع) و نیز عملکرد ناصواب و صحنه سازیهای دروغین فرزنداناش می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - يوسف - 12 - 61 - 5

5_ برادران یوسف ، با او عهد کردند که بنیامین را در نوبت بعد به حضور وی بیاورند .

سنرود عنه أباه و إنا لف_علون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - يوسف - 12 - 66 - 1, 2, 3, 5, 6, 14

1_ یعقوب (ع) سرانجام با مسافرت بنیامین به مصر همراه دیگر فرزنداناش ، موافقت نمود .

قال لن أرسله معکم حتی توتون موثقاً

2_ یعقوب (ع) روانه ساختن بنیامین به سفر مصر را ، منوط به آن دانست که فرزنداناش وثیقه ای الهی بسپارند (با خدا پیمان ببندند و به نام او سوگند یاد کنند) .

لن أرسله معکم حتی توتون موثقاً من الله

«موثق» به معنای عهد و پیمان است که به دلیل «لام» قسم در «لتأتتنی» عهد و پیمانی است همراه با سوگند. «من الله» بیانگر این است که باید سوگند به نام خدا و پیمان و عهد با او باشد. آوردن سوگند و پیمان (حتی توتون موثقاً)؛ یعنی، سوگند یاد کردن و پیمان بستن.

3_ یعقوب در توصیه بر حفاظت از بنیامین به فرزندانش تأکید کرد که هیچ عذری جز مغلوب شدن و ناتوان گشتن را از آنان نخواهد پذیرفت .

حتى توتون موثماً من الله لتأتئنی به إلا أن يحاط بكم

5_ یعقوب (ع) از فرزندانش انتظار نداشت با به خطر انداختن خویش در حفظ بنیامین و باز گرداندن او تلاش کنند .

إلا أن يحاط بكم

احاطه که ظاهراً مصدر «یحاط» است به معنای گرفتن پیرامون چیزی از همه جوانب آن است و در آیه شریفه کنایه از مغلوب شدن و بسته شدن همه راهها و چاره هاست.

6_ یعقوب (ع) از فرزندانش خواست صورت ناتوانی و عذر را، در سوگندشان بر محافظت از بنیامین و باز گرداندن او استثنا کنند .

لتأتئنی به إلا أن يحاط بكم

ظاهر این است که عبارت «إلا أن يحاط بكم» استثنا از قسم _ که مفاد «لتأتئنی به» است _ می باشد. بر این اساس یعقوب(ع) به فرزندانش توصیه کرد که در اجرای صیغه سوگند مورد عذر و ناتوانی را استثنا کنند و چنین بگویند: «والله

لنأتینک به إلا أن يحاط بنا» (به خدا سوگند بنیامین را به تو باز می گردانیم مگر مغلوب شویم و همه راهها و چاره ها بر ما بسته شود).

14_ یعقوب (ع) خداوند را وکیل خویش بر میثاق و تعهد فرزندان قرار داد .

قال الله علی ما نقول وکیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 67 - 1,4,5,6,7

1_ یعقوب (ع) در آستانه سفر فرزندان به مصر ، آنان را با معارفی الهی آشنا ساخت و حقایقی از توحید را به آنان تذکر و تعلیم داد .

قال ی-بنی لاتدخلوا .. وعلیه فلیتوکل المتوکلون

4_ یعقوب (ع) در سفر دوم فرزندان به مصر ، حادثه ای را در کمین آنان احساس می کرد و نگران پیشامدی ناگوار برای آنان بود .

لاتدخلوا من باب وحد .. ما أغنی عنکم من الله من شیء

5_ یعقوب (ع) منشأ خطر برای فرزندان را در آستانه ورودشان به مصر می پنداشت .

لاتدخلوا من باب وحد .. ما أغنی عنکم من الله من شیء

6_ یعقوب (ع) حادثه ای ناگوار را برای بنیامین در سفرش به مصر احساس کرده بود .

لاتدخلوا من باب وحد .. ما أغنی عنکم من الله من شیء

از اینکه یعقوب (ع) نه در سفر اول و نه در سفر سوم فرزندان خویش (اذهبوا فتحسسوا من یوسف و أخیه در آیه 87) _ که بنیامین همراه آنان نبود _ نگرانی خاصی را ابراز نکرد و سفارش ویژه ای نداشت، معلوم می شود در این سفر، خطری را برای بنیامین احساس کرده بود.

7_ یعقوب (ع) در آستانه سفر دوم فرزندان به مصر ، به آنان توصیه کرد برای ورود به آن دیار ، دروازه های متعددی را برگزینند و از یک دروازه وارد نشوند .

ی-بنی لاتدخلوا من باب وحد وادخلوا من أبواب متفرقه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 68 - 10

10_ یعقوب (ع) آنچه وظیفه او برای تأمین سلامت فرزندانش بوده ، به کار بست .

إلا حاجة في نفس يعقوب قضى_ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - يوسف - 12 - 83 - 11,12,14

11_ يعقوب (ع) به زنده بودن يوسف (ع)، بنيامين و لاوي، اطمینان داشت .

عسى الله أن يأتيني بهم جميعاً

مراد از ضمير جمع در «بهم» يوسف(ع)، بنيامين و لاوي است.

12_ يعقوب (ع) به مراجعت سه فرزندش، يوسف (ع)، بنيامين و لاوي و ملاقات با آنان امیدوار بود .

عسى الله أن يأتيني بهم جميعاً

14_ يعقوب (ع)، صبورانه از پی گیری ماجرای اتهام سرقت بنيامين چشم پوشید و به امداد های الهی دل بست .

ص: 561

فصبر جميل عسى الله أن يأتيني بهم جميعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - يوسف - 12 - 84 - 1,2,5,6,7,12,13

1_ یعقوب (ع) پس از شنیدن خبر بازداشت بنیامین و مقصر دانستن فرزندانش ، بر آنان خشم گرفت و از ایشان روی برتافت .

و تولى عنهم

«تولى» به معنای روی گردانی است. روی گردانی یعقوب(ع) از فرزندانش به قرینه «فهو کظیم» از سر خشم و غضب بر آنان بوده است.

2_ ماجرای بنیامین ، خاطره یوسف (ع) را برای یعقوب (ع) تجدید کرد و موجب اظهار تأسف شدید او بر فراق یوسف (ع) شد .

وقال یأسفی علی یوسف

حرف «الف» در آخر «اسفی» منقلب از یای متکلم است. بنابراین «یأسفی» ، یعنی ای دریغ من.

5_ حزن و اندوه شدید یعقوب (ع) در فراق یوسف (ع) ، موجب نابینایی هر دو چشم او شد .

وابيضت عيناه من الحزن

«ابيضاض» مصدر باب افعال از ماده «بيض» و به معنای سفید شدن است و سفید شدن چشم کنایه از نابینا گشتن است.

6_ افول بینایی یعقوب (ع) ، در زمان کهنسالی او و مصادف با دوران بازداشت بنیامین بوده است .

عسى الله أن يأتيني بهم جميعاً ... و ابيضت عيناه من الحزن

7_ گریه فراوان یعقوب (ع) در فراق یوسف (ع) *

وابيضت عيناه من الحزن

حرف «من» در «من الحزن» تعلیلیه است و حاکی از این است که حزن عامل نابینایی یعقوب(ع) بود ؛ ولی از آن جا که اثر بارز حزن در چشمان یعقوب(ع) ظاهر گشت نه در دیگر حواس او، معلوم می شود که اندوه یعقوب(ع) مایه گریستن فراوان او گشته و گریه فراوانش چشمان او را بی فروغ ساخته بود.

12_ یعقوب (ع) بر اثر فراق یوسف (ع) ، درونی آکنده از غم و دلی لبریز از اندوه داشت .

وابيضت عيناه من الحزن فهو کظیم

(کظیم) به معنای اسم مفعول مکظوم به کسی گفته می شود که لبریز از غم و غصه و یا آکنده از خشم و غضب باشد.

13_ یعقوب (ع) بر عملکرد فرزندانش دربارہ یوسف (ع) و بنیامین خشمگین بود و همواره خشم خود را فرو می برد و از ابراز آن خودداری می کرد .

و تولیٰ عنہم . . . فهو کظیم

«کظیم» می تواند به معنای اسم فاعل کاظم باشد ؛ یعنی ، کسی که غم و اندوه یا خشم و غضب خویش را فرو می برد و از ابراز آن خودداری می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 85 - 3,4,1

1_ یعقوب (ع) ، همواره به یاد فرزندش یوسف (ع) و دردمند فراق او بود .

قالوا تالله تفتؤا تذکر یوسف

«تفتؤا» از افعال ناقصه و به تقدیر «لا» ی نافیه است. بنابراین «تفتؤا تذکر یوسف» ؛ یعنی ، پیوسته یوسف(ع) را یاد می

ص: 562

کنی.

3_ فرزندان یعقوب، نگران وضعیت رو به وخامت پدر خویش و ناراحت از قرار گرفتنش در معرض بیماری و هلاکت

قالوا تالله تفتوا تذكرو يوسف حتى تكون حرضا أو تكون من الهـ لکین

4_ فرزندان یعقوب او را به خاطر اندوه جانکاهش در فراق یوسف (ع) ملامت کردند .

قالوا تالله تفتوا تذكرو يوسف

لحن و سیاق جمله «قالوا تالله...» گویای ملامت یعقوب(ع) و درخواست به فراموشی سپردن یوسف(ع) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 86 - 9, 10, 3, 2, 1

1_ یعقوب (ع) در فراق یوسف (ع) گرفتار غم و اندوهی فراوان و طاقت فرسا بود .

قال إنما أشکوا بثی و حزنی إلی الله

«بثّ» در لغت به معنای حزن شدید است. گویا شدّت آن باعث می شود که دارنده اش نتواند آن را تحمل کند. از این رو برای دیگران بازگو کرده و منتشرش می سازد.

2_ یعقوب (ع) از غم و اندوه جانکاهش در فراق یوسف (ع)، تنها به خداوند شکایت می کرد .

قال إنما أشکوا بثی و حزنی إلی الله

شکایت چیزی را نزد شخصی بردن؛ یعنی، خبر دادن و گلایه کردن به آن شخص از بد رفتاری آن چیز. بنابراین «إنما أشکوا بثی و حزنی إلی الله»؛ یعنی، فقط به خداوند خبر می دهم که حزن و اندوه با من چه کرده و از آنها فقط به خداوند گلایه می کنم و از او دادخواهی می نمایم.

3_ یعقوب (ع) هرگز از غم و اندوهش به غیر خدا (فرزندان و اطرافیانش) شکایت و گلایه نکرد .

قال إنما أشکوا بثی و حزنی إلی الله

9_ یعقوب (ع) برخلاف فرزندان و اطرافیانش به زنده بودن یوسف (ع) اطمینان داشت .

و أعلم من الله ما لاتعلمون

«من الله» می تواند به معنای «از ناحیه خدا» باشد و نیز می تواند به معنای «درباره خدا» باشد. بر اساس معنای اول مراد از «ما لاتعلمون»

به مناسبت مورد، زنده بودن یوسف، دیدار او و ... است.

10_ یعقوب (ع) به دیدار یوسف (ع) و سرآمدن فراقش مطمئن بود.

و أعلم من الله ما لا تعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 87 - 2,3,4

2_ یعقوب (ع) به فرزندانش دستور داد برای یافتن یوسف (ع) و بنیامین حرکت کنند و به جست و جوی آنها پردازند.

ی_بنی اذهبوا فتحسسوا من یوسف و أخیه

«تحسس» (مصدر تحسسوا) به معنای طلب کردن و جست و جو نمودن است.

3_ یعقوب (ع) گرفتار شدن به فراق بنیامین را نشانه پایان یافتن اندوه های خویش دانست و به یافتن یوسف (ع) و بنیامین امیدوار شد.

ی_بنی اذهبوا فتحسسوا من یوسف و أخیه و لاتأیسوا من روح الله

از آن جا که یعقوب (ع) پس از داستان بنیامین، جستوجو از یوسف را مطرح می سازد و فرزندانش را مأمور تفحص از وی می کند، چنین برمی آید که وی قضیه بنیامین را نشانه ای به نزول فرج الهی دانسته و به یافتن یوسف (ع) امیدوار شده بود. اقدام

ص: 563

نکردن وی برای یافتن یوسف پیش از داستان بنیامین، دلیل این حقیقت است و این معنا توجیه کننده برنامه یوسف(ع) در بازداشت بنیامین می باشد.

4_ یعقوب (ع) از فرزندانش خواست برای یافتن یوسف (ع) و بنیامین تلاشی پی گیر داشته و از یافتن آنها هرگز مأیوس نشوند .

و لا تأیسوا من روح الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 94 - 2,3,4,8,9,10

2_ یعقوب (ع) از فاصله ای دور (از کنعان تا مصر) بوی یوسف (ع) را از پیراهن او استشمام کرد .

و لما فصلت العیر قال أبوهم إني لأجد ريح يوسف

جمله «قال أبوهم ..» جواب شرط «لما فصلت...» است و از این رو می رساند که شنیدن بوی یوسف(ع) با بودن پیراهن همراه قافله مرتبط بوده است. و از آن جا که آن قافله هنوز در نزدیکی مصر بود، معلوم می شود یعقوب(ع) از فاصله ای بسیار دور بوی یوسف(ع) را از پیراهنش احساس کرد.

3_ یعقوب (ع) هم زمان با حرکت فرزندانش از مصر، یافته خویش (شنیدن بوی یوسف) را برای اطرافیانش ابراز کرد .

و لما فصلت العیر قال أبوهم إني لأجد ريح يوسف

4_ شامه معجزه آسای یعقوب (ع) و کرامت او در شنیدن بوی یوسف (ع) از راه بسیار دور

و لما فصلت العیر قال أبوهم إني لأجد ريح يوسف

8_ سست شدن عقل و خرد بر اثر پیری و کهنسالی، اتهام خانواده یعقوب به آن حضرت

لولا أن تقنّدون

«فَنَد» به معنای فساد عقل بر اثر پیری است و «تقنید» (مصدر تقنّدون)؛ یعنی، کسی را به خاطر پیری و فرتوتی سست اندیشه شمردن (کشاف).

9_ بی ادبی و جسارت بستگان یعقوب در برخورد با او

لولا أن تقنّدون

10_ ترور شخصیت یعقوب (ع) از ناحیه بستگان و اطرافیانش

1_ بستگان یعقوب باور به زنده بودن یوسف (ع) را خطای دیرینه یعقوب (ع) و اصرار بر آن را برخاسته از کژاندیشی می شمردند .

إنک لفی ضلّٰلک القدیم

مقصود فرزندان و بستگان یعقوب از خطای دیرینه وی (ضلالک القدیم) می تواند اعتقاد او به زنده بودن یوسف(ع) و یا برتر دانستن وی بر دیگر فرزندان باشد. هر چند بعید نیست که هر دو معنا نیز مراد باشد.

2_ بستگان یعقوب با سوگند ، وی را به کژروی و ارتکاب خطا در برتر دانستن یوسف (ع) و محبت بیش از حد به وی متهم کردند .

إنک لفی ضلّٰلک القدیم

3_ یعقوب (ع) در طول فراق یوسف (ع) همواره به زنده بودن او اعتقاد داشت و آن را برای اطرافیانش اظهار می کرد .

قال أبوهم إني لأجد ريح يوسف . . . قالوا تالله إنك لفي ضلِّ لك القديم

4_ بستگان یعقوب او را در خیر استشمام بوی یوسف (ع) تکذیب کرده و این احساس را ناشی از کژاندیشی دانستند .

قال أبوهم إني لأجد ريح يوسف . . . قالوا تالله إنك لفي ضلِّ لك القديم

5_ بی ادبی و جسارت بستگان یعقوب به ساحت والای آن حضرت

إنك لفي ضلِّ لك القديم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 96 - 11، 4

4_ چشمان یعقوب (ع) بلافاصله پس از قرار گرفتن پیراهن یوسف (ع) بر آن، فروغ گرفت و بینایش بازگشت .

ألقيه على وجهه فارتد بصيرًا

«ارتداد» (مصدر ارتد) به معنای بازگشتن چیزی و یا حالتی به صورت و حالت سابق خود است. حرف «فاء» در جمله «فارتد...» حاکی از دو معناست:

1_ ترتب و سببیت میان افکندن پیراهن و بینا شدن یعقوب(ع)، 2_ نبود فاصله و تراخی میان آن دو.

11_ یعقوب (ع) باور خویش را مبنی بر زنده بودن یوسف (ع) و پایان یافتن فراقش به فرزندان و بستگان خویش بازگو می کرد .

ألم أقل لكم إني أعلم من الله ما لا تعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 98 - 1

1_ یعقوب (ع) از ستم فرزندان در حق خویش درگذشت و آنان را بخشود .

قال سوف أستغفر لكم ربي

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 99 - 1

1_ خاندان یعقوب، تقاضای یوسف (ع) را پذیرفتند و همگی از کنعان به سوی مصر کوچ کردند .

وَأَتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ . . . فلما دخلوا على يوسف

مراد از ضمیر «دخلوا» به قرینه «وَأَتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ» در آیه 93 و کلمه «أبويه» برادران یوسف، خانواده های ایشان و پدر و مادر اوست. جمله «فلما دخلوا على يوسف» عطف بر جمله هایی مقدر است که به قرینه «وَأَتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ» عبارتند از: آنان تقاضای یوسف را پذیرفتند و همگی به سوی مصر کوچ کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 100 - 1،7

1_ یعقوب (ع) و خاندان او پس از مراسم استقبال به مصر وارد شدند و به بارگاه یوسف (ع) درآمدند .

قال ادخلوا مصر . . . ورفع أبويه على العرش

ترتیب ذکرى میان «ادخلوا مصر» و جمله های «رفع أبويه على العرش . . .» گویای این نکته است که حقایق مطرح شده در آیه مورد بحث پس از ورود خاندان یعقوب به مصر، انجام گرفته است و کلمه «العرش» می رساند که آنان به دربار یوسف (ع) رفتند.

ص: 565

7_ برادران یوسف و خانواده های ایشان و نیز پدر و مادر او ، همگی بر او سجده بردند .

و رفع ابویه علی العرش و خرّوا له سجّداً

«خرور» (مصدر خرّوا) به معنای سقوط کردن و بر زمین افتادن است و «سجّداً» جمع ساجد می باشد. مراد از ضمیر در «خرّوا» همانند «دخلوا علی یوسف» و «ادخلوا» در آیه قبل برادران یوسف و خانواده های ایشان و نیز پدر و مادر اوست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 49 - 6

6- تولد یعقوب در زمان حیات حضرت ابراهیم (ع) بوده است .

وهبنا له إسحاق و یعقوب

بر حسب ظاهر، صدق هبه زمانی است که دریافت کننده در قید حیات باشد. با توجه به این که یعقوب نیز در این آیه موهبت به ابراهیم(ع) دانسته شده، چنین بر می آید که او نیز در زمان حیات ابراهیم متولد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 72 - 1

1- تولد اسحاق و یعقوب (ع) ، پس از هجرت ابراهیم (ع) بود .

و نَجِّينَهُ و لوطًا إلى الأرض ... و وهبنا له إسحاق و یعقوب

سیر داستان حضرت ابراهیم در این آیات، بیانگر برداشت یاد شده است. به علاوه این که داستان افکندن ابراهیم به آتش و نجات آن حضرت در زمان جوانی اش بوده است و فرزنددار شدن ابراهیم(ع) در دوران پیری آن حضرت صورت گرفته است.

قضاوت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 89 - 2

2_ نوح، ابراهیم، اسحاق، یعقوب، داوود، یوسف، موسی و هارون(ع) بهره مند از تعالیم آسمانی (کتاب) و دارای منصب قضاوت و مقام نبوت بودند.

أولئك الذين آتینهم الكتب و الحکم و النبوه

«أولئك» اشاره به انبیای مذکور در آیات قبل است.

کتاب آسمانی یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 27 - 3

3- اسحاق و یعقوب (ع) از مقام نبوت و کتاب آسمانی ، برخوردار بودند .

و وهبنا له إسحاق و یعقوب و جعلنا فی ذرّیّته النبوه

از مصداق های اتم و اکمل ذریه ابراهیم، اسحاق و یعقوب اند که خداوند به آنها، نبوت و کتاب عطا کرده است.

ص: 566

کرامات یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 94 - 3,4

3_ یعقوب (ع) هم زمان با حرکت فرزندانش از مصر ، یافته خویش (شنیدن بوی یوسف) را برای اطرافیانش ابراز کرد .

و لما فصلت العیر قال أبوهم إني لأجد ريح يوسف

4_ شامه معجزه آسای یعقوب (ع) و کرامت او در شنیدن بوی یوسف (ع) از راه بسیار دور

و لما فصلت العیر قال أبوهم إني لأجد ريح يوسف

کظم غضب یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 13

13_ یعقوب (ع) بر عملکرد فرزندانش درباره یوسف (ع) و بنیامین خشمگین بود و همواره خشم خود را فرو می برد و از ابراز آن خودداری می کرد .

و تولی عنهم ... فهو کظیم

«کظیم» می تواند به معنای اسم فاعل کاظم باشد ؛ یعنی ، کسی که غم و اندوه یا خشم و غضب خویش را فرو می برد و از ابراز آن خودداری می کند.

کیفر دزد در دین یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 75 - 2

2_ « استرقاق » کیفر سارقان در شریعت یعقوب

فهو جزؤه کذلک نجزی الظ_لمین

جمله « کذلک نجزی الظ_لمین » اشاره به این مطلب دارد که آنچه درباره کیفر سارق گفتیم ، مقتضای آیین ماست .

گریه یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 7

7_ گریه فراوان یعقوب (ع) در فراق یوسف (ع) *

وابيضت عيناه من الحزن

حرف «من» در «من الحزن» تعلیلیه است و حاکی از این است که حزن عامل نابینایی یعقوب(ع) بود؛ ولی از آن جا که اثر بارز حزن در چشمان یعقوب(ع) ظاهر گشت نه در دیگر حواس او، معلوم می شود که اندوه یعقوب(ع) مایه گریستن فراوان او گشته و گریه فراوانش چشمان او را بی فروغ ساخته بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 567

16- زکریا، یحیی، مریم (س)، عیسی، ابراهیم، اسحق، یعقوب، موسی، هارون، اسماعیل، و ادیس (ع)، هنگام شنیدن آیات الهی به سجده می افتادند و در حال سجود اشک می ریختند .

أولئك... إذا تتلى عليهم آيات الرحمن خرّوا سجداً و بکياً

گزارش برادران یوسف به یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 63 - 2, 1

1_ فرزندان یعقوب از مصر بازگشتند و گزارش سفرشان را برای او شرح دادند .

فلما رجعوا إلى أبيهم قالوا

2_ ممنوع شدن فرزندان یعقوب از دریافت سهمیه خوار و بار بدون همراهی بنیامین ، از گزارش های آنان به پدرشان یعقوب بود .

فإن لم تأتوني به فلا كيل لكم .. فلما رجعوا إلى أبيهم قالوا يـأبانا منع منا الكي

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 81 - 8, 7, 6, 5, 4, 1

1_ لاوی ضمن موافقت با مراجعه برادرانش به کنعان ، نحوه گزارش سرقت بنیامین را به آنان تعلیم داد .

قال كبيرهم .. ارجعوا إلى أبيكم فقولوا يـأبانا إن ابنك سرق

4_ لاوی به برادرانش سفارش کرد ، دسته جمعی به حضور پدر برسند و همگان بر دزدی بنیامین شهادت دهند .

ارجعوا إلى أبيكم فقولوا .. ما شهدنا إلا بما علمنا

تصريح لاوی به صیغه های جمع «قولوا» و «ما شهدنا» و «علمنا» گویای برداشت فوق است.

5_ لاوی از برادرانش خواست ، گزارش سفر و دزدی بنیامین را با لحنی مشفقانه ، به پدر بیان کنند .

یـأبانا

تصريح لاوی به اینکه در ابتدای سخن پدر را با جمله «یـأبانا» مخاطب قرار دهید ، رساننده این است که به گونه ای سخن بگویید که

شفقت او را بر خویش جلب کنید.

6_ اظهار کینه برادران بنیامین به وی در گزارش سرقتش به یعقوب

إن ابنک سرق

لحن جمله «إن ابنک سرق» (به یقین پسرت دزدی کرد) گویای کینه برادران بنیامین نسبت به اوست.

7_ لاوی از برادرانش خواست برای پدرشان بیان کنند که بنیامین در نهان و به دور از چشم آنان دزدی کرد .

و ما کنا للغیب ح_فظین

در معنای جمله «و ما کنا ..» چند نظر ابراز شده است. با توجه به اطمینان برادران یوسف به دزدی بنیامین که جمله «إن ابنک سرق» گویای آن است، این معنا به نظر روشن تر می رسد که: ما نمی توانستیم آنچه را در غیاب و به دور از چشم انجام می گیرد، نگهبان باشیم ؛ یعنی، دزدی بنیامین در نهان انجام گرفت. از این رو نتوانستیم او را باز داریم.

8_ دزدی مخفیانه بنیامین و ناتوانی برادران از مراقبت وی در نهان ، اعتذار آنان نزد یعقوب (ع) از باز نگرداندن او

ارجعوا إلی أییکم فقولوا .. و ما کنا للغیب ح_فظین

جمله «و ما کنا ..» در حقیقت پاسخ به پرسشی است که لاوی انتظار آن را از یعقوب(ع) داشت و آن اینکه: گیرم بنیامین

ص: 568

دزدی کرد، چرا او را از دزدی کردن باز نداشتید تا کار به آنچه می گوئید بینجامد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 1

1_ فرزندان یعقوب به کنعان بازگشتند و گزارش سفرشان را همان گونه که لایوی سفارش کرده بود، برای پدرشان بیان کردند.

ارجعوا إلى أبيكم فقولوا يـأبانا . . . قال بل سؤلت لكم أنفسكم أمراً

از آن جا که مطالب آیه 81 و 82 سخنان لایوی در مصر است و جمله «بل سؤلت . . .» پاسخ یعقوب در برابر آن گفته هاست، معلوم می شود که اولاً: بخشی از داستان به خاطر اختصار آورده نشده است و آن اینکه: «ارجعوا إلى أبيهم وقالوا كذا و كذا». ثانیاً: فرزندان یعقوب همان سخنان لایوی را به همان گونه که وی سفارش کرده بود برای پدرشان گزارش کردند.

لایوی و اذن یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 80 - 14، 11

11_ لایوی بازگشت از مصر بدون بنیامین را به پیام رخصتی از ناحیه یعقوب (ع) و یا به تقدیر و حکمی از جانب خدا موکول کرد.

فلن أبرح الأرض حتى يأذن لي أبي أو يحكم الله لي

گویا مقصود لایوی از «حتی یأذن لی اَبی» این معنا باشد که پدرش یعقوب اطمینان کند که ما در نگه داری از بنیامین کوتاهی نکردیم و مصداق سخنی که خود گفته بود (إلا أن يحاط بكم) تحقق یافت. و یا اگر چنین اطمینانی پیدا نکرد، از پیمان خویش چشم پوشی کند و در نتیجه اجازه بازگشت را به من بدهد. و مراد از «یحکم الله» شاید این باشد که تقدیر الهی سبب شود من بتوانم بنیامین را از دست عزیز مصر برهانم و با او بازگردم.

14_ «عن أبي الحسن الهادي (ع): . . . قال [لایوی] : « لن أبرح الأرض حتى يأذن لي أبي . . . » . . . ;

از امام هادی(ع) روایت شده است: . . . (لایوی) گفت: هرگز از این سرزمین دور نمی شوم تا اینکه پدرم به من اجازه دهد . . . «...».

مجازات دزد در دین یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 75 - 2

2_ «استرقاق» کیفر سارقان در شریعت یعقوب

فهو جزؤه كذلك نجزي الظ_لمين

جمله «كذلك نجزي الظ_لمين» اشاره به این مطلب دارد که آنچه درباره کیفر سارق گفتیم ، مقتضای آیین ماست.

محبت یعقوب(ع) به بنیامین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 569

3_ یوسف (ع) و بنیامین محبوب تر از دیگر فرزندان یعقوب در نزد آن حضرت

إذ قالوا ليوسف وأخوه أحب إليّ أبينا

مراد از «أخوه» چنانچه مفسران گفته اند بنیامین است.

4_ یوسف (ع) محبوب تر از بنیامین در نزد یعقوب (ع)

إذ قالوا ليوسف وأخوه أحب إليّ أبينا

برداشت فوق، از تقدیم «یوسف» بر برادرش «بنیامین» استفاده شده است.

6_ همه فرزندان یعقوب محبت افزون تر او به یوسف (ع) و بنیامین را احساس می کردند و بر آن رشک می بردند.

إذ قالوا ليوسف وأخوه أحب إليّ أبينا منا

ضمیر در «قالوا» به «إخوته» در آیه قبل برمی گردد؛ یعنی، همه آنان چنین گفتند و بر این نظر اتفاق داشتند.

9_ لطف و محبت افزون تر یعقوب (ع) به یوسف (ع) و بنیامین و شایسته نبودن آن دو برای آن لطف و محبت، از سخنان و پیش درآمد

های جلسه مشورتی برادران یوسف علیه وی

إذ قالوا ليوسف وأخوه أحب إليّ أبينا منا ونحن عصبة إن أبانا لفي ضلّ مبین

13_ محبت فراوان یعقوب (ع) به یوسف (ع) و بنیامین، خطا و لغزشی روشن از دیدگاه دیگر فرزندان او

إذ قالوا ليوسف وأخوه أحب . . . إن أبانا لفي ضلّ مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ یعقوب (ع) به فرزندش بنیامین علاقه ای ویژه داشت .

قالوا سنرود عنه أباه

2_ یعقوب (ع)، همواره از مسافرت کردن بنیامین به همراه برادرانش، جلوگیری می کرد .

قالوا سنرود عنه أباه

3_ علاقه شدید یعقوب (ع) به بنیامین ، دلیل برادران یوسف برای همراه نبودن بنیامین با آنان

قالوا سنرود عنه أباه

«با پدرمان گفت و گو می کنیم و تلاش می نماییم که رضایت او را برای سفر بنیامین جلب کنیم» _ که مفاد «سنرود عنه أباه» می باشد _
اشاره ای است از سوی برادران یوسف به او که علت همراه نبودن بنیامین ، ممانعت پدرشان می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 66 - 4

4_ یعقوب (ع) ، علاقه ای وافر به بنیامین و سلامتی او داشت و جدایی و فراق او برایش رنج آور بود .

لتأتنتی به

جمله های «إنا له لحافظون» و «فالله خیر حافظاً» در آیات پیشین دلالت بر آن داشت که یعقوب (ع) خواهان نرسیدن گزند و آسیب به بنیامین بود و جمله «لتأتنتی به» (او را نزد من آورید) حاکی است که دوری او نیز بر آن حضرت مشکل بود و خواهان حضور وی نزد خویش بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 78 - 8

ص: 570

8_ برادران بنیامین می دانستند که وی در نزد پدرشان یعقوب ، از محبوبیت افزون تری برخوردار است .

فخذ أحدنا مكانه

محبت یعقوب(ع) به فرزندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 8 - 2,3,12

2_ یعقوب (ع) همه فرزندان خویش را گرامی می داشت و به همه آنان محبت می کرد .

إذ قالوا ليوסף وأخوه أحب إلى أئینا منّا

افعل تفضیل (أحبّ) گویای برداشت فوق است.

3_ یوسف (ع) و بنیامین محبوب تر از دیگر فرزندان یعقوب در نزد آن حضرت

إذ قالوا ليوסף وأخوه أحب إلى أئینا

مراد از «أخوه» چنانچه مفسران گفته اند بنیامین است.

12_ برادران یوسف به دلیل نیرومندی و کارآمد بودنشان ، خویش را به محبت پدرشان یعقوب سزاوارتر می دیدند .

إذ قالوا ليوסף وأخوه أحب إلى أئینا منا ونحن عصبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 9 - 4,5

4_ برادران یوسف ، نبود وی در میان خانواده را ، مایه توجه کامل یعقوب (ع) به آنان می پنداشتند .

اقتلوا یوسف . . یخل لکم وجه أئیکم

«یخل لکم وجه أئیکم» (خالی شود صورت پدرتان برای شما) کنایه از آن است که توجه و اقبال او از یوسف(ع) منقطع می شود و تنها برای شما خواهد بود. فعل «یخل» جواب امر (اقتلوا) و (اطرحوه) است و با «إن» شرطیه مقدر مجزوم شده است ؛ یعنی: «إن تقتلوه أو تطرحوه یخل لکم...».

5_ برادران یوسف در صورت نبود او ، بنیامین را رقیب خویش در جلب محبت یعقوب (ع) نمی دیدند .

لیوسف و أخوه أحب . . . اقتلوا یوسف ... یخل لکم وجه أیکم

برادران یوسف از محبت افزون تر یعقوب(ع) به یوسف(ع) و نیز بنیامین در رنج بودند؛ ولی با از میان بردن یوسف(ع) مشکل را حل شده می دانستند. بنابراین چنین می پنداشتند که بنیامین، نمی تواند مانع توجه کامل یعقوب(ع) به آنان باشد.

محبت یعقوب(ع) به یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 4 - 6

6_ رابطه یوسف (ع) و پدرش یعقوب (ع)، رابطه ای صمیمانه و سرشار از محبت بود.

إذ قال یوسف لأبیه ی_أبت . . . ی_بنی

تعبیر «ی_أبت» (ای پدرم) در کلام یوسف(ع) و «ی_بنی» (ای پسرک من) در کلام یعقوب(ع)، حاکی از اظهار علاقه آن دو به یکدیگر است.

ص: 571

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 5 - 14

14_ رابطه یوسف (ع) و پدرش یعقوب (ع) ، رابطه ای صمیمانه و سرشار از محبت بود .

ی_أبت . . . قال ی_بنی لا تقصص رءیاک

تعبیر «ی_أبت» (ای پدرم) در کلام یوسف(ع) و «ی_بنی» (ای پسرک من) در کلام یعقوب(ع) حاکی از علاقه آن دو به یکدیگر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 8 - 3,4,5,6,9,13,15

3_ یوسف (ع) و بنیامین محبوب تر از دیگر فرزندان یعقوب در نزد آن حضرت

إذ قالوا لیوسف و أخوه أحب إلی أبینا

مراد از «أخوه» چنانچه مفسران گفته اند بنیامین است.

4_ یوسف (ع) محبوب تر از بنیامین در نزد یعقوب (ع)

إذ قالوا لیوسف و أخوه أحب إلی أبینا

برداشت فوق ، از تقدیم «یوسف» بر برادرش «بنیامین» استفاده شده است.

5_ شایستگی های معنوی یوسف (ع) و فضیلت های خدادادی وی ، عامل محبت فراوان یعقوب (ع) به او بود .

کذلک یجتبیک ربک . . . لیوسف و أخوه أحب إلی أبینا منا

بیان مسأله محبت افزون تر یعقوب(ع) به یوسف(ع) ، پس از بیان ویژگیهای یوسف (وکذلک یجتبیک . . .) ، اشاره به ریشه محبت افزون تر یعقوب(ع) به یوسف(ع) دارد.

6_ همه فرزندان یعقوب محبت افزون تر او به یوسف (ع) و بنیامین را احساس می کردند و بر آن رشک می بردند .

إذ قالوا لیوسف و أخوه أحب إلی أبینا منا

ضمیر در «قالوا» به «إخوته» در آیه قبل برمی گردد ؛ یعنی ، همه آنان چنین گفتند و بر این نظر اتفاق داشتند.

9_ لطف و محبت افزون تر یعقوب (ع) به یوسف (ع) و بنیامین و شایسته نبودن آن دو برای آن لطف و محبت ، از سخنان و پیش درآمد

إذ قالوا ليوسف وأخوه أحب إلى أبينا منا ونحن عصبة إن أبانا لفي ضلّ مبین

13_ محبت فراوان یعقوب (ع) به یوسف (ع) و بنیامین ، خطا و لغزشی روشن از دیدگاه دیگر فرزندان او

إذ قالوا ليوسف وأخوه أحب . . . إن أبانا لفي ضلّ مبین

15_ « عن علی بن الحسین (ع) : . . . فلما رأى يوسف الرؤيا وأصبح يقصّها علی أبيه یعقوب ، فاغتم یعقوب لما سمع من يوسف مع ما أوحى الله عزوجل إليه أن استعد للبلاء . . . و خاف أن يكون ما أوحى الله عزوجل إليه من الإستعداد للبلاء هو في يوسف خاصّه فاشتدت رفته عليه من بين ولده فلما رأى إخوه يوسف ما يصنع یعقوب بيوسف و تکرّمه إياه و إيثاره إياه عليهم إشتد ذلك عليهم . . . وقالوا : إن يوسف و أخاه « أحب إلى أبينا متّا » . . . ;

از امام سجاد(ع) روایت شده است: . . . هنگامی که یوسف(ع) آن خواب را دید و بامداد برای یعقوب بازگو کرد، یعقوب به خاطر آنچه از یوسف شنید با آنچه خدای عزوجل به او وحی کرد که آماده بلا باش غمگین شد . . . و ترسید که آن بلا بالخصوص در مورد یوسف باشد. از این رو مهربانی او از میان برادران به یوسف زیادتر شد ; چون برادران رفتار یعقوب را نسبت به یوسف دیدند که او را گرامی می دارد و بر آنان ترجیح می دهد، بر آنان گران آمد . . . و گفتند: یوسف و برادرش نزد پدر ما از ما محبوب ترند».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 13 - 3

3_ یعقوب (ع) به فرزندش یوسف (ع) بسیار علاقه مند بود و از فراق او آزرده خاطر و محزون می شد .

قال إني ليحزني أن تذهبوا به

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 95 - 2

2_ بستگان یعقوب با سوگند ، وی را به کژروی و ارتکاب خطا در برتر دانستن یوسف (ع) و محبت بیش از حد به وی متهم کردند .

إنك لفي ضلّ لك القديم

محبت یوسف (ع) به یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 4 - 6

6_ رابطه یوسف (ع) و پدرش یعقوب (ع) ، رابطه ای صمیمانه و سرشار از محبت بود .

إذ قال يوسف لأبيه يـأبت . . . یـبنی

تعبیر «یـأبت» (ای پدرم) در کلام یوسف (ع) و «یـبنی» (ای پسرک من) در کلام یعقوب (ع) ، حاکی از اظهار علاقه آن دو به یکدیگر است .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 5 - 14

14_ رابطه یوسف (ع) و پدرش یعقوب (ع) ، رابطه ای صمیمانه و سرشار از محبت بود .

یـأبت . . . قال یـبنی لا تقصص رءیاک

تعبیر «یـأبت» (ای پدرم) در کلام یوسف (ع) و «یـبنی» (ای پسرک من) در کلام یعقوب (ع) حاکی از علاقه آن دو به یکدیگر است .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7_ یوسف (ع) با اظهار محبتی ویژه به پدر و مادر خویش، آنان را در کنار خود جای داد.

فلما دخلوا علی یوسف ءاوی إلیه أبویه

محدوده مسئولیت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 73 - 7

7- ابراهیم، اسحاق و یعقوب (ع)، موظف بودند که در چارچوب فرمان های الهی به هدایت مردم بپردازند؛ و نه بر اساس

ص: 573

سلیقه شخصی و نه دستور گیری از دیگران .

و جعلن_هم ائمه یهدون بأمرنا

«بأمرنا» متعلق به «یهدون» و در حقیقت به منزله قید و شرط برای هدایت کردن است؛ یعنی، هدایت کردن مردم باید به فرمان ما باشد

محرمات یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 93 - 14، 11، 2

2_ یعقوب (ع) ، برخی خوردنی ها را بر خود حرام کرده بود .

الأ ما حرم اسرائیل علی نفسه من قبل ان تنزل التوریه

11_ آنچه از خوردنی ها که یعقوب (ع) بر خویش حرام کرده بود ، بر بنی اسرائیل نیز حرام بود .

كل الطعام كان حلالا لبني اسرائيل الا ما حرم اسرائيل علی نفسه

بنابراینکه استثنای در «الا ما حرم . . .» استثنای متصل باشد.

14_ حلیت همه خوردنی ها بر بنی اسرائیل ، جز گوشت شتر که اسرائیل (ع) (یعقوب) قبل از نزول تورات بر خود حرام کرده بود .

كل الطعام كان حلالا لبني اسرائيل الا ما حرم اسرائيل علی نفسه

امام صادق(ع): .. ان اسرائیل كان اذا اكل من لحم الابل هیج علیه وجع الخاصره فحرم علی نفسه لحم الابل و ذلك قبل ان تنزل التوراه.

کافی، ج 5، ص 306، ح 9؛ بحار الانوار، ج 9، ص 191، ح 31.

مخالفت یعقوب(ع) با برادران یوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 64 - 1

1_ یعقوب (ع) پیشنهاد فرزندانش را نپذیرفت و با روانه ساختن بنیامین به سفر مصر مخالفت کرد .

قال هلء امنكم عليه إلا كما أمنتكم على أخيه من قبل

مدح صبر یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 18 - 14

14_ شکیبایی یعقوب (ع) در فراق یوسف (ع)، ستودنی و در خور تحسین بود .

فصبر جمیل

چنان چه «جمیل» صفت برای «صبر» باشد، در تقدیر گرفتن مبتدا (صبری صبر جمیل) و یا خبر (صبر جمیل أحسن) ضروری است. برداشت فوق ناظر به این احتمال است.

ص: 574

مدح یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 50 - 3

3- خداوند ، برای ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ستایشی راستین و بلندآوازه در تاریخ قرار داده است .

و جعلنا لهم لسان صدق علیاً

از جمله معانی و کاربردهای کلمه «لسان» ثنا و تمجید است؛ بنابراین «جعلنا . . .»، یعنی برای آنها ثنا و تمجیدی راستین و رفیع قرار دادیم.

مدیریت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 5 - 10

10_ تلاش یعقوب (ع) برای پیشگیری از برخورد های نامناسب فرزندان با یکدیگر

لانتقص رءیاک علی إخوتک فیکیدوا لک کیداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 63 - 10

10_ تسلط و مدیریت یعقوب (ع) بر خانواده و فرزندان خویش

ی_أبانا منع منا الکیل فأرسل معنا أاخانا نکتل

مسابقه در دین یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 17 - 4

4_ مسابقه ، امری مشروع در آیین یعقوب (ع) و مرسوم در زمان آن حضرت

قالوا ی_أبانا إنا ذهبنا نستبق

9- هدایت مردم به سوی خدا و صفات ، افعال و سخنان او ، وظیفه ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) بود .

و جعلنهم أئمة یهدون بأمرنا

برداشت یاد شده براساس دو نکته است: 1_ «أمر» در اصل به معنای شأن و لفظی است عام که شامل تمامی افعال و اقوال می شود (مفردات راغب). 2_ «باء» در «بأمرنا» ممکن است برای غایت و به معنای «إلی» باشد.

مسیحیان و دین یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 140 - 2

2- نصارا آیین ابراهیم ، اسماعیل ، اسحاق ، یعقوب و نوادگانش را آیین نصرانیت و ایشان را نصرانی می دانستند .

أم تقولون إن إبراهيم وإسمعیل ... كانوا هوداً أو نصری

مسیحیان و یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 140 - 9,11

9- یهود و نصارا به خاطر کتمان حقایقی درباره ابراهیم ، اسماعیل ، اسحاق و یعقوب (ع) و نوادگان یعقوب ، از ظالمترین مردم هستند .

أم تقولون إن إبراهيم ... و من أظلم ممن كتم شهادة عنده من الله

از مصداقهای مورد نظر برای «شهادة من الله» به قرینه صدر آیه، حقایقی است درباره ابراهیم(ع) و سایر پیامبران یاد شده در آیه.

11 - ابراهیم ، اسماعیل ، اسحاق و یعقوب (ع) از پیامبران و شخصیت های مورد قبول یهود و نصارا

أم تقولون إن إبراهيم ... كانوا هوداً أو نصری

مصریان باستان و یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 38 - 6

6_ ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ، پیامبرانی شناخته شده برای مردم مصر

واتبعته مله اباى إبراهيم وإسحق و یعقوب

معامله لقب در دوران یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 19 - 12

12_ خرید و فروش لقیط (انسان یافت شده) امری ناروا و غیرقانونی در عصر یعقوب

و أسروه بض_عه

معلم یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 576

15_ خداوند، آموزنده و اهدا کننده دانش ویژه به یعقوب (ع)

وإنه لذو علم لما علّمه

حرف «لام» در «لما علّمناه» برای تعلیل است و «ما» در آن مصدریه می باشد.

16_ حاکمیت اراده خداوند بر اسباب و علل، از تعالیم خداوند به یعقوب (ع)

ادخلوا من أبواب متفرقة وما أغنى عنكم من الله من شيء... وإنه لذو علم لما علّم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 73 - 12

12- خداوند، به ابراهیم، اسحاق و یعقوب (ع) کار های نیک را شناساند و چگونگی انجام آنها را از طریق وحی به آنان آموخت.

و أوحينا إليهم فعل الخیرت

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که نصب «فعل الخیرات» به خاطر مفعول بودن آن برای «أوحینا» باشد. بر این اساس وحی و الهام فعل خیرات می تواند به این معنا باشد که خدا هر آن چه در میزان الهی و در واقع، کار خیر است به آنان شناساند و چگونگی انجام دادن آنها را از طریق وحی به آنان آموخت. و به سخن دیگر «أوحینا» متضمن معنای «علّمنا» است.

مقامات یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 84 - 2

2_ ابراهیم، اسحاق(ع) و یعقوب(ع) دارای مقامی رفیع و بهره مند از هدایتی ویژه به توحید و برهانهای آن، از جانب خداوند.

ووهبنا له إسحق و یعقوب کلاً هدینا

بهره مندی از هدایت ویژه الهی حاکی از مرتبه والای آن پیامبران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 89 - 2

2_ نوح، ابراهیم، اسحاق، یعقوب، داوود، یوسف، موسی و هارون(ع) بهره مند از تعالیم آسمانی (کتاب) و دارای منصب قضاوت و مقام نبوت بودند.

أولئك الذين آتینهم الكتب والحکم والنبوه

«أولئك» اشاره به انبیای مذکور در آیات قبل است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 49 - 5

5- اسحاق و یعقوب (ع)، فرزندان ابراهیم و از پیامبران الهی بودند .

وهبنا له إسحاق و یعقوب و کلاً جعلنا نبیاً

اسحاق(ع)، فرزند ابراهیم(ع) بود، ولی یعقوب(ع) به دلیل آیه بیست و هفتم سوره هود (و من وراء إسحاق یعقوب) فرزند

ص: 577

اسحاق و نوه ابراهیم(ع) بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 73 - 10، 2، 1

1- حضرت ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ، برخوردار از منصب پیشوایی و رهبری در جامعه

و جعلنهم أئمه

2- امامت و رهبری حضرت ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ، به انتخاب و انتصاب خداوند بود .

و جعلنهم أئمه

10- ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ، پیامبرانی که از سوی خداوند به آنان وحی می شد .

و أوحینا إلیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 45 - 3

3 - ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) ، از بندگان حقیقی و بلندمرتبه خداوند

عبدنا إبرهیم و إسحاق و یعقوب

تصریح به عبد بودن ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) _ با آن که همه انسان ها عبد هستند _ و نیز اضافه آن به ضمیر جلاله (نا) ، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 47 - 2، 1

1 - ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) ، از برگزیدگان خداوند از میان انسان ها

و إئهم عندنا لمن المصطفین

«مصطفی» (مفرد «مصطفین») به معنای شخص برگزیده و انتخاب شده است.

2 - عظمت مقام و قرب ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (علیهم السلام) در پیشگاه خداوند

وإنهم عندنا لمن المصطفين

برگزیدگی ابراهیم(ع) و .. از سوی خداوند با آمدن قید «عندنا» (پیشگاه ما)، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

مکان بشارت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 71 - 11

11_ نوید تولد اسحاق و یعقوب به ابراهیم (ع) و همسرش ساره، در جلسه پذیرایی ابراهیم از فرشتگان بیان شد.

فبشرنـها یاسـحـق و من وراء إسـحـق یعقوب

ملاقات یعقوب(ع) با یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 578

6_ یعقوب (ع) و خاندانش در بیرون شهر مصر بر یوسف (ع) وارد شدند و فراق چندین ساله آنان با یوسف (ع) پایان یافت .

فلما دخلوا علی یوسف

منشأ امامت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 73 - 2

2- امامت و رهبری حضرت ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ، به انتخاب و انتصاب خداوند بود .

و جعلنهم أئمه

منشأ صداقت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 50 - 7

7- ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ، به عنایت خداوند ، دارای گفتارهایی راستین و پرطنین در جهان و تاریخ

و جعلنا لهم لسان صدق علیاً

«لسان» در معانی مختلفی به کار رفته است، از جمله به معنای «کلام»، لذا ممکن است «لسان صدق» به معنای کلام صادق و راست باشد؛ یعنی آنچه که ابراهیم(ع) و فرزندان او ابراز داشته اند، عین حقیقت است. وصف «علیاً» برای «لسان»، نشان بازتاب وسیع آن بین مردم است.

منشأ صلاحیت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 72 - 7

7- دستیابی ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) به صلاح و شایستگی ، در پرتو اراده و عنایت خداوند بود .

و کلاً جعلنا صـلحین

منشأ علم یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 86 - 11

11_ آگاهی یعقوب (ع) به حیات یوسف (ع) ، دانشی بود که از ناحیه خدا به او افاضه شده بود .

و أعلم من الله ما لاتعلمون

ص: 579

نامگذاری یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 71 - 10

10_ خداوند ، پیش از تولد یعقوب ، نام یعقوب را برای او برگزید و آن را به ابراهیم (ع) و همسرش اعلام کرد .

فبشّرناها بإسحاق و من وراء إسحاق یعقوب

نبوت فرزندان یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 163 - 5

5_ خداوند ، گروهی از فرزندان یعقوب را به پیامبری برانگیخت و به آنان وحی کرد .

أوحینا إلی . . . و الاسباط

«اسباط» جمع «سبط» در لغت به فرزندزادگان گفته می شود، و مراد از آن در آیه فرزندزادگان حضرت یعقوب(ع) هستند و برخی از مفسران مقصود از «الاسباط» را فرزندان اسحاق دانسته اند. گفتنی است که آمدن کلمه «الاسباط» پس از «یعقوب» نظر اول را تأیید می کند.

نبوت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 84 - 2

2_ ابرهیم ، اسماعیل ، اسحاق ، یعقوب و فرزندان ، از انبیا و دریافت کنندگان وحی از جانب خداوند

و ما انزل علی ابراهیم . . . و الاسباط

چون «الاسباط» _ به معنای نوه ها _ پس از یعقوب ذکر شده است، به نظر می رسد منظور از آن، فرزندان یعقوب باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 163 - 4

4_ ابراهیم، اسماعیل، اسحاق، یعقوب، عیسی، ایوب، یونس، هارون و سلیمان علیهم السلام از پیامبران پس از نوح (ع) و مخاطب وحی

و أوحینا إلی إبرهیم . . . و سلیمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 89 - 2

2_ نوح، ابراهیم، اسحاق، یعقوب، داوود، یوسف، موسی و هارون(ع) بهره مند از تعالیم آسمانی (کتاب) و دارای منصب قضاوت و مقام نبوت بودند.

أولئک الذین ءاتینهم الکتب و الحکم و النبوه

«أولئک» اشاره به انبیای مذکور در آیات قبل است.

ص: 580

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 38 - 5,6

5_ اسحاق و یعقوب (ع) ، پیامبرانی پیرو شریعت پدرشان ابراهیم (ع)

واتبعت مله اباى ابراهيم و اسحق و يعقوب

6_ ابراهيم ، اسحاق و يعقوب (ع) ، پیامبرانی شناخته شده برای مردم مصر

واتبعت مله اباى ابراهيم و اسحق و يعقوب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 49 - 5

5- اسحاق و یعقوب (ع) ، فرزندان ابراهیم و از پیامبران الهی بودند .

وهبنا له اسحق و يعقوب و كلاً جعلنا نبياً

اسحاق(ع)، فرزند ابراهیم(ع) بود، ولی یعقوب(ع) به دلیل آیه بیست و هفتم سوره هود (و من وراء اسحاق يعقوب) فرزند اسحاق و نوه ابراهیم(ع) بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبياء - 21 - 73 - 10

10- ابراهيم ، اسحاق و يعقوب (ع) ، پیامبرانی که از سوی خداوند به آنان وحی می شد .

و أوحينا إليهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 27 - 3

3 - اسحاق و يعقوب (ع) از مقام نبوت و کتاب آسمانی ، برخوردار بودند .

وهبنا له اسحق و يعقوب و جعلنا في ذريته النبوه

از مصداق های اتم و اکمل ذریه ابراهیم، اسحاق و یعقوب اند که خداوند به آنها، نبوت و کتاب عطا کرده است.

نسب یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 58 - 4

4- برخی از پیامبران یاد شده در سوره مریم (اسحاق، یعقوب و اسماعیل) از نسل ابراهیم (ع) بودند.

من النبیین . . . من ذرّیة ابرهیم

نسل یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 136 - 2

2- نوادگان یعقوب (طایفه های دوازده گانه بنی اسرائیل) برخوردار از پیامبران و احکام و معارف آسمانی

ص: 581

قولوا ءامنا بالله و ما أنزل إلى . . و الأسباب

اسباط (جمع سبط) به معنای نوادگان است و مراد از آن، در آیه شریفه، طوایف دوازده گانه بنی اسرائیل است که هر کدام به یکی از دوازده فرزند یعقوب (اسرائیل) منتهی می شدند. جمله «و ما أنزل الی ... الأسباب» حکایت از آن دارد که: از میان نوادگان یعقوب، کسانی به پیامبری مبعوث شدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 58 - 11، 5

5- برخی از پیامبران یاد شده در سوره مریم (زکریا، یحیی، عیسی، موسی و هارون (ع)) از نسل اسرائیل (یعقوب) بودند.

من النبیین . . من ذرّیه ابرهیم و اسرائیل

11- حضرت ابراهیم (ع)، علاوه بر حضرت یعقوب و ذرّیه او، نسلی مشتمل بر پیامبران الهی، داشت.

و من ذرّیه ابرهیم و اسرائیل

«اسرائیل» لقب یعقوب است. آن حضرت، نوه حضرت ابراهیم(ع) و فرزند اسحاق بوده است. اگر نسل پیامبران، تنها از طریق یعقوب استمرار می یافت، دیگر ذکر ابراهیم و اسرائیل به طور مستقل ضرورتی نداشت، زیرا یکی از دیگری کفایت می کرد، ولی ذکر مستقل نشان از آن دارد که تیره دیگری نیز از نسل ابراهیم، مشتمل بر پیامبران است که همان فرزندان اسماعیل(ع) می باشند.

نشانه های قدرت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 14

14_ بسنده کردن یعقوب (ع) به اعراض از فرزندان، علی رغم مقصر شناختن آنان در فراق یوسف (ع) و بنیامین، بیانگر توان بالای او بر نهان ساختن و پوشیده داشتن خشم و غضب خویش است.

و تولّی عنهم . . فهو کظیم

برداشت فوق، مقتضای تفریع «هو کظیم» به وسیله حرف «فاء» بر «تولّی عنهم» است.

نشانه های کظم غضب یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 14

14_ بسنده کردن یعقوب (ع) به اعراض از فرزندان، علی رغم مقصر شناختن آنان در فراق یوسف (ع) و بنیامین، بیانگر توان بالای او بر نهان ساختن و پوشیده داشتن خشم و غضب خویش است.

و تولّی عنهم... فهو کظیم

برداشت فوق، مقتضای تفریع «هو کظیم» به وسیله حرف «فاء» بر «تولّی عنهم» است.

نعمت یعقوب(ع)

ص: 582

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 72 - 2

2- اسحاق و یعقوب (ع) موهبت خداوند به ابراهیم (ع) بود .

و وهبنا له إسحاق و یعقوب

نعمتهای یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 58 - 1

1- زکریا ، یحیی ، مریم ، عیسی ، ابراهیم ، اسحاق ، یعقوب ، موسی ، هارون ، اسماعیل و ادريس (ع) برخوردار از نعمت ویژه خداوند

أولئك الذين أنعم الله عليهم

«أُولَئِكَ» اشاره به تمامی موارد ذکر شده در سوره مریم از آغاز تا این آیه است و روشن است که مراد از نعمت در جمله «أَنْعَمَ اللَّهُ . . .» نعمت های معمولی و متعارف نیست، چرا که افراد دیگر نیز از این گونه نعمت ها برخوردارند. پس نعمتی که با لسان امتنان بر این گروه بیان گردیده، نعمتی ویژه است.

نقش یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 27 - 6، 1

1 - اسحاق و یعقوب (ع) ، موهبت الهی برای ابراهیم (ع) بود .

و إبرهیم . . . و وهبنا له إسحاق و یعقوب

6 - اعطای اسحاق و یعقوب (ع) به ابراهیم (ع) و نیز قرار دادن مقام نبوت در نسل آن حضرت ، پاداش دنیوی ابراهیم (ع) از سوی خداوند بود .

و وهبنا له إسحاق . . . و جعلنا فی ذرّيته النبوة... و آتیناه أجره فی الدنيا

نگرانی یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 133 - 4

4- یعقوب (ع)، نگران باورهای دینی فرزندانش پس از مرگ خویش و نبودنش در میان آنان

إذ قال لبنیه ما تعبدون من بعدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 5 - 5

5_ یعقوب (ع)، نگران آسیب دیدن یوسف (ع) از ناحیه برادرانش

فیکیدوا لک کیداً

ص: 583

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 11 - 2

2_ یعقوب (ع) همواره از کید فرزندانش علیه یوسف (ع) نگران بود .

ی_أبانا ما لك لا تأمنا علی یوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 14 - 3

3_ فرزندان یعقوب با یادآور شدن کثرت نیرو و توان خویش ، نگرانی او (احساس خطر حمله گرگ ها به یوسف) را نابه جا شمردند .

أخاف . . . قالوا لئن أكله الذئب و نحن عصبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 67 - 4,5,6,8

4_ یعقوب (ع) در سفر دوم فرزندانش به مصر ، حادثه ای را در کمین آنان احساس می کرد و نگران پیشامدی ناگوار برای آنان بود .

لا تدخلوا من باب وحد . . . ما أغنى عنكم من الله من شيء

5_ یعقوب (ع) منشأ خطر برای فرزندانش را در آستانه ورودشان به مصر می پنداشت .

لا تدخلوا من باب وحد . . . ما أغنى عنكم من الله من شيء

6_ یعقوب (ع) حادثه ای ناگوار را برای بنیامین در سفرش به مصر احساس کرده بود .

لا تدخلوا من باب وحد . . . ما أغنى عنكم من الله من شيء

از اینکه یعقوب(ع) نه در سفر اول و نه در سفر سوم فرزندان خویش (اذهبوا فتحسسوا من یوسف و أخیه در آیه 87) _ که بنیامین همراه آنان نبود _ نگرانی خاصی را ابراز نکرد و سفارش ویژه ای نداشت، معلوم می شود در این سفر، خطری را برای بنیامین احساس کرده بود.

8_ یعقوب (ع) ، ورود فرزندانش را به مصر از دروازه های متعدد ، راهی محتمل برای جلوگیری از خطر احساس شده می دید . *

و ادخلوا من أبواب متفرقه و ما أغنى عنكم من الله من شيء

نماز در شریعت یعقوب(ع)

14- انجام کار های نیک ، اقامه نماز و پرداخت زکات ، از تکالیف شریعت ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع)

و أوحینا إلیهم فعل الخیرت و إقام الصلوه و إیتاء الزکوه

نماز یعقوب(ع)

ص: 584

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 73 - 11

11- ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ، مأمور به انجام کار نیک ، برپاداشتن نماز و پرداخت زکات

و أوحینا إلیهم فعل الخیرت و إقام الصلوه و إیتاء الزکوه

نواهی یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 5 - 21، 1

1_ یعقوب (ع) ، فرزندش یوسف (ع) را از نقل خواب خویش برای برادرانش برحذر داشت .

ی_بنی لاتقصص رءیاک علی إخوتک

21_ یعقوب (ع) افشا شدن رؤیای یوسف (ع) را به تحریک شیطان می دانست و یوسف (ع) را از آن برحذر داشت .

لاتقصص رءیاک علی إخوتک .. إن الشیطن لالئسن عدو مبین

جمله «إن الشیطان ..» هم ناظر به «فیکیدوا ...» است و هم ناظر به «لاتقصص رؤیاک». بنابراین وجه دوم، مفاد جمله «لاتقصص ...» به ضمیمه «إن الشیطان» چنین می شود: شیطان درصدد است که تو را به افشای رؤیایت وا دارد، پس برحذر باش!

نیاکان یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 6 - 17

17_ ابراهیم و اسحاق (ع) ، پدران یعقوب و یوسف (ع) بودند .

علی أبویک من قبل إبرهیم و إسحق

و توطئه برادران یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 11 - 2

2_ یعقوب (ع) همواره از کید فرزندان‌ش علیه یوسف (ع) نگران بود .

ی_أبانا ما لک لاتأمنّا علی یوسف

و دین ابراهیم(ع) یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 132 - 4

4 - یعقوب ، پیرو آیین ابراهیم و مبلغ آن

و وصی بها ابرهیم بنیه و یعقوب

ص: 585

وحی به یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 86 - 17

17_ "عن أبی عبدالله(ع): ... هبط علیه جبرئیل فقال له: یا یعقوب ربک یقرؤک السلام و یقول لک: شکوتنی إلی الناس ... فلا تعود تشکونی إلی خلقی... فقال: "إنما أشکوا بئی و حزنی إلی الله...";

از امام صادق(ع) روایت شده است: ... جبرئیل بر یعقوب فرود آمد و گفت: پروردگارت سلام می رساند و می گوید: از من به مردم شکوا کردی ... دیگر چنین کاری نکن ... پس گفت: "إنما أشکوا بئی و حزنی إلی الله...".

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 73 - 10,12

10- ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ، پیامبرانی که از سوی خداوند به آنان وحی می شد .

و أوحینا إلیهم

12- خداوند ، به ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) کار های نیک را شناساند و چگونگی انجام آنها را از طریق وحی به آنان آموخت .

و أوحینا إلیهم فعل الخیرت

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که نصب «فعل الخیرات» به خاطر مفعول بودن آن برای «أوحینا» باشد. بر این اساس وحی و الهام فعل خیرات می تواند به این معنا باشد که خدا هر آن چه در میزان الهی و در واقع، کار خیر است به آنان شناساند و چگونگی انجام دادن آنها را از طریق وحی به آنان آموخت. و به سخن دیگر «أوحینا» متضمن معنای «علّمنا» است.

ورود یعقوب(ع) به مصر باستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 99 - 18

18_ « عن الحسن بن اسباط قال : سألت أبا الحسن فی کم دخل یعقوب من ولده علی یوسف ؟ قال : فی أحد عشر إبناً له . . . » ;

حسن بن اسباط گوید: از امام رضا(ع) سؤال کردم: یعقوب در میان چند نفر از فرزندانش وارد بر یوسف شد؟ حضرت فرمود: در میان یازده پسر خود . . .».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ یعقوب (ع) و خاندان او پس از مراسم استقبال به مصر وارد شدند و به بارگاه یوسف (ع) درآمدند .

قال ادخلوا مصر . . . و رفع أبویه علی العرش

ترتیب ذکرى میان «ادخلوا مصر» و جمله هاى «رفع أبویه علی العرش . . .» گویای این نکته است که حقایق مطرح شده در آیه مورد بحث پس از ورود خاندان یعقوب به مصر، انجام گرفته است و کلمه «العرش» می رساند که آنان به دربار یوسف(ع)

ص: 586

رفتند.

وقت استغفار یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 98 - 18

18_ « عن أبي عبدالله (ع) : في قول يعقوب لبنيه « سوف أستغفر لكم ربى » قال : أخرها إلى السحر ليلة الجمعة ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خدا از قول یعقوب که گفت: «سوف أستغفر لكم ربى» روایت شده است که فرمود: یعقوب استغفار را تا سحر شب جمعه به تأخیر انداخت.».

وکیل یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 66 - 14

14_ یعقوب (ع) خداوند را وکیل خویش بر میثاق و تعهد فرزندان قرار داد .

قال الله على ما نقول وکیل

هتک شخصیت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 94 - 10

10_ ترور شخصیت یعقوب (ع) از ناحیه بستگان و اطرافیانش

لولا أن تقنّدون

هدایت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 84 - 2

2_ ابراهیم، اسحاق(ع) و یعقوب(ع) دارای مقامی رفیع و بهره مند از هدایتی ویژه به توحید و برهانهای آن، از جانب خداوند.

و وهبنا له إسحق و يعقوب كلاً هدينا

بهره مندی از هدایت ویژه الهی حاکی از مرتبه والای آن پیامبران است.

هدایتگری یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 73 - 6،7،9

6- ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ، از سوی خداوند به عنوان هادی و راهنمای مردم برگزیده شدند .

ص: 587

و جعلنهم أئمة يهدون

7- ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ، موظف بودند که در چارچوب فرمان های الهی به هدایت مردم بپردازند ؛ و نه بر اساس سلیقه شخصی و نه دستور گیری از دیگران .

و جعلنهم أئمة يهدون بأمرنا

«بأمرنا» متعلق به «یهدون» و در حقیقت به منزله قید و شرط برای هدایت کردن است؛ یعنی، هدایت کردن مردم باید به فرمان ما باشد

9- هدایت مردم به سوی خدا و صفات ، افعال و سخنان او ، وظیفه ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) بود .

و جعلنهم أئمة يهدون بأمرنا

برداشت یاد شده براساس دو نکته است: 1_ «أمر» در اصل به معنای شأن و لفظی است عام که شامل تمامی افعال و اقوال می شود (مفردات راغب). 2_ «باء» در «بأمرنا» ممکن است برای غایت و به معنای «إلی» باشد.

هشدار به یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 85 - 6

6_ فرزندان یعقوب با سوگند به خدا ، خطر فرسوده شدن و به هلاکت رسیدنش را به او هشدار دادند .

قالوا تالله تفتوا تذكر يوسف حتى تكون حرضاً أو تكون من الهـ لكن

حرف «تاء» برای قسم است و جمله «تفتوا تذكر يوسف» به اعتبار غایتی که برای آن ذکر شده (حتی تكون حرضاً ..) جواب قسم است ؛ یعنی ، در حقیقت جواب قسم «تكون حرضاً...» می باشد.

هشدارهای یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 66 - 15

15_ یعقوب (ع) فرزندان را به مجازات های الهی در صورت شکستن سوگند و پیمانشان ، هشدار داد .

قال الله علی ما نقول وکیل

سیاق آیه دلالت دارد که غرض یعقوب(ع) از وکیل قرار دادن خداوند و توجه دادن فرزندان به وکالت او ، هشدار دادن آنان به مجازات

الهی است.

هوشیاری یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 4

4_ یعقوب (ع) برخوردار از نگرشی عمیق و بهره مند از فراستی خاص در تحلیل حوادث و به دور از زودباوری

قال بل سؤلت لکم أنفسکم امرًا

ص: 588

يعقوب(ع) از صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 85 - 3

3_ ابراهيم، اسحاق، يعقوب، نوح، داوود، سليمان، ايوب، يوسف، موسى، هارون، زكريا، يحيى، عيسى و الياس(ع) از صالحان بودند.

و وهبنا له .. كل من الصالحين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبياء - 21 - 72 - 6

6- ابراهيم، يعقوب و اسحاق (ع)، از زمره صالحان اند .

و كلاً جعلنا صـلحـين

يعقوب(ع) از محسنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 84 - 8

8_ نوح، ابراهيم، اسحاق، يعقوب، داوود، سليمان، ايوب، يوسف، موسى و هارون(ع) از نيكوکاران هستند.

و من ذريته .. و كذلك نجزي المحسنين

مشاراليه «كذلك» هم می تواند هدايت باشد، که از «هدينا» استفاده می شود، و هم می تواند کثرت ذريه صالح باشد، که از «وهبنا» و «من ذريته» به دست می آید. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

يعقوب(ع) در دربار يوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - يوسف - 12 - 100 - 3، 1

1_ يعقوب (ع) و خاندان او پس از مراسم استقبال به مصر وارد شدند و به بارگاه يوسف (ع) درآمدند .

قال ادخلوا مصر .. و رفع أبويه على العرش

ترتیب ذکرى میان «ادخلوا مصر» و جمله هاى «رفع أبویه على العرش . . .» گویای این نکته است که حقایق مطرح شده در آیه مورد بحث پس از ورود خاندان یعقوب به مصر، انجام گرفته است و کلمه «العرش» می رساند که آنان به دربار یوسف (ع) رفتند.

3_ یوسف (ع) پدر و مادرش را بر تخت فرمانروایی خویش نشاند .

و رفع أبویه على العرش

یعقوب (ع) در فراق بنیامین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 8

ص: 589

8_ یعقوب (ع) بر آن بود که در فراق فرزندانش (یوسف (ع) ، بنیامین و لاوی) صبری نیکو و بدور از هر گونه جزع و شکایت پیشه کند .

فصیر جمیل

صبر جمیل ، صبری است که در آن جزع نباشد و از مصیبت رخ داده به مردم شکایت نشود(مجمع البیان).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 6

6_ افول بینایی یعقوب (ع) ، در زمان کهنسالی او و مصادف با دوران بازداشت بنیامین بوده است .

عسى الله أن يأتيني بهم جميعاً .. وابيضت عيناه من الحزن

یعقوب(ع) در فراق لاوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 8

8_ یعقوب (ع) بر آن بود که در فراق فرزندانش (یوسف (ع) ، بنیامین و لاوی) صبری نیکو و بدور از هر گونه جزع و شکایت پیشه کند .

فصیر جمیل

صبر جمیل ، صبری است که در آن جزع نباشد و از مصیبت رخ داده به مردم شکایت نشود(مجمع البیان).

یعقوب(ع) در فراق یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 13 - 2

2_ حزن و اندوه در فراق یوسف (ع) ، از اعتذار های یعقوب (ع) برای امتناع از فرستادن او به همراه برادرانش

ما لك لاتأمتنا .. قال إني ليحزني أن تذهبوا به

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 8

8_ یعقوب (ع) بر آن بود که در فراق فرزندانش (یوسف (ع) ، بنیامین و لاوی) صبری نیکو و بدور از هر گونه جزع و شکایت پیشه کند .

صبر جمیل ، صبری است که در آن جزع نباشد و از مصیبت رخ داده به مردم شکایت نشود(مجمع البیان).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 17، 16، 12، 7، 6، 2

2_ ماجرای بنیامین ، خاطره یوسف (ع) را برای یعقوب (ع) تجدید کرد و موجب اظهار تأسف شدید او بر فراق یوسف (ع) شد .

ص: 590

حرف «الف» در آخر «اسفی» منقلب از یای متکلم است. بنابراین «ی_أسفی»، یعنی ای دریغ من.

6_ افول بینایی یعقوب (ع)، در زمان کهنسالی او و مصادف با دوران بازداشت بنیامین بوده است.

عسی الله أن یأتینی بهم جمیعاً... وایضت عیناه من الحزن

7_ گریه فراوان یعقوب (ع) در فراق یوسف (ع) *

وایضت عیناه من الحزن

حرف «من» در «من الحزن» تعلیلیه است و حاکی از این است که حزن عامل نابینایی یعقوب (ع) بود؛ ولی از آن جا که اثر بارز حزن در چشمان یعقوب (ع) ظاهر گشت نه در دیگر حواس او، معلوم می شود که اندوه یعقوب (ع) مایه گریستن فراوان او گشته و گریه فراوانش چشمان او را بی فروغ ساخته بود.

12_ یعقوب (ع) بر اثر فراق یوسف (ع)، درونی آکنده از غم و دلی لبریز از اندوه داشت.

وایضت عیناه من الحزن فهو کظیم

(کظیم) به معنای اسم مفعول مکظوم به کسی گفته می شود که لبریز از غم و غصه و یا آکنده از خشم و غضب باشد.

16_ «عن أبی عبدالله (ع) : قیل له : کیف یحزن یعقوب علی یوسف وقد أخبره جبرئیل أنه لم یمت وأنه سیرجع إلیه فقال : إنه نسی ذلک ;

از امام صادق (ع) روایت شده که به ایشان گفته شد: چگونه یعقوب برای یوسف محزون می شود و حال آنکه جبرئیل او را خبر داده بود که یوسف نمرده و به زودی به سوی او برمی گردد؟ امام (ع) فرمود: یعقوب خبر جبرئیل را فراموش کرده بود.

17_ «سئل أبو عبدالله (ع) ما بلغ من حزن یعقوب علی یوسف؟ قال : حزن سبعین ثکلی بأولادها...» ;

از امام صادق (ع) سؤال شد: حزن یعقوب بر یوسف چقدر بود؟ فرمود: به مقداری که هفتاد زن فرزند مرده به خاطر فرزندانشان اندوهگین باشند...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 85 - 1,2,4

1_ یعقوب (ع)، همواره به یاد فرزندش یوسف (ع) و دردمند فراق او بود.

قالوا تالله تقموا تذاکر یوسف

«تفتؤا» از افعال ناقصه و به تقدیر «لا» ی نافیة است. بنابراین «تفتؤا تذکر یوسف» ؛ یعنی ، پیوسته یوسف(ع) را یاد می کنی.

2_ یعقوب (ع) در اثر درد طاقت سوز فراق یوسف (ع) ، در معرض زمین گیر شدن و یا از دست دادن جان خویش بود .

قالوا تالله تفتؤا تذکر یوسف حتی تکون حرصاً أو تکون من الهـ لکین

«حرص» به بیماری گفته می شود که بنیانش تباه شده و مشرف بر هلاکت باشد.

4_ فرزندان یعقوب او را به خاطر اندوه جانکاهش در فراق یوسف (ع) ملامت کردند .

قالوا تالله تفتؤا تذکر یوسف

لحن و سیاق جمله «قالوا تالله . . .» گویای ملامت یعقوب(ع) و درخواست به فراموشی سپردن یوسف(ع) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 86 - 1، 2

1_ یعقوب (ع) در فراق یوسف (ع) گرفتار غم و اندوهی فراوان و طاقت فرسا بود .

قال إنما أشکوا بثی و حزنی إلی الله

ص: 591

«بثّ» در لغت به معنای حزن شدید است. گویا شدّت آن باعث می شود که دارنده اش نتواند آن را تحمل کند. از این رو برای دیگران بازگو کرده و منتشرش می سازد.

2_ یعقوب (ع) از غم و اندوه جانکاهش در فراق یوسف (ع)، تنها به خداوند شکایت می کرد.

قال إنما أشكوا بثّي و حزني إلى الله

شکایت چیزی را نزد شخصی بردن؛ یعنی، خبر دادن و گلایه کردن به آن شخص از بدرفتاری آن چیز. بنابراین «إنما أشكوا بثّي و حزني إلى الله»؛ یعنی، فقط به خداوند خبر می دهم که حزن و اندوه با من چه کرده و از آنها فقط به خداوند گلایه می کنم و از او دادخواهی می نمایم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 87 - 13

13_ «عن أبي جعفر (ع): ... انه [يعقوب] دعا ربّه في السحر أن يهبط عليه ملك الموت فهبط عليه ... قال يعقوب: ... هل عرض عليك في الأرواح روح يوسف؟ فقال: لا فعند ذلك علم أنه حيّ فقال لولده: «اذهبوا فتحسسوا من يوسف ...» ...»؛

از امام باقر(ع) روایت شده است: یعقوب در سحر از خدا خواست تا ملک الموت بر او فرود آید... پس او فرود آمد... یعقوب گفت: ... آیا در میان ارواح، روح یوسف بر تو عرضه شده؟ گفت: نه. پس در این هنگام دانست که یوسف زنده است، پس به فرزندان خود گفت: «اذهبوا فتحسسوا من يوسف ...»...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 93 - 3

3_ یعقوب (ع) در فراق یوسف (ع) نابینا شده بود.

يأت بصيرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 95 - 3

3_ یعقوب (ع) در طول فراق یوسف (ع) همواره به زنده بودن او اعتقاد داشت و آن را برای اطرافیانش اظهار می کرد.

قال أبوهم إنني لأجد ريح يوسف ... قالوا تالله إنك لفي ضلّ لك القديم

يعقوب(ع) و آل يعقوب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 96 - 11

11_ یعقوب (ع) باور خویش را مبنی بر زنده بودن یوسف (ع) و پایان یافتن فراقش به فرزندان و بستگان خویش بازگو می کرد .

ألم أقل لكم إني أعلم من الله ما لا تعلمون

یعقوب(ع) و اتهام دزدی به بنیامین

ص: 592

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 2،14

2_ یعقوب (ع) داستان سرقت بنیامین را داستانی ساختگی یافت و گفته های فرزندانش را باور نکرد .

قال بل سؤلت لکم أنفسکم أمرًا

کلمه «بل» دلالت می کند که یعقوب(ع) سخن فرزندانش را نپذیرفت.

14_ یعقوب (ع) ، صبورانه از پی گیری ماجرای اتهام سرقت بنیامین چشم پوشید و به امداد های الهی دل بست .

فصبر جميل عسی الله أن یأتینی بهم جمیعًا

یعقوب(ع) و احترام فرزندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 8 - 2

2_ یعقوب (ع) همه فرزندان خویش را گرامی می داشت و به همه آنان محبت می کرد .

إذ قالوا لیوسف وأخوه أحب إلی أینا منّا

افعل تفضیل (أحبّ) گویای برداشت فوق است.

یعقوب(ع) و بازداشت بنیامین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 3،6

3_ یعقوب (ع) ، فرزندانش را در گرفتاری بنیامین و باز نگشتن وی مقصر دانست .

قال بل سؤلت لکم أنفسکم أمرًا

6_ آگاهی یعقوب به اینکه بازداشت بنیامین بر اساس کید و نقشه ای از طرف فرزندانش (یوسف ، بنیامین یا برادران دیگر) بوده است . *

قال بل سؤلت لکم أنفسکم أمرًا

در اینکه چرا یعقوب(ع) گزارش فرزندانش را باور نکرد و آنان را علی رغم داشتن شهود عینی _ که جای شک باقی نمی گذاشت _ به

تسویل کردن متهم ساخت، پاسخهایی ذکر کرده اند. آنچه به نظر روشن تر می رسد این است که: 1_ یعقوب(ع) به فراست خاص خویش و اطمینانش به درست کاری بنیامین دریافته بود که گزارش یاد شده واقعیت ندارد. 2_ کید و نقشه ای برای گرفتار شدن بنیامین در کار بوده و به اصطلاح کاسه ای زیر نیم کاسه بوده است. 3_ این کید و نقشه از ناحیه فرزندانش اجرا شده است. اینها واقعیتهایی بود که یعقوب(ع) به فراست دریافت؛ ولی نکته ای که برای او_ پس از آنکه فهمیده بود نقشه گرفتاری بنیامین از ناحیه فرزندانش است_ مجهول و مبهم مانده بود، این بود که متوجه نشد خود بنیامین و یوسف طراح و مجری آن نقشه بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 1

1_ یعقوب (ع) پس از شنیدن خبر بازداشت بنیامین و مقصر دانستن فرزندانش، بر آنان خشم گرفت و از ایشان روی برتافت.

ص: 593

«تولی» به معنای روی گردانی است. روی گردانی یعقوب(ع) از فرزندانش به قرینه «فهو کظیم» از سر خشم و غضب بر آنان بوده است.

یعقوب(ع) و بازگشت بنیامین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 12

12_ یعقوب (ع) به مراجعت سه فرزندش ، یوسف (ع) ، بنیامین و لاوی و ملاقات با آنان امیدوار بود .

عسی الله أن یأتینی بهم جمیعاً

یعقوب(ع) و بازگشت لاوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 12

12_ یعقوب (ع) به مراجعت سه فرزندش ، یوسف (ع) ، بنیامین و لاوی و ملاقات با آنان امیدوار بود .

عسی الله أن یأتینی بهم جمیعاً

یعقوب(ع) و بازگشت یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 12

12_ یعقوب (ع) به مراجعت سه فرزندش ، یوسف (ع) ، بنیامین و لاوی و ملاقات با آنان امیدوار بود .

عسی الله أن یأتینی بهم جمیعاً

یعقوب(ع) و برادران یوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 5 - 10، 7

7_ یعقوب (ع) از روحيات فرزندان خویش مطلع بود .

لاتقصص... فیکیدوا لک کیداً

10_ تلاش یعقوب (ع) برای پیشگیری از برخورد های نامناسب فرزندانش با یکدیگر

لاتقصص رءیاک علی إخوتک فیکیدوا لک کیداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 11 - 3

3_ یعقوب (ع) از سپردن یوسف (ع) به برادرانش ، همواره اجتناب می کرد .

ص: 594

ما لک لاتأمتنا علی یوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 13 - 4,9

4_ یعقوب (ع) علی رغم اعتماد نداشتن به فرزندانش درباره یوسف (ع)، از ابراز آن خودداری کرد .

قال إني ليحزني أن تذهبوا به و أخاف أن يأكله الذئب

9_ «عن علی بن الحسین (ع) : . . . قال یعقوب (ع) «إني ليحزني أن تذهبوا به و أخاف أن يأكله الذئب» فانتزعه حذراً عليه من أن تكون البلوی من الله عزوجل علی یعقوب فی یوسف خاصه . . . ;

از امام سجاد(ع) روایت شده است: . . . یعقوب [به فرزندان] گفت: «بردن شما یوسف را مرا غمگین می کند و می ترسم که او را گرگ بخورد»؛ پس یوسف را از دست آنان گرفت، چون می ترسید آن بلایی که قرار بود از طرف خدا بر او وارد شود، در مورد یوسف بالخصوص باشد.».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 17 - 6

6_ یعقوب (ع) ادعای فرزندانش درباره یوسف (ع) (طعمه گرگ شدن او) را باور نکرد و آن را نپذیرفت .

و ما أنت بمؤمن لنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 18 - 7

7_ یعقوب (ع) گزارش فرزندانش را نپذیرفت و به دروغ بودن آن اطمینان پیدا کرد .

فأكله الذئب . . قال بل سؤلت لكم أنفسكم أمراً

«تسویل» (مصدر سؤلت) به معنای آسان کردن و نیز زینت دادن امری ناپسند به صورت امری نیکوست و مراد از «أمراً» مکر و نیرنگ علیه یوسف است. بنابراین «بل سؤلت...» چنین معنا می شود: آنچه گفتید صحت ندارد؛ بلکه نفس شما امر ناپسندی را برای شما زیبا جلوه داد و ارتکاب آن را برای شما آسان ساخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 66 - 3,6,17

3_ یعقوب در توصیه بر حفاظت از بنیامین به فرزندانش تأکید کرد که هیچ عذری جز مغلوب شدن و ناتوان گشتن را از آنان نخواهد پذیرفت .

حتى توتون موثقا من الله لتأتني به إلا أن يحاط بكم

6_ یعقوب (ع) از فرزندانش خواست صورت ناتوانی و عذر را، در سوگندشان بر محافظت از بنیامین و باز گرداندن او استثنا کنند .

لتأتني به إلا أن يحاط بكم

ظاهر این است که عبارت «إلا أن يحاط بكم» استثنا از قسم _ که مفاد «لتأتني به» است _ می باشد. بر این اساس یعقوب(ع) به فرزندانش توصیه کرد که در اجرای صیغه سوگند مورد عذر و ناتوانی را استثنا کنند و چنین بگویند: «والله لناينك به إلا أن يحاط بنا» (به خدا سوگند بنیامین را به تو باز می گردانیم مگر مغلوب شویم و همه راهها و چاره ها بر ما بسته شود).

ص: 595

17_ یعقوب (ع) برای واداشتن فرزندانش به پایبندی به سوگند و پیمانشان، آنان را متوجه نظارت و شهادت خدا کرد.

الله علی ما نقول وکیل

از جمله «الله...» در صورتی که آن را جمله ای خبری بدانیم، برداشت فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 67 - 12، 1

1_ یعقوب (ع) در آستانه سفر فرزندانش به مصر، آنان را با معارفی الهی آشنا ساخت و حقایقی از توحید را به آنان تذکر و تعلیم داد.

قال ی-بنی لاتدخلوا... وعلیه فلیتوکل المتوکلون

12_ حاکمیت خدا بر هستی، لزوم اتکا به خداوند و تنافی نداشتن توکل با تدارک اسباب و علتها، از تعالیم یعقوب (ع) به فرزندان

خویش

وادخلوا من أبواب متفرقه و ما أغنی عنکم من الله من شیء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 2، 3، 5

2_ یعقوب (ع) داستان سرقت بنیامین را داستانی ساختگی یافت و گفته های فرزندان را باور نکرد.

قال بل سوّلت لکم أنفسکم أمرًا

کلمه «بل» دلالت می کند که یعقوب (ع) سخن فرزندان را نپذیرفت.

3_ یعقوب (ع)، فرزندان را در گرفتاری بنیامین و باز نگشتن وی مقصر دانست.

قال بل سوّلت لکم أنفسکم أمرًا

5_ یعقوب (ع)، ماجرای گرفتاری بنیامین را نتیجه توطئه ای برخاسته از جلوه پردازهای نفس فرزندان خویش دانست.

قال بل سوّلت لکم أنفسکم أمرًا

جمله «سوّلت لکم...»؛ یعنی، نفس شما امر ناپسندی را برای شما زیبا جلوه داد و ارتکاب آن را برای شما آسان ساخت. این جمله

حاکمی از اطمینان یعقوب به توطئه فرزندانش است.

1_ یعقوب (ع) پس از شنیدن خبر بازداشت بنیامین و مقصر دانستن فرزندانش، بر آنان خشم گرفت و از ایشان روی برتافت.

و تولی عنهم

«تولی» به معنای روی گردانی است. روی گردانی یعقوب (ع) از فرزندانش به قرینه «فهو کظیم» از سر خشم و غضب بر آنان بوده است.

13_ یعقوب (ع) بر عملکرد فرزندانش درباره یوسف (ع) و بنیامین خشمگین بود و همواره خشم خود را فرو می برد و از ابراز آن خودداری می کرد.

و تولی عنهم... فهو کظیم

«کظیم» می تواند به معنای اسم فاعل کاظم باشد؛ یعنی، کسی که غم و اندوه یا خشم و غضب خویش را فرو می برد و از ابراز آن خودداری می کند.

14_ بسنده کردن یعقوب (ع) به اعراض از فرزندان، علی رغم مقصر شناختن آنان در فراق یوسف (ع) و بنیامین، بیانگر توان بالای او بر نهان ساختن و پوشیده داشتن خشم و غضب خویش است.

و تَوَلَّىٰ عَنْهُمْ .. فهو كظیم

برداشت فوق، مقتضای تفریع «هو كظیم» به وسیله حرف «فاء» بر «تَوَلَّىٰ عَنْهُمْ» است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 98 - 16، 1، 2

1_ یعقوب (ع) از ستم فرزندان در حق خویش درگذشت و آنان را بخشود.

قال سوف أستغفر لكم ربی

2_ یعقوب (ع) به فرزندانش نوید داد که به زودی آمرزش گناهانشان را از درگاه خداوند خواهد خواست و برای آنان شفاعت خواهد کرد.

قال سوف أستغفر لكم ربی

16_ یعقوب (ع) با توجه دادن فرزندان به آمرزگاری و مهربانی خداوند، آنان را به آمرزش گناهانشان امیدوار ساخت.

سوف أستغفر لكم ربی إنه هو الغفور الرحیم

یعقوب(ع) و برادران یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 87 - 5، 4، 2

2_ یعقوب (ع) به فرزندان دستور داد برای یافتن یوسف (ع) و بنیامین حرکت کنند و به جست و جوی آنها پردازند.

ی-بنی اذهبوا فتحسسوا من یوسف و آخیه

«تحسس» (مصدر تحسسوا) به معنای طلب کردن و جست و جو نمودن است.

4_ یعقوب (ع) از فرزندان خواست برای یافتن یوسف (ع) و بنیامین تلاشی پی گیر داشته و از یافتن آنها هرگز مأیوس نشوند.

و لا تأیسوا من روح الله

5_ مایوس نشدن از رحمت خدا و امید داشتن به یاری او ، توصیه یعقوب (ع) به فرزندان خویش

و لا تأیسوا من روح الله

«روح» به معنای سرور ، فرح ، استراحت و رحمت می باشد. اضافه آن کلمه به «الله» و متعلق قرار گرفتن «من روح الله» برای «لا تأیسوا» گویای این است که مراد از آن «رحمت» می باشد.

یعقوب(ع) و برگزیدگی یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 6 - 8

8_ رؤیای یوسف ، موجب آگاهی یعقوب (ع) به برگزیده شدن یوسف (ع) و دستیابی او به دانش تعبیر خواب و تحلیل صحیح حوادث شد .

إنی رأیت أحد عشر .. کذلک یجتیبک ربک و یعلمک من تأویل الأحادیث

ص: 597

یعقوب(ع) و بنیامین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 64 - 4

4_ احتمال گرفتاری بنیامین به سرنوشت یوسف (ع) ، مایه نگرانی یعقوب (ع) از همراه سازی او با فرزندان خویش

إلا كما أمتكم على أخيه من قبل

یعقوب(ع) با نام نبردن از یوسف(ع) و یاد کردن از او با عنوان برادر بنیامین ، اشاره ای لطیف به این معنا دارد که اخوت آن دو با یکدیگر مرا نگران همسانی سرنوشتشان (فراق و جدایی از پدر) کرده است.

یعقوب(ع) و بوی یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 94 - 2,3,4,13

2_ یعقوب (ع) از فاصله ای دور (از کنعان تا مصر) بوی یوسف (ع) را از پیراهن او استشمام کرد .

و لما فصلت العیر قال أبوهم إني لأجد ريح يوسف

جمله «قال أبوهم . . .» جواب شرط «لما فصلت . . .» است و از این رو می رساند که شنیدن بوی یوسف(ع) با بودن پیراهن همراه قافله مرتبط بوده است. و از آن جا که آن قافله هنوز در نزدیکی مصر بود، معلوم می شود یعقوب(ع) از فاصله ای بسیار دور بوی یوسف(ع) را از پیراهنش احساس کرد.

3_ یعقوب (ع) هم زمان با حرکت فرزندان از مصر ، یافته خویش (شنیدن بوی یوسف) را برای اطرافیانش ابراز کرد .

و لما فصلت العیر قال أبوهم إني لأجد ريح يوسف

4_ شامه معجزه آسای یعقوب (ع) و کرامت او در شنیدن بوی یوسف (ع) از راه بسیار دور

و لما فصلت العیر قال أبوهم إني لأجد ريح يوسف

13_ « عن أبي عبدالله (ع) قال . . . ان ابراهيم لما أوقدت له النار أتاه جبرئيل (ع) بثوب من ثياب الجنة . . . فلما حضر ابراهيم الموت جعله في تميمه وعلقه إسحاق على يعقوب ، فلما ولد يوسف (ع) علقه عليه فكان في عضده . . . فلما أخرج يوسف بمصر من التميمه وجد يعقوب ريحه و هو قوله : « إني لأجد ريح يوسف . . . » فهو ذلك القميص الذي أنزله الله من الجنة . . . »

از امام صادق(ع) روایت شده است که فرمود: . . . چون برای سوزاندن ابراهیم(ع) آتش افروخته شد، جبرئیل پیراهنی از پیراهنهای بهشتی

برای او آورد ... آن گاه که مرگ ابراهیم(ع) فرا رسید ابراهیم(ع) آن را در جلدی قرار داد و به عنوان حِرز بر اسحاق و اسحاق هم بر یعقوب آویخت و چون یوسف متولد شد، یعقوب [آن را] بر یوسف آویخت و آن بر بازوی یوسف بود ... پس چون یوسف آن پیراهن را در مصر از جلد بیرون آورد، بوی آن به مشام یعقوب رسید و این است سخن یعقوب: «إني لأجد ريح يوسف ...». پس پیراهن یوسف همان پیراهنی است که خداوند از بهشت فرو فرستاد...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 95 - 4

4_ بستگان یعقوب او را در خبر استشمام بوی یوسف (ع) تکذیب کرده و این احساس را ناشی از کژاندیشی دانستند .

قال أبوهم إني لأجد ريح يوسف . . قالوا تالله إنك لفي ضلّ لک القديم

ص: 598

یعقوب(ع) و بی رحمی برادران یوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 64 - 16

16_ تعریض یعقوب (ع) به فرزندان مبنی بر دلسوز نبودن آنان و ترحم نداشتنشان بر یوسف (ع) و بنیامین

هل ءامنکم علیه إلا کما أمنتکم علی أخیه من قبل فالله خیر ح_ فظًا و هو أرحم الرحمی

یعقوب(ع) و پیراهن یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 94 - 2

2_ یعقوب (ع) از فاصله ای دور (از کنعان تا مصر) بوی یوسف (ع) را از پیراهن او استشمام کرد .

و لما فصلت العیر قال أبوهم إنی لأجد ریح یوسف

جمله «قال أبوهم . . .» جواب شرط «لما فصلت...» است و از این رو می رساند که شنیدن بوی یوسف(ع) با بودن پیراهن همراه قافله مرتبط بوده است. و از آن جا که آن قافله هنوز در نزدیکی مصر بود، معلوم می شود یعقوب(ع) از فاصله ای بسیار دور بوی یوسف(ع) را از پیراهنش احساس کرد.

یعقوب(ع) و توطئه برادران یوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 18 - 11، 8

8_ اطمینان یعقوب (ع) به اجرای توطئه ای از سوی فرزندانش علیه یوسف (ع)

بل سوّلت لکم أنفسکم أمرًا

کلمه «بل» می رساند که یعقوب(ع) سخن فرزندان را نپذیرفت و جمله «سوّلت لکم . . .» بیانگر این نکته است که او به توطئه آنان علیه یوسف(ع) اطمینان پیدا کرد.

11_ تصمیم یعقوب (ع) بر مسکوت گذاشتن پرونده خیانت فرزندانش درباره یوسف (ع) و پی گیری نکردن آن

بل سوّلت لکم . . . والله المستعان علی ما تصفون

يعقوب(ع) و حیات بنیامین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 11

11_ یعقوب (ع) به زنده بودن یوسف (ع)، بنیامین و لاوی، اطمینان داشت.

عسى الله أن يأتيني بهم جميعاً

مراد از ضمیر جمع در «بهم» یوسف(ع)، بنیامین و لاوی است.

ص: 599

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 87 - 1

1_ یعقوب (ع) بر این باور بود که یوسف (ع) و بنیامین زنده اند و با جست و جو کردن ، پیدا خواهند شد .

ی بنی اذهبوا فتحسبوا من یوسف و آخیه

یعقوب(ع) و حیات لاوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 11

11_ یعقوب (ع) به زنده بودن یوسف (ع) ، بنیامین و لاوی ، اطمینان داشت .

عسی الله أن یأتینی بهم جمیعاً

مراد از ضمیر جمع در «بهم» یوسف(ع) ، بنیامین و لاوی است.

یعقوب(ع) و حیات یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 11

11_ یعقوب (ع) به زنده بودن یوسف (ع) ، بنیامین و لاوی ، اطمینان داشت .

عسی الله أن یأتینی بهم جمیعاً

مراد از ضمیر جمع در «بهم» یوسف(ع) ، بنیامین و لاوی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 86 - 9,11,13,16

9_ یعقوب (ع) برخلاف فرزندان و اطرافیانش به زنده بودن یوسف (ع) اطمینان داشت .

و أعلم من الله ما لاتعلمون

«من الله» می تواند به معنای «از ناحیه خدا» باشد و نیز می تواند به معنای «درباره خدا» باشد. بر اساس معنای اول مراد از «ما لاتعلمون»

به مناسبت مورد، زنده بودن یوسف، دیدار او و ... است.

11_ آگاهی یعقوب (ع) به حیات یوسف (ع)، دانشی بود که از ناحیه خدا به او افاضه شده بود.

و أعلم من الله ما لا تعلمون

13_ جهل و ناآگاهی فرزندان یعقوب به حقایقی درباره خداوند

و أعلم من الله ما لا تعلمون

16_ « عن أبي عبدالله (ع) قال: قدم أعرابي على يوسف... قال له يوسف: ... فإذا مررت بوادي كذا وكذا فقف فناد: يا يعقوب! يا يعقوب! فإنه سيخرج إليك رجل... فقل له: لقيت رجلاً بمصر وهو يقرئك السلام ويقول لك: إن وديعتك عند الله عز وجل لن تضيع، قال: فمضى الأعرابي... فأبلغه ما قال له يوسف... فكان يعقوب (ع) يعلم أن يوسف (ع) حيّ لم يموت وأن الله تعالى ذكره سيظهره له بعد غيبته وكان يقول لبنيه: «إني أعلم من الله ما لا تعلمون»...»

از امام صادق(ع) روایت شده که فرمود: بادیه نشینی بر یوسف وارد شد... یوسف به او گفت: ... آن گاه که بر فلان وادی گذر کردی بایست و صدا بزنی: ای یعقوب، ای یعقوب! پس مردی به سوی تو بیرون خواهد آمد... به او بگو مردی را در مصر

ص: 600

ملاقات کردم که تو را سلام رساند و گفت: امانت تو نزد خدا هرگز از بین نمی رود. امام فرمود: آن بادیه نشین رفت ... و گفتار یوسف را به یعقوب ابلاغ کرد ... پس یعقوب می دانست یوسف زنده است و نمرده و خدای تعالی به زودی او را پس از غیبت، آشکارش خواهد کرد و همواره به پسران خویش می گفت: «إني أعلم من الله ما لا تعلمون»...

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 87 - 1

1_ یعقوب (ع) بر این باور بود که یوسف (ع) و بنیامین زنده اند و با جست و جو کردن، پیدا خواهند شد.

ی_بنی اذهبوا فتحسسوا من یوسف و آخیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 95 - 3

3_ یعقوب (ع) در طول فراق یوسف (ع) همواره به زنده بودن او اعتقاد داشت و آن را برای اطرافیانش اظهار می کرد.

قال أبوهم إني لأجد ريح يوسف .. قالوا تالله إنك لفي ضلِّ لك القديم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 96 - 9,10,11,12

9_ یعقوب (ع) پیش از دریافت بشارت به حیات یوسف (ع)، به زنده بودن او اطمینان داشت.

ألم أقل لكم إني أعلم من الله ما لا تعلمون

«من الله» می تواند به معنای «از ناحیه خدا» باشد و نیز می تواند به معنای «درباره خدا» باشد. براساس معنای اول، مراد از «ما لا تعلمون» به مناسبت مورد_ زنده بودن یوسف(ع)، دیدار او و ... می باشد.

10_ یعقوب (ع) برخلاف فرزندانش، به سپری شدن دوران فراقش از یوسف (ع) اطمینان داشت.

ألم أقل لكم إني أعلم من الله ما لا تعلمون

11_ یعقوب (ع) باور خویش را مبنی بر زنده بودن یوسف (ع) و پایان یافتن فراقش به فرزندان و بستگان خویش بازگو می کرد.

ألم أقل لكم إني أعلم من الله ما لا تعلمون

12_ آگاهی یعقوب (ع) به حیات یوسف (ع) و وصال او، دانشی بود که از ناحیه خداوند به آن حضرت افاضه شده بود.

ألم أقل لكم إنى أعلم من الله ما لا تعلمون

يعقوب(ع) و خطا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - يوسف - 12 - 8 - 13

13_ محبت فراوان یعقوب (ع) به یوسف (ع) و بنیامین ، خطا و لغزشی روشن از دیدگاه دیگر فرزندان او

إذ قالوا ليوسف وأخوه أحب . . . إن أبانا لفي ضلّال مبين

يعقوب(ع) و خواسته های برادران يوسف

ص: 601

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 13 - 1,5

1_ یعقوب (ع) با فرستادن یوسف (ع) به همراه فرزندانش ، موافق نبود و از آن اعتذار می جست .

قال إني ليحزنني أن تذهبوا به

5_ ترسیدن بر جان یوسف (ع) از حمله گرگها ، از دلایل مخالفت یعقوب (ع) با فرستادن یوسف به همراه فرزندانش

قال إني ... أخاف أن يأكله الذئب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 66 - 1

1_ یعقوب (ع) سرانجام با مسافرت بنیامین به مصر همراه دیگر فرزندانش ، موافقت نمود .

قال لن أرسله معكم حتى تؤتون موثقا

يعقوب(ع) و دين ابراهيم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 38 - 5

5_ اسحاق و یعقوب (ع) ، پیامبرانی پیرو شریعت پدرشان ابراهیم (ع)

واتبعته مله اباى ابراهيم و اسحق و يعقوب

يعقوب(ع) و رؤياى يوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 5 - 21

21_ یعقوب (ع) افشا شدن رؤیای یوسف (ع) را به تحریک شیطان می دانست و یوسف (ع) را از آن برحذر داشت .

لاتقصص رؤياك على إخوتك ... إن الشيطان للإنس عدو مبين

جمله «إن الشيطان ...» هم ناظر به «فیکیدوا ...» است و هم ناظر به «لاتقصص رؤياك». بنابر وجه دوم، مفاد جمله «لاتقصص ...» به

ضمیمه «إن الشيطان» چنین می شود: شیطان درصدد است که تو را به افشای رؤیایت وا دارد، پس برحذر باش!

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 6 - 11

11_ یعقوب (ع) از رؤیای یوسف دریافت که خداوند نعمت کامل خویش را بر یوسف (ع) و خاندان یعقوب، ارزانی خواهد داشت.

إني رأيت أحد عشر كوكبًا... يتم نعمته عليك و علي ءال يعقوب

یعقوب(ع) و سرزنشهای برادران یوسف

ص: 602

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 86 - 6

6_ یعقوب (ع) با بیان اینکه از غم و اندوهش به اطرافیان و فرزندان شکایت نمی کند ، خویشان را سزاوار ملامت آنان نمی دید .

قالوا تالله تفتوا تذكر يوسف .. قال إنما أشكوا بثي و حزني إلى الله

یعقوب(ع) و سلامتی فرزندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 68 - 10

10_ یعقوب (ع) آنچه وظیفه او برای تأمین سلامت فرزندان بوده ، به کار بست .

إلا حاجة في نفس يعقوب قضيها

یعقوب(ع) و عهد برادران یوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 64 - 2

2_ یعقوب (ع) به تعهد و تأکید فرزندان درباره حفاظت از بنیامین ، اطمینان نکرد .

قال هل ءامنكم عليه إلا كما أمنتكم على أخيه من قبل

استفهام در «هل ءامنكم...» استفهام انکاری و به منزله نفی است. «أمن» (مصدر ءامن) به معنای اطمینان کردن و امین شمردن است. بنابراین «هل ءامنكم...» ؛ یعنی ، من شما را درباره بنیامین امین نمی دانم و به قول و قرار شما اطمینانی ندارم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 66 - 14

14_ یعقوب (ع) خداوند را وکیل خویش بر میثاق و تعهد فرزندان قرار داد .

قال الله على ما نقول وکیل

یعقوب(ع) و فراق بنیامین

4_ یعقوب (ع) ، علاقه ای وافر به بنیامین و سلامتی او داشت و جدایی و فراق او برایش رنج آور بود .

لتأتتني به

جمله های «إنا له لحافظون» و «فإله خير حافظاً» در آیات پیشین دلالت بر آن داشت که یعقوب(ع) خواهان نرسیدن گزند و آسیب به بنیامین بود و جمله «لتأتتني به» (او را نزد من آورید) حاکی است که دوری او نیز بر آن حضرت مشکل بود و خواهان حضور وی نزد خویش بود.

ص: 603

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 14

14_ بسنده کردن یعقوب (ع) به اعراض از فرزندان، علی رغم مقصر شناختن آنان در فراق یوسف (ع) و بنیامین، بیانگر توان بالای او بر نهان ساختن و پوشیده داشتن خشم و غضب خویش است.

و تولی عنهم... فهو کظیم

برداشت فوق، مقتضای تفریع «هو کظیم» به وسیله حرف «فاء» بر «تولی عنهم» است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 87 - 3

3_ یعقوب (ع) گرفتار شدن به فراق بنیامین را نشانه پایان یافتن اندوه های خویش دانست و به یافتن یوسف (ع) و بنیامین امیدوار شد.

ی بنی اذهبوا فتحسسوا من یوسف و أخیه و لاتأیسوا من روح الله

از آن جا که یعقوب(ع) پس از داستان بنیامین، جستوجو از یوسف را مطرح می سازد و فرزندانش را مأمور تفحص از وی می کند، چنین برمی آید که وی قضیه بنیامین را نشانه ای به نزول فرج الهی دانسته و به یافتن یوسف(ع) امیدوار شده بود. اقدام نکردن وی برای یافتن یوسف پیش از داستان بنیامین، دلیل این حقیقت است و این معنا توجیه کننده برنامه یوسف(ع) در بازداشت بنیامین می باشد.

یعقوب(ع) و فراق یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 13 - 3

3_ یعقوب (ع) به فرزندش یوسف (ع) بسیار علاقه مند بود و از فراق او آزرده خاطر و محزون می شد.

قال إنی لیحزنی أن تذهبوا به

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 84 - 14

14_ بسنده کردن یعقوب (ع) به اعراض از فرزندان، علی رغم مقصر شناختن آنان در فراق یوسف (ع) و بنیامین، بیانگر توان بالای او بر نهان ساختن و پوشیده داشتن خشم و غضب خویش است.

و تولّی عنهم . . . فهو کظیم

برداشت فوق ، مقتضای تفریع «هو کظیم» به وسیله حرف «فاء» بر «تولّی عنهم» است.

یعقوب(ع) و فرزندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 68 - 19

19_ پیش بینی و احساس خطر یعقوب (ع) برای فرزندان در دومین سفرشان به مصر ، جلوه ای از علم ویژه آن حضرت

ص: 604

لاتدخلوا من باب وحد . . . إنه لذو علم لما علّمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 96 - 11

11_ یعقوب (ع) باور خویش را مبنی بر زنده بودن یوسف (ع) و پایان یافتن فراقش به فرزندان و بستگان خویش بازگو می کرد .

ألم أقل لكم إني أعلم من الله ما لا تعلمون

یعقوب(ع) و قدرت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 86 - 4

4_ یعقوب (ع) تنها خداوند را بر زایل ساختن غم و اندوهش توانا می دانست .

قال إنما أشكوا بثي و حزني إلى الله

هدف یعقوب(ع) از شکایت کردن از حزن و اندوهش به خدا ، درخواست زایل کردن آنها از او بود.

یعقوب(ع) و کشف حقایق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 18 - 15

15_ یعقوب (ع) برای کشف حقیقت آنچه فرزندان دربار یوسف (ع) ابراز می کردند ، از خداوند کمک خواست .

والله المستعان على ما تصفون

«وصف» (مصدر تصفون) به معنای بیان کردن است و مراد از «ما» سخنان دروغین برادران یوسف می باشد. کمک گرفتن از خدا بر سخنان و گزارشهای غیر واقعی ، به معنای کمک گرفتن از او در کشف حقیقت است.

یعقوب(ع) و مسافرت بنیامین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 61 - 2

2_ یعقوب (ع)، همواره از مسافرت کردن بنیامین به همراه برادرانش، جلوگیری می کرد.

قالوا سنرود عنه أباه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 63 - 8

8_ احساس خطر برای بنیامین، دلیل یعقوب (ع) بر عدم موافقتش با مسافرت وی

جلوگیری می کرد. جمله «إنا له لحافظون» می رساند که از دلایل این امر، احساس خطر ب

ص: 605

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 64 - 1

1_ یعقوب (ع) پیشنهاد فرزندانش را نپذیرفت و با روانه ساختن بنیامین به سفر مصر مخالفت کرد .

قال هل ءامنکم علیه إلا کما أمنتکم علی أخیه من قبل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 66 - 1,2

1_ یعقوب (ع) سرانجام با مسافرت بنیامین به مصر همراه دیگر فرزندانش ، موافقت نمود .

قال لن أرسله معکم حتی تؤتون موثقاً

2_ یعقوب (ع) روانه ساختن بنیامین به سفر مصر را ، منوط به آن دانست که فرزندانش وثیقه ای الهی بسپارند (با خدا پیمان ببندند و به نام او سوگند یاد کنند) .

لن أرسله معکم حتی تؤتون موثقاً من الله

«موثق» به معنای عهد و پیمان است که به دلیل «لام» قسم در «لتأتتنی» عهد و پیمانی است همراه با سوگند . «من الله» بیانگر این است که باید سوگند به نام خدا و پیمان و عهد با او باشد. آوردن سوگند و پیمان (حتی تؤتون موثقاً) ؛ یعنی، سوگند یاد کردن و پیمان بستن.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 67 - 6

6_ یعقوب (ع) حادثه ای ناگوار را برای بنیامین در سفرش به مصر احساس کرده بود .

لا تدخلوا من باب وحد .. ما أغنی عنکم من الله من شیء

از اینکه یعقوب(ع) نه در سفر اول و نه در سفر سوم فرزندان خویش (اذهبوا فتحسسوا من یوسف و أخیه در آیه 87) _ که بنیامین همراه آنان نبود _ نگرانی خاصی را ابراز نکرد و سفارش ویژه ای نداشت، معلوم می شود در این سفر، خطری را برای بنیامین احساس کرده بود.

یعقوب(ع) و ملاقات با بنیامین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 12

12_ یعقوب (ع) به مراجعت سه فرزندش ، یوسف (ع) ، بنیامین و لاوی و ملاقات با آنان امیدوار بود .

عسى الله أن يأتيني بهم جميعاً

يعقوب(ع) و ملاقات با لاوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 12

12_ یعقوب (ع) به مراجعت سه فرزندش ، یوسف (ع) ، بنیامین و لاوی و ملاقات با آنان امیدوار بود .

عسى الله أن يأتيني بهم جميعاً

ص: 606

يعقوب(ع) و ملاقات با يوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - يوسف - 12 - 83 - 12

12_ يعقوب (ع) به مراجعت سه فرزندش ، يوسف (ع) ، بنيامين و لاوی و ملاقات با آنان امیدوار بود .

عسى الله أن يأتيني بهم جميعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - يوسف - 12 - 86 - 10

10_ يعقوب (ع) به دیدار يوسف (ع) و سرآمدن فراقش مطمئن بود .

و أعلم من الله ما لا تعلمون

يعقوب(ع) و نقش شیطان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - يوسف - 12 - 5 - 21

21_ يعقوب (ع) افشا شدن رؤیای يوسف (ع) را به تحریک شیطان می دانست و يوسف (ع) را از آن برحذر داشت .

لا تقصص رؤياك علي إخوتك .. إن الشيطان للإنس عدو مبين

جمله «إن الشيطان ..» هم ناظر به «فیکیدوا...» است و هم ناظر به «لا تقصص رؤیاک». بنابر وجه دوم، مفاد جمله «لا تقصص...» به ضمیمه «إن الشيطان» چنین می شود: شیطان درصدد است که تو را به افشای رؤیایت وا دارد، پس برحذر باش!

يعقوب(ع) و يوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - يوسف - 12 - 11 - 3

3_ يعقوب (ع) از سپردن يوسف (ع) به برادرانش ، همواره اجتناب می کرد .

ما لك لاتأمنآ علي يوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 13 - 5

5_ ترسیدن بر جان یوسف (ع) از حمله گرگها، از دلایل مخالفت یعقوب (ع) با فرستادن یوسف به همراه فرزندان

قال إني . . أخاف أن يأكله الذئب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 38 - 1

ص: 607

1_ ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ، پدران و اجداد یوسف (ع) بودند .

واتبعت مله اباہی ابرہیم و اسحاق و یعقوب

یعقوب(ع) و یهودیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 133 - 1

1 - توصیه یعقوب (ع) بر ملازمت فرزندانش بر آیین یهودیت ، از ادعا های دروغین یهود

أم کنتم شهداء إذ حضر یعقوب الموت

«أم» منقطعہ و متضمن معنای استفہام انکاری است. «شهداء» جمع شہید و بہ معنای حاضران می باشد و خطاب متوجہ یهودیان است. بنابراین «أم کنتم شهداء...»؛ یعنی، شما یهودیان بہ هنگام مرگ یعقوب حضور نداشتید. (پس چگونہ ادعا می کنید کہ او فرزندانش را بہ پایداری در آئین یهود سفارش کرد؟)

یعقوب(ع) هنگام استماع آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 58 - 16

16- زکریا ، یحیی ، مریم (س) ، عیسی ، ابراهیم ، اسحاق ، یعقوب ، موسی ، ہارون ، اسماعیل ، و ادیس (ع) ، هنگام شنیدن آیات الہی بہ سجده می افتادند و در حال سجود اشک می ریختند .

أولئك . . . إذا تتلى عليهم آيات الرحمن خرّوا سجداً و بکياً

یعقوب(ع) هنگام حکومت یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 78 - 4

4_ یعقوب (ع) در زمان وزارت یوسف و داستان اتهام سرقت بنیامین ، سالخورده و بسیار کهنسال بود .

إن له أباً شیخاً کبیراً

«شیخ» بہ معنای پیرمرد و «کبیر» بہ معنای بزرگ است و مراد از آن ظاہراً بزرگی در سن و سال می باشد.

یوسف(ع) و دین یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 38 - 4,7

4_ یوسف (ع)، پیرو شریعت پدرانش، ابراهیم، اسحاق و یعقوب (ع) بود و برانگیخته به شریعتی جدید نبود.

واتبعت مله اباہی ابرہیم و اسحٰق و یعقوب

7_ پیروی یوسف (ع) از آیین ابراهیم، اسحاق و یعقوب (ع)، موجب عنایت خدا به وی و آموزش علم غیب و دانش تعبیر رؤیا به او شد.

ص: 608

ذلکما مما علمنی ربی انی ترکت . . . واتبعت مله اباہی

جمله «اتبعت . . .» عطف بر «ترکت» در آیه قبل است. بنابراین دلالت می کند که: پیروی از آیین ابراهیم نیز در بهره مند شدن یوسف(ع) از علوم الهی، نقش داشته است.

یوسف(ع) و کوری یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 93 - 5

5_ یوسف (ع) از نابینا شدن پدرش آگاه شده بود .

یأت بصیراً

یوسف(ع) و یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 4 - 5

5_ یوسف (ع) رؤیای شگفت خویش را برای پدرش (یعقوب ع) بیان کرد .

إذ قال یوسف لأبیه ی_أبت انی رأیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 100 - 4,8

4_ احترام ویژه یوسف (ع) به پدر و مادر خویش

ورفع أبویہ علی العرش

8_ یوسف (ع) پس از ورود خاندانش به مصر، خلاصه ای از سرگذشت خویش و احسان های خداوند را درباره خود برای پدرش یعقوب (ع) بازگو کرد .

ی_أبت . . . قد أحسن بی إذ أخرجنی من السجن و جاء بکم من البدو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ یوسف (ع)، پس از برشمردن احسان ها و نعمت های خدادادیش برای یعقوب (ع)، به ستایش خداوند و دعا به درگاه او پرداخت .

رب قد آتیتنی .. فاطر السموت و الأرض ... توفنی مسلماً و ألحقنی بالصر_لحین

یهود و دین یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 140 - 1

1 - یهودیان آیین ابراهیم، اسماعیل، اسحاق، یعقوب و نوادگانش را آیین یهودیت و ایشان را یهودی می دانستند .

ص: 609

أم تقولون إن إبراهيم وإسماعيل .. كانوا هوداً

جمله «أم تقولون ..» دارای لفّ اجمالی است و حاکی از دوقضیه می باشد: الف) ای یهودیان! آیا می پندارید که ابراهیم و ...، یهودی بودند؟ ب) ای نصارا! آیا شما می پندارید که ابراهیم و ...، نصرانی بودند؟

یهود و یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 140 - 11، 9

9 - یهود و نصارا به خاطر کتمان حقایقی درباره ابراهیم، اسماعیل، اسحاق و یعقوب (ع) و نوادگان یعقوب، از ظالمترین مردم هستند.

أم تقولون إن إبراهيم .. و من أظلم ممن كتم شاهدة عنده من الله

از مصداقهای مورد نظر برای «شهاده من الله» به قرینه صدر آیه، حقایقی است درباره ابراهیم(ع) و سایر پیامبران یاد شده در آیه.

11 - ابراهیم، اسماعیل، اسحاق و یعقوب (ع) از پیامبران و شخصیت های مورد قبول یهود و نصارا

أم تقولون إن إبراهيم .. كانوا هوداً أو نصری

ص: 610

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می دانند و کسانی که نمی دانند یکسانند؟

سوره زمر/ 9

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

